Universidad de Deusto
Biblioteca

SVGILL=
IN
GRATIT-

Universidad de Deusto
Biblioteca

398944
329287
241"16"
M61 s

40000398944

Universidad de Deusto
Biblioteca

BILBAO
BIBLIOTECA SUPERIORES
DE BILBAO

22/4

Esta en Poder de Fr. Francisco
Alcalde, hijo de Conrado

SUGILLATIO INGRATITUDINIS

AVTHORE

SEBASTIANO

CÆSAR DE MENESES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SUGILLATIO INGRATITUDINIS

AVTHORE

SEBASTIANO

CÆSAR DE MENESES

ARCHIEPISCOPO VLYSSIPONENSI
à Supremo de ſtatu Regni & Sacroſancta Inquiſitionis Conſilio, &c.

Colegio de Estudios Superiores de Deusto
Biblioteca
Fr. Ioan. Alcalde
Sobrado, año de 1751.

IN HAC SECVNDA IMPRESSIONE correcto, ac illuſtrato, quodam Sacræ Scripturæ prælucidiori Indice.

ULYSSIPONE. *Supremæ Inquiſitionis permiſſu.*
Ex Regia Typographia Antonij Craesbeeck á Mello ejus, & Antonij Leite ſumptu
Anno Dñi. M. DC. LXXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AUGUSTISSIMO,

AC POTENTISSIMO LUSITANIÆ REGI

ALPHONSO SEXTO

SUO

SEBASTIANUS CÆSAR MENESIUS

Æ. F. P.

OFFERO Majeſtati tuæ, Rex Auguſtiſſime hunc librum, vel ob ſui materiam, quam tractat, vel ob mei obligationē, qua teneor: ob ſui materiam, quia cum ſit ingratitudinis reprehenſio, neceſſe eſt multos lædere, & ideó multiplici indiget Regis gratiſſimi adverſus ingratos munimine: ob mei obligationem, quia cùm munificentiæ tuæ debeo, quantum habeo, teneor ne ingratus judicer, regalibus Majeſtatis tuæ pedibus ſubmiſſiſſimé offerre quidquid contra ingratos refero, ſic enim perſolvam tibi, ſi non quantum debeo, at quantum valeo: ſimulque conſulam huic opuſculo, quod parvulum cū ſit, quia meum, ſub tuo tutelari numine fiet magnum, quia tuum. Hæreo tamen pudibundus, quia cùm adeo magnifica mihi tribuas beneficia, adeo exigua tibi referam gratificantis animi monumenta: unde meritó timore corripior, ne dum gratificari cupio, videar ingratus; erit tamen audaciæ meæ ſatis officioſa excuſatio, quòd quanvis munuſculum ſit parvum, donantis affectus ſit maximus; imó quod de Suo Auguſto cecinit Vates ingenioſus.

Non tua, muneribus, major ſit gloria, nec quó,
Ut fiat major, creſcere poſſit, habet.

Cum vero primus gratitudinis partus ſit benefici ſui recognitio, ac veneratio, ſatis toleranda erit exiguitas offerentis, dum magnitudinē profiteor tribuentis; quod ſi auſpicatiſſimis tuorū oculorum fulgoribus digneris opellam hanc benevole afflare, profecto, qui nuper ſub meæ ſævientis fortunæ ludibrio eram *nihil*, ſub tuo divino patrocinio ero CÆSAR. Vale Rex jucundiſſime, & gratiſſime ad gratitudinis exemplar, ad Luſitaniæ tuæ perenne deliciū, & immortale decus &c.

Majeſtatis tuæ ſervus obſequentiſſimus,
& dimiſſiſſimus &c.

Sebaſtianus Cæſar Meneſius.

Universidad de Deusto Biblioteca

REVERENDISSIMO, & ILLUSTRISSIMO D.D.

SEBASTIANO CÆSARI

DE MENESIO,

Electo Archiepiscopo Ulyssiponensi Electissimo,
Dignissimo, Colendissimo:
Magni Regis Consiliario Maximo,
Æquissimo, Prudentissimo:
Ad maiora, meritis nato,
Ad Summa, votis expectato:
Patrono suo jucundissimo;
Præclari operis adversus Ingratitudinem
Præclarissimo, & Pergratissimo

AUTHORI,

PATER BALTHASAR TELLES
SOCIETATE IESU
PROVINCIALIS,

In omni Fortuna ejus amantissimus.

D. D. H. O. E.

LAurigeros Cæsar superator ex Orbe triumphos,
Ingeminósque axes sæpe trophæa tulit.
Cæsare tu Cæsar potior, tua gloria maior,
Qui contra Ingratos prælia grata moves.
Ille Orbem domuit [potuit qui sæpe domari)
Subjecit tanto sub duce terra caput.
Sed non Fortunam valuit cohibere furentem,
Ingratæ expertus vulnera sæva rotæ.
Te nuper furibunda feri vertigine fati,
Fortuna insolito turbine dira quatit:
Sed frustra insanit, frustra Dea cæca supremum
Invidiosa parat præcipitare virum:
Unus hic Invidiam Cæsar supereminet, unus
Extra Fortunam est, non habet unde cadat.
Unica victori deerat victoria, victos
Scilicet Ingratos si procul Orbe jacis:
Hanc tibi concinnat palmam Liber aureus; ergo
Hoste triumphato Gratia tolle caput;
Tolle caput, gratóque tuo gratare Patrono,
Quem propter facta es Gratia grata magis.
Dum contra ingratos scribis, Gratissime Princeps.
Nec melior, nec te gratior ullus erit.

ILLUS-

ILLUSTRISSIMO D.D.

SEBASTIANO CÆSARI

DE MENESES,

A consilijs Status Majestatis Lusitanicæ,
Electo Ulyssipponensium Archipontifici
Ter maximo, ter Augusto:
Sugillatæ ingratitudinis Authori
Pergratissimo, Præclarissimo.

P. EMMANUEL ALOYSIUS
è SOCIETATE IESU.

Gratitudinis ergo.

D. D. C.

TAM gratè ingratos carpis gratissime Cæsar,
Ut solùm ingratos displicuisse velis.
Gratum opus, ingratos dum pungit, gratius extat:
Scilicet ingratos Gratia sola ferit.
At tibi pro meritis quas reddet Gratia grates?
Cur jam victrici plaudet uterque polus.
Sit licèt ingratus, gratusve, ut tenditur Orbis,
Totus at in laudes cogitur ire tuas.
Si tacet ingratus: preciosa silentia clamant.
Obruit ingratos non nisi grande decus.
Si loquitur gratus: Laus, est gratissima merces,
A non ingrato pectore, & ore fluens.
Illius ingrati, grativé hic calculus esto:
Plus alij, ut scribant, gratius haud poterunt.

IN LAUDEM ILLUSTRISSIMI DOMINI,

D. SEBASTIANI CÆSARIS

MENESIJ,

Archiepiscopi Ulyssipponensis designati, &c.

Clava litterariâ

Ingratitudinis monstrum prosternentis.

HUC ades Alcide, vocat in certamina Cæsar:
Robore quod fueras, Mente Sebastos erit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Clava, triumphatis per acuta pericula monstris,
Immortale tuum nomen in astra tulit.
At longé eximios peperit sibi penna triumphos
Cæsaris, atque tuos ingeniosa premit.
De te, quidquid habes, confinxit Græcia mendax:
Lysia de nostro Cæsare vera canit.
Monstrum horrendum, ingens stygias detrusit ad umbras,
Ingratorum animos. Dicite victorio!
Cæsar, & Augustus conduntur pectore in uno;
Nomen & unius Numen utrumque capit.
Ergo cave Alcide; noli pugnare duobus,
Cum manus alterius te superare potest.

ALEX. FIGUEROA.

AD CÆSAREM
TERMAXIMUM.
Contra ingratos Scribentem,

Gratulatoria Monosticha.

I.

Alludit ad illud faustissimum cõtra adversa Cæsarem vehis.

CÆSAR adest: timeas nullas liber alme, procellas;
Cæsarem in Autorem cum liber ipse vehas.

II.

Scribendo, simul & faciendo maxima, Cæsar
Ut fuit ille olim; sic modó Cæsar hic est.

III.

Curia Pontificis te ambit, te Curia Regis:
Te sine non posset mundus uterque regi.

IV.

Hactenus orbis erat gratus tibi grata gerenti;
Carpenti ingratos nunc tibi gratus erit.

V.

Ut capias, quantus Cæsar fuit, & modó qui hic est?
Non capit hos, mundo par nisi Roma, pares.

Quæ

VI.

Quæ fecit, quæquæ aut scripsit, sunt grandia, Cæsar:
Grandia conscribit, grandia Cæsar agit.

VII.

Afflaret quanvis, quanvis fortuna reflaret;
Fortuna est Cæsar maior, & illa minor.

VIII.

Non fortuna sibi constat; sed Cæsar in illa
Sic inconstanti constat ubique sibi.

Ultimum Tetricolon.

Quos potuit, fecit gratos tua gratia Cæsar,
Gratos namque facit, qui bona sæpe facit.

Fecisti hoc, Cæsar, sæpe, imó & semper; at ipsos
Ingratos reddit gratia facta magis.

Donare ingratis ingratum est; scribere in illos
Hoc solum, hoc aliquid gratius esse potest:

Nunc Cæsar scribendo facis, quod dando nequibas;
Sic etiam ut gratus qualibet arte fores.

JORGIUS DE ACOSTA.

ILLUSTRISSIMO DOMINO.

D. SEBASTIANO CÆSARI DE MENEZES

Archiepiscopo Ulyssiponensi electo, à secretioribus de Statu Regni Consilijs &c. ingratitudinem sugillanti.

EPIGRAMMA.

JAM te munificum Cæsar tua facta probarunt,
Carpentem ingratos te modo scripta probant.
Ipse tot ingratis dederas qui munera Cæsar,
Solus in ingratos scribere digna potes.
Seu scribas, seu des, ab utroque es Cæsar, & in te.
Scribere in ingratos, ut dare, Cæsareum est.

Tui obsequens

P. N. Frz.

§3 IN

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN AUTHOREM LIBRI, SUGILLATIO INGRATITUdinis, inſcripti.

EPIGRAMMA.

CÆſaris alterius ſileat jam fama per orbem,
Maior enim antiquo Cæſare Cæſar adeſt.
Ille tenet gladium dextrà, calamumque ſiniſtra;
Nec ſatis una manus munus utrumque gerit.
Hic ferit ingratos, & grata volumina ſcribit;
Unaque Cæſareum dextera munus agit.
Si manus una facit, quod facerat ille duabus,
Quid faciet tantus Cæſar utráque manu?

ILLUSTRISSIMUS DOMINUS.

SEBASTIANVS CÆSAR

Libri author cum Iullio Cæſare confertur.

EPIGRAMMA.

MAgnus adeſt Cæſar, Romano Cæſare maior,
Si facere,& pulchré ſcribere Cæſareum eſt.
Cæſar hic ingratos, ille hoſtes vincere certat;
At minus eſt hoſtes vincere; plus animos.
Hic ferit, ille ferit; virtutem oſtendit uterque;
Dum ferit hic vitam præbet, at ille necem.
Aureus hic calamo, gladio ſtat ferreus ille?
Nec par ambobus laus ab utroque venit.
Cæſaris hujus enim potior manus una peregit,
Quod non ille prior fecit utraque manu.

AVTHOR ALPHONSO

Luſitaniæ Regi librum dedicat.

EPIGRAMMA.

CÆſar Cæſareæ ditioni reddo libellum,
Ut nunquam ingratum me mea ſcripta probent.

IN LIBRUM, SUGILLATIO INGRATITUDINIS, inſcriptum.

EPIGRAMMA.

SI timet Alcides duplicem conſurgere in hoſtem,
Arma quid in tantos, parve libelle, paras?

Adagium innuit: nec Hercules contra duos.

Nonne

Nonne vides quales, quantoſque in bella laceſcis?
Vnus in ingratos prælia tanta moves?
Sed perge, innumeros audentér carpe, libelle;
Te ſugillantem nulla pericla manent.
Nulla procelloſæ *ferient te* fulmina linguæ,
Fortunam,& nomen Cæſaris ipſe vehis.

Authoris.

Aliud in eumdem librum

EPIGRAMMA.

ILiber, ingratis gaude ſervire; tuoque
Hoc tantum ex domino diſce piare nefas.
Siquis Ariſtarchus carpat tua dicta, lubenter
Audi; nam carpit qui tua dicta, probat.

Ad benevolum Lectorem

EPIGRAMMA.

DUm liber ingratos carpit, gratiſſimus orbi eſt;
Ingratis igitur debitor eſſe potes.
Ingratis, fateor, ſum debitor ipſe; libellum
Authori, Ingratis debeo materiam.

AVTHOR

CÆSAREÆ MAJESTATI

Librum dicat.

EPIGRAMMA.

CÆſaris hic liber eſt,& imago eſt Cæſaris: ergo
Debetur ſummo Cæſari hic ipſe liber.

Alludit ad illud Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.

IN LIBRUM, SUGILLATIO INGRATITUDINIS, inſcriptum.

EPIGRAMMA.

PRodiit in lucem nemo ſecuriùs author,
Quem nec Ariſtarchus carpere poſſe reor.
Nam cum nemo velit judex ingratus haberi,
Qui velit hunc librum carpere nullus erit.

ALIUD

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALIUD IN AUTHOREM LIBRI.

EPIGRAMMA.

INgratos Cæsar carpens, gratissimus ipse est,
Quem juvat exosum talibus esse viris.

PER ILLUSTRISSIMO DOMINO,

D. SEBASTIANO CÆSARI DE MENESES,

Archipræsuli Vlyssipponensi destinato: In causis fidei orthodoxæ quæsitori supremo: â secretioribus pro Regni statu Consilijs Arbitro summo: Serènissimæ Majestati immediato:

Pro Aureo volumine, cui Titulus subtilissimè excogitatus.

Sugillatio ingratitudinis.

EPIGRAMMA HONORARIUM.

GRatum opus: ingratum dum carpit amore tenorem;
Vnde manus gravior, gratior inde modus.
Cæsaris illa Manus: Manus unica: Cæsare maior,
Qui foret ut Cæsar, movit utramque manum.
Hæc manus una movet plumam: movet unica famam;
Dum movet una duas, fit manus una duplex.
Pollex, quo graphicè: capitur dum pluma, politur,
Dextra fit; huic dextræ nulla sinistra comes.
Dextra alia est index: qui Cæsaris indicat artem
Sub duplici digito multiplicâsse manus.
A Iove lapsa fuit Manus hæc: Iovis omnia. Credas,
Hoc Iovis è cerebro prosiluisse caput.
Tam propè sceptra Iovis caput hoc capita alta gubernat:
Vt caput hoc Aquilæ sit manus alta Iovis.
Hic Liber est Aquilæ, solem quæ combibit.
Iste Liber solis, vel Iovis iste Liber?
Et Iovis, & Solis Liber hic gratê imperat astris;
Divisum imperium cum Iove Cæsar habet.

Vestræ Illustrissimæ Dominationis servus, & ex intimo subditus

DIDACUS LOBO,
Societate Jesu.

INGRATITUDINIS SUGILLATIO

CÆSARIS ELOGIUM.

HIC te jam diù volo, Amice Lector,
Hùc oculos,
Hùc animum verte amabilem
Maximum facturus gaudium
Menti tuæ.
Hic liber CÆSARIS est,
Non Romani.
Sublimior virtus,
Et maior prædivitis calami sublimitas,
Lusitanum palàm indicat Cæsarem,
De Romano facilè triumphaturum.
Ille suum multis victorijs auxit imperium,
Sed ipsius majestatem intestinis bellis
Prius corrupit;
Dum in exteros excanduit,
Sævè etiam in Patriam consuluit.
Non sic splendidior Lusitani Imperij Cæsar;
Patriæ consuluit sibi gratissimæ;
Et odia sua in ingratos redegit omnia,
Quotque literas tanti operis referunt paginæ,
Tot in illos tela conjecit;
Nec illi pennatæ deesse poterant sagittæ,
Est Sebastianus.
Nec adversus ingratos ire desisteret,
Qui gratissimus.
Sed quó magis gratitudinem exprimeret suam,
Eam ipsis vel in verbis amavit,
Formavit in literis,
Sic suas fecit amabiles,
Et bene literatus innotuit.
Veriùs Sol vocatus ad tenebras,
Quas suá luce fugavit;
Nec umbram post se passus est CÆSAR,
Quam suis radijs non illustraret.
Ita diffusus in Lucem,
Ut ingratis etiam oriretur.
Non aliter illuceret Liberaliter SOL CÆSAREUS,
Qui
Ut gratitudinis suæ splendorem altiùs proderet,

§§ Jo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Jovem adijt Lusitanum:
Parce mirari:
Lucidissimos namque beat Planetas
Jupiter Maximus.
Nondum à Rege beatus Ulysipponensi Tiara,
Ante Regis pedes,
CÆSAR suum sistit opus;
Sic se gratum egit, non retulit;
Et ante beneficium
Gratitudinis vicem rependit.
Quo pulchriùs se prægratissimum testaretur?
Aut quó CÆSARIS dignitas meliùs eluceret?
Primum etiam supra Hominem,
Quì à Deo sibi collata beneficia
Multis pensavit injurijs,
Et uno cum orbe nato,
Sibi natam doluit ingratitudinem.
Nec probro CÆSARI est,
A communi omnium Parente degenerasse;
Imo hæc maior CÆSARIS nobilitas.
Novum sane induit hominem
Veteris animum dum bene exuit ingratissimum.
Par Angelis ergo, qui maior homine;
Sed & inter Angelos eminere videtur;
Qui in Angelis quoque ingratitudinem deprehendit,
Et reprehendit.
Ac Cœlo errantes Stellas,
Nec diu in cœlo mansuras incusat.
Maturum profectó judicium,
Quó è Cœlo etiam cadentes stellæ puniuntur.
Sed dum de judicio memini, finem etiam recordor.
Si plus requiras, Studiose Lector,
Paucis omnia dabo.
Hic liber est
Illustrissimi. D. SEBAST. CÆSARIS DE MENEZES
Quem in aula eximium,
Comitate amabilem,
Liberalitate magnificum,
Prudentia spectabilem,
In prosperis modestum,
In adversis constantem,
Inter omnes maximum,
Æquandum á nullo

Modó

Modó sua videt Lusitania,
Et ventura mirabitur posteritas.
Nil ultra dicendum credis;
Nisi quód liber hic totus
Quia ingratitudinem sugillat,
CÆSARIS imago est.
At plus ultra superest laudis
Nempe quód nihil laudis reddendum CÆSARI,
Sed omnia reddenda Deo
Deo gratissimus dicit CÆSAR.

Faciebat.

VINCENTIUS DE LIZ.

IN LIBRUM, ILLUSTRISSIMI DOMINI,

D. SEBASTIANI CÆSARIS DE MENESES,

Inaugurati Ulyssipponensis Archiepiscopi Inscriptum Ingratitudinis Sugillatio.

EPIGRAMMA.

I Liber, ingratos libratis comprime telis,
Cæsareum ad Superos hoc feret Orbis opus.
Cæsareo, dices, tela hæc sunt missa lacerto,
Nec nisi Cæsareà hæc tæla vibranda manu.
Preßerat ingratos Deus olim: deinde furentes
Unus, qui posset carpere, Cæsar erat.
Ergo abeas, claro signans hoc stemmate frontem
Fulmina in ingratos pro Iove Cæsar habet.

JOANNES DE LIZ.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

SEBASTIANO CÆSARI

Archiepiscopo Ulyssiponensi designato de libro suo.

EPIGRAMMA.

NE tibi sit curæ, placeat si pagina, Cæsar,
Si vel Aristarchi livida damna ferat.
Materies firmat pretium. Gratissimus ille est,
Cui vel in ingratos gratia tanta fuit.

Aliud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliud.

Dum Cæsar petis ingratos, & acumine pungis,
Moliris gratum, nobile & artis opus.
Utile quin etiam emittis: Laus maxima: punctum,
Utile qui grato miscuit, omne tulit.
Gratamur cuncti pro munere; nec tua nostris
Excidet ex oculis pagina, ne vè manu.
Siquis adhuc librum abjiciat, quasi inutile: gestat
[Res mira!] hunc toto pectore, & ore liber.

Item ad lectores monitum.

DUO CÆSARES.

Vincere quód ferro, calamo quód scribere Cæsar
Posset, utrunque fuit (credite) Cæsareum.
Hicce recens calamo scribitque, & vincit: honore
Plus dignum est, calamo vincere, non gladio.
Ense prior, calamoque decus geminavit utrunque:
Hic *in utroque* viget *Cæsar*, & ense caret.
Ille olim *veniensque*, *videnque* in pulvere *vicit*:
Vincere quæsitus, *visus* & Iste potest.
Armatos Alter compressit bellicus: Alter
Ingratos (majus quod reor esse) premit:
Aut nihil, *aut Cæsar*, sibi quisque insigne reposcit,
Confero si geminos, *Cæsar* hic, ille *nihil*.

OPERIS INSCRIPTIONI
SUGILLATIO INGRATITDINIS, DICTÆ.

EPIGRAMMA

CErne operis Titulum, Tituli subfronte relùcet
Author hic; ingratos, gratus ubique, notat.
Arguit Aligeros, homines quoque damnat; utrumque
Prohquantum est! totum non nisi Cæsar, habet.
Iura dedit Terris Cæsar Romanus; Olympo
Iuppiter: hic Terris Cæsar, & Empyreo.
Iure igitur superis; Terræ dat jura: nec unus
Cæsaris ingenio jam satis orbis erat.

Operis Commendatio.

EPIGRAMMA.

HInc ubi desiliunt superi fontana liquoris;
Hinc ubi Cæsareum grande perennat opus.

Hinc

Hinc ubi Cælicolis Cæsar nova dogmata pandit;
Hinc ubi Terrigenis signat ad astra viam.
Hinc sapiens, inductus opes; hinc Regiæ formam
Hauriet: hic populi quo renoventur, habent.
Parthus, Arabs, Mœdus, Scythiæ domus ultima, Pontus
Huc properent: Indi Betica Regna, Getæ.
Omnibus his Cæsar populis dat jura: quidultra?
Vnum pro cunctis Cæsaris extat opus.

Offert
P. ANTONIUS PIREZ.
Societatis Iesv Primarius Humaniorum literarum in Eborensi Academia Magister.

Ad Authorem.

EPIGRAMMA.

CAndida, CÆSAREI Conscripti, Carmina Cultu.
Concine Castalij Consociata Cohors.
Conspicuo, CÆSAR, Calamo Concepta Coronat
Culmina Cælicolùm Condecoranda, Colens.
CÆSAR, Cui Celebri Celsæ Cessere Coronæ.
Cuspide Captavit, Corpora, Castra, Chaos
CÆSAR, Constanti, Cui, Curá Curia Cedit
Civica Consilio, Cælica Corde, Capis.
Codice Consulto, Crescet Cum CÆSARE, CÆSAR,
Consulto, Crescet, CÆSARE Consilijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CÆSAREI LIBRI

Censorium Elogium.

ITO vel per hostiles acies, per munitas urbes, per utrunque Orbem, cælestem, & terrestrem, securus Liber: inscriptum Cæsarem vehis, & ad cælum vehis. I, Libero jam cœlo caput inseri; qui cœlitum ingratorum improbum caput, & cœlestium turbarum, proscriptum Autorē describis. Hinc excusso, cum asseclis, Lucifero; Illiusque tenebris, veritatis Luce discussis, Lucem paulis per habita inaccessibilem. Hic cœlo jam pridem, omnium suffragijs donatam, Hierarchiam Ecclesiasticam, tibi germanam, saluta: pristinam illa tibi gloriam commodabit; tu eam vicissim tua recenti cumulabis. Illustrium hic operum locus est, é cœlo dilapsus, terrestri Paradiso illabere. Hinc jam expulsos à Cherubino primos Parentes, notæ ingratitudinis reos, longiùs propelle. Tū verò eosdem proprio edoctos malo, & jam resipiscentes, posteris, ut alieno periculo sapiant, sapienter indigita. Sciant, te indice, primogenitam noxij serpentis Ingratitudinem indies latiùs serpere in perniciem mortalium. Ipsos deinde illius veneno infectos, sententiarum aculeis, quibusdam quasi tribulis, & spinis à Tellure ingrata in ingratos germinatis, exagita. Emolliendis verò animis ingratitudine obduratis, obvia, sed optima tibi suppeditabit argumenta tuus uterinus frater Balatus Ovium; Cujus apud omnes gratia commēdatus, non equidem surdis sparges verba irrita ventis, in ventos abeunte ingratitudine.

Hunc ergo Librum, Angelorum, Hominumque triumphis clarum, & vel ipsis, quos arguit, ingratis acceptissimum, studiose accipite studiosi omnes; quem nocturna versate manu, versate diurna. Illum, fateor, manus una minimé capiet, quia maximum, omniumque manibus circunferendum. Quot in eo paginæ ad cleantis lucernam evigilatæ, tot vigilantissimæ industriæ non obscura signa: quot capita, tot sententia, imo sententiarum cumuli: quot regulæ, tot politico regimini documēta, æquè regendis populis, & dirigendis Regibus aptissima: quot verba, tot flagitiorum verbera; majusculis quidem, magnatum incusat ingratitudinem, eó detestabiliorem, quò maiorem; minusculis, minorum, vulgique evulgat ingratos mores, beneficiorum immemores: quot apices, tot matinæ apis dulcia mella, non sine pungenti aculeo, nec sine singularis ingenij acumine eloborata; tot denique sigillis misticis, quot severis abundat sugillationibus. In eo certe Iota unum, aut unus apex, quæ mysterijs minimè carent, non præteribunt illaudata. Nec puncta libro desunt, qui expunctis è libro vitæ flagitiosis, eos punctim, cæsimque feriens, omne tulit punctum, dum miscuit utile dulci. Lituris quidem caret, quæ á concisso calamo, absque calamistris nunquam excidunt. Caret etiam erroribus, qui omnes corrigit. Illius titulus, non minio, ut cæteri, sed Menesiorum illustrissimo sanguine rubescit. Indicem habet copiosissimum, imo est totus index, virtutum omnium, quas commendat vitiorum etiam, quæ emendat; non quidem stylo ferreo in plumbi lamina, sed planè aureo, vel potiùs divino digito in lapidibus pretiosis inscriptus. Si quis tamen genio indulgere gaudet, in hoc assiduè volutando libro, dilicietur; habet enim genium iste liber, omnium genijs, & ingenijs accommodatus; genialis institutionis ingeniosus magister: intus forisque inscriptus; intima conscientiæ, externaque forensia ex æquo discutiens. A damussim planè castigatus liber, qui liberè ingratissimos castigat amusos. Et nequid illi desit, demorsos sapit ungues, dū ingratorum insipidos mordet mores, simulque gratitudinem mordicus tuetur. Hunc igitur Librum, non lege modò, sed hianti ore devora, si quis es librorum heluo. Sic te probum omnibus probabis, cui placeat liber, doctorum omnium placito approbatus. Ita denique, ingratis, quos notat merito inustam notam effugies; & Autori apud omnes, sed maximè apud Lusitanum Monarcham gratia prævalentem, te gratissimum exhibebis.

At quis libri hujusce Autor? ad extremum quæris. Dicam verbo. Est Homo unius libri, ut liber unius, unicique hominis. Sed non unicum illi nomen, quem multis nōminibus commendabilem nemo nescit, omnes suspiciunt. Sebastianus illi nomen, nec sine numine, à Sebastiano Rege optatissimo, & à Martyre santissimo divinitùs mutuatū: cū utrq̄, magna illi prosperæ, improsperæq̄ fortunæ cōsensio. Æmulorū telis, & sagittis impetitus, ac pene obrutus, & pro mortuo diu habitus; generosa tamē præpotente constantia, instar solis post nubila clarioris, revixit tandem ad patriæ laborātis salutem; cui prospexit Deus, dum in ipsam attenuatam respexit, difficillimis Lusitanæ Reip. temporibus, pristinæ, longeque maiori gloriæ reddito Sebastiano. Cæsar idem cognominatur, Romano Cæsari, non conferēdus modò, & æquādus, sed planè præferendus. Illi alteri à magno demissum nomen Iulo, & a falsis Dijs altè deductum genus. Hic per longam clarissimorum Heroum seriem, à serenissimis Regibus verà derivatà prosapià, Regij sanguinis spledore illustris; scientijs Rege dignis illustrior; generosis virtutibus, præ ipsis Regibus, illustrissimus. Iulium quidem sidus micat inter omnes: at Menesianū longè felicius, & splendidius astrum micat supra omnes, dum dimicat, & fulgurat contra ingratos. Romanus Cæsar inclinatam aciem, objecto umbone, semel restituit. Lusitanus sibi & patriæ restitutus, nutantem Lusitanam Monarchiam, salutaris consilij protectam scuto non semel restituit, ac firmavit. Antiquus Cæsar dextra gladium vibrans, sinistra calamum tenens. In utroque, se eximium gloriabatur. Noster, in quo nihil sinistrum, dum dextra calamum, quasi ancipitem gladium, summa dexteritate in ingratos educit, summam, in utroque, ducis, & scriptoris laudem est assequutus. Ille alius, venit, vidit, vicit. Iste, priusquam ad Regimen veniret, videns ingratorum manipulos in patriæ orbisque perniciem conspirantes, illorum impios conatus, non gladio, sed calamo fregit; eosdemque non externis copijs, & auxilijs, sed proprijs consilijs, & eloquēti verborum copià devicit. Aut Cæsar, aut nihil, Romanus frequenter usurpare solitus, modicæ potentiæ impatiens, summæ impotenter appetens. At noster Lusitanus Cæsar, dum extra se, in quo summa sunt omnia, nihil ambit, maxima quæque promeruit; instar Dei nihil appetentis aut indigentis, omniaque ex nihilo producentis. Quó demum effecit, ut jure possimus dicere, ita cum Cæsare conjunctum nihil, ut ultra Cæsarem, nihil magnum de aliquo dici possit, imo nec de ipso Cæsare maius.

Sub Censura

D. Emanuel Ludovicus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lectori Studioso.

DUO me, ſtudioſe Lector, ad hoc ſuſcipiendum argumentum impulere, ſcilicet ingratitudo hominum erga Deum, & ingratitudo Mundi erga homines: non ſine metu arridendi paucis, & diſplicendi multis: nam ingratorum numerus propé infinitus eſt.

Verum cum Sugillatio vitiorum, quæ quidem virtus eſt, remedium tanto malo occurrens eſſe pòſſit, timorem vicit ratio: præſertim quia vitium maiori ſugillatione dignum ingratitudo eſt, cum inter omnes culpas prima fuerit, quæ Deum offendit, & prima ingratum hominem labefactavit.

Amabo preſſam, ac pellucidam ſcribendi methodum, ita ut æque mihi cordi ſit brevitas, & perſpecuitas. Laborabo brevis eſſe: nam quidquid ſuperfluum etiam in materia bona malum eſt: & omne malum quantunvis exiguum jure cenſetur ſuperfluum.

Quando Unigenitus filius Dei carnem aſſumpſit ſibi indidit nomen verbi, & non ſermonis, cum etiam Æterni Patris ſermo dicatur: *Verbum caro factum eſt.* Nam verbum ſemper quocunque ſermone brevius eſt, utpote ſimplica dictio, ſermo non niſi ex multis dictionibus coaleſcit: cùm vero acturus vitam inter homines, eorum acceptatione ſtuduerit, cæpit formam, quæ magis hominibus arrideret, qualis brevis, & exigua.

Ioan. 1.

Dabo operam, ut clarius fiam: ſicut enim ratio nec eminet umbris, ita nec veritas admittit tenebras: habet utraque proprietatem lucis, quæ oppoſitu corporis opaci occultata defectum patitur.

Unigenitus Dei filius non tanquam omniſcius acclamatus fuit, quando profunda tractans myſteria, velamento parabolarum, & proverbiorum texit, ſed quãdo ſine ullis parabolis ac proverbijs nitida ac perſpicua oratione uſus fuit: non enim aliud magis authenticũ ſapientiæ teſtimonium exhiberi poteſt, quã ſi eluceſcat claritas in loquendo: *Palam loqueris, nunc ſcimus quia ſcis omnia.*

Ioan. 16.

Cæterum quamvis fatear propoſitum meum ſtudendi brevitati, & claritati, plurimum dubito de effectu ſequendo: nam qui perperàm ſcribit, ſemper videtur longus: ſæpe etiam obſcurus fit, qui brevis eſſe laborat: eſt enim claritas in dicendo donum, quod potius cum anima corpori infunditur, quàm humana induſtria comparatur.

Senſa, & conceptus, quos foràs exercere hominibuſque ſtudeo non tam prodere, quám inculcare, ſunt exempla in divinis ſacræ hiſtoriæ oraculis deprehẽſa: ea enim ſatis ſuperque nobis ſuadent; quantum lucri capiemus, ſi nos acceptis beneficijs gratos probaverimus: & è contra quantum detrimenti ſuſtinebimus, ſi beneficiorum immemores de referenda gratia parum cogitemus: nam ob gratitudinem erga Deum mortalis quiſque cum cæleſtibus, ob ingratitudinem verò cum inferis conferri poteſt: non enim minus diſtat ab ingrato gratus, quàm á dæmone diſtat beatus.

Unum vel alterum à te (ſtudioſe lector) impenſe flagito: aliud ut mea ſcripta cenſorio ſupercilio corrigas, aliud, ut ſi te cenſeris ingratitudinis infectum labe, recipias in meliorem frugem. Et quidem tua cenſura mihi videbitur utilis, ſi ingratitudinem videro penitus extinctam. Prius facilè erit aſſequi, cùm cenſura conſequatur omnes. Poſterius cenſeo deficillimum: quia ingratum hactenus vidi neminem à tam fædo crimine reſipiſcentem.

Faxit Deus optimus ut ex hoc meo qualicunque labore, nos inpoſterum beneficiorum memores præſtemus, videamusque è pelago ac cæno ingratitudinum emergentem orbem.

Vale.

INDEX CAPITVM & PARAGRAPHORVM.

LIBER PRIMUS.

CAPUT. I.

Ingratitudo Luciferina.

§. I. CÆpit ingratitudo cum Angelis, qui maiora á Deo beneficia acceperunt.
§. II. Supplicium ingratitudinis Luciferinæ.

CAPUT. II. *Ingratitudo humana.*

§. I. Prima culpa hominis dominatum mundi obtinentis fuit ingratitudo.
§. II. Univerſa ruina hominis fuit ingratitudo.
§. III. Supplicium ingratitudinis humanæ.

CAPUT. III.

Quæ ingratitudo fuit maior, Luciferina, an humana?

§. I. Non vereri ſupplicium duplicata malitia eſt.

CAPUT. IV.

Ingratitudo maxima inter homines.

§. I. Inter homines ingratiſſimi fuere Hæbrei.
§. II. Manſuetudo Moyſis cum ingratitudine ſui populi.
§. III. Clementia Dei cum ingratitudine populi Iſraelitici.
§. IV. Juſtitia Dei cum Pharaonis ſuperbia.

CAPUT. V.

Ingratitudo populi fecit illum rebelem.

§. I. Ingratitudo populi æmula Divinæ Clementiæ.
§. II. Docuit Deus Moyſen, quomodo allaturus eſſet remedium ingratis.
§. III. Precationum armis liberavit Moyſes populum, quando hic ſe magis ingratum gerebat.
§. IV. Movens bellum injuſtum, tamquam ingratus irritat Deũ.

CAPUT. VI.

Ingratitudo fecit idololatram populum.

§. I. Ingratitudo, & infidelitas, ſemper conſociatæ.
§. II. Moyſis prudentia cũ ingratis ad documẽtum miniſtrorũ.
§. III. Clementia Dei erga populum ingratũ pro documento Principum.

§§§ CAPUT.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT. VII.

Zelus, & prudentia Moysis in puniendo Populi idololatriam.

§. I. Princeps rectus nō dissimulat Culpas ingratitudinis in fide.

§. II. Supplicio, & amore sui, populi ostendit se Moyses Dei ministrum.

CAPUT. VIII.

Populus etiam murmurat de ipso Deo.

§. I. Vitia linguæ igneum postulant cauterium.

§. II. Detractio infame, & abjectum vitium est.

§. III. Lingua ingrata, quo obstrictior, eo ad murmurandum liberior.

CAPUT. IX.

Fatitur Deo Moyses suos humeros ingrati esse impares populi regimini.

§. I. Summum onus est regere ingratos.

§. II. Qui detrectat regimen ipso regimine dignissimus est.

§. III. Ingratorum regimen plusquam omnes indiget consilio.

§. IV. Appetitus proprius ingratum punit.

CAPUT. X.

Ingratitudo livida, seu invidiosa reddidit Mariam, & Aaronem murmuratores.

§. I. Supplicium invidiosi est aliena gloria.

§. II. Princeps, qui Deum imitans fuerit, erit justus in puniēdo.

CAPUT. XI.

Moysis magnanimitas regia erga ingratos.

§. I. Princeps ille, qui magis sustinet, magis Princeps est.

§. II. Liberare pæna offensorem ingratum, Divinitatis actio est.

§. III. Politica Cælestis est ulcisci injurias ministrorum, & murmuratores punire.

CAPUT. XII.

Ingratitudo fecit populum timidum & ignavum.

§. I. Ex ignavo timore statuit populus Deum, ac Moysen servitute Ægyptiaca commutare.

§. II. Plus est, quod timemus, quam id, quod patimur.

CAPUT. XIII.

Præcepit Deus separari ingratos populi, tamquā gentem teloidam & infectam.

§. I. Propria ingratitudo supplicium fuit ingratorum.

§. II. In supplicio ingratitudinis populi adest documentum Divinum ad regimen principum.

CAPUT.

CAPUT. XIV.

Ingratitudo populi fuit infidelis, & immedicabilis.

§. I. Mala inveterata sunt sine remedio.

§. II. Quid evenerit Moysi in remedio populi Dei.

§. III. Supplicium Moysis propter dubium de voluntate Dei.

§. IV. Serpentibus punivit, & sanavit Deus populum ingratū.

§. V. Sermo Moysis ad suum populum antequam vita excederet.

§. VI. Mors Moysis luctus, & dolor populi.

§. VII. Mortuo Moyse, Deus injunxit Josue regimen populi.

CAPUT. XV.

Nec ipsum Dei regimen arridet ingrato populo.

§. I. Respuit populus Samuelem.

§. II. Mundus semper ingratus ijs, quibus ob beneficia magis obstrictus est.

LIBER SECUNDUS

CAPUT. I.

Selfitudo sceptri reddidit Saulem ingratum.

§. I. Saul electus ad sceptrum tamquam optimus Israelita, evasit ingratus, & perversus.

§. II. Ingratitudo reddidit Saulem inobedientem, & malitiosum.

§. III. Deesse cultui Divino est maxima ingratitudo Principis.

§. IV. Ob ingratitudinem, & simulationem sine regno, & indulgentia mansit Saul.

CAPUT. II.

Ingratitudine, & invidia evadit Saul Tyrannus.

§. I. Maximus ingratus, & invidiosus est maximus tyrannus.

§. II. Invidi ingrati odium sævissimum est.

§. III. Cor ingratum est cor sine lege, & indignatio principis in omnia audax.

§. IV. Effugere invidum tyrannum, nihil ignaviæ, multum prudentiæ continet.

§. V. Eventus Davidis quando Saulem fugit.

CAPUT. III.

Davidis Generositas, & patientia cum ingratitudine Saulis.

§. I. Proponuntur rationes ob quas noluit David ulcisci Saulem.

Universidad de Deusto Biblioteca

§. II. Patientiæ arma expugnant omnia.
§. III. Multa bona continent moleſtiæ, ac labores.
§. IV. Qui plus patitur, plus aſſimilatur Chriſto.
§. V. Ingrati manus magis tyrannæ ſunt.

CAPUT. IV.
Ingrata conditio eſt inter omnes magis perverſa.
§. I. Ingrata conditio beneficia odio compenſat.
§. II. Eſt ingrata conditio facilis in credendo malum, tyranna in condemnando.
§. III. Princeps, ut ametur, gratus, & liberalis eſſe debet.

CAPUT. V.
Ingratitudinis cum crudelitate magna eſt conjunctio.
§. I. David ingratus Uriæ ingratis filijs punitur.
§. II. Ipſa ingratitudine punit Deus ingratum.

CAPUT. VI.
In ingratitudine inſolenti reperit ſupplicium ingratus.
§. I. Clementia Davidis cum Abſalone ingrato.
§. II. Ingratitudo Abſalonis erga parentem ſuum Davidem.
§. III. Ingratitudo reddidit Abſalonem magis brutum, quàm ipſas belluas.
§. IV. Achitophel quia ingratus ſibimetipſi ſupplicium fuit.
§. V. Supplicium inſolentis ingratitudinis Abſalonis.
§. VI. Compaſſio Davidis, & inſolentia Joab.

CAPUT. VII.
Ingratitudo Salomonem reddidit cupidum, & idololatram.
§. I. Magnificentia Dei cum Salomone.
§. II. Ingratitudo Salomonis cum Dei magnificentia.
§. III. Ingratitudo cupida Salomonis.

CAPUT. VIII.
Ingratitudo politicæ Ieroboami portavit ſupplicium Dei.
§. I. Impia, ut vocant, ratio ſtatus fecit ingratum Jeroboamũ.
§. II. Maximum in principe ſcelus eſt malum exemplum, quo præit alijs.
§. III. Supplicium ingratitudinis politicæ Jeroboami.
§. IV. Impia ratio politici ſtatus ſemper fuit ruina Principum.
§. V. In Principe non tam damnetur error, quám incuria.

CAPUT.

CAPUT. IX.
Ingratitudo Regis Acab plus omnibus impia, & perverſa fuit.
§. I. Impius Acab æque ingratus, ac perverſus fuit.
§. II. Cupidus inter omnes maximus tyrannus eſt.
§. III. Tyrannus ſemper aſſociatur falſitate.
§. IV. Eſt ingratitudo Principis non vivere ſecundum leges.

CAPUT. X.
E Cælo decidit ſupplicium contra ingratitudinem infidelem Impij Acab.
§. I. Ingrato, ac tyranno Principi ſolum arrident miniſtri adulatores.
§. II. Ingratitudo, & tirannis deteſtatur veritatem, & ipſa deteſtatio parit ſupplicium.

CAPUT. XI.
Ingratitudo ſceptri Hæbrei fuit malum Contagioſum.
§. I. Impietas parentum tranſit ad filios, ſicut hæreditas.
§. II. Cum ingratitudine ſuperbia nata eſt.
§. III. Ingratitudo Principum immedicabile malum eſt.
§. IV. Nullũ vitium Deo magis abominabile, quám hypocriſis.
§. V. Princeps eſſe debet in verbis cautus, & maturus.
§. VI. Supplicium ingratitudinis impiæ Jezabelis.
§. VII. Zelus cum impietate ambitio eſt.
§. VIII. Inter Principes Iſraelis fuit hæreditarium ſcelus ingratitudo.
§. IX. Ingratitudo Principum decem tribuum omnes reddidit infideles.

CAPUT. XII.
Amiſsum eſt ex ingratitudine ſcetrum Hæbreum.
§. I. Sine fidelitate non conſervatur ſceptrum.
§. II. Vitia Principis ſunt totius ruina imperij.
§. III. Temporalem felicitatem aſſociant ingratitudo, & exitium regnorum.

LIBER TERTIUS.

CAPUT. I.
Amor Chriſti fuit æque ſapiens, atque excedens in diligendo ingratos.
§. I. Ut amor immodice ardeat, ſapiens eſſe debet.
§. II. Proponuntur rationes, quibus videtur ſuaderi Chriſti

Universidad de Deusto Biblioteca

amorem fuisse prodigum; & ostenditur veritas, quod fuerit sapiẽs.
§. III. Solus, qui amare novit, amare novit ingratos.
§. IV. Excessus, qui videntur indigni majestate, sunt, qui commendant sapientiam amoris.

CAPUT. II.
Ingratitudo hominum fuit magis perversa, quando amor Christi fuit magis excessivus.

§. I. Ex maiori excessu amoris eruit ingratitudo motiva, ut si beneficiorum immemor.
§. II. Obstinatio animi excæcat lucem mentis, ut sit ingratus.
§. III. Amor patiens solus amor est.
§. IV. Ingratus cum sit Diabulo malitiosior, ipsis brutis rudior, ac hebetior est.

CAPUT. III.
In patientia erga ingratos valde eminuit Christi Amor.

§. I. Sublimior in Deo magnitudo est.
§. II. Sustinere proditionem, & diligere proditorem est maior excessus patientiæ.
§. III. Pati quod, cum me condemnet injustitia, excusetur malitia, est maxima patientia.
§. IV. Fuit excessus omnium maximus, quod Christus se traderet suis hostibus, ut pro illis moreretur injurijs affectus.
§. V. Fuit excessus amoris Christi quærere proditorem, cum antea de proditione quereretur.
§. VI. Summus excessus patientiæ est innocentiam non justificari.

CAPUT. IV.
Erga patientiam amoris Christi se Crudeliorem gessit hominum ingratitudo.

§. I. In captura Domini se exhibuit ingratitudo hominum magis crudelem, quando se Dominus exhibuit magis patientem.
§. II. Horam amoris Christi reddidit hominum ingratitudo horam crudelitatis
§. III. Pilatus sua malitia æmulatur malitiam Judæorum.
§. IV. Nulla maior tentatio patientiæ, quam falsitas.
§. V. Æmulatio magna data fuit ingratitudinis hominum inter se quisnam crudelior foret erga patientiam Christi.

CAPUT. V.
Dum se Christus pro ingratis deprimeret, amor manifestavit excessum.

§. I. Amor, qui est in excessu novit deprimi, seu humiliari.

§. II.

§. II. Amoris Divini excessus est humilitas.
§. III. Recusatio Petri in lavacro fuit ignorantia, & objurgatio Christi fuit documentum.
§. IV. Maior excessus amoris non consistit in sublimando amatum, sed in deprimendo amantem.

CAPUT. VI.
Excessus amoris humilis in Christo correspondet, ingratitudo hominum despectibus.

§. I. Contemnunt Pharisei Christum, eo quod quæreret, & admitteret peccatores.
§. II. Propter excessum, quo se Christus in Sacramento occultans dedit alimentum hominibus, fuit ab illis contemptui habitus.
§. III. In maiori excessu humilitatis excessit ingratitudo hominum, ut dispiceret Christum humilem.

CAPUT. VII.
Dum Christi amor erga ingratos foret profusus, magis excessit.

§. I. Liberalitas est benevolentiæ probatio.
§. II. Solus novit amare, qui novit dare, & qui cor dedit, omnia dedit.

CAPUT. VIII.
Maxima amoris Christi erga ingratos Liberalitas fuit, se dare Eucharistiæ Sacramento obductum.

§. I. Non potuit plus excedere amoris liberalitas, quàm in largiendo honoris discrimine.
§. II. In Sacramento Eucharistiæ nobis donavit Christus sapientiam, & similitudinem.
§. III. Sacramentum Eucharistiæ fuit maximum donum, & excessus.

CAPUT. IX.
Liberalitati Divini amoris correspondet humana ingratitudo odio.

§. I. Quo maius est beneficium, eo lethalius odium.
§. II. In tribunali ingratitudinis, excessus beneficiorum sunt scandala, & miracula sunt crimina.
§. III. Odium ingratitudinis Judaicæ fuit æque crule, atque insanum.

§. IV.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. IV. Vbi ardet odium, & viget dependentia, ſanum conſilium dari nequit.

§. V. Fuit amor Chriſti immenſe largus vita, & morte; ex adverſo Judæorum odium eadem vita, & morte æmulum talis amoris largitati.

Indicis Capitum & Paragraphorum

LICENCAS.

HUnc librum cui titulus: Sugillatio ingratitudinis, Auctore Sebaſtiano Cæſare de Meneſes Archiepiſcopo Ulyſſiponenſi electo, á Supremo de ſtatu Regni, & Sãctæ Inquiſitionis Cõſilio &c. diligenter evolvi, & ea qua in illo continentur expendens nihil fidei pietati, aut probis moribus adverſum inveni, quare digno cenſeo ut iterum peto mandetur in Cõventu Sancti Dominici Ulyſſiponenſi die 13. Auguſti 1682. *Fr. Ignatius á Coſta.*

EX cõmiſſione Supremi Sãctæ Inquiſitionis Senatus non minus attente, quam voluptuoſe relegi librũ, qui inſcribitur Sugillatio ingratitudinis, à Sebaſtiano Cæſare de Meneſes Archiepiſcopo Ulyſſiponẽſi electo, á Supremo de ſtatu Regni, & Sacroſanctæ Inquiſitionis Conſilio &c. elaboratũ, & in eo nihil orthodoxæ fidei, bonis ve moribus diſſonũ reperi, imò digniſſimũ eſſe, ut iterũ excudatur. In Cõventu Vlyſſiponẽſi Sanctæ Mariæ de Gratia: die 26. Septembri 1682. *Fr. Clemens Vieira.*

VIſtas as informaçoẽs, podeſe tornar a imprimir, o livro, cujo titulo he Sugillatio ingratitudinis Autore Sebaſtiano Cæſare de Meneſes, & depois de impreſſo, tornarà para ſe cõferir, & dar licẽça que corra, & ſem ella não correrá. Lisboa 2. de Outubro de 682.

Manoel Pimentel de Souſa. *Manoel de Moura Manoel.*
Fr. Valerio de S. Raymundo. *Ioão da Coſta Pimenta.*
O Biſpo Fr. Manoel Pereira. *Bento de Beja de Noronha.*

POdeſe tornar a imprimir eſte livro & deſpois tornará para ſe cõferir, & ſe dar licẽça para correr, & ſem ella não correrà. Lisboa 6. de Outubro. 1682. *Serrão.*

QVe ſe poſſa imprimir, viſtas as licẽças do S. Officio, & Ordinario & deſpois de impreſſo tornará a eſta Meſa para ſe cõferir & taxar, & ſem iſſo não correrà. Lisboa 8. de Novembro de 682.

Rego. *Lamprea*

INDEX
LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.
EX GENESI.

CAP. I. Verſ. 2. Ferebatur ſuper aquas. Num. 561. & 646.
3. Dixitque Deus: Fiat lux, & facta eſt lux. 151. 220. 513. & 567.
4. Et vidit Deus lucem, quod eſſet bona. 220.
6. Dixit quoque Deus: fiat firmamentum; & fecit Deus firmamentum. 151.
16. Luminare matus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti. 712.
26. Faciamus hominem. 507.
27. Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam. 41.
CAP. II. verſ. 2. Requievit die ſeptimo. 124. & 504.
7. Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. 190. & 385.
9. Congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt in locum unum, & appareat arida. 500.
15. Ut operaretur, & cuſtodiret illum. 405. & 446.
16. Ex omni ligno paradyſi comede. 19.
17. De ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. 13. 19. 20. 264. & 454.
21. Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam. 415.
CAP. III. verſ. 1. Serpens erat callidior. 94. Cur præcepit vobis Deus. 164. & 293.
2. Præcepit nobis Deus. 220.
4. Nequaquam moriemini. 20. & 563.
5. Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malũ. 15. 21. 54. 69. 563. & 600.
6. Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum. 75. Deditque viro ſuo, qui comedit. 404.
7. Aperti ſunt oculi amborum. 587.
8. Abſcondit ſe Adam. 157.
9. Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi peri ſomata. 515.
12. Mulier, quã dediſti mihi. 27. 216. & 322.
13. Serpens decepit me. 216. & 627.
17. Maledicta terra in opere tuo. 315.
21. Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas. 413.
22. Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt. 565.
23. Emiſit eum Dominus de paradyſo voluptatis. 11.
24. Ejecitque Adam. 29.
CAP. IV. verſ. 2. Fuit autem Abel paſtor oviũ, & Cain agricola. 400.
5. Iratuſque eſt Cain, & concidit vultus ejus. 250.
6. Cur concidit facies tua? 219.
8. Egrediamur foras. 305.
9. Ait Dominus ad Cain: ubi eſt frater tuus? 480.
11. Maledictus eris ſuper terram. 119. 176. 315. & 480.
13. Maior eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear. 480.
14. Omnis qui invenerit me, occidet me. 367.
15. Qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. 299.
23. Occidi virum in vulnus meum. 367.
24. Septuplũ ulſio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties. 25. 299.
CAP. VI. verſ. 5. Videns autẽ Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra. 571.
CAP. VII. verſ. 1. Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam. 504.
19. Aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram. 480.
23. Delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram. 408. & 572.
CAP. VIII. verſ. 20. Ædeficavit autem Noe altare Domino. 308.
21. Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines, ſẽſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt. 216. 308. & 571.
CAP. IX. verſ. 3 Omne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. 682.

Universidad de Deusto
Biblioteca

20. Cæpit q. Noe ur agricola exercere terram. 105.
CAP. XI. vers. 4. Antequam dividamur. 145.
7. Confundamus ibi linguam eorum. 408.
CAP. XII. vers. 17. Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus propter Sarai. 558.
CAP. XIV. vers. 18. Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei altissimi. 431.
CAP. XV. vers. 1. Noli timere Abrahã, ego protector tuus sum. 239.
2. Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis. 319.
CAP. XVI. vers. 14. Appellavit puteum illum, puteum viventis, & videntis me. 32. & 311.
CAP. XVIII. vers. 21. Descendam, & videbo. 507.
27. Loquar ad Dominũ, cũ sim pulvis, & cinis. 337.
CAP. XIX. vers. 17. Noli respicere post tergũ. 21.
25 Subvertit civitates has, & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia. 408.
26. Respiciens q. uxor ejus post se. 21.
CAP. XX. vers. 7. Redde viro suo uxorem, quia propheta & orabit pro te, & vives. 518.
CAP. XXI. vers. 6. Risum fecit mihi Deus. 312.
10. Aperuit q. oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abijt, & implevit utrem, deditque puero bibere. 311.
CAP. XXII. vers. 2. Vade in terrã visionis. 619.
12. Non extendas manum tuã super puerũ. 150.
16. Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi. 29.
CAP. XXVII. vers. 15. Vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum. 356. 479. & 675.
35. Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. 106.
37. Frumento, & vino, stabilivi eum, & tibi post hæc fili mi ultra quid faciam? 675.
39. In pinguedine terræ, & in rore cæli, de super erit benedictio tua. 479. & 675.
40. Vives in gladio, & fratri tuo servies. 188.
41. Dixit q. in corde suo: occidam fratrem meũ. Nuntiata sunt hæc Rebeccæ. 115.
CAP. XXVIII. vers. 11. Tulit de lapidibus, qui jacebant, & supponẽs capiti suo, dormivit. 141.
18. Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quẽ supposuerat capiti suo. 141.
CAP. XXIX. vers. 11. Elevata voce flevit. 672.
21. Da mihi uxorem meam. 575.
CAP. XXX. vers. 1. Da mihi liberos, alioquin moriar. 110.
CAP. XXXI. vers. 12. Vidi omnia, quæ fecit tibi Laban. 246.
13. Egredere de terra hac. 246. & 609.
19. Rachel furata est idola patris sui. 495.
CAP. XXXII. vers. 28. Nequaquam, inquit Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel. 172.
30. Salva facta est anima mea. 172. 257.
CAP. XXXIII. vers. 10. Vidi faciẽ tuam, quasi viderim vultum Dei. 39.
CAP. XXXIV. vers. 19. Amabat enim puellam valde. 543.
25. Ingressi sunt urbem confidenter, interfectisq. omnibus masculis, Hemor, & Sichem, pariter ne caverunt. 543.
27. De populati sunt urbem in ultionem stupri. 378.
CAP. XXXV. vers. 18. Mortua est ergo Rachel. 110.
CAP. XXXVII. vers. 8. Nunquid rex noster eris 416.
10. Num ego, & mater tua, & fratres tui, adorabimus te? 477.
11. Invidebant ei igitur fratres sui. 116.
19. Mutuo loquebantur: ecce somniator venit: venite, occidamus eum, & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua. 258. & 708.
28. Vendiderunt eum Ismaelitis. 112.
33. Fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph. 133.
CAP. XXIX. vers. 9. Quomodo ergo possum hoc malum facere? 409. & 410.
16. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito. 703.
20. Tradiditque Ioseph in carcerem. 258.
CAP. XXXX. vers. 8. Nunquid non Dei est interpretatio? referte mihi, quid videritis. 283.
14. Memento mei, ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere. 38.
19. Postquos auferet Pharao caput tuum. 79.
CAP. XXXXI. vers. 38. Num in venire poterimus talem virum, qui Spiritu Dei plenus sit? 205.
55. Clamavit Populus ad Pharaonem, alimenta petens; quibus ille respondit: ite ad Ioseph. 393.
CAP. XXXXII. vers. 8. Et tamẽ fratres ipse cognoscens, nos est cognitus ab eis. 608.
CAP. XXXXIV. vers. 2. Sciphũ meũ argenteũ, & pretium, quod dedit tritici, pone in ore sacri Iunioris. 495.
9. Apud quemcumque Fuerit inventum servorum tuorum, quod quæris, moriatur. 37.
10. Fiat juxta vestram sententiam: Apud quẽcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus. 37.
CAP. XXXXV. vers. 5. Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis. 570.
CAP. XXXXVI. vers. 3. Noli timere Descende in Ægiptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. 552.
4. Ego descendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem. 552.
CAP. XXXXVIII. vers. 3. Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Cannaan, benedixitque mihi. 106.
CAP. XXXXIX. vers. 3. Principiũ doloris mei. 375. Prior in donis maior in imperio. 442.
4. Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascẽdisti cubile patris tui. 375. & 512.
5. Simeon, & Luci fratres, vasa iniquitatis. 544.

Ex Exodo.

CAP. I. vers. 8. Surrexit interea rex novus super Ægiptũ, qui ignorabat Ioseph. 19.
CAP. II. vers. 23. Ascẽditque clamor eorum ad Deum. 394.
CAP. III. vers. 2. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. 676.
7. Vidi afflictionem populi mei in Ægipto, & sciens dolorem ejus descendi, ut liberẽ eum. 32. & 33.
14. Ego sum, qui sum. 34.
CAP. IV. vers. 3. Versa est in colubrum, ita ut fugeret Moises 451.
4. Extende manũ tuam, & apprehende caudã ejus, versaq. est in virgã. 87. 451. & 607.
6. Mitte manum tuam in sinum tuum. 87.
15. Ego ero in ore tuo, & in ore illius, & ostendam vobis, quid agere de beatis. 107.
CAP. V. vers. 1. Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto. 440.
2. Nescio Dominũ. 278. & 550.
CAP. VII. vers. 1. Constitui te Deum Pharaonis. 45. & 106.
CAP. VIII. vers. 19. Digitus Dei est hic. 605.
CAP. XIV. vers. 4. Indurabo cor ejus, ac persequetur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus. 44. & 586.
11. Forsitan nõ erant sepulchra in Ægipto. 36.
12. Recede à nobis, ut serviamus Ægiptijs, multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine. 36.
25. Fugiamus Israelem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos. 279. & 550.
28. Nec unus superfluis ex eis. 536.
31. Timuitque populus Dominum. 64.
CAP. XV. vers. 24. Murmuravit omnis populus contra Moysem. 46.
25. Ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. 46.
CAP. XVI. vers. 3. Cur induxisti nos in desertũ istud, ut occideres omnẽ multitudinẽ fame. 49.
4. Ut tentẽ eũ, utrùm ambulet in lege meã? 49
CAP. XVII. vers. 5. Cur fecisti nos exire de Ægipto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta ibi. 51.
5. Sume tecum de senioribus Israel. 56. & 57.
6. En ego stabo ibi coram te. Percutiesq. petrã & exibit ex ea aqua. 58. & 159.
7. Est ne Dominus in nobis, an non. 52.
11. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel. 61.
14. Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Iosue, delebo enim memoriam Amalech sub cælo. 62. 63. 64. & 65.
CAP. XVIII. vers. 21. Provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiã. 711.
CAP. XIX. vers. 3. Vocavitq. eum Dominus de monte. 596.
CAP. XX. vers. 22. vidistis, quod de cælo locutus sim vobis. 551.
CAP. XXII. vers. 27. Misericors sum. 13.
CAP. XXIV. vers. 4. Et mane consurgens ædificavit altare ad radicem montis. 529.
CAP. XXVIII. vers. 1. Applica quoque ad te Aaron fratrẽ tuũ cũ filijs suis, ut sacerdozio fungantur mihi. 183.
33. Ad pedes ejusdem tunicæ per circuitũ quasi mala punica facies ex hiacinto, & purpura. 223.
CAP. XXX. vers. 30. Aaron, & filios ejus unges. 121.
32. Caro hominis non ungetur ex eo. 121.
CAP. XXII. vers. 1. Fac nobis Deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægipti, ignoramus, quid acciderit. 58. 65. 69. & 439.
4. Fecit ex eis vitulum conflatilem, dixerũtque: Hi sunt Dij tui Israel, qui te eduxerũt de terra Ægipti. 52. 71. 165. & 394.

7. *Peccavit populus, quem eduxisti de terra Ægipti.* 52.120.& 435.
11. *Cur Domine irascitur furor tuus cõtra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægipti.* 73.185.& 302.
12. *Ne quæso, dicant Ægiptij: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra; quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.* 302.
14. *Placatusque est Dominus.* 165. & 302.
18. *Vocem cantantium ego audio.* 120.
20. *Sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel.* 682.
21. *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum.* 82.
32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* 85. & 88.
CAP. XXXIII. vers. 1. Vade, ascẽde de loco isto, non enim ascendam tecum. 53.
4. *Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit.* 58.
13. *Ostende mihi faciem tuam.* 74.
19. *Ostendam omne bonum tibi.* 74.

Ex Levitico.

CAP. XXVI. vers. 19. Daboque vobis cœlum desuper sicut ferrum, & terram æneã. 63.

Ex libro Numerorum.

CAP. III. vers. 4. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel. 378.
CAP. VI. vers. 23. Sic benedicetis filijs Israel, & dicetis: Benedicat tibi Dominus. 121.
CAP. XI. vers. 1. Ortũ est murmur populi quasi dolentium pro labore contra Dominum, & accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorũ partem. 90.93.& 147.
6. *Anima nostra arida est; Nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi man.* 95.
14. *Non possum solus sustinere omnem hũc populum, qui gravis est mihi, sin aliter tibi videtur, obsecro, ut interficias me & inveniam gratiam in oculis tuis.* 98.99.& 185.
16. *Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nocti, quod senes populi sint, ac magistri.* 107.
17. *Auferam de spiritu tuo, tradamque eis.* 109
33. *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, & eue furor Domini concitatus est in populum.* 16.
34. *Vocatusque est ille locus, sepulchra concupiscentiæ.* 120.
CAP. XII. vers. 1. Locutaque est Maria, & Aaron contra Moisen. 111.& 120.
7. *At non talis servus meus Moises, qui in omni domo mea fidelissimus est; ore enim ad os loquor ei.* 118.
10. *Maria apparuit candens lepra, quasi nix.* 120. & 132.
13. *Clamavitque Moises ad Dominum dicens: Deus, obsecro, sana eam.* 123.& 128.
CAP. vers. 3. Mitte viros, qui considerent terram Cannaan, quam daturus sum filijs Israel. 135.
CAP. XIV. vers. 4. Constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægiptum. 136.
9. *Dominus nobiscum est, nolite timere.* 137.
10. *Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini.* 137.
12. *Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam.* 442.
22. *Tentaverunt me jam per decem vices.* 13
37. *Mortui sunt, atque percussi in conspectu Domini.* 145.
CAP. XVI. vers. 12. Nun, uno peccante, contra omnes ira tua desæviet? 438.
32. *Apariens os suum, devoravit illos.* 155.
41. *Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron: vos interfecistis populum Domini.* 158.
CAP. XX. vers. 6. Apparuit gloria Domini super eos. 159.
8. *Loquimini ad petram coram eis, & ipsa dabit aquas.* 159.
10. *Audite rebeles, & increduli.* 161.
11. *Percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ.* 159. & 164.
12. *Non introducetis hos populos in terrã.* 165.
CAP. XXI. vers. 5. Cur eduxistis nos de Ægipto, ut moreremur in solitudine? Deest panis 167.
6. *Misit Dominus in populum ignitos serpentes.* 168.& 480.
8. *Fac serpentẽ æneum, & pone cum pro signo, qui percussus aspexerit eum, vivet.* 168.
CAP. XXII. vers. 17. Maledic populo illi. 510.
CAP. XXV. vers. 1. Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adoraverunt Deos earum. 404.
CAP. XXVII. vers. 20. Dabis ei partem gloriæ tuæ. 674.

CAP. XXXI. vers. 3. Armate ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis. 378.
CAP. XXXIII. vers. 55. Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ, qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus. 637.

Ex Deuteronomio.

CAP. I. vers. 27. Dixistis: odit nos Dominus. 165.
CAP. XXXI. vers. 26. Tollite librum istum, & ponite in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. 174. (176.
CAP. XXXII. vers. 1. Audite cæli quæ loquor.
6. *Hæccine reddis Domino, populo stulte, & insipiens?* 7.
10. *Custodivit quasi pupillam oculi sui.* 48.
11. *Sicut aquila provocans ad volandum pulos suos, & super illos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum.* 48.
CAP. XXXIII. vers. 4. Legem præcepit nobis Moises hæreditatem multitudinis Iacob. 108.
6. *Vivat Ruben, & non moriatur.* 512.

Ex libro Josue.

CAP. vers. 8. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo. 181.
9. *Noli metuere, & noli timere, quoniam tecũ est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque perrexeris.* 182.
CAP. V. vers. 2, Fac tibi cultros lapideos. 123.
CAP. VI. vers. 7. Ite, & circuite terram armati. 135.
13. *Tulerunt septem buvinas, quarum in Iubilæo usus est.* 385.
CAP. VII. vers. 25. Lapidavitq; cum omnis Israel, & cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt. 147.
CAP. X. vers. 14 Obediente Domino voci hominis. 214.

Ex libro Judicum.

CAP. VI. vers. 19. Coxit hædum, & de farinæ modio azimos panes. 8.
CAP. 9. vers. 5. Venit in domum Patris sui in Ephra, & occidit fratres suos. 511.
15. *Si vere me regem vobis constituistis.* 211.
29. *Una sapientior cæteris uxoribus ejus hæc socrui verba respondit: Forsitan nunc dividit spolia.* 475.
CAP. XIV. vers. 19. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui. 670.
CAP. XV. vers. 1. Venit Sanson in visere volens uxorem suam, & attulit ei hædum de capris. 670.
2. *Putavi, quod odisses eam, & ideo tradidi illam amico tuo.* 688.
CAP. XVI. vers. 4. Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in valle sorec. 610.
20. *De somno consurgens dixit in animo suo; egrediar, sicut antea feci, & me ex cutiã* 233. & 251.
CAP. XVII. vers. 6. In diebus illis non erat rex in Israel. 98.

Ex libro I. Regum.

CAP. I. vers. 5. Annæ autẽ dedit partem unã tristis, quia Annam diligebat 673.
CAP. III. vers. 4. Cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego. 51.
2. *Nec poterat videre, lucerna Dei antequam extingueretur.* 198.
8. *Adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertio, qui consurgens abijt ad Heli.* 164.
CAP. IV. vers. 7. Timueruntque Philistim dicentes: Venit Deus in castra. 684.
8. *Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum.* 684.
CAP. VIII. vers. 5. Constitue nobis regem. 191. & 207.
7. *Non enim te abjecerunt, sed me, ne regnẽ super eos.* 192.
8. *Sicut de reliquerunt me, & servierunt dijs alienis sic faciunt etiam tibi.* 207.
11. *Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis.* 183.
CAP. IX. vers. 21. Nunquid nõ filius Iemini ego sum, de minima tribu Israel. 206.
CAP. X. vers. 22. Heve abscõditus est domi. 106.
23. *Altior fuit universo populo ab humero, & sursum.* 99.
24. *Certe videtis quem elegit Dominus, quia non sit similis illi in omni populo.* 205. & 206.
CAP. XIII. vers. 1. Duobus autem annis regnavit super Israel. 209. (212.
12. *Necessitate compulsus obtuli holocaustum.*
13. *Stulte egisti.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XIV. vers. 45. Dixitque populus ad Saul: ergo ne Ionathas morietur? 340.
CAP. XV. vers. 11. Pænitet me, quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. 213.
16. Sine me, & indicabo tibi. 443.
21. Ut immolet Domino Deo suo in Gabgalis. 213.
23. Quasi peccatum ariolandi est. 224. Abjecit te Dominus, ne sis rex. 214. 227. & 229
24. Dixitque Saul ad Samuelē: Peccavi. 225.
CAP. XVII. vers. 24. Omnes autem Israelita, cum vidissent virum, fugerunt à facie ejus. 230.
29. Non possum sic incedere, & deposuit baculum suum. 231.
55. Illi consurgebant adversum, & apprehendebam mentum eorū, & suffocabam. 380.
49. Misit manum suam in peram, tulitque unū lapidem, & percussit Philistæum in fronte, & cecidit in faciem suam super terram. 232.
54. Arma vero ejus posuit in tabernaculo suo. 234. & 236.
58. De qua progenie es tu, o adolescens? 19.
CAP. XVIII. vers. 1. Anima Ionathæ conglutinata est animæ David. 566.
7. Dedit eam David, & reliqua usque ad baltheum. 238.
7. Percussit Saul mille, & David decem millia. 237. & 363.
8. Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste: Non rectis ergo oculis Saul respiciebat David à die illa. 237.
10. Nisusque est Saul configere David lancea in pariete. 240.
12. Timuit Saul David. 182.
11. Declinavit David à facie ejus secūdo. 612.
CAP. XIX. vers. 3. Ego loquar de te ad patrem meum, & quodcumque videro, nunciabo tibi. 115.
6. Vivit Dominus, quia non occidetur. 247.
9. Factus est spiritus Domini malus in Saul. 231.
10. David fugit, & salvatus est nocte illa. 253.
11. Lancea autem cassa vulnere perlata est in parietem. 247.
13. Tulit Michol statuam, & posuit eam super lectum. 252.
CAP. XXI. vers. 6. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. 257.
7. Potentissimus Pastorum Saul. 127.
8. Gladium meum, & arma mea, non tuli mecum. 256.
9. Non est huic alter similis da mihi eū. 222.
11. Dixeruntque servi Achis adeum, cum vidissent David: Nunquid non ille est David rex terræ? 259.
13. Immutavit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portæ defluebantque salivæ ejus in barbam. 199.
CAP. XXII. vers. 14. Quis in omnibus servis tuis sicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & gloriosus in domo tua. 261. & 493.
16. Morte morieris Abmelech, tu & omnis domus patris tui. 261.
CAP. XXIV. vers. 5. Surrexit ergo David, & præcidit orā Clamydis Saul silenter. 263.
6. Percussit cor suū David, eo quod abscidisset oram clamydis Saul. 266.
17 Nunquid vox hæc tua est, fili mi David, & levavit Saul vocem suam, & flevit. 112. 525. & 658.
18. Iullior tu es, quam ego. 288.
21. Nunc quia sci o, quod certissime regnaturus sis. 112. & 609.
22. Iura mihi in Domino, ne deleas semen meū. 248.
23. David, & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca. 350.
CAP. XXV. vers. 10. Quis est filius Isai? 613.
13. Accingatur unus quisq; gladio suo. 13.
22. Hæc faciat Deus inimicis David. 613.
CAP. XXVI. vers. 12. Tulit igitur David hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad Caput Saul. 263.
15. Quare non custodisti Dominum tuum regem? Ingressus est enim unus de turba ut interficeret Dominum tuum; non est bonū hoc, &c. 266.
CAP. XXVIII. vers. 18. Neq; fecisti iram furoris ejus in Amalech. 218.
19. Cras tu, & filij tui, mecū eritis. 112. & 443.
CAP. XXXI. vers. 4. Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniant in circuncisi isti, & interficiant me illudentes mihi. Arripuit itaque Saul gladium, & irruir super eum. 612.

Ex libro II. Regum.

CAP. I. vers. 4. Saul, & Ionathas filius ejus interierunt. 330.

6. Saul incumbebat super hastam suam. 102.
10. Tuli diadema, quod erat in capite ejus, & armillam de brachio ejus, & attuli ad te Dominum meum huc. 445.
CAP. V. vers. 1. Os tuum, & caro tua, sumus. 316
CAP. VI. vers. 7. Mortuus est ibi juxta arcam Dei. 647.
16. Despexit eum in corde suo. 645.
CAP. VII. vers. 14. Arguam eum in virga virorum. 298.
CAP. XI. vers. 15. Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium, & derelinquite eum, ut percussus intereat. 313.
CAP. XII. vers. 8. Et si pauca sunt illa adjiciam tibi multo maiora. 309.
10. Quam obrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum. 314.
11. Uxorem illius accepisti in uxorem tibi. 27.
13. Peccavi Domino. 225. & 490.
15. Percussit quoque Dominus parvulum. 374.
18. Accidit autem die septima, ut moreretur Infans. 322.
CAP. XIII. vers. 2. Ita ut propter amorem ejus ægrotaret. 329.
5. Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum. 329.
12. Noli facere stultitiam hanc. 566.
14. Oppressit eam. 322. (eam. 329.
17. Ejice hanc à me foras, & claude ostium post
28. Percutite eum, & interficite. 323.
CAP. XIV. vers. 14. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram. 337.
21. Vade ergo, & revoca puerum Absalon. 339.
24. Revertatur in domum suam, & faciem non videat. 343.
32. Obsecro, ergo, ut videam faciem regis, quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me. 346.
33. Osculatusque est rex Absalon. 347.
CAP. XV. vers. 4. Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium ut juste judicem. 349.
31. Infatua, quæso, Domine consilium Achitophel. 108.
CAP. XVI. vers. 7. Egredere egredere, vir sanguinum. 355.
10. Dimitte eum, ut maledicat, Dominus enim præcepit ei, ut maledicere David, & quis est, qui audeat dicere: quare sic fecerit. 357.
21. Ingredere ad Concubinas patris tui, ut cum viderit omnis Israel, quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. 359. & 493.
CAP. XVII. vers. 1. Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar David. 365.
11. Congregetur ad te omnis Israel a Dan usq; Bersebec, quasi arena maris innumerabilis, & tu eris in medio eorum, & irruemus super eum. 366.
14. Melius est consilium Chusai Arachitæ consilio Achitophel. 367.
23. Suspendio interiit. 368.
CAP. XVIII. vers. 5. Servate mihi puerum Absalon. 382.
9. Adhæsit caput ejus quercui, & illo suspenso inter cælum, & terram, mulus, cui insederat, pertransivit. 376. & 386.
14. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon. 381.
15. Cucurrerunt decem juvenes armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum. 382.
32. Est ne pax puero Absalon. 63.
33. Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ergo morerer pro te. 382. & 388
CAP. XIX. vers. 7. Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, nec unus quidem remansurus sit tecum nocte hac. 390.
8. Surrexit ergo rex, & sedit in porta. 390.
CAP. XXI. vers. 1. Quia occidit Gabaonitas. 635.
2. Voluit Saul, percutere eos zelo, quasi pro filijs Israel, & Iudà. 635.
CAP. XXIV. vers. 16. Sufficit. Nunc contine manum tuam. 172.
17. Vertatur, obsecro, manus tua contra me. 172.

Ex libro III. Regum.

CAP. II. vers. 5. Posuit cruorem prælij in bultheo suo. 305.
9. Noli pati, eum esse innoxium. 343.
CAP. III. vers. 5. Postula quod vis, ut dem tibi. 395.
9. Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum judicare possit, & discernere inter bonum, & malum. 396.
12. In tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. 398.
14. Si autem ambulaveris in vijs meis, & custodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater suus, longos faciam dies tuos. 399. & 505.
CAP. XI. vers. 4. Depravatum est cor ejus per mulieres,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulieres,ut sequerentur Deos alienos. 394. & 403.
35. Auferam regnum de manu filij ejus,& dabo tibi decem tribus. 554.
38. Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi,& ambulaveris in vijs meis, & feceris quod rectum est,custodiens mandata mea, & præcepta mea,sicut fecit David servus meus,ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem. 554.
CAP.XII.vers.3. Venit ergo Ieroboam, & omnis multitudo. 209.
4. Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis. Tu itaq; nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo. 209 & 411.
19. Recessitque Israel à domo David usque in præsentem diem. 414.
28. Excogitato consilio fecit duos vitulos aureos. 182. & 424. (424.
33. Et dixit eis: Nolite ascendere in Ierusalē.
CAP.XIII.vers.4. Exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum. 119.
CAP.XIV. vers.10. Mundabo reliquias domus Ieroboam, sicut mundari solet fimus usq; ad purum. 436.
16. Qui peccavit,& peccare fecit Israel. 433. & 435.
CAP.XV.vers.5. Et non declinasset ab omnibus quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi. 119.
33. Quicumque volebat,implebat manum suā, & fiebat sacerdos excelsorum. 209.
CAP.XVI.vers.2. Exaltavi te de pulvere,& posui te ducem super populum meum. 440.
3. Faciam domum tuam sicut domum Ieroboam. 440.
10. Irruens ergo Zambri percussit, & occidit eum. 445.
12. Delevitque Zambei omnem domum Baaza. 446.
13. Succendit se cum omni domo regia. 449.
25. Operatus est nequiter super omnes qui fuerunt ante eum. 452.
30. Fecit Achas filius Ambri malum in conspectu Domini super omnes,qui fuerunt ante eum. 453.
CAP.XVIII. vers. 18. Dereliquistis mandata Domini,& secuti estis Baalim. 458.
38. Cecidit autem ignis Domini,& voravit holocaustum. 459.
CAP.XIX.vers.3. Timuit ergo Elias,& surgēs abijt. 136. 254. & 461.
4. Petivit animæ suæ,ut moreretur,& ait: sufficit mihi Domine, tolle animam meam. 136. & 141.
6. Et ecce ad caput ejus succenericius panis. 683.
CAP.XX.vers.13. Certe videtis omnem multitudinē hanc nimiam: ecce ego tradam eam in manu tua hodie, ut scias quia ego sum Dominus. 463.
34. Pepegit ergo fædus,& dimisit eam. 63.
38. Occurrit regi in via,& mutavit aspersione pulveris os,& oculos suos. 490.
39. Si lapsus fuerit,erit anima tua pro anima ejus,aut talentum argenti appendes. 425.
42. Erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. 466.
CAP.XXI. vers. 8. Scripsit itaque litteras ex nomine Achab,& signavit eas annulo ejus & misit ad maiores natu, & optimatos,qui erant in civitate ejus. 476.
10. Submittite duos filios Belial contra eum,& falsum testimonium dicant. 471. & 474.
13. Lapidibus interfeterunt. 468.
19. In loco, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth,lambent quoque sanguinem tuum. 480.
CAP.XXII. vers.6. Ascende,& dabit eam Dominus in manu regis. 482.
8. Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum,sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum. 484.
23. Dominus locutus est contra te malum. 490.
24. Accessit autem Sedecias filius Chanaana,& percussit Michæam in maxillam. 490.
27. Mittite virum istum in carcerem,& sustētate eum pane tribulationis, & aqua angustiæ,donec revertar in pace. 490. & 492
34. Vir autem quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel. 494.
38. Linxerunt canes sanguinem ejus. 517.

Ex libro IV. Regum.

CAP.I.vers.12. Descēdit ergo ignis de cœlo,& devoravit illum,& quinquaginta ejus. 498. & 499.
15. Surrexit igitur,& descendit cum eo ad regem. 498.
CAP.II.vers. 9. Fiat in me, obsecro, spiritus tuus duplex. 674.
10. Ecce currus igneus,& equi ignei,diviserūt utrumque,& ascendit Elias per turbinem in cœlum. 180.

24. Egressi sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. 30.
CAP.III.vers. 12. Descendit q; ad eum rex Israel,& Iosaphat rex Iudà,& rex Edom. 49
CAP.VI.vers.22. Pone panē, & aquam coram eis. 30.
CAP. VIII. vers. 10. Vade, dic ei: sanaberis: Porro ostendit mihi Dominus, quia morte morietur. 338.
CAP.IX.vers.3. Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi subsistes. 290.
7. Unxi te regem super populum Domini Israel, & percuties domum Achab Domini tui,& ulciscar sanguinem servorum meorum Prophetarum. 511.
10 Iesabel quoque comedent canes. 517.
14. Unusquisque tollens pallium suum, posuerunt subpedibus ejus in similitudinem tribunalis. 533.
22. Adhuc fornicationes Iesabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent. 512.
24. Egressa est sagitta per cor ejus. 506.
30. Depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum. 515.
33. Aspersusque est sanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam. 515.
34. Sepelite eam,quia filia regis est. 516.
35. Non invenerunt nisi calvariam,& pedes, & summas manus. 517.
CAP.X.vers. 19. Achab coluit Baal parum,ego autem colam eum amplius. 521.
28. Delevit itaque Iehu Baal de Israel. 521.
CAP.XIII. vers.14. Pater mi,Pater mi, currus Israel,& auriga ejus. 525.
19. Si percussisses quinquies,aut sexies,sive septies,percussisses Syriam usque ad consūptionem,Nunc autem tribus vicibus percuties eam. 526.
CAP.XVII.vers.2. Fecitque malum coram Domino,sed non sicut reges Israelis, qui ante eum fuerunt. 544.
CAP.XX.vers. 3. Flevit itaque Esechias fletu magno. 278.
10. Facile est, umbram crescere decem lineis, nec hoc volo, ut fiat, sed ut revertatur retrorsum. 594.

Ex libro I. Paralipomenon.

CAP.XI.vers.1. Os tuum, & caro tua sumus. 316.
CAP.XXI. vers. 12. Elige quod volueris, aut tribus annis famem, aut tribus mensibus fugere hostes tuos. 63.

Ex libro II. Paralipomenon.

CAP.XXVI.vers.18. Nō est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum. 447.
19. Statimque orta est lepra in fronte ejus. 221.
CAP.XXXIII. vers. 13. Cognovit Mannasses, quod Dominus ipse esset Deus. 277.

Ex libro Judith.

CAP. I. vers. 12. Iuravit per thronum, & regnum suum,quod defenderet se. 62.
CAP.VII.vers.20. In tuo flagello vindica iniquitates nostras. 298.
CAP.XII.vers.2. Non potero mādūcare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio. 177.

Ex libro Ester.

CAP.III. vers.22. Scriptum est,ut jusserat Aman,ut occiderent, ac delerent omnes Iudæos. 297.

Ex libro Job.

CAP.I.vers. 20. Scidit vestimēta sua 231.
CAP. II. vers. 6. Ecce in manu tua est. 231. verum tamē animā illius serva. 605.
9. Dixit autem illi uxor sua. 94.
10. Quasi una de stultis mulieribus locuta est. 80.
12. Exclamantes ploraverunt. 621.
13. Et sederunt cum eo in terra septem diebus 621.
CAP.IV.vers.8. Vidi eos qui operantur iniquitatem,& seminant dolores,& metunt eos, flante Deo,perjisse. 385.
CAP.V. vers.3. Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim. 387.
17. Beatus homo,qui corripitur à Deo. 275.
CAP.VI.vers.26. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis,& in ventum verba profertis. 166.
CAP. VII. vers.17. Quid est homo,quia magnificas eum,aut quid apponis erga eum cor tuum. 679.
CAP. X. vers. 8. Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu,& sic repente præcipitas me? 75.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP.XIII.vers.15. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. 38.
CAP.XIX. vers. 2. Usque quo affligitis animã meam, & atteritis me sermonibus. 636.
21. Manus Domini tetigit me. 605.
CAP.XXV.vers.2. Potestas & terror, apud eũ est, qui facit cõcordiam in sublimibus suis. 109.
CAP.XXXI. vers. 27. Osculatus sum manum meamore meo; quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum Altissimum. 537.
CAP.XXXXI. vers. 17. Cũ apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax. 250.

Ex libro Psalmorum.

PSALM.II.vers.7. Filius meus es tu, ego hodie genui te. 557.
Psalm.III. vers. 7. Non timebo millia populi circundantis me: Exurge Domine, salvum me fac Deus meus 527. & 528.
8. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa. 528.
Ps.IV.vers.6. Quis ostendet nobis bona? 68.
8. A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt. 68.
Ps.VI.vers.7. Lavabo per singulas noctes lectũ meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. 358.
Ps.XIII.vers.1. Dixit insipiens in corde suo. 12.
Ps.XVII.vers.35. Qui docet manus meas ad prælium. 337.
Ps.XVIII.vers.6. In sole posuit tabernaculum suum. 156.
13. Ab alienis parce servo tuo. 433.
Ps.XIX.vers.3. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis accutæ. 91.
Ps.XXI.vers.21. Erue a framea, Deus, animam meam. 638.
Ps.XXII.vers.4. Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. 38.
Ps.XXIII.vers.4. Qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. 429.
Ps.XXIV.vers. 11. Propitiaberis peccato meo, multum est enim. 163.
Ps.XXXIII.vers.9. Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. 655.
Ps.XXXVII.vers.21. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem. 288.
Ps.XL. vers.5. Sana animam quia peccavi tibi. 572.
Ps.XLIII.vers.13. Vendidisti populum tuum sine pretio. 608.
Ps.XLVII.vers.2. Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera aquilonis civitas regis magni. 501.
Ps.XLVIII.vers.13. Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis, & similis factus est illis. 6. 280. & 306.
Ps.LII.vers.1. Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. 52.
Ps.LVII.vers.11. Lætabitur justus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sãguine peccatoris. 64.
Ps.LVIII.vers.12. Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos, ut obliviscantur populi mei. 143.
13. Disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus, Domine. 143.
Ps.LXVII. vers.15. Mons Dei, mons pinguis. 310.
31. Dissipa gentes, quæ bella volunt. 63.
Ps.LXIX.vers.4. Avertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala: Avertãtur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge. 486.
Ps.LXXVII.vers.72. In intellectibus manuum suarum deduxisti eos. 478.
Ps.LXXXIV.vers.12. Veritas de terra orta est, & justitia de cælo prospexit. 138.
Ps.LXXXV.vers.2. Custodi animam meã, quoniam sanctus sum. 262.
Ps.LXXXVII.vers.5. Inter mortuos liber. 37.
Ps.LXXXVIII.vers.15. Iustitia, & judiciũ præparatio sedis suæ. 297.
Ps.XC. vers. 11. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te. 58.
Ps.CIII.vers. 19. Sol cognovit occasum suum. 252.
Ps.CIV.vers. 18. Ferrum pertransijt animam ejus. 638.
Ps.CV.vers.7. Patres nostri in Ægipto non intellexerunt mirabilia tua. 6.
Ps.CVI.vers.20. Misit verbum, & sanavit eos. 592.
Ps.CVIII.vers.5 Posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. 555. & 556.
Ps.CIX.vers.3. In splendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te. 564.
Psalm. CX. vers. 4. Memoriam fecit mirabilium

rabilium suorum misericors, & miserator, Dominus, escam dedit diligẽtibus se. 665.
Ps.CXI.vers.4. Misericors, & miserator, & justus. 554.
9. Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. 43.
Ps.CXVIII.vers.34. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. 12. & 199.
142. Lex tua veritas. 544.
144. Intellectum da mihi, & vivam. 12. & 199.
172. Omnia mandata tua æquitas. 476.
Ps.CXIX vers.1. Ad Dominum, cum tribularer, clamavi. 277.
Ps.CXXV.vers 6. Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. 217.
Ps.CXXXXIV.vers.9. Miserationes ejus super omnia opera ejus. 163.
Ps.CXXXXVIII.vers 4. Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt. 500.
Ps.CXXXXIX.vers.8. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. 310.

Ex libro Proverbiorum.

CAP.III.vers.12. Quem enim diligit Dominus corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. 276.
16. In sinistra illius divitiæ. 70.
CAP.IV.vers.24. Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te. 132.
CAP.VII.vers.17. Asperſi cubile meũ mirrha, & aloe, & cinnamomo. 110.
CAP.IX.vers.1. Sapientia ædificavit sibi domũ. 683.
2. Et proposuit mensam. 683.
CAP.X.vers.25 Quasi tempestas transiens erit impius. 436.
CAP.XI.vers.1. Statera dolosa abominatio est apud Dominum, & pondus æquum voluntas ejus. 554.
18. Impius facit opus instabile. 436.
CAP.XIII. vers. 10. Qui agunt omnia cum cõsilio, reguntur sapientia. 107.
CAP.XIV.vers.33. Ubi plurima verba, ibi frequenter egestas. 525.
CAP.XVI.vers.14. Indignatio regis nũcij mortis. 249.
CAP.XVII.vers.13. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. 314.
17. Frater in angustijs comprobatur. 569.
CAP.XVIII.vers.21. Mors, & vita, in manu linguæ. 513.
CAP. XIX. vers.12. Sicut fremitus leonis, ita, & ira regis. 254.
CAP.XX.vers.20. Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. 387.
28. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roborãtur clementia thronus ejus. 301.
CAP.XXV. vers.12. In auris aurea, & margãritum fulgens, qui arguit sapientem. 123.
CAP.XXVII.vers.2. Laudet te alienus, & non os tuum. 83.
CAP.XXVIII.vers.2. Propter peccata terræ multi principes ejus. 186.
15. Leo rugiens & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem. 469.
CAP. XXIX. vers.4. Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam. 468.
12. Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios. 295.
CAP.XXX.vers.27. Regem locusta non habet. 419.
33. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. 413.

Ex libro Ecclesiastes.

CAP.IX. vers.1. Nescit homo utrùm amore, an odio, dignus sit. 140.

Ex Canticis Canticorum.

CAP.I.vers.5. Filij matris meæ pugnaverunt contra me. 252.
6. Indica mihi, ubi cubes, ubi pascas in meridie? 656.
CAP.III.vers.6. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus mirrhæ, & thuris. 114.
11. Egredimini, & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronavit illũ mater sua. 680.
CAP.IV.vers. 9. Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. 383. & 607.
CAP. V.vers.3. Expoliavi me tunica mea. 51.
8. Adjuro vos filiæ Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amo-

Universidad de Deusto Biblioteca

re langueo. 691.
CAP.VI.vers.9. Quæ est illa, quæ progreditur quasi Aurora consurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata. 114. 387. & 520.
CAP.VIII.vers.6. Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. 89. & 689.
13. Amici auscultant. 252.

Ex libro Sapientiæ.

CAP.II.vers.11. Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ. 63.
18. Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus Contrariorũ. 616.
19. Contumelia, & tormento, interrogemus eum. 616.
20. Morte turpissima condemnemus eum. 581. & 612.
CAP.X. vers. 7. Incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. 21.
CAP XI. vers.24. Misereris omnium, quia omnia potes. 77.
CAP.XVI.vers. 21. Ad quod unusquisque volebat, convertebatur. 95.

Ex libro Ecclesiastici.

CAP.II.vers.13. Væ dissoluti corde, qui non credunt Deo, & ideo non proteguntur ab eo. 426.
CAP. VII.vers.25. Filij tibi sunt erudi illos, & curva illos a pueritia illorum. 541.
CAP.X.vers.8. Regnum a gẽte in gentem trãsfertur propter injusticias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. 554.
CAP.XV.vers.3. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. 683.
CAP.XIX.vers. 4. Qui cito credit, levis est corde. 205.
CAP.XXII. vers. 13. Luctus mortui septem dies. 621.
CAP.XXIV.vers.5. Ego ex ore Altissimi prodivi. 181.
CAP.XXV. vers.33. à muliere initium factũ est peccati, & per illam omnes morimur. 404.
CAP XXVI. vers.5. à tribus timuit cor meum & in quarto facies mea metuit: delaturam civitatis, & collectionem populi, Calumniã mendacem, super mortem omnia gravia. 636.
CAP.XXVIII.vers. 25. Mors illius mors nequissima, & utilis potius infernus, quam ille. 91.
CAP.XXXIII.vers.31. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua. 304.
CAP.XXXXVIII.vers.1. Surrexit Elias Propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. 180. & 455.
CAP.XXXXIX vers.5. Præter David, & Ezechiam, & Ioziam, omnes peccatum cõmiserunt; Nam reliquerunt legem Altissimi reges Iudà, & contempserunt timorem Dei 548.
16. Nemo natus est in terra qualis Enoch, nam & ipse receptus est a terra 88.

Ex Izaia.

CAP.I.vers.2. Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. 30.
3. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit. 601. & 602.
11. Holocausta arietum nolui. 226.
23. Princeps mei infideles socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, Pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. 554.
CAP.II.vers. 8 Repleta est terra Idolis. 174. 439. & 553.
CAP.III.vers.6. Princeps esto noster. 300.
7. Non sum Medicus. 300.
26. Desolata in terra sedebit. 554.
CAP.V.vers.4. Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? An quod exputavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ. 200.
24. Radix eorum quasi favilla erit, & germẽ eorum ut pulvis ascendet. 553.
CAP.VI.vers.1. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & ea quæ sub ipso erant, replebant templum. 137. 418 & 564.
2. Duabus volabant. 48. Seraphim stabant super illud. 201. & 643.
3. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, Plena est omnis terra gloria ejus. 60. & 564.
5. Vir pollutus labijs ego sum. 90. & 157.
CAP.VII.vers.14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: ecce virgo concipiet, & pariet filium. 161.

15. Bu-

15 Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. 281. & 540.
CAP.IX.vers.6. Filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus. 47. & 592. (229.
CAP.X. vers.5. Væ Assur, virga furoris mei.
6. Ad gentem fallacem mittam eum. 507.
CAP.XI.vers.1. Et flos de radice ejus ascendet. 148.
CAP.XIV.vers.13. Dicebas in corde tuo: In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti. 3. 5. 27. 154. 156. 369 394. 511. & 677.
14. Similis ero Altissimo. 3. 5. 10. 369. & 394.
12. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris. 219.
20. Vocabitur in æternum Semen pessimorum. 1. & 720.
CAP.XVI. vers. 1. Emitte agnum Domine Dominatorem terræ. 104.
CAP.XXII.vers.22. Dabo clavem David super humerum ejus. 99.
CAP.XXV.vers.4. Deus ipse veniet, & salvabit nos: Tunc aperientur oculi cæcorum. 587.
CAP.XXX. vers.15. In silentio, & spe erit fortitudo vestra. 38.
20. Erunt occuli tui videntes Præceptorem tuũ. 600.
CAP XXXX. vers.2. Quoniã completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas ejus. 572.
CAP.XXXXII. Gloriam meam alteri non dabo. 85.
CAP XXXXVI.vers.4. Ego feci, ego feram. 109.
CAP.XXXXIX.vers.7. Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est. 545.
CAP.LIII.vers.2. Vidimus eum, & non erat ei aspectus, & desideravimus eum. 178.
7. Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. 392. & 621.
12. Cum sceleratis reputatus est. 659.
CAP.LIV. vers. 17. Omnem linguam resistentem tibi in judicio judicabis. 10.
CAP.LVII.vers. 20. Impij autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus. 177.
CAP.LIX.vers. 3. Manus vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate, labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur. 551.
4. Non est qui invocet justitiam, neque qui judicet vere, sed confidũt in nihilo, & loquũtur vanitates, concẽperunt laborem, & pẽpererunt iniquitatem. 551.
CAP.LXI.vers. 1 Ut mederer contritis cordes, & prædicarem Captivis Indulgentiam, & Clausis apertionem. 660.
CAP.LXV.vers.2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum. 720.

Ex Jeremia.

CAP.I.vers.6. A, A, A, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. 157. & 233.
11. Quid tu vides Ieremia? Et dixi: virgam vigilantem ego video. 84.
13. Quid tu vides? & dixi: illam succensam ego video. 84.
CAP.VI.vers.31. Argentum reprobum vizate eos, quia Dominus projecit illos. 203.
CAP.XI.vers.15. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? 144.
CAP.XV.vers.10. Væ mihi, mater mea, quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? Non fæneravi, nec feneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. 199.
16. Inventi sunt sermones tui, & comedi eos. 199.
CAP.XXIII.vers.5. Regnabit rex, & sapiens erit, & faciet judicium, & justitiam. 227. & 297.
CAP. IL. vers. 22. Quasi aquilla ascendet. 470.

Ex Ezechiele.

CAP.I.vers.12. Ubi erat Impetus Spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cum ambularent. 109.
CAP.VI.vers.3. Montes Israel audite verbum Domini 310.
CAP.X.vers.14. Facies una facies Cherub. 683
15. Ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar. 683.
CAP.XVI.vers.37. ecce ego congregabo omnes amatores tuos. 24.
51. Vicisti eas sceleribus tuis. 421.
CAP.XVII.vers.23. Habitabunt sub ea omnes volucres. 398.
CAP.XXIV.vers.23. Suscitabo super eas pastorem unum. 186. (677.
CAP XXVIII. vers. 14. Tu Cherub extonsus.
CAP.XXIX. vers.6. Fuisti baculus arundineus domui Israel, quando apprehenderunt te manu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

manu, & confractus es, & lacerasti omnē humerum eorum. 497.
CAP. XXXIV. vers. 10. Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, &c. 412.
15. Ego pascam oves meas: quod perierat, requiram, & quod abjectum erat, reducam, quod confractum erat, alligabo, & quod infirmum fuerat, consolidabo. 300.
CAP. XXXVII. vers. 9. à quatuor ventis veni spiritus & insufla super interfectos istos, & revivscant. 190.

Ex Daniele.

CAP. I. vers. 3. Ait rex Aphenes præposito eunuchorum, ut introduceret de filijs Israel, & de semine regio, & Tyranorum, pueros. 334.
6. Fuerūt ergo inter eos de filijs Iudà, Daniel, Ananias, Mizael, & Azarias. 334.
8. Proposuit autem Daniel in corde suo, ne polluueretur de mensa regis. 334.
CAP. II. vers. 1. Vidit Nabuco-Donozor somniū. 251.
7. Responderunt secundi, & dixerunt: Rex somnium dicat servis suis. 475
31. Statua illa magna, & statura sublimis, stabat contra te, &c. 232.
34. Abscisus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus. 232. 501. & 537.
35. Nullusque locus inventus est eis. 45.
CAP. III. vers. 15. Quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea? 45.
49. Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & sotijs ejus, in fornacem. 159.
92. Ecce ego video quatuor viros solutis, & species quarti similis filio Dei. 159. 596. & 620.
CAP. IV. vers. 9. Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius; subter eam habitabant animalia, & bestiæ. 398. & 419.
11. Succidite arborem, & præcidite ramos ejus. 325. & 553.
16. Tunc Daniel cæpit intra semetipsum tacitus cogitare, quasi una hora. 267.
22. Fænum ut bos comedes. 307.
CAP. V. vers. 5. Apparuerunt digiti, quasi manus hominis. 59. 80. & 259.
6. Tūc facies regis immutata est 128. & 259.
14. Audivi de te, quoniam spiritum Deorū habeas. 152. & 654.
22. Tu quoque filius ejus Balthasar non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia. 25.
27. Appensus es in statera, & inventus est minus habens. 535.
28. Divisum est regnum tuum, & datum est Medis. 93.
CAP. VI. vers. 3. Igitur Daniel superabat omnes. 113.
CAP. VII. vers. 10. Iuditium sedit, & libri aperti sunt. 485.
CAP. IX. vers. 27. Deficiet Hostia, & Sacrificiū. (432.
CAP. XIII. vers. 10. Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi invicem dolorem. 593.
51. Dixit ad eos Daniel: separate illos ab invicem procul, & dejudicabo eos. 622.

Ex Ozee.

CAP. I. vers. 9. Voca nomen ejus: non populus meus, quia vos non populus meus, & ego non ero vester. 564. & 720.
CAP. II. vers. 8. Argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. 551.
10. Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus. 7.
CAP. III. vers. 4. Sedebunt filij Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari. 710.
CAP. VI. vers. 7. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum. 224.
CAP. IX. vers. 17. Abjiciet eos Deus meus, & erunt vagi in nationibus. 29.
CAP. XII. vers. 4. Flevit, & rogavit eum. 217.

Ex Joele.

CAP. II. vers. 13. Quia benignus, & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. 41.

Ex Jona.

CAP. I. vers. 15 Stetit mare a fervore suo, & timuerunt viri timore magno, & immolaverunt Hostias Domino, & voverunt vota. 528.

Ex Michæa.

CAP. V. vers. 2. Et tu Bethleem Ephrata parvulus est in millibus Iuda: Ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israel, & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis. 501. & 599.

Ex Zacharia.

CAP. III. vers. 9. Super lapidem unum septem oculi sunt. 676.
CAP. VIII. vers. 17. Quid enim bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines. 170
CAP. IX. vers. 9. Exulta satis filia Sion, jubila filia Ierusalem: ecce rex tuus veniet tibi justus, & Salvator, ipse pauper. 418. & 470.
CAP XII. vers. 10. Aspicient ad me, quem confixerunt. 577.
CAP. XIII. vers. 6. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum. 604.

Ex Malachia.

CAP. I. vers. 11. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. 665.
CAP. IV. vers. 2. Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus. 83. & 168.

Ex libro I. Machabæorum.

CAP. I. vers. 43. Omnes, qui fugiebant à malis, addicti sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum. 255.
CAP. IX. vers. 10. Absit ictam rem facere, ut fugiamus ab eis, & si appropriavit tempus nostrū, moriamur in virtute, propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ. 451.
CAP. X. vers. 20. Ut quæ nostra sunt, sentias. 593.

Ex libro II. Machabæorum.

CAP. XV. vers. 10. Animis eorum erectis simul ostendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem. 545.

Ex D. Mathæo.

CAP. I. vers. 1. Liber generationis Iesu Christi filij David. 210.
5. Iesse autem genuit David regem. 210.
6. David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. 210.
CAP. II. vers. 1. In diebus Herodis regis. 133.
2. Ubi est, qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum. 226. 230. 416. & 599.
3. Herodes rex turbatus est. 136.
7. Tunc Herodes clam vocatis Magis. 509.
6. Et tu Bethleem terra Iudà, nequaquam minima est in principibus Iudà, ex te enim exiet dux, qui regat populū meum Israel. 501. 599.
11. Intrantes domum, invenerunt puerum eū matre ejus. 416.
13. Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægiptum. 246.
16. Tunc Herodes videns, quod illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros. 445.
CAP. III. vers. 7. Progenies viperarum. 547.
9. Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 20.
15. Sine modó, sic enim decet nos implere omnem justitiam. 454.
16. Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. 554. & 646.
17. Hic est filius meus dilectus. 646.
CAP. IV. vers. 3. Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. 170. & 602.
5. Statuit eum super pinnaculum templi. 156.
6. Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te. 415.
7. Non tentabis Dominum Deum tuum. 415.
8. Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mūdi, & gloriam eorum. 167. & 448.
9. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. 21. 823. 643. & 649.
10. Vade Satana, Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. 508. & 647.
CAP. V. vers. 7. Beati Misericordes. 41.
14. Vos estis lux Mūdi: Non potest civitas abscondi supra montem posita. 114.
15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio. 74.
37. Sit autem sermo vester, est, est, non, non. 181.
41. Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos. 252.
CAP. VI. vers. 20. Thesaurisate vobis thesauros in cælo. 236.

CAP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP.VII.vers.18. à fructibus eorum cognoscetis eos. 209.
CAP.VIII.vers.6. Puer meus jacet in domo paralyticus. 391.
9. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus. 104.
24. Ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. 251.
28. Occurrerunt ei duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes. 439.
29. Quid nobis, & tibi fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos. 134. & 439.
CAP.IX.vers.11. Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester. 660.
12. Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus. 660.
13. Nõ veni vocare justos, sed peccatores. 660.
CAP.X.vers.16. Ecce ego mitto vos tanquam oves in medio luporum. 102. & 412.
17. Cavete autem ab hominibus. 260.
CAP.XI.vers.4. Renunciate Ioanni quæ audistis, & vidistis. 151.
25. Confiteor tibi Pater Domine cæli, & terræ. 310.
29. Tollite jugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde. 40. 476. 499. 540. & 652.
30. Iugum enim meum suave est, & onus meũ leve. 476.
CAP.XII.vers.14. Pharisæi Concilium faciebant adversus eum. 698.
38. Magister volumus à te signum videre. 53. & 65.
39. Generatio mala, & adultera: signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. 124 464. & 487.
CAP.XIII. vers.19. Rapit quod seminatum est in corde ejus. 247.
28. Inimicus homo hoc fecit. 260.
CAP.XIV.vers.29. Descendens Petrus de navicula ambulabat super aquam. 136. & 164.
30. Timuit, & cũ cæpisset mergi, clamavit. 136
CAP.XV.vers.7. Hypochritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labijs me honorat; cor autem eorum longe est à me. 181. & 508.
24. Non sum missus nisi ad oves, quæ perierũt domus Israel. 125. & 195.
CAP.XVI.vers.14. At illi dixerũt: Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij vero Ieremiam, aut unum ex Prophetis. 183.
16. Tu es Christus Filius Dei vivi. 7. 183. 580 & 652.
17. Beatus es Simon Barjona. 208. & 650.
18. Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. 183.
19. Tibi dabo claves regni Cœlorum. 99. 183. & 344.
22. Domine, non erit tibi hoc. 625.
23. Vade post me Satanas, scandalum es mihi. 26. 208. 625. & 643.
CAP.XVII.vers.4. Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moisi unum, & Eliæ unum 101. & 145.
5. Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. 205. & 382.
26. Illum sumens du eis pro me, & te. 417.
CAP.XVIII.vers.7. Væ mundo à scãdalis. 506.
27. Misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 80.
28. Tenens suffocabat eum. 24.
CAP.XIX.vers.7. Moises mandavit dare libellum repudij. 82.
28. Cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos. 478.
29. Qui reliquerit patrem, & matrem, &c. centuplum accipiet. 192.
CAP.XX.vers.11. Accipientes murmurabant. 144.
18. Ecce ascendimus Ierosolimam, & filius hominis tradetur Principibus sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte. 614.
21. Dic, ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram, in regno tuo. 101. 372. & 535.
22. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sũ? Nescitis quid petatis. 103. 125. 186. 372. & 595.
23. Non est meum dare vobis. 165. Calicem quidem meum bibetis. 690.
8. Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. 104. & 613.
CAP.XXI.vers.33. Homo erat pater familias, qui plantavit vineam, & sepem circundedit, & fodit in ea torcular, & locavit eam agricolis. 201.
CAP.XX.vers.7. Perdidit homicidas illos. 81.
13. Mittite eum in tenebras exteriores. 29.
18. Quid me tentatis hypochritæ? 634.
CAP.XXIII.vers.35. Ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram. 202.
38. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 432.

39. Dico

39. Dico enim vobis: Non me videbitis ammodo. 432.
CAP.XXIV.vers.3. Dic nobis quando hæc erunt? 18.
29. Stellæ de cœlo cadent. 155.
36. De die autem illa, & hora, nemo scit, neque Angeli, nisi solus Pater. 17.
CAP.XXV.vers.8. Date nobis de oleo vestro. 38.
12. Nescio vos. 618.
18. Abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui. 175.
20. Domine quinque talenta tradidisti mihi: Ecce alia quinque super lucratus sum. 235.
28. Tollite ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. 235.
33. Statu & oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris. 70.
34. Tunc dicet rex his, qui à dextris erunt: venite Benedicti. 59.
CAP.XXVI. vers.8. Ut quid perditio hæc? 122.
10. Quid molesti estis huic mulieri? 193.
13. Ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus. 687.
15. Quid vultis mihi dare? At illi constituerũt ei triginta argenteos. 607. 613. 639. & 669.
18. Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio pascha. 687.
21. Unus vestrum me traditurus est. 617.
22. Cæperunt singuli dicere: Nunquid ego sum Domine? 207.
23. Qui intingit mecum manum in paropside. 123.
26. Accipite, & comedite. 123.
34. Ter me negabis. 640.
39. Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. 17. 220. & 606.
40. Invenit eos dormientes, & dixit Petro: sic non potuistis una hora vigilare mecum. 166.
41. Vigilate, & orate. 21.
46. Surgite: eamus, ecce appropinquavit qui me tradet. 612. 617. & 619.
48. Dedit illis signum dicens: quemcumque osculatus fuero, ipse est. 627. & 685.
49. Et osculatus est eum. 328.
50. Amice: ad quid venisti? 26. 166. 466. 510. 573. & 610.
51. Unus ex his, qui erant cum Iesv. 269.
52. Converte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acciperint gladium, gladio peribunt. 264. 268. & 344.
55. Tanquam ad latronem existis cum gladijs, & fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis. 640.
59. Principes sacerdotum, & omne Concilium, quærebant falsum testimonium contra Iesum. 468.
60. Novissime autem venerunt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, & in triduo reædificare illud. 468 475. & 590.
63. Iesvs autem tacebat. 462. & 621.
66. Ecce nunc audistis blasphemiam. 583.
67. Expuerunt in faciem ejus. 288.
70. Nescio quid dicis. 7.
72. Non novi hominem. 7. 21. & 655.
74. Gallus cantavit. 157.
75. Flevit amare. 215.
CAP.XXVII.vers.4. Peccavi tradens sanguinem justum. 287. 611. & 612.
5. Et projectis argenteis in templo. 97.
14. Ita ut miraretur Præses vehementer. 624.
24. Lavit manus coram populo dicens: Innocẽs ego sum. 585. 611. & 638.
25. Sanguis ejus super nos, & super filios nostros. 202. 301. & 585.
34. Dederunt ei vinum bibere cum fele mixtũ & cum gustasset, noluit bibere. 16.
37. Iesvs Nazarenus Rex Iudæorum. 17. & 657.
38. Tristis est anima mea usque ad mortem. 389.
40. Vah, qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. 717.
42. Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvũ facere: descendat nunc de cruce, & credimus ei. 616. & 718.
46. Et circa horã nonam clamavit: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? 606. & 612.
63. Recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgã. 717.
CAP.XXVIII.vers.12. Pecuniam copiosam dederunt militibus. 613.

Ex D. Marco.

CAP.I.vers.29. Et protinus egredientes de synagoga venerũt in domum Simonis. 291.

37. Om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

37. *Omnes quærent te.* 178.
CAP. V. vers. 42. *Obstupuerunt.* 530.
CAP. VI. vers. 18. *Non licet tibi habere uxorẽ fratris tui.* 363.
22. *Pete à me quod vis.* 495.
25. *Volo, ut protinus det mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.* 495.
26. *Et contristatus est rex.* 304.
48. *Volebat præterire eos.* 34.
49. *Putaverunt Phantasma esse.* 32.
CAP. VII. vers. 37. *Surdos fecit audire, & mutos loqui.* 53.
CAP. VIII. vers. 8. *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me.* 312.
CAP. XI. vers. 8. *Vestimenta sua straverunt in via.* 418.
CAP. XIV. vers. 33. *Cæpit pavere, & tædere.* 141.
37. *Simon, dormis?* 449.
50. *Relinquentes eum omnes fugerunt.* 669.
61. *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* 588. & 633.
62. *Ego sum.* 589. & 633.
63. *Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam.* 589.
CAP. XV. vers. 3. *Accusabant eum Summi Sacerdotes in multis.* 92.
26. *Erat titulus causæ ejus inscriptus: Rex Iudæorum.* 102.
32. *Convitiabantur ei.* 39.
39 *Videns autem Cẽturio, quia sic clamans expirasset, ait: vere hic homo filius Dei erat.* 76.

Ex D. Luca.

CAP. I. vers. 32. *Dabit illi Dominus sedem David.* 544.
33. *Regni ejus non erit finis.* 228. & 554.
37. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* 150.
51. *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.* 44.
66. *Manus Domini erat cum illo.* 59.
CAP. II. vers. 7. *Reclinavit eum in præsepio.* 593.
12. *Pannis in volutum.* 413.
14. *Et in terra pax hominibus.* 63.
15. *Transeamus usque Bethleem, & videamus hoc verbum.* 678.
32. *Lumen ad revelationem gentium.* 114.
34. *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum via Israel, & in signum cui contradicetur.* 114.
CAP. III. vers. 1. *Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam.* 546.
2. *Factum est verbum Domini super Ioãnem.* 546.
CAP. IV. vers. 35. *Obmutesce.* 486.
42. *Egressus ibat in desertum locum.* 178.
CAP. V. vers. 21. *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus.* 41.
26. *Magnificabant Deum* 41.
CAP. VI. vers. 25. *Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* 534.
36. *Estote ergo misericordes sicut, & pater vester misericors est.* 265.
CAP. VII. vers. 13. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere: Et accessit, & tetigit loculum.* 536.
19. *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* 178. & 195.
22. *Cæci vident, claudi ambulant, mortui resurgunt.* 195.
23. *Beatus quicumque non fuerit scandalisatus in me.* 700.
37. *Ut cognovit, quod accubuisset.* 562.
38. *Stans retro secus pedes ejus, lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* 215. 328. & 341.
39. *Hic si esset Propheta, sciret utique quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* 122. 512. & 661.
44. *Vides hanc mulierem?* 512.
45. *Non cessavit osculari pedes meos.* 678.
47. *Dilexit multum.* 562. & 642.
48. *Remittuntur tibi peccata.* 441.
CAP. VIII. vers. 5. *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud.* 356.
6. *Natum aruit, quia non habebat humorem.* 217.
10. *Ut videntes non videant.* 601.
CAP. IX. vers. 31. *Visi in majestate, & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Ierusalem.* 88. 97. & 382.
33. *Nesciens quid diceret.* 39. 145. & 598.
CAP. X. vers. 15. *Et tu Capharnaum, usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris.* 155.

18. *Vi-*

18. *Videbam Satanam, sicut fulgur, de cælo cadentem.* 437.
38. *Intravit Iesus in quoddam Castellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illam in domum suam.* 416. & 671.
39. *Sedens secus pedes Domini.* 416.
42. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* 562.
CAP. XI. vers. 14. *Erat Iesus ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum.* 146.
15. *In Beelzebu principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia.* 41. 602. & 699.
28. *Beati, qui audiunt verbum Dei.* 679.
CAP. XII. vers. 17. *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos, & dixit: hoc faciam: destruam horrea mea.* 360.
22. *Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid mãducetis?* 316.
27. *Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.* 187.
32. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro, dare vobis regnum.* 102.
35. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* 493.
36. *Similes hominibus expectantibus.* 38.
37. *Beati servi illi.* 38.
CAP. XIII. vers. 6. *Venit quærens fructum in ea, & non invenit.* 4.
8. *Domine: dimitte illam, & hoc anno.* 325.
CAP. XIV. vers. 1. *Et ipsi observabant eum* 288.
19. *Iuga boum emi quinque, & eo probare illa; rogo te, habe me excusatum.* 153.
24. *Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cænam meam.* 110.
CAP. XV. vers. 12. *Divisit illis substantiam.* 19.
18. *Pater, peccavi in cælum, & coram te.* 172. & 497.
20. *Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius.* 169.
25. *Erat autem filius ejus senior in agro.* 116.
29. *Nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer.* 19.
30. *Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti ei vitulum.* 134.
31. *Omnia mea tua sunt.* 97.
CAP. XVI. vers. 19. *Homo quidam erat dives.* 120.
20. *Erat quidam Mendicus nomine Lazarus.* 120.
24. *Mitte Lazarum.* 112. & 244.
CAP. XVII. vers. 13. *Levaverunt vocem suã dicentes: Iesu Præceptor miserere nostri.* 525.
18. *Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* 441.
CAP. XIX. vers. 3. *Quia statura pusilluserat.* 191.
4. *Ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum* 191.
5. *Festinans descende.* 155.
20. *Domine: ecce mna tua, quam habui repositam in sudario.* 175.
CAP. XX. vers. 16. *Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam alijs.* 424.
CAP. XXI. vers. 9. *Cum audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri, oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis.* 705.
10. *Surget gens contra gentem.* 63.
12. *Injicient vobis manus suas trahentes ad reges, & præsides.* 705
CAP. XXII. vers. 3. *Intravit autem Satanas in Iudam.* 719.
15. *Desiderio desideravi, hoc pascha, manducare vobiscum.* 389.
21. *Ecce manus tradentis me mecum est in mensa.* 354.
23. *Quis eorum videretur esse maior.* 354.
36. *Qui non habet, vendat tunicam, & emat gladium.* 264.
41. *Avulsus est ab eis.* 690.
43. *Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia.* 606 & 690.
61. *Conversus Dominus respexit Petrus.* 449.
88. *Osculo filium hominis tradis.* 628.
CAP. XXII. vers. 11. *Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo.* 133.
25. *Iesum vero tradidit eorum.* 622. 634. & 669.
28. *Nolite flere super me, sed super vos ipsas flete.* 178. (717.
34. *Pater, dimitte illis.* 76. 85. 125. 166. &
38. *Erat autem & superscriptio scripta super eum: Hic est rex Iudæorum.* 274.
39. *Salvum fac temetipsum, & nos.* 625.
41. *Nos quidem juste, nam digna factis recipimus; Hic vero nihil malifecit.* 274. & 410.
24. *Domine, memento mei, dum veneris*

in regnum tuum. 17. 38. 274. 321. & 625.
43 Hodie mecum eris in paradyso. 11. 17. 34. & 39.
44. Erat autem fere hora sexta. 612.
47. Vere hic homo justus erat. 577.
48. Percutientes pectora sua, revertebantur. 47.
CAP. XXIV. vers. 11. Visa sunt ante illos sicut deliramentum. 56.
21. Nos autem sperabamus. 66. & 312.
25. Tardi corde ad credendum. 66.
34. Surrexit Dominus vere, & apparuit Simoni. 56.

Ex D. Joanne.

CAP. I. vers. 3. Omnia per ipsum facta sũt, & sine ipso factum est nihil. 233. & 559.
7. Ut testimonium perhiberet de lumine. 427
11. Et sui eum non receperunt: quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. 143. & 195.
14. Verbum caro factum est. 678. & 680.
18. Unigenitus filius, qui est in sinu Patris. 181. 617. & 679.
19. Ut interrogarent: Tu quis es? 69.
36. Ecce agnus Dei. 213.
48. Cum esses sub ficu, vidi te. 230.
49. Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex in Israel. 40. & 230.
CAP. II. vers. 3. Vinum non habent. 289.
4. Nondum venit hora mea. 289.
15. Cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, & Nummulariorum effudit æs. 428. & 458.
16. Auferte ista isthinc, & nolite facere domũ Patris mei Domum negotiationis. 228. & 458.
19. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. 590.
CAP. III. vers. 2. Scimus, quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo. 702.
11. Testimonium nostrum non accipitis. 434.
16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. 559.
17. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. 653.
20. Tu es magister in Israel, & hæc ignoras. 22.
CAP. IV. vers. 6. Fatigatus ex itinere. 572.
15. Domine: da mihi hanc aquam. 22.
29. Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci. 72.
CAP. V. vers. 7. Vis sanus fieri? Domine: hominem non habeo. 34. 38. & 342.
22. Neque enim pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit filio 87. 707. & 719.
31. Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum: Alius est qui testimonium perhibet de me. 83.
46. Si crederitis Moysi, crederetis forsitan, & mihi; de me enim ille scripsit. 603.
CAP. VI. vers. 5. Cum sublevasset ergo oculos Iesus, dixit ad Philipum: Unde ememus panes, ut manducent hi? 230. & 482.
6. Ipse enim sciebat, quid esset facturus. 510.
11. Accepit ergo Iesus panes, & distribuit discumbentibus. 58.
14. Cum vidissent, quod Iesus fecerat signum. 71.
15. Fugit iterum in montem ipse solus. 103. 191. & 535.
29. Hoc est opus Dei, ut credatis. 71.
30. Quod ergo tu facis, signum, ut videamus, & credamus. 71.
42. Non ne hic est Iesus filius Ioseph cujus nos novimus patrem, & matrem. 662. & 666.
51. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. 5. & 662.
52. Caro mea est pro mundi vita. 664.
53. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? 664. & 666.
54. Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 96.
57. In me manet, & ego in illo. 681. 685. & 686.
61. Durus est hic sermo. 5. & 667.
67. Ex hoc multi Discipulorum ejus abierunt retro. 5. & 667.
69. Domine: ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. 514.
71. Ex vobis unus diabolus est. 510.
CAP. VII. vers. 15. Mirabantur Iudæi dicẽtes; quomodo hic litteras scit, cum non didicerit. 600.
CAP. VIII. vers. 6. Hoc autem dicebant tentantes eum: Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 80. 127. 128. & 130.
7. Qui sine peccato est vestrum, primus in illã la-

lapidem mittat. 129.
10. Erigens autem se. 130.
11. Vade, & jam amplius noli peccare. 324.
12. Ego sum lux mundi. 67.
21. In peccato vestro moriemini. 176.
22. Nunquid interficiet semetipsum. 690.
44. Ille homicida erat ab initio. 511.
46. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? 153.
48. Non ne benedicimus nos, quia samaritanus es tu, & dæmonium habes. 464.
49. Ego dæmoniũ non habeo, sed honorifico Patrem meum. 574.
57. Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? 153.
59. Iesus autem abscondit se, & exiuit de tẽplo. 458. & 460.
CAP. IX. vers. 6. Expuit, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus. 75. & 288.
16. Non est hic homo à Deo, quia sabbatum non custodit. 602.
24. Da gloriam Deo; nos scimus, quia hic homo peccator est. 531. 700. & 701.
CAP. X. vers. 10. Ego sum pastor bonus. 213.
18. Ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi ipsam. 604.
24. Si tu es Christus, dic nobis palam. 588.
30. Ego, & Pater unum sumus. 18. & 588.
31. Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. 588.
32. Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo: Propter quod eorum opus me lapidatis? 309.
33. Quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deũ. 410. & 585.
38. Pater in me est, & ego in Patre. 617.
CAP. XI. vers. 3. Ecce quem amas, infirmatur. 180.
10. Lazarus amicus noster dormit. 179. 180. & 514.
14. Lazarus mortuus est, & gaudeo. 337.
16. Eamus, & nos, & moriamur cum illo. 232.
21. Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. 34
25. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet. 179.
35. Lachrymatus est Iesus. 337.
41. Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. 188.
42. Ut credant, quia tu me misisti. 180.
43. Lazare: veni foras. 514.
45. Crediderunt in eum. 539.
47. Hic homo multa signa facit quid facimus? 65. 200. 531. 702. 703. 706. 708. & 709.
48. Omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. 291.
50. Expedit vobis, ut unus homo moriatur pro populo. 65. 483. 702. & 713.
CAP. XII. vers. 6. Fur erat, & loculos habens. 719.
7. Ut in diem sepulturæ meæ servet illud. 235.
19 Ecce mundus totus post eum abit. 200. & 708.
32. Si exaltatus fuero à terra. 280.
41. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus. 137.
CAP. XIII. vers. 1. Sciens Iesus, quia venit hora ejus, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. 558. 574. 652 693. 716. & 719.
2. Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas. 51. 609. & 643.
3. Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit. 426. & 558.
6. Domine, tu mihi lavas pedes. 650.
7. Tu nescis modo. 580. & 654.
8. Si non lavero te, non habebis partem mecum. 49. 51. 454. 650. & 653.
13. Vos vocatis me: Magister, & Domine, & benedicitis, sum etenim. 123. & 654.
15. Ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. 645.
26. Ille est, cui ego intinctum panem porrexero 610.
27. Quod facis, fac citius. 244. & 719.
28. Hoc autem nemo scivit Discumbentium, ad quid dixerit ei; quidam enim putabant quod dixisset ei Iesus: eme ea, quæ opus sũt nobis ad diem festum. 120. & 244.
31. Nunc clarificatus est filius hominis. 50. & 137.
CAP. XIV. vers. 6. Ego sum via, veritas, & vita. 179. 426. 427. 472. 487. & 491.
16. Ut maneat vobiscum in æternum. 561.
23. Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus. 617.
26. Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo ille vos docebit omnia. 561.
30. Venit princeps hujus mundi, & in me non habet quid quam. 92.
CAP. XV. vers. 13. Maiorem charitatem nemo

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. 697.
25. Quia odio habuerunt me gratis. 607.
CAP. XVI. vers. 8. Cũ venerit ille, arguet mũdum de peccato; de peccato quidem, quia nõ crediderunt in me. 301. 539. & 719.
24. Usque modo non petistis quidquam. 535.
CAP. XVII. vers. 1. Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. 241. & 502.
11. Pater Sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. 60.
CAP. XVIII. vers. 4. Quem quæritis. 103. 629 & 669.
5. Ego sum. 103. 462. 615. 629. & 669.
12. Ligaverunt eum. 628.
15. Erat notus Pontifici. 340
17. Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? 340.
21. Interroga eos. 632.
22. Sic respondes Pontifici? 625.
24. Misit eũ Annas ligatum ad Caipham. 310.
30. Si non esset hic malefactor. 577.
33. Tu es rex Iudæorum. 284. & 471.
36. Regnum meum non est de hoc mundo. 284. Ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis.
37. Ad hoc veni in mundũ, ut testimonium perhibeam veritati. 427. & 471.
38. Quid est veritas? 472. Ego nullam invenio in eo causam. 612. & 590.
CAP. XIX. vers. 10. Nescis, quia potestatẽ habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te. 466.
7. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. 174. 501. 583. & 591.
11. Non haberes potestatem adversus me ullã, nisi tibi datum esset de super. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. 466. 611. & 627.
12. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris, omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. 196. 607. & 611.
15. Non habemus regem, nisi Cæsarem. 192. & 524.
19. Iesus Nazarenus Rex. 545.
21. Noli scribere: Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit. Rex sum Iudæorum. 83. 253. & 533
25. Stabat juxta crucem. 552.
27. Ex illa hora accepit eam discipulus in sua. 374.
28. Sciens, quia omnia consummata sunt, ut cõsummaretur scriptura, dixit: Sitio. 149. 287. 374. 545. & 606.
30. Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est; & inclinato capite tradidit spiritum. 16. 99. 125. & 690.
34. Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua. 196. 301. 317. 585. & 683.
39. Ferens mixturam mirrhæ, & alces, quasi libras centum. 110.
41. In horto monumentum novum. 252.
CAP. XX. vers. 21. Sicut misit me vivens Pater. 124.
25. Vidimus Dominum. 345.
27. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. 21. & 270.
28. Dominus meus, & Deus meus. 345. & 657.
CAP. XXI. vers. 15. Simon Ioannis diligis me plus his? 114. 269. & 655.
17. Pasces oves meas. 214. Contristatus est Petrus. 640.
18. Alius te cinget, & ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. 102.
23. Discipulus ille non moritur. 695.

Ex Actibus Apostolorum.

CAP. I. vers. 9. Nubes suscepit eum ab oculis eorum. 180.
CAP. II. vers. 3. Apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum. 513. 561. & 643.
CAP. V. vers. 4. Non es mentitus hominibus, sed Deo. 514.
5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. 26. & 514.
41. Ibant gaudentes à conspectu Concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. 639.
CAP. VIII. vers. 10. Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna. 701.
20. Pecunia tua tecum sit in perditionem. 26.
CAP. IX. vers. 4. Quid me persequeris? 31.
CAP. XI. vers. 7. Occide, & manduca. 148.
53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum. 713.
CAP. XIII. vers. 21. Dedit illis Deus Saul filiũ Cis, annis quadraginta. 227.
CAP. XIV. vers. 10. Dij similes hominibus descenderunt ad nos. 138.

14. Nos mortales sumus similes vobis homines, annuntiantes vobis, ab his vanis converti ad Deum vivum. 138.
18. Lapidantesque Paulum traxerunt extra civitatem. 138.
CAP. XIX. vers. 13. Adjuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. 509.
16. Insiliens in eos, invaluit contra eos. 509.
CAP. XX. vers. 28. Quam acquisivit sanguine suo. 504.

Ex Epist. ad Romanos.

CAP. II. vers. 15. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. 297.
CAP. III. vers. 5. Nunquid iniquus est Deus? Absit, Alioquim quomodo judicabit Deus hunc mundum? 122. (569
CAP. V. vers. 8. Cum adhuc peccatores essemus.
CAP. VIII. vers. 17. Hæredes quidem Dei. 124.
CAP. XI. vers. 10. Honore in vicem prævenientes. 502.
11. Illorum delicto salus est gentibus, ut illos æmulentur. 31.
CAP. XIII. vers. 4. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. 80.

Ex I. ad Corinthios.

CAP. I. vers. 23. Nos autem prædicamus Christum Crucifixum, Iudæis quidem Scandalum, gentibus autem stultitiam. 578. & 648.
25. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. 648.
CAP. IV. vers. 12. Maledicimur, & benedicimus, persecutionem potimur, & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus. 348.
21. Quid vultis? In virga veniam ad vos? 87.
CAP. X. vers. 4. Petra autem erat Christus. 139. & 607.
CAP. XI. vers. 23. Ego enim accepi à Domino, quod, & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem. 54. 686. & 715.

Ex II. ad Corinthios.

CAP. III. vers. 13. Ut non possent intendere filij Israel in faciem Moisi propter gloriam vultus ejus. 560.
18. Nos vero omnes, revelata facie, gloriam Domini speculantes in eãdem imaginem trãsformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. 560.
CAP. V. vers. 21. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. 83.
CAP. VIII. vers. 9. Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. 576.

Ex Epist. ad Galatas.

CAP. IV. vers. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret ut adoptionẽ filiorũ reciperemus. 565. & 569.
CAP. VI. vers. 14. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est. 111.

Ex Epist. ad Ephesios.

CAP. VI. vers. 5. Servi obedite Dominis Carnalibus cũ timore, & tremore. 214.
9. Et vos Domini eadem facite illis. 214.

Ex Epist. ad Philipenses.

CAP. I. vers. 24. Permanere autem in carne necessarium propter vos. 693.
CAP. II. vers. 7. Formam servi accipiens. 104. 641. 644. & 657.
8. Factus obediens usque ad mortem. 687.
CAP. IV. vers. 6. Nihil soliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione, cum gratiarũ actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum. 142.

Ex Epist. ad Collossenses.

CAP. I. vers. 24. Ad impleo ea quæ desunt passionum Christi. 653.
CAP. II. vers. 14. Delens quod adversum nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci. 253.
CAP. III. vers. 5. Avaritiam, quæ est simulacrorum servitus. 71.

Ex I. ad Timotheum.

CAP. I. vers. 13. Blasphemus fui, & persecutor. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Epist. ad Titum.

CAP. II. vers. 13. *Expectantes beatam spem.* 139.

Ex Epist. ad Hebræos.

CAP. II. vers. 15. *Ut liberaret eos, qui timore mortis, per totam vitam obnoxij erant servituti.* 136.
CAP. IV. vers. 16. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ.* 77.
CAP. VII. vers. 1. *Melchisedech rex Salem.* 397.
CAP. IX. vers. 4. *In qua urna aurea habens manna, & virga Aaron.* 148.
CAP. X. vers. 27. *Terribilis autem quædam expectatio judicij, & ignis æmulatio.* 139.
CAP. XI. vers. 24. *Moises grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis.* 106.
33. *Sancti per fidem vicerunt regna, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugierunt aciem gladij.* 255.

Ex I. B. Petri.

CAP. III. vers. 20. *Octo animæ salvæ factæ sunt.* 308.

Ex I. B. Joannis.

CAP. I. vers. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsinos seducimus & veritas in nobis non est.* 358.
CAP. III. vers. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit.* 358.

Ex Apocalipsi.

CAP. I. vers. 5. *Primogenitus mortuorum & princeps regum terræ, & lavit nos, â peccatis nostris in sanguine suo.* 64. & 103.
CAP. IV. vers. 4. *& super thronos viginti quatuor seniores sedentes.* 57. 131. & 489.
10. *Mittebant coronas suas ante thronum.* 106. & 549.
CAP. V. vers. 5. *Vicit leo.* 40.
6. *Agnum stantem tanquam occisum, habentem oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnẽ terram.* 57. 130. & 692.
7. *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.* 485. & 692.
CAP. VI. vers. IX. *Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei.* 132.
10. *Et non vindicas sanguinem nostrum.* 131.
CAP. VII. vers. 3. *Quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* 61.
9. *Et palmæ in manibus eorum.* 61.
10. *Et clamabant voce magna dicẽtes: salus Deo nostro.* 61.
11. *Omnes Angeli stabant in circuitu throni.* 489.
CAP. IX. vers. 7. *Et facies earum tanquam facies hominum.* 259.
CAP. XII. vers. 1. *Luna sub pedibus ejus.* 387.
4. *Draco stetit ante mulierem.* 219. & 456.
9. *Projectus est Draco ille magnus.* 127.
10 *Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei, die, ac nocte.* 127.
CAP. XV. vers. 6. *Vestiti ligno mundo.* 138.
CAP. XVII. vers. 9. *Septem montes sunt super quos mulier sedet.* 434.
CAP. XIX. vers. 11. *Fidelis, & verax.* 152. & 444.
12. *Et in capite ejus diademata multa.* 152. & 444.
16. *Et in femore ejus scriptum: Rex regum.* 50.

FINIS.

SUGILLATIO INGRATITVDINIS

REPERTA IN SACRIS LITTERIS, inflicta per Virtutes morales, è quibus Christiana Politica efloreſcit.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Ingratitudo Luciferina.

§. PRIMUS.

Cœpit ingratitudo cum Angelis, qui maiora à Deo beneficia acceperunt.

MANIS materies eſt, diſpar ſcribendo manus, labes communis, difficillima correctio: mala enim ingenita non ſine miraculo curantur, & ingratitudo plus malis omnibus ingenita eſt. Verùm quando rationes pro remedio non ſint, veritates erunt pro ſupplicio: eſt enim ingratitudo vitium omnino infeſtum rationi, honori, & humano convictui, ut pote quę expugnat veritatem, deeſt muneri, teſtaturque ingratum eſſe omnium deterrimum. Cœpit cum Angelis, unà cum hominibus ortum habuit: & poſtquam cum mundo infeliciter progreſſa fuerit, manebit in Erebo, nativo ingratorũ centro: *Vocabitur in æternum ſemen peſſimorum.*

2 Produxit ſummus rerum opifex Deus Angelicos ſpiritus cœleſtium hierarchiarum incorruptibiles & immortales: eoſque ſuopte ingenio fecit nobiliſſimos, puriſſimos & excellentiſſimos præ cæteris rebus creatis. Contulit eis unà cum ſupernaturali gratia mentem perſpicacem, memoriam firmam, judiciũ

Iſai. 14.

Angelorũ ingratitdo.

A natu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturum: denique ornavit ſcientia rerum omnium, quæ naturæ viribus comparari poteſt. Inſuper deſignatos aulicos, imo Principes ſuæ celeſtis curiæ, delegit ſibi proximiores adminiſtros ſuæ majeſtatis: eoſque donavit mira celeritate ad intelligendum, & operādum: nam Principes & adminiſtri Dei citiſſimè intelligūt, & operantur.

Lucifer ingratus. 3 Pro magnitudine ingentium beneficiorum Lucifer, & Angelicæ naturæ tertia pars, ducis peſſimi aſſecla, repoſuit peccatum ſuperbiæ. Auſus enim cōtra divinā omnipotentiam appetijt omnipotens fieri ſicut Deus. *In Cælum conſcendam, ſimilis ero Altiſſimo.* *Iſai.14.* Ex ſuperbia pullulavit audacia, ſed ſuperbia ex ingratitudine: ſi enim Lucifer memoria retineret ſe á Deo Angelū fuiſſe productum, non adſpiraret ad thronum Dei: fuit ingratus, & ex hac radice ſuperbus. Ingratitudo progenuit ſuperbiam, ſuperbia peccatū: peſſima mater, perverſa filia, infamis nepos.

Ingratitudo augetur beneficijs. 4 At rogo; ſi Deus produxit Luciferum, Angelum primaria nobilitate conſpicuum, & ingratitudinis vitium abjectiſſimū eſt, cur Lucifer inter ingratos primatum tenuit, cum foret á Deo tot beneficijs cumultus? Apud ingratos videtur ex beneficijs ingratitudo progigni, ita ut quó quis á Deo plus accepit, eó minus illi rependat. Cùm ſervator Christus vellet ingratitudinis vitiū ad vivū exprimere, ficū delegit in Symbolū: *Venit quærēs fructū in illa, nō invenit.* *Luc.13.* Cur non aliam ex arboribus, quas procreavit natura vel ad indulgentiam palati, vel ad lenociniū aſpectus? Dicā paucis. Ficus, cæleſti dono, ſolet emittere bis in anno fructum, cū reliquæ arbores ſemel proferāt. Igitur Chriſtus, ut nativis coloribus adūbraret ingratitudinē, nequivit afferre ſybolū aptius: cùm ibi minor detur correſpōdētia, ubi mayor effunditur liberalitas.

Ingrati ſunt immemores. 5 Duo effectus in Lucifero innotuere, qui ingratitudini ſunt congeniti, alter nō agnoſcere ſe ipſum, alter beneficium ignorare. Non agnovit ſe, quia cū eſſet creatura, voluit adæquari creatori: *Similis ero Altiſſimo.* Cum divinitas ſit unica, & infinita diſtantia inter creaturam & creatorem. Ignoravit beneficiū, quia ex illo, gradum fecit ad audaciam. *In Cœlum aſcendam.* Cum haberet naturā angelicam, prætendit divinam: cum obtinuerit principatū in cælo, voluit Deus eſſe. Quis reddidit Luciferū tā ignarum? Ingratitudo: nam ingratus ut taceat debitum, acceptū vel deneget beneficium, neſcit omnia. Exponit Chriſtus diſcipulis unum inter maxima beneficia, quæ nobis contulit. *Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi: qui manducat hunc panem vivit in æternum.* *Ioan.6.* At diſcipuli ubi audierunt á Chriſto beneficium eximium, ignorarūt omnia: *Durus eſt hic ſermo.* Quæro nonne diſcipuli perſpectam ſatis habuerant Chriſti veritatem in doctrina, & exploratam in miraculis omnipoten-

potentiam á qua in ipſos defluxerat poteſtas edendi prodiga? Cur ergo hæſitant de potētia illius, ut ſe edendum præbeat ſacramento obvolutum? Omnia probè cognita habuerunt: cum tamen eſſent ingrati, cuncta naſcierunt pro negando debito: *Ex hoc multi diſcipulorum abierunt retrò.* Ne agnoſcentes debitum, beneficium Deo aceptum referrent, Lucifer obcæcatus ſe geſſit numini rebellem, & diſcipuli á magiſtro defecerunt: nam qui parum agnoſcit; ingratè agit, & rebellis eſt.

Ignorantia ingratorum. 6 Ingratus contrahit oblivionis culpam, ſubitque malum inſcitiæ: nam inter ingratitudinē & inſcitiam nihil intercedit diſcriminis. Sacra Pagina ingratum non appellat malitioſum, cum ingratitudo inſignis militia ſit, ſed vocat tardum in intelligendo: *Homo cum in honore eſſet nō intellexit.* *Pſal.84. Pſal.105.* Prolatū fuit de Adamo. *Patres noſtri in Ægipto non intellexerunt mirabilia tua.* Dictum fuit de Hebæis. Veritas citra dubiū eſt cognoviſſe Adamum beneficia ſibi à Deo uberrimè collata, Hebræoſque vidiſſe prodigia, quæ Deus ediderat ipſis favēdo, & ferendo opem, atque adeo divina opera intellexiſſe: dicuntur tamen ignoraſſe, quia ſeſe divinis beneficijs neque gratos neque memores præſtiterūt. Ingratū ſolemus nūcupare mentis inopē, ſeu potius immemorē: datur ex hac parte facultatū ſpiritualiū in obis cōmutatio, dū voluntatis defectus adſcribitur intellectui: proclivius enim eſt aſſequi conjecturis poſſe in homine (quod certè videtur impoſſibile) mentem penitus extingui, quam hominem ipſum ſuo conditori tot nominibus obſtrictū, perſolvendis gratijs defuturum.

Stultitia ingratorum. Deut.32. 7 Excandeſcit Deus contra ingratitudinem populi ſui, eumque infectatur compellādo neſcium & ignarum, dum videt acceptis beneficijs non reſpondere: *Hæccine addis Domino populo ſtulte & inſipiens.* Si populus ingratus eſt, cum á Deo vocatur ſtultus & inſcius? Vocare ſtultum & inſcium, idem eſt atque vocare ingratum: nam ſtultum, inſcium, & ingratum eſſe in idem recidūt, nec ullum ſtultitia, inſcitia, & ingratitudo ſubeunt diſcrimē. Eadem voce compellavit ingratitudinem ſynagogæ, quando pollicitus eſt, eam ſuorum amicorum oculis patefacere: neque enim aliud ſupplicium acerbius eſt, quám delictum alicujus corā ipſius ſtudioſis & familiaribus manifeſtare: *Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus.* *Oſe.2.* Conatur Deus exprobrare populo ſuo ingratitudinem, & vocat ignorantiā? Non eſt cur ſcrutemur impoſitionem nominum in eadem re nam ingratitudo & ignorantia Synonyma ſunt. In domo Pontificis Magiſtrum ſuū negavit Petrus: *Nō novi hominem.* *Matth. 26.* Et faſſus eſt ſe neſcire: *Neſcio quid dicis.* Olim Chriſtum tanquam Dei filium teſtatus fuerat: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.* *Matth. 16.* Quid, in hoc eventu ſapit, & in alio ig-

 norat?

Universidad de Deusto Biblioteca

norat? Ita est: nam olim in verba prorupit gratus, modo ingratus: & quando grati sapiunt, ingrati nesciunt.

8 Ex ordium duxit ingratitudo, seu potiùs habuit in primarijs illis creaturis, quas Deus condens destinavit in Principes suæ curiæ cœlestis. Est enim illa individua ægritudo Principum, & congenitum vitium aulicorũ: in his, quasi illorum affectis; in illis, quia ex innata surperbia deberi sibi omnia existimãt: nascũtur solius fortunæ debitores, ex cujus munere bona capiunt: cũ veró ea sine meritis accipiãt, præ reliquis tumidi insolenter efferuntur. Est superbia in illis indigna proles, cum qua ingratitudo parit audaciam: potestas eos reddit elatos, & majestas ingratos, cum illis videatur magnitudo sibi præstita obsequia oblivisci, ne inferioribus ex gratitudine obstringantur. Cùm veró in aulis mala instar pestilẽtiæ omnes cõtaminent, ingratitudo aulicorũ, & potentiorum vitium est.

Principiũ est propria ingratitudo.

Apparuit Gedeoni Deus, ut illius firmaret animum, erigeretque in spem victoriæ, quam de suis hostibus erat reportaturus: Deo Gedeon gratus obtulit sacrificium: *Coxit hædum, & de farinæ modio azimos panes.* Deus etiam se Moysi spectandum præbuit in rubo, ut illũ excitaret, aleretve præcognita Hebræorum libertate, & Ægyptiorum ruina: cum veró Moyses ad manum haberet oves, quas ductabat, nullã constat obtulisse Deo victimam. Si Gedeon inter angustias tenuis, afflictæque fortunæ quærit victimas, quibus se divinis solvat nominibus, cur Moyses obliviscitur offerre Deo holocaustum, quando ab eo fuit singulari beneficio devinctus? Gedeon erat vir rusticus in agro educatus, Moyses urbanus in aula nutritus, Gedeon miser & pauper Moyses divitijs abundans: aulici veró, locupletes, & potentes credunt sibi deberi omnia, eóque deveniunt, ut persuasum habeant, se tunc favere, quando accipiunt: & ideo parum cogitant de gratitudine.

Iud. 6.

Pauperes Deo grati.

§. SECUNDUS.

Suppliciũ ingratitudinis Luciferinæ.

9 Ingratus est qui beneficiũ denegat, qui dissimulat, qui non gratificatur: inter omnes ingratissimus qui acceptum bonum obliviscitur: in hoc enim nulla gratificationis manet spes. Verũ inter omnes, vel in gratissimos ille pessimus est qui ipsis acceptis beneficijs armatur ad offendendum benefactorem: sic inter Angelos Lucifer, inter Principes Saul, inter Apostolos Judas, inter populos Israeliticus: ratio in promptu est, nam hi omnes singulare á Deo beneficium adepti sunt, nempe Angelus naturam, Rex sceptrum, Discipulus Apostolatum, & Hebræi hæreditatẽ; cùm tamẽ omnes supremum numen ipso accepto beneficio offenderint: & hoc genus ingratitudinis pessimũ est, ideoque supplicio

Etiam in gratissimorum pessimus qui acceptis beneficijs benefactorem offendit.

plicio acerbiori coercendum.

10 Nemo unquam diffitebitur, naturam Angelicam Lucifero datam singulare fuisse beneficium, cum in ea Angeli cæteris rebus creatis antecedant. Quomodò igitur Lucifer tanto beneficio fuit usus? Ipso eodem Deum offendit: cũ enim se conspiceret natura rebus alijs creatis superiorem, voluit esse omnipotens sicut Deus: *Similis ero Altissimo*. Et quidẽ genus hoc ingratitudinis pessimum est, cum beneficia ipsa vertat in arma contra authorem: & tunc maximé quando supremus author erga suas creaturas se gerit munificẽtissimũ. II. §. Allocutus Deũ Isaias, ait puniendam esse omnẽ linguam, quæ suo conditori Deo restiterit: *Omnem linguam resistentem tibi judicabis.* Miror Isaiam dicentem plectendam esse omnem linguæ renitentiam, cum prætermittat reliquas omnes corporis partes, quæ suis functionibus satis cõditori suo reluctantur, manus exercendo opus, pedes movendo gressum, & sic de alijs. Cur igitur meminit de sola lingua? Reliquæ corporis partes homini communes sunt cũ alijs animantibus, sola lingua pro sermone conficiendo, seu vox dearticulata pro commercio habendo, peculiare homini donum est, quò á reliquis discriminatur. Cũ ergo homo linguæ munere omnibus excedat, renitentia linguæ singularis ingratitudo est, peculari digna supplicio: nã prædictum ingratitudinis genus fertur inter omnia nequissimum.

Ingratitudo utitur beneficijs contra benefactorẽ.

Isai, 54. Lingua.

Punitur ingratitudinis causa.

11 Ægre tulit summus cõditor ingratitudinem Angelorũ, quos subinde æterno supplicio cõpescuit: nam beneficia à Deo cumulatius accipientes, cùm haberent naturam nobilissimam, scelere abjectissimo respõderũt: scelus autem infame sempiterna pœna consequitur, Angeli degenerarunt in dæmones, à cœlo in Erebũ detrusi, pro celesti habitaculo Tartareum receperũt: quia in Paradiso locus ingratitudini non est. Ejecit Deus Adamum de Paradiso. *Emisit eum Dominus de Paradiso voluptatis.* In Paradisũ postea introduxit Dimam: *Hodie mecum eris in Paradiso*: cum Adamus foret perpetuo exilio mulctatus. Unicum Adamus commisit furtum vetiti pomi: Dimas crebris latrocinijs vias ac domos infestavit. Si Dimas pænitentia motus divinam imploravit clementiam, etiam tempestiva Adamum subijt pænitẽtia. Cur igitur Adamus manet ejectus à Paradiso, in quẽ Dimas admittitur? Adamus fuit ingratus: cum enim prodiret à divinis manibus opus absolutissimum, perfectissimaque imago Deum ipsum exprimens, tacuit, nec scivit prorumpere in verba, quibus se gratum probaret tam benefico conditori: & quidem si à Paradiso exulant reliqua scelera, plus omnibus distat ingratitudo.

Supplicium ingratitudinis.

Genes. 3.

Luc. 23.

12 Verum si Deus voluit acerbissimé punire ingratos Angelos, cur non eos multiplici sci-

Universidad de Deusto Biblioteca

entia, ſicut & alijs bonis ſpoliavit: præſertim quia inſcitia fertur haud leve ſupplicium ingratitudinis? David intellectum á Adeo efflagitabat, ne Deũ offẽderet, & ſic viveret: *da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo. Intellectũ da mihi, & vivam*. Ex quo recte deducitur ignorantiam eſſe inter omnia ſupplicium maximum: ſiquidem abſque intellectu nec vita ſervatur, nec obſervatur divina lex. Ratio eſt, quia inſipiens etiam Deum ignorat: *Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus*. Et ignorantia Dei ſecum affert offenſam infinitam, & mortem æternam! Dico tamen reliquiſſe Deum Angelis rebellibus ſapientiam ut acerbiori pœna torquerentur: nam quis eó plus ſentit, quô plus ſapit, & ille eſt dolor acerrimus qui pungit judicium. Nullus aſſidet ingratis durior carnifex quám proprius intellectus. Aquitofelem & Judam ſtrãgulavit, Saulem proprio gladio interfecit.

Scientia eſt ingens ſupplicium. *Pſal. 118.*

Pſal. 12.

13 Claudamus hujus argumentum capitis animadverſione quadam, pro rubore ingratis injiciendo. Jactat ſe miſericordem Deus: *Miſericors ſum*. Adéo begninus & mitis eſt, ut patientia ipſius non ſemel vulnerata per ſuum populum æquanimiter tulerit: *Tentaverunt me per decem vices*. Cur igitur tam ſeverus in Angelos ſemel, ac prima vice delinquentes animadvertit? Quia erat delictum ingratitudinis: ingratis autem nec lenitas quantumvis maxima connivet. Suis clientibus præcepit David gladio diſtricto irruere in Nabal, eo quod obſecratus ſibi indigenti non tulerit auxilium: *Accingatur unuſquiſque gladio ſuo*. Quid? David mittiſſimus tam patiens olim injuriarum, eà præſertim opportunitatê, quà Semeij cum convitijs laceravit, modó tam aſper, & appetens vindicte contra Nabal, èo tantùm nominè, quód ſibi auxiliatus non eſſet? Ita: Nabal erat Davidi multis numinibus obſtrictus, præcipuè quando David illi damnum ab alijs inferendum paſtoribus intercepit. Nil igitur mirum, ſi cum Nabal ſe gerat ingratum, David lenitate depoſita, exardeat in iracundiam: nam ingratitudo etiam manſuetudinem eximiam compellit ad vindictam. Quód ſi Nabal pœnam illam meruit, longè graviorem meruiſſe Angeli, qui donis mayoribus cœlitus cumulati, fuére primi, qui offenderunt ſuum & rerum omnium conditorem: & qui offendit beneficijs acceptis, æternam meretur pœnam.

Ingratitudo etiã manſuetudinem eximiam cõpellit ad vendictã. *Exod. 4.* *Exod. 32.*

1. Reg. 25

CAPUT II.

Ingratitudo humana.

§. PRIMUS.

Prima culpa hominis dominatũ mundi obtinentis fuit ingratitudo.

14 ANgelorum ingratitudinem noſtri primi parentes æmulati ſunt: nec enim vitiorum, quæ ſublimi eminent

Imitatio vitiorum.

nent ſolio, deſiderantur aſſeclæ. Formavit Deus Adamum ex modico lutho, terreaque argilla: & cum in illius faciem afflaret vitalem ſpiritum, evaſit cum anima ſpirituali, & immortali, ita ut hæc corpori mortali conglutinata manſerit forma, & corpus materia, ex quibus perfectus homo coaluit. Certé ſuam prompſit & exhibuit Deus omnipotentiam in primi hominis opificio: cum enim ad fabricam corporis deligeret rudem ac vilem materiam, evaſit corpus ſtructura ſua mirabile: cum ex nihilo produceret animam, huic naturam indidit adeó nobilem & excellentem, ut ſit Dei ipſius capax & effigies. Et quidem in nulla re alia ſe geſſit Deus magis Dominum, quám in Adamo formando, eumque excitando de pulvere. Ex quo, cum ante productionem hominis ſolum vocaretur Deus, cœpit exinde appellari Dominus, ut conſtat ex ſacro textu. Nulla enim alia munificentia magis peculiaris eſt Principis ſe verè dominum probãtis, quàm excitare homines de pulvere: verum quidem eſt quod ſic excitati in non gratificando pulveream frequẽter retinent vilitatem.

Hominis fabrica.

Deus quà do vocatus Dominus.

Gen. 1.

15 Viro ad amuſſim condito voluit Deus adjungere comitem, quæ illi opitularetur, proindeque ex quadam illius coſta ædificavit Evam: nam quælibet opitulatio, quam viro præſtat fœmina, ex miſerrimi viri ipſius coſtis egredi neceſſe eſt. Utramque ergo gratia, ſapientia, innocentia, ac libero arbitrio ornavit Deus, & poſuit immortalitate donatos in terreno paradiſo, cõſtituitque dominos ac præſides rerum omnium, quas in ſublunari mundo produxerat, unico impoſito præcepto, ne ederent de arbore ſcientiæ: *De ligno autẽ ſcientiæ boni & mali ne comedas*. Cum verò tot, tamque ſingularia homini forent collata beneficia, cõpenſatio pro illis nulla viſa eſt, niſi Deo jubenti reluctari, auderetque contra divinam ſapientiam, cujus uterque parens noſter invidus extitit æmulator: *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum*. Quæro igitur, cur prima hominis labes ingratitudo fuit? Quia Deus formavit hominem de limo terræ, & cum, præter alia beneficia, quibus obſtrinxit, ſua ſigillavit imagine. Ea autem fertur hominis cõditio, ut quò plus accipiat munerum, ea plus occultet, ac deneget ingratitudine.

Eva ædificata, ſeu formata. *Gen. 2.*

Genes. 2. *Beneficiorum oblivio.*

16 Tria verùm judico in hominis ingratitudine animadverſione digna. Primum, quod prohibuerit Deus Adamo uſũ prædictæ arboris, cùm illum creaverit dominum cunctarum rerum. Secundum, quód præcepto impoſito ſubjugaverit, quem dominatorem totius orbis conſtituerat: Tertium, quód damnetur Adamus tanquam ingratus ex quadam aviditate, ſeu appetentia divinæ ſimilitudinis, quam Deus illi ut primúm formato cõtulerat: voluit Deo eſſe ſimilis, quia ad ſimilitudinem ſuam illũ fecit Deus? Dicam pro meo cap-

Universidad de Deusto Biblioteca

Præcipuum dominium est dominari appetitu.

Boni & mali mixtura reprobatur.

tu. Vetuit Deus Adamo duplici ex capitæ illius usum arboris. Primo, ut doceret hominē quod Princìpis dominium præcipuū est, suæ dominari appetentiæ; nā qui sibi dominari nescit; alijs dominari non potest. Secūdo, quia cum in se contineret arbor illa scientiam boni & mali, noluit cū bono mixturam mali; quia mixtura simili depravatur bonū, & augetur malum: Et idcirco talis usus non decebat Adamum in statu innocentiæ.

Ægre fert Deus quód homo admisceat virtuti malitiam, admittat aliquid cœleste, & simul aliquid terrenum: inserviat prophanitati ac spiritui. Nutriti manna pane cœlesti indulgētissimo appetierunt Israelitæ carnes Ægyptias. Voluntati eorum Deus annuit: Vix tamen ori carnes inservierant, cum Deus omnes vita spoliavit: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, ecce furor domini descendit supereos*. Sed probé scio eosdem in solitudine adorasse vitulum, & hujus tam atrocis delicti supremum numen distulisse vindictam. Cur igitur modò se gerit tam festinum in vindicando? Nonne adorare falsam divinatem scelus est lōgé detestabilius, quàm appetere carnes Ægyptias? Ita est, sed quando adorarunt vitulum, deserverunt prorsus divinum cultum, seque ex integro nequitiæ emanciparunt. Verùm quando appetierūt carnes & epulas Ægyptias, non ex toto relinquerunt Deū, ejusque favores: cum mana cœlesti edulio terrenum voluerunt conjungere, Deum mundo, sacra denique miscere prophanis, ex quo meruerunt divinam accelerari vindictam. Christo é cruce pendenti tortores improbi duplicem obtulerunt calicem, alterum plenum aceto, alterum vino & felle plenū: priorem accepti, & potavit libenter: *Cum accepisset Iesus acetum, dixit consumatum est*. Posteriorem respuit deprehendens insipidum; *Noluit bibere*. Cur non æquē utrumque potat, sed uno accepto negligit alium? Bibit priorē, quia in eo erat purum acetum, noluit posteriorem, quia in eo erat mixtura vini & fellis: *Dederunt ei vinum bibere cū felle mixtum*. Videtur Deo plus displicere mali uná cum bono commixtio, quam malū ab omni bonó sejunctum.

Exod. 32.

Ioan. 10.

Matth. 27.

Qui Deo se subjicit feliciùs imperat.

17 Subjecit Deus Adamū imposito præcepto, quia voluit ut Adamus subjecto orbi penitus dominaretur. Nemo enim faciliùs orbem sibi subjicit, quám qui vere Deo subditus est: nam Deo per obedientiam subjici, est habere orbem sub suo dominatu.

Christus præivit nobis exemplo. In horto paruit Æterno suo Parenti, ut in cruce mortem oppeteret; *Non sicut ego volo, sed sicut tu*. Et in cruce illum Pilatus declaravit Regem terræ; *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum* Et bonus latro illum agnovit Regem cœlorum; *Domine memento mei cū veneris in regnum tuum*. Quæro tamen, si Christus in horto se subditus

Matth. 26. & 27

Luc. 23.

ditus fassus ut obediētem subjecit, cur in cruce tanquam Dominus annuit Dimæ? *Hodie mecum eris in paradiso*. Quia ex obedientia in horto meritus est supremū in cruce imperium; nam quó in obedientia quis se plus submittit, eó erit in dominatione potētior.

Scientia odit paritatem.

18 Merito carpitur Adami ingratitudo tum quia fregit præceptum, tum præcipue quia appetiit divinam similitudinem seu paritatem in scientia; cùm enim foret opus divinarum manuum voluit Deū scientia æquare; & quidem scientiæ æqualitatatem nec homines inter se ferunt; Unusquisque appetit inter alios scientia potiùs quam viribus præstare. Petunt discipuli obnixè á Domino, ut illis aperiat supremum diem finalis judicij: *Dic nobis quando hæc erunt!* Christus ab eo detegendo se excusat: *De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater*. Cur Dominus illis occultat hanc diem, si illis prædixit diem suæ resurrectionis, sicut & reliqua mysteria, quæ in redemptione operatus est? Quia discipuli voluerunt scientia illius temporis æquare Deum: & æqualitas in scientia etiam inter humanos non toleratur. Atqui si Dei Unigenitus non ignobat talem diem, quia æqualis est Patri secundum divinitatem: cur igitur ait solum Patrem id scire? Quia cum filius sit idem cum Patre: *Pater & ego unum sumus*. Voluit discipulis significare se id specialiter quà Deum scire, ut intelligerent quód non admittitur æqualitas in scientia, nisi quando datur divinitas in personis: nam habere similes in scientia nemo patitur.

Matth. 2.

Ioan. 10.

Cum vero ingratitudo hominis affectaret scientiam consecuta est supplicium, quim implere desiderium. Nam ob talem ingratitudinem mansit homo gratia & innocentia spoliatus, ac per scientiam malorum cunctis obnoxius calamitatibus.

§. SECUNDUS.

Universa ruina hominis fuit ingratitudo.

Ingratitudo parens & palæstra scelerum.

19 Ex superioribus satis nobis compertum est, primam hominis culpam fuisse ingratitudinem. Et quænam aliæ pestes, lethifera ve celera pullularunt ex tam nefaria parente? Hominem evadere Deo suo reluctantem, nescium, infidelem, & flagrantem ambitione. Est enim ingratitudo quædam veluti palæstra, in qua scelera omnia addiscisolent. Quænam rebellior inobedientia commiti poterat ab Adamo, quàm violare temerè unicum præceptum sic facile observatu, ut erat abstinere à fructu unius tātum arboris, cum posset edere ad libitum de reliquis omnibus Paradisi? *Ex omni*

Gen. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligno Paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. Cur igitur Adamus Deo tot beneficiorum debitor non observat unicum præceptum? Quia beneficia reddidere illũ ingratũ, & ingratitudo inobedientẽ: visa illi fuit levior culpa, quã obligatio: nã obligatio est quæ plus gravat homines. Renuit senior frater prodigi invitatus á parente domũ ingredi, ut fratris jũnioris adventũ festũ ageret: imó exprobravit parenti nunquã sibi datũ hædũ, ut exhiberet cõviviũ amicis. *Nunquã dedisti mihi hædum, ut cũ amicis meis epularer.* Nescio qua veritate nitatur hujusmodi quærimonia: cũ probè sciã datã filio illi querulo fuisse hæreditatis partẽ legitimã: *Divisit illis substantiã.* Cum autẽ esset legitima agricolæ, continere debuit nonnullos pecoris minoris greges, vel majores armenta. Cur igitur eo devenit, ut negaret quidquid à pio genitore acceptũ? Erat ingratus tũ re, tũ figura, qua referebat populũ Hebraicũ seniorẽ filiũ, sicut prodigus gẽtilicum Dei filiũ juniorem: & ingratus tam graviter fert respondere beneficio, ut deneget mendaciter acceptum munus, pro abjiciendo à se obligationis põdere. Josephus qui se tãtũ in obsequendo & serviendo Ægipto impenderat, etiam á Regibus fuit ignoratus: *Surrexit interea Rex novus, qui ignorabat Ioseph.* Cur homines suos ignorãt benefactores? Ne gratificãdi onus in se recipiant. David, qui tantũ Sauli & ejus clientibus obsecutus est, videbatur ignorari ab inquirentibus illius genus: *De qua progenia (dicebat Saul) est hic adolescens.* Videbãtur sibi nimis onerati beneficiorum pondere, ideo ignorant beneficia: obligatio est quæ plus viros onerat, ac premit.

Luc. 15.

Ingratitudo denegat acceptum munus.

Exod. 1.

1. Reg. 17

20 Ingratitudo reddidit Adamum simil inobedientem insciũ: quòd si inobediẽtia magna fuit, major apparuit insciti a. Minatur Deus Adãmo capitale supplicium, si manducet de pomo vetito. *Morte morieris.* Securum reddidit Adamum Diabolus de vita, etiam si vescatur. *Nequaquam moriemini.* Annuit Adamus Diabolo mendacij parenti, & non Deo veritatis fonti: nam ingratitudo eum fecit rebellem, rebellio obcæcavit: utraque erupi á superbia, quæ cæcitas & ignorantia est. Illud judico animadversione dignum, quôd Adamus ita mansetit obcæcatus, ut negleta Dei veritate amplecteretur mendacium diaboli, quo tẽpore diabolus innotuit manifestè, ac splendidè mendax. In re satis difficili meum interponam judicium. Veritas divina indicabat Adamo obligationem, qua tenebatur suo conditori parere: mendacium diabolicum illi pollicebatur ex rebellione similitudinem Dei: & homo minus arbitratur detrimentum á falsa spe dejici, quám se fateri obligatione devinctum.

Adamus inobediẽs.

Gen. 2.

Gen. 3.

Ingratus odit veritatem.

Absalon amplexus est Aquitofelis fraudem ob spem sceptri, contra honorẽ sui parentis, quãdo

2. Reg. 16 Consilium malorum auditor perit. Ioan. 8.

do erat illius amori magis debitor. Judas ob spem pretij audivit cõsilium dæmonis, ut proderet suum Magistrũ, quando hic largior illi suũ studium navaverat. Uterque permisit se decipi ab spe, ne se gratũ præstaret. Sed cur homo mavult fraudari spe, quám referre gratiam? Quia homini nihil æquè difficile est, quã se præbere gratum illi, cui multũ debet. Conatus Baptista divinã efferre omnipotentiam, ait Deũ posse Jordanis lapides animare, eosque vertere in Habraæ filios: *Potẽs est Deus de lapidibus isti suscitare filios Habraæ.* Hi lapides fuere erecti in Jordane, quando transiit arca Dei, pro æterno monumento prodigij, quod Deus patravit in Jordane, fluvio ipso (quasi foret metu & reverentia tactus) aquarũ cursum retró agẽte, ut cederet exercitui, quo Josue ferebat arcam. Vertitur modó in hoc dubium. Cur Baptista pro Dei cõmendanda potentia designat potiùs hos lapides, quã alios, ex quibus Deus homines suscitet? In promptu decisio est: lapides illi Jordanis fuere excitati in testes gratificationis: nulla autẽ dari potest mayor exaggeratio. Omnipotentiæ divinæ, quám formare homines ex lapidibus, qui aliquãdo extitere gratitudinis monumentũ. Adeo homini difficile est se exhibere gratũ, ut nulla sit probatio manifestior divinæ potentiæ, quàm producere homines de lapidibus, qui aliquãdo fuere gratitudinis signa: cúm enim prima culpa in primo homine fuerit ingratitudo, hãc posteri ab illo jure hæreditario hauserũt, quę proinde in omnibus quasi nativa & ingenita est.

Nil homini deficilius, quam seprebere gratum, cui debet multum. Matth. 3.

21 Ingratitudo fecit Adamũ nõ solũ inobedientẽ, sed etiã infidelẽ: nõ enim potest abundare fidelitas, ubi deficit obedientia: imó nec obedientia diu cõsistere, ubi assidet ingratitudo. Præcipit in horto Christus Petro vigilãtiã, & orationẽ: *Vigilate & orate:* utrãque Petrus abnuit se tradens somno, & postea in domo Pontificis suũ negat Magistrum: *Nõ novi hominẽ.* Cũ enim præcepto defuerit ingratus ad dormiẽdũ, mansit infidelis ad negandũ. Moysi & Aaroni injunxit Deus, ut alloquerẽtur quendã lapidẽ, quó liquesceret, aut erũperet illę in ea fluẽta aquarũ, quæ possẽt restinguere sitim Hebræi populi: & excedendo præscriptum Dei (sunt enim pauci Regũ ministri, qui præcepti metas non egrediantur) verberarũt lapidem virga quadã: supervacua sũt verbera, quãdo verba sufficiũt. Hac igitur opportunitate appellavit eos Deus incredulos & infideles: *Quia non credidistis mihi.* Putabam cõpellandos esse á Deo inobedientes, aut nõ sine mysterio vocãtur increduli: ille enim qui deest injuncto sibi muneri tanquã ingratus, proximus est, ut deficiat à fide tãquã infidelis: pervenit usque ad apostasiã qui ex ingratitudine deserit obediẽtiã. Monumentũ infidelis animæ nuncupavit Rex sapiens illam statuam salis, in quam versa est uxor Loth:

Adamus infidelis quia ingratus. Infidelitas ingratitudinis. Consequentia est. Matth. 26.

Num. 20

Universidad de Deusto Biblioteca

Sap. 10. *Incredibilis animæ memoria stans figmentum salis*. Proh notabilis dicendi modus! Infidelis uxor Loth! Inobedientem appellarem: siquidem respiciens violavit divinum præceptum: *Noli respicere post tergũ. Respiciensque uxor Loth post se.* Quid? Infidelem appellavit olim Christus Thomam, quia non habuit fidem gloriæ resurrectionis. *Noli esse incredulus, sed fidelis.* Nonne magna disparitas? Infidelis Thomas in non credẽdo, & infidelis uxor Loth in nõ parẽdo? Ita: nam uterque se gessit ingratũ: Thomas non respondendo beneficijs à Magistro acceptis, & uxor Loth oblita penitùs indemnitatis ab incendio; & quidem quando ingratitudo radix est, in idem recidit, obedientiæ atque fidelitati deesse: tantũ inter se connectuntur fides & obedientia in obstricto beneficijs, ut reputetur infidelis, qui benefactori suo præcipienti non obtemperat; nam in fide & obedientia æquê subdẽda est mens rationi, quæ non comprehenditur, ne deseratur officium quod debetur.

Gen. 19. Ioan. 21.

Adamus Ambitiosus.

22 Ambitione flagravit Adamus in statu innocentiæ, cum videatur sola innocẽtia posse extingui ambitionẽ: nihil enim innocenti, utpote habenti Deum per gratiam, appetendum superest. Verùm cum esset homo, despexit innocentiam, & ambivit malitiam; in malitia enim reconditam esse sapientiam homo sibi persuasum habet: & ipsa malitia secum attulit suppliciũ hominis.

Ambitio destruit innocentiam.

Noto tamen Adamum: superbia elatum ita obcæcari ambitione, ut nõ deprehẽdat manifestam fradẽ Dæmonis. Obtendit Dæmon Adamo scientiam malitiæ, & sic occulte suggerit malitiam obtinendam pro consequenda Deitate. *Eritis sicut dij, scientes bonum & malum.* Manifesta innotescit fraus: si enim obtenta malitia Angelum vertit in Diabolum, quomodô hominem transformabit in Deum? Arbitror imprimis ambitiosum, quantumvis aliunde plurima scientia ornatus sit, facillimum esse, ut suo desiderio seducatur: & ideo Adamus potiùs á se ambitioso, quam á dæmone seductus fuit. Verùm Diabolicam adhuc fateor dexteritatẽ: Diabolus enim subtiliter intellexit, Adamum malitia plenum sibi facilé persuasurum se divina pollere sapiẽtia: quia nullus malitiosus est, qui sibi non videatur sapiens.

Gen. 3. Ambitiosus facile decipitur

Vellem tamen ut coarguere mus dæmonem tãquam sibi discrepantem in tentando. Si dæmõ tẽtavit Adamum superba appetentia sciendi, & eventus tentationis votis respondit, cur postea tentavit Christum ambitione potestatis? *Hæc omnia tibi dabo.* Perspectam habebat Diabolus in homine ingratitudinẽ, ex qua prævidit nascituram ambitionẽ: præsertim quód si homo se agnosceret potentem, confestim reputaret sciolum: cúm ad mensuram potestatis credat quis sibi inesse scientiam: & é contra frequẽter est, nempe quó quis potẽtior, eó igno-

Diabolus incohærẽter tentat

Matth. 4.

Potentia juncta cũ ignorantia.

ignorantior. Nam potẽtiori deest animadversio, cujus loco succedit adulatio: illa docet, hæc evacuando tumidum reddit. Locutus fuit Christus servator de aqua gratiæ cum Nicodemo, & hic tam malè percepit eam doctrinam, ut meruerit appellari ignorans: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras?* Locutus fuit de eadẽ aqua cum Samaritana, & hæc ita perspicaciter intellexit, ut statim appetenter expetierit: *Domine da mihi hanc aquam.* Quid, tam perspicax ad intelligendũ Samaritana, tã hebes & obtusus Nicodemus? Ita: quia Nicodemus principatũ obtinebat inter Judæos: *Princeps Iudæorũ.* Qui enim pollẽt magnitudine Principum, frequẽter carent felicitate sapiẽtũ.

Ioan. 3. Ioan. 4.

§. TERTIUS.

Supplicium ingratitudinis humanæ.

Ingratitudo bonoris

23 Prima hominis culpa fuit ingratum esse: ex ingratitudine in eo reliqua vitia pullularunt. Verùm mihi admirationem injicit videre quantum in homine ingratitudo obtinuerit dominatum. Producit Deus Adamum post Angelorum lapsum, ut cautus sibi invigilet: format illũ ex vili abjectaque materia, ut humilis se agnoscat: indícit illi capitalem pœnam, ut transgressionem formídet: denique illi imprimit suam imaginem, ut tam beneficũ conditorem grato amore prosẽquatur. Quid? nihil ex his satis est, ut Adamum deterreat ab ingratitudine? Nihil: quia tam valida est in homine ingratitudo, ut omnibus prævaleat. O cæcũ, & execrandum scelus? Prætulisti culpam gratiæ, fraudem dæmonis beneficio æterni numinis. Punivit Deus Adamum, & de dominatore orbis vertit in servum diaboli: durum supplicium, sed justum: nam cum hominis culpa ingratitudo fuerat, æquum erat, ut in diabolica ingratitudine reperiret pœnam: ingratus enim alterius ingrati aptus carnifex est. Absalon pulchritudini suorum crinium ingratus fuit, siquidem dissectos removebat à se cupiditate vendendi: capilli iidem vitæ Absolonis fuere ingrati: siquidem illum occiderunt à quo nutriebantur. Sic aptè punitur una ingratitudo ope mutua alterius: ingratus Absalõ ingrata pulchritudine.

Punitio ingratitudinis.

2. Reg. 18.

24 Verùm si inter Diabolum & ingratum tanta est affinitas & similitudo, ut fere nullum intercedat discrimen, cur Deus constituit Diabolum flagellum ingratorum? Quia ingratus nec etiam parcit simillimis. Magnus ille paterfamilias satis erudierat suo exemplo famulos, ut sibi invicem remitterent debita, & tamẽ ex illis quidam urgebat acriter cõservum suum pro reddendo debito: *Tenens suffocabat eum.* Cur? quia uterque defuit in lucratione talentorum, hoc est in compensatione gratiarum, quas á Deo acceperat: qui autem deficit in referẽda gratia, etiam patrãtibus secum eandem culpam, culpam non condonat. Comminatur

Diabolus flagellum ingratitudinis.

Matth. Ingratus unus sævus carnifex alterius.

Universidad de Deusto Biblioteca

natur Deus Israeli acerbissimum supplicium, quale est capitale, & addit se convocaturum ad illud omnes, quos Israel impensé dilexerat: *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quos dilexisti.* Pro Israele acriter puniendo vocat Deus omnes, quos Israel in pupillis & delicijs habuerat, de quibus proinde cogitari poterat, quòd pro tali arcendo, vel saltem mitigando supplicio omnẽ operam, & favorẽ impenderent? Ita: quia cum utrique divina beneficia in se collata officijs debitis non compensarent, sed potius offensas pro illis reponerent, justissimum numen deligere nequibat aptiora instrumenta pœnæ, quam infligere statuerat Israeli, quám eosdem delictorum suorũ complices: quia inter ingratos quidam sunt aliorũ sæviores tyranni & carnifices. Ingratitudo fuit prima culpa, qua Deum homo offendit, atque adeo ingratitudo eadem est, quæ punit homines.

Ezech. 16

CAPUT III.

Quæ ingratitudo fuit mayor, Luciferina, an humana?

§. PRIMUS.

Non vereri supplitium duplicata malitia est.

Ingratitudo Luciferina. Imitatio sceleris fœda.

25 INsolens fuit Angelorũ ingratitudo: hominum veró ingratitudo, quam contraxerere nostri primi parentes, nota ignorantiæ taxatur. Rogo tamen, quænam ex illis fœdior & deformior, ingratitudo Angelorum, an hominum? Prima fronte ingratitudo hominum apparet tetrior: nam homines amplexi sunt culpam á Deo jam supplicio affectam: & quidem perversa imitatio duplicatum malũ cõtinet, nempe approbare errorem, & negligere supplicium. Incidere in culpam, debilitati verti potest: sed ratam habere, semper est malitia, & postquam damnatur, insolentia.

In memoriam Balthazaris revocavit Daniel parentem Nabucodonosorem, quando latam in illum divinitùs sentẽtiam exposuit: *Tu quoque filius ejus Balthazar non humiliasti cor, cum scires hæc omnia.* Cur meminit de parente? Ut exaggeraret culpam: cum enim perspectum habuerit parẽtis in brutum transformati supplicium, ex eo quód transportaret vasa sacra ab Hierusalem, ausus fuit vasa eadem prophanare. Alieni errores sequendi nõ sunt, sed cavendi: qui sequitur delinquentem punitum, videtur non timere pœnam. Graviori supplicio affecit Deus Lamech ob cædem Caimi, quam Caimum ob cædem Abelis sui fratris: quia Caimus fratricida fuit antequã Deus ab homicida aliquo pœnas exigeret: Lamech autem interfecit Caimũ post homicidiũ jam vindicatum: Idcircò prima fronte videtur mayor ingratitudo humana, quám Luciferina. Et non vereri supplicium duplicata malitia est, cum in se claudat despectum justitiæ, & divini timoris

Dan. 3.

Supplicium gravius in non cavẽtes.

Pœna timenda est Gen. 4.

moris defectum.

§. SECUNDUS.

Qui plus accipit, magis ingratus est.

Angelorũ ingratitudo.

Offensa gravior ex majori beneficio. Act. 5.

26 Momentis tamẽ rationum æqua trutina perpensis, major fuisse deprehenditur ingratitudo Angelorum, cum à Deo majora beneficia unà cum natura, ejusque facultatibus, & nobilissimis functionibus acceperint: & quidem ex accepto beneficio metiri debemus offensam: siquidem qui plus accipit, postea graviorem offendens irrogat injuriam. Prædii sui venditi defraudavit Ananias pretium: idcircó tã acerba sugillatione in eum Petrus animadvertit, ut ea audita defraudator statim examinatus corruerit: é contra Simon Magus cum vellet Spiritus Sancti gratiæ pretium imponere, quæ culpa longê atrocior est, á Petro leviter corripitur: ratio discriminis est, quia Ananias deliqui cũ esset servus Dei, ad cujus normã vivere debuerat: Simon autem cum foret servus avaritiæ: & culpa magis obstricti majorem claudit offensam. Petro dissuadenti mortẽ Christus imposuit nomẽ Satanæ: & tanquam amicum benignè excepit Judam volentem prodere eum crudeliter vitam ablaturis. Nam alter pro sancto, alter jam pro latrone scelerato habitus erat: & apud Deum plus momenti habent culpæ sanctorum, quám sceleratorum: sanctitas enim est bonum Dei, malitia defectus noster: sugillatio autem ex debito metienda est: nam qui plus debet, plus delinquit. Verũ quidem est Adamum fuisse ingratũ sed Angeli præivere exẽplo: sua ingratitudo fuit secunda, Angelorum prima: Adamus fuit ingratus habens exemplar, Angeli sine exemplo. Ingratitudo sine exemplo sustineat pœnã sine spe remissionis: quia fœditatem tanti criminis in se retinens, vestigium sui reliquit posteris.

Actor. 8.

Matth. 16.

Matth. 26.

Exemplũ malum acriter punitur.

27 Disparitas rationis, ob quam Deus peccantem hominẽ redemit, & non Angelũ, in Theologia saniori est, quia vir peccavit ex fragilitate, ut suæ uxori arrideret: *Mulier quam dedisti mihi*: Angelus peccavit ex malitia, & consilio, data opera: *Dicebas in corde tuo.* Exprobravit ille Isaias. *In cœlum conscendam.* Peccata Cõmissa ex imbecillitate, facile, cõmissa ex malitia, difficile remedium inveniunt in divina misericordia Legem tulit Deus injungens populo suo, ut si quis proximum interficeret ligno, vel lapide, non statim capitalem subiret pœnam, si autem necaret veneno aut maleficio, cõfestim vita spoliaretur. Quam ob causam? Quia occidens ligno, vel lapide, homicidium patrat temeré, sine consilio, ex iracundia subita obcæcante, proinde que talia arma ministrante furore: at occidens veneno, vel maleficio interficit capto per otium consilio, ex matura ac lenta deliberatione, consumens dies ac noctes in perquirendis medijs, quibus intentum finem pravum assequatur. Cum

Redemptio hominis & nõ Angeli.

Gen. 3.

Peccatum minuit fragilitas, malitia auget.

Exod. 21.

Universidad de Deusto Biblioteca

natam commissi sceleris Davidē coargueret, non illi objecit adulterium, sed matrimonium quod contraxerat cum Bersabeth: *Et uxorem illius accepisti in uxorem tibi*: Cur Deus magis videtur indignari contra matrimonium, quam cōtra adulterium: præsertim quia tale matrimonium illa ætate nondum erat prohibitum, & illo videbatur David compēsare injuriam, & consulere honori Bersabeth? Adulteriū fuit actio subdita, & veluti congenita fragilitati, matrimonium fuit actio multum deliberata, & veluti congenita malitiæ: accrevit igitur sceleri gravitas ex lenta deliberatione. Suam ingratitudinē, ut mandaret executioni, Angelus per otium architectatus est: cùm veró illam delinearet malitia, caruit resipiscentia, unico remedio: errores enim malitiæ nascuntur immedicabiles.

2.Reg.12

Angelorū ingratitudo fuit maxima.

28 Satis exploratum, compertumque omninó est, Angelorum ingratitudinem fuisse maximam, tum propter majora beneficia in ipsos á Deo collata, tum propter lentam deliberationē, qua ex malitia deliquerunt: verùm opprrobrium ingens hominis reputatur, primum in sublunari mundo ingratum extitisse, cum in suo ortu conditori Deo evaderet simillimus: nam á magnis natalitijs degenerare, etiam ex debilitate, semper ingens dedecus hominis est.

CAPUT IV.

Ingratitudo maxima inter homines.

§. PRIMUS.

Inter homines ingratissimi fuere Hebræi.

29 A Primis parentibus jure quasi nativo & hæreditario ingratitudinem hauserunt ferè omnes posteri: & quidem numini supremo fuere adeo pessimè ingrati, ut Deum subjecit pœnitentia formati á se hominis. Quarè ob ingratitudinem demolitus est mundū obruens universali aquarum alluvione: nec tā severa pœna satis fuit, ut ab ingratitudine homines cessarent: nepotes enim Noèmi cōtra immensitatem Dei conditoris ausi sunt ea petulantia & impudentia, ut cœlum ipsum expugnare niterentur. Nec beneficijs, nec supplicijs corrigitur ingratitudo. Confusos igitur suis technis & machinationibus ablegavit Deus dispergens per omnes mūdi plagas: nam exilio apté puniuntur ingrati: est enim exilium pœna, quæ hominis patientiam gravius vulnerat.

Ingratitudo hæreditaria.

Gen.6. Gen.7.

Supplicij ingratitudinis. Gen.11.

Minatus fuerat Deus mortē Adamo ne delinqueret, & postquam tāquam ingratus deliquit, exilio mulctavit: *Ejecitque Adam.* Nam in ingratum sæviori pœna animadvertit qui ablegat, quàm qui interficit: pœna enim morte deficit, exilio perennat. Eadem Deo mens fuit ergo suum populū, quem proinde hęreditate spoliavit,

Exilium pœna gravissima. Gen.3.

Ose.9.

liavit, & per orbem dispersit exulem. *Abjecit eos Dominus, & erunt vagi in nationibus.* Verum notando inflictam Judæis hanc pœnam, interroga: si occidens innocentem, mortem subit, justam sui sceleris pœnam, cur Judæi occidentes Christum, non occiduntur? Quia vivere in exilio nō minus torquet qám: est enim sic vivere, mors prolixior. Dixit Abrahamo Deus, quando ei præcepit exire de patria. *Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi: faciam que te in gentem magnum.* Injunxit eidem ut mactaret filium primogenitum, & eadē promisit. Quid? præmium idem pro mactatione filij, atque pro egressu de patria? Idem est de patria egredit, atque de suo sanguine facere victimam? Ita: exilium pœna est, quæ hominem æquè cruciat, atque mactatio: nam exul vitam nō ducit vivēs, sed vitam trahit moriens. Adde semper in homine minus malū esse mori, quàm vivere: mors enim in malis remediū est, ut cessent: in bonis, præventio est, ne succedant mala.

Gen.12.

Gen.25.

30 Statuit Deus superare ingratitudinē hominū veluti obstrictus fide Abrahami, obediētia Isaaci, & innocentia Jacobi: deligit pro sua hæreditate Hebræos illorū posteros, ut ob beneficia in ipsos collata respōderent amori, quo eosdē prosequi decreverat. Verum hi ad mensuram favorum ingratitudinē nacti sunt. A Deo in solitudine defecerūt ad vitulum, in terra promissionis, ad idola: tandem Deū ipsum conditorem suum in Calvario patibulatum suspenderūt inter duos latrones. Deum igitur si offensum animadvertamus querulum de Hebræis: eum mors illata Deo Homini fuerit atrocissima, solum queritur se ab illis despectum, & non occisum? *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Judico despectum inter amantes esse crudeliorem morte: nam mors lædit corpus, despectus amorem, qui residet in anima: mors privat hominem vita, despectus honore, qui apud generosos pluris sit vita ipsa. Ex præscripto Eliæ duo ursi interfecerunt quadraginta pueros Israélitas: *Egressique sunt duo ursi, & laceraverunt ex ijs quadraginta pueros.* Et tamen cohortem militū, qui venerant occisuri prophetā: Jubet ipse hospitio & convivio excipi: *Pone panem, & aquam corā eis.* Quid, tantus rigor erga pueros, tanta comitas & lenitas erga milites? Milites conabantur auferre vitam armis, pueri honorē despectu: & generosi magis ægrè ferunt despectum, quā mortem.

Ingratitudo Hebræorum.

Isai.10

Contemptus ægrè fertur.

4.Reg.2. 4.Reg.6.

31 Non est Deus conquestus de morte sibi illata per Hebræos, sed de despectu: quia ex illorū delicto sequuta mors nobis vitā peperit: *Illorū delicto* (inquit Apostolus) *solus est gentibus, ut illos æmulentur.* At aspectu illo Hebræi obtinuerunt supplicium, quo per totū orbem ab omnibus despiciuntur: Deus autem plus sentit mala nostra, quā proprias offensas. Blasphemum contra Deū, simul & persecuto-

Despectus gravior morte. Ad.Rom. 11.

Universidad de Deusto Biblioteca

te Ecclesiæ se Apostolus æquè confessus est: *Blasphemus fui, & persecutus sum Ecclesiam Dei.* Tamen quando apparuit illi servator Christus, solùm exprobravit persecutiones, & nō blasphemias: hoc enim significavit verbis illis. *Cur mē persequeris.* Queritur potius Saulum insectantem, quàm blasphemantem? Quia insectatio lædebat homines, ecclesiæ membra, blasphemia sauciabat directò personam Dei. Sed quæro, cur Deus magis doleat de offensionibus nobis, quám sibi illatis, cùm tamen id quod tibi magis proximū est magis ex natura sua te ipsum pungat? Respōdeo quia offensæ quæ cōtra nos fiūt, Deum in corde suo quodamodo lædunt: Deus enim perfectè nos amat, cor amantis magis est ubi amat, quàm ubi animat (siquidē nihil est amare, quā tradere cor) & ideo offensa quæ tangit cor, magis vulnerat, & majorem excitat dolorem.

1. Ad Tim. 1.

Act. 9.

32 Servitute Pharao premebat in Ægypto populum Hebreū adeo crudeliter & ignominiosè, ut postquā miserrimus populus servierat reipublicæ in munijs abjectissimis, assequeretur loco præmij internecionē filiorū, & haberi despicatui ab Ægyptijs. Nam tyranni erga miseros & innocentes segerunt sæviores. Aspexit Deus eam calamitatem, & dolore commotus voluit populū suum in libertatem asserere: nam divina clementia portat remedium in aspectu: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & sciens dolorem ejus, descendi, ut librem eum.* Opem tulit Deus Agar, levamen aquæ putealis, & ait sacer textus: *Apellavit puteum illum viventis & videntis me.* Quōd Agar insignierit puteum illum cognomento Dei viventis, placet: nam divinum vivere est benefacere, Dei vita est Dei beneficentia. Verum imponere nomē Dei videntis, est mysterium latens, quod tamē prodit ratio plurima: siquidem in Deo non est distincta actio figere oculos, & ferre auxilium: ut intelligatur Deum levasse miseriā, sufficit intelligere, quōd illam aspexerit. Præceptorem suum Christum oculis usurpant Discipuli ambulantem super aquas, quādo aspera procella vexati suspicantur illum esse phantasma: *Putaverunt phantasma esse.* Proh quā eximius error Apostolorū? Eos tamen non dāno, quia notarunt magistrum, cum vidisset discipulos in tantum discrimen adductos, intendisse deserere, absque ulla ope lata: *Volebat præterire.* Nō videtur Deus, sed phantasma, qui vidēs alienas calamitates deserit, nullo levamine allato.

Tyranni ergo in nocentes sūt sæviores. Exod. 2.

Clementia divina velox est. Exod. 3.

Aspectus Dei solus succurrit.

Gen. 16.

Marc. 16

33 Cæterùm non erat satis Moyses ad liberandum populum, tanquam Dei minister? Ad quid descendit Deus, ut illi assistat? Non suppetūt humanæ vires pro tollenda servitute, nisi Deus conatum adhibeat pro asserenda libertate. Vidit Deus populi afflicti dolorē, & descēdit: *Sciens afflictionem ejus, descendi.* Hoc enim documento nobis insinuat defectum

Servitus non facile tollitur.

Exod. 8.

defectum nostri doloris Deum tollere, dolorem ex resipiscentia eundē trahere: si dolemus, venit ad nos: si non dolemus, nos deserit. Hic igitur adventus fuit eximius Dei favor: populi autē liberati gratitudo pro illo fuit multiplicatus questus de libertate, & iterata murmuratio de Deo: nam inter omnes mortales fuere ingratissimi Hebræi.

Hebræi ingratissimi.

34 Verūm erga illos perversos Deus se gessit adèo temperatum, & benignum, ut non interruperit cursum prodigiorum ad levandū quærulos illos á calamitate; simulque docendum Principes, clementiam solum respicere sublimitatem purpuræ, & angustias miseriæ pro egenis, afflictisque sublevandis. Quando Deus condoluit de laboribus sui populi dixit Moysi: *Ego sum, qui sum.* Simulque illi injunxit, ut hæc populo dicerat. Sed, quid conducit adlibertatem, & remedium afflicti populi, Deum esse eum qui est? Plurimùm cōducit, ac refert: sic enim voluit Deus ingratis Hebræis manifestare, quōd auxiliū illis allatum nō debebat adscribi ipsorum meritis, sed ipsius sublimi majestati, quasi tunc Deus in opitulando non alium quàm se ipsum attēderet. Non aliter quicunque generosus opem ferens indignis, operatur nō secundum eorum merita, sed secundnm id quod debet suæ generositati. Delicta paralytici nō detinuerunt servatorem Christum, ne illi offerret præsentaneum remedium: *Vis sanus fieri.* Quia ut aspexit illius miseriam, fuit statim veluti cōpulsus eam levare: nihil enim est quod divinam clementiam retardet. Servator idem pendenti á cruce latroni bono nō solū delictao mnia condonavit, sed etiam gloriam eadem die assequēdam imperijt: *Hodie mecū eris in paradiso.* Quid? satis fuit momentum, ut latro assequeretur gloriam, quam per longa sæcula Patriarchæ, & Prophetæ compararunt? Ita: nam erga hos segessit Deus justum, conferens eis præmium secundū merita: erga probum latronem se exhibuit clementem: & divina clementia nescit moras: qui enim clementiam moratur, se potiùs vindicem, quám clemētem gerit.

Principis clementia.

Exod. 3.

Princeps ad se generosum debet attendere conferendo beneficia.

Joan. 5.

Luc. 23.

Beneficia non differenda.

Clementia divina velox.

35 Documēta eadē quę nobis Deus dedit ex populo suo, Christus præstitit ex suo socio latrone Dima, scilicet afferendo remediū in aspectu, & allatā veniam in manibus. Fertur de verbo divino descēdisse ad nos passibus giganteis. Et de Spiritu Sācto venisse allatum celeri volatu instar columbæ: nam qui adhibet remedium, vel confert munera, debet instar gigantis movere gressum velociter, aut instar columbæ volantis vix commovere alas præ celeritate: Quatuor illa mystica animalia, quæ volātia in favorē Ecclesiæ vidit Ezechiel habebant quatuor manus, quibus inhæserant quatuor alæ, ut significarēt manus pro ferēda ope addictas debere volare ad remedium. Moram trium dierum traxit Christus ad opitilandum

Remediū velociter adhibendum est. Psal. 18.

Matth. 3.

Ezech. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lazaro: ex quo subintulerũt sorores defectum amoris: *Domine si fuisses hic fratre meus non fuisset mortuus*. Qui opem differt, desidem prodit succurrendi voluntatem: Nam quidquid differtur, præsumitur effectu cariturum: & idcirco remedium tardum desinit remedium esse. Ioan.11.

36 Assertum in libertatem populum, Moyse & Aarone gubernatoribus, Deus ea providẽtia ducebat in terram promissionis, ut deposita omni solicitudine erga se ipsũ posset incedere, cum omnis omnino de illo cura penes Deum foret. Verùm populus, cum esset ingratus, ideoque omni favore indignus, divinam protectionem diffisus est, & timuit Pharaonem rubri maris littoribus insequentem. Rebellis igitur contra Moysem, talem libertatem conquestus est, & vehementer appetiit Ægyptiacam servitutẽ, veritus mori in solitudine absque sepultura. *Recede á nobis* (dicebat Moysi) *ut serviamus Ægyptijus multo enim melius erat servire eis, quám mori in solitudine: forsitan nõ erant sepulturæ in Ægypto.* Providentia Dei erga nos. Exod.3.

37 Ingrata querela, infamis metus, desiderium vile. Ingrata (inquam) querela: nam populus in Ægypto erat servus tyrannicé á Pharaone vexatus: in deserto erat liber Dei favoribus auctus, & protectus: queritur tamen ad dissimulandum, vel obtegendum debitum, ex quo ingratus semper est querelus. Infamis metus: nam á Deo protectus formidat in solitudine Pharaonem, quẽ viderat in Ægypto tot supplicijs, & calamitatibus attritum, Moyse ipso puniẽte. Deliria tamen meticulosi animum despõdẽtis sunt maxima: pavidus enim quasi impos sui nescit quid loquitur, & quid operatur. Desiderium vile: quia maluit sepeleri in servitute Pharaonis, quàm vivere obstrictus Deo ob acceptam libertatem. Nulla vilior & abjectior sepultura est, quám probrosa servitus: in hac enim honor simul cum vita tumulatur: est igitur sepultura maximè decora, mori pro tuenda libertate: siquidem in illa, vita simul & honor æternitati consecrantur. Josephi fratres dixerunt: *Apud quemcunque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur.* Oeconomus autem Josephi sententiam, quã contra se tulerant fratres, ratam habens, dixit: *Fiat juxta vestram sententiam, apud quecunque fuerit inventum, ipse sit servus meus*. Dixerant fratres latronem moriturũ, & Oeconomus juxtà eorum sententiam dicit victurum tanquam servũ: quia re vera idem est servire absque libertate, ac mori cũ dedecore. Christum appellavit Propheta liberũ inter mortuos: *Inter mortuos liber*. Videtur cognomentum fore magis ad rem si cognominaret liberũ inter captivos, cum libertas captivitati opponatur. Non tamẽ abs re locutus fuit David: nam vocare liberum inter mortuos perinde est ac vocare liberum inter captivos; mors enim & captivitas solo discre-

Ingratus semper querelus.

Mors pro libertate decora est.

Gen.44.

Libertas potior quàm vita.

Psal.87. Servitus & mors idem sit.

discrepant nomine, non effectu. Subacti per Assyrios Pentapoli, ejus incolæ vixerunt sub ditione Chordor lahomor duodecim annis, quousque impatientes servitutis, excutientes jugum defecerunt á tyranno: cum mallent eũ experiri hostem, quám sustinere dominum. Rex igitur coactis militibus, exercituque comparato omnes Pentapoleos civitates evertit, delevitque viros unà cum fœminis, nullo habito ætatis, sexusve discrimine. Cur pauci, lõgéque minoribus pollentes viribus, cum indubitatam prævidérent mortem, generosi adspirant ad libertatem? Quia pluris fecerunt mortem cum honore, quàm servitutem cum vita. Gen.14.

38 Hebræus populus diffidentia posteritatis degeneravit ab Abrahamo, qui novit credere in spem. In majores adductus angustias David canebat: *Si ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine.* Jobus: *etiam, si occiderit me, in ipso sperabo*. Isaias revocabat in memoriam populo omnem suã fortitudinem stare in silentio & spe: *In silẽtio & spe erit fortitudo vestra.* Populus autem hac opportunitate convertit silentiũ in queri moniam, & spem in timorem: nã timor & querela convictum habẽt, sedemque fixam in ingrato: timet, quia fraudulentus: queritur, quia avidus obliviscendi beneficium. Maximum divinæ omnipotentiæ pignus affert spes fixa in Deo: nam qui sperat, confidens autem meretur favorem, & favor merenti non deficit divinus. Cananea ob fiduciam laudata, obtinuit á Christo quidquid expetebat. Spes in Abrahamo detinuit ictum gladij, eique simul contulit meritum sacrificij. Jobus Deo fretus elusit Diabolicos ictus: & ideo felicitatẽ adeptus est, quia sano usus consilio ad scopum fiduciæ collimavit. Virgines fatuæ idcircó ad cœleste regnum nõ fuere admissæ, quia suam omnem spem in alieno sociarum oleo collocarũt: cum deberent in solius divinæ misericordiæ spem erigi. *Date nobis de oleo vestro.* Quandiu paralyticus speravit salurem ab hominibus, ut manifestavit querulus. *Nõ habeo hominem.* Insanabili sua ægritudine solutus non fuit. Josephus diutius in carcere moram traxit, quia suam spem reposuit in pocillatore Pharaonis. *Memẽto ut suggeras illi, ut educat me de carcere isto.* Dimas non diu in cruce moratus est, quia omnem salutis suæ spem in Christi servatoris opem contulit. *Memẽto mei Domine*. In Evangelio præcepit Dominus servis ut expectarent: *Similes hominibus expectãtibus.* Et statim dixit beatos: *Beati servi illi*, quód prudenter ac benè sperarent: quia in hac vita nulla potior felicitas est, quám scité, & benè sperare: sed qui parum agnoscit, sperare nescit.

Spes in Deo figenda. Gen.2. Psal.22. Iob.13. Isai.30. Matth.15. Gen.22. Matth.20. Ioan.5. Gen.40. Spes felicitat. Luc.23. Luc.12.

§. SECUNDUS.

Mansuetudo Moysis cum ingratitudine sui populi.

39 Tulit Moyses patienter queri-

Ad Rom.11. Malum bono vincere ingẽs victoria est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

querimoniam populi, efflagitavitque à Deo remedium: nam generosum cor superat ingratitudinē beneficijs. Suadebat Apostolus Romanis, ne se á malo superari sinerent, sed potiùs malum bono superarent. Nulla enim contra malum aliquem victoria gloriosior est, quám illum se bono superare: nam consequi victoriam reddendo bonum pro malo, victoriæ genus est solius Dei peculiare. Dixit Jacob ad fratrem suum Isau in itinere obvium, eum sibi visum Deo assimilari: *Quasi viderim vultum Dei.* Gen. 33. Ex quo deprehendit Jacob talē sui fratris cū Deo similitudinē? Divinitatis argumentum est clemētia. Quia Isau comiter & benignè exceperat ipsum Jacobum, à quo perfraudem benedictione & majoratu fuerat spoliatus. In Thabore partem modicam gloriæ obsecravit Petrus, *Bonum est nos hic esse.* Luc. 9. Et præter repulsam, quā passus est, obtinuit nomen nescientis: *Nesciens quid diceret.* E cōtra Dimas in Calvario flagitavit paradisum, & statim voti cōpos fuit. *Hodie mecum eris in paradiso.* Luc. 18. Cur discrimen hoc? Quia in Calvario se voluit Christus exhibere Deum. Blasphemis convitijs latro Christū laceraverat: *Blasphemabant eum.* Marc. 15 Protulit de utroque latrone sacer textus: & Christus divinitatis suæ specimen manifestius exhibere non potuit, quàm superare beneficijs latronem blasphemantem.

40 Erat Moyses Princeps á Deo electus ad opitulēdum populo, mansuetus & clemens: his Mansuetudo & clementia iniri debent. enim virtutibus ornari debent, quos Deus eligit ad ferendam opem. Mansuetudo dominatur passioni, frænatque impetū vindictæ: virtus est, humanæ naturæ modum pacificum consequens, qua ornatus Rex primus orbem ingressus est. Tela ex qua parenti Adamo prima vestis facta est, perhibetur ovina pellis: Gen. 3. manifesto documento, plurimū referre, ut deposita severitate, mānsuetudinem induat, quicunque Rex vellet orbem leniter & aptè temperare. Discipulis se Christus mitem commendavit, ut suā illis legem suaderet. *Tollit jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum.* Matth. 11. Quia nulla lex est tolerabilis sub Principe immodicè severo, nec lex immodicè severa sub Principe mansueto. Suavis indoles Principis reddit omnem legem suavem.

Retulit Philippus Nathanieli Natale solum nō significat prodigia & miracula, quæ edebat Christus: hæsit dubius Nathaniel, an ille esset verus Messias, siquidē ferebatur illius patria Nazareth, ex qua vir eximijs dotibus insignitus prodire nequibat: quasi dotes & virtutes natali solo forent addictæ. Verū ubi expertus est Dominum mitem, ex eo quód conniveret patriæ se ipsum despicienti, & propriam injuriam dissimularet, statim confessus est illum Dei filiū, Ioan. 1. & Regem legitimum Israèlis: *Tu es filius Dei, tu ex Rex Israēl.* Apoc. 5. Leoni in cælo victoria adscripta est; *Vicit leo.* Agno tamen qui stabat in throno coronæ oblatæ sunt; quamvis

quamvis enim leo vincat, agnus dominatur, non quidem ex robore, sed ex mansuetudine.

Clementia declarat Principis majestatem. 41 Clemētia virtus adeo nobilis est, ut ex illa Principis majestas innotescat; est virtus adeo sublimis, ut qui parcit, se exhibeat innocentem in se, & erga alios humanum; in se, plusquàm alios sine culpa; erga alios, hominem cum misericordia; & cum clementia præstet id quod homines pluris faciunt, virtus est quæ plus sublimat Principes. Ejicit dę nones ab humanis corporibus Luc. 11. Christus, & Pharisæi hanc potestatem diabolo adscribunt; *In nomine Belzebuth principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Condonat idē Dominus peccata paralytico, & hanc potestatem adscribūt Deo: *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* Si utraque potestas divina est, utpote quæ in solū cādat Deum, cur miraculum excipiunt blasphemijs? Luc. 5. *In nomine Belzebuth*, & condonationem laudibus? *Magnificabant eum.* Quia in existimatione hominum plus est parcere, quàm miracula patrare: nam delictorum condonatio merificè cōsonat divinæ cōditioni, & humano remedio: etiā apud Pharisæos idem valet clementem, atque divinū esse. Misericordes appellavit Christus beatos: *Beati misericordes.* Cur non appellat beatos severos? Quia licet severitas stare possit cum justitia, tamen in se virtus non est, sed effectus duræ indolis, quę nō meretur divinam benedictionē. Exuperat adeo severitatem clementia, ut quando quis parcit clemens Deum emulatur: *Quia benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia.* Matth. 8. Et quando punit immodicē severus, evertit Dei opificium. Deus hominem fabricatus est: Imo qui punit immodica Ioel. 2. severitate, destruens hominem, Gen. 2. Dei ipsius effigiē destruit: *Creavit Deus hominem ad imaginem suā.* Ex quo nascitur prudentis Veniæ commendabilitas, immodici rigoris abominatio.

§. TERTIUS.

Clementia Dei cum ingratitudine populi Israēlitici.

42 Obsecrationem Moysis Deus velox ad suas currendū. exaudivit Deus, statimque illius votis annuit: nam divinæ clemētiæ ostia semper patent: neque Exod. 14. ulla apud divinum tribunal in causis expediendis cunctatio est. Præcepit Moysi, ut elevaret Virgam, quam illi pro sceptro cōtulerat, manum deinde extenderet supra mare rubrum: quia ad Virgæ contactum aquæ in duas partes divisæ secederent, planūque iter præberēt Hebræis sicco vestigio transituris, ita ut mare iterū coadunatum posset Pharaonem, Virga deprimat Princeps superbos, & ingratos elevet. & exercitū ejus temerè ingressuros obruere. Dictis paruit Moyses, & Moysi mare: transivit populus indemnis, Pharao, exercitus, & omnes Ægyptij ad unum aquis obruti periere. Satis manifestavit Deus populo, virga coercendos esse superbos, pariterque levandos ingratos: Docuit Moysen quód pro remedio subditorum,

Universidad de Deusto Biblioteca

ditorum, ipsi loco scepti virgam contulerat. Animos capiat Princeps in rebus dubijs & arduis: utatur potestate, extendat manũ: sic enim subditos remediũ, hostes supplicium consequetur: nã pro remedio exhibendo sceptrũ in manu Principis prodigiosa virga est.

43 Non vulgarem mihi admirationem injicit Deum esse tã clementem erga gentem tam rebellem,& ingratam; quia parcere ingratis, est clementiam perdere. Legimus in sacro textu ignem Babylonicũ rifrigerasse pariter innocentes, & combussisse Chaldeos:item aquas diluvij cõservasse arcam Nomi,& obruisse
Dan.3. Gen.7. impios:nam justitia in Deo æquè bonos protegit,ac malos proculcat. Verùm si populus rebellis & ingratus non meretur suppliciũ mitius quám Pharao superbus & audax, cur eodem tempore evadit populus sicco vestigio incolumis, & perit Pharao aquis sepultus? Certê ingratitudo non
Audacia Pharaonis. est culpa levior quám audacia: imó gravior per obstrictum, quã per audacem infertur offensa: audaciam decipit præsumptio ad offendendum: ingratum malitia reddit offensorẽ, ne solvat debitum: semper autem offensa proficiscens ex malitia major est. Dico tamen pro objectæ difficultatis expeditione & decisione,tam in præmio justorũ & favore ingratorum,quàm in supplicio audacium suam justitiam deprõpsisse Deum: nam justis solvit tãquam creditoribus suæ omnipotẽtiæ:ingratis opitulatus est propter suam bonitatem oppigneratam:& Deus de justitia bonus est. Per Malachiam Deus mundo *Beneficus Deus ex justitia. Malach. 4.* pollicitus est solem justitiæ, allaturum sanitatem in alis: *Orietur timentibus nomen meum sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus.* In alis sanitas velocitatem donotat: verùm si hoc est purum beneficium hominibus indebitum, cur Deus quando se exhibet beneficum, appellatur sol justitiæ? Videbatur magis consonũ appellari modó sol misericordiæ,& non justitiæ. A prè dicitur sol justitiæ,quã do affert salutẽ hominibus: quia de justitia erga homines beneficus est. Commẽdat David Deũ ferentẽ miseris auxiliũ,& ait jus- *Psal.111* tiam Dei ex hoc opere æquandam esse æternitati: *Dispersit, dedit pauperibus, & justitia ejus manet in sæculi.* Cur non dicitur quód ejus liberalitas manens in sæculum sæculi æquabitur æternitati, siquidem liberalitatem exercẽs locupletavit pauperes? Quia si in Regibus terrenis benefacere est actio liberalitatis, in Rege cœlesti est obligatio justitiæ.

§. QUARTUS.

Iustitia Dei cum Pharõnis superbia. *Superbia parit culpas carentes venia*

44 Erga insontes Babyloniæ causam suã justificavit Deus, propter quem illi acerbam necem subibant: erga ingratos Hebræos suam extulit clementiam: nam clementia divina parcit etiam ingratis: & quidem eadem oppor-

opportunitate parcens ingratis, Pharaonẽ capitali supplicio affecit: nã erga culpas fragilitatis, qualis fuit queremonia,& metus populi ingrati, utitur Deus sua misericordia: erga culpas superbiæ,suo rigore: quia per superbiam homo ignorat Deum, per fragilitatẽ agnoscit se ipsum: & ideo inter omnes ingratitudines superbia maxima est: Deus factus est homo, ut sua humilitate hominem recuperaret, superbus appetit fieri Deus, ut elatione ipsa Deum offendat: & hi sunt ingrati qui carent venia: siquidẽ duplicita malitia duplicatã benefactori suo Deo inferunt injuriam:obliviscũtur beneficia,quę á divina manu acceperunt: & sic videtur ignorare notam creaturis omnibus divinitatem, á quã illi ipsi hauserunt vitam, essentiam,& quidquid habent.

Prædixerat Deus populo suo audaciam Pharaonis, & pro sua gloria supplicium illi infligen-
Exod.14 dum: *Ego autẽ indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus.* Cum enim superbise reputent omnipotentes, gloria omnipotentiæ est,ut ei prostentur tanquam spolia. Magnis B. Virgo ornavit laudibus potẽ-
Luc.2. tiam divini brachij: *fuit potentiam in brachio suo.* Cum veró expectatẽ causam hujus magnifici encomij reddendam à Virgine fore vel incarnationem verbi, vel redemptionem hominum, in quibus Deus se exhibuit singulariter potentem,illa pro causa subjunxit destructionẽ superborũ: *Dispersit superbos mente cordis sui, deposuit potentes de sede:* & merito: nam superbia quædam depressa est maximum divinæ potentiæ encomium.

In columna nubis, quæ duce- *Eccl.34.* bat populum (ait sacer textus) collocavit Deus thronum suum ad regendũ: nam colũna illa Dei regnantis administra inserviebat ad protectionẽ populi, & ad punitionẽ tyranni: Principes enim regnant feliciter protegendo innocentiam, & domando tyrannidem;supplicium tyrannidis reputavit Deus suam gloriam, & in protectione populi collocavit suum thronum.

45 Obruit Deus Pharaonẽ *Superbus omninò extinguẽdus. Exod.14* undanti pelago tanquam ingratum & superbum;quia cum Dei ipsius munere evaderet incolumis à plagis Ægypti, in deserto se voluit potentiorẽ Deo ostentare: & quidem ingratorum ac superborũ in mundo nec cineres debẽt superesse. De Nabucodonosore(quem sua repræsentabat statua)dixit sacer textus innuẽs illius cineres; *Nullus locus inventus* *Dan.3.* *est eis.* Fuit enim adeo tumidus, ut propriam manũ fragilẽ existimavit omnipotẽtem,& Dei manum omnipotentem crediderit fragilem; *Et quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea?* Et spectat veluti ad politicam status divini rationem coercere,ac deprimere elatos;cum superbia etiam contra Deum audeat. Connivebat Deus Benedamo Regi Syriæ in delictis idolatriæ, & permisit

Universidad de Deusto Biblioteca

eum frequenter extitisse victorē
sui populi; verùm ubi primùm se
ille appellavit Deum valliū, &
1.Reg.13. dixit Deum Israèlis Deum solū
mōtium, statim ut superbus pœ-
nam sustinuit. Quid nonne cul-
pa major adorare dæmonem ut
Deū, quàm se nuncupare Deum
vallium? Aperiam quid sentio;
cum se nuncupavit Deum valli-
Imperij socium nemo patitur. um, duplex patravit scelus Bena-
damus; prius fuit dividere impe-
rium divinū, seque Deo in regi-
mine socium ajūgere; & quidem
consortium in gubernando nec
Deus patitur; orbē enim destru-
Contemptus ægre fertur. eret, qui Dei imperiū divideret.
Posterius scelus fuit contemptus
divinitatis, ablata potestate, &
titulo imminuto; nullus enim ma-
jor divinitatis offensor, quàm il-
lius contemptor. Subito interitu
Datan & Abirō terræ ipsius vis-
ceribus sepulti sunt, eo quod cō-
Num.16 tempsere Moysen. Caimus verò
fratricida evadit mortem, & di-
vina promissione firmatur ad vi-
tā; quid? sic Deus lenis erga Cai-
Gen.4. mū, sic asper & severus erga Da-
tan & Abiron? Ita: referebat
Exod.7. Moyses Deum ipsum, imò erat
vice Deus: *Constitui te Deum Pha-*
raonis: & cum foret culpa Deum
contemnentis, illam pœna æqua-
2.Reg.12 lis consequi debuit. Hanc à Deo
politicam hausit David, quando
ferro flammaque vastavit civita-
tes Regis Hammon, eo quòd ip-
sius Davidis legatos despexerit,
Patienter tulit offensorem Sau-
lem, quasi offensæ læderent se
privatum, non distulit pœnas
sumere ab offensore Hammon, eo
quód injuria offenderet regiam
majestatem: & quidem vulnera
per contemptum inflicta ita de-
bent curari, ut illorum nō rema-
neant cicatrices, au vestigia. Hac
ratione punivit Deus Pharaonē,
simulque eripuit ab illius mani-
bus populum Hebræum: sed po-
pulus fuit adeo rebellis, ut ingra-
titudine æquaret, vel æmularet-
ur favores; quasi ingratus in id
impudenter propendeat, ut suā
ingratitudinē favoribus sibi im-
pensis metiatur.

CAPUT V.

Ingratitudo populi fecit illum rebellem.

§. PRIMUS.

Ingratitudo populi æmula divinæ clementiæ.

46 PRodigium Rubri ma-
ris satis nō fuit, ut po-
pulus ab ingratitudine resipisce
ret; nā super amaras aquas illius
loci Mará defecit iterum, & ver-
bis amarulentis detraxit Moysi;
Murmuravit populus contra Moysen.
Ingratorum satis nota conditio
est murmurare, ne gratificari cō-
pellantur; item gentis sceleratæ
patefactis alienis defectibus suos
tegere. Murmuravit Judas, &
murmuravit Pharisæus, quando
viderunt Magdalenam ad pedes
Servatoris provolutā; Judas tan-
quā latro, quando illa pedes lar
giter unxit. Pharisæus tanquam
malitiosus, quando illa comiter
à Domino fuit admissa. Quia

Clementiæ divinæ æmula ingratitudo. *Exod.15.*

Murmuratio ad tegendas proprias culpas. *Matth. 26.* *Luc.7.*

Judas

Judas voluit suam cupiditatem
occultare, Pharisæus excusare su
as culpas murmurādo de alienis.
47 Cum verō Moyses ex
innata mansuetudine noverit in-
jurias oblivione superare, effla-
gitavit à Deo remediū pro suo
populo. Deus igitur sēper pro-
nus ad ferendā opem, præcepit
Moysi, ut tangeret aquas quodā
ligno, quod illi indigitavit; ad
cujus contactū acceperunt aquæ
dulcedinem, deposito amore;
Exod.15. *Ostendit ei lignum, quod cum misisset*
in aquas, in dulcedinem versæ sunt.
Duo cēseo animadversione dig-
na, alterum quód Deus jusserit
reddi dulces aquas immerso lig-
no quodā, & non virga illa Moy
sis, quæ prodigiosa erat: alterum,
quod tulerit tam festinam opem
genti tam fastinantèr querulæ,
ac tam properātèr rebelli? Utri-
que satisfaciam. Voluit Deus a-
quas dulcedinem capere à ligno,
& non á virga, duplici ex causa.
Prima, quia cum virga loco sceptri haberetur, nō poterat dulce-
Principū potestas invidiam parit, & odium. dinē impertire: sceptra enim cū
suopte ingenio sint insipida, ea
apud omnes conflagrant invidia,
ut potius instillare amarorem,
quàm dulcedinem præsumantur.
Cōperio fuisse præsignificatam
crucem Christi in S. pagina:
Isai.9. *Factus est principatus super humerū*
ejus. Et non arundinem, quam
per ludibriū manu gestavit: cur
majori plausu crux, quám arun-
do excepta, cúm utraque Domi-
no fuerit dolori, & improperio?
Quidquid alij sentiant, ego judi-
co discrimen esse, quia ex cruce
sperabant homines aliquod sibi
emolumentū, ex arundine utpo-
te sceptro nullum sibi promit-
tebant: Secunda, ideo aquæ rece-
perunt dulcedinem á ligno, ut
significaret Deus populo ligna,
& lapides habere virtutem affe-
rendi remedla, quando populus
carebat animo gratificādi pro re
medijs acceptis. Nam cor ingra- *Ingratitudinis duritiei.*
tū lapidibus durius est. Quando
in Christi funere acerbissimus do
lor fregit lapides, Judæi tanto
prodigio in id solū impulsi fue-
re, ut pectus quaterent: *Reverte-* *Luc.23.*
bantur percutientes pectora sua. Per-
cuetibāt, sed nō frāgebant, quia
erat populus ingratus: & cor in-
grati, quamvis foris timore qua-
tiatur, intus tamen non frangitur
vero dolore subactum. Christi
morte fracti sunt lapides, & Ju-
das Christo ipso ad suos pedes
provoluto magis obduruit, certé
durior ipsis lapidibus: quia sorti-
tus fuerat cor á pupulo ingrato.
48 Festinum Deus populo *Celeritas Dei in capitulando.*
suo, etiā ingrato, adhibuit reme-
diū: quia remedij valor & æstima
tio consistit in celeritate, amo-
ris decus in patiētia. Dubius hæ-
sit Thomas de Christi resurrec-
tione, & dominus ut medelam
afferret incredulitati, januis clau
sis cænaculum ingressus est.
Non expectavit moram aperien- *Ioan.20.*
di ille idem qui sponsam, sanctā
animam quærens pro suo leva-
mine, pulsavit ad ostium, & len-
tam expectavit apertionem. Qui *Cant.5.*
erga Thomā tā festinus, erga spō-
sā cūctabūdus? Ita: quia in Tho-
ma quærebat Christus Apos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Amor festinat ad ferendam opem.

toli remedium, in sponsa quærebat proprium levamen, & amor purissimus, ac fervētissimus, qualis Christi sicut volat ad remedium suorum, ita patitur dilationem proprij levaminis. Seraphini Isaiæ volabant duabus alis ad thronum Dei: *Duabus volabāt.* Quando autem unus illorum divertit ad prophetam, sex alis volatū explicuit: nam iter ad thronum dirigebatur ad propriam gloriam, iter ad prophetam, erat pro illius remedio: & seraphinus talis in amando proditur, quādo magis festinat ad alienum remedium, quàm ad propriam gloriā. Summa amoris perfectio est, habere alas ad ferendam opem ingratis: sic Deus amator suo populo, sic Christus Thomæ opem tulit. Postquam Moyses satis cōquestus ingratitudinem populi erga Deum, conatur manifestare amorē Dei erga populum: ideo amorem illum æquiparat pupillis oculorum, & sic æquiparatū confert, & assimilat aquilæ. *(Custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum.* Quid? non satis erat æquiparatio cum oculis ad extollendum amorem? Credidit Moyses non sufficere: quandiu enim non vidit amorē alatum pro ferenda ope, non intellexit perfectum.

Isai. 6.

Deut. 32.

49 Extinxit populus aquis sitim, sed non ingratitudinem ut pote manentem beneficijs ipsis vivaciorē: scribebat enim beneficia in aquis, quæ solum pollent lingua ad murmurandum, ita ut quó magis accipiunt, eò magis murmurēt. Rebellavit tertió populus contra Moysen & Aaronem: & conquestus est se ereptū á servitute Ægypti, ut in solitudine periret fame: *Cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?* Ingratitudo reddidit populum rebellem, & rebellio insolentem: quia in angustijs non solicitabat remedium, nisi murmurationibus, & querimonijs. Deus autē se adeo mitem & benignum exhibuit, ut murmurationi & querimonijs satisfaceret castra implēdo coturnicibus, eadem die, & sequenti, manna cœlesti. Inquiro modó, si Deus erat opem allaturus populo querelo, non fuit satius intercipere egestatem, ne accideret? Non fuit: quia volebat Deus populum egestate reddi gratum: siquidem apud homines potentior est dependentia, quàm beneficium. *Ut tentem eum.* (dicebat Deus Moysi) *utrum ambulet in lege mea an non.* Quó non pertingit vis rationis, quæcunque illa sit, dependentia perficit, & absolvit. Nam dependens cuicunque subjicitur. Christus assimulavit canibus Cananæam, quæ cū appeteret cibum, tulit patienter similitudinem, quæ videbatur injuria. Dependentia sustinet omnia, personæ depressionem, & honoris detrimentum. Tres Reges scilicet Judá, Israèl, & Edom se alacres itineri accinxere ad invisendum Elisæum, pressi defectu aquarum, pro extinguenda siti exerci-

Ingratitudo parit rebelliunē

Exod. 16.

Benignitas Dei.

Dependentia quantum possit Exod. 16.

Matth. 15.

Patientia ex dependentia.

4. Reg. 3. exercitus: *Descendit ad eum Rex Israel, Iosaphat Rex Iudá, & Rex Edom.* Quid? ad invisendum Elisæum, virum detentum cultura suorum agrorum, se deprimunt tres præclari Reges, quin majestas gressum præpediat? Cur non potiùs jusserunt acciri Elisæum ad curiam? Erat Elisæus vir Propheta, è cujus arbitrio pendebat auxilium suæ calamitatis pro aqua cœlitus obtinenda: Ubi autem intervenit dependentia, etiā Reges propriæ detrahunt authoritati. Restitit Petrus lavacro pedum in nocte cœnæ: ubi tamen Servator ei minatus est: *Non habebis partem mecum.* Confestim se totum subdidit, á pedibus usque ad caput: quám enim dependentiam non intellexerat antea, ex Cristi verbis cognovit, & momēto eodem quò se vidit dependētem professus est subditū. Si tamen Petrus se Deo gratum subjici, cur populus in ingratitudine mansit rebellis! Quia tanta præditus erat ingratitudine, ut nec dependentia possit resipiscere gratus, proindeque subditus fieret.

Ioan. 13.

Egestatis bona.

50 Egestate premens Deus populum suum, ad scopum duplicem collimabat, alterum, ut necessitate compulsus sollicitasset remedium tanquam dependens, alterum ut tali sollicitudine & labore illud meretur: ille enim favor honorat, qui meritus est. Egreditur Judas ad vendendum Christum, eique necem machinandum, & tunc tempus mortis vocat Dominus tempus gloriæ suæ: *Nunc clarificatus est filius hominis.* Et non sic appellat tempus resurrectionis: per mortem enim gloriā adeptus est. In cruce supra Christi caput Regis titulus collocatur: scimus eundem titulū Regis loco satis infiriori positum vidisse Joannem in gloria: *Et in femore ejus scriptum: Rex Regum.* Cur in cruce & in cœlesti gloria magnificus ille titulus fertur locum tam dissimilem? Cœlestis gloria denotat quietē, crux secum portat laborem, & merita: nomen præclarum Regis titulus est honoris, qui èo magis fulget, quò majora in conspectu habet merita. Hoc in causa fuit, cur Romani olim noluerunt quód fieret ingressus ad Templum honoris, nisi per templum virtutis, ut innotesceret nullum posse comparari magnum, & legitimum honorem, nisi prævia Virtute, quæ genuina meritorum parens est.

Merita honorant.

Ioan. 13.

Apoc. 19.

Virtus via ad honorem.

51 Nihil tamen satis fuit ne populus in sua rebellione duraret: in solitudine enim Raphidim quarta vice defecit: *(Cur eduxisti nos exire de Ægypto* (dicebat ille ad Moysen) *ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta sitei.* Omnis aqua murmurat, & omnis populi sitis murmuratio erat. Sed interrogo, de quo murmurat populus, & cur quæritur se sequi Deum tot prodigijs per solitudinem ducentem, quādo olim Reges ac Dynastæ per confraga & aspera montium sequabātur alacres insignem illam peccatricem Babylonicam. In promptu causa est, scilicet ipsa hominum rebel-

Exod. 17.

Murmuratio populi.

Apoc. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio & ingratitudo, ex qua pullulat non minor alacritas,& pronitas ad sequendum mundum,quã difficultas & cunctatio ad sequẽdum Deum. Ad ostium sponsæ pulsavit Deus,& illa renuit aperire, obtendens quietem lectuli non interturbandam: *Expoliavi me tunica mea.* Jacebat Samuel in lectulo, & ter surrexit existimãs se vocari ab Heli: *Cucurrit ad Heli,ecce ego.* Cur Samuel toties interrumpit somnum,& Spõsæ nec semel vult deserere quietẽ? Quia Samueli visum est vocari ab Heli,Spõsa intellexit vocari à Deo: & quidem ad vocem Dei sumus tardi,ad vocẽ hominum,& creaturarũ prompti accurrimus, etiã nostro impendio. Ad vendendũ servatorem, paruit Judas diabolo ad nutum: *Cum jam Diabolus misisset in cor, ut traderet eũ Iudas.* Mandatum portandũ dedit,quasi dedignaretur diabolus personaliter ingredi infame cor proditoris ingrati: & satis fuit mandatum, ut Judas confestim obediret. Lavare pedes Petri voluit Christus,& Petrus non se subdidit, nisi Domino minaciter imperanti: *Non habebis partem mecũ.* Cur tam facilis Judas,& tam difficilis Petrus? Quia ferè semper vitium amplectimur ad nutum, & Deo vix paremus, etiam ad repetitum mandatum,

Cant. 3.

Hominibus facilius obsequimur, quã Deo.

1. Reg. 3.

Ioan. 13.

Ioan. 13.

52 Non solum conquestus est populus hac opportunitate sequendi Deum per solitudinẽ, sed éo rebellionis devenit, ut Moysen interrogaret, an populus haberet Deum, qui opem ferret. *Est Deus in nobis, an nõ.* Videbant quotidiana miracula, quæ patrabat Deus in eorum auxilium,& dubitabant,an Deus esset, eo quód ipsos ferebat: & quidẽ solus Deus talem populi ingratitudinem poterat sustinere. Ignorantia maxima Deum negat. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* Ingratitudo maxima Deũ ignorat hæsitanter: *Est Deus in nobis an non!* Ingratus enim nec Deum cognoscit,nec á Deo cognitus est. In solitudine ignoravit populus Deum,& adoravit vitulum. *Hi sunt dij, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Et Deus eodem tẽpore dixit Moysi, *Peccavit populus tuus*, quia videns ingratum, nescivit tanquam alienum. Ignorat Deus ingratos, quia abominatur & reprobat ingratitudinẽ: ignorant ingrati Deum, quia abominantur suum benefactorẽ, ita ut quó plus beneficiorum immemores fiãt, sicut populus Hebræus.

Ignorantia ingratorum. Exod. 17.

Psal. 52.

Exod. 32.

53 Illud tamen non possũ non maturè animadvertere, fuisse populum tam immemorem, cum beneficia forent á Deo tam multiplicata: & quod Deus sic multiplicaret beneficia,cum populus esset tam immenor. Ut de hac re pro meo captu feram sententiam, plana ac trivialis imprimis gentis ingratæ oblivio est,sicut gentis gratæ memoria. Ex quo provenit,ut sicut viro grato beneficium unicũ apparet multiplex ita ingrato multiplex videatur nullũ. Refer sacer historicus miraculum, quod in muto patra-

Ingrato multiplex beneficium videtur nullum; grato autem apparet multiplex.

patravit Christus, & tanquam gratus unicũ, ut multiplex prædicat: *Surdos fecit audire, & mutos loqui.* Per innumera propẽ miracula auxiliatur Christus Judæis, & hi quasi nulum vidissent,miraculum petunt. *Magister volumus á te signum videre.* Cum enim forent ingrati, miracula innumera reputabant nullum, atque adeo in calamo scriptoris grati unicũ beneficium crescit in multiplex; in ore ingratitudinis multiplex evanescit in nullum. Ratio discriminis solum petenda est ex fœda conditione ingratitudinis. Ingratus enim pro comperto habet,quó plus accipit,eó sibi plus deberi: & sic beneficiũ sibi collatum reputat debitum solutũ, & cum donationem loco solutionis ponat,nũquam fatetur se obstrictum, sed semper manet immemor. Postquam populus se cõtulit in deserto ad colenda idola,dixit Deus Moysi: *Vade, descende de loco isto,non enim ascendam tecum.* Cur Deus vult deserere populum suum, cui se promiserat assidere in deserto? Quia volebat illũ videre auxilio destitutum, ut experiretur beneficiorũ memorẽ: nam ingratus quò plus debet, eó plus obliviscitur, & majora benficia compensat majori oblivione, ita ut mutiplicet ingratitudines, quãdo debuerat multiplicare grates.

Marc. 7. Matth.

Exod. 33.

Beneficia Dei erga ingratos.

54 Multiplicabat Deus benesicia erga populum immemorem: nam Dei propensio innata est sustinere, & bensicijs cumulare ingratum,donec gratus fiat: item dissimulare injuriam propriam,ut malo alieno medeatur. E tribus divinis personis carnem nec assumpsit Pater,nec Spiritus Sanctus,sed tantùm Filius: & incarnatio videbatur spectare ad Patrẽ tanquàm opus in quo maximé potestas viguit, vel saltem ad Spiritum Sanctum tanquam opus,in quo amot mirificé effervbuit. Filius tamen incarnatus est ob salutem hominũ, ex eo quòd fuerit illorum ingratitudine directè offensus tanquàm sapientia Patris,contra quám ausus Adam peculiariter deliquit: *Eritis sicut dij scientes.* Assumptio carnis in Filio data est pro redimendis, ac reparandis ingratis, ut eos gratos reddere: & quidem èo devenit ardor & vis amoris, ut quando vehemens urgebat ratio, ut detestaretur nos, injuriam dissimularet,ne deesset remedio. Eadem nocte qua homines Christo intulere maximam injnriam,illique fuere ingratissimi, contulit illis Christus donũ maximum: & quo tempore homines volebant ex odio Christi sanguinẽ ebibere, & carnẽ mordicùs laceratam devorare, piissimus Dominus ex amore suam illis carnem comedendam,& sãguinem ebibendũ tradidit: *Ego enim accepi á Domino* (inquit Apostolus) *quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem.* Cur in hac potius,quã in alia opportunitate? Quia tũc maximè Christi corpus obvolutum sacramento requirebatur homini ad alimen-

Gen. 3.

Amor dissimulat injurias.

Bonum pro malo reddit amor. 1. Ad Cor. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum vitæ ſpiritualis in hoc mundo, & ad pignus æternæ vitæ in cœlo: quamvis ergo injuria foret ingens, non permiſit amor ingẽtior ut denegaretur hominibus beneficium, quo ſummè indegebant, ut grati fierent.

§. SECUNDUS.

Docuit Deus Moyſen quomodò allaturus eſſet remedium ingratis.

Remediũ pro ingratis. *Exod.17.*

55 Documentum aliud ſimile dedit hac opportunitate Deus Moyſi: nam videns populi ingratitudinem ſuæ clementiæ æmulã, diſſimulavit rebellionẽ; & præcepit Moyſi, ut opẽ ferret proſedanda ſiti, qua ardebat populus. Illi injunxit, ut capta manu virga, cum ſenioribus populũ anteiret, & deveniens ad petram Horeb, eam virga tangeret confeſtim erupturam in juges aquarum ſcaturigines, pro univerſorum caſtrorum ſiti reſtinguenda: & certus eſſet, ſe præſentem miraculo patrando exhibiturum. Duo ſunt; quæ mihi in hac re pariunt dubitationem: alterum, cur voluerit Deus ſolos populi ſeniores fuiſſe miraculi teſtes, cum omnes conqueſti fuerint, & illius evidentia convinci poſſent? Alterũ, cur, cum demandaret Moyſi patrationem miraculi, voluerit præſens adeſſe, in quo vel ſuam deprimebat majeſtatem, vel diffidebat Moyſi miraculum patraturo?

Exod.17. Teſtimonium populare nõ pluris faciendum. Ioan.6.

56 Imperavit Deus Moyſi comitatum ſeniorum, quos adhibiturus erat in teſtes miraculi; *Sume tecũ de ſenioribus Iſraél.* Duplici ex cauſa. Prima eſt, quia neque judicio, neque teſtimonio populari ſtare debemus ad examinanda, & probanda miracula: populus enim ſolet eſſe pronior ad affirmandum vitia, quàm ad confirmandum virtutes. Populũ Hieroſolymitanũ aluerat Chriſtus per miracula: quibus ille ingratus non ſolùm fidem non fecerat, ſed illorum authorem videns in hoſtium manus traditum poſtulavit ad crucem, & in cruce ſuſpenſum falſis teſtimonijs irriſit. Examen ac probatio miraculorum à ſolis viris probatæ vitæ exigenda eſt, in quibus genuinæ reperiuntur, ac probãtur virtutes. Quãdo mulieres Chriſtum reſurrexiſſe nunciaverunt diſcipulis, eis deliraſſe viſæ ſunt: *Viſum eſt ſicut deliramẽtum.* In hac tamen veritate certi ac firmati manſerunt, cum Dominus apparuiſſet Petro, idque Apoſtolus retuliſſet: *Surrexit Dominus, apparuit Simoni.* Nam veritas eadem quæ in ore mulierum reputatur deliramentum, in ore ſeniorum, qui optimi ſint, qualis Petrus, veritas eſt.

Miraculorum probatio. Matth. 27.

Luc.24.

Veritas in ore fœminarum reputatur deliramẽtum.

57 Secunda cauſa fuit, velle Deum, ut Moyſes documento edoctus intelligeret, ad vitandũ errorem in adhibendis remedijs, debere ſeniores ſibi comites, & conſiliarios adjungere. *Sume tecũ de ſenioribus Iſrael.* Nam Princeps gubernans, audito prudentiorũ conſilio, miraculoſus eſt. Viginti quatuor ſeniores vidit Joannes aſſidentes agno in cœlo: *Viginti quatuor ſeniores.* Si Dominus, tum quia innocẽs, tum quia puer, vocatur agnus, cur non habet ſibi aſſidẽtes agnos, ſcilicet coètaneos miniſtros? Quia eſt Princeps & Rex in throno collocatus: *In medio throni:* item adeo ſollicitus de bono ſubditorum, ut plurimos habeat oculos in eorũ beneficijs detentos: *Habentem oculos ſeptem Dei miſſi in omnẽ terram.* Sic ad patranda miracula, in conferendis beneficijs, ſeniores ſoli juvabunt, ut pote prudentiores. Ex ſupermũdana regione ad concilium ſtatus in Thabore celebrandum accivit Chriſtus Moyſen, & Eliam, quorum ille jandiu mortuus fuerat, hic ex lõgo tempore vivebat; & ſic ætate experti poterant maturé conſulere de rebus graviſſimis, ad bonum ac remedium hominum ſpectantibus. Nõ acquievit Moyſes poteſtati virgæ, donec ei Deus Aaronem conſiliarium, & Prophetam adjunxerit, quo adjuncto, habens poteſtatem cũ prudẽtia comite, ſibi felix ac miraculo ſũ promiſit rigimẽ, & ſic accidit.

Exod.27 Princeps quos debet habere conſiliarios. Apoc.8.

Seniores conſiliarij eſſe debent. Apoc. 5.

Luc. 9.

Exod.4.

58 Faciamus ſatis dubitationi alteri, quã propoſuimus, nẽpe cur voluerit Deus miraculo præſens adeſſe? *En ego ſtabo ibi coram te.* Fuit hoc ſublime documentum ex penu divinæ ſapientiæ depromptũ. Princeps remedium ſuorũ ſubditorum nulli alteri demandare debet, niſi ipſe remedio adhibendo præſens aſſiſtat. Opportunitate altera cõmiſit Deus curã ſui populi Angelo, quo audito populus ubertim ploravit: *Audiens populus ſermonem hunc peſſimum luxit.* Quid? non ére erat, populive ferebat utilitas adminiſtrari per Angelũ, cum Dens Angelos cuſtodes hominum fecerit, ac deſignaverit? *Angelis ſuis mandavit ut cuſtodiant te.* Ita: ſed non placebat velle Deum demandare alienæ induſtriæ ſui populi remedium. Voluit Chriſtus paſcere in deſerto turbam fame oppreſſam, & non commiſit diſcipulis ex integro remedium, ſed ipſe capiens panes diſpertijt. *Accepit Jeſus panes, & diſtribuit diſcumbentibus.* Et ex hac partitione eum agnoſcentes turbæ voluerunt acclamare Regem. Angelus erat miniſter piſcinæ, & tamen opus fuit, quód Chriſtus adeſſet, ut paralyticus haberet ſenitatẽ, quam triginta & octo annis non comparaverat.

Præſentia principis urget. Exod.17

Exod.33

Remediũ ex ſola principis præſentia.

Ioan.6.

Ex ratione duplici movente debet impelli Princeps, ut ſuorũ remedijs interſit: altera petenda eſt ex benevolentia & amore, quem præſens à ſuis omnibus colligit, altera ex nomine & gloria, quam ſibi comparat: vaſſalli enim ſolum agnoſcunt, & venerantur magnũ, ac magnificũ Regem illum, qui ſuorum remediũ alienæ induſtriæ non committit; imó magnitudine credunt deſtitutum, qui in rebus arduis ac dubijs ſuos propria præſentia deſtituit. Moyſen Deus appellavit Deum & populus quãdo ille ſe recepit in mõtem, vocavit hominem: *Moyſi viro iſto.* Ille qui in ore Dei Deus, in ore populi homo

Exod.32

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo est, quia, cum se populo subtraxit, & pro ferenda ope in angustijs difficillimisque rebus fratrem Aaronem substituerit, apud suos divinam existimationem perdidit ex præsentia subtracta, & amore imminuto.

Bonum pro malo reddendũ.

59 Patravit miraculũ Moyses in lapide Horeb, quo levavit populi miseriam, restinguendo sitim. Quia in divina Palestra addiscitur bonum pro malo reddere, & ex corde acceptas injurias condonare. Et quidem hominũ in veritate ac luce Christianæ fidei degẽtium opprobrium est, succumbere odio ad vindictam, quando Cyrus & Augustus in tenebris idololatriæ caligantes majorẽ gloriam adepti sunt exhibita clementia, quã propagato imperio. Principẽ ex debita tali muneri lenitate vocant sacræ litteræ medicum, & patrem, quia nemo medicum, vel patrem rectè agit, nisi deposita severitate: Princeps igitur ex munere sibi injuncto tenetur & medelam adhibere tanquam medicus, & cõdonare offensas tanquám pater. In deserto oblatus fuit Christo Regis titulus; quem ipse rennuit fugiens in montem. Eundem titulũ acceptavit in cruce, nec permisit auferri, etiam procurantibus ablationem Judæis. Nam acceptare titulum in deserto, erat recipere compensationem pro beneficio alendi homines: in cruce acceptare Regis titulum, erat recipere obligationem parcendi hominibus. Est conditio, seu obligatio hæc tam addicta regiæ dignitati, ut sacer historicus narrans de die illa magnà, quando Christus reddet unicuique juxta sua merita, nõ illi Regis titulũ adscribat, quando designat supplicia, sed quando dividit præmia: *Tunc dicet Rex his, qui â dextris ejus erũt: venite benedicti.* Quia longè plus magnificat Principẽ actio conferendi præmiũ, quàm infligẽdi supplicium. Baptistam protecturus exhibuit Deus integram manum: *Manus Domini erat cum illo.* Balthazarem puniturus ostendit solos digitos: *Apparuerunt digiti quasi manus hominis.* Cur illic manus exporrecta & tota, hic contracta & diminuta? Quia illic se gessit beneficum hic punitorem: & quando Deus punit, apparet minor se beneficio. Manus illic pertinebat ad Dominum: *Manus Domini*, hic manus spectabat ad hominem: *quasi manus hominis*: imó referebat similitudinem manus hominis. Nam Deus beneficia conferens Dominus est, supplicia infligens homo videtur.

Clementia & benignitas quantum deceant Principẽ. Isai. 3. Eccl. 4.

Ioan. 6. Veniam dare Regis est.

Matth. 25. Beneficia plus magnificant Regem quàm supplicia Luc. 1. Dan. 5.

§. TERTIUS.

Precationum armis liberavit Moyses populum, quando hic se magis ingratum gerebat.

60 Hebræus populus erat adeo ingratus, ut ad mensuram beneficiorũ ingratitudo crescceret. Quinta vice rebellavit in deserto Raphidim querulus, ac formidans Amalecitas insequentes animo cædendi, abolendique penitus

Exod. 17. Odium est etiam hæreditas.

nitus ex odio hæreditario, quod hauserant ab avo Esau: nam odium in homines etiam hæreditas est. Erexit, cõfirmavitque Moyses rebus suis diffidentem populum, præcepitque Josue, ut obviam hosti procederet, & illi suã adstrinxit fidem, promittens in conflictu se laturum auxilium, fusis ad Deum precibus in monte Sinai. Quid? prælium offert Moyses hosti potentiori? Ita: nã Amalec erat Rex impius, Moyses pius, & electus à Deo ad principatum: & facilius est debellare hostes virtutibus, quàm viribus, & potentia armorum. Trecentis viris expugnavit Abrahamus quinque Reges, eorũque numerosos exercitus cæcidit. Quia Abrahamus suis virtutibus obtinuit Deum protectorem, & contra Reges Sodomæ pugnarunt sua scelera. Sanctum appellavit Christus parentẽ æternũ, quando ab eo postulavit auxilium: *Pater sancte serva eos, quos dedisti mihi.* Cur postulans defensionem contra hostes vocat sanctum, & non potius fortem? Quia potentior est sanctitas quàm fortitudo, ut nos ab hostili impetu tueatur. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituũ.* Appellabant Angeli Deum. Quid? sanctum vocant, quando Deum exercituum? Cur non validum, non fortem, quæ duo magis juvant ad bellum? Pro debellãdis hostibus longê major est vis sanctitatis, quám valoris, & fortitudinis: certé cum Deus sit exercitum Dominus, qui fuerit præditus sãctitate, habebit pro se ipsum Deũ, & omnes exercitus.

Victoria comparatur sanctitate potius quàm potentia. Gen. 14.

Sanctitas confert victoriam. Ioan. 17.

Isai. 6.

61 Paruit Moysi Josue, & hostem fortiter aggrediẽs in cõflictu superavit: verùm sacer textus manibus Moysis adscribit victoriam. *Cumque levaret Moyses manus, vincebat.* Nam manus Principis sunt quæ victorias assequuntur: & quidem sublatæ ad Deum sunt potentiora arma pro domandis hostibus. Vidit Joannes quosdam cœli aulicos gerentes in manibus palmas: *Et palmæ in manibus eorum.* Et alios prædixit signãdos signo Dei: *Quousque signemus servos Dei nostri in fontibus eorum.* Cur quosdam videt jam ornatos palmis, & alios sola spe gerendi signum Dei? Quia priores orabant sine intermissione: *Palmæ in manibus eorum, & clamabat dicentes: Salus Deo nostro.* Ubi audiuntur orationis voces, statim auditur plausus triumphi, & ubi cessat oratio, fortitudo quãtunvis potentissima non assequitur victoriam. Celeriùs vincebat Judas Machabæus corde in Deum erecto, quám arrepto manu gladio. Nam Deus nostris precibus compulsus, est qui corda roborat, animos erigit, impendit triumphos: & quicunque novit orare, novit vincere. Oratione Daniel extinxit flammas, lenivit belvas, postravit milites. Oratio Deo pro sacrificio est, orantibus pro præsidio, & hostibus pro flagello. Continetur in oratione honor, & utilitas: honor erga Deum, utilitas erga hominem: quando enim recognoscimus

Principis manus vincunt. Exod. 17

Oratio vincit hostes. Apoc. 7.

1. Matth. 5.

Orationis vis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus omnipotentiam Dei, de illius bonitate rectè sentimus: pro indeque nostra obligatio nostræ utilitati inseritur. At si rationi consonum est, quod orationis arma expugnent omnia: quia Deus pro orātibus pugnat: quod defendāt ingratos rationi videtur absonum: ingrati enim non merentur auxilium Dei? Dicam paucis. Arma orationis duas habent qualitates robur, & clementiam: robore omnia superāt; clementia omnibus parcunt: & qui parcit omnibus, etiam ingratos defendit.

§. QUARTUS.

Movens bellum injustum tāquam ingratus irritat Deum.

62 Subacto Amalec, dixit Deus Moysi se omnino extincturum in orbe memoriam Amalec: *Delebo memoriam Amalec*: Nā perversorum vult Deus superesse tantum supplicium pro memoria. Quæro, si Amalec audax nimium fuit aggrediendo populum divina virtute protectum, nonne satis fuit punitus, patra cōtra ipsum victoria, quæ pro supplicio principibus esse solet? Nō fuit hæc punitio satis: iterū puniri debuit: *Delebo memoriam Amalec*: Quia bellum injustum populo intulit. Est Deus author vitæ & pacis: bellum ambitionis, & crudelitatis parens est: & ideo ægrè fert. ipse Deus ambitione vel odio violari pacem ac perire vitam: bello ipso punit moventem, & prospero eventu belli solet confirmare dominatum in legitimo domino. Jubet Nabucodonosor denunciare bellum omnibus provincijs, quæ se imperio suo nō subjiciant, & cum omnes mandato renitentes tale detrectarēt imperium, jurat se esse defensurum ab illis omnibus: *Juravit per sceptrum suum facturum quod in se est, ut defenderit se*. Putabam fore ut juraret se tales provincias subjugaturum, vel expugnaturum: & ille juravit se defensurū: nam excupiditate, & appetitione alieni orta fuit necessitas se defendendi ab illis, quibus injustè bellum denunciabat. Formidavit supplicium Amalechi, quod subivit.

Exod.17.

Bellum injustum punit Deus.

Iud.1.

63 Duo vellē monitos esse Principes ut haberent Deum in bello propitium, alterum nempe ut intelligent bellum nō esse deliberationem gladij, sed esse oppignerationem justitiæ: *Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ*. Dixit Rex sapiens. Gerendum est bellum necessitate, & non voluntate: ideo efflagitabat à Deo David: *Discipa gentes, quæ bella volunt*. Alterum, esse bellum prudenter gerendum, ut illius eventus respondeat optatis: ideo finxit antiquitas Bellonam è Jovis cerebro prosiluisse. Cum enim innumera mala & calamitates bellum parturiat, necesse est quód illi Deus exoratus assistat, ut vitentur mala, & prudens interveniat gubernatio, ut exitus felix contingat. Da videm fecit Deus supplicij electorem, ut nempe septē annos famis, vel tres menses belli

Bellum qualiter gerendū Sap.3.

Iustitia in bello.

Prudentia in bello.

Psal.67.

Bellū est fame pejus. 4.Reg. 24.

li optaret: *Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua; aut tribus mēsibus fugies adversarios tuos*. Quid? æquali lance ponderat Deus tā longam ac diuturnam famem, & tám breve ac compendiosū bellum? Adeo grave malum bellum est, ut trimestre bellum adæquet septennem famem. Notent obiter Principes, exiguum esse quodcunque præmium collatum militibus per multos annos se benè gerentibus in bello: siquidem tres menses belli adæquant septem annos famis. Acerbissimū suppliciū, quo Deus terruit populum suum, fuit bellum, quo labefactaretur. *Faciam cælum æreum, & terram ferream*. Terra ferrea, quos poterit fructus producere, nisi arma, quibus homines pereant. Quando Deus exacerbatus sceleribus hominū, eos vult punire majori severitate, permittit, ut arma capiant, & inter se bello dissideant, seque mutuis funestent cædibus: quando placatus jam vult cōferre vitam hominibus, pacem confert. Scire cupiebat David, an incolumis rectè valéret Absalon vita fruens, & interrogat, an haberet pacem? *Est ne pax puero Absalon?* Nam eadem est pax, atque vita hominū. Non major effulsit Augustigloria & felicitas, quando suos bello fregit hostes, sed qnādo eo extincto, Mavortis templi clausit januas: nam eo tempore cœli fores apertæ sunt & descēdit pax in homines: *Et in terra pax hominibus*. Est tantum, bonū pax, ut æquiparetur cœlesti gloriæ, est tantum malum bellum, ut toti orbi sit finem impositurum: *Pugnabit gens contra gentem*. Æquū igitur fuit, ut in orbe aboleretur memoria Amalec, quia voluit inferre bellum, & bellum injustum: *Delebo memoriam Amalec*. Bellum injustum est pessima ingratitudo, & quæ magis irritat Deum: ratio est, quia cum ipse homini præstet vitam, ut ea conservata homo suo conditori benefico deserviat, vitam eandem homo adducit in manifestum discrimē, suscipiens bellum ex ambitione & odio, cum gravissima tanti benefactoris offensa: & reddere pro eximio bono acerbum malum, pessima ingratitudo est.

Pax optà da ut optima.

2.Reg.18.

Levit.26

Luc.2.

Luc.21.

64 Verum si Deus vult extingui omnino memoriam Amalec, cur præcepit Moysi, ut litteris exararet in libro victoriam, eamque instillaret auribus Josue? *Scribe ob monimentum in libro, & trade auribus Josue; delebo enim memoriam Amalec*. Item si præcipit teferri in librum victoriam hanc, cur non prius scribendam injungit victoriam, quam reportavit populus de Pharaone utpote magis gloriosam? Dicam paucis: nō placet Deo extingui memoriam dispectuū, nisi post audaces sepultos: Pharaonem maris rubri fluctibus sepelivit: Amalec voluit scribi in libro, ut post supplicium obtineret simile sepulchrum. Vult Deus nullam aliam impiorum superesse memoriam, præter supplicium, ad exemplū: hoc enim bonos admonet, malos refrænat. Dixit Propheta levan-

Exod.17.

Supplicij memoria decet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum esse justũ in sanguine peccatoris: *Lætabitur justus cum vidêrit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Quid, peccatoris sanguinis habet vim lavandi? Hoc Christi sanguinis peculiare est: *Lavit nos â peccatis nostris in sanguine suo.* Uterque sanguis ille lavat, sed effectu dissimili sanguis Christi lavat reddendo homines sanctos: sanguis peccatoris lavat reddendo homines cautos: lavat ille ad sanctitatem, lavat hic ad cautelam. Patet hoc in eventu Pharaonis, ubi submersis penitús Ægyptijs, incolumes Hebræi timuerunt: *Timuit populus Dominum.* Quid? timore correpti Hebræi, quando debuerant esse impavidi, destructis ad unum suis hostibus? Timent Hebræi in alieno supplicio proprium: vident alienas culpas punitas, verentur proprias puniendas.

Psal. 57. *Apoc. 1.* *Supplicium nnius ad cautelam multorũ.* *Exod. 14*

65 Rectè habet, quód in libro scriberetur victoria ad puniendum Amalec, & excitandam memoriam beneficij in populo ingrato, quando iterum rebellasset in solitudine: sed cur jubetur tradi liber auribus Josue: *Trade auribus Iosue.* Nonne Josue habebat manus, quibus traderetur liber: & certè manus validas, quibus librũ servare ac tueri posset? Ita: sed cum populus extiterit semper infidelis, voluit Deus significare populo fidem Josue, quæ illi obvenerat ex auribus semper arrectis in Deum, & ipsius prodigia: nam per aures ingreditur fides, & cùm populus careret auribus ad hauriendum divina miracula & portenta, semper evasit infidelis: quia sine credulitate nec fides, nec lex dari potest. Quæro tandem quis obthuravit aures populi, ne audiret? Ingratitudo: hæc enim ex incredulitate congenitam rebellionẽ, & ex rebellione infidelitatẽ sortita est.

Exod. 17 *Fides ex auditu.*

CAPUT VI.

Ingratitudo popvlum fecit idololatrã.

§. PRIMUS.

Ingratitudo & infidelitas semper cõsociatæ.

66 POstquam Hebræus populus queruli, murmuratoris, & rebellis notam subjit, statim idololatra redditus est: nam ex uno vitia pullulare solent plurima, & ingratitudo peperit infidelitatem, cujus parens, & individua semper comes fuit. Ascenderat Moyses ad mõte Sinai quæsitum legis tabulas: cum veró quadraginta diebus cũ Deo moraretur, populus seditione ingenti concitatus postulavit ab Aarone, ut sibi conficeret Deos qui multitudinẽ regerent: quia ignorabant quid evenisset Moysi: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant; Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid accideret.* In hac postulatione se gessit populus ingratum, & illius prætextu falsum: ingratũ, quia voluit deserere Deum ex cunctatione Moysis, & deserere Moysen,

Ingratitudo comes infidelitatis. *Exod. 32.*

Moysen, quia erat cum Deo, qui ipsum ab Ægyptiaca servitute eripuerat per prodigia, & ducebat per solitudinẽ non sine miraculis: falsum, quia probe noverat Moysen esse cum Deo, & quandiu erat cum Deo, non abesse populo suo. Verùm semper falsa fuit populi ingratitudo. Hierosolymis petebant à Christo miraculum, & quasi nullum usque ad id tempus vidissent: *Magister volumus á te signum videre.* Et suo habito concilio fatebantur plurima: *Iste homo multa signa facit.* Hoc posterius fuit timor invidiæ, prius fuit effectus mendacij: sed quia erat populus ingratus, se exhibuit in utroque falsum: in priori, quia non postulabat miraculum ad Christum cognoscẽdum, sed occidendum: in posteriori, quia judicabat commodum esse consiliariorũ occidere Christum ob id quód miracula edebat. *Expedit vobis, ut unus moriatur homo.*

Ingratitudo semper falsa. *Matth. 11.* *Ioan. 11.* *Ioan. 11.*

67 Ulteriùs inquiro cur olim deseruit populus Deum fatigatus sperandi Moysen trahẽtem moras quadraginta diebus, & nondum est fatigatus sperandi Messiam quadraginta sæculis? Defectus credẽdi utriusque disparis eventus causa est: desperavit in solitudine, quia non credidit Moysi, sperat adhuc infatigabilis Messiam, quia non credit Deo. Est illius spes interminabilis, quia nulla ducitur certa fide, qua terminetur. Ex hoc multum offendit divinam liberalitatem, & veracitatẽ, quæ multis abhinc sæculis Messiam contulit promissum: quasi longa hæc & vana spes falleret collatum jandiu beneficium. Discipulos qui ibant Emaus desperati: *Nos autẽ sperabamus* objurgavit Christus quasi destitutos fide: *tardi corde ad credendum.* Ibant desperati, & vocantur á Christo infideles: cùm enim nescirent credere, non poterant in sperando scopum attingere. Errarunt quidem discipuli illi ex eo quód fuerint tardi ad credendum, sed magis errant hodie Judæi tardi in sperando, ex eo quod tandiu sperent.

Spes populi Hebræi vana & falsa. *Infidelitas Hebræorum ex vana spe.* *Fidei defectus parit desperationem.* *Luc. 24.*

68 Compertum satis est influxus qui veniunt á longinquo, non esse admodum utiles subditis, qui Principis ipsius præsentia valde indigent. Brevis illa mora, qua Christus in horto secessit à discipulis, satis fuit, ut illi se somno immergerent: *Inuenit eos dormientes.* Absente principe somnus in subditis capit vires, debilitato amore. Planeta, qui telluri plus dominatur, est luna, ut pote sole ipso nobis propinquior. Quanvis sol luminum perhibeatur monarcha, tamen longissimo intervallo à terra distat, utque assideat omnibus, gyro perpetuo veritur ab uno ad alium tropicũ, & quando ipse abest, incubante ac persistente nocte, patrant homines fœdiora scelera, ipsæque beluæ sævissimè prædantur. Lux & non sol mundi vocatur Christus. *Ego sum lux mundi.* Quia sol deficit in occasu, lux semper manet. Sit Princeps sol beneficentia illuminandi, dummodo sit etiam

Absentiâ Principis nocet. *Matth. 26.* *Psal. 103*

Universidad de Deusto Biblioteca

tiam lux permanentia assistendi.

Rebellio ex ingratitudine.

69 Cæterùm absentia Moysis, qui erat cum Deo in monte pro ipsorũ Hebreorum emolumento, non peperit rebellionem illũ Defecit populus ex ingratitudine, quia noluit subesse tali Deo, & tali Principi, quibus impensé obstrictus debitor erat: recusavit subjectionem, ut negaret debitum. Verùm, si debita libertatis, & miracula, quibus parta fuerat, tam erant perspicua, & in conspectu omnium, quomodó populus voluit ea denegãdo tegere? Quia pessima ingratorũ cõditio hæc est, habere beneficia in conspectu, eaque delere in memoria. *Quis ostendit nobis boua!* Interrogavit populus: & justa Prophetam Deus eum bonis terrenis locupletaverat: *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt?* Quid? habent bona præ manibus & inquirunt illorum authorem? Ad conspectum beneficiorum obliviscuntur benefactorem? Quod præteria beneficia è memoria exciderint, temporis diuturnitas poterit excusare: at oblivisci præsentia! Ingrati nunquam sunt memores beneficiorum: scribunt favores in aqua, fluit aqua, & evanescit scriptura.

Oblivio ingratorum.

Psal.4.

Ingratitudo appetit Deum esse factura hominis. Exod.32

70 Postulavit ab Aarone populus, ut faceret sibi Deos, qui per solitudinem ductores essent: *Fac nobis Deos, qui nos præcedãt.* Insana rebellio: Deum ejicere, & postulare ab homine Deos ipsius hominis manu, & ad ipsius libitũ factos! Quám pauci haberent Deos, & quãto suo impendio, si homo Deos faceret. Ingratitudo fecit hominem authorem peccati, & rebellio populi voluit hominem facere authorem Dei, cũ Deus sit per se, & ex se *Ego sum qui sum* hominis, & rerum omniũ creator.

Exod.5.

Hebræus populus audacior dæmone. Gen.3.

Major fuit cum Aarone audacia populi, quám dæmonis cum Eva: nam dæmon persuasit primis parentibus se posse Deo similes evadere: *Eritis sicut Dij.* Et populus voluit persuadere Aaroni, se posse Deos facere: *Fac nobis Deos.* Et quidem lõgé graviorẽ populus Deo intulit injuriam persuadendo superioritatẽ, quã dæmon persuadendo similitudinẽ. Voluit populus multiplicare divinitate: *Fac nobis Deos.* dæmon persuasit Evæ posse illam imitati: *Eritis sicut Dij.* Et Deus plus offenditur à multiplicante suam divinitatem, quàm ab affectante suam scientiam. Dæmon ausus fuit contra divinam scientiam, populus contra ipsam divinitatem: Dæmon fefellit Evam, sed non negavit Deum: populus decepit Aaronẽ, & negavit Deum. Rejecit populus Deum, & expetivit Deos manu factos, ut è manu facilè dimitteret, si ex votis non evenirent, vel ad libitum non gubernarent. Hæc fuit motix ratio, ob quám Hebræi Hierosolymitani legationem expedierunt ad Baptistam, offerentes ipsi Messiæ dignitatem, quæ ad solum Jesum Christum pertinebat: *Ut interrogarent eum, tu quis es.* Nolebant Messiam Dominum Jesum, & volebãt Baptistã, quia Domi-

Messias ad libitũ populi.

Ioan.1.

Dominus Jesus erat Messias ipsa natura, Baptista faciẽdus era per electionem: & ideo intendebant facere ad libitum, quasi suo libito obsequuturum, & relinquentes verum Messiam in frequenti populo miracula patrantẽ, quærebant in deserta solitudine illũ, per quem nullum miraculũ patratũ acceperant: cæca obstinatio populi rebellis nullum reputare legitimum Messiam, nisi illũ, quem sibi perversa voluntas designasset.

Divitiæ damnantur, quod damnent. Exod.32

71 Hæc gesserat cum Deo populus: & quid Aaron cum populo? Exegit à populo omnes fœminarũ inaures, ut ex eis formaret illis deos pro eorum libito. Quid? non exprobrat illis fœdissimum scelus, & postulat inaures? Ita: quia supplicium maximũ populo fuit auferri ab illo aurum, quod populo semper fuerat inter idola præcipuum, cui proinde æterna damnatio addicta est. Deum in manu sinistra habere aurum & divitias, Rex sapiens dixerat: *In sinistra illius divitiæ.* Cur potius in sinistra, quàm in dextera? Quia ad sinistram erunt damnati in suprema die, accepturi ab ea parte maledictionem, in æternum suorum scelerum supplicium: *Oves quidem statuet á dextris; hædos autem á sinistris.* Ad locum igitur damnationis rejicit Deus aurum Ex eo quód Judas suum magistrum ac Dominum venditurus esset, triginta maledictiones illi imprecatur David. Cur solum triginta, cúm videatur tantum flagitium nullo maledictionum numero æquandum? Quia tringinta denarios pro Christi venditione á Pharisæis acceperat: ideo maledictionum numerus denariorum numero respondet. Hoc igitur documento voluit Aaron manifestare Hebræis, ex idololatria, & auro adorato maledictiones esse populo eventuras.

Prov.3.

Aurum inter idola præcipuum. Matth. 25. Psal.108

72 Formavit Aaron ex in auribus vitulum, quem ut populus aspexit, proclamarũt Hebræi adesse ibi Deos illos, qui populũ ab Ægyptiaca servitute eripuerant: *Hi sunt dij tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Quid? unus est vitulus, & vocãtur multi dij? *Hi sunt dij.* Ita: quia est idolum aureum: & adorare aurum, seu divitias, est recipere omnia idola, quæ humana cæcitas excogitavit. Divitiarũ amorem intemperatum nuncupavit Apostolus idololatriam: *Avaritia, quæ est idolorum servitus.* Nam idololatria, quæ veneratur divitias, omnium superstitionum, & universæ idololatriæ seminariũ est. Adscripsit populus adeptam libertatem idolo aureo: *Qui te eduxerunt de terra Ægypti*: & quidem ægré poterat aurum liberare eos, quos in captivitate semper detinet: verũm cum esset populus infidelis, fuit oblitus suũ assertorẽ.

Exod.32. Idolum multiplex est aureum.

Ad Coll. 3.

Avaritia ingens servitus.

Ingratus oblitus.

Prodigioso convivio excepit Christus turbas in deserto, & post editum miraculum dixit se illud patravisse, ut in ipsũ crederẽt: *Hoc est opus, ut credatis.* Cui populus respõdit, interrogãs de tali miraculo, quasi se ipsos latẽte

Ioan.6.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ioan. 6. *Quod tu signum facis ut videamus, & credamus*. Quid? heri patravit Christus miraculum, panibus prodigiosè multiplicatis in omnium conspectu: *Cum vidissent quód Iesus faceret signum*: & hodie affirmāt se nullum vidisse miraculum? Ita: hæc est enim pessima ingratorum conditio: ut obliviscantur beneficia, ad negandum benefactorem. Ignoravit populus hac opportunitate Deū suæ libertatis authorem, idque attribuit suis idolis: quia cum foret ingratus, factum est ingratitudinis & infidelitatis consortium, ut negaret Deum, & adoraret vitulum.

Exod. 32. 73 Adoratum vitulum, & acclamatum liberatorem excepit populus sacrificijs & convivijs. Usque ad illud tempus murmurabat populus, & vehementer querebatur se per Moysen fame sitique enectum, modó cum suo vitulo lautissimum celebrat splēdidè cōvivium: quia cum ingratitudo, & infidelitas sociarentur, gula etiam ingluviesque idololatriæ conjūcta est, quæ duæ culpæ sunt individuæ comites, altera sacrilegium mentis, altera opprobrium carnis. Ex sacrificijs profecta sunt convivia, & ludi, in quibus populus depravatus est: (*cæperunt ludere*. Habent vitia inter se connexionē, & incedunt quasi concatenata, ita ut habens unum fordescat reliquis. *Venite* (ajebat Samaritana) videte hominem, qui narravit mihi omnia mea peccata: *Qui dixit mihi omnia quæcunque feci*. Et Christus illi solum concubinatum aperuit: nam vitia alia ex alijs nascūtur, & uno infectus cōtaminatur omnibus, præsertim si ingratitudine flagitiorum omniū sentina, ac teterrimo parente contabescat. Ad manum in acclamatione vituli hoc assumptū firmare possumus optimo documento. Nam Israélitæ vitulum illum non appellarunt Deum, sed Deos: *Hi sunt dij tui*. Si unus est, cur vocant plures? Quia ad plura idola se prosternit, qui unum adorat: unum enim est gradus ad plura. Qui sceleri uni pandit fores, sceleribus omnibus relinquit patētes. Deliquit Adamus in paradiso, quem cùm ejecisset Deus, collocavit ad ostium cherubinū pro custode, ut impediret Adamum conantē ingredi. Quid? ad paradisum, ubi delinquens Adamus perijt, regredi conabitur? Ita, quia homo semel peccans solet alia atque alia accumulare peccata, querens frequenter eandem occasionem peccandi. Ex ingrato factus est populus murmurator, rebellis, infidelis: nā de uno vitio fit trāsitus ad alia: & ingratitudo simul ac infidelitas sunt vitiorum omnium parentes.

Gula cum idololatria.

Vitia inter se catenata.

Ioan. 4.

Occasio peccati quæritur.

§. SECUNDUS.

Moysis prudētia cum ingratis ad documentum ministrorum.

74 Rebellione populi Deus exarsit plurimū, dixitque Moysi deliquisse populum illum, quem in libertatem asserverat à servitute Ægyptiaca, se proinde delecturum omnino esse talē populum

Rebellione indignatur eius

lum, facturumque Moysen Principem gentis melioris: *Peccavit populus tuus*. Quid? Deus summè mansuetus, mitis, ac temperatus sic excandescit? Ita: nam tolerare omnia remissio, vel debilitas est, & quando deficit justitia, misericordia reputatur crudelis. Verūm si Deus tanto populi facinore exacerbatus justissimè intentat minas, cur Moyses adversatur illius dictis & iracundiæ? *Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & manu robusta*? quia fidelis ac probus minister debet, quantū in se fuerit, Principis indignationē sedare, ne executioni mandetur, si sit furor immodicus, vel si sit justa indignatio, & justitia, ne videatur furor injustus.

Exod. 32 Princeps à ministris placandus quando irascitur.

73 Divinæ indignationi se opposuit Moyses, & flagitavit suppliciter veniam pro illo populo, revocans in Dei memoriā beneficia, quæ contulerat. *Quem eduxisti de terra Ægypti*. Et videtur postulasse nimiū, & allegasse perperam. Nam postulavit pro ingratis, quibus omnis favor indebitus est, & allegavit benefia à Deo collata, quæ culpā rebellionis augebant. Judico tamē rectè petijsse, & disertè allegasse. Petiit rectè flagitādo plurimum, quia divinæ largitati consonum valde est impendere omnia. Postulavit olim Moyses á Deo, ut sibi faciem suam detegeret, quando illum familiariter alloquebatur, tanquam amicus amicum; *Ostende mihi faciem tuam*. Annuit petenti liberalis Deus pollicitus manifestationem totius boni; *Ostendam tibi omne bonum*. Quid? Moyses petit visionē solius vultus, & Deus se totum videndum promittit? Voluit Deus corrigere Moysis petitionem; Moyses enim petebat partē, & Deus se totum impendit; Deus in nostrū emolumentū non solet dimidiare beneficia communicando sui partē, sed nobis se totum, & integrum communicat.

Petitio qualiter à Deo facienda. Exod. 32

Liberalitas Dei.

Exod. 33

Subtili animadversione dignus est sermo, quo olim suos discipulos Christus servator monuit, expediens non esse, ut quis lucem sub modio absconderet: *Nemo accendit lucernā, & ponit eam sub modio*. Quid? sermo de luce tā obscurus? Non ita: satis lucidus est oculis perspicacibus. Lux sub modio est lux mensurata, & per partes impertienda: si homines in suis cōventionibus solent observare numerū, pōdus, & mensurā: Deus sua beneficia non metitur, imó damnat metientes: est Deus lux, quæ tanquam immensa sine ulla mensura ac limitatione effūditur: hoc igitur documento instructus Moyses rectè petiit flagitando plurimum.

Beneficia sine mensura conferenda.

74 Similiter allegavit disertus collata populo beneficia, ne illum Deus everteret: nam Deus veluti oppigneratus ex fabricatione hominis, hominē peccantem non destruxit, sed redimens suo profuso sanguine reparavit. Est enim summi opificis ingenua cōditio reparare, & non destruere, quem fabricavit. Apud Deum

Beneficētia summi conditoris.

Conservatio & nō destructio à Deo.

Universidad de Deusto Biblioteca

querebatur Jobus se illius manuum facturam subitó quasi destitutum perire. *Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me, & sic repente præcipitas me?* Cur invicta Jobi patientia queritur Deum? Nonne poterat Deus quem suis manibus struxerat, suis etiam manibus destruere? Non solet Deus fabricare ad destruendũ, sed ad conservandum. Luto, seu creta servator oculos cæci homins curavit: *Linivit lutum, & posuit.* Cur potiùs luto, quàm materia alia? In Adamo & Eva summi artificis structuris potiores partes fuere oculi: hos invasit, & fregit eversor Diabolus. *Vidit quod esset pulchrum ad vescendum.* Hac de causa sanavit Christus cæcum luto: nam cæcus tali defectu referebat Adamum, quem Diabolus obcæcaverat: igitur destructa erat structura Dei in parte nobiliori, scilicet fractis oculis: hinc servator Christns instar figuli reparantis vas fractum, opus suum luteum, sanatis luto oculis, reparat. Ea namque fertur Dei conditio, proprium opus conservare, sicut è cõtra hominis cõditio est proprium opus destruere. Joabum David vita spoliavit, quem suis exercitibus præfecerat. Samolõ illius filius ablegavit Jeroboamum, quem constituerat supremum regalium redituum præsidem. Assuerus in patibulo suspendi jussit Aman eadem die, que apud Regem plus gratia valuerat. Dei est opus suum conservare ac perficere, hominis frãgere ac destruere. Indignationẽ sedando, Dei probitatem ministri Moyses ostendit: & Deus suã probitatem infinitam populum ingratum conservando.

Iob.10.

Ioan.9.

Gen.3.

Opus proprium destruere hominis est.

3.Reg.1.

3.Reg. 11.

Est.7.

§. TERTIUS.

Clementia Dei erga populum ingratũ pro documento Principum.

75 DEprecatio Moysis pro populo ita summo conditori arrisit, ut mitissimus ipse Deus sententiam, quam tulerat, extinguendi populum, revocaverit: non enim ex voluntate absoluta, sed ex conditionata provenerat, ut sic locus esset clementiæ in supplicio. Duo in hoc eventu hausit Moyses à Deo præceptore documenta, alterum nullam esse Principis magis naturalẽ & dignam actionem, quã injurias sibi illatas condonare: alterum, nullum esse subditũ adeo sceleratum, cui Princeps nequeat ex sua prudenti clemẽtia ignoscere. Primum liceat firmare. Pẽdentem in cruce servatorem agnovit Centurio tanquam Dei filium, æternitatis Principem: *Videns quia sic clamans expiraßet, ait verè hic est filius Dei.* Christi servatoris divinatem, Principis supremi excellentiam non deprehendit videns collisos inter se, confractosque lapides, & solem ipsum intempestiva ac diuturna mersum caligine, sed audiens, clamantem voce illa, *Pater ignosce illis.* Non tam ex conspectis prodigijs, quám ex audita voce ignoscendi hostibus, & condonandi

Clementia Deo placet, & virtus Principũ est.

Matth. 27.

nandi injurias, reputavit Deum, ac supremum rerum Dominum, quasi nil aliud plus indicet ac manifestet Principẽ, quàm clementia.

Severitas non tam digna Principe quàm clementia. Gen.1.

In prima rerum molitione sũmus conditor singulis rebus á se productis impertijt benedictionem: secũda tamen die, qua produxit aquas, à benedictione abstinuit. Quid vidit Deus in secunda die, ne benediceret, vel laudaret, sicut in reliquis? Vidit productum elementum aquarum, quibus universali diluvio, tanquam divinæ justitiæ instrumentis puniturus erat sceleratum orbem: cum veró tale elementum futurum esset suæ iracundiæ flagellum pro hominibus verberãdis, non multum pijssimis Dei clementis oculis arrisit. Tria signa dedit Deus Moysi potestatis, quam demandaverat ei constituto legato. Primũ fuit mutua cõversio virgæ in serpentem, & serpentis in virgam. Secundum inserere manum in sinum, eamque abstrahere leprosam, & iterum inserendo purificatam retrahere. Tertium, quòd percuteret virga aquas, easque vertisset in sanguinem. Scimus priora duo signa expertum fuisse Moysem, & suspendisse prolusorium tertij experimentum. Si tria signa data sunt ad satisfactionem Moysis, cur experitur duo tantum, omisso tertio? quia tertium erat signũ prænuntium supplicij, quo Pharao erat plectendus, duo alia solum spectabant ad ostensionem gloriæ Dei: fit igitur experimentum in his duobus, & omittitur tertium, utpote spectans ad supplicium, quia oculi clementis Principis ægrè ferunt etiam prolusionem ad supplicia.

Exod.4.

76 Quod attinet ad secundum, Regia indoles, & conditio postulat injuriarum, & delictorũ condonationem, ita ut nullũ sit tam immane & atrox flagitium, quod Principis clemẽtiam exuperet. Nam clementem esse, ita pendet & egreditur à voluntate, ut eam reddat vivam omnipotẽtiæ similitudinem. Quod poterat committere populus majus scelus, quám esse ingratum, & infidelem, post murmurationem & rebellionem? Hæc omnia condonat Deus, ut doceat Moysem, nullam posse excogitari culpam, quæ excedat Principis clementiam: ita ut quó magis parcit, eò se potẽtiorem manifestet. Ignoscit Deus (inquit Salomon) non tam quia misericors, quám quia omnipotens est: *Misereris omniũ, quia omnia potes.* Venia delictorũ, quam Reges subditis indulgent, eos declarat non tam mites, quã potẽtes. *Adeamus* (inquit Apostolus) *cum fiducia ad thronum gratiæ.* Cur vocat thronum gratiæ, & non potiùs majestatis & gloriæ, quæ duo posteriores excellentiæ videntur throno peculiariùs competere? Quia Deus tũc se magis exhibet magnificum & gloriosum, quando mitis ac clemens majores delinquẽtibus dispertitur gratias. Ideo Deus tam largiter populo indulsit, ut Moysi ac reliquis Principibus largam

Venia delictorum in Principe.

Omnipotentia cũ clementia apparet.

Sap.11.

Ad Heb. 4.

Universidad de Deusto Biblioteca

Peccata contra religionem non sunt dissimulanda. Iracundia Principis durante supplicium non est exequendum.

misericordiam,& clemẽtiam suaderet.

77 Verùm cur indignatur Deus contra populum', si revocaturus est sententiam,& suppliciũ? Quia ipsa indignatione docuit Moysen culpas contra religionem non esse dissimulandas: sensum de illis pietatem, indignationem zelum esse: in revocatione docuit, statutum suppliciũ non esse mandandum executioni, quandiu iracundia non deferbuit: iracundia enim effervescẽs non audit rationem, & damnat frequenter innocentiam. Ita correptus est Saul contra Pontificẽ Achimelec, eo quód Davidi opem tulerit: ex quo ratio & innocentia subiere pœnam. Nam iratum judicium damnat omnia. Theodosius Imperator legẽ tulit, ne mandarentur executioni sententiæ, nisi diebus triginta elapsis: suo enim malo expertus est turbatam aquam nullo alio plus clarescere, quám interposito tempore. Resipiscentiæ plurimæ, & dolores diuturni non potuerunt reparare quod præceps ira, momento uno labefactavit.

3. Reg. 3. Quandiu vixit David non punivit Semey, & morti propinquus commendavit filio illius punitionem. Cur distulit suppliciũ ad mortis tempus, quod veniæ potiùs, quam vindictæ aptius est? Intellexit supplicium illud justum ac necessarium esse, & ideo voluit per filium infligi, ne videretur ab offenso & irato Rege descendere, & sic ab ira potiùs, quám ratione emanare. Nam punire ex subita iracundia magis sapit vindictam, quàm suppliciũ. Sic se gessit David cum Semey, & Deus erga populum in adoratione vituli sic se gessit, ut revocavit sentẽtiam destructionis, quam pronunciaverat, nam divinæ conditionis est sceleris pœnam prætermittere, & ingrato parcere.

CAPUT VII.

Zelus & prudentia Moysis in puniendo populi idololatriam.

§. PRIMUS.

Princeps rectus non dissimulat culpas ingratitudinis in fide.

78 REVOCATA sentẽtia, Moyses afferens legis tabulas descendit de monte,& cum unà cum Josue iter dirigeret ad castra, visum est Josue se audire clamorẽ bellicũ, quod cum significaret Moysi, hic respondit sonum illũ non esse aliũ, quám musicum concentum. Magnum discrimen inter utriusque auditum: at si rité perpendatur, uterque sonum eundem hausit, & sano suo modo interpretatus est. Nam mundi hujus illecebras ac voluptates frequenter multiplex dolor, & repetitus mæror consequuntur. Voluptates instar concentus musici oblectant sensum, & instar luctuosi belli expugnant animas. Voluptas enim quam capimus, est bellum exitiale, quod nobis inferimus.

Exod. 32. Voluptas hujus mundi dolor & bellũ est.

In

Gen. 21. In S. pagina dicitur Saram vidisse Isaacum cum Ismaèle ludẽtem, seu gaudentem: & Apostolus ait quòd Ismael insectabatur Isaacum. Utrunque recté consonat: nam lusus, & voluptates mũdi, sunt insectationes spiritus. Somniabat architeclinus Pharaonis se capitis sui vertice portare omnes terræ delicias, & oblectamenta: & somnium hoc interpretatus Joseph, mortem illi prædixit: *Auferet Pharao caput tuũ.* Somnium ostendit voluptates, & Joseph dicit imminere mortẽ? Ita: nam mundi deliciæ in somnijs apparent voluptates, & in rei veritate sunt mortes, & infortunia, quæ vitam auferunt.

Ad Gal. 4.

Gen. 40.

Verùm ubi primùm Moyses devenit ad castra, viditque populũ lascivientem, ac in improba vituli solemnitate detẽtum, fregit legis tabulas, combussit idolum, objurgavit Aaronem, præcepitque Levitis, ut arreptis districtisque gladijs quencunque in castris obvium absque ullo ætatis, sexusve discrimine jugularent: mandata executioni cædes est, ceciderunteque viginti & tria millia Hebræorum. *Exciderunteque in illa die quasi viginti & tria millia hominum.*

Exod. 32.

80 Hoc tamen supplicium menti ingerit difficultatem: nam si Moyses impetraverat á Deo culpæ veniam, quomodó pœna afficit condonatos? Dicam imprimis, verum quidem est quód Deùs retractaverat sententiam extinguendi omninó populum, non tamen reliquit culpam impunitam: unde si Moyses in mõte egit oratorem, ut suos ab indignatione divina extinguendos eriperet, in castris egit Principẽ, ut illatas Deo injurias ulciscereturnam in culpis religionis merus suplicij executor Princeps est. *Dei enim minister est vindex in ira, ei, qui malum agit.*

Religionis culpæ punienda á principe.

Ad Rom. 3.

Præterea ob ingratitudinem mansit populus omni venia indignus. Qui enim non gratificatur, ipso beneficio crescit ac firmatur in ingratitudine: & quidẽ punire ingratos semper actio justissima est. Debitum universum remiserat Dominus; ille famulo suo, quando illud severè exegit: *Misertus est Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit illi.* Et quidem rectè cũ severitate exegit, videns ingratum ex crudelitate, qua socium conservum suũ vexavit: nam parcere ingratis est conflare invidiam clemẽtiæ, eamque odiosam reddere: summa autem ingratido est infidelitas, qua denegamus honorem supremo conditori, à quo vitam hausimus, & quidquid sumus ac possidemus.

Ingratus severè plectendus. Matth. 18.

Fateor Moysen justissima punitione affecisse populum, eo quôd adorasset vitulum: sed, cur affecit incẽsus ira: *Iratus est Moyses.* Præsertim á Deo jam edoctus sedata & deposita indignatione punitionem exercendam? Neque ira, neque indignatio, sed zelus sanctus est qui á ratione proficiscitur: in execrandis injurijs Deo illatis omnis ira & indignatio justa, laudabilisque censetur.

Indignatio & ira quandoque sancta. Exod. 32.

Universidad de Deusto Biblioteca

Jobus æquè meruit indignabũdus, atque patiens: tulit patienter injurias sibi ab amicis illatas: sed non dissimulavit blasphemias uxoris, in quam ira succensus vehementer excanduit: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es.* Peccata enim contra religionem nec licet tegere, nec oblivisci: nã Deum offendunt in honore, qui magis illi cordi est. Peccata adulteræ scripsit Christus in pulvere: *Digito scribebat in terra*: & Angelus peccata Balthazaris exaravit in pariete: *Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis in superficie parietis*. Quæ nam tanti discriminis ratio in utraque scriptura? Peccatum adulteræ mulieris violavit justitiam, & temperantiam, peccatum Balthazaris religionem: illud fuit commissũ ex fragilitate, hoc ex cõtemptu: ideo illud scribitur in pulvere, ut statim ad primos spirantis auræ flatùs evanescat, hoc in lapideo pariete, ut semper permanẽs oculis ac memoriæ obversetur. Moyses punivit incensus ira, sed punivit ingratos, quorum supplicium punivit incensus ira, etiam ex indignatione justissimum est.

Iob. 2.

Peccata contra religionem non dissimulanda Ioan. 8. Dan. 5.

81 Duo prudenter observavit Moyses in infligendo supplicio, ob quæ Deus appellavit illum Deum: *Constituo te Deum Pharaonis*: Nam clementia rigorẽ moderatus, & rigore clementiam temperans pauciores ad exemplum multorum punivit. Pendens in cruce inter duos sceleratos latrones Christus alterum venia donavit, alterum æterno supplicio affecit. Clementia rigore temperata justitia est, rigor immodicus, tyrannis. Donandum est multum humanæ fragilitati, multum agnitioni sceleris, donãda omnia resipiscentiæ: ingratis tamen nihil de supplicio remittendum: nam ingrati venia fiunt pejores, ideoque illorum integra & omnimoda punitio, justissima actio est. Exemplum nobis præivit magnus ille paterfamilias: bis misit famulos suos, qui in utroque eventu interfecti sunt: & quia in primo nõ punivit ingratos: in secundo opus fuit ãgere de vindicta, & certè pervenit ad extremum supplicium: *Perdidit homicidas illos*. Nam pro beneficio reponere injuriam, culpa est quæ graviùs vulnerat, & omni supplicio digna.

Severitas est temperanda lenitate. Exod. 7. Exod. 32. Luc. 27.

Matth. 22.

82 Fregit Moyses tabulas legis: Quia æquum non erat, ut divina præcepta innotescerent inter adorationes falsas cujusdã vituli: gens enim rebellis nõ servat legem. Incõpositus lasciviebat, & bacchabatur populus, in tumultu autem, seu populari licentia nulla lex est, neque tam sancta, neque tam religiosa, quæ non violetur. Æquissimé Moyses abjurgavit Aaronem, eo quód populo nequiter postulanti detulerit: cum enim esset obligatus punire culpam, ut Pontifex, dissimulavit ut particeps: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eũ peccatum maximum.* Imputavit illi scelus, quod tanquam Princeps non coèrcuit: qui enim ex munere

Populus incompositus sine lege. Exod. 32.

Princeps dissimulans culpas, est illarum particeps

nere obligatus est punire, & dissimulat, approbare censetur. Remissio in Principe est subditis pro libertate & licentia ad culpas: item permissio habetur pro lege. Permisit Moyses repudium Hebræis pro ipsorum duritia, & ipsi permissionem acceperunt ut præceptum, & sic reputabant: *Moyses mandavit dare libellum repudij*. Maturo consilio deliberet Princeps ad permittendũ & dissimulandũ: nam dissimulatis erroribus approbationem, peccatis authoritatem videtur impẽdere.

Matth. 19.

83 Liceat mihi hoc loco expẽdere culpas Aaronis, & Petri, utriusque Pontificis, & electi á Deo: nempe cur permisit Deus suos illos electos incidisse in grave crimen, cũ electionis suæ dedecore? Fuit justa & æqua talis permissio: quia uterque fuit ingratus, & elatus. Aaron quando detraxit Moysi. Petrus quando negavit suum Magistrũ, postquã inaniter extulerat suam fidelitatẽ. Et Deus ut tumores & elationes deprimeret, permisit scelera, suo ipse adventu in orbẽ factus humilis: Nullus mortaliũ potest scité arbitrari se immunem esse á crimine: nam eo ipso quòd homo est, culpis manet obnoxius. De Christo protulit Apostolus, *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. Cùm vellet testari Christum esse hominem, declaravit hominem per peccatum: sic testatus veritatem hominis, ex peccatoris similitudine.

Ingratorũ & superborum lapsus. Exod. 32. Matth. 26. Num. 1. Matth.

Peccatum in homine veluti naturale. 2. ad Cor. 5.

Laus in ore proprio nulla manet. Ioan. 10.

Aaron & Petrus ex quadam elatione se ipsos cõmendarũt, & Pharisæi suadebant Pilato, ne in titulo crucis scriberet, *Rex Iudæorum*: sed *quia ipse dixit Rex sum Iudæorum*. Existimantes sufficere ut crederetur Christum non esse Regem, si scriberetur illũ dixisse se esse. *Laudet te alienus, & non os tuum.* Monuit Salomon. Imó veritas ipsa Christus protulit de se ipso, testimonium proprium esse suspectum, & solum verum quod profert alius in ordine ad gloriã Dei. *Si testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum: alius est qui testimonium perhibet de me, & gloriam Dei quærit.* Qui igitur tantum sibi arrogat, ut sui commendator existat, Deo permittẽte, culpam subeat, ut se fragilem esse verè agnoscat.

Prov. 27.

Ioan. 5.

84 Combussit Moyses idolum, & redactum in cineres aquæ injectos, populo ebibẽdum propinavit, ad sempiternam memoriam ingratitudinis infidelis: nã ingratitudo infidelis solo punitur igne in favillas ac cineres redigẽte. Apparuit Deus Jeremiæ, à quo rogavit, quid in hujusmodi apparitione conspiceret: *Quid hic vides?* Respondet Propheta: *Virgam vigilantem ego video*. Et quasi non contentus Deus hoc responso, instat repetita eadem interrogatione: tunc quærenti reddidit Jeremias: *Ollam succensam ego video*. Cur Deo non plenè satisfaciente primo respõso, placuit secũdum? Quia volebat Deus significare, quo supplicio ingrata perfidia Hebræorũ coèrcenda est: illa enim tanquã obstinata punitur aptiùs ignis flam-

Infidelitas igne puniendã

Ier. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mis, quàm virgæ ictibus. Virga enim apta est ad puniendum illũ, de quo concipitur spes correctionis, ignis supplicium magis opportunũ obstinatis in infideli ingratitudine, utpote severiûs refrænans & quandoque extinguens vitium, quod Deum plus offendit, & plus hominem dehonestat.

§. SECUNDUS.

Supplicio & amore sui populi ostendit se Moyses Dei ministrum.

85 Supplicio jam executioni mandato, postulavit Moyses á Deo veniam suo populo, ea vi & conatu, ut erumperet in hæc verba: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si hoc non facis, dele me de libro tuo, quẽ scripsisti.* Admirabilis postulatio, & deliberatio Moysis, ut è duobus alterum optet, & velit obtinere, vel populi veniam, vel propriam damnationem! nam abolitio nominis de libro vitæ, adjunctam habet mortem æternã. Humano judicio expostulatio hujusmodi videbitur licentiosa, & damnabilis libertas: divino tamen fuit observantia erga Deũ, & amor erga populum. Fuit observantia erga Deum, quia cum scelus populi violaret religionẽ, Principis muneri deesset Moyses, si non puniret omnes delinquẽtes: cũ veró potior pars maneret impunita, exigebat divinam cõdonationem: nam solus Deus offensam, ac violationem religionis potest condonare. Gloriam crucis dicebat Christus se alteri non impensurum: *Gloriam meam alteri non dabo.* Cur tam parcus gloriæ crucis, qui tam effusé impendit cælestem? Quia in cruce condonavit omniũ maximũ sacrilegiũ: *Pater ignosce illis.* Sic autẽ ignoscere tã peculiaris Dei gloria est, ut sola, & tota ad Deũ pertineat.

Exod. 32.

Observantia erga Deum est punire culpas contra religionẽ.

Gloria tota Dei solius est ignoscere. Matth. 27.

86 Exhibuit se Moyses in petitione amantem populi: quia noluit apparere gloriosus, subditis ignominiosé damnatis. Deus pro salute hominũ, non solũ factus est homo, sed pro illis in cruce dolores, opprobria, & mortẽ passus est. Cum verò Moyses ex divino convictu, & consuetudine hausisset à Deo omnem charitatis excellentiam, petiit, ut vel populo cum venia æternam vitam conferret, vel se precatorẽ æterna vita privaret. *Dele me de libro tuo.* Fuit charitas excellentissima, quia volebat carere summo bono, quãdo nõ vidisset suos subditos á summo condẽnationis malo exemptos. Et eó magis effulsit charitas, quó erga populum magis ingratum, & rebellem: nam si punire ingratos justissima actió est, tamen cõservare subditos, prudẽtissima cẽsetur in Principe, qui piè æmulatur Deũ in præcipuo amore, & beneficio, quo se gessit erga homines.

Amor subditorum in Principe.

87 Inquirendum tamẽ est, quanam ex duabus actionibus Moyses egit majorẽ Dei ministrum, in puniendo, an in precando? Maximam exhibuit Moyses clementiam in infligẽdo supplicio: exercuit enim clementiam sine detrimẽto justitiæ: esse autẽ justum in clementia, & clementem in justitia, est ad vivum Deũ exprimere. Nulla actio postulat maturius judiciũ, & ingeniũ perspicacius quàm supplicium: nam misericordia justitia naturalis est, suppliciũ justitia inventa, & cũ hoc inventum humanum sit, necesse est excedere hominẽ, pro rigore temperando. Constituit Deus Moysen Principem sui populi, & sic ad principatũ evectũ ex innata mansuetudine & prudentia, voluit ad puniendos subditos instituere duplici documẽto. Primũ fuit, quando Moysi injunxit, ut virgam projiceret in terram, quæ projecta versa est in serpentẽ, & hic manu arreptus cũ esset, in propriam naturam virga rediit: *Versa est in virgam.* Cum enim serpens prudentiæ symbolum sit. *Estote prudentes sicut Serpentes.* Et virga severitatis: *Vultis veniam ad vos in virga?* indicavit Deus Moysi severitatẽ sine prudentia esse tyrannidem. Secundũ documentum fuit, quando præcepit illi ut manum in sinum suũ insereret: *Mitte manum tuam in sinum tuum.* Ut eam retrahens, ac leprosam conspiciens propria miseriam agnosceret, & disceret levare alienam.

Prudentia in infligendo supplicio.

Princeps qualis in puniendo.

Exod. 4. *Severitas cum prudentia.* Matth. 10. 1. Ad Cor. 4. Exod. 4.

Quando Principes puniunt, exploratum habere debẽt, se dignitate reputari Deos, natura tamen esse homines perquám similes reliquis, ut sic induant æquè majestatem, & humanitatem, tãquam humani cogitent culpas, tanquã divini mitigent pœnas, sicque omnibus subditis opitulentur. Pro erudiendis Principibus videamus qualem se gesserit Deus erga homines. Voluit prius eos redimere quám judicasset, & quidem redemit non nisi dira & probrosa morte: *Neque enim Pater judicat quenquam.* Ut sic disceret compati tanquam Deus homo, & foret redemptor tanquam homo Deus. Moyses igitur erga suum populũ imitatus est Deũ, tanquam homo compassus pluribus remisit culpam, tanqua Dei minister punivit pauciores ad tõtius populi exemplũ: punire autem ad emendam potius remedium, quám suppliciũ est, & plus lenitatis continet, quàm rigoris. Voluit corrigere populũ actione maximé justa, quæ est punire ingratos: punivit paucos ad multorum correctionem.

Supplicij infligendi modus. Ioan. 5.

88 Fateor tamen Moysen in sua illa deprecatione se exhibuisse majorem Dei ministrum: quia proprio bono alienum sui populi bonũ prætulit: noluit felix esse cum infelicibus & damnatis subditis. *Aut si hoc nõ facis de le me de libro tuo.* Testatur sacer textus de Enoch nullũ similẽ inventum in terra: *Nemo natus est in terra quasi Enoch: nã & ipse receptus est â terra.* Ideo illi S. Pagina tantum detulit, quia se privavit cœlesti gloria, quandiu expectaret in orbe usque ad novissima tẽpora, quibus homines tueretur ab hostilibus incursibus, quo tũc erunt magis truculenti ac formidabiles. Postquam servator Christus in Thabore gloriosus effulsit, ejus mors visa est excessus Moysi & Eliæ: *Dicebant excessũ, quem*

Prælatiũ optimus qui sibi suos præfert. Exod. 32.

Eccl. 45.

Luc. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem completurus erat in Hierusalē. Cum enim illum conſpicerent glorioſum, inſtar ſolis fulgentis radiantem, ſummè arduum ac difficile reputarunt tantam gloriam deſerere, ut hominibus opē ferret, & ſic præferre Thaboris gloriam Calvarij doloribus, & ignominijs. Hoc gerere pro ſalute hominum, fuit non ſolum charitatis exaggeratio, ſed exceſſus totius exaggerationis. Voluit Chriſtus pro hominibus violentam, diramque mortem ſubire, & ut tantum exceſſum compleret, ſuum corpus privavit glorioſis dotibus, quas illi beata anima erat connaturaliter impenſura: Moyſes ex amore ſui populi quo æſtuabat, voluit in æternum privari cœleſti gloria: *dele me de libro tuo.*

Amor inferno comparatus. Cant.8.

89 Compoſuit Salomō ardentiſſimam dilectionem morti, ſeu inferno: *Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio.* Videbatur amor aptiùs conferēdus paradiſo, cū amor ſit quies, quæ non in inferno, ſed in paradiſo reperitur. Quid igitur movit Regem ſapientem, ut conferret amorem maximum cum inferno? Oportet advertas ſummū malum inferni conſiſtere in pœna duplici: altera vocatur pœna ſenſus, & eſt dolor, ſeu tormentū multiplex, quo ſenſus torquentur: altera dicitur pœna damni, & eſt carentia Dei viſionis, qua damnati non fruuntur. Hanc igitur pœnam non videndi Deum, quæ in Inferno ſummum eſt ſupplicium, reputat ardētiſſimus dilector pro præmio. Qui autem ſummè dilexit Deū ſicut Moyſes, non veretur ſe exponere tam diro tormento, imó hoc reputat proprium lucrū, dummodó ſerviat Deo in proximorum emolumentū. Mirabilis exceſſus amoris, & neceſſarium documentum pro Principibus frigidé amantibus ſuos ſubditos. Verum Moyſes ad talem amoris exceſſum nō pervenit, donec ſupplicio coercuerit rebellis populi ingratitudinem: nam punire ingratos juſtiſſima actio eſt.

CAPUT VIII.

Populus ingratus etiam murmurat de ipſo Deo.

§. PRIMUS.

Vitia linguæ igneum poſtulant cauterium.

Detractio etiam de Deo. Num.11

90 PEpercit Deus populó & populus ſua rebellione & murmuratione Deo ipſi nō pepercit: *Ortū eſt murmur populi dolentiū pro labore contra Dominū.* Ad quodnam iſtud querulū murmur inſanientis populi contra Deum? Queritur ſe à ſervitute Pharaonis ereptum, & ductum prodigioſis miraculis in terram promiſſionis. Veneniferum animal populus eſt, ſemper prōptus ad ſcelera: quidquid approbat, malum: quidquid reprobat, bonum: quidquid cogitat, vanū: quidquid loquitur, falſum. Compeſcuit Deus igne murmurationem: ignis enim inſtrumentum valde accommodum eſt vitio infami puniendo: & quidem murmuratio adeo infamis eſt, ut etiā de virtutibus detrahat: *Accenſus in eos ignis domini devoravit extremam caſtrorum partem.* Murmuratio eſt malum quo aér inficitur, ac corrumpitur, & aèr corruptus ſolo igne purus redditur: nec vitia linguæ alio medicamine curantur, niſi igneo cauterio. Iſaiā juſſit Deus curari igne admoto, eo quód laborabat vitio linguæ. *Vir pollutus labijs ego ſum.* A Lazaro Avarus expoſcebat aquam ad refrigerium linguæ Quid? in ſola lingua ſe præbuerat Deo magis ingratum, ibi major ardebat ignis: & ingratitudines linguæ, quales populi Hebræi, vel igne curantur, vel incendio, unà cum ingratis delentur.

Ignis ad puniendū

Num.11

Iſai.6.

Luc.16.

91 Immodicus tamen videtur rigor linguam ignē compeſcere: vel enim remedium eſt nimis violentum, vel ſupplicium nimis infame. Exiſtimo non eſſe rigorem immodicum, ſed juſtitiā nimis æquam. Nam lingua maledica eſt peior homicida truculēto. Dixit Spiritus Sanctus per Salamonem, mortem quam maledicus infert, eſſe pejorē Inferno: *Mors illius mors nequiſſima, & utilis potiùs quàm Infernus.* Magna exaggeratio! Si infernus locus eſt ad torturam ſcelerum omniū deſignatus, cur illi maledica lingua antefertur? Infernus ne violentia nocendi pravæ linguæ victus cedit? Ita: nam infernus torquet ſolos malos, lingua maledica etiam bonos: Infernus cruciat igne peccatores: lingua prava verbis peſſimis, tanquam carbonibus deſolatorijs infamat etiam juſtos. Quænam damna (interrogat David) ſunt, quæ infert prava lingua? *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam!* Reſpondet eſſe ictus multarum ſagitarum: *Sagittæ potentis acutæ.* Satis nō eſt, quód lingua una ſagittæ unius munus obeat? Neceſſe eſt quòd lingua una nocendo agat ſagittas multas, & has excuſſas á potenti manu? Ita eſt, quia ſagitta quantunvis validè excutiatur, non habet vim interficiendi niſi hominem unum: at lingua prava unico ictu prolati verbi plurimos vulnerat, & interficit.

Linguæ nequitia & damna. Eccl.28.

Psal.119

92 Res adeo perverſa eſt lingua prava, ut pejor ſit Diabolo ad detrahendum, & quando detrahit, nec ipſi Deo parcit Diabolus non potuit deprehendere, vel excogitare de quo Chriſtum accuſaret, aut criminaretur: *Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam.* Et tamen Judæi ſacerdotes ſcivere multa crimina excogitare, de quibus Chriſtum ad capitale ſupplicium inſimulabant. *Accuſabant eum ſummi ſacerdotes.* Reperiunt maledici culpam, ubi Diabolus, nec veſtigium imperfectionis deprehendit. Acutiùs videt Diabolus per oculos maledicorum, quám per proprios, ad ſugillandum & criminandum innocentiam, tanto intervallo, quanto diſtat nullum crimen á multis criminibus. Una eadem-

Linguæ perverſitas.

Marc.15 Accuſator pravus.

Lingua de tractoris peior Diabolo.

Maledici videnti crimina acutius Diabolo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eademque lingua Pilatus Christum damnavit capite: & tribus linguis inscripsit titulum crucis. Cur? quia damnatio dirigebatur ad Christum tanquam ac criminosum: titulus crucis declarabat Christum innocentem, pro reparatione dedecoris: ad reparandũ veró damnum quod intulit unica lingua, multiplices linguæ postulantur: tantum malum est lingua prava, ut ad infamandum satis una sit, ad reparandam infamiam vix sufficiat multiplex. Tandem lingua prava adeo tabifera pestis est, ut honori detrahens, alienamque famam, denigrans ac deturpans nec ipsi Deo parcat: & hac ratione vitia linguæ igneum postulant cauteriũ.

§. SECUNDUS.

Detractio infame, & abjectum vitium est.

93 In proximé dicta detractione multæ se exercuerunt linguæ, cum murmuraverit universus populus: *Ortum est murmur populi*. Et tamen sola extrema castrorum pars combusta fuit: *Devoravit extremam castrorum partem*. Deliquerunt plures, & pœnam subjere pauciores: sed ideo peccata erãt multa, quia supplicia erant pauca: nam supplicio decrescente crescunt scelera. Aliud tamen animadverto, nempe supplicium illud affecisse minores & inferiores: *Extremam castrorum partem*. Sic in mundo evenire solet: alia tamen mens & cõsuetudo est Dei, qui cum aliquãdo populus adorasset idola, injunxit Moysi, ut omnes populi Principes suspenderet versis in solem vultibus. Cùm enim scelere forent præcipui, voluit ut pœnam præcipuam sustinerent, ipsorumque infamia pateret orbi manifestior: peccatum enim magnatum præter offensam & malitiam, continet aliud valde nocuum, exemplum. Punivit Deus Balthazarem, quód in usus prophanos trãsferret vasa sacra: *Divisum est regnum tuum, & datum est Medis*. Quæro, nõ ne plurimi aulici uná cum Rege bibentes prophanabãt vasa sacra: cur, omnibus, punitur solus Rex? Quia Rex præcessit exemplo, quo aulicorum, & subditorum culpam, sibi propriam ac peculiarem fecit. Sunt Principes totius populi anima, & soli animæ peccatum adscribi solet.

Cur igitur non sic evenit in murmurationis, sicut in idololatriæ supplicio, cum Principes ex eo quòd sua authoritate majorẽ fidẽ faciant, sua detractione magis noceant? Re vera sic evenit, & Principes populi, in ipsius murmuratione sustinuerunt pœnam: sed quia vitium murmurationis crimen infame est, Principibus illis nomen indidit abjectissimorum: nam ipsomet crimine infami procerum honestissimorum: nobilitas extinguitur. *Devoravit extremam castrorum partem*.

94 Ad maledictionem suæ familiæ delegit Moyses filios Balæ

Num. 11. Supplicii debet augeri ne augeantur peccata.

Principes potius quàm subditi puniendi. Num. 25.

Peccatum Principis est peccatum subditorum.

Murmuratio infamat nobiles.

Nobilitas ad benedictionem Dan. 33.

læ & Zelphæ servos, filios autem Liæ & Rachelis ingenuos ac nobiles, ad benedictionem suæ posteritatis. Actio prior utpote vilis spectabat ad servos, actio posterior utpote nobilis, pertinebat ad liberos & illustres. Sic Deus ad pænam murmurationis exigit gentem popularem ac vilẽ, qualis ex murmurationis vitio abjectissimo facta fuerat: est enim murmuratio vitiũ peculiare servorum & subditorum. Voluit Angelus pravus uti lingua contra Adamum, & usus fuit lingua serpentis: *Sed & serpens erat callidior*. Cur non potiùs lingua propria Diabolus usus fuit? Quia serpens erat subditus Adamo, & non Angelo: ut autem graviùs dominũ vulneret, nulla est prõptior, quam lingua servi & inferioris. Similiter Diabolus ut Jobũ sauciet, in illum uxoris ejus linguam vibrat: *Dixit autem illi uxor sua*. Ut ejus pecora destrueret, Chaldæos, & cælestem ignẽ imploravit: illaturus malũ per linguam, nullã potuit reperire aptiorem, quàm linguam uxoris, utpote subditæ Jobo, ut ipsum gra graviùs & nocentiùs feriret. Est lingua servi, & cujuscũque inferioris gladius acutissimus ad sauciandum dominum. Est murmuratio peccatum vile, & gentis abjectæ, & ingratæ: siquidem ingratitudo etiam de Deo supremo rerum domino murmurat.

Servorum lingua cõtra dominos. Gen. 3.

Lingua quæ aptior ad necandum. Iob. 2.

§. TERTIUS.

Lingua ingrata, quô obstrictior eô ad murmurandum liberior.

95 Cauterio igneo linguã Hebræorum Deus coércuit, & sic medelam adhibuit: cum tamẽ esset lingua ingrata, nescivit medelam. Expetivit populus vilissimas escas Ægypti, & conquestus est à Deo sustentari in deserto cælesti manna: *Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi manna*. Fastidivit cælestem cibũ captum in libertate inter divinos favores, & desideravit Ægyptiacas cepas, quas solebat edere in captivitate inter sævam Pharaonis tyrannidem: quia etiã appetẽtiam & voluptatem ciborum depravaverat ingratitudo.

Verùm si manna multiplicem reddebat saporem, pro multiplici appetitus varietate, ita ut uniuscujusque palato morem gereret: *Ad quod unusquisque volebat, convertebatur*. Cur non singulis reddebat saporem ceparum, quas appetebant? Volũt aliqui varietatem saporum solis justis, utpote cælestium favorũ dignis fuisse impensam. Hæc tamen sententia non cohæret cum sacro textu, proferente communem omnibus talem varietatem: *Ad quod unusquisque volebat*. Unde ex depravato appetitu fastidium illud pro manavit. Cum enim in manna semper idem odor, color, forma, & aliæ qualitates permanerent, appetiit populus varietatem, instar delicatorum hominum, qui non satiantur inserendo cibos quos-

Num. 11.

Appetitus depravatus ex ingratitudine.

Sap. 8.

Delitiæ in saporibus & odoribus.

Universidad de Deusto Biblioteca

quoscunque per eos, sed ulterius appetunt implere oculos, manus, nares, phantasiam, ita ut quo sapor nequit pertingere, saltem color & odor perveniat.

Fastidit cœlestium cum appetentia terrenorum. 3.Reg.17 & 19.

96 Satis nota cōditio mortalium est fastidire delicias cælestes, & appetere terrenas. Sine nausea comedebat Elias cibum, quem corvi afferebant, ut tamen vesceretur edulium, quod attulit Angelus, ita māsit deses, ac somnolentus, ut necesse fuerit bis ab Angelo excitari. Imposito præcepto compellit Deus homines, ut edant panem cælestem, nempe sacramentum altaris: *Nisi māducaveritis, non habebitis vitam in vobis*. Omnes homines sua sponte quærunt panem, & ut accedāt ad sacramentum coguntur præcepto? Ita: est enim eucharistia panis cælestis; *Panem de cœlo*: & homines rapti natura ipsa impellente ad terrena, effugiunt cælestia, ad quæ non impulsu voluntatis, sed violentiæ accedunt, non ex desiderio, sed ex obligatione: quorum omnium ratio capitalis est ingratitudo; cum enim sint ingrati, maximum bonum à summo largitore collatum declinare intendunt, ut minus obstricti videantur.

Ioan.6.

97 Erat Hebræus populus ingratus æquê & cupidus; tanquā ingratus murmurabat de cælesti edulio, ac divino dono manna, & appetebat Ægyptiacas cepas; tāquam cupidus, afferens secum innumeros greges, & armenta pecorum, desiderabat Ægypti carnes; *Quis dabit nobis ad vescendum carnes*. Quia ingratorum æquissimū supplicium est, nō frui possessis, & appetere quod deterius est. Frater senior prodigi fruebatur omnibus bonis paternis, & appetebat hædum; erat hoc aptum suæ ingratitudinis supplicium; habere omnia; *Omnia mea tua sunt* & nullis frui. Hoc etiam aptissimè punitur avarus cupidus, dum scilicet non contentus proprio, appetit alienum. Quis potentior, & locupletior Rege Achab? Et tamen bonis proprijs insatiatus desideravit aliena, vilissimoque appetitu cujusdam vineæ proculavit innocentiam Naboth.

Exod.1.

Avaritiæ & cupiditatis quale supplicium.

Luc.15. *Appetens alieni avarus.*

3.Reg.21.

Apparuerunt Moyses & Elias cum Christo gloriosi in Thabore; *Visi in majestate*. Cur gloria & majestate illa Christus perfudit & ornavit Moysen & Eliam, & nō suos tres Apostolos? Quia voluit in Apostolis amorem seu aviditatem gloriæ accendere: & sic accensa non foret talis aviditas, si Apostoli fruentes gloria tanquā propria, illam non vidissent in alijs, & cogitassent tanquā alienam: etiā cœlestis gloria pluris fit cogitata tanquam aliena, quàm possessa tanquam propria. Somniavit Joseph se á sole, luna & stellis adorari: indignantur parentes, & dicunt: *Nunquid Rex noster eris?* Cur sic æstimant bona illa Josephi, quæ tandem bona somniata sunt? Quia sunt bona conspecta in alio, & bona aliena etiam somniata excitant cupiditatem hominum, ut ea sibi desiderent.

Luc.9. *Appetentia alienorum.*

Nihili

Possessio rerum tēporalium parvi faciendæ.

Nihili faciunt homines felicitatē propriam, & faciunt plurimi alienam: quia cū felicitas hujus mundi dolosa admodum sit, illius desideriū excæcat, & possessio fraudem detegit. Ex cupiditate Judas suum vendidit magistrum, & ubi primū recepit, statim a se abjecit pecuniam: *Projecit tringinta argenteos*. Antea pecuniæ aviditas eū decipiebat, postea ejusdem possessio dolū aperuit, simulque illi manifestavit quidquid antea appetebat, nihil omninò esse proindeque possessione indignum. Similiter populo Hebræo cum possessio indicaret se frui cœlesti manna, vehementer apetijt vilissimas escas Ægypti, nō tam quia vellet, quā ut murmuraret: nam ingratus de maximo beneficio detrahit, & etiam de ipso Deo murmurat, ne se fateatur debitorem.

Matth. 26.

CAPUT IX.

Fatetur Deo Moyses suos humeros ingrati esse impares populi regimini.

§. PRIMUS.

Summum onus, est regere ingratos.

Regiminis difficultas.

99 AVdivit Moyses populi sui querimoniam, & hæc illi tam injusta & insana visa est, ut omninó spem abjiceret, fore ut populo illi à tanta nequitia revocato sanam mentē injiceret: nam ingrato querulo nihil fit satis: ideoque Moyses deprehensa palam veritate certus, obfirmatoque animo Deū precatur, ut se tam duro regendi populi onere levet, vel saltem interficiat, quasi minus sentiret mori, quā gubernare gentē ingratam: *Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi: sin aliter tibi videtur, obsecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis*. Digna sanè animadversione est hujusmodi Moysis impatientia. Sustinet ille tot populi murmurationes, & rebelliones, in proprij ipsius Moysis honoris detrimentum, & non dissimulat querelas, quas fudit populus fastidiens manna? Non: quia cum vidisset populum appetentem vilissimas Ægyptiescas, quas comederat in servitute, & respuentem cœleste edulium, quod cū libertate edebat, insanabilem credidit hujusmodi rebellionem, quasi videret populum suæ ingratitudinis captivū. Erat manna figura eucharistici sacramenti: & huic tanto sacramento bona terrena præferre, ingratitudo talis est, quam nec sustinet vir tam lenis & mansuetus ut Moyses: longè melius mori est, quám videre tale deliramentum. Optavit Moyses affectus dolore potiùs subire mortē, quám pati ingratitudinem: & talis dolor fuit laudabilis: qui enim tolerat sine sensu doloris, nihil meretur: imó qui omnia tolerat, vel dissimulat, non videtur Princeps: quia ut sic Principatū vertit in servitutem: Habetur in S. Pagina per mortem Sansonis mansisse Hebræam rempublicam sine Principe á quo regeretur: *In diebus illis nō erat Rex in Israël*.

Num.11

Ingratitudo quando insanabilis.

Princeps non est qui omnia dissimulat.

Iud.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et tamen Heli successit in principatu Sansoni, & rempublicam annis quadraginta administravit. Meritò tamen denegatũ est illi nomen Principis regẽtis: quia gubernavit quin puniret, omnia tolerans sine ullo sensu doloris: qui autem sic gubernat, tyrannus est: potiùs, quám legitimus Princeps: nec minor tyrannis est omnia crimina condonare, quám omnia punire: omnia nãque punire est tyrannis crudelium, omnia dissimulare est tyrannis remissiorum: supplicium coércet malos, remissio damnat bonos.

Tyrannus est qui nihil punit, & qui omnia punit

Regimen onus grave.

99 Postulat Moyses obnixè à Deo assessores & comites Hebræei regiminis: & miror sic postulantem, cum Deus delegerit gubernatorẽ unicũ Moysẽ, ob singularem ipsius probitatem, & prudentiam: *Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi.* Disertè tamen efflagitavit á Deo socios regiminis: quia in uno homine dari nequeũt humeri pares oneri regiminis populi ingrati, & murmuratoris. Christus Dei filius ubi primũ in cruce regnare cœpit inter murmuratores, & ingratos, caput inclinavit: *Inclinato capite tradidit spiritum.* Saulem elegit Deus in Regẽ populi Hebræi, quia procero corpore excedebat reliquos homines Israèlitas ab humero sursum: *Altior fuit universo populo ab humero & sursum.* In quo non obscurè significavit humeros validos requiri pro sustinendo onere regẽdi ingratos. Polliticus Deus per Isaiam dare regnũ Davidis, ejus filio, sic ait. *Dabo clavem David super humerum ejus.* Per clavẽ hoc loco intelligitur gubernatio juxta id quod Christus dixit Petro, quando illi gubernationem Ecclesiæ promisit: *Tibi dabo claves:* cur igitur non promittit clavem tradendam manibus, vel appendendam cingulo, sed imponendã humeris? Ut significaret imperium, quo gens ingrata, qualis populus Hebræus regẽdus erat, onus esse ita grande & grave, ut pro eo sustinendo, non sufficiat quæcunque fortitudo, sed ea sola quædatur in humeris.

Num.11

Ioan.19.

1.Reg.13

Ingrati difficiles ut regantur. Isai. 22.

Consiliarios adhibeat Princeps.

100 Postulavit Moyses socios assessores regiminis, ut moderetur populum ingratum: itẽ quia dari nequit Princeps adeo sapiens & prudens, qui se solo, sine ullis ministris & cõsiliarijs populum suum rectè administrare possit. Darius sibi adjunctũ habuit Danielem, Pharao Josephũ David Joab, & Salomõ Zabud. Imó supremus Imperaror, & rerũ conditor Deus, cum sit totius sapientiæ fons & origo, utitur suis hierarchijs superioribus ad illustrãdas inferiores, & his ad gubernationem hominum, & ipse cum natura unus sit, ad gubernandũ trinus est. Non acceptavit Moyses regimen, nec liberatoris titulũ, donec ei promisit Deus daturum Aaronem regiminis socium, & adjunctum: tũc acceptavit & paruit: antea diffidebat sibi, postea societati Aaronis ita confisus est, ut in eo majorem rem spem figeret, quám in virga, sibi habẽs persualũ, fore ut rectiùs

tiùs gubernaret uno Aarone sociatus, quàm virga prodigiosus.

Societas in regimine mors est, & non toleratur. Num.11

101 Verum si Moyses precatur à Deo socios in regimine, cur in eadem oratione mortem petit? *Obsecro ut interficias me.* Quia habere socios in regimine, etiam ingratorum adeo durum est, ut morti æqui paretur. Societatem nescit, oditque imperium, nec majestas dividi patitur. Omne pretiosum esse debet rarum, & singulare. Quod regimen uni tantùm impenditur, honor est, quod pluribus, mors reputatur. Ubi primùm Eleazarum conspexit populus ornatum sacerdotalibus sui parentis Aaronis, luxit ut mortuum, sibi persuadens vita carere eum, qui in regimine pontificatus socium admiserit. Omnibus societas in periculo, amori, in imperio, odio est. Dominatio exigit unitatem. Cum separatione manus dexteræ & sinistræ postulavit uxor Zebedæi à Christo gubernationem cœlestem suis duobus filijs. *Unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistrã in regno tuo.* Cur ambobus uti fratibus, vel solam dexteram, vel solam sinistram non postulavit? Quia intellexit eos in regimine socios nõ posse vivere, & gaudere: secus, si regerent separati. Obtulit se in Thabore Petrus ad fabricandum tria tabernacula, unum Christo, duo Moysi & Eliæ. *Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unũ.* Cur tabernaculum unum non reciperet duos, Moysen ac Eliam? Quia visi fuerunt magnifici, & tanquam Principes: *Visi in majestate.* Majestas in throno non patitur consortium.

Num.20

Matth. 20.

Luc.9.

102 Quód Moyses postulaverit comites ad gubernandũ gentem ingratam, jam vidimus rationi consonũ: quòd tamen innuat esse minus malum mori, quã regere ingratos, videtur nimia exaggeratio. *Obsecro ut interficias me.* Scimus enim homines æquè affectare regimẽ, atque detestati mortẽ. Nihilominùs solida nixus ratione locutus est: Siquidem nihil gubernator reperit in ingratis præter querimonias, detractiones, proditiones, falsitates: illas Moyses expertus est in populo, & suis fratibus, David in filijs, Christus in discipulis. Addo gubernantem homines, gubernare ingratos, & sic vitam degere æqualem multiplicatis mortibus. Fatebatur Themistocles malle se duci ad sepulturam, quàm ire ad senatum: quia in senatu, seu regimine vita cum labore transigitur, in sepultura mors cũ quiete perseverat.

Gubernatio morte ipsa durior.

Num.11

Ubi primum Christus suæ ecclesiæ regimen cõmisit Petro, statim illi prædixit mortem, quam pro Dei gloria erat subiturus: *Alius cinget te, & ducet quô tu non vis: hoc autem dicebat significans qua morte esset clarificaturus Deum.* Quid tiara, & purpura Pontificia cum ferali amiculo, & cathedra cum sepulchro, ut Christus faciens mentionem de uno, in memoriam revocet aliud? Voluit Christus ut Petrus rectè perciperet regiminis onera, & sic intelligeret

Cathedræ & sepulchrum recurrunt. Ioan. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

geret esse idem regere atque mori. Discipulos suos misit Christus per orbem tanquam oves inter lupos: *Ecce ego mitto vos tanquã oves in medio luporum.* Et tamen nõ legimus excussisse ab illis metum tam difficilis aggressionis. Discipulis ijsdem manifestat eos ab Æterno parente Reges esse cõstituendos, & prius nititur timorem ab illis depellere: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Non ab illis inter lupos ituris, sed regnaturis metũ ex cutit: quia majus subit periculum quis inter purpuras, quàm inter feras. Non moriuntur Reges tam ægrotantes, quám regnantes. Moriebatur Saul innixus hastæ suæ: *Saul incumbebat super hastam.* Nam hasta fuit loco sceptri Regibus Israèlis, & voluit Deus significare esse in sceptris quid lethiferum, quod occidit Reges. Causa mortis, quã Christo intulit Pilatus, fuit quia erat Rex: *Erat causa scripta: Iesus Nazarenus Rex.* Sceptrum Christi, nempe crux, fuit gladius quo vita illius fuit erepta: qui enim arripit sceptum ad regnandum, distringit gladiũ ad se percutiendum.

Matth. 10.

Timor regentis. Matth. 10

1. Reg. 24

Marc. 15

Mors in regimine.

103 Probata jam hæc veritas firmetur iterum, & imprimis eodem filio Dei. Quærebant Judæi Christum, ut eum interficerent, & Dominus fit illis obvius: *Quem quæritis, ego sum.* Quærebãt, ut facerent Regem, & Dominus subterfugiens se recepit in montem: *Fugit iterum in montem.* Cur ad mortem se exhibet, & ad regnum se abscondit? Quia regnare est degere vitam mille necibus æquipollẽtem. Quando illi duo discipuli fratres petierũt á Christo loca præcipua in suo regno, Dominus illis obtulit calicem suæ mortis: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum.* Petunt regimen, & impetrant mortem, votis quidem, sed non petitioni dissonam: mortẽ enim sibi quærit, qui affectat, & procurat regnum. Sine hoc durissimo onere neque datur thronus, neque Rex: quia ne membra politici corporis pereant, caput in omne discrimen adducitur. Rex optimus ad servandum á letho subditos, nõ vereatur profuso sanguine occumbere. Hæc fuit in Christo Rege excellentia, quæ á Joanne magnopere commendatur; *Primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ lavit nos in sanguine suo.* Vocavit Regem, imó Principem Regum, quód nos vassallos suos proprio sanguine laverat, & propria morte ab æterna morte eripuerat.

Ioan. 19.

Ioan. 6.

Matth. 20.

Rex pro subditis occumbẽs Apoc. 1.

104 Nec decipiantur mortales obcæcati ambitione imperij; quia hoc non tam est onus, quàm servitus. Rex Antigonus filio suo Principi suadebat, ne deceptus putaret regnum esse aliud, quám splendidam servitutem; & quidem judicio centurionis Romani dominium erat subjectio; siquidem declarando se Principem, recognovit se subditum; *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus.* Quando Pharao constituit Josephum Principem, & gu-

Principatus est servitus splẽdida.

Matth. 8

& gubernatorem Ægypti, catenam auream illius collo injecit: *Et collo torquem auream circum posuit.* Quid in tali opportunitate insigne illud collo appensum? quamvis aurea materia honorẽ, forma collaris ligantis, & constringentis designat subjectionẽ, & servitutem. Christum appellavit Isaias agnum imperatorem: *Mitte agnum dominatorem terræ.* Apostolus dixit servum factum: *Formam servi accipiens.* Quod valde cohæret cum verbis ejusdem Domini: *Non veni ministrari sed ministrare.* Quid? Dominus est, imperator est, & servus? Ita: quia nemo plus servit, quám qui plus imperat: in idem recidit capere imperium, & subire servitutem: siquidem imperans nõ tam proprio, quám alieno subditorum commodo inservire debet.

Gen. 41.

Isai. 16.

Ad Phil. 2.

Matth. 20.

Regimen fugiendũ.

105 Si gubernatio est onus, & servitus, cur qui sic oneratus & serviens bené gubernat, pro gratificatione non in honore & pupillis omnium est? quia rectè imperans hominibus, servit ingratis. Post universale diluvium nemo æquè meruit mundi imperium, ac Noèmus: cũ Deus Noémum tanquam justum elegerit pro mũdi cõservatione, & Noémus ipse elegit potiùs aratrum, quám sceptrum: *Cœpit Noê vir agricola exercere terram.* Quia terra illi paritura erat fructus ad sustentãdam vitam, gubernatio dolores ad accelerandam mortem: qui enim regit homines, servit ingratis. Jacob plus dilexit Josephum, quám reliquos filios, & tamen detulit sceptrum Judæ, & non Josepho, ne hujus offenderet amorem, illi injungendo durissimum onus gubernandi gentem ingratam, seu Hebræam. Si tamen regimen mors est & servitus, cur homines hæc mala ita appetunt, & ambiunt, ut pro ijs obtinendis pené exanimẽtur? Quia cum ambitio hominis fuerit causa peccati, radixque proinde scelerum omnium, mãsit pro durissimo, ac perenni supplicio homines esse ambitiosos: & adeo ambitiosos: quod cum sit minus malum mori, quam gubernare ingratos, omnes ambiunt etiam ingratos gubernare.

Gen. 9.

§. SECUNDUS.

Qui detrectat regimen ipso regimine dignissimus est.

106 Non annuit Deus Moysi principatum detrectanti & renuncianti, qui enim adeo animosus est, ut recuset imperium, dignissimus imperio est, & de regimine optimè meritus: dignitates insequi debent fugientes, & non offerri quærentibus: eas quærere, ambitio est, fugere, magnanimitas. Seniores qui assistebant agno, auferentes de capitibus coronas, mittebant ante thronum: & tunc dixit Joannes suas esse: *Mittebant coronas suas ante thronũ.* Et meritò: quia quando á se projiciebant coronas, eas magis merebãtur, faciebantque proprias. Deus non contulit dominatum super Pharaonẽ: *Constituo te Deũ*

Imperio dignissimus qui illud recusat.

Apoc. 5.

Regimen detrectandum.

Exod. 7.

raonis. Aaroni, cum esset senior, sed Moysi juniori fratri: quia Moyses despexerat Pharaonis domum, & dominatum: *Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis*. Idcircó imperium meritus est, & obtinuit, quòd despexerit. Honor enim instar est umbræ, quæ insequentem fugit, & fugiẽtem insequitur. Antequam Jacobus moribũdus benedixisset Josepho, commemoravit illi benedictionem, quam à Deo acceperat: *Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan, benedixitque mihi*. Meminit de benedictione, quã ipsi Deus impenderat, & benedictionem sibi ab Isaa coparente collatam tacet? Ita: nam benedictio, quam Deus dederat Jacobo, illũ quæsivit, Deo apparente & offerente: *Deus omnipotens apparuit mi-in Luza*. Benedictio, quam impẽdit Isaacus Jacobo fuit quæsita & procurata industria & dolo ipsius Jacobi: *Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionẽ tuam*. Erat benedictio, majoratus quidam annexus sacerdotio, pro indeque dignitas præcipua inter veteres Patriarchas: & ideo è re visum non fuit meminisse de honore qui fuerat quæsitus, sed de honore qui fuerat oblatus. Honor enim quærere debet persona honorem.

Ad Hebr. 11. Honor non quæsitus, sed oblatus magnifit. Gen. 49.

Gen. 7.

Sauli obtulerat Samuel coronam Israèlis, & ille non solum se abscondit: *Ecce absconditus est domi*. Sed etiam inventus se corona indignum confessus est: *Nũ quid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israël?* Opportunitate alia Samuel eidem Sauli intimavit ex prescripto Dei privationẽ coronæ: & Saul quãdo se peccatorem recognoscere, & abjicere debuerat, instanter petiit à propheta, ut se honoraret, & coram regni senioribus majorem cultũ deferret. *Nunc honora me coram senioribus populi mei*. Notabilis actionum disparitas! quando Samuel quærit Saulem, ut illi sceptrum & coronam porrigat, Saul fugit, absconditur, seque fatetur regno indingnum: quando merebatur regium honorem, erat Saul temperatus; quando non merebatur, ambitiosus; ideo quando dignus subterfugit; quando indignus procurat; est perfectio humilitatis, subterfugere; est vitium ambitionis procurare; nam apud probos minima imperij, virtutis est maxima ratio; & ideo qui detrectant regimen ipso regimine, dignissimi sunt.

Honorem fugit qui illo dignus est. 1. Reg. 13

1. Reg. 15

§. TERTIUS.

Regimen ingratorum plus quam omnes indiget consilio.

107 Injunxit Deus Moysi, ut eligeret septuaginta consiliarios de populo, qui essent sapientes & experti, quasi tales plurimam illi opem essent laturi pro sustinendo regiminis pondere. *Cõgrega mihi septuaginta virós, quos tu nosti, quód senes populi sint, ac magistri*. Notabilis Dei præcipientis ordinatio? Promittit Moysi & Aaroni propriam assistentiam in regimine

Consiliarij in regimine. Num. 11

regimine populi: *Et ego ero in ore tuo, & in ore illius: & ostendam vobis quid agere debeatis*. Et præcipit adhibendos cõsiliarios? Ad quid humanum & fallibile consilium, ubi divina sapiẽtia assetrix erat? Ex causa duplici præcepit Deus adhiberi consiliarios. Prima. Ut frequẽs murmuratio populi per multos despertita, minùs læderet Moysen, & ex hac radice magis levatus maneret; nam qui de omnibus murmurat, nullum offendit: quia nemo illi fidem adhibet. Secunda. Ut ita justificaret regimen consiliarijs, quod nulla esset causa murmurãdi detractoribus; nam administratio quæ nititur consilio, etiam claudit os detractorum; quia omnis gubernatio (ut docet Rex sapiens) consilio optime probatur; *Qui agunt omnia cũ consilio, reguntur sapientia*. Christus infinita, & infallibilis sapientia adhibuit Philippum consiliarium in deserto, ut multitudinis esurientis cibo aliquo famem deppelleret. Petrus magister ac Princeps Ecclesiæ Spiritu Sancto illustratus vocavit Apostolos, ut de eorum consilio, ac suffragijs in locum proditoris Judæ Apostolum aliquem sufficeret. Josue, qui; cum Deo res omnes suas gerẽdas communicabat expectans, & accipiens omnes directiones & ordines ad expeditionem Hay, tamen audiebat duces seniores, quos habebat ad latus. Quia etiam Deus vult suum regimen probari & justificari consilio. Prudens consilium quærit, ignorans & fatuus despicit: ille a-

Exod. 4.

Prov. 13.

Ioan. 6.

Actor. 1.

Consilium semper audiendum.

lieno servarur consilio, hic sua perit superbia. Consilio mundũ Deus fabricatus est: sic exponũt interpretes illud, *Faciamus hominem*. Ita se gessit Deus, ac si consilium caperet, ut nos hoc edoceret, gubernare cum consilio esse Deum imitari, & non errare in regimine.

Gen. 1.

108 Non exhortuit David Absalonis arma, & petijt à Deo, ut consilia Aquitophelis confũderet: *Infatua, quæso Domine, consilium Achitophel*. Quia ubi abest cõsilium, timor omnis abesse debet: verùm ubi vigent sana, maturaque cõsilia, arma sunt potentiora. Josue miserat sub potestatẽ, diviseratque promissionis terrã, antequam populi hæreditatem, & tamen hæc Moysi adscribitur hæreditas: *Lem præcepit Moyses hæreditatem multitudinis*. Cũ enim Moyses sanis consilijs plurimùm juvaret ad obtinendum quiquid Josue armis subegit, sacer textus judicavid hæreditatem plus deberi consilijs, quàm laboribus. Non est apud Principes, & magistratus potior justificatio, ut linguas detractorum eludant, neque accommodatis medium ut in regimine errores declinent, quám nihil sine consilio statuere: nam qui cum consilio aliorũ gubernat, etiam si erret, prudenter agit: qui sine consilio, semper errat, etiam si ad veritatis scopũ collimet: quia temerè & imprudenter operatur: ille enim & nõ hic medijs accõmodis nititur ad assequendam veritatem. Regnãti & imperanti agno assidebant

2. Reg. 15 Consilium est potentius armis.

Deut. 33.

Universidad de Deusto Biblioteca

veluti consiliarij regij viginti quatuor seniores: *Et super thronos viginti quatuor seniores sedentes.* Cur viginti quatuor seniores, nec minus? Vt ostenderet Regē nullum debere sine cōsilio tempus transigere: Viginti quatuor sunt diei naturalis horæ, totidem illis respondeant consiliarij, ut nulla sine consilio elebatur. *Apoc.4.*

Zelo ducti sint consiliarij.

109 Æquissimum decertū Dei fuit justificare gubernationem Moysis adjunctis consiliarijs, quia consilio probatur regimen. Si vero illi injunxit quod adhiberet sapientes, & expertos: *Senes populi sint, ac magistri*: Cur non adjunxit quód essent boni publici zelo ducti, siquidem talis zelus optimi regiminis anima est? Imprimis exegit in consiliarijs sapientiam & experientiam, ex quibus qualitatibus componitur prudentia, quæ universo probo regimini alimētum præbet. Deliquit Adamus, & quando Deus illum ob peccatum conabatur destruere, se quasi opponens Filius dixit: *Ego feci, ego feram*. Id est sustentabo. Cur qui fecit, promittit conservationem? Filio in divinis peculiariter adscribitur sapientia & prudentia, est enim verbum, mentis actus: quod igitur facit ratio, sola prudentia sustentat. *Isai.49.*

Zelus ad bonum regimen necessarius.

Non exegit zelum, nec de illo meminit Deus, quia totum sibi reservavit, utpote bono regimini omnino necessarium, & hominū opinionibus valde dolosum: nam frequenter apparet zelus id quod re vera ambitio est. Zelum Deus sibi reservatum indicavit Moysi, quando promisit se illius spiritum distributurum in omnes consiliarios: *Auferam de spiritu tuo, tradamque eis*. Cum verò Moysis spiritus zelo foret plenus, idem in omnibus consiliarijs mansit zelus, & unione unus, idēque spiritus: parum enim referebat plurimos esse gubernatores, si in regimine nec unionem, nec uniformitatem servassent. Quatuor animalia illa mystica Ezechielis, cum essent quatuor spiritus, uno eodemque dirigebātur: & cum viderentur regredi (ait sacer textus) semper progrediebātur: *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cùm ambularent*. Quando unus idemque probus spiritus in multis gubernatoribus & consiliarijs est, quanvis res videantur regredi, notos facient progressus. Quando personæ tres divinæ considerantur ad intra, seu in ordine ad ipsum Deum, non uniuntur in operationibus, quas Theologi vocant notionales, quando considerantur ad extra, seu in ordine ad creaturas, statim omnes tres personæ in operando ita uniūtur, ut eadem actione creent, conservent & orbem administrent. Duo tandem in hac materia vellē monitos eos qui gubernant: alterum, agere omnia cum consilio, ut regantur sapientia: alterum omnia naturæ opera cōservari reciproca unione, ita ut hac deficiente illa deficiant: nam etiam concordia sustinet Deus suam totam monarchiam cœlestem: *Num.11* *Vnio in regimine.* *Ezech.1.* *Cōcordia in regimine.*

tem: *Potestas & terror apud Deum est* (inquit Job) *qui facit concordiā in sublimibus suis*. Et ideo qui consilio ac concordia administrant, etiam ingratorum murmurationes infrænant.

§. QUARTUS.

Appetitus proprius ingratum punit.

Appetitus aliquando pro punitione. *Luc.14.*

110 Formato jam novo regimine satisfecit Deus appetentiæ populi, implendo castra coturnicibus, ut appetitus ipse foret illi pro supplicio. Nam solet aliquādo nos Deus punire rebus ipsis, quas appetimus. Invitati á Domino ad cœnam Evangelicam, renuerunt, & Dominus hanc inurbanitatem punivit ipsius convivij & epularum destitutione: *Dico autem vobis, quód nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnā meam*. Illi nil aliud magis appetebant, quám non gustare talem cœnam, siquidem ad illam noluerunt ire: & tamen ipsa illius privatione puniti sunt: quia nullum durius est supplicium, quàm pravi appetitus satiatio: Rixosus & iracundus invenit sui delicti pœnam in appetitu vindictæ, superbus in ambitione honoris, avarus in cupiditate divitiarum, lascivus in oppigneratione affectionis. Quám appetens successionis Rachel postulabat filios é Jacobo, tam ardens desiderio, ut dicere se vita privandam illorum defectu: *Da mihi liberos, alioquin moriar*. Habuit Josephum & Benjaminum, & statim mortua est. Implevit desiderium, & simul annos vitæ: *Mortua est ergo Rachel*. Divina providentia dispositum est, ut secum afferat pœnam humanus appetitus. Nam immanis ingratitudo est in homine sequi proprium appetitum: ratio est quia Deo condecoranti hominē libero arbitrio, ut apud ipsum mereri posset, & conferenti mentem, ut bonum agnosceret, & malum declinaret, ingratus adeo est, ut agnoscens bonum, sequatur suum appetitum, amplectendo malum; & ideo ipsomet appetitu punitur homo. *Gen.29.* *Gen.35.*

Id experimento infelici multi de populo hac opportunitate cēserunt: Deus enim eos extinxit ac sepelivit eo loco, ubi illi extinxerunt, vel potius satiarunt suos pravos appetitus. Et huic loco, Deo jubente impositum est nomen, *Sepulchrum concupiscentiæ*. Ut intelligerēt homines se propria volūtate in eadem formare sepulchrum.

Voluptas cum morte & sepulchro. *Prov.7.* *Ioan.19.*

Ad turpem lectulum myrrha & aloé delibutum invitabat olim quædam fœmina peccatrix: *Aspersi cubile meum myrrha, & aloé, & cinnamomo*. Ad prophanas voluptates invitat, & simul declarat mortuorum unguento aspersum esse cubile ac lectum: nam alio simili unguento unxit Josephus Christum sepulchro mandandū: *Ferens mixturam myrrhæ, & aloès, quasi libras centum*. Præter intentionem edocuit coincidere inter se locum mortis & concupiscentiam carnis: idem esse quærere turpem voluptatem, ac parare

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſibi ſepulchrum. Nullum vita & anima ſortitur hoſtem inferiorē. Hic Alexandrem honore, Holofernem capite, & Balthazarem vita ſpoliavit.

Verùm Cur Deus ingratos detractores ſepelit in ſua concupiſcentia? quia detractor ingratus ſemper ignorat beneficium quod recipit; quandiu non ſatiatur ejus appetitus, & hic quanvis videatur ceſſare in ſepulchro, hic adhuc non ſatiatur, quia murmurator vivus detrahit, & ſepultus appetit. Sepultus erat populus in ſua ingratitudine, & adhuc appetebat cenas Ægyptiacas, quādo fruebatur cœleſti manna. Ideo ob tam ſtupendam ingratitudinem recuſavit Moyſes regimen, judicans minus malum eſſe mori, quám gētem ingratam gubernare.

CAPUT X.

Ingratitudo livida ſeu invidioſa reddidit Mariam & Aaronem murmuratores.

§. PRIMUS.

Supplicium invidioſi eſt aliena gloria.

111 INgratitudo malum cō tagioſum eſt, ſiquidem infecit Mariam & Aaronem, ut detraherēt Moyſi, quin recordarentur debitorū, quibus illi obſtriti erant: nam qui plus debet, minùs recordatur, & plus murmurat: *Locuta eſt maria & Aaron contrà Moyſen.* Videbant illū multum à Deo fautum & honoratum, & illius uxorem Æthiopiſſam in honore præcipuo apud populum, ideo non tulerunt excellentiam fratris, ſed ita cōqueſti ſunt alienū favorem, ac ſi propria vita ſpoliarentur: nam idem eſt quoſdam erigere, atque occidere reliquos. Exaltavit Moyſes in deſerto ſerpentem, & confeſtim reliqui ſerpentes interierūt: unius exaltatio fuit gladius, qui extinxit vitam aliorum. Nullum acerbius tormentum eſt invido, quàm aliena gloria. Fatetur Paulus ſibi tanquam cruci mundum affixum eſſe: *Mihi mundus crucifixus eſt.* Cur ſic cruci affixus mūdus? quia Paulus vivit glorioſus, ſeu in gloria crucis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce.* Valde aſſimilis eſt invidia ophthalmiæ morbo oculorū, qui offenditur luce, & rebus ſplēdidis, ita ut eó plus creſcat in oculis cęcitas, quó plus augetur in ſole ſplendor. Ægritudo eſt adeo ſæva, ut nec parcat fratribus: occidit Abelē, vendidit Joſephū, detraxit Moyſi. Malum eſt adeo tabiferū ac venenoſum, ut naturam induat viperæ, quæ ſicut matris rūpit ventrem, ut naſcatur, ſic invidia lividi rumpit ac torquet mentem, quando naſcitur.

Invidia eſt loco ſupplicij. Num. 12

Invidiæ tormentū aliena gloria. Ad Gal. 4

112 His præhabitis: tria ſunt conſideranda in Mariæ & Aaronis ingratitudine livida ſeu invidioſa: Primum quód invidia adeo cæca eſt, ut malit propriam gloriam minui, quam augeri alienā. Secundū, quòd cum valde appetens lucri ſit adeo delirat, ut neſciat eſſe quæſtuoſa, etiam quando magis inhumana. Tertium, quód invidiæ tenebræ inſectantur ſemper lucis ſplendores. Probatur primū, quia cùm certū ſit, quó reſpectu Moyſis conſequebantur Maria & Aaron favorem Dei, ideo minuendo detractione opinionem Moyſis, minuebant proprium favorem: ſed adeo cæca eſt invidia, ut malit propriam gloriam minui, quam augeri alienam. Somniavit Joſephus ſe adorari à fratribus ſuis tanquam ſtellis, & ſtatim per illos Iſmaēlitis venditus eſt, *Vendiderunt eum Iſmaēlitis.* Cur inciderunt in tale deliramentum, ſi illi juxta ſomnium fulgere debuerant tanquā ſtellæ? quia intellexerunt Joſephum fore ut ſplenderet tanquā ſol, & ideo recuſarunt fulgorem ſtellarum utpote inferiorem, eligentes vivere ſine ulla luce, & in obſcuro potiùs quám videre Joſephum fratrem magis glorioſum, & tanquam ſolem ſe ipſis ſtellis fulgētiorem: invidus enim plus dolet augmento alieno, quā detrimento proprio.

Invidus rejicit propriam gloriam, ne augeatur aliena. Gen. 37.

Gen. 37.

Bono alieno plus dolet invidus, quàm malo proprio Luc. 19.

Enixé poſtulat dives avarus ab Abrahamo, ut mittat Lazarū in infernum, quó ipſum gutta frigidæ aquæ levet ab incēdio Gehennali: *Mitte Lazarum.* Si dives ille infelix mitigationem incendij ſolúm expetit, cur potiùs Lazarum mittendum in infernū, quàm ſe portandum in ſinum Abrahæ poſtulat? quia Lazarus per miſſionē in infernum collocabatur in loco tormentorū, dives ipſe per portationem in ſinū Abrahæ collocabatur in loco quietis, & ille majori invidiæ incendio ardens potiùs volebat infelicitatem propriam, quàm felicitatem alienam. Ploravit Saul quando certò cognovit Davidem regnaturum: *Levavit vocem ſuam, & flevit: nunc ſcio verè quod regnaturus ſis.* Prædicit Samuel Sauli ipſū, & ejus filios eſſe brevi morituros: *Cras tu & filij tui mecum eritis.* Nec legimus Saulem ploraſſe hoc triſtiſſimo nuncio. Cur igitur non plorat certus de propria morte, & plorat certus de regno Davidis? quia Saul invidia tabeſcens magis ægrè ferebat felicitatē alienam, quā infelicitatē propriam: nam infelicitas propria corpus, felicitas aliena vulnerabat animam.

1. Reg. 28
1. Reg. 24

113 Secundum oſtendirur quia murmuratio invidioſa Mariæ, & Aaronis multo magis offendebat illos, quā fratrem ſuum Moyſen, tū quia detractio infame & abjectū vitiū eſt: tum quia detrahebant fratri ſuo Moyſi, de quo ſummus cōditor dicebat: *At non talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt.* Et ideo murmurare de fratre ſuo, erat de ſe ipſis murmurare, & etiam de ipſo Deo, ſed invidus ingratus adeo delirat, ut neſciat eſſe quæſtuoſus, etiam quando magis inhumanus. Promiſit Herodes dimidium regni ſui filiæ Herodiadis in præmium cujuſdam ſaltationis. Dignum præmium tali miniſterio: & quidem regna terrena adeo mobilia ſunt, ut rectè dari poſſint in præmiū mobilitatis in ſaltando. Suaſit mater filiæ,

Invidus præfert lucro proprio malum alienum.

Marc. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

filiæ, ut peteret caput Baptistæ & hujus caput maluit quàm regni dimidium: elegit potiùs homicida esse, quàm Regina. Nam regnare erat bonum proprium, occidere erat malum alienum: quicunque flagrat invidia præfert bono proprio malum alienum. Decrevit Balthazar vita spoliandos multos ac præcipuos sui imperij sapientes: rex enim idiota subditos odit desertos, ac eruditos. Omnes tamen evasere periculum Danielis favore & industria: hi omnes postea conspirantes contra Profetam decreverunt illum interjisse in lacu leonum. Non miror eos beneficij oblitos: nam beneficium in corde ingrati parit obliviones, tanquam fructus præcipuos. Solum miror quod non vereantur aliã occasionem, qua egeant gratia & favore Danielis ad iram Regis placandam. Causam innuit sacer textus: *Porrô Daniel superabat omnes.* Excedebat omnes Daniel tũ magnitudine & maturitate judicij, tum profunditate scientiæ, & ideo ardentes invidia malebant carere Danielis protectione, quã pati illius excellentiam.

Dan.6.

114 Tertium patet ex eo. Splendebat Moyses inter alios, quia ex consortio Dei vultus illius instar solis fulgebat: & idcirco Maria & Aaron de illo murmurabant, & reliqui Hebræi ex invidia cœperunt eum insectari, non tam quia Deo & virtute plenus in se sol erat, sed quia fulgẽs irradiabat: nam luces semper patuere invidiæ, & insectationibus.

Invidia lucem odit & persequitur.

Infortuniũ est, quod ab ipso nascentis mundi exordio illas comitatur: tam enim longo tempore inter lucis splendores, & invidiæ tenebras bellum geritur. Attoniti Angeli dicebant se videre sanctam animam castris armatam ac terribilem, quando circunfusam splendoribus: *Quæ est ista quæ progreditur tanquam aurora consurgens: pulchra ut luna, electa, ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Idem non legimus dixisse quando viderunt eandem animam ascendentem per desertum virtutibus præditam, ac locupletem: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Cur Angeli non demirantur, nec vident castris armatam, quando ascendit per desertũ, sed quãdo splendoribus irradiat? quia invidia non odit tantũ virtutes, quantum luces: invidus nõ tam solet insectari virtutibus præditum, quám splendoribus fulgentem. Cœpisti fulgere instar lunæ vel solis, armate & præpara contra insectationes. Servator Christus appellavit suos discipulos lucem, & simul civitatem positam supra mõtem, quasi vallo & muro ipsius montis circumseptam, & munitam. *Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.* Qui enim eo devenit, ut tanquám lux fulgeat, ne invidiæ ictibus & expugnationibus extinguatur & corruat, sit civitas naturæ situ & arte munita. Nescio quo fato lux, cum sit inter omnes res creatas pulcherrima, ad mensuram gratiæ ac venus-

Cant.3.

Cant.3.

Lux multum patet invidiæ.

Matth.5.

venustatis, patiatur ab invidis persecutiones. Ubi primum Simeon Christum declaravit lucẽ gentium: *Lumen ad revelationem gentium* statim illi adversitates prædixit: *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel: & signum, cui contradicetur.* Apparet Deus Moysi inter splẽdores, & pro loco eligit spinosũ rubum, ut nobis ostẽdat, eos qui plus cæteris fulgent, spinis esse debere circumseptos, vel quia invidia illos suis vulnerat ac pũgit spinis, vel ut illi spinis armati sese ab invidis tueantur. Parum luceat qui invidiæ persecutiones ac tenebras declinare velit: cum videamus passim celestes luces à terrenis vaporibus obscurari.

Luc.2.

Exod.4.

Invidia nunquam potest celari.

115 Rogo tamen, si valde expediebat Mariæ & Aaroni fratrem suum Moysen esse gloriosum, Deoque acceptum, cur non tegunt, vel dissimulant invidiam saltem ex cõvenientia propria? Invidia vitium est, quod latere nequit: reliqua vitia saltem ad tempus latent: invidia ubi primũm cor ingreditur, statim foras prodit, & in colore vultus deprehenditur: *Egoloquar de te ad patrẽ meum* (dicebat Jonathas Davidi) *& quodcumque videro nunciabo tibi.* Quasi diceret, quanvis Saul me ex amicitia suspectum judicet, ubi primum laudes Davidis audierit, statim invidia manifestabit in vultu quidquid in corde latuerit: itaque ero tibi nuncius nõ tam de auditu, quàm de visu: quia invidia se statim in conspectum dare solet.

1.Reg.19

Secum statuerat Esau se post Isaaci parentis sui mortem, occisurum Jacobum, ut sumeret vindictam de injuria erepti sibi majoratus, & vix in corde fratricidium decreverat, quando Rebecca id cognovit: *Dixit in corde suo: occidam fratrem meum, nunciata sunt hæc Rebeccæ.* Si inpectore & corde suo tacitus statuerat, quomodò scivit statim Rebecca, præsertim quia non constat id revelatione divina accepisse? Erat malũ invidiæ, quod Esau contra gloriam fraternam cõceperat, idcircó ab intimis cordis penetralibus debuit in vultum ascendere, ibique tanquam in patenti cordis fenestra se prodere. In vultu & oculis cernuntur omnes animæ affectus, sed prior qui se oculis usurpandum præbet, est invidia. Hæc enim occultari nescit: & quidem quæ sibi non parcit, quomodó parcet alijs.

Cognitio invidiæ facilis.

Gen.27.

116 Duo tandem invidiosos moneo: Primum quòd qui tabescit invidia sordidam exhibet vilitatem. Secundũ quód ex alijs vitijs potest capi lucrum aliquod vel falsum, vel apparens, at ex invidia nullum quoad primum dignum animadversione est, quod fratris Josephi, illi gloriosо non cœperunt invidere, quando lucidi instar stellarũ cœlestium, sed quando deteriores instar manipulorum agrestium, quibus collati fuerant: *Invidebant ergo illi.* Quid si primo hoc somnio illos invasit invidia; cur non in somnio secundo? In hoc secũdo se considerarunt nobiles, ge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nerosos instar stellarum tantùm distantium á se ipsis primo somniatis, quantum distat á manipulo agri stella firmamenti; quando igitur se viderunt Lucidos ac conspicuos non putuerũt se exhibere invidos: quando autem se intellexerunt rusticos manipulis agrestibus comparatos, cœperũt ægrotare invidia, morbo abjectissimo. Agreste munus distat, inquit servator Christus, frater prodigi: *Erat filius ejus senior in agro.* Quid referebat ad historiam, fratrem illum seniorem detineri rurali exercitio? se declaravit invidum festi illius convivis, quo frater prodigus fuerat acceptus: & sic expediebat declarari rusticum. Inter se valde cohærent invidum, & rusticum, seu villanum esse. Nam invidia vilitas magna est.

Invidia vitium est damnosum etiam sibi.

117 Magna est invidiæ vilitas: maxima invidiosi, inscitia: nam ex alijs vitijs lucrũ aliquod capi potest, vel falsum vel apparens, ex invidia nullum: ultor ex vindicta capit satisfactionem injuriæ, superbus estimationẽ propriam, luxuriosus voluptatem, latro possessionem & usum rei furtivæ: at ex invidia nullum reportatur emolumentum etiam apparens, vel proprium, vel alienum: invidia enim qua talis nemini nocet, nisi ipsam habenti. Omne aliud vitium amat bonum sive verum, sive apparens, & odit quidquid tali bono adversum: invidia amat malum proximi, & odit proprium bonum. Quodcunque aliud incumbit conservationi propriæ, & adversariorum destructioni: invidia ut alienum bonum destruat, sibi inferet perniciem. Invidebat Saul Davidi, & quando furoris morbo corripiebatur, nullum aliud habebat levamen prætet Davidis citharam, & tamen lancea Davidem trajicere conatus est. Quid ita, si nece Davidis privabatur Saul morbi sui remedio? Hoc ipsum invidiæ genium est, ut parato sibi malo in proprium exitium ruat, dummodó proximum destruat. Pestilentia ardebat Palestina ob iniquam retentionem arcæ Dei. Cur ad vitandam extremam pœnam, Dei arcam non restituunt? Quia ea est invidiorum malitia, ut se ipsos potiùs damnet ad capitale supplicium, quám ad videndum in proximis suis incolumitatem & quietem aliquam.

1.Reg.17

1.Reg.4.

Verum cur sic amico fœdere coéunt invidia & ingratitudo, ut omnis invidus sit ingratus, & è contra, omnis ingratus invidus, ut habemus satis compertum in Maria, & Aarone? Ratio hujusmodi reciprocæ conjunctionis in eo sita est, quód utrũque hoc vitium ortum habuerit cum homine: ingratitudo illum reddidit immemorem, ut pro se toto à Deo condito gratias haberet: invidia illum reddidit ambitiosum, ut insanè aspiraret ad scientiam divinam. Cum veró humana natura in pœnam criminis, manserit ingrata & invida, sunt homines ex innata propensione ingrati, ne gratificẽtur bono accepto: & invidi, ut alienum bonũ aversentur: Unde optima ratio est, ut invidiosi aliena puniantur gloria.

§. SECUNDUS.

Princeps qui Deum imitatus fuerit, erit justus in puniendo.

Invidia sui ipsius supplicium est.

118 Vidimus in Maria & Aarone malitiam invidiæ, quæ in se ipsam adeo sæva est, ut nec propriæ naturæ parcat. Discamus á Deo, quale nam sit invidorum supplicium magis aptum, & consonum. Ubi primum Deus Mariam & Aaronẽ audivit murmurantes, statim accersivit, & coram ejus summis laudibus extulit Moysen, illius maximê commendans fidelitatem, & manifestans favores, quos illi impendebat: *At non talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei.* Coram detractoribus invidis commendavit Moysen, ut illos eadẽ sua invidia tanquam opportuno supplicio torqueret. Æquũ etiã est, ut quantum homines detrahendo minuunt de fama justorum, tantum Deus laudando augeat. Tribus in occasionibus, quibus Magdalenæ detractum fuit à sorore Martha, Pharisæo, & discipulis Christùs se opposuit, eamque defendit, ut ostenderet, quando murmuratores justos ac probos denigrant, Deum condecorare. Mariam Deus infecit lepra morbo tabisero supplicio culpæ illi fœdissimæ peraccomodo.

Num.12

Deus honorat quos detractor denigrat.

119 Non punivit Deus populum, quando suæ divinæ providẽtiæ detraxit, & punivit, quãdo Maria & Aaron detraxerunt Moysi servo suo. Fuit optima politica Regis cœlestis, quam terreni Reges æmulari debent. Æque enim suam Principis ostentãt magnitudinem puniendo injurias suis ministris illatas, ac condonando proprias offensas. Tulit Deus alapam, quam filio suo unigenito servus vilissimus inflixit, at non dissimulavit cũ Jeroboamo volente percutere Prophetã, cum statim elatam manum arefecerit: *Exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum.* In dissimulanda propria injuria nos edocuit patientiam, in plectenda illata Prophetæ, docuit Principes solicitudinem, quia injurias suis illatas ministris ulcisci debent. Maledixit Deus Caimo, quando interfecit Abelem: *Maledictus eris super terram.* Et non maledixit, quando deteriores fructus in sacrificium obtulit: nam in occisione offendit proximum, in sacrificio immediatè Deũ. In omnibus actionibus David (inquit Sacer textus) justè se gessit, excepta nece Uriæ: *Non declinavit ad dexteram, ne ad sinistram, excepto sermone Uriæ.* Cum multa alia David peccata commiserit, cur Spiritus Sanctus illi tantum imputat homicidium? quia in omnibus alijs Deum solum offenderat, at homicidio læsit Dei ministrum: & Deus magis ægré fert injurias nobis suis ministris, quã sibi tantum illatas.

Princeps non tam propriàs quàm suorum injurias puniat.

3.Reg.13

Gen.4.

3.Reg.15

Universidad de Deusto Biblioteca

Supplicium à Deo justū Num.12.

120 Duo fratres detraxerūt Moysi:& Deus, cum solum Aaronem increpaverit,Mariam punivit lepra: *Maria apparuit candēs lepra quasi nix.*Si in viro est gravior culpa, quæ in fœmina non nihil excusatur ob libertatem linguæ:mulierum enim linguæ sunt propria illarum arma,& de culpa aliquantulum minuitur, quando fit læsio armis proprijs: cur Aaron fuit solum sugillatus,& non punitus,præsertim non obstante provocatione Mariæ: nam Eva provocavit Adamum,&uterque punitus fuit? Quanvis eandem commiserint culpam Maria, & Aaron tamen gravius deliquit Maria inductione exempli, quo præivit murmurando: *Locutaque est Maria & Aaron.*Et æquum est, ut gravius sit supplicium, ubi culpa præivit: non enim tunc sola punitur culpa, sed etiam exēplum culpæ: sit igitur suppliciū exemplare,ubi culpa fuit exemplum.

Exemplū malum puniendū

Prælati servato decore puniendi. Prælatus tegat culpas subditorum. Exod.32.

Deus etiam quasi dissimulans leniùs punivit Aaronem, ne, si eum lepra inficeret, videretur maculare tiaram Pontificiam, & reprobare electionem: & quidē in tribunali divino proclivius est tegere delinquentem, quám infamare. Deliquit populus Israèliticus in adorando idolo, & Deus occultavit nomen, quando adMoysē de rebellione questus est:*Peccavit populus tuus.*Moyses verò hoc á Deo ita facile documentum hausit,ut culpam populi bachantis festo vituli texerit Josue: *Vocem cantantium ego audio.* Quanvis enim culpa illa ita foret publica,ut solum latuerit Josue brevi cognitum, tamen Moyses ita se gessit,ac si occulta foret. Prudentia est subditorum culpas tegere, & Dei politica dissimulare.Dixit Christus Joanni culpam Judæ,& Joannes ait illam á nemine fuisse cognitā: *Hoc autem nemo scivit discumbentium, ad quid dixerit ei.* Culpæ alienæ sic tractari debent, ut etiam ab illis,quibus dicuntur,ignorari videantur:& ea cautela dicendæ, ut ante prolationem omnino tegantur,& post prolationem quasi ignorentur. In Evangelio omnino tacetur nomen divitis cujusdam, *Homo quidom erat dives.* Et manifestatur nomen pauperis, *Mendicus quidam nomine Lazarus.* Quid? nominatur egenus peculiari nomine, & non dives? Ita:in domo Dei non potentes & locupletes,sed soli mendici ac miseri nomen habent. Ibi tamen mysterium speciale fuit, nam de paupere erant proferendæ virtutes,de avaro divite defectus:quā do autem ad vitia & defectus manifestandos impellit ratio, vult Deus, ut tacitis personarum nominibus,proferātur. Hanc àDeo Principes doctrinam hauriant, ut justè puniant. Aaronis culpa fuit secretò murmurare de Moyse:& quando culpa Pontificis secreta est, vult Deus ut pro supplicio sufficiat objurgatio: si enim hæc satis non fuerit,ut corrigatur, infamatio non sufficiet ad emendam.

Culpæ alienæ occultandæ. Ioan. 18.

Luc.15.

Infamatio non emendat.

121 Sed cur aliter circa Mariam

Sacerdoter honorandi.

riam gestum est,& processum ad acerbam punitionem? Maria ad culpam præivit exemplo: Aaron sacerdos erat, & Deus præcipit ut sacerdotibus deferatur honor tanquam magnatibus suæ personæ: *Sic benedicetis filijs Israel, & dicetis: Benedicat tibi Dominus.* Si Deus est qui benedictionem impēdit,cur injungit sacerdotibus, ut benedicant? quia ea sacerdotij dignitatis celsitudo est, ut quandam veluti divinitatis umbram contineat: unde non ut res humana,sed ut divina tractari, & adorari debet. Prohibet Deus Moysi ne homines in sacerdotes ungat:& statim præcipit, ut Aaronem,& ejus filios ungat in sacerdotes: *Caro hominum non ungatur ex eo: Aaron & filios ejus unges.* Quid! sacerdotes non habent humanam carnem? non constant ex humana natura? significavit Deus sacerdotes ex officio & dignitate,qua funguntur,esse supra homines, ut illis habeamus debitum honorem, & reverentiam tanquam magnatibus coram Deo.

Num.6.

Exod.30

Prælati quomodo puniendi

122 Causa alia cogitari potest, ob quam Deus impunitum reliquerit Aaronem,nempe quia vel puniret spoliando dignitate, vel conservaret in eadem post supplicium publicū: spoliare dignitate esse pœna publica, quam infligere ob detractionem secretam,videbatur immodicus rigor, post tot annos, quos Aaron in divinis obsequijs transegerat: & Deus non obliviscitur præterita obsequia, imò semper habet præsentia ad remunerandum: pro momentaneo obsequio condonat scelera multorum annorum: homines è contra sunt qui obliviscuntur,ita ut quandoque non sufficiant multiplicata obsequia multorum annorum, ut parcant delicto momentaneo. Satis fuit momentum, ut Christus latroni condonaret scelera totius vitæ. Et obsequia totius vitæ satis nō fuerunt, ut David non puniret Joabū ob culpam momentaneā.

Luc.23.

3.Reg.2.

Punire Aaronē pœna publica, ita ut post eam inflictam maneret in Pōtificatu,esset tali supplicio Pontificiam dignitatē cōminuere,& obscurare illum; qui ex officio lux esset. Ut Paulus suaderet Romanis Christum supremum fore judicem sententiam de universo mundo laturum, prius de summa illius sanctitate certos fecit: *Nunquid iniquus est Deus! absit, aliquin quomodo judicabit Deus hunc mundum.* Qui alios judicaturus est, debet esse integræ illæsæque famæ, & reputari ab omni scelere immunis. Parum verentur pœnam subditi, si ijsdem sceleribus suo Principi assimilantur.

Iudex sit sine crimine.

Ad Rom. 3.

Verum si ingratitudo invidiosa nemini parcit, cur pepercit Deus Aaroni lapso in talem culpā?Non pepercit Deus Aaroni: imò duplici eū supplicio affecit, altero quando reprehendit,alterō quādo Moysen corā eo laudavit. *Nō talis servus meus Moyses.* Et certè affici nequit graviori supplicio ingratus invidus,quā si audiat alienas laudes. Duos olim Mag-

Num.12. Laude aliena punitur indus.

Universidad de Deusto Biblioteca

dalenæ detractores invidos, qui etiam ex invidia in blasphemias contra Christum erruperant, alter Judas coarguens prodigalitatis: *Ut quid perditio hæc*. Alter Pharisæus coarguēs ignorantiæ: *Hic si esset Propheta sciret*. Aptissimo supplicio coércuit idem Dominus, laudibus scilicet, quibus Magdalenam extulit. Et quidem si invida ingratitudo nemini parcit, justus judex Deus etiam in hac vita non patitur impunē: idcirco Princeps qui Deū immitatus fuerit, erit justus in puniendo.

Matth. 27.

Luc. 7.

CAPUT XI.

Moysis magnanimitas regia, erga ingratos.

§. PRIMUS.

Princeps ille qui magis sustinet, magis Princeps est.

123 DEtractores punivit Deus, & Moyses plus doluit de punitione, quàm de detractione contra se facta: *Clamavitque Moyses ad Dominum, obsecro sana eam*. Nam suppliciū, quod in subditorum corporibus mandatur executioni, probū ac benignum Principem ita afficit, ut illius animam vulneret: *Fac tibi cultros*. Dixit Deus Josue ut circumcideret filios Israél: vulnera circuncisionis infligenda erāt populo, & tamen Deus dicebat cultros fabricandos cōtra Josue: *Fac tibi* nam vulnera subditis inferenda, in probo Principe, qualis Josue, excipi debuerant. Plus doluit Moyses de supplicio, quā de murmuratione: nam Princeps optimus sicut nec assentatorijs laudibus obstringitur, ita nec mordacibus detractionibus superatur. Arcadius & Honorius suis legibus statuerunt, ne detractiones illæ punirentur. Et Salomon illas judicavit utiles auribus Principis: *In auris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem*. Nam detractiones Principem probum monent, pravum puniunt: & plus deferendum est punitioni, quám laudi: punitio enim docet, laus blāditur. Egere videntur Principes murmuratoribus, qui ipsos pungant, pro reparandis damnis assentatorum, qui illis adulātur. Si verum est, quod detractores proferunt, emendatio corriget: si falsum, veritas ipsa omnino diluet. Secum affert sensus indignationem, eamque in Principe plus ira, quám murmuratio accendit: nam murmuratio non lædit, nisi quando sentitur, & ira quāto minus sentitur, plus lædit, atque adeó Principi indignabūdo plus nocet. Indignatus Caiphas contra Christum, scidit vestimenta sacerdotalia, quasi præsagus ibi esse finiendum sacerdotium. Nā ubi primum immoderata excanduit iracundia, visus est se dignitate privare, si nō effectu executionis, saltē veritate prophetiæ.

Sustinere debet Princes, ut talis sit, & reputetur: *Vos vocatis me Magister, & Domine, sum etenim.*

Num. 12

Princeps optimus dolet de malis subditorum. Ios. 5.

Detractio de Principe ipsi interdum utilis. L. 1. C. Prov. 25.

Ira noces Principi.

Princeps, talis sit patientia. Ioan. 13.

nim. Post lotionem pedum discipulorum se Christus commendat Dominum: cur non sic post Eucharistiæ institutionem? quia instituens sacramentum, si altera manu suum corpus manducandum tradidit: *Accipite & manducate*. Altera indigitavit proditorem: *Qui intingit mecum manum in paropside*. At in lotione pedum omnino dissimulavit injuriam venditionis, quam Judas corde suo moliebatur: & tunc maximè innotuit Dominus, quandó dissimulans proditionis injuriā patienter tacuit.

Matth. 26.

124 Dubium esse potest, si detractio est vitiū infame, præsertim ex invidia pullulans, cur Moyses compassus est detractoribus invidis, quantunvis fratribus? *Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam*. Quia sustinere ingratos, eisque opem ferre, genium & indoles Principis est. Exposcunt Pharisæi á Christo miraculum, ut ipsum Messiam ac Regem suum agnoscant, quibus Dominus reddidit, nullum aliud signū, ut ipse dignoscatur Rex, illis dandum, nisi Jonam á Balena devoratum, in eaque triduo manentem: *Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ*. Quia cum Jonas à Balena devoratus esset figura Christi triduo conditi in sepulchro pro hominū remedio, nullū dari poterat manifestius signum, ut ingrati Pharisæi ipsum agnoscerent Messiam ac Regem.

Num. 22

Ingratis opitulari, Principis est.

Matth. 12.

Mortuus est Deus, ut nobis benefaceret, & vivit ex ipsa beneficentia. Condidit Deus orbem sex diebus, spōdente interim divina liberalitate secum excessus, siquidem nullum alium habere potest competitorem: adveniente die septima cessavit ab operādo: *Requievit die septima*. Cur potius in hac die, quám in aliqua ex reliquis? Prævidit Deus venturo tempore se quodam sabbatho mortuum, ac sepultum, nostrorū scelerū violentia, ideo primo illo sabbatho cessat á benefaciendo: uno sabbatho suspendit favores, alio sabbatho eligit sepulchrū, ut sic ostendat idē esse suam cessare beneficentiam, atque ipsum jacere in sepultura. Dixit S. Paulus nos esse Dei hæredes: *Hæredes quidē Dei*. Locus hic intellectu difficilis est: quia hæreditas solum confirmatur, ac devolvitur morte testatoris, de jure secundum eundem Apostolum, proindeque ad hunc finem supponitur testator moriturus: quid igitur testator Deus morietur, ut homines hæreditatē adire, & capere possint? Observa, quādo justi omnes perfectā bonorū æternorum, ac cœlestis gloriæ possessionē adepti fuerint, cum nó ampliùs egeant aliquo, quod á Deo petāt, & impetrent, Deus vita ipsa per essentiam se quasi mortuum reputabit, cum in eo idem sit cessare á benefaciendo, atque cessare á vivendo. Quando Deus misit in mundum filiū suum, ut hominibus beneficia conferret, se reputabat vivum: *Sicut misit me vivens Pater*. Quando opus jam nō fuerit beneficia

Beneficentia Deum vivificat.

Gen. 2.

Ad Rom. 8.

Ioan. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conferendi, Deus ipse sibi videbitur defuntus, quasi illi vita sit ipsa beneficētia. Talis igitur cura fuit Moysi æmulari Deum in benefaciendo, populoque suo opem ferendo.

125 Verùm quód Moyses imitaretur Deum in beneficentia, & remedio adhibendo, Deū ipsum beneficum exprimebat: quód verò Deum quereret, ad ipsumque exclamaret pro obtinenda venia ingratorum videtur excessisse figuram, & repræsentationem: Deus enim populum ingratum graviter punivi! Non excessit Moyses in quærendo Deo, ad ipsumque clamando ad obtinendam ingratorum veniā: si enim in regendo populo gerebat vices Dei, tamen mansuetudine & clementia repræsentabat Christum Dominum, qui ingratos quæsivit ad veniam & remedium. *Missus sum ad oves, quæ perierant de domo Israël.* Invocavit Patrem clamans ad illum, ut ignosceret: *Pater ignosce*. Lassatus quæsivit Samaritanam sitibū dus ejus salutis, qua inventa & sanata invenit quietem, & extinxit sitim. Quærere autem miseros ad opitulandum, est charitas divina, ab hominibus magni æstimata. Divina, quia Deus quæsivit ingratos, ut succurreret: æstimata plurimi, quia plus est quærere ad benefaciendum, quàm quærēti benefacere: alterum excessus est, alterū reputatur solutio. Insectatus David à Saule, & pressus fame venit in domum Aquimelech, & hic illi obtulit panes

Pauperes & miseri quærendi sunt ad remedii.

Venia dari etiam ingratis.
Matth. 15.
Matth. 27.
Ioan. 4.

1. Reg. 21

templi, quibus acceptis David famem sedavit. Non tamen legimus quód pro accepto beneficio grates referret. Alia opportunitate, cùm David fugeret Absalonem filium suum, á quo vita sceptroque quærebatur spoliandus, ei venit obviam Siba, obtulitque panem copiosum, cui statim David in remunerationem tradidit divitias omnes domini sui Miphiboseph. Quid amplius deprehendit David in obsequio Sibæ, quàm in munere Aquimelech, ut illud statim remuneraretur, & pro hoc nec gratias haberet? Aquimelech solum exhibuit prōptum animū in opitulando, quæsitus á Davide: at Siba quærens Davidem, exhibuit solicitudinē in succurrendo, & hæc pluris fit ab hominibus: quærens enim subit onus petendi & solicitandi, quod valde difficile & arduum homines judicant. Petitio, quam in horto Christus fudit ad Æternum parentem, illi stetit sudore sāguineo. Petitio matris pro discipulis stetit dura objurgatione: *Nescitis quid petatis.* Petere est se vel reprehensioni, vel morti exponere. In cruce Christus prius petivit quám moretur: sed ubi petivit statim mortuus est: ait enim Evangelista eum sitis refrigerium petijsse, & expirasse: *Dixit, Sitio; & inclinato capite tradidit spiritum.* Quandiu non petijt, vixit: ubi petiit, mortuus est: animo enim generoso idem est petere, ac mori: itaque effecit petitio, quod sola crux non absolverat. Duo Principi sunt necessaria:

2. Reg. 16

Petere est quid difficile.

Luc. 22.

Matth. 20.

Ioan. 19.

ria: in sustinendo longanimitas: in donādo celeritas: nam qui magis sustinet, magis Princeps est: & qui tardé donat, magno pretio vendit.

§. SECUNDUS.

Liberare pœna offensorem ingratum, divinitatis actio est.

126 Maximam parit admirationem mansuetudo Moysis, ex eo quód condoleat Mariæ, á qua offensionem ingratitudinis acceperat: ea enim conditio & propensio hominum est, ut imprecentur, & inferant omne malum suis offensoribus ingratis. Certe sic homines, qui homines sunt, non tamen qui excedentes humanum ingenium Deo assimilantur, sicut Moyses. Servatori Christo Pharisæi attulerūt adulteram, ut eam condemnaret: Dominus verò illius miseria commotus ab eorū manibus eripuit, misitque sine ulla condemnatione liberam. Offenderat ingrata illa suo peccato Christum, utpote Deum: ea tamen mitissimi Dei conditio est, ut non attendens ad offensas proprias, nostras condonet culpas. Hoc in Deo imitatus est Moyses: siquidem Regalis magnanimitatis est sustinere ingratos. Quoniam verò hujus loci mentio incidit, vellem matura consideratione inspicere actiones Christi, quibus voluit documenta dare principibus; ut se rectè & prudēter gerant, erga subditos accusatos.

Offensori parcere est quid divinum.

Ioan. 8.

127 Dimisit Christus oculos in terram, quando audivit accusationem: scripsit digito in terra: dixit Pharisæis, ut qui se ab omni labe culpæ sētiebat immunem, primus lapidaret: denique se erigens pepercit adulteræ. Imprimis dimisit oculos *Inclinans se deorsum.* Quia oculi principis nec dirigi, nec figi debét in malitioso accusatore: siquidem pudori majori est talis accusatio, quàm adulterium: nam hoc ex fragilitate humana, illa nascitur ex malitia Diabolica. Immortales grates referebat Deo vox illa in cœlo audita á Joanne, ex eo quód foret detrusus in Erebum accusator fratrum: *Nunc facta est, salus & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei die ac nocte.* Præsente maligno accusatore nec ipsum cœlum videbatur regnum Dei. Unicus sufficit delator pessimus ut regnum ab hac dignitate & splendido nomine dejiciat: non est regnum, sed misera & lamentabilis confusio, ubi occusatio dominatur; regnū santanæ est, quod admittit delatores; infamia accusandi vitium est Brutorum, & non creaturæ rationalis. Draco & serpens appellatus fuit Diabolus, quando ejectus á cœlo; *Projectus est Draco ille magnus.* Si Angelus cælestis, cur appellatur draco, & serpens terrestris? quia natura Angelus, accusatione Brutum agebat. Doèg fuit qui detulit David ob amicitiam, quam inierat cum

Ioan. 8. Accusator malitiosus detestandus.

Apoc. 12.

Accusatio perdit regnum.

Apoc. 12. Accusatio vitium abjectissimum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Aquimelech; & quis delator, nisi Doëg vir abjectissimus, conditione servus, officio pastor? De servis *Saul* (inquit S. Textus) *potentissimus pastorum.* Non poterat vilissima accusatio residere nisi in homine abjectissimo, nec homo vilissimus servire nisi abjectissimo vitio accusationis. Idcirco jussit Titus ut quicunque delatores Romæ degerent, servili nota inurerentur: & postquam acerbissimé vapularent, ablegarentur in insulas desertas inclementia ac sævitia climatis inhabitabiles. Similiter Domitianus gentis abjectissimæ supplicio Felix initium dedit suo regimini: cum ejus foret usitata vox, Prinpem, qui tales non punit, provocare. Ferebaturque vox ejus: *Princeps, qui delatores non castigat, irritat.*

1.Reg.12

Peccata magis punit Deus, quando scribit.

128 Scribebat Dominus in terra: *Digito scribebat.* Et ibi scripsit vitas accusatorum. Notabilis modus puniendi, scribere peccata. Durissimum fuit supplicium: quod solo ore profertur, transit: quod scribitur, manet; & permanentia illa scelerum scriptorum durissime punit sceleratum. Vidit Rex Balthazar sua peccata scripta in pariete domus regiæ, & statim animo defecit, subita coloris immutatione id attestante; *Tunc facies Regis immutata est.* Peccata illa postea Daniel exponit Regi, & Rex tantum abfuit à deliquio, & despondendo animo, ut eo obfirmato expositionem vestimento purpureo condonaverit. Quid? ad suorum peccatorum conspectũ deficit, & ad auditum persistit intrepidus? Ita; quia vice priori ejus peccata scribebantur, posteriori, dicebantur: & peccata plus terroris incutiũt manu scripta, quàm lingua prolata.

Dan.5.

Zelus in eo esse debet qui sit innocens.

129 Dixit Christus delatoribus, quicunque vestrum ab omni peccato immunis est, primus in eam jaciat lapidem: *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* Solus enim virtute primus, & ab omni scelere alienus, zelo debet ardere ad corrigendos alios: solus qui præcedit exẽplo, potest zelare observantiam legis. Pharisæorum zelus erat pura malitia: non enim intendebant punire crimen, sed damnare innocentiam: *Tentantes eum.* Qui enim accusant innocẽtiam, solum ex malitia zelant: & Deus ægrê fert quòd malitiæ culpis infecti fint accusatores fragilitatis: nam pro condonandis culpis fragilitatis clementia nata est, pro puniẽdis culpis malitiæ, justitia inventa.

Ioan.8.

Pharisæorum zelus malitia.

Princeps exaltatur cum parcit.

130 Levavit se Christus quandó pepercit adulteræ: *Erigens autem se Iesus.* Ille qui se deprimebat, quãdiu non parcebat: *Inclinans se.* Quia nihil æquè Principem erigit ac sublimat, quám delictis in ipsum cõmissis ignoscere, ita ut quò magis parcit, eó magis crescat. Levavit Christus oculos, ut parceret adulterę: quia afflictorum levamen in oculis Principis esse debet. Vidit Pharaonis filia puellũ Moysen projectum in flumen, & accipiens Hebræum esse, servavit cõtra legem parentis. Quia Princeps videre non debet subditorum miserias, nisi ad eas levandas. Tanquam mortuus stabat agnus in throno: *Agnum stantem tanquam occisum.* Et tamen oculis septem percurrebat ac lustrabat terram in ipsius beneficium: *Habentem oculos septem, qui sunt septem, spiritus Dei missi in omnem terram.* Quò præsentia non accedebat, pertingebat aspectus, & non deerant oculi ad benefaciendum, cui deerat halitus ad vivendum. Princeps etiam sine vita habere debet oculos ad auxiliandum. *Præsumere non poterat* (de Cæsare vulgatum est) *regios oculos miseriam aliquam visuros, cui non subvenirent.* Quia quãdo subditis auxiliatur, Princeps innotescit: & quando pœna ingratũ offensorem liberat plusquam humanum se principem ostendit.

Ioan.8.

Oculi principis benefici. Apoc.5.

Beneficentia principis.

§. TERTIUS.

Politica cælestis est ulcisci injurias ministrorum, & murmuratores punire.

Patientia in injurijs.

131 Vidimus Moysis erga ingratos invidos, magnanimitatem. At si Moyses illis pepercit, cur eos punit Deus? quia quó plus sustinemus nostros offensores, eó plus divina justitia oppigneratur in eis puniendis. Sustinuit David proditiones Saulis ipsius vitæ insidiatoris, & Deus illum Davidi ostendit proprio gladio transfixum. Æquanimiter tulit Josephus in carcerem coniici nomine pravi famuli, & Deus illum constituit totius Ægypti dominum. Noluit Susanna se tueri á falsis testimonijs, & ijsdem lapidibus, quibus appetenda erat, Deo sic disponente, appetiti falsi testes periere. Qui suas omnes injurias, seque penitùs divinæ manui cõmittit, manu divina vindicatur: qui verò manu propria quærit vindictam, illatam sibi duplicat injuriam. *Super thronos viginti quatuor sedentes subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei.* Quid? subtus altare martyres, & super thronos sedentes confessores loco sublimiori, & splendidiori? Nonne martyres nobiliores cõfessoribus? clamabant martyres pro vindicta: *Vindica sanguinem nostrum.* Quæ petitio honesta cũ foret (neque enim à sanctis in cœlo aliquid inhonestum committi potest) tamen quia erat petitio & procuratio vindictæ, videbatur nõ admodum arridere Deo, ut pro vindicta clamantes sede honorificẽtissima condecorarẽtur. Procurare ut hostis servetur, cum sit omnino omittere vindictam, eamque Deo committere, est industria, ut vindicta capiatur. Petebat David ut sibi servaretur Absalon & quó ille plus solicitabat illius indemnitatem, eò plus Deus accelerabat supplicium: & eo ipso quód David fugiebat vindictam, se de injuria vindicatum expertus est. Moyses igitur condonans injuriam, eamque totam Deo relinquens, vidit

Vindicta omnis Deo relinquenda.

Apoc.4.

2.Reg.18

Universidad de Deusto Biblioteca

vidit se adeo vindicatum, ut de illato supplicio condoleret.

Detractio vitium detestabile, & nocivum. Num.12 Psal.100

132 Cæterùm, cur ita severè Deus punivit Mariam? *Apparuit candens lepra, quasi nix*. Quia ex invidia fratri suo detraxit, & vitium detractionis exigit omne supplicium. Dixisse fertur Diogenes omnes detractores instar viperarũ esse interficiendos antequàm morderent. David fatebatur se illos insequi tanquam hostes. Puniendi, non audiendi sunt. Semel David audivit Sibam detrahentem Misiboseph, & hoc satis fuit, ut non auditum damnaret. Ubi adest detractio, exulat justitia: nam detractio hominem privat jure suo, justitia reddit unicuique jus suum. Antoninus Pius damnabat capitali pœna calumniatores, si calumnias non probassent: quód si probarent, infamiam illis conferebat in prœmium. Lingua maledica reipublicæ turbatio est. Non effugit crimen princeps audiens maledicum: quia talem auditionem vetat Spiritus Sanctus. *Remove à tè os pravum, & detrahentia labia sint procul á te.*

2.Reg.16

Maledici turbant Rempublicam.

Prov.4.

133 Sunt principes qui excusationem prætendunt éo nomine, ut asserãt se audire detractores, ad sic investigandum, & intelligendum culpas ministrorũ: est error politicus: nam qui voluptate & auditate quadam maledicos audit, eis proclivis adhibet fidem: & indignatio plerunque anticipat judicium, quod si rectum est, non patitur dari condemnationem, parte non audita.

Detractores audiendi non sunt.

In ore & auribus principis omnium fama, & honor tutus esse debet: ideo enim sceptrum Regi traditum est, ut omnes honoret. Herodẽ qui excepit magos Hierosolymis, vocat Evãgelista Regem: *In diebus Herodis Regis*. At Herodem illum, qui in passione Christum despexit, non vocat alius Evangelista Regem, sed solum Herodem: *Sprevit autem illũ Herodes cum exercitu suo*. Nam prior excepit magos honore & comitate, posterior Christũ excepit dedecore & contemptu: qui autem honorat, Rex appellatur, qui despicit, & contemnit, non Rex, sed Herodes est. Vilitate actionis dehonestat, & extinguit princeps titulum majestatis.

Matth.2 Honor à rege præstandus

Luc.23.

Auditio detractionis prava

134 Vigilare super ministris optima pendet administratio: verùm audire libẽter detractionem, & admittere aliorũ despectum, vilis fragilitas est: siquidem á detractione pullulat infamia illi qui se non tuetur: ideoque tantum exigit cautelæ prior actio, quantum abominationis posterior. Nam ijs coloribus se induit, ac tegit humana malitia, ut invidia appareat zelus, ambitio libertas, odium compassio, & ipsa murmuratio laus. *Iesu fili Dei, cur venisti huc ante tempus torquere nos?* Diabolica architectatio est: intendit crudelitatis arguere Christum: *Venisti ante tempus torquere nos*; Et auspicatur á laude, *Fili Dei*. Hanc Diabolus in urbem intro uxit jam consuetudinem: sunt homines qui sermonem inchoant à laudibus, ut quò occul-

Detractio palliata. Matth.8

occultiùs, eó nocentiùs detrahant. Hos murmuratores vocavit David arcum pravum, seu retortum, & Ozeas arcum fraudulentum; cum enim in unum locum ictum dirigere videantur, emissa sagitta alium feriunt. Murmuratio simulata longe damnosior est quám manifesta & immodica; nam hæc videtur odium, & invidia; illa judicatur zelus boni publici, qui passionem tegit, & dolorem levat.

Psal.77.

Murmuravit filius senior de suo illo magno patrefamilias eo quòd festa lautitia exceperit juniorem fratrem; *Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cũ meretricibus venit, occidisti ei vitulum*. Nonne optimi parentis est begninẽ excipere, vestire, & alere prodigum filium, sui jam erroris conscium? Nonne solutio honestissima est naturalis debiti levare à miseria miserum ac egẽtem filium? Cur igitur murmurator talem actionem damnat? quia se videt carentem illis favoribus, quos optimus pater impẽdit prodigo, ut suæ obligationi satisfaciat. Torquet detractorem invidia, & cupiditas, quærit murmuratio sic erumpens levamen doloris. Solent homines plus murmurare, quando majora, & honestiora vident, quibus invideant. Sic se res habuit in Maria & Aarone, qui detraxerunt fratri suo Moysi, cui tot erant nominibus obstricti. Erupit detractio ex invidia & ingratitudine; Moyses autem ita se gessit begnignũ ac temperatum, ut offensus illis opem ferret. Regia magnanimitas est ingratos sustinere, & á miseria levare; ac politica cœlestis est ulcisci injurias ministrorum, & murmuratores punire.

Detractio non parcit honestissimis actionibus. Luc.25.

CAPUT XII.

Ingratitudo fecit populum timidum & ignavum.

§. PRIMVS.

Ex ignavo timore statuit populus Deum, ac Moysen servitute Ægyptiaca commutare.

135 DEvenit populus ad locum cadis, qui cum esset propinquus Chanaan, injunxit Deus Moysi, ut mitteret exploratores in terram: *Mitte viros, qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filijs Israël*. Si Deus promiserat tellurem illam suo populo, illamque tanquam optimam cõmendaverat, & nullus divinis promissionibus, ac verbis subesse potest dolus, vel error, cur præcipienda erat à Moyse tallis, & veritatis exploratio? Voluit Deus edocere Moysen, nullũ bellum esse tentandũ, vel gerẽdũ, quin priùs vires propriæ conferantur cũ viribus hostium, divinamque promissionẽ non eximere nos ab humana prudentia. Josue promiserat Deus eversionem Jerico; ex solo tubarum strepitu eventuram, & tamẽ jussit explorari civitatem, quasi subigendam armorum viribus: *Ita & circuite civitatem armati.*

Num.13

Consideratio, & deliberatio matura ante bellum.

Ios.7.

Miracula non sunt speranda deficiente industria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miracula non ſperanda ex incuria, ſed fide induſtriaque promerenda. Quãdo Deus voluit Pharaonem in mari ſubvertere, præcepit Moyſi, ut virga undas quateret, ut hac prævia diligẽtia, miraculum accideret. Adhibeat Moyſes conatum, quẽ poteſt, ac debet, & tunc Deus operabitur in illius favorem, quod ille ſuis viribus non poteſt. Subtrahere humanam diligentiã eſt retardare Deũ, ne cooperetur nobis ad conſecutionem magni finis. Satis ſuperque eſt vis ac poteſtas ſanguinis Chriſti ad ſalutem omniũ hominum: & tamen ut effectu ipſo ſalventur, vult Deus ut tali poteſtati adjungãtur bona opera: qui verò parum curantes de bonis operibus ſegniter & oſcitanter vivunt, nolunt in re & effectu ſalvari.

Hæbrei indignati contra Moyſen & Deum.

136 Ex ſingulis tribubus miſit Moyſes duos exploratores, & præcipui fuere Caleb, & Joſue. Explorata diligẽter tellure, retulerunt fideliter exploratores terram eſſe fertilem, habitatores fortiſſimos, civitates magnas, & valido muro circunſeptas. His auditis obſtupuit populus, & præ timore exanimatus, quaſi jam incidiſſet in manus Chananeorum, poſtquam conqueſtus eſt Moyſen & Aaronem, murmuravit de ipſo Deo, quód ipſum eripuerit à ſervite, & oppoſuerit debellationi Chananeorum: proindeque ſtatuit reverti in Ægyptum, & eligere principem á quo gubernaretur: *Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.*

Num. 14 Metus in periculis eſt major hoſtis.

Nullus in rebus dubijs major hoſtis, quám metus: quoniam eligit pro remedio majus periculum. In naufragijs priores, qui fluctibus obruuntur, ſunt meticuloſi: in prælijs qui minùs evadunt, ſunt qui plus timent. Quãdiu Petrus fuit interritus, calcabat undas, & greſſus movebat ſic co veſtigio: *Ambulabat ſuper aquas.* Timore correptus, qui prius deſpiciebat fluctus, vidit ſe pené ſubmerſum: *Timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamavit.* Idem Petrus in horto, omni procul timore ſe oppoſuit fortitudini totius armatæ phalangis: & in aula Caiphæ meticuloſus á quadam fœmina fuit ſubactus. Contra virũ impavidum, quæcunque fortitudo debilitas eſt, contra pavidum, quæcunque debilitas reputatur ingens fortitudo. Abſque timore vir quicunque reſiſtit fortitudini: ob timorem ſuperatur á debilitate, non quia parum fortis, ſed quia nimis timidus.

Math. 14.

Metus eſt contra vitam & honorem.

Pollet metus tanta vi, ut deſtruat ſpem ſalutis, ubi quærenda & invenienda erat ſalus, & rapitur per majora pericula, ut quærat mortẽ proprijs ſibi manibus conſciſcendam. Metus acerrimus hoſtis eſt vitæ & honoris: ſiquidem abſque ratione, & cũ debilitate ſuperat: cum foret Herodes Rex, ubi primũ exhibuit timorem, regio nomine per Evangeliſtam ſpoliatur: *Herodes autẽ turbatus eſt.* Qui ſe turbatum metu oſtendit, Regiam nobilitatem amittit.

Math.

Scripſit Apoſtolus Chriſtũ veniſſe,

Metus eſt peior ipſa morte. Ad Heb. 2.

niſſe, ut nos eriperet á timore mortis: *Ut liberaret eos, qui timore mortis obnoxij ſunt ſervituti.* Cur nõ dixit veniſſe Chriſtum ut nos eriperet á morte, ſed à metu mortis: ſiquidem mortuus pro nobis nos à morte liberavit? Nulla mors ſævior & dirior eſt ad torquendũ quám timor mortis: quia cum mors ſit in rebus maximè formidabilis, timor eſt horribilior, cum plus torqueat quam ipſa mors. Ob timorem mortis ſe cõtulit Elias in deſertum: *Timuit Elias, & ſurgens abijt.* Quomodò mortẽ timet, qua ſitibundus appetit? *Sufficit Domine: tolle animã meam.* An ne cõtrarius in affectibus ſibi ipſi Propheta eſt? Adeo crudelis eſt timor mortis, ut rigor ipſius mortis viſus fuerit illi facilior, & tolerabilior.

3. Reg. 19

Populus vult lapidare exploratores.

137 Tentarunt duo illi exploratores animos addere populo, illique ſuadere aggrediendũ facinus, in memoriam revocãtes divinam ſatis expertam protectionẽ, & beneficia, quæ à potenti Dei manu acceperat: *Dominus nobiſcum eſt, nolite timere.* Verùm populus ita moleſtè & ægré tulit ſuaſionem hujuſmodi, ut eos lapidibus appeteret: *Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere.* Enituit tunc gloria Domini, & eos defendit: *Apparuit gloria Domini.* Gloria illa Dei erat nubes, qua Deus protegebat: declaratum eſt per gloriam patrocinium, quia nulla in Deo major eſt gloria, quàm protegere miſerabiles: hos reddere protectos eſt apparere glorioſũ:

Exod. 13

Protectio miſerabilium eſt Deo gloria.

nam quod nobis pro remedio datur, ipſi Deo gloria eſt. Deum in throno crucis repræſentatum mortuum vidit olim Iſaias: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum.* Et Joannes Evangeliſta hujuſmodi viſionem exponens ait Prophetam vidiſſe gloriam Dei: *Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam ejus.* Si Iſaias locutus eſt de morte, cur ait Joannes locutum de gloria? Quia mors Chriſti plurimum habebat gloriæ illius, quia cõtinebat plurimum remedij noſtri: Talem reputavit Joannes, talem reputavit Dominus: cum enim egrederetur Judas, ut eum morti traderet, ſe glorificatum manere dixit Chriſtus: *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* Videbatur Chriſto ſe non eſſe glorioſum niſi per mortem: ex eo quòd illius mors noſtrum remedium, ſeu redemptionem eſſet paritura. Idcirco Jeremias Chriſti crucem appellavit virgam fortem, & baculum glorioſum. Non ſolùm quia per crucem & operatam in ea redẽptionem homo jus ad gloriam, quod per peccatum amiſerat, recuperavit, ſed etiam quia crux nobis remedium ac ſalutem pariens reddidit Deum glorioſum.

Iſai. 6.

Gloria Chriſti eſt hominum remedium.

Ioan. 12.

Ioan. 13.

Ier. 48.

Ingratitudo armatur lapidibus contra beneficia. Ioan. 10.

138 Non ſuſtinuit populus ſuaſionem, quia revocabat in memoriam beneficia á Deo accepta: & ingratitudo populi lapidibus armatur contra beneficia. Ubi primum Chriſtus ſe Dei filium, hominumque redemptorẽ probavit, Judæi arreptis lapidibus illũ intẽderũt percutere. Sua

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio illa nō solum referebat beneficia, sed etiam proponebat veritates: & veritates in Judæis nullum alium produxerunt fructū, nisi lapides. Interrogarunt á Domino, an esset Filius Dei, exposuit illis Dominus veritatem, qua accepta, lapides illicó arripuerunt, ut jacerēt. Utraque illa opportunitate voluerunt lapidare, quia veritates & beneficia non aliter à gente ingrata compēsantur. Voluit Diabolus lapides verti in panem ad depellandam famem. Et homines arripiunt lapides ad depellendam tollendamque vitam illius, qui illis intimat veritatem. In lege scripta præcipiebat Deus pontificibus, ut imponerent rationali doctrinam, seu veritatem, & per ambitum ornarent lapidibus. Quasi ostēdens veritatem, quam docerent, ipsis parituram esse lapides. Volebat tamen quód doctrinam seu veritatem gestarent in pectore, ut sic edocti, duris quantumvis appetiti lapidibus é corde nunquam excuterent veritatem. Lapidibus induebantur septē Angeli, quos vidit Joannes. *Vestiti lapide mundo*: quia cum forent cōcionatores, armabantur ijsdem lapidibus, quibus impetēdi erāt; vel jam impetiti fuerant. Et quidem illis erat pro gloria, trāsacta persecutio. Veritas enim ijsdem lapidibus quibus offenditur in terra, postea ornatur, ac fulget in cœlo: nulla enim gloria patientiam pro veritate æquare potest. Nata est veritas in terra pro mūdi remedio: *Veritas de terra orta est*. Et mundus semper insectatus est veritatem, cū enim sit ingratus, non potest non plus odisse, cui plus debet. Ingressi fuerant Iconium Apostoli Paulus & Barnabas, & multi ex incolis contra eos arripuerunt lapides. *Lapidatesque Paulum traxerunt extra civitatem*. Quid? Nonne eosdem Apostolos tanquam Deos intenderunt colere? *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos*? Indicarunt illis Apostoli Evangelicā veritatem: *Nos mortales sumus similes vobis, homines annunciantes vobis, ab his vanis converti ad Deum vivum*. Ubi primùm illis innotuit veritas, pro ea extinguenda vel saltem fuganda arrepti sunt lapides, etiam contra eos, quos tanquam Deos venerebantur.

Veritas lapidatur.

Matth. 4
Exod. 28.

Concionatores lapidantur.
Apoc. 15.

Psal. 84.

Act. 14.

139 Vnum vellem inquire: nonne populus Hebræus satis perspectum habuerat, se Dei favore, à Pharaonis potestate ereptum, virga Moysis, & debellatū Amalechum, illius manibus in monte ad cœlum erectis? Cur igitur, ita exhorruit Chananeos, ut divinæ protectioni diffideret? Erat populus ingratus, & ingratitudo cum in se falsa ac fraudulēta sit, semper timet ac diffidit. Est enim pœna individua comes ingratitudinis semper timere, ac diffidere. S. Paulus æquavit in reprobis judicij expectationē Gehennali igni; quia huic tanquam supplicium adjungendus est timor & diffidentia: *Terribilis autē quædam expectatio judicij, & ignis æmulatio*. Et ingratus jam in hac vita sustinere incipit pœnas reprobo-

Ingratitudo parit diffidentiam.

Ad Heb. 10.

proborum: quia ingratitudo signum reprobationis est.

Reprobationis signum ingratitudo

Valor felicitatis ramus est, & confidentia brachium felicitatis, quibus Caleb & Josue Deo benefico gratificati, totius promissionis telluris dominatum obtinuerunt. Beatam spem vocavit Apostolus cœlestem felicitatem: *Expectantes beatam spem*. Exponit beatitudinē ex confidentia: quasi qui de felicitate certus vivit, nō possit esse infelix. Mundi hujus infelicitates non experietur, qui suam omnem spem, ac fiduciam in Deo reposuerit.

Spes in Deo beatitudo.
Ad Tit. 2

140 Opportunitate alia cōcepit populus unā cū timore hostium, diffidentiam protectionis divinæ: & Raab populo exanimato ut erigeret animos, revocavit in memoriam beneficia á Deo accepta in transitu maris rubri: Miraculum retulit, & adjecit: *Dominus Deus vester ipse est*. Cur excitat memoriam beneficiorum timido ac diffidenti populo? Vt sciret se beneficijs acceptis gratificantem, ab omni timore periculi eripiendum: cum ingratitudo eum redderet meticulosum ac difidentem. Memoria beneficiorum peperit ipsi Raab cælestem protectionem. Beneficiorū oblivio eundem illum populum destruxit. Deus ipse qui fæminæ gratæ opem tulit, punivit populum ingratum.

Gratitudo eripit à periculis.

Num. 14

Amor divinus cur absconditur.
Eccl. 9.

Nescit homo, utrum odio, an amore dignus sit. Cur divinus amor erga homines manet in occulto, & hominibus absconditur? Ne homines parum curent de amando & colēdo Deo: sed circa Dei amorem & cultum soliciti perseverent. Ea enim prisca hominū consuetudo est, dum certó cognoscunt amari, se in correspondendo desides & oblitos exhibere. Igitur ut soliciti procurent salutem suam, & ad cælestem anhelent gloriam, ignorent divinū amorem: si enim sciverint, exponunt se periculo amittendi, ex gratitudinis defectu: eadem ratione voluit Deus in expugnatione Canaan probare solicitudinē populi: sed ingratitudo solicitudinem vertit in amorem: & amor statuit libertatem servitute commutare quia timor cum ingratitudine infidelis, & ignavius est.

§. SECUNDUS.

Plus est quod timemus, quám id quod patimur.

141 Non solum populus tanquam segnis expavit, sed timore ipso plurimas lacrymas effudit: *Omnis turba flevit nocte illa*. Et certé magna inscitia est mala formidare antequàm eveniant, capere dolorem nondum advenientem: nam dolorem duplicat qui ante tempus torquetur. Et quidē crudelius semper est quod timemus, quám quod patimur. Super duritia multorum lapidū visum Jacobo est se dormire, quando in Mesopotamiam iter agentem sopor invasit: *Tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo dormivit*. E somno tamen excitatus unum tantum invenit

Timor duplicat dolorem.
Num. 14

Universidad de Deusto Biblioteca

lapidem, quem erexit in monumentum, & Dei honorem: *Surgens ergo Iacob mane tulit lapidem, quem suppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum.* Si tulit multos lapides, ut recumberet, cur mane unum ſolum invenit, quem erigeret? Ante quã dormiret, plures erãt, & poſtquam evigilavit, unus apparuit? Solent labores in imaginatione plures eſſe, quám in experientia: multos Jacob imaginatur lapides, unius tantum duritiam expertus eſt.

Gen.28.

Fugit Elias Jeſabelem molientem ſpoliare vita ipſum prophetam: nullũ enim fuga aptius remedium eſt ad declinandam fœminæ indignationem: cum veró iter ageret per ſolitudinẽ, ad umbram cujuſdam arboris mortem expetivit, ut finem tot inſectationibus imponeret: *Petivit animæ ſuæ, ut moreretur.* Quomodó expetebat mortem, ſi mortẽ fugiebat? In urbe timuit Elias mortem, in ſolitudine mortem amavit: & mors quando timetur, mors apparet, quando amatur, vita videtur: nulla mala ſunt mala, ſi amentur, ſolum formidata mala erunt. Chriſtus in horto ſola mortis cogitatione eó devenit ut ex omnibus corporis partibus ſanguinem imitteret. In Calvario ita promptus & animoſus occubuit, ut inclinatione capitis morti annueret, faceretque accedendi poteſtatem. Quid? in horto tanta debilitas, in Calvario tantus valor? Ita: timuit in horto mortem: *Cœpit pavere & tædere.* In Calvario appetiit mortẽ. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Et mors talis non eſt deſideranti, ſed timenti.

Mors deſiderata nõ videtur mors.

3.Reg.19

Mala formidata ſunt verè mala. Luc.23.

Marc.14 *Mala obſentia plus timentur.*

Paſſio Chriſti in Thabore viſa fuit exceſſus, in executione calix: nam pœnæ quæ in abſentia creſcunt, in præſentia minuuntur: abſentes enim timor auget, præſentes experientia minuit. Aggredienda facinora aſſimilãtur roſæ, quæ ſpinoſa naſcitur: poſtquam verò optatis reſpondet euentus, omnes præteriti labores apparent leves, imò jucundi: & quidem nulla ſine labore gloria parta eſt.

Iſai.43.

142 Propter rebellionem populi Deus excandeſcens, dixit Moyſi ſe dira peſtilentia univerſum populum illum deleturum: ubi veró Moyſes pro rebelli populo veniam deprecatus eſt, opponens Deo ipſi ſuam infinitam miſericordiam, ſtatim pro illo veniam obtinuit: *Dimiſi* (inquit Deus) *ſecundum verbum tuum.* Petitio noſtra erga Deum adeo potens eſt, ut nos hortetur Apoſtolus ad petendum ſimul, & gratias agendum: *Nihil ſoliciti ſitis, ſed in omni oratione, & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Priori loco gratificationem poſuit, & deinde beneficium per præces obtinendum: eſt enim Deus adeo feſtinus in benefaciendo, ut noſtris precibus nondum fuſis, ſed fundendis annuat, noſtraque vota explicata anticipet. Id multũ commendavit Suetonius in Imperatore Gratiano, quaſi foret velocior in largiendo, quám ſui perij

Miſericordia Dei in parcendo.

Petitio Deo obtinet.

Num.14

Ad Phil. 4.

Largitas Imperatoris Gratiani.

perij Vaſſalli in deſiderãdo. Hac de cauſa Deus Moyſi efflagitanti veniam pro populo non dixit: *Dimittam*: ſed *Dimiſi*, non locutus de futuro, ſed de præterito: quaſi ante quàm Moyſes appeteret, & peteret veniam, Deus remiſerit injuriã: nõ quód Moyſes id já deſideraverit, ſed quód Deus deſiderium previderit.

Verùm cur tã velox eſt Deus ad condonandum, impendendũque veniam genti ingratæ? Quia ingratitudine & ignavia tanquã ſupplicio nimis duro & acerbo ſatis populus affectus erat: ingratus homo non eſt, ignavus nõ vivit: illum ſua eſſentia ac natura vitium privat: hunc timor ipſe interficit: denique metus ita occupavit & obruit illos omnes Hebræos populi tumultuantis ac rebellis, qui ſe meticuloſos exhibuerant, ut tanquam ingratos & ignavos in ipſa ſolitudine ſepeliret. Nam plus eſt quod timemus, quam id quod patimur.

CAPUT XIII.

Præcipit Deus ſeparari ingratos populi tanquam gentem tabidam, & infectam.

§. PRIMUS.

Propria ingratitudo ſupplicium fuit ingratorum.

Ingratitudo ipſa eſt ſupplicium

143 CONdonata pœna peſtillentiæ, injũxit Deus Moyſi, ut è populo ſegregaret omnes, qui ætatis viginti annos excederent, demptis Caleb & Joſue: deinde ſegregati reverterentur in Ægyptum, juxta id quod rebelles ipſi ſtatuerant. Condonavit illis rebellionem: ſupplicium verò quo eoſdem affecit, fuit propria ipſorum ingratitudo. Quando enim crimen infame eſt, crimen ipſum ſupplicium eſt. Deus ijs qui Verbum incarnatum receperunt, contulit in præmium poteſtatem, ut fierent Dei filij: nullum verò legimus inflictum ſupplicium ijs, qui nõ receperũt: *Et ſui eum non receperunt: quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Si Deus æquè juſtus eſt in præmio conferendo, atque inferendo ſupplicio, cur ſe ipſum acceptantes afficit præmio, & non afficit ſupplicio reſpuentes? Quòd homines reſpuerint, Deũque á ſe abjecerint, fuit peccatum ingratitudinis, utpote neglectio tanti beneficij adventus Dei, eſt autẽ ingratitudo tam vile, & infame peccatum, ut ſufficiat pro ſupplicio. Caimo relicta eſt vita pro pœna: quaſi infamia proditionis illi foret pœna prolixior ac durior, quám mors: quia per mortem clauditur infamia vitæ, & per vitam infamẽ vivit quis in morte.

Num.14

Supplicium eſt ipſa culpa.

Deus oſtende mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, ne obliviſcantur populi mei. Dixit David propheticé: *Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Dominus.* Sic videtur orare Chriſtus parẽtem ſuum á quo deprecatur ne occidat Judæos hoſtes ſuos, quaſi

Pſal.38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si ingratitudo illorum sufficiat illis pro supplicio; sed dispergat eos per universum orbem:ne tẽpore aliquo excidat è memoria fidelium excessus,quem pro illis implevit Christus moriens cruci affixus per ingratos: nam ad conspectum ingrati plus elucescit gratificantis excessus. Labanus se exhibuit ingratum erga Jacob,quando illi denegavit suorum laborum mercedem: & Jacob tanquam gratus amori Rachelis se exhibuit erga illam, ardentissimum amantem.

Gen.29.

Ingratitudo est omnino irrationabilis

144 Duo in ingratitudine contemplari licet.alterum nullũ inveniri par suppliciũ, quo mulctetur, alterum nullam posse excogitari rationem, ob quam cõmittatur.Nullum reperitur suppliciũ ingratitudinis,quia quodcunque est impar, longèque inferius tanto sceleri. Nulla invenitur ratio ob quam committatur: quia ingratitudo genuinus partus est irrationalitatis. *Quid est quod dilectus meus* (inquit Deus) *fecit scelera multa?* Magno Deo cura scire quid moverit hominem Deo charum, ut ipsi Deo ingratus fieret. *Quid est?* Quasi dicat, qua ratione ductus & impulsus? Quid? Deum sapientiam infinitam latet aliquid?Si Deus nescit, quis ei indicare poterit? Voluit supremũ numen nos docere nullam dari etiam apparentem rationem, qua ducatur ingratus, ut tam insano vitio laboret. Ut quis sit lascivus, pulchritudo objecti delectabilis irretit: ut sit avarus, aurum, & pecunia obcæcat: verùm ut fit ingratus,beneficiaque compensẽt injurijs, nulla omnino ratio etiam falsa & apparens movere potest:& ideo nescitur á Deo. Injunxit œconomo suo paterfamilias, ut solveret mercedẽ illis hominibus,qui in vinea laborem suum impenderat, & illi ad solutionem cœperunt queri, & murmurare: *Accipientes murmurabant*. Postea idem paterfamilias in regionem quandam iturus talenta sua clientibus dispertijt, & cum uni daret quinque talenta, alij duo,alij unum tantum, nullus ex illis videns similem inæqualitatẽ conquestus est,& murmuravit.Cur in prioribus, & nõ in posterioribus servis ingratæ illæ querelæ?In posterioribus elucebat ratio; siquidem in talentis illis figurabatur mens ornata scientis: illique proinde erant viri præstantes ingenio, & ingenui, priores erant famuli viles,ligonibus assueti,ac rudes,& ideo accipientes murmurabant; nam solvere linguam admurmurandum de benefactore, cum sit effectus ingratitudinis, reperi nequit nisi in rusticis, vilissimis,& abjectissimis servis.

Ierem.11

Matth. 20.

Detractio est vitiũ rusticorũ.

145 Executus est Moyses separationem, & cum separati reverterentur in Ægyptum,omnes infeliciter in solitudine perire: *Mortui sunt, atque percussi in conspectu domini*. Ingratitudo fuit causa separationis; sed divisio ipsa supplicium. Divisus est Loth ab Abrahamo tãquam ingratus,& in divisione reperit captivitatem. Voluerunt prisci mortales

Divisio perdit.

Num.14

Gen.13.

tales condere magnificam civitatem, ut sic comparent nominis gloriam & celebritatem in orbe universo,sed notarunt id fieri oportere ante suam in varias partes divisionem: *Antequàm dividamur*.Quasi postquã fuissent divisi nequirent se exhibere gloriosos: nã unione gloria cõparatur, divisione perditur.Idcircó Deus cũ vellet insanos eorũ conatus intercipere divisionẽ induxit:&illi vidẽtes se divisos,à molitione civitatis destiterũt:nã sicut unione omne opus executioni mãdatur, ita divisione nihil perficitur.

Gloria ex unione.

Gen.11.

Voluit Petrus in Thabore fabricare tria tabernacula,& tãquã nescius objurgatus fuit: *Nesciens quid diceret*: Quod commisit Petrus crimẽ, ut tali cẽsura plecteretur?Meditatus est divisionẽ inter tabernacula: *Faciamus hic tria tabernacula:tibi unũ, Moysi unũ, & Eliæ unũ*.Qui in tabernaculis molitur divisionẽ,eam videtur velle ponere in animis. Ad conspectũ gloriæ,qua Petrus fruitur,divisiones conatur:ideo inscitiæ arguitur:magna enim inscitia est putare, data divisione reperiri posse gloriam,sed tantũ Dei suppliciũ acerrimũ, quale miserrimus populus expertus est.

Luc.9.

Ingratitudo malum infectivum.

146 Duplici ex causa sepelivit Deus in deserto viros illos divisos:altera,quia ingratitudo malũ tabiferũ,& infectivũ est,péste autem infectiva sublati in solitudinibus sepeliri solent: altera, quia æquum est nullũ ingratorũ super esse nomen ac memoriam: siquidẽ ingrati sunt peiores ipsis belu is: hæ enim sæpè gratificantur suis benefactoribus, ingratus autem quó plus accipit, plus offendit.

Ejecit Christus Dæmoniũ è corpore cujusdam hominis in tẽplo: & cum circunstantias omnes hujus historiæ minutim narraverit Lucas,silẽtio præterijt nomẽ hominis, in quo miraculũ editũ Est: *Erat ejiciens dæmonium, & illuderat mutum, & locutus est mutus*. Quia cum foret adeo ingratus,ut nõ ingratus aperuit os ad Dominũ cõmendandum,eique debitas grates referẽdũ, dignus fuit æternа nominis oblivione.Silẽtio involuit Joannes tribũ Ephraim, cũ meminerit de alijs inter beatos Cũ enim ob ingratitudinẽ se à reliquis tribubus divisserit, par fuit,ut sui nominis gloriã,ac memoriã amiserit:nã propria ingratitudo suppliciũ est ingratorum.

Ingrati nomine & memoria indigni.

Luc.XI.

Apoc.7.

§. SECUNDUS.

In supplicio ingratitudinis populi adest documentũ divinũ ad regimen Principum.

147 Separatione per Moysẽ executioni mãdata tribus satisfecit Deus scilicet implens justitiã, clemẽtiã,& verbũ:Satisfecit justitiæ: quia punivit ingratos suamet ilorũ ingratitudine:satisfecit clementiæ,quia pepercit minori culpę obnoxijs:implevit suũ verbũ,quatenus dedit electis terram promissionis.In tribunali divino nulla est justitia,cui nõ admiscea tur lenitas: in humano suppliciũ est merus rigor. Punivit Deus populũ rebellẽ,&cũ omniũ esset cul

Universidad de Deusto
Biblioteca

pa, pœna affecit pauciores. *Devoravit extremam castrorum partem.* Punivit Josue Achã propter auream regulam, quam surripuit in direptione Jericho: & suppliciũ cõprehendit universam familiam Acham: *Lapidavitque omnis Israel, & omnia quæ illius erant, igne concõsumpta sunt.* Nec potest justitia, imó nec clementia stare sine moderatione: nam in rerũ extremitatibus adest periculũ, in medio consistunt virtutes. Si Princeps omnibus parcit, se exponit contemptui: si omnia punit, crudelitatis arguitur. Christus Joanni iteratò apparuit, modò instar Leonis, modò instar agni: cur non semper Leo, cur non semper agnus? Erat Christus Rex, & Rex nec semper se debet gerere Leonem severitate, nec semper agnũ mansuetudine. Discant Reges terreni á cœlesti Rege.

Ios.7.

Lenitas severitati miscenda est. Apoc.5.

148 Suppetunt duo ad hãc si mandam doctrinam exempla, si vellent insistere exempli Principes, vel magistratus. Alterũ est jussisse Deum, ut in arca testamẽti servaretur simul virga Moysis cum manna: *In qua urna aurea habens manna, & virga Aaron.* Alterũ. præ dixisse Isaiam é radice virgæ Jesse erupturum florem: *Et flos de radice ejus.* Virga rigoris symbolum est: voluit igitur ostẽdere Deus virgæ duritiam esse mitigandam dulcedine manna, & suavitate floris: supplicium esse debere simul loco pœnæ, ac medelæ & eũ, qui plus medetur, meliùs punire. Injungit Christus Petro, ut devoret vas animaliũ immundorum, *Occide & manduca.* Ut Petrus Ecclesiæ Princeps sciret non omnia summo rigore punienda, sed quandoque, si oporteret, esse devorãda peccata subditorum, sicut idemmet Christus ea in cruce potavit pro hominũ remedio: quia nec justitia, nec clementia ulla esse potest sine moderamine.

Severitas lenitate temperanda. Al Hab. 9.

Isa.13.

Act.11.

149 Cũ Deus satis esset liber obligatione implẽdæ promissionis ob rebellionem populi se reddentis indignũ terra promissa, implevit tamen: ut doceret Principes, ipsoũ promissiones excusationi non subesse; cũ sit tolerabilius dare non merenti, quã deesse verbo & veritati promittentis. Dare nõ merenti olet prodigalitatem, non dare quòd promissum est, mẽdacium: nimia largitas ex causa cohonestari potest mentiri summus in homine defectus est: & una ex præcipuis qualitatibus hominẽ afficientibus est veritas: nã hominis mendacis idẽ valor est atque monetæ falsæ, seu adulterinæ. *Cũ jam omnia essent cõsummata, ut cõsummaretur scriptura, dixit, sitio.* Si omnia jã cõsummata erant, quomodó supererat aliquid cõsummandũ? Erãt omnia consummata quoad redẽptionẽ, nõ tamen quoad impletionẽ scripturæ, & honorem Christi, ad quem pertinebat implere verbũ, quod protulerat, *Et in siti mea potaverunt me aceto.* Et cum opportunitate illa crucis declaratus fuerat Rex: *Rex Iudæorum,* summopere expediebat Regale verbum implere.

Promissio à Principe implenda.

Mendacium tollit valorem.

Ioan.29. Verbum implendũ

Psal.88.

Verbis in principe potior quã potestas. Luc.1.

150 Pluris debet facere Princeps veritatem, quàm potentiã, ut semper affectet se exhibere potiùs veraciorem, quám potentiorem; & in hoc Deum æmuletur: *Non est impossibile apud Deũ omne verbum.* Cur non dixit *omne opus,* sed dixit *omne verbum*: quasi possibilitas non in opera, sed in verba caderet? Opus ad potestatem, verbum ad veritatem spectat: Deus igitur significare nobis voluit se pluris facere veritatem suam, quàm potentiam, velle que se reputari potiùs veracem, quã potentem. Inhibuit Deus sacrificium Abrahamo, quando jam elato brachio in prõptu erat ad infligẽdũ vulnus filio suo Isaac: *Ne extendas manũ tuam super puerum.* Cur Deus intercipit sacrificium Abrahami, si in hoc videtur impedire suam potentiam, & sublime dominium in hominum vitas, ut homo filium hominẽ sacrificet? Promiserat Deus Abrahamo se facturum Isaacum parẽtem familiæ admodum copiosæ, si illa gladio interiret, maneret spes hujusmodi promissionis intercepta; ne igitur spes abjiciatur, maneat impeditũ sacrificiũ; Deus enim pluris facit veritatẽ sui verbi, quám efficaciam suæ potentiæ.

Gen.22.

Verbum opus Dei pro eodem Gen.1.

151 Hinc facilè oritur idẽ esse in Deo dicere & facere, seu loqui & operari. Retulit Moyses omnia opera creationis, seu molitionis hujus mundi, & in singulis repetit verbum & opus: *Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux. Dixit quoque Deus; fiat firmamentum, & fecit firmamentũ.* Nonne satis erat narrare operationem, cur in singulis operationibus verbũ repetit? Noluit Moyses esse satis: quia voluit homines sibi persuadere in Deo æquè nativam esse in dicendo veritatem, atque in operando omnipotentiam.

Ut Deus olim convinceret Hebræos ad assequendum visu, quæ illis verbo protulerat: *Vidistis* (inquit) *quæ de cælo locutus sum vobis.* Ad aures spectat quod ore profertur, & non ad oculos: vox auditur, opus cernitur. Cur igitur ait Deus Hebræos vidisse, quæ ipse de cœlo locutus fuerat? quia in Deo verba & opera quibusdã vinculis annectuntur: sũt in Deo sẽper verba associata operibus. Hoc testatus est Christus discipulis Baptistæ: *Renũciate Ioanni quæ audistis, & vidistis.*

Exod.20

Matth. 11.

152 Veritas adeo peculiaris virtus principis est, ut nemo sine veritate princeps esse possit. Mẽdaci nemo fidem habet: mendacem colit, & honorat nemo. Romani statuam veritatis in Capitolio juxta Jovem collocarunt: quia sine veritate neque divinitatem, neque rectam administrationem posse consistere intellexerant. Lisander effigiem veritatis in pretioso lapide sculptã collocari in suo sepulchro jussit, ne etiam post mortẽ á veritate oculos deflecteret. Augustus veritatem dixit virtutẽ regiam. Joannes quando vidit divinum verbum multiplici corona redimitũ: *Et in capite ejus diademata multa.*

Veritas est principis virtus peculiaris.

Apoc.12. Veritas in solo Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Observavit in eo veritatis nomẽ esse: *Fidelis & verax*. Notavit veracem, quia consideraverat Regem sublimem. Fundamento enim veritatis rectè nititur corona. Divinum Balthazar arbitratus est Danielem, quãdo illi Daniel expoluit paucos characteres, qui continebant magna supplicia: *Audivi de te, quoniam spiritũ Deorum habeas*. Si Danielis socios non existimavit divinos, quando illæsi evaserunt flammas, cur divinum putat Danielẽ, quãdo exponit characteres? Socij Danielis ostenderunt robur ac generositatẽ in subeundis tormẽtis: Daniel multum excelluit in exponendo Regi veritates: ex quo prædicto Rex cognoverat illum habere Dei spiritum, siquidem solus Deus veritas est, & verum loquitur.

Dan. 5.

153 Qualitates duæ afficiunt mendaces, utraque indigna principatu, scilicet vilitas, & ignorantia: idcircó etiam inter bestias mendacibus denegata corona est. Vilissimæ inter omnes sũt malitiosæ & fraudulentæ. Leo, Aquila, & Delphin Reges sunt terræ, Aëris, & Oceani, quia carent astutijs & fallacijs vulpium, perdicum, & cancrorum: *Leones & aquilæ dolis carent*, scripsit Plinius senior.

Mendacium de cœl. principem.

Excusavit se rusticus mendacio, quando ad cœnam invitatus fuit, prætendens se velle scire quod emerat, peracta jam emptione: *Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum*. Se excusavit mendacio, quia rusticorum ac vilium mẽtiri est: & nulla ignorantior gens est, quã mendax. Pharisæis dixerat Christus exultavisse Abrahamum, cũ illius diem videret: quibus verbis quasi se implicantibus non acquiescentes arguebant Christũ nõdum quinquaginta ætatis annos implevisse, & vidisse Abrahamum: *Quinquaginta annos nondũ habes, & Abraham vidisti?* Stolida argumentatio. Dixisset Christus suum diem ab Abrahamo fuisse visum, illi inferunt non potuisse Christum utpote ætatis longè inferioris vidisse antiquissimũ Abrahamum. Doctores & magistri legis sic incohærenter arguunt, non percipientes verba Christi. Erant mendaces, proindeque veritatis hostes: *Si veritatem dico vobis quare non creditis mihi?* Mendaces autem in discurrendo & arguendo sunt valde ignorantes.

Mendacium vile est. Luc.

Ioan. 16.

Ioan. 8.

Ut fratres Josephi suaderent parenti Jacob illum esse mortuum, exuerunt veste, quam maculatunt sanguine, & obtulerunt, dicentes a belva fuisse devoratũ, seque solam tunicam cruore inbutam eripere potuisse: qua malitia fratrum mendacium cognita, exclamavit senex: *Fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph*. Mirabilis inscitia fratrum mentientium: vel enim fera laceraverat Josephum antequam exueret, vel vestitum invaserat & comederat: si primum, hoc est jã exutum laceravit, cur afferunt tunicam sanguine madentem? si secundum, hoc est, si vestitum invasit ac laceravit, cur afferunt tunicam

Ignorantia viri mendacii

Gen. 37.

integram? Voluerunt fratres illi mentiri, & mendacium, cum á vero semper deviet, semper in discurrendo præferet stultitiam. In mendacio reperit populus supplicium suæ ingratæ rebellionis: siquidem in solitudine rebellavit contra Deum, & voluit reverti in Ægyptum: quare ob ingratitudinem mansit sine Deo sepultus in deserto tanquã rebellis: quia ingrati separandi sunt ab humano cõvictu tanquã gens tabida, & infecta: & qui à Deo, qui est veritas, deflectit, cũ mendacio in Erebo sepelitur.

CAPUT XIV.

Ingratitudo populi fuit infidelis, & immendicabilis.

§. PRIMUS.

Mala inveterata sunt sine remedio.

154 SEparavit Deus á populo seniores, at non á populo ingratitudo separata est. Nam æquè ingrati fuere electi & separati: Coreb enim regiminis avidus, flagransque ambitione defecit contra Moysen: multique de electis populi adhærentes Coreb conjurarunt, ut deturbarent Moysen á regimine: *Surrexerunt contra Moysen*. Quia ingratitudo populi fuit semper infidelis; ingratitudo enim, & infidelitas sunt individuæ comites.

Num. 16.

Duo occurunt in hoc loco animadversione digna; alterum Coreb aspirasse ad principatum Moysis; alterum non resipiscere populum ab ingratitudine satis monitum suorũ parentum supplicio. Quid? Moyses justus efflagitat à Deo regiminis levamen, & Coreb pravus adspirat ad regiminis onus? In próptu est difficultatis solutio: justi ex humilitate appetunt descensum, injusti ex superbia ad ascensum semper anhelant. In Christi baptismo vidit præcursor Joannes tertiam S. Trinitatis personã supra Domini caput descendente; *Vidit Spiritum Dei descendentem de cœlo &c.* Isaias é contra vidit Luciferum conantem ascendere; *Qui dicebat in corde suo; in cœlum conscendam*. Quid? descendit de cœlo spiritus divinus, & curat ascendere spiritus Angelicus? Ita; quia spiritus ille sanctus est; spiritus hic pravus; contrarijs pugnant inter se qualitatibus bonus & malus spiritus. Conatur malus ascẽdere. Nonne malus descensum, bonus ascensum meretur? cur igitur tam oppositi conatus? quia alter ascensu dignus, alter indignus est; ideo dignus appetit descensum, indignus ascensum. Coreb appetebat rigimẽ, quod respuebat Moyses, quia Moyses sãctus, Coreb perversus; hic destitutus meritis, ille cumulatus; nã ambitio comitatur deteriores.

Iusti humiles, injusti superbi.

Matth. 3. Isai. 14.

Dignitates appetuntur ab indignis.

155 Indignatus divinus cõditor contra ambitiosos, eos terra devoravit; *Aperiens os suum devoravit illos*. Nam centrum terræ ambitionis centrum est. Anhelavit Coreb ad locum in mundo subli-

Ambitio habet centrum in profundo terræ. Num. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſublimiorem, & invenit locum miſerrimus in profundo Erebro. Nam qui plus appetunt aſcendere, ſunt qui ſolent profundius deſcendere. Quando Chriſtus inſpexit Capharnaum, dixit hujuſmodi civitatem fuiſſe uſque in cœlum evectam, ut rueret in infernum; *Et tu Capharnaum uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernũ demergeris.* Cur dominus huic potius civitati, quám reliquis præſagivit ruinam? quia hæc præ reliquis voluit aſcendere, & ex aſcenſu debuit originem trahere deſcenſus & ruinæ. In ſupremo die ſtellas de cœlo caſuras dixit Chriſtus; *Stellæ de cœlo cadẽt.* Cur non ſolem caſurum prædixit, ſed ſtellas? quia ſtellæ occupãt ſphæram ſuperiorem, ſol inferiorem, ſtellæ lucent in cœlo octavo, ſol in quarto fulget; nullum præſagium cadendi certius eſt, quám locum valde ſublimem & altum occupare. Ita omnis aſcẽſus deſcenſui obnoxius eſt, ut quó ſublimius aſcẽditur, eò infelicius deſcendatur. Et ſi aſcenſus feſtinus fuit, etiam eàdem feſtinatione deſcenſus continget. Aſcendit Zachæus arborem quandam, ut videret Chriſtum prætereuntẽ, & Dominus confeſtim illi præcepit, ut celeriter deſcenderet; *Feſtinans deſcende.* Modo aſcendit, & jam deſcendere præcipitur? Ita, quia in pœnam ambitionis humanæ ſtatutum eſt hominibus fluxè deſcendere, qui breviter aſcendunt; idcirco feſtinãs deſcendit Zachæus, quia præcurrens aſcendit. Ædificium quod ſine lento ac ſolido fundamento nimis celeriter erigitur cælo æmulum, in terram nimis properãter ruinam trahit. Poma intempeſtivam adepta maturitatem, decidunt ab arbore perquam cito. Zachæus quem natura puſillũ fecerat, qui hactenus non animabat inter alios, momento ita aſcendit, ut ſublimis reliquorum omnium capitibus ſuperſtet! hoc non patitur Chriſtus, nec in republica Chriſtiana ſuſtinendum eſſet, in qua æquum eſt, ut honores per gradus comparentur.

Luc. 20. — Matth. 22. — Ruina è loco ſublimiori certior eſt. — Luc. 19. — Aſcenſus proximus deſcenſui.

156 Aſcenſus nimius, & per aéra fieri nequit abſque auxilio & induſtria dæmonis, qui conatur hac via corporibus ruinam, & animabus damnationem. Nam qui ſuadet volatum ſupra omnium capita, intendit calcare Deum pædibus. Quis nõ obſervat locum, in quo tentator dæmon collocavit Chriſtum, á quo in conflictu gulæ fuerat ſuperatus? collocavit ſupra templi cacumen: *Statuit eum ſupra pinnaculũ templi.* Quaſi dæmon ſic diſcurreret in contemptum Dei circa Chriſtum, quem ut purum hominem judicabat, ſcilicet talem hominem, ſi aſcenſurus erat volando per aèra, oportere ut templũ protereret, Deumque ipſum pedibus calcaret.

Superbia intendit calcare pedibus Deum. — Matth. 4.

Hoc idem evenerat ſuperbo Lucifero, quando intendebat ita aſcendere, ut volatu unico collocaret ſe, ac thronum ſuum ſuper ſtellas: *Super aſtra Dei exaltabo ſolium meum.* Si interrogemus á Davide, quo in loco Deus ſuum ha- Iſai. 14.

habeat thronum, in ſole reſpondebit: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Sol aſſidet circumrotatus in quarto cœlo, ſtellæ in octavo: cum igitur Deus ſuum habeat ſolium in quarto cœlo, & Lucifer conetur ſuum collocare in octavo, intendit procul dubio thronum Dei manere infra ſuum thronum. Nec mirum ſuperbus ſpiritus anhelaret ſublimem aſcenſum, hoc fieri non poterat niſi proculcando cõſcientiam, Deumque terendo pedibus.

Pſal. 18.

Ambitio & vanitas leges omnes divinas violat, proprijs etiam deeſt muneribus, eo tantum fine ut aſcendat, & augeatur. Interdũ tamen ipſe honos ambitioſum præcipitat in ruinam. Obtulerũt Magi Chriſto nato aurum, thus & myrrham. Figurabatur in auro ſublimitas Regis, in thure dignitas ſummi ſacerdotis, & in myrrha mors ac ſepulchrũ. Quid igitur cum Chriſti dignitatibus mors & ſepultura? Honores, quos mundus offert, ſecum afferentes mortem, privãt vita, mandãtque ſepulchro.

Honores occidunt. Matth. 1.

157 Quod ſecũdam illam animadverſionem, dicendum eſt, populum ab ingratitudine ſuorũ majorum nullo modo diſceſſiſſe, quia ſanguine ipſo hæreditariũ hauſerat vitium, cui non ſtatim remedium adhibitum eſt, proindeque manſit immedicabile. Nihil in malo aliquo pejus eſt, quã dilatio in remedio adhibendo. Negavit Petrus Magiſtrum ſuũ: ubi tamen Magiſter in illum oculos conjecit, ſtatim reus agnovit, delevitque culpam. Deliquit Adam, & cum Deus illum vocaret, in latibulum ſeſe abdidit, ne videretur: *Abſcondit ſe Adam.* Diſparitas in eo fuit, quod Petro adhibitum eſt remedium ita propere, ut prævenerit tempus matutinum, ſcilicet ad galli cantum: *Cantavit gallus.* Adamo fuit dilatum remedium uſque ad tempus veſpertinum: *Poſt me idiem.* Facile purificavit Deus linguam Jeremiæ: ad purificandã veró Iſaiæ linguã cauterio igneo opus fuit: utriuſque purificationis diſcrimen ex eo petendum, quód vitium in Jnremia novum ac puerile erat: *A. A. neſcio loqui: quia puer ego ſum.* Vitium in Iſaia antiquum & virile erat: *Vir pollutus labijs ego ſum.* Mala inveterata vel difficile habent remedium, vel omninó remedio carent. Nam conſuetudo æquis pollet viribus, ac natura. Vitia igitur hæreditaria, quæ nẽpe cum ſanguine à majoribus derivatur, & per longas jam convaluere moras, ſoli omnipotenti Deo ſubſunt, ut curentur.

Remediũ vitijs ſtatim adhibendum. — Matth. 27. — Gen. 3. — Vitia inveterata difficilis curationis. — Jerem. 1. — Iſai. 6.

158 Non recipuit populus, nec ſe in meliorem frugem recepit exemplo Coreb: nam ingratitudo infidelis correctionis incapax eſt. Murmuravit de Moyſe & Aarone propter ſupplicium, quo Deus affecerat ambitioſos: *Murmuravit autem omnis multitudo filiorũ Iſraèl ſequenti die cõtra Moyſen & Aaron: Vos interfeciſtis populũ Domini.* Et Deus igne abſumpſit detractores: ſiquidem infidelitas ingrata igne punienda eſt; ſed ipſo ſupplicio mumurationis ig-

Ingratitudo correctionis incapax eſt. Num. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis magis aſcenſus fuit; nam mala inveterata ſine remedio ſunt.

§. SECUNDUS.

Quid evenerit Moyſi in remedio populi Dei.

159 Murmuravit iterũ populus de Moyſe & Aarone, quaſi ab illis enecaretur ſiti. Ad Deũ igitur ſe cõtulerunt duo fratres, imploraruntque à Deo remediũ ad populi ſitim reſtringuendam. Deuſque ſe illis manifeſtavit: *Apparuit gloria Domini ſuper eos.* Nõ ſuper detractores, qui Moyſen & Aaronẽ injuria affecerãt; ſed ſuper Moyſen & Aaronem, qui injuria affecti quæſierunt, & petierunt remedium pro ſuis detractoribus. Non eſt gloria Dei manifeſtanda illis, qui pro bono malum retribuunt, ſicut populus retribuebat, ſed manifeſtanda eſt illis, qui pro malo bonum reponunt, ſicut Moyſes & Aaron repoſuerunt.

Injuriam remittens obtinet gloriam Dei. Num.20

Tria tamen viſa ſunt hac opportunitate, populum non reſipiſcere ab ingratitudine ſua ex ſupplicijs, & fovaribus: Moyſen excedere Dei mandatũ, quando ſe illi Deus manifeſtat: Et Deũ opem ferre populo magis ac magis infideli. Injũxit Deus Moyſi ut Aarone ſociatus coram populo in ſolitudine alloqueretur lapidem, certus omuino quód lapis eſſet effuſiſſimè largiturus aquã pro univerſi populi ſiti reſtringuenda: *Loquimini ad petram coram eis, & ipſa dabit aquas.* Quærit Moyſes lapidem juxta Dei præceptum: cum tamen deberet ſolum alloqui lapidem, bis illum virga percutit: lapis veró obedientior Moyſe in aquas largiſſimé effunditur: *Percutiens virgabis ſilicem egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ.* Lapis iſte juxta Apoſtolum figurabat Chriſtum: *Petra autem erat Chriſtus.*

Num.20

1.Cor.10

Patientia figurat Chriſtum.

Petendum modo eſt, cur lapis hujuſmodi repræſentet Chriſtum, cum lapis alter montis Horeb illum non repræſentaverit? Dicam paucis, quid ſentio: lapis montis Horeb ad effundendam aquam unicum pertulit vulnus: *Percuties petram, & exibit ex ea aqua.* Lapis illa ſolitudinis duplicatum ictum paſſus eſt, qui verò plus patitur, magis exprimit Chriſtum, filium Dei. Angelus fuit è cœlo lapſus, in fornacem Babylonicam, qui cum tribus pueris inter flammas ambulat: *Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria & ſocijs ejus in fornacem ignis ardentis.* Et tamen Nabucodonozor appropinquans fornaci dixit ſe videre filium Dei: *Species quarti ſimilis filio Dei.* Si quando deſcendit erat Angelus, cur modò eſt Filius Dei? Quia modò ambulat inter debacchãtes flammas tanquam figura patientis: quis autem patitur malum etiam figurativê & apparenter, ad vivũ exprimit Chriſtum Filium Dei.

Exod.17.

Dan.3.

160 Fuit lapis obedientior quám Moyſes: ſiquidẽ lapis paruit afferens remedium populo offenſus: Moyſes nõ paruit Deo multis favoribus obſtrictus. At ſi ad

Obedientia in miniſtris Principis

ad diviſionem rubri maris ſatis fuit unicus virgæ ictus, cur ad eliciendam aquam de lapide opus fuit ictum duplicare in lapide quaſi renitente? Quãdo Moyſes verberavit mare, obedivit Deo id præcipienti, quando percuſſit lapidem, exceſſit, fregitque Dei præceptum, non verbera, ſed verba imperantis. Quod igitur hic difficile reddidit inobedientia, priori eventu promptum, facileque præſtitit obtemperãtia. Miniſter, cui Princeps injungens unũ, aliud exequitur, tam procul eſt ab afferendo ſubditis egentibus facile remedium, ut illud potiùs moroſũ, ac difficile reddat.

Beneficẽtia Dei ſemper quærit rationes ut benefaciat.

161 Affert igitur Deus remedium populo ſe infidelẽ ſua ingratitudine exhibenti: & non obedit Moyſes Deo in ipſum favores multiplicanti. Nam divinæ indolis conditio eſt ibi invenire rationes ad favorẽ, ubi poterant obverſari motiva ad ſupplicũ, è contra, humanæ cõditionis peculiare eſt deeſſe obedientiæ, quando major ad parẽdum exigebatur promptitudo. Rogatus Achaz ab Iſaia, ut peteret miraculũ pro deponenda idololatria, id obſtinatè recuſavit: tunc propheta objurgans inci vilem illam obſtinationem, ſecurum univerſum orbem de tali divini amoris exceſſu, qualis mentem creatam ſubire non poterat. Siquidẽ afflatu divino præſagus ſpopondit Deum ex illa Regis ac ſuorũ renitentium pertinacia faciendum eſſe hominem propter omnium hominum amorem ac ſalutem: *Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Ex pertinacia Achaz deprompſit rationem Deus ad conferendum ſummum beneficium, & ex ingratitudine motivum ad mandandum executioni ſummum exceſſum.

Iſai.7.

162 Etiam ſcelera ipſa, quæ homines patrant contra Deum, divina miſericordia convertit in bonum ipſorũ hominum. In lapidatione Stephani eam Saulus curam ſuſcepit, ut teſtium lapidantiũ veſtimenta cuſtodiret, & ſic Stephanum omnium manibus lapidaret. Ex hac actione peſſima ortum habuit cõverſio Sauli in Paulũ. Quid ſi hujuſmodi actio fuit inſectari Deum in ſuis ſanctis, in ordine ad ipſam Chriſtianam religionem labefactandam, quomodó Deus ab illa converſionem Sauli auſpicatus, facit illã tantæ converſionis exordium? Hæc eſt Dei miſerentis clemẽtia & benignitas, ut etiam de noſtris ſceleribus contra ipſum patratis faciat ille inſtrumenta noſtrorũ bonorum.

Miſericordia Dei erga homines. Act.7.

163 Maturum Davidis judicium nullum in Deo majus opus agnovit quám miſerationem *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.* Cur ſoli miſericordiæ attribuit hanc tantam excellentiam ſuper reliqua omnia attributa? Quia miſericordiæ peculiare eſt eruere á ſummo malo maximum bonum, nempe á peccato miſerationem, ſeu veniam: itaque ex peccato, quo homo tanquam hoſtis pugnat contra Deum, ea miſericor-

Pſal.144

Universidad de Deusto Biblioteca

Misericordia Dei major hominis miseria. Psal. 24.

ſericordia motivum conferendi beneficium homini donando veniam: ita ut quò peccatum fuerit majus, eo miſeratio major erit, vel certior ſpes miſerationis: *Propitiaberis* (dicebat David) *peccato meo; multum eſt enim.* Quaſi ex magnitudine peccati concipiat ſpẽ veniæ, ac ſi major miſeria provocet Deum ad majorem miſeri-ricordiam. Non contentus Deus pura beneficentia erga homines, etiam mala hominum convertit in ipſorum bona: è contra homines bonis á Deo acceptis tanquam armis contra Deum pugnant, & qui majora acceperunt, magis inobedientes & rebelles fiunt. Conſtituit Deus Adamũ totius orbis dominum, & collocavit in paradiſo, unico impoſito præcepto: Adamus verò pro tãtorum beneficiorum compenſatione nihil aliud priùs egit, quã violare præceptum, & fieri inobediens. Saulem Deus de abjecto munere ad ſceptrum Iſraéliticũ extulit: & Saul Deo nõ obtemperavit in ſacrificio Galgala, & in ſupplicio Amalech. Nata eſt ingratitudo & inobedientia cũ hominibus, & idem valet inobedientem, atque infidelem eſſe.

Gen. 2.

1. Reg. 13 & 15.

Præcepta ſuperiorũ non ſunt examinãda. Num. 20

164 Exceſſit Moyſes præceptũ Dei percutiendo virga lapidem: *Percutiens virga bis ſilicem.* Cum enim virga eſſet ſceptrum voluit Moyſes ſignificare populo in ſceptro remedium ſitũ eſſe, cum tamen in ſolo Deo reperiri poſſit. Miniſtrorũ graviores culpæ ſunt, adſcribere ſibi quæ debentur Principi: & examinare illius ordinationes, quæ exequi debet. Saulem Deus privavit regno, ex eo quòd ipſius præcepta vocaverit ad examen. Injungit Deus Sauli ut deſtruat Amalech, & nihil omnino accipiat de illius ſpolijs. Saul ita divinum mandatũ interpretatus eſt, ut potiora acciperet, eo nomine, ut illa populus Deo ſacrificaret. Ter vocavit Deus nocte puerũ Samuelẽ, & ille ſibi habẽs perſuaſũ vocari ab Heli, ter interrũpens ſomnũ feſtinus accurrit. *Adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertio, qui conſurgens abijt ad Heli.* Si bis audivit ab Heli ſe non vocaſſe; cur tertiò, quaſi vocaretur; feſtinus venit? Cur non expendit, an fuerit vox illa Heli? Perfectus obediens non diſcurrit, nec examinat mandata ſuorũ prælatorum: qui enim examinat mandata, dubitat de obediẽtia, & dubius in obedientia, inobediẽs eſt.

1. Reg. 15

Obedientia perfecta non examinat.

1. Reg. 3.

Vocat Petrũ Chriſtus, & Petrus ſe projicit in mare: *Deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam.* Gharus erat Petrus natandi arte, & hujuſmodi peritiam tam antea exhibuerat: cur modó vocatus non natat ſecans fluctus, ſed ambulat ſuper fluctus? Voluit nos docere obedientiam cæcã, quæ nihil ſcrutatur: voluit ſe potiùs exponere periculo ſubmerſionis, quã declinare periculũ induſtria ac peritia natandi. Cupiditas Saulem cõpulit examinare præceptum, amor Petrum ſubire deſcrimen in cœca obedientia: verùm Saul non obediendo perijt, Petrus obediendo evaſit.

Matth. 14.

Ioan. 21.

Examen obedientiæ periculoſum.

evaſit. In ruinam lapſa eſt, noſque projecit mater Eva, dũ ſimul ac ſerpens vocat in examen divinum præceptum: *Cur præcepit vobis Deus.* Nam ubi primùm mandati cauſam expendit, illud violavit. Examinare quod præcipitur, eſt velle non ſatisfacere præcepto, vel in totum ſicut Eva, vel in partem, ſicut Moyſes.

§. TERTIUS.

Supplicium Moyſis propter dubium de voluntate Dei.

Num. 20 Amor pluris fit á Deo quàm potentia.

165 Dubitantem Moyſen punivit Deus inferẽdo mortem, *Non introducetis hos populos interrã.* Quód Moyſes hæſitet circa miraculum aquæ á Deo edendum, privatur vita? Notandum eſt nõ dubitaſſe Moyſen de poteſtate, ſed de voluntate Dei: cum enim vidiſſet rebellionem & ingratitudinem populi: *Auditè rebelles, & increduli*, ſibi perſuaſit Deum ſuſpenſurum beneficium: & quidem gravior offenſa fuit dubitare Moyſen de voluntate, quàm de poteſtate divina: nam dubitare eſt offendere amorem: Deus autem pluris facit reputationem amantis, quám applauſus Omnipotentis. Petierunt á Chriſto Jacobus & Joannes duas cathedras in regno, alteram ad dextram, & alteram ad ſiniſtram: & Dominus reſpondit ſe nõ poſſe eorum votis ſatisfacere: *Non eſt meum dare vobis.* Cur non dixit ſe nolle, ſed dixit ſe non poſſe? Quia ſi diceret ſe nolle, taxarent homines ſuum amorem, ſi diceret ſe non poſſe, notam inurerent ſuæ potentiæ: cum igitur é duobus malis minus ſit eligendum, maluit Chriſtus ſuam Omnipotentiam minoris fieri ab hominibus, quã ſuum amorem.

Matth. 20.

Duo ſcelera commiſit populus Iſraeliticus, ſcilicet negavit divinitatem creatori, eam vitulo attribuens. *Hi ſunt dij tui Iſraël.* Et ſuſpicatus eſt Deũ ſibi ex odio infeſtũ: *Odit nos Dominus.* Cõdonavit Deus prius crimẽ: *Placatuſque eſt Dominus*: & non diſſimulavit poſterius: *dixiſtis*: *Odit nos Dominus.* Longè majus crimen eſt negare Deo devinitatẽ, quám charitatem erga homines præſertim dignos omni odio & abominatione: cur igitur Deus condonans crimen gravius, non diſſimulat minus grave? Quia crimen prius adverſabatur Dei magnitudini & omnipotentiæ, poſterius offendebat amorem, & videtur Deus pluris facere ſuum amorem, quám poteſtatem & magnitudinem ita ut malit ab hominibus amari tanquàm benignus amans, quam timeri & adorari tanquam immenſus omnipotens.

Exod. 32. Deut. 12.

Clementia ſimul cum integritate.

166 Videtur tamen nimius exceſſus rigoris quód Deus morte afficiat Moyſen propter lapidem bis virga percuſſum, eodemmet tẽpore quo ſuſtinebat iteratas populi ingrati rebelliones. Nõ fuit rigoris exceſſus qui cõditionẽ divinã dedeceret. Deus enim nititur exhibere ſe pariter juſtũ in puniendo, & clementẽ in

Matth. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dissimulando: dissimulare parcẽdo inimicis, clemẽtia est: afficere justo, aptoque supplicio amicos, integritas. In cruce pepercit Christus Judæis: *Pater ignosce illis.* Et in horto non dissimulavit cum Petro, sed increpuit: *Non potuistis una hora vigilare mecum.* Sustinuit Job constanter injurias & insectationes Dæmonis, se tamẽ erga amicos gessit rigidũ & veluti impatientem: *Ad increpandũ tantum eloquia concinatis, & in ventũ verba profertis.* Nam per hostes exercetur patientia: per amicos offenditur amor, & offensus amor non nisi in executiones rigorosas erumpit. Judam Christus in horto vocavit amicum: *Amice ad quid venisti?* Et notatu dignum est, quòd nullus omniũ qui in Christi necem influxerunt, eadẽ die subivit pœnam, nisi Judas se vita spolians tãquam sui ipsius dirus carnifex. Non differt Christus Judæ supplicium, & æquanimiter expectat Herodẽ, Pilatũ, Caipham, aliosque teterrimos hostes? Ita est quia Judas numerabatur inter amicos Christi, & amicitiæ nomine prodens illum offendit: reliqui tanquam manifesti hostes Dominum offenderunt: si igitur dilato ad tempus supplicio dissimulatur cum hostibus manifestis, amicus simulatus eademmet die punitur: ipsa injuria, quam Domino intulit, amicitiam læsit.

Integritas in puniendo amicos. Matth. 26.

Amor offensus exercet rigores. Iob. 6. Matth. 26.

Amicus fictus.

§. QUARTUS.

Serpentibus punivit, & sanavit Deus populum ingratum.

167 Non dissimulavit Deus cum Moyse utpote amico, & populo ingrato opem tulit: multũ enim Principis magnificẽtia elucet erga ingratos. Verùm se ope divina populi sitis extincta est, ingratitudo magis exarsit. Erant querimoniæ & murmurationes ingrati populi instar undarum tumultuantium in pelago: siquidem undam magnam alia major cõsequitur. Querulus igitur populus sic alloquitur Moysen: *Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sũt aquæ, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* Querimonia hęc falsa fuit, plenaque implicantijs, & contrarietatibus: falsa, tũ quia culpabat defectũ panis, cũ manna cœlestis panis esset abundantissimus, tum quia culpabat defectum aquarum, cũ lapides ipsi erumperent, ac pene verterentur in largissimas aquas ad potandũ populum. Plena cõtrarietatibus, quia si nauseabat populus super manna, quomodó panis laborabat penuria? hæc enim potiùs excitat fame, quám parit nauseam. Item, quomodò fastidiebat cibũ, quem credebat, & experiebatur levissimum? cibus quó levior est, eó minus fastidium parit: quia ut sic magis provocat, quám sedat famem. Verùm quæ conttarietates non versarentur in corde ingrato, & taliter ingrato, ut ex beneficijs

Querimonia Hebræorum punita.

Falsitas querelarum. Num. 21

Ingratitudo ignis contrarietates.

neficijs prodigiosis eruerat motiva ad querimonias, ut maneret querulus ac rebellis: siquidem in querimonia & rebellione Hebræorum sapor consistebat. *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam ejus.* Mundi regna, & gloria sunt Dei beneficia, quibus Diabolus contra Deũ armatur: quia ingratitudo & rebellio sceleratorum solet inferre Deo bellum suisinet beneficijs.

Adeo fuit audax ingratitudo Hebræorum, ut provocaret in duellum divinam beneficentiã: quod certamen satis figuravit & expressit lucta illa celeberrima, ex qua claudus mansit Jacob veluti insignũ, ut ejus posteritas ingratitudine claudicaret: nam ingratitudo est antiqua clauditas Judæorum, quam à suis majoribus veluti hæreditariam acceperunt.

Beneficijs armatur ingratus contra beneficu. Matth. 4.

Ingratitudo hæreditaria in Hebræis.

168 Punivit Deus murmuratores igneis serpentibus: *Misit Dominus in populum igneos serpẽtes.* Nam murmuratores igneo veneno & ardore serpẽtes igneos præ se ferunt, ac similes proinde tortores experiri debent. Ubi primũ populus cœpit pœnam sentire, statim culpã suam fassus est, & remedium á Moyse efflagitavit: æquè enim erat confisus in petendo, atque ingratus & inverecundus in murmurando. Notabilis hæc Hebræorũ gens, quã solus ignis dirigebat, docens rectam viam. Non Dei beneficium tam multiplex docuit culpam, sed ignis & ardor serpentiũ. Cum igitur Moyses æquè fuisset in parcendo facilis, atque Deus in abhibendo medelam, tẽperandoque supplicium: oravit Moyses pro populo, & Deus ei præcepit, ut in symbolum misericordiæ attolleret serpentem æneum in castris, ut quicumque illum suspicerent, sani fierent á venenatis morsibus: *Fac serpentem æneum: & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.* Remedium illis impendit adeo velox, ut celeritate ipsa æquaret momentaneum aspectum sauciorum illud poscentium. Cum enim serpens ille in altum sublatus fuerit signum Christi à cruce pendẽtis, debuit perquàm citó mederi hominibus á Tartareo serpente, & quocunque igneo vulneratis. In alis dixit Malachias, verbum Æternum nobis esse allaturum sanitatem; quando descenderet induendum nostra mortalitate: *Sanitas in pennis ejus.* Cur non in manibus? Quia motus manuum lentus est, citissimus alarum: in manibus remedium differtur, in alis volat.

Ignis supplicium. Hebræorum. Num. 21

Num. 21 Remediũ velox.

Malach. 4.

169 Olim in veteri lege posuit Deus remediũ in oculis populi illud petentis: cum tamen maneret expositum periculo, si nollet populus suspicere, etiam si hoc facillimum illi foret, in lege gratiæ, in qua homines futuri erant chariores, eorum remediũ suis proprijs oculis solum credidit. Paterfamilias prodigum filiũ jam resipiscentem, ac revertentẽ á longè prospexit, antequam filius in eum conjiceret oculos. *Cũ adhuc longé esset vidit illum pater*

Remediũ hominum in oculis Dei. Luc. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsius. Cur prior Pater prodigũ, quám prodigus Patrem oculis usurpavit? Nonne prodigus erat egenus, Pater nullius indigus? Pater ille Deus erat, á quo implo raturus remedium pro morbis animæ veniebat prodigus: idcircò Pater respiciẽdo eum prævenit, ne exponeret periculo remediũ, committendo tardis oculis filij: quia filius tanquam homo debilis non poterat suspicere Patrem per conversionem ea celeritate & efficacia, qua Pater Deus aspexit prævio gratiæ auxilio imò non sic cunctaretur Pater ferens opem, ac filius oculorum ictu aspiciens. Nam Deus semper velocior est nobis auxiliando, quám nos desiderando & petendo.

170 Dignum sanè animadversione est, quód Deus elegerit serpentem, ut mederetur sauciato populo. *Fac serpentem æneum.* Quid? hominibus laceris & vulneratis per serpẽtes serpens pro remedio applicandus est, venenum pro antidoto? Hæc est Dei sapientia & potestas, qui novit detegere remedium in ipso morbo, & potest ipsamet ægritudine sanare: novit conficere antidotũ ex veneno, & utriusque attẽperare contrarietatem.

Morbi causa est ipsius remedium. Num. 21

Postulavit Diabolus á Christo insolitudine ut pro signo suæ divinitatis converteret lapides in panes: *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Si Diabolus non sibi persuasit Christum filium Dei, quando in Jordane audivit lapsam è cœlo vocem Patris testantis ipsum filium suum, quomodò credet illum Dei filiũ, si videat lapides ab ipso converti in panes? Difficultatis solutio petenda est ex materia talis miraculi postulati á Dæmone. Materia miraculi, lapides scilicet, aptior erat ad inferendam mortem, quám ad sustentandam vitam. Si igitur Christus verterit in alimentum vitæ, quod esse poterat instrumentũ mortis, satis erat ut malitia Diabolica certó sciret esse Deum illum, quem ut purũ hominem reputaverat. Prædixit Zacharias nihil pulchrius & melius Deum in lege gratiæ producturum, quam panem electorum, & vinum virginum: *Quod bonum ejus, aut quod pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines.* Quid? nonne saltem æquè bonum, & pulchrum est sacrificium corporis & sanguinis Christi in cruce, atque sacrificiũ corporis & sanguinis Christi in Eucharistia? In substantia idem sacrificium est, licet in apparentia diversum. Cur igitur Zacharias videtur anteponere Eucharisticum? Mirabilius videtur sacrificium in Eucharistia, quàm in cruce: quia in cruce sanavit Christus voluptates ac delicias mundanas suis doloribus ac pœnis: in Eucharistia sanat easdem voluptatibus panis & vini, sub quorum accidentibus tectus est. In cruce pœnæ sunt medicamenta vitiorum, cum contraria contrarijs curari soleant: at in Eucharistia voluptates & delitiæ sunt instrumenta virtutum. De vino dixit Apolus esse occasionem

Vita ex morte. Matth. 4

Eucharistia peculiare opus omnipotentiæ. Zachar. 9

Ad Eph. 5. *Eccl. 23.* nem luxuriæ. De pane dixit Rex sapiens esse blandimentum turpitudinis. Ortum habuere panis & vinum ut provocarent appetitus, & foverent ardores: operari igitur ut quod erat parens lasciviæ sit radix puritatis: annectere occasionibus totius infelicitatis majora emolumenta beatitudinis: fundare in periculis totius mali certitudinem totius boni, peculiaris actio est divinæ omnipotentiæ.

Sanguis Christi effusus sanat. Num. 21

171 Serpens ille elevatus solo aspectu sanabat: *Quem cum aspicerent, sanabantur.* Et Christus sublatus in crucem sanabat proprio effuso sanguine. Quænam hujus ratio discriminis? In deserto venerebatur populus serpentem, in Calvario blasphemabat Christum. Cur Deus voluit ut Christo tanti steterit redemptio hominum, si in solitudine tam facilé curavit vulneratum populum? Quia serpens in deserto remedium fuit vitæ mortali, Christus in cruce remediũ vitæ æternæ: atque etiam ut probé noverit homo quantum anima immortalis excedit mortali vitæ, sanguis inæstimabilis valoris fuit remediũ animæ, & serpens visus remedium vitæ temporalis. Proh pudor! cum anima táti Deo steterit, ab homine venditur vilissimo pretio turpissimi appetitus.

Anima quanti facienda.

172 Blasphemarunt in cruce Christum, & adorarunt in solitudine serpẽtem, quia cum serpens foret remedium vitæ temporalis, in hanc conservandam refert homo suam omnem adorationem: cum veró Christus fuerit animæ immortalis remediũ, in quo consistit beneficium maximum, hoc despicit homo, & sic innotescit summè ingratus. Novit tamen David inter utrumque horũ beneficiorum pretium dignoscere. Numerando Dei populum delinquit, & cum patienter sustinuerit pœnam culpæ, Deusque inhibuerit Angelum á progressu feriendi: *Sufficit nunc: contine manum tuam.* Se opponit David, & postulat in se ipsum converti, & continuari lethales ictus: *Vertatur obsecro manus tua contra me.* Si culpa jam satis punita erat, cur postulat David novos rigores? Si Deus inhibet supplicium, cur David inhibitionem deprecatur? cessare à supplicio erat prorogare temporalem Davidis vitam: progredi in supplicio erat securam reddere salutem animæ immortalis: qui verò instar Davidis cognoscit quanti facienda anima immortalis est, plus impendit illius salute certiùs obtinenda, quàm in prorogando annos labiles temporalis vitæ. *Pater peccavi in cœlum, & coram te.* Dicebat prodigus quando á suis delictis resipiscens. Cur ad impetrandam misericordiam, non ostendit suo Parenti temporalem miseriam, nuditatem, famem? *Fame pereo.* Illustratus jam cœlesti luce prodigus facit pluris animam, quàm vitam. Quando Deus in luctamine cum Jacob, illi vulnus inflixit, illius mutavit nomen Jacob in nomen Israel: *Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israèl.*

Vita temporalis quanti fiat.

2. Reg. 24

Luc. 15.

Gen. 35.

Universidad de Deusto Biblioteca

Qua mutatione nominis ostendit illum non esse hominem terrenum, sed civem cœlestem. In quo se exhibuit Jacob cœlestem civem? In eo quód contempto corporis vulnere æstimavit salutem animæ dicens: *Salva facta est anima mea*. Solent homines sic amare temporalē vitam, neglecta immortali anima, ut Jacob pluris faciens animam quám vitam, cœlestis hominis nomen obtinuerit.

173 Verùm si Hebræi suspiciebant serpentem ob dependentiam, cur avertebant oculos á glorioso vultu Moysis, qui eos in libertatem asseruerat? quia vultus Moysis lucebat, serpens curabat: & homines non respiciunt alienam lucem, sed propriam cōvenientiam: beneficium libertatis erat jam omnino præteritum, curatio serpentis erat de proximo futura ex solo aspectu & homines non attendunt ad id quod jam acceperunt, sed ad id quod sperant accipere: solum sperantes aperiunt oculos, quos statim claudūt, ubi primùm accipiunt: lynces ad procurādum, talpæ ad gratificandum. Inter omnes totius orbis magis cæci Hebræi, qui cum à Deo plura acceperint, fuere Deo infidelissimi: adeo, ut ad beneficiorum multiplicationem eorū crescceret ingratitudo, quæ ingenita, & hæreditaria cum fuerit, ex diuturnitate temporis altas egit radices, mansit que incurabilis.

Lux alienā non respicitur.

§. QUINTUS.

Sermo Moysis ad suum populum antequam vita excederet.

174 Dispositis ad rypas Jordanis castris populi, Moyses accersivit seniores, & omnes officiales tribuum, & postquàm illis retulit beneficia á Deo collata populo, & ex adverso illius rebellionem tradidit librum legū Levitis, hæc proferens verba: *Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit tibi contra te in testimonium.* Si Moyses præcipit servari librum legis scriptæ in arca clausa & obserata, cur non præcepit Christus servare in libro, & claudere in arca legem gratiæ? Disparitas ex fine utriusque legis petenda est: nam lex gratiæ lata fuit in remedium, scripta in testimonium contra populum, & ipsius cōdemnationem, *contra te*: servetur igitur lex scripta in arca lex Christi in corde servanda est: siquidē est lex salutis. Lex Moysis clausa mansit in arca: quia neque corde, neque ore illam Hebræi observarunt. Illam in solitudine deserverunt conversi ad vitulum, Hierosolymis conversi ad simulachra: idque solum mente retinuerūt se habere legem, quādo voluerunt occidere Christū, ut manerent sine lege: *Nos legem habemus.* Si legem habēt, cur eam non observant, sed idola? *Repleta est terra idolis.* Observare non poterant legem, cum non crederent verbo Dei, quod erat ipsamet lex.

Sermo Moysis ad populum.

Exod. 35.

Lex scripta, & lex gratiæ in quo differant.

Hebræi sine lege.

Ioan. 19.

Isai. 1.

Gen. 2. Christus negatus & occisus

lex. Dixerunt se habere legem, quæ re vera non dabatur ad occidendum Christum: *Secundum legem debet mori.* Quia forent memores Dominum illum per legē & Prophetas fuisse promissum, & juxta legē, ipsosque Prophetas demonstrari verum esse Messiam. Qui enim occidit Christū, respuit legem vivam, ut cum fide mortua amplectatur vivam libertatem.

Fides mortua sepelitur. Luc. 19. Matth. 5 Matth. 25.

175 De servo illo, cui Dominus suus talentum ad negotiandum tradidit, ait S. Lucas illius nomine, quòd talentū illud funeravit, scilicet involvens sudario: *Domine ecce mna tua, quā habui positam in sudario.* Quód sepelivit: *Abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui.* Quid? non dabatur scrinium, vel loculus, vel saltem marsupium, in quibus cautè servaretur talentū, seu pecunia illa austeri domini? ad quid involutio in linteo, vel defossio in tellure? Spiritu Sancto coactus fuit vir ille proferre veritatem: erat talentum illud (ut ferunt Doctores) fides, qua cum nihil negotiaretur, mortua erat: quid igitur mirum, si illam mortuam funeraſſe, ac sepelisset. Magnopere refert, quód populus conservet fidem viam: nam si fides mortua est, credulitas in falsam degenerare potest: Vida fidei nascitur à Deo credito, veritas credulitatis firmatur in Dei veritate prænūciata per Prophetas, impleta per Christum, inculcataque ab ipso, & ipsius Ecclesia. Credulitas igitur quæ recedit á sacris Scripturis, deserit Christum, & ipsius Ecclesiam, habet fidem omnino mortuam, & falsitatem vivam.

Credulitas falsa.

176 Sicut cygnus propinquus morti suas celebrat exequias suavissima musica, sic Moyses celebravit suas hoc cantico: *Audite cœli quæ loquor.* In prima parte implorat cœlū ac terram in testes Hebrææ ingratitudinis, ipsosque proinde obtestatar, quasi cœlum & terram tanti sceleris gravissimus dolor tangeret. In secunda parte manifestat populo suam perversam naturam: & quidem ingratorū natura perversissima est. In tertia prædicit idololatriam, in quam procul dubio lapsurus erat: siquidem ingratitudo & idololatria in perverso populo semper ad Deum offendendum conspirarunt. In quarta prænunciat dira supplicia, quæ illi Deus offensus erat inflicturus propter suam immanem rebellionem: cum futurus esset adeo rebellis, ut honoratùs á Christo, sanguine, quem ab ipso sumeret, ejus gens petitura esset ad spargendum, & odium ad potādum.

Moyses vicinus morti canit. Deut. 32.

In quinta parte, Dei nomine pollicetur illi misericordiam, si noverit pœnas, & resipuerit á culpis: igitur culpæ progrediuntur, & supplicia nō cessant. Sanguis Abelis clamabat à terra, sanguis Christi clamat é cœlo: & eò atrocius fuit crimen, quò sanguis unius est pretiosior sanguine alterius. Pœna Caimi fuit maledictio à Deo imprecata: *Maledictus eris super terram.* Pœna Hebræo-

Pœna Iudeorum

Universidad de Deusto Biblioteca

bræorũ á Christo exposita fuit: *Moriemini in peccato vestro*. Ideo non cessat culpa, & progreditur supplicium. Summum malum nõ est super terram esse infelicem, sed mori peccatorem: infelicitas hujus vitæ fine clauditur: infelicitas peccati finalis, æquata æternitati finem nescit: esse autẽ perpetuó infelicem summum omnium infortunium est.

Gen. 4.

Ioan. 8.

Supplicium rebellium. Isai. 57.

177 Hoc divinis legibus rebellium suppliciũ est: *Impij quasi mare feruẽs* (est æquiparatio Isaiæ loquentis de peccatore) *quod quiescere non potest: redundant fluctus in conculcationem, & luctum*. Cur æquiparatur turbido mari peccator rebellis Deo? cur non potiùs confertur leoni, aut tigridi, in quibus ferocitas videtur expressius symbolum rebellis iniquitatis? A potiùs confertur mari: quia mare nunquam satiatur vorando identidem fluctus, quos gignit, existens perpetuus sui ipsius vorator: attollitur unus usque ad nubes fluctus, quẽ statim alter devorando in se excipit, ac destruit: sic fluctus succedunt inter se quasi mutuã de sua superbia, ac rebellione sumẽtes vindictam. Est igitur mare simulacrũ vivũ hominis rebellis divinis legibus: siquidẽ hic suomet crimine inquietę rebellionis iterata sibi parturit identidem supplicia.

Peccatum sui ipsius suppliciũ est. Iudich. 12.

Renuit Judith accipere epulas de mensa Holofernis, & pro ratione subdidit ne talis offensio super ipsam caderet: *Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio*. Notabilis ratio! Deus est qui offenditur nostris culpis: nos contra Deum offensas ipsas patramus: curigitur Judith timet in se ipsam offensam, quæ in Deũ caderet? Prudentissimê verebatur offensionem in se casuram: nam quicunque peccator se offendit, ac in suum caput peccat, & quæ culpa nulla læsione potest Deo accedere, peccatorem ipsum adeo torquet, ut qui sensit ex culpa voluptatem, capiat ex pœna tormentum.

§. SEXTVS.

Mors Moysis: luctus & dolor populi.

Mors Moysis lugetur.

178 Mortuus est Moyses in vallibus Moab in conspectu Chanaan juxta Dei prædictionẽ: & populus acerbissimo dolore affectus triginta diebus luxit. Eũ enim æquali dolore è vita decendentem prosecutus, atque vivẽtem detractione insectatus est: cum frequentiùs eveniat, ut lachrymæ citiùs exsiccentur, quám profluant. Boni Principes sunt instar pomorum, quæ quando fugacia recedunt, sapidiora videntur.

Præsens contemnitur, absẽs colitur. Exod. 32.

In solitudine flagitavit populus ab Aarone, ut in defectum Moysis absẽtis faceret sibi Deos á quibus loco Moysis gubernarẽtur. Præsentẽ Moysen frequẽtissimé querebãtur, & detractionibus excipiebãt, absentem tanquã Deum reputabant: quasi æstimatio præsentia minueretur, absentia crescceret: *Tu es qui venturus*

Luc. 7.

rus es, alium expectamus? Misit Joannes discipulos, ut á Christo interrogarent. Si Joannes jam testatus fuerat præsentem esse Messiam inter homines: *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis*. Cur modó ut absentem alloquitur Messiam. *Tu es qui venturus es?* Voluit Domino conciliare æstimationem inter homines, quorũ antiquus mos est, in absentia majorem concipere æstimationẽ de persona. Secessit Dominus in locum ab oppidis & urbibus distãtem: *Egressus ibat in desertum locũ*. Cum statim illi dictum est per discipulos: *Omnes quærunt te*. Vix recesserat ille misericordiæ sol, quando omnes illius radijs destituti lucem implorabant. Terribilis conditio humanæ ingratitudinis! Hæc nunquam fatetur obligationem, nisi quando se videt impeditam ad gratificãdum. Quandiu vixit Christus inter Judæos, fuit per illos convicijs & injurijs laceratus: post mortẽ ab ijsdem sũmo desiderio (inquit Isaias) expetitus: *Vidimus eum, & non erat ei aspectus, & desideravimus eum*. Est ingratus instar crocodilli, qui plorat antequám occidat, & occidens, post mortem appetit, quem vivum occiderat.

Desideriũ in absen. Luc. 4.

Isai. 53.

Lachrymæ non tam erga Principẽ mortuũ, quam erga subditos, qui manent vivi. Luc. 23.

Dignę sunt animadversione hæ lacrimæ populi erga Moysẽ: nam Princeps optimus vita excedens plorandus non est tanquam mortuus, se plorandi sunt ejus vassalli tanquam ab eo deserti. Quando Dominus ibat moriturus in Calvatio videns fœminas ipsius necem lamentantes, ad eas conversus dixit: *Nolite flere super me, sed super vos ipsas flete*. Cur suadet, ut mutent objectum lacrymarum, non se ipsum, sed se ipsas flentes? quia eo tempore, quo moriebatur Rex optimus, opportuniùs cadebant lacrymæ in subditos vivos, quàm in Regẽ defunctum.

Sepulchrum Moysis nescitur. Deut. 39.

179 Sepultus fuit Moyses ita silenter & arcanè, ut nemo usque adhuc noverit ejus sepulchrũ. Vel quia Moysen satis anteacta vita manifestat, vel quia Moyses adhuc post mortẽ vivit, proindeque non indiget sepulchro. Quando lazarus mortuus est, dixit Christus illum dormire: *Lazarus amicus noster dormit*. Cur Dominus dormientẽ vocat, si já mortuus erat, & qnatriduo fuit sepultus? cum Lazarus foret justus, & ut sic dilectus á Christo, adhuc mortuus & sepultus vivebat, juxta illud ejusdem Domini: *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*. Non moritur justus, quia moriens vivit: unitus enim per amorem Christo, ab eo immortalem vitam haurit, ipsum nempe Christum: *Ego sum vita*. Noscatur vita Moysis, & ignoretur sepulchrum: qui enim vitam noverit, reputabit vivum.

Vita in justo post mortem. Ioan. 11.

Ioan. 14.

Amor Dei in vita & post mortem. Ioan. 11.

180 Aaronem sepelierunt Moyses, & Eleazarus: Deus veró Moysen ipsum sepelivit. Cum enim mortuus fuerit tanquam amans, à Deo tanquam amicus sepultus est. Lazarum jam mortuum vocavit Christus amicum. *Lazarus amicus noster dormit*. Quia

Universidad de Deusto Biblioteca

in vita meruit hoc nomen: *Ecce quem amas infirmatur*. Vixit, & mortuus est in amore Christi: quia vitæ respondet mors, tanquam illius Echo. Curru igneo ascendit Elias in cœlum: *Ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrunque, & ascendit Elias per turbinem in cœlum*. Cur non vectus nube quadam, sicut postea Christus? *Nubes suscepit eum ab oculis eorum*. Quia vita Eliæ zelo ardēs ita fuit, ut dici potuerit vivus ignis divini honoris in terra: *Surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi favilla ardebat*. Contulit illi Deus in ascensu, seu discessu illo honorem ignis splendentis, quē vita ignea splēdens meruerat, proindeque talis ascensus, seu discessus vitæ anteactæ respondit.

4.Reg.1.

Act.1.

Eccl.48.

Quæro tandem, exhibuit ne Deus se magis amicum erga Lazarum, quando illum á tumulo suscitavit, an erga Moysen, quādo eū sepelivit? Arbitror majorem enituisse Dei amorem erga Moysen sepultum, quam erga Lazarum suscitatum. Nam suscitatio Lazari fuit actio omnipotentiæ, ut Christus haberetur & crederetur Deus: *Ut credant quia tu me misisti*. Tumulatio Moysis fuit excessus amoris, ut Moyses honoraretur. Lazaro Deus restituit temporalem vitam: Moysi firmavit æternam. Hinc plus donavit, & se submisit: amor enim eó est ardētior, quò liberalior & submissior.

Amor Dei erga Moysen.

Ioan.11.

§. SEPTIMUS.

Mortuo Moyse, Deus injunxit Iosuē regimen populi.

181 Postquam Moyses vitæ concessit, Deus constituit Josue Principē totius populi; quia Josue erat Deo gratus, & ad regimen ingratorum Princeps est eligendus; & nam contraria mala contrarijs remedijs curantur. Eique tradens legis librum dixit Deus; *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo*. Quæro tamen cur liber ille traditur ori, & non cordi, si cor legis archivum est, & in Israèlitarum corde magnum subibat lex discrimen, id Deo attestante, & querente? *Populus hic labijs me honorat; cor autem eorum longe est à me*. Noverat Deus zelum Josue in ejus corde manentem, & voluit ut ejusdem ore profiteretur. Nam cor & os principis debent conformari. *Ego ex ore altissimi prodivi*. Dese protulit Æternum verbum; & hujusmodi verbum esse in sinu Patris testatur Evangelista; *Unigenitus qui est in sinu Patris*. Verbum increatum est in Dei sinu, id est corde, & in Dei ore, à quo procedit; quia cor & os Æterni parentis, magni Principis, ita sunt conformia, ut verbum quod ex ore procedit, necesse sit in corde præcississe. Qui continent aliud in corde, & aliud in ore gerunt, sicut jani bifrontes, monetæ signatura duplici, Joab qui altero brachio amplectitur, altero cor tranfigit, Judas

Iosi.1.

Callidi-tas dolosa

das qui figit pacis osculum, quādo meditatur in ferre durum bellum. *Sit sermo vester, est, est; non, nō*. Suadet Christus suis discipulis, quando illis commendat sinceritatem convictus inter homines. Quid? si Christus odit superfluitatem, cur illam exhibere videtur duplicādo eadem verba, *Est, est; non, non*? Non exhibetur hic superfluitas indicendo, sed acuta maturitas in inculcando sinceritatem, ut nempe os cordi respōdeat, dato duplici assensu, vel duplici dissensu, altero cordis, altero oris. Confirmari enim semper debet assensus oris assensui cordis. Potest aliquis conqueri de natura, eamque insimulare, ex eo quód in brutis animantibus posuerit externa signa internę propensionis, v. g. conferens Leoni Victus, tauro cornua, aquilæ ungues: at in solius hominis corde occultaverit omnes propensiones, & affectus, ne statim in primo limine deprehenderetur illius malitia, vel bonitas: qui tamen eas corde abscondit, & lingua contradicit, inter omnia animalia vilissimum est: siquidē corde carens ad proferendum, quod sentit, illud habet fingendum, quod dicit.

Matth.6

Sinceritas humani convictus.

Cordis & oris conformitas.

182 Delegit Deus Josue propter ipsius zelum, ac robur in Principem sui populi, & quando illi tradidit dominatum, quasi segnem, & infidelem, ad metū excutiendum hortatus est: bis enim illum metum deponere, & se authore ac duce præsēte rectē sperare jussit: *Noli metuere, & noli timere: quoniam tecū est Dominus tuus in omnibus ad quæcunque perrexeris*. Addidit Deus animos Josue, suumque illi obstrinxit favorem, quando tradidit dominatū: quia sceptro inseparabilis adhæret timor; perpetuò enim metuit quicunque regnat: & quidem immodicus timor amittendi regnum quandoque reddit Principē ingratum, tyrannum, & infidelem.

Timor in sceptro. Iosi.1.

Formidavit Saul Davidem, & ipsi ingratus fuit, eò quód formidaret: *Metuit Saul David: & quia prudens nimis erat, cœpit cavere eum*. Timuit Herodes ammittere sceptrum ex natalitio Christi servatoris, & immanissimam exercuit tyrannidem erga innocentes: *Occidit omnes pueros*. Veritus Jeroboam quód ab ipso vassalli desicerēt, ex tali metu rebellavit cōtra Deum, agens infidelē, & inanium Deorum cultorem: *Excogitato consilio fecit duos vitulos*. Nullum majus religio subit discrimen, quám in timore rationem, quas vocāt status, incusso; ex hoc enim multi infeliciter Jeroboones fiunt veri Dei, orthodoxæque fidei desertores.

1.Reg.18

Matth.1

Religionis desertor qui timidus de perdendo sceptro. 3.Reg.12

183 Ardens Zelator religionis, eique firmiter adhærens, semper habet sibi præsentē, protectoremque Deum; *Tibi dabo claves* (ait Christus Petro, huic commēdans regimen suæ Ecclesiæ) *& portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Quanam ex causa Christus uná cum regimine Ecclesiæ Petro illius securitatē tradit? Petrus inter mille errores, quibus homines delirabant circa

Fides orthodoxa in principe. Matth.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

personam Christi; *At illi dixerũt; alij Ioannem Baptistam, alij verò Ieremiam, aut unum ex prophetis*; firmus permãsit in fide circa Christum, qua talem personam; *Tu es Christus filius Dei vivi*. Qui igitur firmus manserit in vera fide, firmum possidebit regnum; *Portæ inferi non pervalebunt adversus eam.* Accepit Moyses de manu Dei legem, quam populus observaturus erat, & ait Deus Moysi, ut sibi assumat Aaronem in sacerdotem; *Applica quoque Aaron fratrem tuum cum filijs, & sacerdotio fungatur mihi.* Multa deinde elapsa fuere sæcula sine Rege, cui Hebræi subderẽtur, donec Samueli Deus diceret; *Hoc erit jus Regis, qui imperaturus est vobis.* Voluit Deus ut populus sine Rege per multos annos degeret, at sine sacerdote nec per diem unicum. Sic enim significavit nullam posse rempublicam stabiliri, sceptrumque firmari, quin prima fundamenta jaceret super religione, ac divino cultu. Hæc veritas manifesta cũ sit, apud Principes interdum plus valet ratio tuendi status, quám divina lex; sceptro enim in possessionem dato, fiunt ingrati, & ex ingratitudine infideles.

Regna ex obsequio religionis confirmantur.

Exod. 28

1. Reg. 8.

184 Documenta hæc ita docilis Josue à Deo firmiter hausit, ut tanquàm acerrimo divinæ legis Zelatori paruerint cœlestes orbes contra suum perpetuum motum, & in terra aquæ contra naturalem cursum. Subjugavit omnes provincias Chanaan, nemine renitente: & postquam eas per tribus divisit, populũ vicennio temperavit: postremò felicì morte vitam suam commendavit perenni ævo: in ævum enim vivet quicũque divinæ legis Zelo accensus eam observaverit, suaseritque alijs observandam.

Iosue felix gubernatio & mors.

Ioan. 4. & 10. Ios. 22.

Quæro modô, in quo fuit Josue mirabilior: in eo quòd ad illius nutũ sol steterit; quod obedientes aquæ se diviserint quod tam feroces, strenuosque hostes domuerit, an in eo quód populũ Hebræum gubernaverit per vicennium sine ulla rebbellione? Hoc ultimum credo ita mirabile, ut excedat omnem admirationem. Nam gubernãti Deo populus ille qui sæpe rebellis fuit, nullam, quam legerimus, commisit rebellionem, sub Josue gubernante.

185 Necessarius omnino est quidam Josue á Deo specialiter fautus, ac protectus, ut sine tumultu ac perturbatione gentem ingratam gubernet: nam quidquid aliud parum est, ut gens ingrata obediat. Cultum sacrilegũ idolis exhibuit populus, & Moyses intercessit, ut placaretur Deus: *Cur irascitur furor tuus?* Appetijt carnes Ægyptiacas, & rebellavit contra Moysen: tunc dolore ita affectus est sanctus gubernator, ut voluerit deponere regimen: *Non possum solus sustinere hunc populum*. Cur hac opportunitate tam querulus, si in illa tam placidus & mansuetus? Videbatur in priori honestiùs indignari Moysen, & in posteriori æquanimiter ferre: siquidem per idololatriam Deus graviùs offendebatur,

Assistentia Dei necessaria Principi.

Exod. 32.

Num. 12.

batur, utpote per rebellionem contra ipsum immmediate commissam, quám per defectionem á Moyse, quæ hominem immediate tangebat; & debuit ab eodem offenso benigniter condonari. Ratio disparitatis in utroque eventu esse videtur, quia in priori assistebat in monte Deus Moysi, vel Moyses Deo: & solum quando Princeps juxta Deum est, novit excessus, ac ingratitudines rebellium dissimulare.

§. OCTAVUS.

Mortuo Iosue populus contra Deum ingratus ac infidelis sæpe rebellavit.

186 Josue vita functo, mãsit regimen in omnibus Principibus populi, & populus sine regimine: quando enim gubernant multi, nullus gubernat. Hinc est quód Christus appellaverit nescios Joannem, & Jacobũ, quando in illius regno thronos ambierunt: *Nescitis quid petatis?* Inscitia fuit conari regimen partitum inter duos: quando enim multi sũt Principes, manet ex parte eorũ, dominatio confusa, & ex parte subditorum, dubia obedientia. Unicus sol mundum illuminat, unicus Deus sustentat orbem universum, unicus spiritus regit corpus humanum. Salomon reputavit suppliciũ regimen multorum: *Propter peccata terræ multi Principes ejus*. E contra Ezechiel credidit felicitatem ac Dei benedictionem regimen unius: *Et suscitabo super eas pastorem unum.*

Regimen in multis positum nullum est.

Matth. 20.

Prov. 28.

187 Princeps unus dominari debet nationi uni, in ea natus & educatus. Sic docuit Deus factus homo ex sãguine Hebræo, inter Hebræos natus, ut ostenderet suã hæreditatẽ esse Hebræos, & eũ Regẽ legitimũ, qui naturalis esset. Decreverunt inter se arbores de Rege eligendo: sceptrum deferebant ficui, olivæ, & viti: omnibus tamen principatum recusantibus, regnum delatum est rubo. Cur non potiùs arbores aliquem ex floribus Regem salutarunt? Cur non lilium, cujus pes ipsam præ se ferre videtur celsitudinem: quod Christus Dominus ita commendavit, ut concesserit regnum florentius quám Salomoni: *Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut unum ex istis.* Cur non rosam, quam natura juravit Reginam primis comitijs inter flores celebratam, illi conferens grana aurea ad coronam, purpuram ad vestimentum, spinas ad satellitium? Quód si nõ hos flores, cur non saltem alios delegerũt? In promptu ratio est: flores non sunt ejusdem naturæ cum arboribus: postulat autem optima republicæ, seu corporis politici administratio, ut caput sit ejusdem naturæ cum reliquis membris, nempe ejusdem nationis Rex cum subditis. Caput similiter unum esse debet, nõ multiplex: aliter decreta patientur contrarietatem, & suum unicuique potius videbitur: neque enim quis in judicando primas alteri defert, neque in imperan-

Princeps unus, & naturalis debet esse.

Iud. 9.

Vnitas Principis

Universidad de Deusto
Biblioteca

do submittitur. Jeroboam conflavit duos vitulos, Aaron unum pro populo: quia Jeroboam illos fabricavit, ut adoraret: Aaron, ut talis vitulus populum regeret; & in regimine unus tantum esse debet qui præsideat, ac præcipiat.

188 Rebellavit iterum ingratus populus & tanquam rebellem tradidit illum Deus in ditionem Chusaom Regis Mesopotamiæ. Cum enim ingratitudo sit vitium abjectum & infame, puniri debuit servitute, pœna vili & abjecta. *Vives in gladio, & fratri tuo servies.* Prædixit Isaac filio suo Esau futurum esse fratris sui servum; hoc enim supplicium decreverat Deus contra Esau utpote divinis beneficijs ingratũ. Non illum vita spoliavit, sed alieno arbitrio subjecit, ut vitam servilem traheret in pœnam servilis ingratitudinis.

Iud.3.

Gen.27.

Elapsis octo annis servitutis, agnovit populus cupam suam, imploravit á Deo misericordiã, & eadem celeritate obtinuit, quapetijt: non enim sunt homines celeriores in postulando, quám Deus in concedendo. Antequã Christus suscitaret Lazarum, oculis in cœlum levatis egit gratias Æterno parenti pro ipsius oratione jam audita: *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Non legimus Christum ante hæc verba petijsse aliquid; cur igitur gratias refert pro petitione exaudita? Voluit nos docere, esse Deum adeo festinum in coferendis beneficijs, ut priùs conferat, quám homines petãt, atque adeo præoccupet hominum vota, implendo. Octo annis duravit populus in ignorantia sui criminis, at ubi agnovit, & petijt remedium, obtinuit.

Preces à Deo audite antequam fusse. Ioan.11.

189 Fuit Othoniel libertatis Hebrææ reparator seu assertor; cæpit in eo judicis dignitas, quæ similitudinem Romanæ præturæ referebat; populũ quadraginta annis justé ac prudenter administravit; eô vita functo revixit idololatria Israelis: quia ingratitudo populi erat infidelis, & immedicabilis. Fœdus interim inierunt Eglon Rex Moab & filij Amon, & Amalech cõtra Hebræos, eosque redegerunt in ditionẽ ac servitutẽ, in qua perseverarunt donec supremo numine authore, in libertatem asserti fuere per virtutẽ Aod, qui salvatoris populi nomen adeptus est. Et quidem justè præclarum hũc titulum comparavit, qui suum populũ à dura servitute in libertatem asseruit. Trecẽtis quinquaginta sex annis populus administratus fuit per Deboram, Barac, Gedeonem, aliosque judices, & extitit immensus numerus rebellionũ, quibus Hebræi á suis principibus defecerũt: cum enim nãtura forent ingrati, cõsuetudine rebelles fieri debuerunt; & consuetudines, quæ altas per habitũ radices egerunt, immedicabiles fiunt.

Iudicis dignitas & gubernatio apud Hebræos. Iud.3.

190 Mala curatu difficiliora sunt morbi inveterati, qui tẽporis diuturnitate capiunt vires, & medicamini resistunt. Ab omnibus quatuor ventis convocavit Eze-

Consuetudo veteris curatu difficilis Ezech.33

Ezequiel spiritum ad vivificãda & animanda ossa defunctorum: *A quatuor ventis veni spiritus, & insufflà super interfectos istos, & revivescent.* Si Deus unico spiritu, & tenui quodam habitu animavit Adamum, *Spiravit in faciem ejus spiraculum vitæ.* Cur modo jubet convocari omnes omninó spiritus, ut facto veluti quodam impetu conspirent ad illa ossa vivificanda? si unicus spiritus satis fuit ad primum hominẽ animandũ, cur postulantur spiritus multiplicati, ad vegetanda illa ossa arida? In prõptu est disparitatis ratio ad rẽ nostram. Adamus fuerat ex recenti terra nuper formatus, illa autem arida ossa jamdiu sub terra latuerant sua ipsa ariditate, & frigida morte inveterata; unde si Adamo recens formato sufficit unicus, ac tenuis habitus ad vitam instillandã, vix sufficiũt omnes omninò venti facto impetu ingruentes ad animanda ossa illa inveterata. Sic exploratum habuimus ingratitudinem populi, qui medicaminibus ipsis fiebat magis infidelis, cum mala inveterata medelam nesciant.

Gen.2.

CAPUT XV.

Nec ipsum Dei regimen arridet ingrato populo.

§. PRIMVS.

Respuit populus Samuelem á Deo electum pro regimine.

191 POstremus judex, & ingrati populi gubernator fuit Samuel Propheta justus, & Deo valde acceptus; hic postquam viginti & duobus annis rexit populum justè ac fideliter, fuit compellatus ab Israèlitis, ut deponeret regimen tanquã senio jam cõfectus, nec illud demandaret cuiquã ex suis liberis, utpote indignis regimine propter vitia, sed nominaret illis Regẽ quẽ haberent, sicut cæteræ nationes habent: *Constitue nobis Regẽ.* Fatentur se debitores Samueli, á quo per tot annos justé & tranquillé fuerant gubernati, & tamẽ debito satisfaciunt excludendo senem á regimine, ut major esset offensa ex ingratitudine: Agnovit Samuel iniquitatem populi, & impetravit á Deo, ut illis Regem daret. Quid? Propheta justus condescendit injustæ petitioni populi? Ita: quia in hoc se justum ac generosum exhibuit: justum, quia talis desiderij implementum esset populo pro justo supplicio: siquidem cum Rege sustineret omnia mala ingratitudinis. Generosum, quia animus generosus despicit, & non appetit dignitates: siquidem altitudo eorum, qui eas magni faciunt, est per quàm similis altitudini puteorum, qui quò altiores, eò profundiores sunt, & magis in imam tellurem reconditi: ita ut rectè despicientibus nullum appareat discrimen inter eorum altitudinem, & profunditatem, quæ proinde non nisi per descensum attingi potest. Zachæus solum nobis innotuit pusillus, quando apparuit elatus: *Ascendit in arborem,*

Samuel justus à regimine deponitur.

1.Reg.8.

Sicut altitudo puteorum sic appetitio dignitatum.

Luc.19. Dignitatum contempus sublimat. Ioan.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

borem, quia statura pusillus erat. Qui ambitiose quærit dignitates, eas cum dedecore amittit, qui verò generose despicit, cum honore fruitur obtētis. Fugit Christus offerendum sceptrum, & fugit in montem: *Fugit in montem ipse solus*. Cur non in vallem depressam, sed in montem sublimē? Ut homines intelligerēt, eos qui fugiunt despiciendo dignitates, evadere longé superiores dignitatibus ipsis, & sublimiores reliquis hominibus.

Magnanimitas in contēptu honorum.

192 Magnanimitas est superiorē manere ipsi regimini, ac principatui, illumque despicere quādo, & quomodó expedierit. Pendenti in cruce Domino obtulerūt Judæi regnum, si descenderet: ipse verò respuit in cruce manens: sed in hoc satis judicavit coronam sibi esse debitam, imó omnino suam. Judæi enim fuere prompti ad offerendum regnum Christo in cruce pendenti, sicut paulo antea fuerant perversi in regno auferendo, quando clamarunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem*. Dominus autem sicut oblatione commotus non fuit, ita ablatione non fuerat perturbatus. Est enim ab omni perturbatione immunis, qui justo titulo regnum possidet. Herodes turbatus est, nec ulla amplius potitus requie, ubi accepit Christum natum. Cū enim sine meritis obtinuerit regnum, ejus possessione non sibi videbatur satis firmus ac securus. Quicunque dignitates & honores respuit, atque à se longè abjicit, hic solus verè possidet. Cum Dominus omnibus propter ipsum relinquentibus patrem, matrem, & fortunas, promiserit prœmium: *Qui reliquerit patrem, aut matrem &c. centuplum accipiet*. Non legimus promisisse prœmium aliquod despicientibus honores & dignitates: forte, quia qui honores despicit, illos nec relinquit, nec perdit, sed retinet tenaciùs, & possidet securius.

Ioan. 19. *Matth. 2.* *Matth. 19.* *Despectus honorum possessio.*

193 Quodnam responsum Deus Samueli desiderū populi exponenti Deo ipsi redderet? capiant homines, & Principes. Respōdit Deus se audivisse supplicationem populi, qui eò suos omnes dirigebat conatus, ut Deū ipsū ab Israèlitico regno deturbaret: *Non te* (ait Deus) *abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Omnem Deus in se suscepit injuriam, ne Samuel ejus minister, injuria maneret affectus. Optima politica: sed soli Deo peculiaris. Detrahunt homines Christo, quod Magdalenam in suam familiaritatē admitteret, & detrahunt etiam Magdalenæ, quòd unguentum prodigē effunderet: Christus verò solius Magdalenæ honori consuluit: *Ut quid molesti estis huic mulieri?* Deus enim magis ægrè fert alienas, quā propriās injurias. Magna politica! sed magna etiam Samuelis commendatio? Esse Samuelem adeo Deo ipsi similē, ut idem sit expelli Samuelē atque manere Deū expulsū. Quid mirū, si Samuel gubernabat justē & rectè? Ubi enim rectitudo & integritas dominatur, Deus

1. Reg. 8. *Princeps consultat honori suorum ministrorū.* *Matth. 26.* *Iustitia imperante Deus regnat.*

Deus imperat: in regno, in quo observatur justitia & æquitas, videbitur regnare homo, sed in rei veritate Deus regnat. Qui igitur hujusmodi administrationi renititur, niti videtur Deum á suo regno deturbare. Hoc idem conabatur populus excludendo Samuelē à regimine. Sed quid nō molientur ingrati, quibus divina etiam displicet gubernatio.

§. SECUNDUS.

Mundus semper ingratus iis, quibus ob beneficia magis obstrictus est.

194 Postulavit Regem populus tanquam ingratus, & tanquam idolatra: tanquā ingratus, quia voluit deserere Deū suum immediatum Regem, per quem á servitute Pharaonis in libertatē fuerat assertus; & ejicere Samuelem, qui tot annis rempublicā justē administraverat. Nam ingratus, ut diffiteatur obligationem, suo benefactori infidelis est. Postulavit Regē tanquam idolatra: quia ut coleret simulachra, appetijt sceptrum: mūdanis enim sceptris vana simulachra adhærent. Jeroboam erexit vitulos aureos, ubi principatum adeptus est: Salomon curiam Jerosolymitanam falsis simulachris implevit. Adeo insana, & inhumana est hominū ingratitudo, ut ne benefactori Deo gratos exhibeant, ab ipso Deo deficiant ad dæmonem.

Idolatria sceptro potius adhæret.

195 Ingratum se gessit populus erga Deum: ingratissimum erga Dei filium, & progreditur adhuc ipsa crescente, ac gliscente indies ingratitudine: nam ingratitudo malum est, quod augetur beneficijs, & fit immedicabile remedijs. Factus Deus homo quæsivit populum suum, ut eum revocaret, vel sanaret ab ingratitudine, qua suum creatorem offenderat: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israēl.* Populus verò eum noluit excipere. *Sui eum non receperunt*. Imó cruci affixit inter duos latrones. Cum enim Hæbrei essent majoribus beneficijs Deo obstricti, & vitio ingratitudinis laborarent, consequens fuit, ut omnium evaderēt ingratissimi: nā ingratitudo crescit ad numerū & mēsuram beneficiorum. Interrogat Baptista per discipulos suos à Christo, an moriturus esset, sicut nasci dignatus fuerat. In hoc enim sensu capiūt interpretes verba illa: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Responsum á Domino fuit, pedes dari claudis, oculos cęcis, vitā mortuis: (*claudi ambulant, cæci vident, mortui resurgunt*. Quis non animadvertat responsum interrogationi redditum? Quæsitū est de morte, & respōsum est de beneficijs collatis, seu liberalitatis operibus? Ita; quia solent homines pro beneficijs reponere injurias: ideó volens Christus reddere Baptistam certum de violenta morte, quam doloribus affectus, & cōvicijs laceratus à Judæis erat accepturus, illi commemorat beneficia, quæ Judæis ipsis cōtulerat: ut ex magnitudine beneficiorū intelligeret atrocitatē mortis

Ingratitudo augetur beneficijs. *Matth. 25.* *Ioann. 1.* *Luc. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis subeundæ. Malum igitur est sine medicamine ingratitudo: quia remedijs augetur.

196 Talem se erga Deum exhibuit Hebræus populus: siquidem quando magis Deo obstrictus, illius rigimen detrectavit, Regemque petijt: lapsu deinde temporis, ne Deum ipsum agnosceret Regem, damnavit capite: *Quia se Regem fecit*. Tales solent esse hujus mundi respublicæ erga eos, á quibus majora accipiunt obsequia, & á quibus magis illustrantur. Optimis legibus Solon suam patriam instituerat, & pro compensatione de falsis criminibus insimulatus authoritate Senatus in Cyprum ablegatus est, ubi vita functus in cadavere ingratorum civium sustinuit indignationem: ingratitudo enim nec ipsis parcit cadaveribus. Jam Dominus in cruce objerat, & adhuc ejus latus diro patuit vulneri: *Unus militum lancea latus ejus aperuit*. Nō sic cum latronibus eodem tempore patibulatis actum est. Si Christo, cur non latronibus? Quia in latronibus mortem exercuit justitia, in Christo ingratitudo, & hæc non contenta vitæ finibus, ultra mortem prorogat injurias: temperatior igitur fuit justitia erga improbos malefactores, quàm ingratitudo erga probum benefactorem.

Ioan. 19.

Ingratitudo neq; etiam parcit benefactori mortuo Ioan. 19.

197 Condecoravit Lycurgus Athenas sanctis legibus, & vita, quem proinde Athenienses ob talia beneficia exilio mulctarunt, quia nequibant rectis aspicere oculis suum beneficum legislatorē. Eripuit Dion á tyranni de Dionisij suam patriam, eamque pristinæ restituit libertati: at senatus, ne tale fateretur beneficium, eum honore simul & vita spoliavit. Eandem expertus est retributionem Alcibiades postquam debellavit Xerxem.

Ingratitudinis exempla.

Implorant Carthaginēses auxilium á Lacedæmonijs contra Romanos: illis fert opem Xātippus, & postquam eosdem fracta Romanorum potentia, ab hostibus eripuit, ipsisque victum Attilium Regulum tradidit, in cōpensationem tanti beneficij, proditoriè in mare projectus est, ne viveret inter Lacedæmonios, qui liberator Carthaginis posset jure nuncupari. Tantum homines gravat obligatio, ut in mare ad se exonerandos projiciant, quem ex gratitudine debuerant summis honoribus condecorare. Scipio mortuus est exul à patria: & quidem tot sunt ingratitudinis exempla, quot benemeriti: nā ingratitudo se exhibet crudeliorem erga magis benemeritos: & invidia neminem præcedentem patitur. Creavit Deus Angelicas hierarchias in cælo cum præcedentia, ut eam homines in terra sustinerent: verùm cum invidia foret supplicium peccati, & peccatum ex ingratitudine nascerentur, hanc damnosam hæreditatē Adami posteritas nacta est.

198 Delegit Deus Moysen & Aaron virtutibus præditos in sui populi gubernatores: cumque optimè, Deo ipso assistente regerent, nil aliud à populo accepe-

ceperunt præter insanas querimonias, & injustas murmurationes. Quid? ob id quód rectè ad administrent, suum munus præclaré obeuntes: vel ob id quód ornati virtutibus præluceāt alijs, insectationes, & detractiones sustinent? Ita: quia humana natura ex innata propensione invidet, non gratificatur: semper enim tenebræ contra lucem armantur. Cum virtus nativo splendore luceat, debilesque sceleratorum oculos perstringat, scelerati homines offensi omnem alienam lucē aversantur, ac moliuntur extinguere, ne compellantur suo debili obtutu videre. *Non poterat* (inquit sacer textus de Heli) *videre lucernam Dei antequam extingueretur*. Alienæ luces quó magis splendent, eò magis excæcant alienos oculos, ita ut ab eis aspici nequeant nisi extinctæ. Frequētissimum in humanis est, ut non appareant virtutes in vivente, nisi post ejus mortem, persona deficiente: invidia enim ocultorum impedimentū versatur circa personam, qua deficiente ipsa etiam deficit, juxta illud Epigrammatographi: *Pascitur in vivis livor, post fata quiescit*.

Invidia virtutes insectatur

1. Reg. 3.

Virtutes post mortē videntur.

199 Queritur Jeremias se ipsum tanquam zelo ardentem, ac fulgentem sapientia: *Væ mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virū discordiæ in universa terra? Non fæneravi, nec fæneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. Inventi sunt sermones tui, & comedi eos*. Videtur hujusmodi ingrata querela: si enim zelo ac scientia quis similitudinem magnam cū Deo sortitur, cur queritur Jeremias se Deo simillimum evasisse? Dolore affectus in eas erupit querimonias, quasi ex majori similitudine cū Deo majori apud homines odio & invidia conflagraret: ita ut augeretur odium & invidia ad magnitudinem & mēsuram talis similitudinis crescentis. Non sustinent homines sapientissimū, quasi humanam sphæram egredientem.

Sapientia fulgens, & Zelo ardens multa patitur. Ierem. 15.

Psal. 118

Verùm si Jeremias queritur se matura ac perspicaci mente præditum, cur David á Deo postulabat mentem, ut viveret? *Intellectum da mihi, & vivam*. Quia Propheta non efflagitabat intellectum, ut viveret cum hominibus, sed ut viveret cū Deo, ejusdem legis diligentissimus observator: eodem namque psalmo suam mentem exposuit, adjicēs: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custōdiam illam in toto corde meo*. Ut enim viveret inter homines, se exhibuit insanum, proindeque omni intellectu destitutum: *Immutavit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorū, & impingebat in ostio portæ: defluebantque salivæ ejus in barbam*. Inter homines qui plus sapit, & eminet, versatur in majori periculo: reputant enim pro offensa propria alienam excellentiam. Etiā quando decidunt solis radij, feriunt sublimiora montium cacumina, quasi in ipsorum descensu non patiantur ascensum, ac sublimitatem montium. Mercurius peritiæ facundæ olim creditus

Invidia non patitur alienam excellentiam. 1. Reg. 21

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus, eſt inter omnia minimum aſtrum, quod agnoſcit Mathematica: cum enim viderant ſapientem reliqui planetæ, nõ ſunt paſſi illum inter ipſos plurimũ iluſere.

Invidus contra lucem.

200 Valde inſolita erant prodigia, quibus Deus per ſolitudinem ſuum ducebat populum: & hic quó majora aſpiciebat, eó plus deſpiciebat regimen divinum, adeo ut in deſerto, deficeret à Deo ad vitulum, & in terra promiſſionis ad ſimulachra. Fit Deus homo, ingreditur Hieroſolymam, innumera edens miracula, ut ſuo mederetur populo: multi cernebant, omnes ſaltem ex fama agnoſcebant: invidia tamen & ingratitudo Phariſæorũ, in id maximè induſtriæ diabolicæ nervos intendit, ut ſupprimeret, vel potius manu Judæ extingueret lucem, quæ illos ſuo magno fulgore obcæcabat: *Quid facimus? ecce mundus totus poſt eum abit.* De bono illi formarunt, & confixerunt culpã: ſemper enim invidia á bono malum eruere ſolita eſt. Culpa reputatur á Phariſæis, quò totus mundus ſequatur Deum hominem, cum deterrimũ omnium foret malum in Phariſæis, deſerere illum, quem omnes pro obtinenda vita æterna ſequebantur.

Ioan. 11.

Cum tamẽ Phariſæi ſimul ingrati, invidique forent, lux ingẽs eorum lividos oculos perſtrinxit, & obcæcavit, remanente ingratitudine pro ſupplicio: *Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei: an quod expectavi, ut faceret uvas, fecit labruſcas. Oſtendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ* (ait Deus) *auferam ſepem ejus, & erit in direptionem, diruam maceriam ejus, & erit in culcationem.* Per vineam intelligitur Hebræum regnum. Prædixit igitur Deus Hebræo populo, ob ingratitudinem beneficijs, quæ acceperat tempore, quo Deus ſuper illum regnaverat, omninó diſſipandũ, & evettendum eſſe: nam ingratorũ Deo, ut diripiantur, ac diſſipẽtur, ipſamet ingratitudo ſupplicium eſt.

Iſai. 5.

Supplicium ingratitudinis.

201 Duo tamen hic animadverto, alterum, ſi populo ingrato Dei ipſius regimen diſplicet, cur tot beneficijs cumulat populum eò plus diſplicitum, quó plura accipientem? Alterum, cur eodẽ ſupplicio affecit Deus omnes Hebræos, propter ingratitudinẽ eorum, qui deliquerunt: *Diruam maceriam ejus, & erit inculcationem?* Quoad priorem animadverſionem, exiſtimo Deum tot beneficijs afferiſſe ſuum populum, quia Deus ut ſuam erga nos effundat beneficentiam, conferenda beneficia non tam mente, quám volũtate metitur, quaſi ea amore potius, quám ſcientia regulentur.

Beneficentia Dei ex voluntate potius quàm ex mente

Locavit paterfamilias vineã ſuam hominibus, qui nullo, fructu ex tali vinea redito, primogenitum illius filium occiderunt: *Homo erat pater familias, qui plãtavit vineam: & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular: & locavit eam agricolis.* Hic Paterfamilias Deus omniſcius eſt: ſi ergo Deus multò antea prænoverat peſſimam homi-

Matth. 21.

hominum correſpõdentiam, cur in illorum manus ſuam vineam tradidit? Quia hujuſmodi traditio executioni per amorem mandata eſt, eamque proinde nõ inter cepit ratio. Si Deus quá beneficus nobiſcum ageret ex ſua infinita præſcientia, nec nobis cõferret vitam & ſanitatem, quibus eum offẽderemus, nec fortunas, ſeu divitias, quas prodigè, & nequiter effunderemus. Judicat nos Deus ex amore: & ita ſe gerit erga homines in conferendis beneficijs, ac ſi neſciret futuros homines ingratos.

Amor ſupra caput Dei. Iſai. 6.

Vidit Iſaias Deum ſedentem in magnifico ac ſublimi ſolio, ex quo innumera diſtribuebat beneficia hominibus: eminebant Dei ipſius capiti duo ſeraphini: *Seraphim ſtabant ſuper illum.* Cõſtabat Dei thronus ex fulgentibus ſapphiris & adamantibus: at Seraphini pro throno ſortiebantur Dei ipſius caput. Seraphim idem valet atque ardentiſſimus amor. Quæro modò; amorẽ collocat Deus ſupra caput, in quo ſedem fixere mens & ſcientia? Ita: quia voluit Deus ſignificare ſuam voluntatem & amorẽ quãdoque ſuccedere loco mentis & ſcientiæ, quaſi ipſius favores magis procedant ex amore, quo homines proſequitur, quàm ex ſcientia, qua hominum ingratitudinem prænoſcit.

Merita & demerita majorũ populi cauſant felicitatẽ & miſeriam. Matth. 26.

202 Quoad poſteriorẽ animadverſionem: Hebræus populus diffiteri nequit ſe juſtiſſime à Deo puniri. I. Qui ſicut merita ſuorum majorum ipſum reddiderunt populum á Deo electum, totque favoribus, & beneficijs nobilitatum, ita demerita juſtè inflixere ſupplicium, & implementum, ſeu aſſenſum illius petitionis: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* II. Quia videns ſupplicium, quo mulctati fuere qui ſuum redemptorẽ manifeſtũ agnoſcere noluerunt, nũc perſiſtit agnoſcere nolens manifeſtiſſimum: & quidem acerbiùs meretur puniri, qui neque aliorum exemplo, neque ad ſupplicij cõſpectum cavet.

Super eoſdem Hebræos minatus eſt Chriſtus venturum eſſe ſparſum ſanguinem á tempore Abelis juſti, uſque ad tempus Zachariæ Prophetæ: *Ut veniat ſuper eos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt á ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ.* Quid? non erat ſatis, ut veniret ſuper eos ſanguis juſtus, quem ipſimet ſparſerant: cur etiam venturus ſanguis ab alijs effuſus? quia á ſcelere non deſiſtunt agnoſcentes quæ alij ob ſimilia perpeſſi ſũt. Qui enim alieno periculo nõ redditur cautus, multiplicatam ſubire pœnã meretur. Ille denique ingratus, cui divinum regimen ingratum fuit, ità graviter debet puniri, ut omne omninò ingratitudinis ſupplicium exhauriat. *Diruam maceriam ejus* (ait Deus de ſuo populo) *& erit inculcationem.*

Luc. 11.

Explicit liber primus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER SECUNDVS.

CAPVT I.

CELSITUDO SCEPTRI REDDIDIT SAULEM ingratum.

§. PRIMUS.

Saul electus ad sceptrum tanquâm optimus Israèlita, evasit ingratus & perversus.

203 *Principiũ ingratitudo.* SATIS perspeximus superiori libro in Hebręo populo ingratitudinem maximam, superest, ut in præsenti videamus ingratos maximos, scilicet Principes electos ad populi illius regimen: quia in populo, & Hebræis Principibus summa ingratitudo quasi arctissimis constricta vinculis, mutuo nexu, & pari diuturnitate permansit. Fuit populus ille summis affectus beneficijs, & ideò summé ingratus: fuere ingratì Principes, quia ingratitudo ipsi orbi coétanea orbẽ ingressa est, sceptrum tenens. Primus in orbe Princeps Adamus, primus ingratus fuit, ita ut sicut nullus homo cum Adamo de principatu, ita nullum aliud vitium cum ingratitudine de primatu certare audeat.

Rogo tamen, cur ingratitudo sceptrifera mundum ingressa est, si homo sceptrifer Deum repræsentat? quia sceptrum est in humanis beneficium maximũ, quod à Deo homo accipit: & solẽt homines maxima beneficia ingratitudine maxima compensare. Sic se erga Deum gessit Saul, & omnes fere Hebræi Principes, quos proinde Deus ex ingratitudine reprobavit. *Argentum reprobum* (dixit Jeremias) *vocate eos, quia Dominus projecit illos.* *Ierem.6.*

204 *Saulis electio & ingratitudo.* Annuit Deus votis populi á Samuele Regem flagitantis, & constituit Regem Israelis Saulem filium Cis de tribu Benjamin, qui á Samuele privatim unctus, fuit iterum publicé unctus postquam debellavit Amonitas: & dixit Samuel populo, datum

datũ fuisse Hebræis á Deo principem inter omnes Israelitas optimum. *Certè videtis quem elegit Dominus: quoniam non sit similis illi in omni populo.* Quid igitur gessit Saul obtinens sceptrum, datum á Deo, impetratum ab hominibus? Fuit primus Hebræorũ Rex adeo ingratus, ut Deo præcipienti in obediens foret, hominibusque sibi obedientibus tyrannicè dominaretur. *1.Reg.10*

205 *Princeps esse debet optimus.* In Saulis electione ad principatũ duo videntur observanda: alterum, fuisse á Deo electum inter Israèlitas optimum: alterum, cum esset talis, & á Deo electus, evasisse ingratum. Delectus, fuit ad regendum optimus, quia sicut Princeps omnibus dignitate, ita virtute debet præcedere: præsertim quia datus à Deo succedebat Samueli etiam á Deo dato. Vnde oportebat, ut sicut Samuel non habuit parem, Saul non haberet similem: *Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo.* Dixit Propheta attendens ad præsentẽ, non ad futuram justitiam.

Elementa subjiciuntur cœlo dominanti tanquam optimo: homines similiter Principibus, qui optimi esse & reputari debẽt. Josephum delegit ad regimen Pharao, omnibusque antepositit, sub dens pro ratione excellentiam, qua reliquis anteibat. *Num invenire peterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?* Optimus vitá ad coronam optimus est. In Thabore quando Christus per Æternum parentem declaratur Filius, *Gen.41.*

injungitur discipulis, ut illi tanquam Principi ac Dominatori obediant: *Ipsum audite.* Cur non sic in Jordane, quando similiter Filius pronunciatus est? Dispar cernitur ratio ex eo, quia in Thabore apparuit Christus indutus sole & nive, vestimentis, splẽdore & candore ipso sanctitatẽ designantibus, in Jordane habitum vel similitudinem peccatoris pro se ferens: accesserat enim baptismum pœnitentiæ susceptur: ut autem Christus salutaretur & agnosceretur Princeps alijs imperaturus, debuit innocentiam potiùs quám culpam etiá apparentẽ præ se ferre. Ex tribus prodigijs, quibus Deus exercebat, seu instruebat Moysen ad gubernandũ, noluit experimentũ fieri de manu missa in sinũ, lepram allatura. Ratio est, quia à sordibus & immunditijs omninò alienus esse debet ille, cui alienam vitam dirigere, & gubernare labor est. *Matth.7* *Princeps sanctus esse debet* *Matth.3* *Exod.4.*

206 *Princeps ingratus* *1.Reg.10* Legimus in S. textu fuisse Saulem á Deo electum ad Hebræum principatum, tanquam optimum inter alios: *Non est similis illi in omni populo.* Et tamen Saul gessit principatum ingratus Deo, & hominibus. Quinam talis iste á corona influxus, ut homines hic mutet, & transformet? Dicendum imprimus videtur, fuisse Israèlitas ita ingratos, vel ex ipso nationis ingenio ita ad ingratitudinẽ pronos, ut vel Saul inter ipsos optimus & á Deo electus, prodierit ingratùs Deo, & hominibus. Deinde (& forté rectiùs) cũ sublimitas coronam associet, *Celsitudo parit ingratitudinem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciet,& ſublimitatem immunitas, videntur Principes ſibi perſuadere gratitudinē eſſe ſubjectionem, quaſi gratificantes ſe debitores fateantur: atque adeo ut ſublimem illam retineant immunitatem, neceſſe eſt quód coronati inter alios ab officijs gratitudinis plus abhorreant. Verùm neceſſe nō eſt ingratitudinis peſtem omnes inficere Principes: ſiquidem inter Hebræos, & inter noſtros ſcimus extitiſſe Principes Deo,& hominibus perquám gratos. Qui igitur vituperat peſſimos, commendat optimos.

207 Supereſt adhuc multiplex hæſitandi ratio. Cur Deus annuit petitioni, quā averſatur? Dixit enim Samueli: *Sicut dereliquerunt me,& ſervierunt dijs alienis, ſic faciunt etiam tibi*. Si Deo præſens erat futura Saulis ingratitudo (Deum enim nihil latet) cur eligit Saulem in primum Regem Iſraèlis: & Samuel juſtus & verax, cur illud tāquā regno aptiſſimum cōmendat? *Non eſt ſimilis illi in omni populo.* Quomodo item Saul evadit Princeps perverſus?

1.Reg.8.

Ut paucis & perſpicuis ſatisfaciam, petitionis expeditio fuit juſta, electio apta, commendatio vera. Fuit expeditio juſta, ſeu juſtè Deus annuit petitioni: quia cum populus haberet Regē immediatè Deum, poſtulavit Regē á Samuele: *Conſtitue nobis Regem.* Qui autem rejicit Deum, accipiat tyrannum. Fuit electio apta, quia electus fuit Rex conformis populo, ſcilicet Rex ingratus populo ingrato. Davidem elegit conformem cordi ſuo, ſeu juxta corſuum, quia elegit ad remedium populi, elegit verò Saulem pravum pravo populo conformē, quia elegit in populi ipſius ſuppliciū. Item fuit juſta petitionis expeditio, quia tali petitioni pro pæna. Fuit apta electio, quia uno ingrato, ipſam punivit Deus ingratitudinem. Commendatio, qua Samuel extulit Saulem, vera: quia Samuel commendavit dotes, quas omnes aſpiciebant: proceritatem & pulchritudinem corporis, modeſtiam, qua ſubmiſſus coronam accepit, generoſitatē, qua diſſimulavit murmurationem eorum, quibus deſpectui fuerat: quæ dotes omnes congruunt imperio. Non poterat Samuel judicare Saulem ex futuris corone influxibus, ſiquidem illum noverat á Deo electū. Elegit ac vocavit Chriſtus ad apoſtolatum Judam, qui futurus erat proditor: & etiam poſt datū á Chriſto ſignum, ut dignoſceretur talis, illum diſcipuli nō judicarunt futurū proditorem, cum vidiſſent accumbentem menſæ cum Chriſto, ab eo que vocatum ad Apoſtolicam dignitatem. Vnuſquiſque diffidens ſibi, & non alijs Chriſtum Dominum circa ſe ipſum interpellabat: *Cæperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine?* Quód unuſquiſque ſibi diffidat, ſubmiſſio eſt: quód ſine fundamento diffidat alijs, temeritas. Nam quicunque debet reputari bonus, quandiu malus nec innoteſcit, nec probatur.

1.Reg.8.

Electio optima in qua ſuperior ſubditis conformatur.

Diffidentia ſui ſubmiſſio eſt. Matth. 26.

208 Nihilominus elegit Deus Saulem

Iudas proditor ingratus.

Saulem in ſupplicium populi ſui ingrati, quia de tali populo naſciturus erat Judas: & Chriſtus elegit Judam prævidens fore inſtrumentū humanæ redēptionis, depromēs ex ingratitudine proditoris peſſimi totius mundi remedium. Utrunque tamen Deus elegit ſecūdum præſens meritū, & non ſecūdum futurum demeritum, quaſi modo electione tanquam prœmio afficeretur propter præſens meritum, poſtea afficiendus ſupplicio propter futurum demeritum. Petrum appellavit beatum Chriſtus: *Beatus es Simon.* Et paulo poſt eundem vocavit Satanam: *Vade retro Satanas; ſcandalum es mihi*. Sicut erga Petrum ſe geſſit primo conferēdo prœmium ob meritū confeſſionis, deinde infligendo ſupplicium ob demeritum ſuaſionis, ita erga Saulem & Judam, cui diſcipuli non fuere diffiſi in menſa, quia non videbant latentem in corde ingrato proditionem.

Matth. 16. Marc.8.

209 Auſpicatus fuit Saul adminiſtrationem regni, optimi Principis opinione, quæ brevi tempore evanuit: ſiquidē Regis nomen biennio meruit, juxta S. textum: *Duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael*. Solo biennio egit bonum Regem, annos reliquos conſumpſit ingratus, tempus terens. Omnes fere principes imperij ſui felix ineunt exordiū, ſed fortuna ſceptri mutante ingenium, redduntur ingrati, ipſaque potentia & adulatione fiunt ſuperbi. Multi ſe fingunt initio regiminis: cum tamen fictio dolus ſit, non poteſt diu latere & perſeverare. Poterit lupus ſe fingere induēs ovinam pellem, manus tamen ipſius opere detecta brevi oſtendet ungens & rictum. Afflicto regno Iſraelis per Roboamum tributis, adivit Regem populus unà cum Jeroboamo, & de tributorum onere conqueſtus eſt, ſic expoſtulans: *Pater tuus duriſſimum jugum nobis impoſuit.* Nonne Jeroboam Zelator fuit præcipuus: *Venit ergo Ieroboam, & omnis multitudo?* Cur ergo de illo protulit ſacer textus: *Quæcumque colebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum*. Quomodò vir boni communis Zelator ſubitò evaſit tam cupidus? Erat Zelus ſimulatus, & hic nullas ex tempore capit vites. Hypocritas dixit Chriſtus dignoſcendos ex fructibus: *A fructibus eorum cognoſcentis eos.* Cur non dixit à floribus, ſed à fructibus dignoſcendos? Quia quám brevis mora temporis intercedit inter cujuſdam arboris florem & fructum, tanta datur inter ſimulationē hominis ſimulati: poterit natura arboris inflore adhuc latere, ſed ſtatim innoteſcit in fructu.

Principatus mitiū fire ſemper gloriōſum. 1.Reg.13

Fictio & dolus brevi durat.

3.Reg.12

3.Reg.13

Dolus brevi patet Matth.7.

210 Sceptro ipſo patent in fraudulentis ſimulata vitia, inter quæ primatum tenens prima apparet ingratitudo. Ozias Rex Judeæ exordio ſui principatus exhibuit modeſtiam & pietatē: in throno tamen ſecurus regnum tyrannicē adminiſtravit, ingratus Deo. Joraó Rex Iſraelis, cū acciperet ſceptrum, evertit ſimula-

Regum felix initium infelix progreſſus & finis. 4.Reg.15 3.Reg.22

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulachra quæ ſui parentes erexerant: ſed poſtmodum acquievit vitulis Jeroboami. Jehu, qui à Deo obtinuit præmium, pro zelo, quem exhibuit puniendo familiam Achab, tandem oſtendit ſupplicium illud fuiſſe natũ
4.Reg.10 ex ambitione, ut ſe firmaret regno, in quo firmatus, patuit ingratus & infidelis Deo. Sũt Principes ſimillimi ſtatuæ illi, quam ſomniavit Nabucodonozor, cujus initia aurea, fines lutei. Felices incipiunt, infelices deſinunt. Solum in illis hanc deprehenſam veritatem experientia plorat,
Ingratitudo Principum. quód ſuarum obligationum immemores licenter amplectantur omne genus pravitatis: adeo ut quando ſubditos pudet ingratitudinis, illi impudenter ſe gerãt ingrati.

Matth.2. In Chriſti ſervatoris genealogia bis nominat Davidem Evangeliſta: & animadverto, quód priori loco tacet illius defectus: *Liber generationis Ieſu Chriſti filij David*. Et loco poſteriori manifeſtat illius ſcelera: *David autem Rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Uriæ*. Diſcriminis ratio videtur eſſe, quia priori loco loquitur Evangeliſta de Davide, tanquam de homine privato, *filij David*, loco poſteriori loquitur de Davide tanquam Rege: *David autem Rex*, & proximè dixerat *Ieſſe genuit David Regem*. Davidem quandiu privatum puduit ingratitudinis, ubi verò factus eſt Rex, fuit non ſine ſcandalo ingratus: quia magnitudo ſceptri reputat pro magnitudine ingratitudinem: illa multos reddidit ingratos, ſed Saulem ingratiſſimum.

Ingratus ille magis qui ſine meritis accepit beneficium.

211 Conſtituit Deus Saulem ſui populi Regem, cum eſſet de tribu minima: & ubi Saul agnovit ſe obligatum, evaſit inobediens, ac divinis præceptis rebellis. Eſt enim ſceptrum veluti aſtrum influens ingratitudinem: cum enim ſceptrum ſua magnitudine excedat merita, proindeque ſine meritis frequenter obtineatur; & experientia doceat id quod minùs ſub gratitudinem cadit, Princeps factum ſibi ſolutionem reputat, quod mera gratia & favor fuit, proindeque arbitrans ſe carere debito, non retribuit. Si Angeli habuiſſent merita, forté contra Deum non rebellaſſent. Si Adamus diu laboraſſet ante paradiſi ingreſſum, forté non amiſiſſet. Præmiũ collatũ ob merita & labores agnoſcerent, & Deo præmianti grates debitas ſolviſſent. Nihil indigno conferri debet, ne accipiens ingratos fiat: conferre ſceptrum ſine meritis, eſt ſceptriferam reddere ingratitudinem. Detulerũt arbores ſceptrum rubo, & cum debuiſſet rubus grates referre pro obſequio, cœpit hæſitare de offerẽtium animo: *Si verẽ me Regem conſtituiſtis*. Hac ratione gratificatur rubus pro tãto obſequio? *Iud.9.* Ita: quia cum rubus ex natalitij vilitate, & naturæ aſperitate non mereretur ſceptrum, nequibat tali arborum obſequio reſpondere debita gratitudine.

§. SE-

§. SECUNDUS.

Ingratitudo reddidit Saulem inobedientem, & malitioſum.

Obedientia ſtare nequit cũ ingratitudine.

212 Ubi primum ſuſcepit regnũ Saul, ſeque vidit coronatum, ac infidentem regali ſolio, neque paruit Deo in ſacrificio Galgala, neque in ſupplicio Amalech: neque enim poteſt obedientia cum ingratitudine conſiſtere. Injugit Deus Sauli, ut ſeptem diebus expectet Samuelẽ, ut hic operaretur ſacrificium in gratiarum actionem pro victoria de Philiſteis reportata: non expectat tempore à Deo præſcripto, ſed ipſe ante Samuelis adventum ſacrificat: & culpam inobedientiæ purgare intẽdit prætextu neceſſitatis, quód viderit populum metu hoſtium perturba-
1.Reg.13. tum: *Neceſſitate compulſus obtuli holocauſtum*. Voluit Deus acerbo ſupplicio punire Amalech, præcipit Sauli, ut omnes omninó Amalecitas, nullo ſexus, conditionis, ætatiſque diſcrimine ferro jugulet, & nulla prorſus ex tali clade ſpolia detrahat: cum vellet talem inferri vaſtationẽ, ut omnis gentis illius memoria penitus aboleretur. Deum ſic præſcribẽtem non audit Saul, ſed ingreſſus Amalech, parcit Agag Regi illorum, & capit de ſpolijs, quæ po-
1.Reg.15. tiora viſa ſunt, pietatem populi, ut ſe excuſet, prætendens: *Ut immolet Domino Deo ſuo in Galgalis.*

Inobedientia Deo in Principe majus peccatum

213 Non paruit Saul tanquám ingratus, & ſe excuſavit tanquam malitioſus: nam ingratitudo & malitia cũ ſceptro annectuntur. Quæro tamen, quænã ex culpis duabus major fuerit, nõ obedire, an excuſatio inobedientiæ? Crædo in Principe nullum dari magis deteſtabile, & inexcuſabile ſcelus, quám Deo non obedire. Nam in regno Iſraelitico ſuſtinuit Deus multos Principes idololatras, & Saulem inobedientem ſceptro privavit, dixitque Samueli ſe pœnitentia fuiſſe tactum, quód Saulẽ deſig-
naret Regem: *Pœnitet me quód cõſ-* 1 Reg.15
tituerim Saul Regem: quia dereliquit me, & verba mea. Inobedientia culpa eſt, quam Deus magis averſatur, utpote ingratitudinis filiam, & primam, qua primus Rex Adamus tanquam ex ingratitudine in obediens Deum ipſum offendit. Rectè imperare nequit, qui neſcit obedire: bonus gubernator eſſe debet bonus ſubditus. Chriſtus in ſacris litteris modó appellatur Paſtor: *Ego ſum Paſtor* *Ioan.11.*
bonus modò Agnus: *Ecce agnus* *Prælatus bonus eſſe debuit bonus ſubditus.*
Dei ut ſic nobis inſinuet neminẽ *Ioan.1.*
poſſe prælati muneri rectè ſatiſfacere, quin priùs humiliter ſubditi oneri ſuccumbat.

214 Quando ſol ſtetit ad vocem Joſue, ſicut quidam miles ad vocem ſui ducis, ait ſacer textus Deum paruiſſe voci hominis: *Ioſ.10.*
Obediente Domino voci hominis. Nõ *Obediens eſt ad regnandum aptior.*
ſtetit quòd Deus præceperit, ſed quòd Deus obedierit: quaſi obediant ad nutum creaturæ Deo nõ tam præcipienti quã ſe præceptis ad noſtrum exemplũ ſubjicienti. Poſtquam Apoſtolus hortatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatus est servos, ut dominis suis pareant: *Servi obedite dominis carnalibus cum timore & tremore.* Hortatur dominos ut etiam servis obediant: *Et vos domini eadem facite illis.* Quasi ad rectè imperandũ opus sit rectê etiam obedire. Conservatur corpus humanum ex recta subordinatione membrorum suo capiti, sicut corpus politicum, seu respublica ex subjectione subditorũ suo Principi: similiter Princeps ex eo quód subjiciatur Deo, cui si omnes creaturæ obediunt, Princeps ex eo peculiariter obedire debet, quòd in terra ipsius Dei vices gerat. Obedientia & subjectione inter se cœli moventur, & conservantur. Quando Christus Petrum constituit suæ Eceletiæ summum Rectorem ac Principem, vocavit Simonem, hoc est obedientem: *Simon Ioannis diligis me? pasce oves meas.* Quia ut rectè præciperet tanquam Petrus, debuit rectè obedire tanquam Simon. Christus paruit in horto, ut regnaret in cruce: & post triginta & tres exactos annos obediendi in terra, elevatus est, ut regnaret in cœlo: nam qui se subjiciendo obedit, ad regnãdum aptior est. Idcircó Saul uná cum amissa subjectione, & obedientia Deo debita regnum amisit: *Abjecit te Dominus, ut non sis Rex.*

Ad Ephes 6.

Ioan. 21.

1. Reg. 15

215 Majus tamen scelus patravit Saul dum se excusavit tegendo scelus, vel appetendo sceleris immunitatem: nam ex malitia metitur culpa, & duplicata malitia est culpam excusare: qui se excusat, se gerit superbũ, cor abscondit, & reddit impossibile remedium. Culpatus habere debet oculos ad culpam videndam, & plorandam, non veró linguam ad culpam obtentu aliquo purgandam. Deliquit Petrus, & non legimus culpam suam verbis aliquo tempore excusasse, sed scimus per totam vitam continẽter luxisse: *Flevit amarè.* Peccavit Magdalena, & solum ejusdem lacrymæ sunt locutæ ad Christi pedes: *Lacrymis cœpit rigare pedes ejus.* Nam lacrymæ agunt resipiscentiæ linguas, & doloris testes.

Excusatio sceleris magnum scelus est.

Matth. 27. Luc. 7.

216 Excusarunt nostri primi parentes inobedientiam commissam, & Deus illos mulctavit gravi supplicio, spoliando gratiá, & expellendo á paradiso. Petrus & Magdalena suam plorarunt culpam, & cum venia obtinuerunt gratiam. Non legimus pœnam aliquam etiam levem fuisse illis á Christo impositam. Adamo & Evæ pœna gravis inflicta fuit, non ita Petro & Magdalenæ: quia Petrus & Magdalena luxerunt: Adamus & Eva culpam excusarunt: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi: serpens decepit me.* Excusare culpam, fuit aggravare crimen: maneant igitur pená affecti quãtumvis à culpa absoluti: siquidẽ voluerunt tegere excusationibus, quod potuerant omninó abolere lacrymis.

Lacrymæ impetrant veniam. Gen. 3.

Gen. 3.

217 Nullo citiûs medicamento sanantur vulnera, quàm lacrymis. Flevit Jacob victor ex luctamine illo celebertimo: *Flevit, & rogavit eum.* Si victus succũberet, aptè ploraret, quid plorat victor? Certè evasit victor, sed vulneratus, & ut omne vulneris declinaret periculum, cor per oculos stillavit, & optimam elicuit medelam, qua nullus alius liquor salubrior. Duo segetum, vel sationum genera invenio in sacris litteris, alterum Davidis, alterũ S. Lucæ: seges Davidis, & eorũ, qui seminarunt labores, feliciter respondit, nempe copioso fructu: *Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua: seminantes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* Non sic obvenit seges Evangelistæ, siquidem pars seminum longè major perijt, nec ullum reddidit fructum. Unde priori tanta felicitas, posteriori tantum infortunium? Priores satores suam lacrymis irrigarunt segetem: *Ibant, & flebant.* Posteriori segeti defuit humor: *Natum aruit, quia nõ habebat humorem.* Sationes spiritus pereunt deficientibus oculorũ imbribus, sicut arescunt sationes terræ deficiente cœlesti pluvia. Si singulis granis seminatis singulæ accederent lacrymulæ, ita cresceret spiritualis seges, ut in maximos germinaret provẽtus. Quia luxit David, comparavit veniam: quia se excusavit Saul, mansit sine fructu indulgentiæ.

Lacrymæ curant & rigant.

Ose. 12.

Psal. 125

218 Erat Saul ingratus, ideoque excusavit fictus, quod debuerat fateri sincerus: quia malitia semper se excusat, & semper se fingit ingratitudo. Verum si Saul fuit ingratus in non parendo, & fictus in se excusando, cur vocatur à Propheta nesciùs? *Stultè egisti.* Si etiam taxat illius nimiam lenitatem, erga eum, cui se debuerat exhibere severum: *Eo quòd non feceris iram ejus contra Amalech*: Cur non objurgat longè majora scelera, quæ patraverat Saul, nempe quando interfecit septuaginta sacerdotes, & funditus eruit civitatem Nobe? Nonne hæc illi vertit vitio, & solum damnat indiscretam pietatem? Objurgatio fuit á Deo, per Prophetam illata: quia solus ingratus non paret Deo, & in idem recidit ingratum esse atque insciũ ac stultum.

Malitiosus est stultus.

1. Reg. 13

1. Reg. 25

Ingratitudo est origo scelerũ omnium.

219 Non eum sugillavit Propheta ob alia crimina, sed ob solam ingratitudinem: quia ob hãc fuit inobediens, fecitque gradum ad reliqua delicta: non illi imputatur gravitas, immanitas, & deformitas scelerum, sed ingratitudo tanquàm radix & principium omnium. Lucifero exprobrat Isaias ingratitudinem, quando se Deo æquare voluit in throno: *Quomodó cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris?* Cur non exprobrat pessimo illi draconi insectationem mysticæ illius fœminæ, contra quam in cœlo ausus est. *Draco stetit ante mulierem.* Cur non bellum, quod cum suis sequacibus intulit sanctis Angelis, quando cum illis atrox commisit prælium? Solam illi exprobrat ingratitudinẽ? Solam. Quia ingratitudo fuit in Lucifero radix, à qua scelera omnia sumpsere exordium.

Isai. 14.

Apoc. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alloquitur Deus Caimum, & increpat tristitiam, quam exhibuit videns sacrificium fratris sui magis acceptum Deo. *Quare concidit vultus tuus?* Arguit Deus Caimum, eò quòd se gesserit ingratum propriæ naturæ, illi invidendo libentiam, qua Deus Abelis fratris sacrificium aspexerat. Cur non illum increpat ob invidiam, qua incensus fratrem vitá spoliavit, tanquam primus, ac omnium pessimus fratricida? qnia illa ingratitudo fuit radix & origo totius peccati in Caimo. Saul ex ingratitudine commisit inobedientiam nimiæ mansuetudinis, non quód mansuetus foret, sed quia simulavit se mãsuetum, ut esset magis ingratus. Gen. 4.

Inobedientia caret excusatione. Obedientia cæca debet esse.

220 Adjicere possimus fuisse Saulem tanquám nescium objurgatum à Propheta, eo quòd excusaret talem culpam: quia inscitia magna fuit sibi persuadere posse dari inobedientiæ excusationem. Verus obediens debet supponere prudentiam in jubẽte, ut exequatur mandatũ, quin illius rationem expendat. Obedientia & amor depinguntur cęci; quia obediẽtia, sicut & amor, clausis oculis operatur: obedientia quæ perfectissima est, nuncupari debet mors jndicij, & sepulchrum voluntatis. Nihil plus aggravavit culpam primorum parentum Adami & Evæ, quàm velle illam excusare, sibi persuadentes posse dari rationem non parendi, cùm ratio parendi omnimoda sit ipsamet obedientia. Recté intellexit Eva hanc obligationem in responsione, quam serpenti reddidit. Interrogaverat Serpens causam præcepti. *Cur præcepit*, Et Eva causa reddidit præceptum: *Præcepit nobis Deus*: Nam omnimoda obediendi ratio esse debet, Deum præcepisse. In prima totius orbis molitione non commẽdavit Deus, quod ipse fecit, sed quod fieri jussit. Fecit Deus hominem ex luto suis operatus manibus, & non commẽdavit: juffit ut fieret lux, & factam commendavit: *Dixit: Fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus quôd esset bonum.* Optimum præstitit obedientibus documẽtum, significans magis procul esse à dubitatione honestatis & bonitatis quod ipse præcipit, quám quod ipse facit, cum utrũque citra talem dubitationem omnino sit. Magna igitur audacia est scrutari, & velle expendere, an sit honestum quod Deus imperat. In horto Christi humanitas timuit tormenta & dolores utpote acerbissimos, & Christus non petijt efficaciter illorũ levamen aut moderamen: *Pater mi si possibile est, transeat â me calix iste: non sicut ego volo, sed sicut tu.* Siquidem illorum dolor minimus sufficiebat pro redẽptione. Voluit enim nos docere timorem ab obediendo non excusare, cũ in angustis majoribus major eniteat subjectio & obedientia. Cũ veró Saul esset ingratus, non se submisit obedientiæ, ne subjaceret rationi: quia ingratum sceptrum omnem dedignatur rationem. Gen. 3. Gen. 1. Matth. 26.

§. TER-

§. TERTIUS.

Deesse cultui divino est maxima ingratitudo Principis.

Cultui Divino Princeps desse num debet

221 Inobedientia & malitia Saulis magna fuit culpa, sed longé major (ut credo) quam patravit sacrificando: cùm se magis ingratnm exhibuerit sic audax prophanando divinum cultum, quem ex strictiori obligatione observare, & propagare debuerat. Qui enim majori obligationi deest, magis ingratus est. Regẽ Oziam adolentem thus alteri sacerdotes objurgarũt, & Deus severé punivit: *Statimque orta est lepra infronte ejus.* Deliquerat multò antea David non solùm privans honore, sed etiam vitá spolians Uriam. Cur igitur Deus nõ punit leprá Davidem ob duplicatam culpam, si punit Oziam ob unicam? Culpæ Davidis læserunt honorem humanum, culpa Oziæ offendit honorem divinum: & hanc principum ingratitudinem Deus magis ægrè fert: quia, cùm tradat sceptrum hominibus ad divini cultus observationem, & defensionem, per illos ipsomet violato, & prophanato cultu offenditur. 2. Paralip. 20.

Triplex religionis obligatio obstringit Principem, scilicet observare divinum cultum, venerari illius ministros, & eorum protegere jurisdictionem: hæc est inter omnes politica optima, sanum tribunalium consilium, & justissimum Principum decretũ. Nã observatio divini cultus est debitum fidei, veneratio ministrorũ est honor Deo exhibitus, illorum protectio est sceptro annexa obligatio.

Observatio divini cultus. Princeps defendit.

222 Observatio divini cultus est optima politica, nam id ipsũ quo Principes Deum colunt, & honorant, est ipsorũ firmior securitas & protectio. Exigit David gladium, quem in tẽplo Deo obtulerat, & ait se non posse reperire similem, quo defendatur. *Non est huic alter similis: da mihi eum.* Quid: perierunt ne omnes artifices, vel omnis extincta est materies ad fabrincandos, & recoquendos enses meliores, vel saltem illi æquales? Nõ perierũt: cum tamen gladio illo David præciderit, averteritque periculum divini honoris, quando gygantem blasphemum interfecit, nullo alio gladio poterat David vivere tutior, ut se ab hostibus tueretur. Talis enim gladius, qui divinum honorem defendit, à periculis Davidem procul dubio eriperet. Flammæ eripuerunt á vinculis Eliam, quia flammis Elias divinum honorẽ defenderat. 1. Reg. 21. 4. Reg. 1.

Ministri Dei, & sacerdotes à Principe honorandi. Ioan. 10.

223 Animadvertere debent Principes divinum honorem nõ violari tantúm ex defectu cultus divini, sed etiam quãdo ministrorum Dei honor violatur. Nam supremus Princeps, & Rex Regũ Christus Jesus loquens de sacerdotibus ait: *Ego dixit: Dij estis, & filij excelsi omnes.* Et filijs illata injuria lædit parentẽ: Injũxit Deus Moysi ut ad vestimenti sacerdotalis orã juberet intexi mala

R punica

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.28 punica coronata: *Ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura.* Quid? ad sacerdotis pedes coronæ, quæ fabricantur imponendæ capitibus? Voluit Deus significare quanti ejus sacerdotes fieri debeant, locum designãdo Principũ coronis, scilicet sacerdotum pedes, á quibus per Principes suppliciter veneratis, illorũ coronæ decus, & firmamẽtũ caperent. Addo voluisse Deũ ut hoc symbolo intelligerẽt Reges se non posse Ecclesiæ gressus intercipere, vel impedire sine gravi mutatione, vel etiam lapsu suarum coronarum: quia non potest excogitari major ingratitudo in Principibus, quã offendere honorem illius, qui eos sceptro & corona honoravit.

Inobedientia est instar idolatriæ. 224 Appellavit propheta Saulem ignorantem ob primam in obedientiam. Et quando illũ 1.Reg.15 increpavit ob secũdam, illius inobedientiam contulit idololatriæ: *Quasi peccatum ariolandi est.* Miror tamen hujusmodi cõparationem, cùm intercedat discrimẽ maximum inter inobedientiam, & idololatriam: quia inobediens deest mãdato, & non negat Deum: idololatra negat Deum, & deest legibus, ut adoret Diabolũ. Fateor genuinam fuisse æquiparantiam: nam ingratus inobediens est idololatra vel contra fidem, vel contra rectam rationẽ, quibus adversatur. Queritur Oseas propheta nomine Dei populum suum, & confert Israèlitas
Ose.6. cum Adamo: *Ipsi autem sicut Adã trensgressi sunt pactum meum.* Quia licét culpa Adami fuerit inobedientia, & culpa populi idololatria, fuere tamen valde affines: quia adamus, cùm tot á Deo acceperit beneficia, non paruit tãquám ingratus: & quidem valde propinquat, seu assimilatur idololatræ, qui habet manus ad accipiendum, & non habet ingenuitatem, seu urbanitatem ad gratificandum.

§. QUARTVS.

Ob ingratitudinem & simulationem sine regno, & indulgentia mansit Saul.

225 Audit Saul objurgationem, & se excusat á culpa: illi Samuel minatur nomine Dei privationem sceptri, & Saul statim se peccasse fatetur: *Dixitque Saul* 1.Reg.15 *ad Samuelem, peccavi.* Quid? audiens reprehensionem, se profitetur innocentem: audiens minas, se fatetur culpatum? Ita: quia timorem consequitur malitia, sed non resipiscentia. Judas timuit; *Simulatio impedit venima.* sed non resipuit. Caimus fassus est culpam, sed non postulavit suppliciter veniam: omnes ficti ac simulati fuere, Saul tanquam ingratus Deo, Judas suo magistro ac Domino, Caimus etiam proprię naturæ: corda autẽ simulata non merentur veniam, quia resipiscentiá carent. Objurgat Nathan Davidem propter adulterium, & homicidium cõtra Vriã, & Rex fatetur culpam: *Peccavit* 2.Reg.12 *Domino.* Post hujusmodi confessionem manet condonata culpa

Davidis, & non post similẽ culpa Saulis. Quid? si peccavit David spoliando vitá Uriam, & nõ paruit Saul condonando vitam Agag: cur parcit Deus Davidi, & punit Saulem, cum uterque fateretur culpã suam eodẽ verbo: *Confessio ficta.* *Peccavit?* Nemo disparitatem hujusmodi demiretur: quanvis enim verba fuerint eadem, corda inter se longé discreparunt: Locutus est David ad Deum ore & corde: locutus est Saul solo ore: cor enim á Deo tanquám fictum lõgè aberat, proindeque veniam non obtinuit. Valor enim cõfessionis & sacrificij nõ consistit in eo quod ore foras profertur, sed in eo quod intus in corde sentitur.

Sacrificium cordis & ex corde. Gen.8. Isai.1. 226 Acceptavit Deus sacrificium Noèmi: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Et respuit sacrificiũ Judææ: *Holocausta arietum nolui.* Disparitatis ratio in promptu est: Noémus offerens in altari sacrificium, Deo simul offerebat & consecrabat cor: Judæa è cõtra offerebat holocausta in tẽplo, & cor suum prophanis commercijs devovebat, obstringebatque: Deus veró quærit cor ad infundendũ illi suam gratiam, cui tunc largiter infundit, quãdo promptũ invenit ad ipsius nutũ. Solet enim Deus metiri *Gratia infunditur cordi devoto.* affluentiam suæ gratiæ, non sacrificio victimarum, sed cordium oblatione. Tacuerunt Magi Orientalia munera, quæ conabantur offerre Deo, & solùm fecere mẽtionẽ de adorationibus, quas veniebant solvere pro tributo: *Vidimus stellam ejus in Oriente, &* Matth.2 *venimus adorare eum.* Quia Deus pluris facit affectus cordis, quàm dona liberalitatis. Pepercit Deus Davidi, quia condolet nobis miseris ingemiscentibus nostra scelera, ut condonet: non pepercit Sauli, quia abominatur simulati- *Malitia caret venia.* ones, ut puniat. In culpis operatur fragilitas, in simulationibus malitia: propter fragilitatem ignovit Deus homini: sed propter malitiam sine venia mansit Diabolus. Item pepercit Deus Davidi; quia licèt peccaverit tanquã fragilis, de divina bonitate sensit tanquám gratus: punivit sine venia Saulem, quia non obediens se finxit tanquám ingratus: & peccata ingratitudinis divinam severitatem experiuntur.

227 Magnitudine sceptri reddidit est Saul ingratus, & ingratitudo illum reddidit inobedientem erga Deum, & tyrannum erga Davidẽ: ideo ex ingratitudine amisit sceptrũ: *Abjecit te Do-* *Ingratitudo privat regno.* *minus ne sis Rex.* Ipse Dei nomine intimavit propheta Samuel. 1.Reg.13 At si Deus sceptro spoliavit Saulẽ, cur inquit S. Pagina Saulẽ Israelis regnum administrasse quadraginta annis? *Dedit illis Saul an-* Act.13. *nis quadraginta.* Quia ad regnan- *Rex nullus est sine Dei timore.* dum satis non est manu sceptrũ, & capite coronam gestare, nisi manum gratitudo dirigat, & caput divinus timor gubernet.

Per Jeremiam promittit Deus hominem, qui gubernaturus est populum, & sic loquitur: *Regna-* Ier.23. *bit Rex.* Si Rex erit, si sceptrum, & coronam gestabit, planum &

Universidad de Deusto
Biblioteca

evidens est, quód sit regnaturus: cur igitur postquam prædixit Regem fore, adjecit veluti susperflué, *regnaturum*? Non fuit in dicendo superfluus. Sũt enim Reges, qui non regnant; quando Rex non administrat integrè justitiam, non regnat; supplicium est, & non regnum duratio regiminis in tyrannnis; his evenit gubernantibus, quod detẽtis in pelago, & cum tempestate luctantibus; non enim cursum habent toto illo tempore. Quadraginta annis factus jam Rex vixit Saul, & tamen sacer textus ait solum regnasse duobus annis; quia reliqui omnes in tyrannide fuere consumpti; proindeque non fuerunt anni regnantis, sed sine numero evanuerunt. Opera sunt quæ nomen indunt, ac durationem conferunt Principi: nam ex illis nascitur æstimatio tanquam fructus regiminis: si fructus amarus est, evadit duratio pœnalis.

Rectitudo dat Regi regnare.

228 Diuturnum est regnũ Principis justi, quãvis regnet tẽpore æstimatur exiguo: regnum non *metitur* annis, sed virtutibus; Rex qui vivit rectiùs, diuturnius regnat. De regno Christi dixit Angelus esse cariturum fine: *Regni ejus non erit finis*. Cur regnis alijs, & non regno Christi præfixus terminus est? quia Reges alij culpis sunt obnoxij, solus Christus peccandi incapax est: & quãdo Rex sine culpa regnat, regnum sine fine durat. Nam in horologio terrestri menses integrant annos, in horologio cœlesti observantia divinæ legis, & probitas vitæ annos constituũt. In eo dignoscitur sanctitas vitæ temporalis, quòd hæc brevi trãseat; est enim boni proprietas ipsa brevitas. Ignis repẽté erumpens in flammam, subito extinguitur: ingenium quó sublimius, eó brevius.

Luc.2. Anni ex sanctitate integrati

229 Regnum tenuit Saul quadraginta annis in supplicium populi; fuit populus ingratus abjiciendo à se sceptrum Dei, igitur duret sceptrum Saulis, ut tali duratione populus sustineat pœnam; erit tyrannus, & non Rex; quia sceptrum in manu ingrata est virga ad puniendum, & non sceptrum ad regnandum. Id nobis testatus est Deus ipse: *Assur virga furoris mei.* *Populi ingrati supplicium. Rex tyrannus.* *Isai.10.*

Duo vidimus in Saule, alterũ, fuisse supplicium sui populi tanquàm ingratum; alterum, ob ingratitudinem fuisse à Deo privatum sceptro: *Abjecit te Dominus, ne sis Rex.* Tandiu igitur durat ingratus, quandiu suppliciũ; quia non patitur Deus conservari sceptrum cum ingratitudine. Voluit Deus sic puniens Saulem, ut hoc supplicium maneret pro documento principibus, ut quicunque sceptrum adepti regiam dignitatem obtinuerunt, omnem à se procul abjiciant, & abominentur ingratitudinem. *Princeps ingratus non durat.* *1.Reg.13*

CAPUT

CAPUT II.

Ingratitudine & invidia evasit Saul tyrannus.

§. PRIMVS.

Maximus ingratus & invidiosus est maximus tyrannus.

Ingratitudo tyrannis est.

130 IMpia fuit Saulis ingratitudo erga Deum, siquidem pro beneficio sceptri reposuit inobedientiam; tyrannica fuit erga Davidẽ; siquidem liberatus per Davidem á Philisteis, & Dæmone, vijs & medijs omnibus illius occisionem molitus est; nam major ingratus est major tyrannus. Erat Saul cũ suo exercitu in conspectu Philisteorum, arrogantiá gygantis Goliath adeo territus, ut nullus esset Israèlita, qui vellet cum eo prodire in singulare certamen;

1.Reg.14 *Omnes autem Israelitæ cùm viderent virum, fugerunt à facie ejus timentes valde.* Cum vero Rex promitteret in uxorem filiam suam natu majorem illi qui superaret, majus apparebat periculũ, quàm præmium. Hac opportunitate advenit David castris, seque offert Saul ad duellum; spernit Saul Davidem, agnoscens pastorem, & Goliat arrogantem; audito tamẽ Davidi acquievit Saul, deprehẽdens esse in eo valorem ad pugnandum cum Philisteo quantũvis arrogante, & armorum gnaro; valor enim nascitur, & non acquiritur; est enim qualitas, quę cum anima infunditur. Pharez ostẽdit se validum etiam in matris suæ ventre. Hercules in cunis elisit angues, David prima ætate laceravit ursos, ac leones. Videant Principes, & agnoscant subditos, & invenient, vel creabunt homines qui audeant pugnare cum gygantibus: *Ubi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Cur acclamãt, & quærunt tanquam Regem? *Vidimus enim stellam ejus.* Idẽ fuit notare creasse Christum in cœlo novos oculos ad videndum, atque venerari illum tanquam Regem: genuinas habet Regis dotes, qui creat novos oculos, ut suos aspiciat subditos: ex aspectu, & oculis conjectis Rex quis innotescit. *Cùm esses sub ficu, vidit te.* Dixit Christus Nathanaéli, & hic statim exclamavit: *Magister, tu es Rex Israel.* In deserto voluerunt homines Christum acclamare Regem: *Ut raperent, & facerent eum Regem.* Quando elevans oculos suos aspexit: *Cum sublevasset ergo oculos*: si Principes utãtur oculis ad videdum suos subditos, habebunt vires ad superãdum gigantes. *Gen.38. Oculus Principis creat homines. Matth.2.* *Ioan.1.* *Ioan.6.*

231 Cum igitur sibi persuaderet Saul animosum esse Davidem, suis eum armis indui jubet; David tamen arma illa rejecit: *Deposuit ea, & tulit baculum suum.* Valor enim non armis, sed corde nititur. Verùm si David pollet viribus ad lacerandum leones, cur non pollet ad sustinendum illorum armorum pondus? *Non possum sic incedere.* Quia Saulem Diabolus aliquandiu ingrediens *1.Reg.17* *Diabolicum quid quid abjiciendis.*

Universidad de Deusto Biblioteca

diens quasi suum occupaverat: *Spiritus Domini malus arripiebat Saul.* Arma igitur, quæ inservierant dæmoniaco apta non sunt Davidi ad usum prælij. Fertur de Jobo á Dæmone vexato: *Scidit vestimēta sua.* Si amiserat reliqua, cur non conservat vestes, quibus tectus hosti resistat? Noverat Job res omnes suas fuisse commissas Diaboli arbitrio, ac dispositioni: Dixit Dominus ad Sathan: *Ecce universa quæ habet, in manu tua sunt.* Ideo noluit uti re aliqua, quæ dominio ac potestati dæmonis subjaceret.

Iob.1.

Iob.2.

Davidis pugna cũ gygante.

232 Providit in campũ David nixus solo baculo & fundá contra Goliath armatum ferro, elatumque arrogantiá, & cum primum lapidem è funda excussum in illius frontem infligeret, superbum gygantem prostravit: *Cecidit in faciem suam super terram.* Et confestim educto gladio Goliath, ipsius caput amputavit: nã suis proprijs armis solent interfici arrogantis. Contra se ipsum vidit Nabucodonozor statuam, á qua repræsentabatur: *Statua illa magna, & statura sublimis stabat cõtra te.* Erat Nabucodonozor superbus, proindeque sibi contrarius repræsentatione & re. Quid igitur opus fuit, ut tam procera ac sublimis statua rueret? Satis fuit levis ictus lapidis. *Lapis de monte sine manibus.* Nam arrogantia debilium infirmitas est. Canes timidiores sunt qui importunius latrant, & exigui rivuli qui aquarum decursu magis perstrepunt; qui etiam plus loquitur, minùs operatur.

1.Reg.17

Superbus suis armis perit Dan.2.

Arrogantium verbositas.

Se conferre in Bethaniam volebat Christus, quem á tali profectione Apostoli timore periculi deterrebãt, solus Thomas se obtulit socium, reliquos ad eundem comitatum hortatus; *Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Reliqui Apostoli metuentes tacent, & solus Thomas loquitur? Dicunt interpretes talem oblationem nõ ex valore, sed ex ignavia Thomę prodisse. Unde id deducemus? Ex illius verbositate; qui enim verbis se magis venditat strenuũ, operibus se magis testatur ignavum.

Ioan.11.

233 Absciderat Dalila Sãsoni capillos, quibus suas immanes vires conservabat; irruerunt hostes interim super illum, qui appetens vindictæ, teste S. textu: *Dixit in corde suo: egrediar, sicut antea feci, & me excutiam.* Quid? tacitus hactenus Sanson, jam loquitur? Ita: quia modó est destitutus viribus; quando antea pollens viribus mira edebat facinora, tacebat; modò carens viribus ad operandum, abũdat lingua ad loquendum. Vnico Deus semel prolato verbo omnia operatur: *Omnia per ipsum facta sunt.* Verbum est unicum, opera plurima, imó omnia: & quidem ex ipsius verbi unitate rectè deprehẽditur operum multitudo, ac innumerabilitas. Jeremiam delegit Deus, & ei demandavit jurisdictionem, ut regna cõderet ac destrueret, quæcunque plantaret, vel evelleret. Qui tanta viget, excellitque potestate ad operãdum

Verbositas arguit debilitatẽ. Ioan.16.

Opera plura inferuntur ex verborum paucitate. Ioan.1.

dũ, qua pollet lingua ad loquendum? *Nescio loqui.* Verba & sermonem ignorat. Qui enim multa operatur, pauca, vel nulla loquitur.

Ier.1.

234 Despondentes animũ Philistei occiso, trũcatoque Goliath, in quo suas omnes spes reposuerant, in turpẽ se fugã cõjecerũt; quibus Israèlitæ insistẽtes præclarunt reportarũt victoriã. Præsentavit David gygantis caput Regi, Deoque in templo gladium dedicavit: *Arma verò ejus posuit in tabernaculo suo.* Qui enim novit gratificari, vovit vincere. Quæro tamen primo; Cur non dedicavit fundam & lapidẽ quo dejecit gygantem, sed gladium, quo truncavit? Secundo si tabernaculum est Dei, & non Davidis, cur David appellat suũ? Tertio si ex omnibus armis, quæ David victo gyganti detraxit, unicum obtulit gladium cur ait sacer Textus obtulisse arma in numero plurali? Respondeo ad primum plus deberi gladio, quam lapidi: lapis enim incepit victoriam, gladius perfecit, ac confirmavit; item lapides sunt arma ignavorum, gladij sunt arma strenuorum: & semper Deo offerendum quod potius est.

Victoria de Goliath & Philisteis.

235 Ad secundũ dico, quod appellatur tabernaculum David cum esset Dei tabernaculum, ut intelligerent ingrati non solùm gladium, quẽ Deo obtulit, mãsisse suum, sed etiam tabernaculũ, in quo illum reposuit; quia nihil magis nostrũ est, seu manet, quã quod pro acceptis beneficijs, in gratiarum actionem, Deo offerimus: *Tollite ab eo talenta, & date ei, qui habet decem talenta.* Jussit Dominus tradi talentum servi infidelis illi servo, qui quinque talẽtis alia quinque lucratus fuerat. Noto tamen quòd dicat Dominus servum illum industrium habere decem talenta. Nonne hæc omnia jam tradiderat suo Domino, quando offerens dixit: *Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque super lucratus sum.* Cur ergo dicitur habere decem talenta? Dominus ille Deus est, & quidquid Deo ex gratitudine offertur, id ita manet, penes offerentem, ut ab eo majori jure possideatur. *Ut servet illud usque in diem sepulturæ meæ.* Si unguentum illud, de quo loquitur Christus, ad ipsius pedes effusum vel sparsum fuerat, quomodó servabit Magdalena? *Ut servet illud.* Obtulerat unguentum Magdalena Deo gratificans, & quod in actionem gratiarum Deo offertur, non perditur, apud offerentem manet.

Oblatum Deo magis uostrũ manet. 1.Reg.17

Matth. 24.

Ioan.12.

236 Ad tertium videtur dicendum, quod voluit sacer textus nos edocere loquens de Saulis ingratitudine, id quod Deo offertur, quãvis unicum sit, oblatum multiplicari. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.* Dicebat Christus hominibus persuadens, ut bona sua in pauperes distribuerent, vel in aliquod Dei obsequium expenderent. Noto modum loquendi, qui videtur dissonus proprietati verborum: non enim propriè & castè loquemur, si dicamus

Oblatum Deo multiplicatur. 1 Reg.17 Matth.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

camus Thesaurizate thesaurum: quia non rectê dicitur thesaurus thesaurizatur, sed aliqua illius pars thesaurizatur, quando aliquid pretiosum in thesauro reconditur, V. G. aureus, talentũ, gemma. Voluit tamen Christus hoc loquendi modo nobis indicare quodcunque etiam exiguũ, in divino obsequio expensum, & sic in cœlesti thesauro reconditum, integrum thesaurum esse: quæ enim in manibus hominum minuuntur, in manu Dei augentur: nam manus hominis ingrata nata fuit, manus Dei grata ab æterno est. Vnicus igitur gladius Davidis oblatus Deo in gratiarum actionem crevit in arma plurima: *Arma verò ejus posuit in tabernaculo suo.*

Adulatio opponitur veritati. 1.Reg.18

237 Acclamavit populus victoriam Davidis, quando cecinit: *Percussit Saul mille: & David decem millia.* Occiderat David unum, & dicit populus occidisse decem millia; vel quia adulatio & veritas semper contrarietatem habent, vel quia cum occideret præcipuum de exercitu, visus est universum exercitum profligasse. At si Saul in acclamatione illa sortitur primum locum, cur non sufficit primatus hic, ut dissimulet excessum numeri occisorum Davidi adscriptum? *Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste.* Quia Principes ægré ferunt alienam excellentiam in re aliqua: excedunt subditis in potẽtia & bonis fortunæ, quibus non contenti volunt etiam excedere dotibus, quas natura ita distribuit, ut raró omnes cum fortuna bonis conjungantur sic: enim sua largitate distributa voluit par esse cunctis mortalibus. Irato igitur Saule ex illa Dividis cõmendatione, versum est obsequium Davidis in invidiam, & invidia in odium: *Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David á die illa, & deinceps.* Tyrannica & sævissima ingratitudo! Quòd Saul invideret valorẽ eximium Davidi, fragilitas esset humanæ naturæ: at odisse benefactorẽ, ingratitudo est Diaboli, qui tanquam invidus contra suum creatorem perpetuo & inextinguibili odiò exardescit.

Ingratitudo tyrannica & diabolica. 1.Reg.18

Invidia expugnari difficilis. 1.Reg.18

238 Ex memoratis deprehendi poterit ratio ob quam Jonathas conspiciens Davidem victorem suis armis induit, atque instruxit: *Usque ad gladium, & arcum.* Videbatur David induendus armis á Jonatha, quando prodivit in singulare certamen cum gygante, & non quando victor se conferebat in domum. Nihilominus actio illa Jonathæ qua suis armis munivit, paravitque ad majorem conflictum amicum suum Davidem, nimis congrua, & opportuna fuit: nam quãdo David prodivit in campum, ibat certaturus cum immanitate & arrogantia gygantis Goliath: quando verò post victoriam se conferebat in domum, ibat pugnaturus cũ invidia & ingratitndine Saulis: & longè major præparatio & apparatus requiritur ad contendendũ cum invidia hominis ingrati, quàm cũ feritate monstrosi gygan-

gygãtis. Vnicus lapis è funda excutiendus sufficit contra Goliath, at omnia arma Jonathæ vix sufficiunt contra Saulem ingratum: nam quó quis magis ingratus, eò magis tyrannus est.

Victor post victoriam præparatur ad pugnãdum cum invidia.

239 Experientia docuerat Jonatham actiones heroicas nimis esse excitatrices invidiæ: qui enim inter alios plus excellit, majus periculum subit: ideo voluit videre armatũ Davidẽ, postquã victorem aspexit. Abrahamus debellaverat jam fortiter ac feliciter suos hostes, & tũc illi Deus metum excutit pollicendo suum auxilium: *Noli timere Abraham: ego protector tuus sum.* Cur Deus suam promittit protectionem Abrahamo victori jam revertenti in domum, quin promitteret quando in præliũ é domo egressus est? Quia egrediens suam domum ibat pugnaturus cum hostibus suæ telluris, victor regressus in domum, veniebat pugnaturus cum hostibus suæ gloriæ: nam regrediebatur exponendus multorum invidiæ. Invidus autẽ nec obstrictus parcit: quia per invidiam redditur ingratus, & major ingratus, major tyrannus est.

§. SECUNDUS.

Invidi ingrati odium sævissimum est.

Odium invidi sævissimum 1.Reg.18

240 Subactus invidià Saul decrevit occidere Davidem: & eodem tempore, quo David ab illius corpore ejecerat diabolum, conjecit Saul hastam, ut Davidẽ trajiceret: *Tenebatque Saul lanceam, & misit eam, putans quód configere posse David cum pariete.* Terribile ingrati hominis ingenium! Nonne Saul animadvertebat cõparasse Davidem duas in illius maximum obsequium & emolumentum victorias, alteram in cãpo contra gigantem, qui Saulem ipsum terrebat, alteram domi cõtra diabolum, qui eunde torquebat? quis reddidit Saulem ita sævum, ut ictibus lanceæ velit spoliare vitá illum, cui tot nominibus obstrictus est? Ingratitudo, quæ pejorem reddit ingratum, quã diabolus. Ad pulsum citharæ Davidis aberat dæmon à Saule, & Saul à dæmone liberatus eodẽ tempore nitebatur configere Davidẽ lanceá. Pudebat dæmonẽ concurrere cum tám atroci ac crudeli ingratitudine: & Saulem non pudebat esse magis ingratũ quám ipsum dæmonem: quia ingratitudo reddit ingratũ magis tyrannum quám ipse dæmon.

Ingratitudo pejor quàm dæmon.

241 Hæc tamen reputatur major Davidis gloria, quód esset beneficus, quando Saul erat ingratus. Maxima omnium ingratitudo fuit quód homines cruci affigerent Christum, & maximum omnium beneficium fuit, quód Christus in cruce moreretur pro hominibus vivificandis. Fuit major gratia, quia fuit major excessus. Et quomodó Christus appelavit crucem? Appellavit gloriam suam. Sic multi intelligunt locum istum: *Pater clarifica filium.* In cruce suam Christus habuit gloriam, quia in cruce junctum fuit maximum beneficium Christi cum maxima ingratitudi-

Beneficentia erga ingratos gloriosior.

Ioan.12.

Universidad de Deusto Biblioteca

ne hominum. Quòd in cruce se gerat Christus beneficum, quando homines illum affigentes cruci, se gerũt ingratos, manet Christus gloriosus, quãdo crucifixus. Nulla enim est major gloria quã exhibere beneficẽtiam erga eos, qui eodem tempore reponunt, vel potiùs opponunt ingratitudinem. Sicut igitur Christus beneficus cum ingratis hominibus, sic David beneficus cum ingrato Saule.

Indignatio Principis non quiescit.

242 Elapsus jam David é manibus Saulis, cogitat Saul tradere Davidem Philisthinis: nam indignatio Principis est instar pulveris tormentarij, qui concipiens ignem necessarió erũpit in flammam: *Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorũ.* Erant Philisthini acerbissimi hostes Saulis, & in hujus defensionẽ David non semel superatos valde attriverat: & tamen volebat Saul illis tradere Davidẽ in spolium & direptionem? Ita: quia cum in Davide plura agnoverit ad invidendum, plura habuit ad abominandũ: deinde cùm obligatio foret major, sævijt odium crudeliùs: infamis conditio naturæ humanæ, quæ interficit, quãdo invidet, & abominatur, quãdo debet.

1.Reg.18

Odij effectus.

243 Molitus Saul suum intentũ mandare executioni, pollicetur Davidi suam filiam dare in uxorem, si afferat illi centũ præputia Philisthinorum. Noto difficultatem simul, & malitiam iniquæ conditionis: difficultatem, quia Philisthinorum gens erat illius ætatis strenuissima, proindeque occidere centũ Philisthinos, ut cẽtum afferret præputia, æquè difficilis ac periculosa victoria foret. Idcirco tamen fuit conditio Saulis volentis Davidẽ non præclarum victorijs, sed obnoxium periculis: item volentis exaturare suum odium, & non dare in uxorem suam filiam. Noto etiam malitiam, quia petijt evidentia signa Philisthinorũ, suspicatus quòd David invaderet tribũ aliquam Israelis, & capita Hebræorum afferens, diceret esse Philisthinorum. Hoc tamen prę-sumi non poterat de integritate, & æquitate Davidis: cùm verò Saul esset iniquiuus, se ipso metitus est Davidem, hunc arbitrãs patraturum scelus, quod ipsi simili opportunitate patraret.

Indicium de alijs, ex se ipso quis format.

244 Frequentissimum apud homines est, cogitare in alijs esse malum, quod unusquisque in se experitur. *Pater Abraham mitte Lazarum.* Cur dives ille non obsecrat ipsum Lazarum ut veniat, sed interpellat Abrahamum, ut mittat? Fuerat sævus erga Lazarum, & ideo suspicatus, & veritus est erga se ipsũ Lazari sęvitiã. Judicat unusquisque de alijs quod experitur in se: sanctus sanctitatem, malus Malitiam. *Quod facis fac citius. Putabãt quod dixisset ei Iesus, Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum.* Cur se exhibẽt discipuli tam alienos á sinistra suspicione erga Judam, cum manifesta habeant indicia ex illius cupiditate, quæ ad sinistrè suspicandum compellant? Non sunt ausi suo adscribere condiscipulo

Luc.16.

Ioan.13.

lo malum, á quo erant immunes. Vnusquisque judicat secundùm illud, quod habet reconditum in corde: & sic judicavit Saul de Davide exigẽs ab illo signa Philisthinorum occisorum.

Liberalitas major ingratitudine Regia est.

245 Nullatenus deterritus, aut detẽtus fuit David difficultate, & malitiá iniquæ cõditionis, quã postulaverat Saul: cũ illi attulisset ducenta præputia Philistinorum, in quo exhibuit animũ veré regium: siquidem donavit plus quã ab eo poscebatur; ita ut executio liberalitatis superaret petitionem ingratitudinis: quód David fit magis liberalis, quám est ingratus Saul, magna ex hoc innotuit Davidis indoles, ut tractaret sceptrum ornatus coroná.

Verùm testatur sacer textus mansisse Saulem Davidis hostẽ in perpetuum: *Factusque est Saul inimicus David cunctis diebus.* Crevit odium ad obligationis augmentum: nam major obligatio inter homines in majus odiũ vertitur, ita ut crudeliùs oderint, quã do ardentiùs amare debuerant.

1.Reg.18

246 At quis projicietur in pericula pro liberando Principe ingrato, si quãdo ille est magis obstrictus se magis exhibet crudelem? Non solũ caput in nullum pro illo aducet discrimen, sed ingratum ita deseret, ut nec in eádẽ maneat regione. Vocat Deus Jacob, & ait illi se perspexisse ingratitudinem socerí sui Laban, proindeque illi præcipit, ut terram illam deserat: *Vidi cuncta quæ tibi fecit Laban: egredere de terra hac.* Non erat satis ut Jacob desereret socerum, ut vitaret ejus ingratitudinem? Satis non esse Deus judicavit quia ingratitudo malum ita contagiosum, ac tabiferum est, ut integræ regionis aèrem venenet: *Surge & accipe puerum, & fuge in Ægyptum.* Si Deus Ægyptum supplicijs tãquam terram hostilem everterat, cur jubet recipi in illam suum unigenitum filium? Nonne timet inveteratum Ægyptiorum odiũ? Non timet: quia Christus degeret securior in Ægypto terra hostium, quám in Israèle terra ingratorum: nam hostis ob bonum, quod ab adversario accipit, placatur: ingratus quò plus accipit, eò plus ardente invidia, & crescente ingratitudine, manet implacabilis.

Ingratitudo contagiosa est.

Gen.31.

Matth.2.

§. TERTIVS.

Cor ingratum est cor sine lege & indignatio Principis in omnia audax.

Ingratus sine lege.

247 Improbavit Jonathas Sauli parenti suo crudelitatem, qua insectabatur Davidem, á quo beneficia acceperat liberatus ab hostibus, & clausit sermonem narrãs illi obsequia, & probãs innocentiam Davidis. Annuit Saul Jonathæ precibus, eique pro implenda promissione, jure jurando adactus fidem obstringit: *Vivit Dominus quia non occidetur.* Pudet calamum scribere quæ post hujusmodi promissionem gessit Saul. Nam eodem pũcto, quo præsentem Davidem oculis usurpavit, arreptam in illũ secundò cõjecit

1.Reg.19

Universidad de Deusto
Biblioteca

jecit haſtam,ut trajiceret: *Lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem.* Quid! Hoc gerit Saul Princeps,& generoſus? Ita quia cum foret ingratus,tyrannis illum cõſequens fuit, & ingratitudo tyrannica audet,patratque omnia: defuit fidei,ut fraudulẽtus, juramento ut perjurus, obligationi ut tyrannus: omnes igitur violavit leges: nam cor ingratum ex lex eſt. Dixit Chriſtus dæmonẽ auferre á corde audientium doctrinam legis Evangelicæ, quæ figuratur triticeo ſemine terræ mandato: *Rapid quod eſt ſeminatũ in cordẽ ejus*. Non dixit ab ore, ſed à corde: quia erat cor beneficio acceptæ doctrinæ ingratum, proindeque amiſit doctrinam,ut maneret ſine lege: quia lex & ingratitudo in eodẽ humano corde nequeunt unà conſiſtere. Ex ingratitudine manſit homo rebellis Deo, & ex eadem fit crudelior ipſis belvis,etiam illis quæ raptu vivunt. Leo ſe gratum exhibuit benefactori ſuo Geraſſimo; canis ex gratitudine mortuus eſt cum Jaſone: aquila ſe dedit flammis cum puella Tanutina: Doas expertus fuit gratificantẽ draconem, Egyperius aſpidem, pater Philinis panteram. Regem Saulem non pudet inſectari Davidem,quando illi erat plus obſtrictus: quia ingratus quò magis obſtrictus eó magis tyrannus.

Matth.2

Ingratus belvis eſt crudelior.

248 Fregit Saul juramentũ ut occideret Davidem, & poſtea juramento Davidis ſe gerit ſecurum: alia enim opportunitate petijt à Davide: *Iura mihi in Domino, ne deleas nomen meum.* Juravit David, & ſeceſſit in curiam ſine curã Saul. Quæro, ſi Saul redditur ſecurus juramento Davidis, cur non manet obſtrictus juramẽto, quod preſtat circa Davidẽ? quia David & Saul moribus valde diſcrepant: David ſincerus, Saul callidus, David amans rationis, Saul amans fraudis; David Rex, Saul tyrannus. Reddatur igitur ſecurus omninó Saul, ſi illi ſe juramento obſtringat David: & valde timeat David,quanvis Saul juret: quia aſtutus tyrannus ſervare fidem neſcit. Jacob exegit juramẽtum á Joſepho,& nõ ab alijs filijs. Cur non ab alijs, ſiquidem eorum vita non ſic oſtendebat ad ſervandam promiſſionem firmos, ac innocentia & obedientia Joſephum? Ex hoc ipſo quòd Joſephus ſanctus eſt, juramentum ſervabit: qui vitæ integer non eſt,facilè pejerat: nõ enim datur probitas cum ingratitudine: cũm cor ingratum non ſervet legem: nam omnibus, & ipſi Deo infidele eſt.

Iuramentum ingrati falſum eſt.
1.Reg.13

Gen.47.

249 Ingratitudo Saulem reddidit tyrannum,tyrannis crudelem,& indignabundum: Princeps verò indignatus ſimilis eſt mari,quod corpus nobile,vaſtũ, & potens cum ſit, quocunque vento agitatum intumeſcit, ac inſanit: & Plato dicit in capaces eſſe regiminis qui facilè iram cõcipientes furore corripiuntur: cũ enim ira præcipittet mẽtem, ſola durationis brevitate ab inſania diſcrepat. Ira furor brevis eſt: nã quandiu durat, furibundus indignatus

Indignatio Principis ex tyrannide & ingratitudine.

Ira maximus in Principe defectus eſt.

gnatus eſt inſanus: & major alius in Principem defectus cadere nequit: ſiquidem ſpoliat Principẽ re omninò ad gubernandum neceſſaria,quale eſt judicium purũ, perſpicuum,& placatum.

Duo iracundia importat mala,alterum, quod eſt ſubita quædam tempeſtas animi, alterum quód eſt judicij perturbatio, cujus detrimenta cerni poſſunt facilé in iracundo: illum enim fœdat,deformat, & ſic afficit,ut plures interfecerint indignationes, quám labores: adeo ut brevioris vitæ ſint animalia; quæ breviùs concepta bile facilé iraſcuntur.

Prov.16. *Indignatio Regis nuntij mortis*. Regius ille furor non unicus, ſed multiplex nuncius mortis eſt.

Indignationis mala.
Iob.41.

250 *Cum apprehenderit eum gladius, non poterit ei reſiſtere, neque haſta, neque thorax.* Si loquitur de iracundis,cur ait quando gladius arripuerit eos,& non quando illi arripuerint gladium? Gladius enim aprehenditur, & non apprehendit capientem. Voluit Job exprimere infortunium iracundorum: quando enim gladium indignationis, ſeu furoris evaginant, ſe ipſos potius, quám alios vulnerant & interficiunt. Cœpit ira in Principibus,& cum ijſdem progredietur: eſt enim conditio veluti Principi congenita indignabundum eſſe: *Iratus eſt Cain vehementer, concidi vultus ejus*. Fuit Caimus unus ex primis totius orbis Principibus, & Saul primus Rex Iſraèlis: & cum forent primi in principatu, etiã fuere primi in indignatione.

Gen.4.

251 Indignatus vehementer Saul quòd furorem ſuũ morte Davidis non impleverit, ſuis familiaribus injunxit, ut Davidẽ quærerent, & quocunque loco, etiam intra ejuſdem domum interficerent, quin retardaretur á tali juſſione ſciens in tali domo eſſe filiam ſuam Michol: indignatio enim Principis detineri nequit. Verùm induſtria Micholis decipientis executores tyrannidis, liberavit Davidem: & quidẽ induſtria fœminæ eluſit ſtrenuitatem militum, quia innocentiã Davidis tuebatur: adeo enim innocentia eſt facilis defendi, ut per ipſam defendendatur debilitatem, nec illi reſiſtere ipſa ſtrenuitas poſſit.

Induſtria prævalet viribus.

Dimiſit Davidem Michol per feneſtram,& interrogantibus militibus de Davide, reſpondit illũ ægrotare. Si Michol nitebatur decipere milites Saulis, cur non reſpondit illum dormire: nonne faciliùs hoc crederent, quám ægrotare? Voluit prætendere veriſimilem,ac prudentem excuſationẽ; vix enim crederetur dormire Davidem, virum gnavum & induſtrium, quando hoſtis Saul aſſiduè vigilabat in eo perſequẽdo. Dormienti Nabucho obverſabantur imperium repræſentatum in ſtatua, cujus pedes erant lutei, in quos lapis exciſus de mõte impegit, ac univerſam illã machinam redegit in pulverem. Si ſtatuæ caput erat aureum, pectus argenteum, reliqua ænea, vel ferrea, quomodo potuit unicus lapidis ictus illam ſternere ac

1.Reg.19

Vigilantia Principis neceſſaria.

Universidad de Deusto Biblioteca

omninó comminuere? quia dormiebat Nabuchodonozor. *Vidit in somnis statuam*: Et nunquam imperium est majoribus obnoxium periculis, sine pedibus firmis ut sustentetur, nisi quando Princeps dormit: tunc enim necessariæ non sunt manus ut destruatur; sufficit lapis excisus absque ulla manu. Sanson dormiens amisit capillos, & cum illis fortitudinem: *De somno consurgens*. In magno discrimine versabantur Apostoli sæviente procella: *Navicula jactabatur magnis fluctibus*. Quia licèt secum afferrent Christum liberatorẽ omnium, ac maris & totius universi dominatorem, ipse tamen interim somno indulgebat: *Ipse verò dormiebat*. Etiam Christo Principe dormiente videbantur adducti omnes in magnum discrimen. Continebat somnus Christi mysterium, quo Dominus voluit monere graviora regnorum pericula á somno, & incuria Principis suboriri. Increpavit Christus Petrum propter somnum: *Simon dormis!* Et ipsum Petrum ob negationẽ repetitam non objurgavit verbis, sed solo oculorũ ictu pupugit: *Conversus Dominus respexit Petrum*. Cur severior Christus erga prius, quàm erga posterius Petri delictum? Erat Petrus Ecclesiæ Princeps, & in Principe non tam improbandus est error, quã somnus. Igitur hoc crimen dormitionis ignavæ noluit Michol imponere Davidi Principi, quando dixit illum esse infirmum.

Dan.4. Negligentia Principis damnosa.

Iud.16.

Matth. 14.

Marc.14

Matth. 26.

252 Animadvertendum est stratagema, quod excogitavit Michol ut eluderet milites petentes ad necem Davidis. Collocavit in lecto statuam speciem moribundi Davidis præ se ferentem, & sic liberavit: *Tulit statuam, & posuit eam super lectum*. At deliberatis ad inferendam necem quomodó potuit obsistere super lectum Davidis jacens statua? Nullum esse potuit remedium efficacius, ut cohiberet furorem militnm, quám simulacrum hominis morientis. Nullus enim est tam fervens iracundia, qui illam non temperet, conspiciẽs mortis imaginem; ad hujusmodi conspectũ defervescunt ac deficiunt affecfectus deformiores & ardentiores.

1.Reg.19

Mortis imago passiones fræna.

Dicebat Sponsæ suæ divinus Sponsus illius amicos placidas illi præbere aures: *Amici auscultant te*. Quos nam habere poterat amicos, quæ dicebat etiam fratres suos in hostes fuisse conversos? *Filij matris meæ pugnaverunt contra me*. Illam ibant auscultatum in viridario, ubi erat sponsi sepulchrum: *Et in horto monumentum novum*. Et quidem ad conspectum sepulchri ac mortis de feritate hostium, in lenitatem amicorum conversi sunt.

Cant.8.

Cant.1.

Ut Christus suaderet amorẽ hostium, pro exemplari attulit solem super bonos & malos splẽdorem suum dividentem: *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos*. Sed cur Sol se exhibet beneficum etiam erga malos? Rationem videtur inculcare David: *Sol cognovit occasum suum*. Fertur Sol

Matth.5

Psal.103 Sol cursu capido per ipsos cœlestes, orbes, defixis semper oculis in occasu, radiorum suorum quotidiano sepulchro: & cum sit creatura insensibilis, ad conspectum mortis, veluti irá erga malos depositá, induit liberalitatem, quã exercet. Solem non fuit æmulatus Saul, qui Davidem quò plus afflictum, eó plus insequebatur: nam ingratitudo tyrannica Principis indignati in omnia audet, nec cessat, vel exaturatur usque ad internecionem. Non quievit Herodis iracũdia nisi post interfectos innocentes; quia indignatio Principis detineri nequit, & totius huminatis expers est.

§. QUARTVS.

Effugere invidium tyrannum, nihil ignaviæ, multum prudentiæ continet.

Fuga Davidis prudens. 1.Reg.19

253 Architectatione illa Micholis evasit David manus Saulis: *Salvatus est nocte illa*. Animadverto tamen fugam Davidis: *David fugit*: Si David poller viribus ad fugandum dæmonẽ, quomodó caret valore ad resistendũ Sauli? Effugit David Saulẽ: quia licè vigeret robore ad superandum & fugandum demonem, lõgè difficilius erat resistere Sauli: quia ut vinceret, conflixit cum nequitia Dæmonis, ut resisteret, debuit certare cum invidia tyranni: & quidem si difficile est expugnare dęmonem, difficilius, imò pœnè impossibile est superare invidium.

Invidia insuperabilis.

Triumphavit Christus de Erebo, ac diabolis in cruce, juxta Apostolum: *Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci: & spolians principatus, & potestates traduxij confidenter, palam triũphans illos in semet ipso*. Et quando dæmones subacti jam quiescunt, instant Judæi coram Pilato, ut deleat nomen Regis: *Noli scribere Rex Iudæorum*. Expugnatis dęmonibus, & jam cessantibus, adhuc Judæi contra Christum audent? Ita: quia dæmones erant instigati solá nequitiá, Judæi invidiá: & difficilius est subjugare invidum, quám dæmonem. Fugit Jacob Esau fratrem suum invidũ, proindeque suæ felicitati infestum, & superavit Angelum sibi obviã procedentem ad luctandum: vires habuit Jacob ad superandam strenuitatem Angeli, & non ad subigendam nequitiam invidi: quia solus vincit qui illam fugit.

Ad Col.2.

Ioan.19.

254 Prudentia fuit, & non debilitas fugere indignatũ Saulem: quia resisterePrincipi, rebellio est; non declinare iracundiam Principis, ignorantia: nam illius indignatio est sine pietate, & sine resistentia. Interfecit Elias quadringentos prophetas Baal absque timore Regis Acab; & ubiprimùm cognovit indignationem Jesabelis, timuit, seque contulit in Samariam: *Timuit ergo Elias, & surgens abijt*. Validus fuit ad occidendos adulatores Principis, & fugit indignationem Reginæ: nam si suppliciũ adu-

Indignatio Principis fulgienda. 3.Reg.18

3.Reg.19

Universidad de Deusto Biblioteca

adulatorum fuit zelus, recessus fuit prudentia. Quia adversus indignatum Principem, nec ratio, nec innocentia potens est. Herodes occidit innocentes Bethlem, quia fuit indignatus contra magos Orientis; ira enim obcæcatus etiam contra innocentes sævijt. *Sicut frenitus leonis, ita & Regis ira.* Prov.14.

255 Non minorem David præ se tulit strenuitatem fugiendo Saulem, quam invadẽdo Goliath fuga enim non censetur ignavia, quando eam suadet prudentia. Notetur quod ait Paulus loquẽs de virisEcclesiæ strenuissimis: *Sancti per fidem vicerunt regna, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetũ ignis, effugerunt aciem gladij.* Quomódo Apostolus ad extollendam fortitudinẽ sanctorum conjungit cum subatione regnorum, & conflictu leonũ fugam ensium? quænã fuga hæc tam gloriosa, quæ conferri possit cum prælio difficili, & cum periculosa expugnarione? Despicere opprobrium fugæ, quando expedit fugere, est actio profecta á valore maximo: *Omnes qui fugiebant á malis additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum.* Fuga aliquando est strenuitas. Ad Hebr. 11. 1.Mach. 2.

Fugerat Matathias Antiochum, & cũ suis filijs se abdiderat in quosdã montium secessus; Deus veró illum roboravit milibus fugitivis. At quodnam robur duci possunt addere fugaces milites, qui nempe pro vita tuenda nolunt decertare, sed fugam arripere? Nihilominus, ait Sacer textus, addidisse robur: *Facti sunt illis ad firmamentũ.* Non est ignavia, sed robur fugere, quando fuga pro opportunitate, & dispositione præsenti rerum expedit; Hebræis igitur tunc fuit unicum remediũ, ut hostes postea vincerẽtur. David fugiendo Saulem superavit, cum postea sceptrũ Israèlis obtinuerit.

§. QVINTVS.

Eventus Davidis quando Saulem fugit.

256 Cum ingrederetur David pressus fame, armisque exutus domum Pontificis Aquimelech, eique diceret se venisse in obsequium Saulis, Pontifex illi auxiliatus est allato pane sacro, & gladio gigantis Goliath. Ingẽs fuit metus Davidis; siquidem fugatam celeri se proripuit, ut nec arma tulerit, ut se tueretur. *Gladium meum, & arma mea non tuli mecum.* Mystica fuit pietas Aquimelech, cum illi auxilietur pane sacro, & gladio Deo jam dicato in templo. Fuga David viatis rapida. 1.Reg.21

Fugit sine armis David; quia qui nititur evadere invidũ Principem, optimorum armorum loco sibi debet veloces alas annectere; nemo enim evadit invidiã nisi qui profugit. Cum modis innumeris posset Christus declinare invidum Herodem, profugus abijt in Ægyptũ. Jacob ut Esau fratrem invidiã flagrantem effugeret, se in Labani domum recepit. Nam quis ab invidis hostibus eó securior est, quo ab illis remotior. Matth.2 Gen.29.

257 Pontifex Davidi auxiliatus est sacro pane: *Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem.* Cùm enim David esset jam unctus Rex, voluit Deus significare in angustijs, seu dubijs ac calamitosis temporibus succurrendum esse Principi etiam pane sacro: tradidit item illi ensem Goliath, quia Davidis meritum representabat, & solũ meritum ad salvandum sufficit: *Nunc salva facta est anima mea.* Dixit Jacob quando in luctamine accepit ab Angelo benedictionem. Quid? si hæc benedictio erat illa eadem, quam ei pater suus Isaac impenderat, cur tunc non se tutũ credidit á fratre suo Esau, sed solũm quando per Angelum á Deo accepit? Quia Isaac benedixit Jacobo propter epulũ; Angelus benedixit propter conflictum luctæ; & tunc mãsit Jacob salvus ac securus quando ex meritis comparavit honorem. Nullo armorũ genere faciliùs vincuntur invidi, quám gladio meritorum; hic enim est qui plus secat, & lethalius vulnerat invidiam. Principi succurrendum est etiam pane sacro. 1.Reg.21 Meritum salvat. Gen.32.

258 Saulem indignatum fugit David, & se recepit in curiam Regis Aquis hostis sui: *Et venit ad Achis Regem Geth.* Visus est elegisse perperam; nam ira seu indignatio ex sua ratione brevis est, odium diuturnum; quomodó igitur tutus erit David, si ut vitet indignationem Saulis, se tradit odio Achis? Verum quidem est, quód Achis Rex erat Geth civitatis Philisthinorũ, quos David multis cęsos cladibus profligaverat: erat Saul indignatus ex invidia, quanvis Davidi ob beneficia obstrictus: & judicavit David se vivere magis securum inter hostes, quos læserat magnis afficiens cædibns, quám cum invido, quẽ magnis beneficijs obstrinxerat: quasi inter hostes incertum sit periculum, inter invidos certum damnum. Voluerunt fratres Josephum occidere solum ob illius somnia: *Ecce somniator venit: venite occidamus eum.* Et Putifar suus dominus ob gravissimæ offensæ suspicionem solum detrusit in carcerem: *Tradiditque Ioseph in carcerem.* In utroque eventu innocens erat Joseph: & tamen dominus punit solo carcere, & fratres illum conantur spoliare vitã: nam major est æmulationis vis & rigor, quàm offensæ: inter offensos vita secura est, inter æmulos periclitatur. Indignatio invidi major est quàm odium hostis 1.Reg.27 Gen.37. Gen.39.

259 Fugit David invidiam Saulis, & fugienti venit obviam invidia familiariũ Regis Achis; nam qui homines quærit, invidos invenit: *Dixeruntque servi Achis ad eum, cùm vidissent David: Nunquid non est iste Rex terræ.* Quæsivit Deus factus homo populum suum, & ex invidia per Pharisæos patibulatus mortẽ oppetijt. Inter ursos ac leones degebat in arvis securus David; in palatio tamen degens inter homines sẽper subivit discrimina: sunt enim homines sæviores belluis. Vidit Joannes ascendere de quodam puteo bestias veneno armatas, quarum pars leonum, pars scorpionũ referebat speciem; in omni- Invidia parit multiplex periculum. 1.Reg.21 Homo sævior aliquando bestijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnibus tamen eminebant humanæ facies: *Et facies earum tanquam facies hominum*. Quid? ad manifestandam sævitiam, quam putabant exercere, non erat satis brutalis, ac belluina species? Non erat satis. Nam ad exaggerandam impietatem, ac crudelitatē, qua in universum orbem sævirent, debuerunt afferre humana capita, & non apparere ut puræ bestiæ. Ad denunciandum mortem Balthasari non jussit Deus pingi in pariete ungues, vel rictum leonis, sed manum hominis: *Apparuerunt digiti quasi manus hominis*. Nam manus hominis etiam belluinos ungues crudelitate excedit. Turbatus est Barthasar aspectu humanæ manus: *Tunc facies Regis immutata est*, & non fuit turbatus in lacu Daniel inter leones: nam sæviores leonibus homines se gerunt.

Apoc. 9.

Dan. 5.

260 Non injunxit Christus suis discipulis, ut effugerent venenatos serpētes, aliasque sævissimas belluas, sed solū præcepit, ut ab hominibus caverent. *Cavete ab hominibus*: ne in hominibus suo malo experirentur majorem sævitiam, ac nocentius venenum quám in belluis. Paterfamilias dæmonē vocavit hominem, quādo servi querebantur zizaniam sugeri supersemi natam: *Inimicus homo hoc fecit*. Mutavit nomina, & damnum illatū imputavit homini; cum totum á dæmone emanaverit. Quia ad monendum pejor ipso dæmone homo est. Quare effugere dæmonem hominem, qualis erat Saul, Davidis prudentia fuit, & non debilitas.

Bellua mitiores hominibus. Matth. 10.

Matth. 13.

Saulis injusta & impia crudelitas.

261 Auxiliatur Aquimelech Davidi dicenti se venire in obsequium Saulis; & Doēg famulus Saulis insimulavit Aquimelech tanquā infidelem, eo quòd Davidi opem tulerit; nam confidentia major semper præbuit invidis ansam calumniæ; calumnia verò eduliū est valde lapidum illis Principibus in quorum appetitu vindicta residet. Interrogat Saul Pontificem, cur in ipsum conspiraverat cum Davide, illi suppeditans panem sacrum, & gladium Goliath? suam Aquimelech innocentiam manifestat Sauli, cui merita, & excellentias Davidis proponit; ultima tamen Regis injusti deliberatio fuit decernere Pontificis necem, ac universæ familiæ ejusdē parentis; *Morte morieris Achimelech tu, & omnis domus patris tui*. Et confestim jussu Regis interfectus fuit repetitis pugionum ictibus, & unā cum eo quinque supra octoginta sacerdotes sacris vestibus ornati

1.Reg.22

Rogo, quodnam crimen patrarunt sacerdotes illi, & Achimelech auxilians Davidi, nuncianti se venisse in obsequium Saulis? Non requiritur ut præcedat in subdito culpa, ut suscitetur furor ac indignatio in Principe: hic enim iracūdia commotus nec sacro parcit, omnia cædibus impijs commiscens & cruentans. Ad hæc, respectu invidiæ Saulis nullum majus esse potuit crimen, quám commendatio, meritorum Davidis: *Quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & gloriatus in domo tua*. Nam invidus alienam laudem non sustinet: auferet á laudatore vitam, ut á laudato eripiat laudem: laudatorem reputat criminosum, ex eo tantùm quòd in laudando verax sit. Ex hoc capite Achimelech ab invido Saule damnatus pœnam capitalem subivit: innocens enim ac sincerus coram illo commendaverat Davidem, cui antea succurrerat.

Reus semper á Principe audiendus.

262 Verum si Saul condēnaturus erat Pontificem innocētem, cur eum de crimine interrogat? Quia Saul quanvis foret tyrannus, erat Princeps; tanquàm tyrannus condemnavit innocentem, tanquám Princeps audivit reum. Damnare enim reū inauditū, nec Princeps etiam tyrannus audet. Sacerdos veró damnatus prodijt, cum foret innocens; quia major culpa apud tyrannos innocentia est. Efflagitabat David á Deo tutamen & protectionem, pro qua obtinenda sanctitatem suam tanquam rationem offerebat: *Custodi animam meam Domine, quia sanctus sum*. Apta videretur flagitatio, si David iniquus, ac sceleratus esset: nam contra sceleratos creaturæ etiam in animes conspirant. Efflagitavit tamen David ut prudens ac disertus, quia in tribunali sceleratorum nullum est majus scelus, quàm ab omni scelere immunē esse. Christum damnarunt scribæ & Pharisæi tanquam miraculorum operatorum; & quidem illorum iniquitas tanquàm hæreditas relicta est plurimis: siquidē multos omni ætate damnavit innocentes. Saulis iniquitas adeo perversa fuit, ut Deo, á cujus largissima manu sceptrū accepit, fuerit inobediēs, & tyrannus erga Davidē, cujus virtute, ac periculo suos infestissimos hostes feliciter evaserat: nam cor ingratū semper erga suum benefactorē perversum est.

Psal. 85.

Innocentia reputatur crimē á pravis.

CAPUT III.

Davidis generositas & patientia cum Ingratitudine Saulis.

§. PRIMVS.

Proponuntur rationes ob quas noluit David ulcisci Saulem.

263 HAtenus morā fecit calamus in referendo Saulis ingratitudinem, ac tyrannidem; & quidem scelus esset, nisi ex adverso staret generositas & patientia Davidis; vitiū enim silentio involvi debet, sicut ex adverso virtus extolli, ac propalari laudibus. Virtutes verò quibus ad Deum multū accedimus, sunt generositas & patiētia. Capiamus exordium á generositate Davidis, postea facturi gradum ad patientiam.

Generositas & patientia Davidis.

Bis in Saulis vitam dominatū potuit exercere David; semel in cavea Enggadi, quam ingressus fuit Saul adeo incautus, ut illius non attendentis particulam vestimēti abscideritDavid: *Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamidis Saul silenter*. Iterum in solitu-

1.Reg.24

Universidad de Deusto Biblioteca

litudine Zeph, quando David á dormiente Saule hastam eripuit: 1.Reg.26 *Tulit igitur David hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul.* Et in utraque illa opportunitate non defuit qui vellet suadere Davidi, in ipsius manus Deum tradere Saulem, ut eo extincto maneret liber á nequitia invidi ingratique hominis: parcere tyranno esse pietatem crudelem; siquidem incolumitatis bonũ cõferebatur illi qui nociturus erat multis. Ad David non acquievit tali consilio, & secundùm meum judicium, rationibus ex sequenbus.

264 Prima, quia posse vindictam sumere, erat apud Davidẽ fortior ratio, ne ulcisceretur. Adamo præcepit Deus ne comederet de fructu arboris scientiæ, & illi declaravit subiturum mortem quocunque die fregerit tale præceptum. *In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Cur igitur non est mortuus Adamus eadem die, qua comedit, sed vixit nongentos annos post fractionem mandati? quia ex eo quòd posset Deus illum vitá privare, illũ à morte eripuit; quia licèt erat supplicium, & videretur ultio; & non ulcisci qui potest, divina potiùs quám humana actio est. Adventante jam passionis tempore commendaverat Christus discipulis: *Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium.* Et tamen Petro Malcũ percutienti obstitit Christus, ne progrederetur Malcumque sanavit: *Converte gladium tuum, in locum suum.* Cur præcipit emi gladium, si impediendus est illius usus, quando postulatur ad defensionem? Voluit Dominus, hoc documẽto instituere discipulos, ut condonarent injurias, quando illas possent ulcisci. Est enim Dei singulare attributum, esse simul potentem & clementem.

Vindictã posse sumere, sufficit pro vindicta. — Luc.22. — Matth. 26.

265 Secunda, quia condonata injuria, non sumẽdo vindictam, voluit ostendere, quanto polleret intellectu: nesciũt enim ulcisci qui matura ac perspicati mente pollent. Hoc nobis sicut exemplo, ita doctrina suasit David: postquám enim condonavit injuriam Sauli, concinnavit psalmum, cui titulus est, *Intellectus David.* Quasi significans illũ esse maturæ vividæque mentis compotem, qui novit injurias remittere vindictæ ignarus. Hortatur nos Christus ad veniam & misericordiam, ut simus filij Æterni parentis: *Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Filius naturalis Æterni parentis est verbum, cui personæ peculiariter adscribitur sapiẽtia: & quidem sapientes instar verbi manebunt filij per adoptionem, qui illatas sibi injurias condonaverint.

Intellectu pollet qui parcit. — Psal.31. — Luc.6.

266 Tertia ratio, quia noluit David ulcisci Saulem Regẽ, ea fuit; ne illi manus inferret; sũt enim manus sacrilegæ, que inferuntur Principi; nam manus subditi promptæ esse debẽt ad Principis coronam tuendam, & non ad auferendam vitam. Quando David abscidit fragmen purpu-

Princeps non offendendus, sed defendendus.

ræ Sauli, ita abscissionem sensit, ac si cor suum saueiaret; nam generosum cor quando secat, se ipsum offendit: 1.Reg.24 *Percussit cor suum David, eò quòd abscidisset orã chalmidis Saul.* Quòd si abstulit lanceam, qua intenderat Saul ipsum transfigere, fuit ad monendum Abner de incuria, qua suũ Principem servabat; ita enim dixit: 1.Reg.26 *Quare non custodisti Dominum tuum Regem? Ingressus est enim unus de turba, ut interficeret Regem dominũ tuum. Nõ est bonum hoc quod fecisti: Vivit Dominus, quoniam filij mortis estis vos qui non custodistis dominum vestrum.* Volùit etiam ostendere Sauli ingratitudinem esse, quę de illius manu arma eripuerat; nam Principis manus ad gratificandũ collatis beneficijs nata est.

Generositas in parcendo.

267 Optavit David superare Saulem, & superavit tanquám generosus, non vindex: quæ victoria major fuit, quàm reportata á gigante, & dæmone: nam se ipsum vicit, dum pepercit ingrato, cui parcere valor est humanam excedens virtutẽ. Exhibuit David in victoria generositatem simul & prudentiam: generositatem, prout ab hoste ingrato non sumpsit vindictam; prudentiam, dum suum Principẽ non offendit.

Rex á solo Deo punendus.

Cum Rex in terra sit veluti substitutus Dei, cujus vices agit, ad solum Deum pertinet illum supplicio afficere. Sceleratus erat Rex Nabucodonozor, & minabatur Deus illi non obedientibus. Quando Daniel adversitates Regi erat denunciaturus, priùs unius horæ spatium cogitatione profunda exegit: *Tunc Daniel cœpit intra se ipsum tacitus cogitare quasi una hora.* Optabat enim reperire viam, qua sine detrimento veritatis observare Regem posset. Princeps bonus diligendus est, malus sustinẽdus. Si Deus injustum ac crudelem Principem tolerat, cùm punire valeat, cur subditi non tolerabunt, cui parere tenentur? Dei Brachium non eget nostris manibus ut ab iniquis Regibus pœnas sumat. Subditorum obligatio est sustinere; Dei cura eos puniri.

Dan.4. — *Punitio Principis ad Deum spectat.*

268 Denique noluit David injuriam exequi, quia nulla est victoria æquẽ gloriosa contra malos, ac illa, quam ab illis bonitas reportat; sua enim Deus bonitate malos vincit. Voluit Petrus in horto Christum districto gladio tueri, cui Dominus obstitit, talem defensionem nolens: *Converte gladium tuum in locum suum.* Majorem enim reputavit victoriam superare ingratitudinẽ Judæorum bonitate, quám potentiá, sanando amputatam aurẽ Malcho, & in cruce impendendo veniam ingratis tortoribus; nam superando nequitiam bonitate se exhibebat Deum. Interrogatus Diogenes quomodò quis de suo hoste rectiùs posset vindicari? respõdit: si ita se gerat, ut probitate illum superet. Hæc est sana doctrina, quam David á Deo didicit, & homines docuit; ubi enim generosa apparet tolerantia, omnis disparet injuria. Qui potẽtiá nititur delere offensam,

Bonitas malos vincit. — Matth. 26. — *Vindicta qualiter sumenda.*

Universidad de Deusto Biblioteca

eam duplicat, facitque apparere majorem.

Vindicta reddit vilem.

269 Potentià magis proditur collatá veniá, quám sumpta vindicta. Vindex, suæ iracundiæ executor est, clemens, illius dominus: qui veró dominatur suis passionibus, potentior est. Petrũ in horto districto gladio percutientem Christus objurgat, & S. Matthæus, quasi ille foret anonymus, vocat quendam hominẽ: *Unus ex his*. Cum tamen illum postea Christus interrogans de amore, compellarit non semel Petrum, & iterum Simonem: *Simon Ioannis diligis me?* In quo fuit nominationis disparitas? In amore & vindicta. Qui diligit Christum, & proximum, æquipollet multis hominibus, & ut sic compellatur duplicato nomine, qui gladio irruit ad vindictam, unus vix homo est, & absque nomine: *Unus ex his.*

1. Mach. 26.

Ioan. 20.

§. SECUNDUS.

Patientiæ arma expugnant omnia.

Patientia insuperabilis.

270 Superavit David Saulis ingratitudinem ac tyrannidẽ generositate, & patientià; his enim armis opportuniùs & faciliùs vincuntur potentes: nam quędam potentia aliam subigit: patientia verò cùm à nullo superetur, omnia superat: cordis validi ac fortis nota, est pati; nam ex patientia Christus, & valore cordis in sustinendo se Dei filium exhibuit. Vocat Christus Thomam, eique injungit, ut videat, & attentè dignoscat suæ passionis signa: resuscitatus jam & gloriosus ostẽdit illi vulnera, cum posset gloriæ splendoribus se manifestare Deum: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis*. Voluit Thomæ ad discipulis se testari, & ostendere Deum hominem, & Dei hominis notam distinctivam, ac veluti characterem esse patientiam. Non aperuit illi vulnera, quæ spinea corona capiti inflixerat; cùm enim in capite fuisset vulneratus tanquám Rex, hoc documento voluit monere Principes, illustriorem victoriam de vulnerantibus esse vulnerum oblivionem. Discipulos euntes Emaus, & loquentes de tormẽtis passionis, interrogavit Dominus, de sermone & tormẽris quasi illorũ immemor: *quæ?* Sustinuit injurias tanquám Princeps, & talẽ se esse significavit oblivione. Sic hac opportunitate Dominus illorum discipulorum corda identidem alexit, quousque ex integro subegerit: nam patiens præter quàm quód sit æque pretiosus, & impenetrabilis instar adamantis, est etiam mirabilis ad attrahendũ instar magnetis. Quanvis enim duo hi lapides sint ita æmuli, ut alter coram altero hebescat, & quasi virtutem amittat, tamen in patiente conjuncti suas integras vires continent, & exerunt. Nihil est quod patiens & constãs cor frangat, nihil adeo durum & rigidum, quod ab eo mollitum & attractum, illi non subjaceat.

Ioan. 20.

Injuriarum oblivio, major victoria.

Luc. 24.

Patientiæ necessaria

271 Armatura adeo firma ac nobilis est patientia, ut divina manus eam conflaverit ad superãdas ingratitudines ac tyrannides: est item necessaria convictui humano; siquidem nihil in vita frequentius, quám ingratitudinem, ac tyrannidem obviam reperire. Est generale remedium contra omnia mala: nam quæ æquanimiter sustinentur, malorũ speciem exuunt.

Patientiæ robur omnia vincit

272 Patientia Job superavit dæmonem: omnia enim superat, qui ferre novit. Præcipua adeó materia est sustinere, ut nulla alia virtus fortitudinis nomine glorietur, nisi patientia; fortes aliæ ut sint, id à patientia mutuantur. Præcipuus fortitudinis actus non consistit in immani potestate, sed in magna tolerantia: hujus ratio subdi potest, quia fortitudo non tam corpore, quàm animo sita est. Robur Josephi fuit insuperabile, etiam fœminæ robur Sansonis fœminæ succubuit; nam Josephus erat validus generositate animi, Sanson vigebat corporis viribus.

Gen. 39. Iud. 16.

Miraculorum, & patientiæ vix.

273 S. Paulus conferẽs patientiam cum miraculis, & prodigiosis operibus, primatum defert patientiæ: quia si in miraculis enitescit magnitudo potestatis, in patientia animi valor expromitur: & quidem virtus est non in viribus potestatis, sed animi. Spiritus Sãctus ait meliorem esse virum patientem, quám fortẽ: potiùs namque est sustinere, quám vincere; victoria enim humanis viribus, sustinentia volori Spiritus Sancti, & prudentiæ comiti adscribitur.

Prov. 16.

Tribulatio in electis à Deo

274 Non possum non animadvertere Davidem electum á Deo in populi sui remedium, & juxta cor ipsius Dei probitate & magnificentià, & tamen continẽter tot afflictum tribulationibus. Quid? ex eo quód sit electus, molestijs jactatur? Ita; nam Deus cũ vellet Davidem, cõstituere Regem, voluit ad patientiam exercere laboribus. Christum in cruce tanquam Dominum regni agnovit, & veneratus est Dimas: *Dum veneris in regnum tuum*. Quis edocuit Dimam esse dominum regni illum hominem, quem quasi delictorum comitem videbat ijsdem cruciatum tormentis? Vidit Christum esse justum: *Hic autem quid mali egit:* & justo, quem labores insectantur, deesse nequit regnum, in quo coronetur. Magnificus Regis titulus supra caput Christi in cruce collocatur: *Erat autem & superscriptio scripta super eum: Hic est Rex Iudæorum.* Nonne titulus ille utpote in irrisionem appositus aptiùs cõstitueretur ad pedes, ut facilè á prætereuntibus legi & agnosci posset? Cur supra caput? Quia in Christi capite erant spinæ, ex quibus corona texebatur; & voluit Christus ostendere per illos ascensum fieri ad regnum cœleste, quod titulus ille propalabat.

Princeps ex patientia. Luc. 23.

Laborum patientia facit Regem. Luc. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. TERTIVS.

Multa bona continent molestiæ ac labores.

Labores æstimandi.

275 Non potuit justus & mansuetus David conqueri se duris exercitum laboribus, varijsque infectationibus vexatum: siquidem obtinuit quæ Deus ipse sibi delegit, cùm ipsamet foret innocētia: contulit Davidi Deus quæ suis electis in hoc mūdo solet impendere: aurum enim probatur in igne, ut quó plus excoquitur, magis splendescat: sic á laboribus patienter toleratis cor humanum valorem & splendorē capit. Virtus á pœnis nascitur, sicut rosa à vepribus: & sicut his manet rosa gratior, ita illis manet virtus sublimior. Labores probāt ac perficiunt justos, corrigunt peccatores. Dixit Job eum esse beatum, quem Deus puniebat: *Beatus quiá Deo corripitur*. Job.50. Videtur abesse beatitudinē, ubi adest supplicium: siquidem beatitudo impēditur justis, supplicium delinquentibus infligitur. At locutus est patiens Idumæus tanquā in patiendo disertus: est enim inchoata gloria pati in hac vita: cū ex patiendi meritis fiat ascensus ad gloriam. Deus tanquám pater puniens liberat, & occidens salvat.

Pœnæ prosunt.

276 Monuit olim Philosophus quidam: *Sustine, & abstine*: quasi diceret: Sustine mala pœnæ, & abstine á malis culpæ, ut ex patientia consequaris felicitatem: malum morale nullū inest supplicio, sed causæ, seu radici illius, scilicet culpæ: sustinere propter culpam, pœna est: sustinere sine culpa, felicitas. Aliud est nocere, aliud punire tanquā medicus, & exercere tanquàm magister: quæ omnia non conferuntur nisi dilectis: *Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in filio complacet sibi*. Prov.2. Suppliciū licèt videatur rigor, & affligat, documentum est: medela etiam amara prodest: & certè malum esse nequit, id quod cōfert amās, qui probè novit quod confert, & quiquid vult, potens est cōferre.

Laborum & molestiarum bona.

277 In molestijs ac laboribus clauduntur tria bona, scilicet agnoscere Deū, se ipsum agnoscere, & Christo assimilari. Vexatus laboribus homo cognoscit Deum ad quem clamat pro obtinendo auxilio: *Ad Dominum, cū tribularer, clamavi*. Cognitio Dei ex tribulatione. Psal.119. Objurgat Deus Manassen ob sua scelera, in quibus, non obstante objurgatione, Rex perseverat: igitur suis hostibus á Deo traditus, ut vexari laboribus, & molestijs exerceri cępit, ad Deum recurrens, pænitentià scelerum tactus resipiscit: tunc (ait Sacer textus) agnovit Deum: *Cognovit Manasses quód Dominus ipse esset Deus*. lib.2.Par. 1.Par.33. Nam tribulatione probat Deus nostram cognitionem, exercet nostram fortitudinem.

Cognitio sui ipsius ex afflictione.

278 Item ex tribulatione se ipsum agnoscit homo: nā scientia ex afflictione in nos diffluit: Quid enim scit, qui nondū tribulationem subijt, ait Spiritus Sanctus

Eccles.34 Sanctus Vera scientia est se ipsū agnoscere. Favet Deus Ezechiæ, & Ezechias Deum offendit: tanquam ingratus a Deo punitur, & 4.Reg.20 sic peccatorem se agnoscit. *Flevit que Ezechias fletu magno*. Felicitas eum reddidit ingratum, simulque ignarum sui, tribulatio in pænitentia se agnoscentem. Exod.5. *Nescio Dominum*. Dicebat Pharao, quando in fortuna prospera felix: & postea: *Fugiamus Israēlē, Dominus enim pugnat pro eis*. Prosperitas excœcat. Exod.14. Quando jactatus a fortuna in maximū incidit infortunium, agnoscit Dominum. Eadem enim fortuna quādo prospera, illi clausit oculos, ut Deum ignoraret, quando adversa, aperuit, ut agnosceret ac timeret.

Intellectus ex vexatione. Isai.28.

279 Isaias dixit tribulationē præstare mentem auditui: *Vexatio intellectum dabit auditui*. Videtur non esse tribuendum corporeo sensui, quod peculiare est spiritualis animæ quod scilicet est intellectrix facultas. Tribuit tamen disertè: quia in laboribus & afflictionibus corpus gubernatur per animam, seu potiùs corpus instar est animæ, ut quasi mētis compos intelligat. Nam veritates, & apertiones fraudum non tam intelliguntur, & creduntur, quando animæ rationali obversantur, quàm quando à corpore sustinentur: tunc enim corporei sensus facultatibus spiritualis animæ subduntur.

280 Sed rogo; quænam assignari causa potest, cur homo se præstet in felicitatibus immemorem & inscium, at in adversitatibus gnarum & sapientem? Effectus utriusque causæ duplex est, nempe ingratitudo, & afflictio; ingratitudo parit oblivionem & inscitiam: *Homo cum in honore esset, non intellexit*. *Adversitas probat & facit splendere.* Psal.48. Isai.28. Afflictio confert intellectum & sapientiam. *Vexatio intellectum dabit*. Certum est hominem in prosperitate amisisse gratiam; & nos docet experiētia in adversitatibus eam recuperare tanquám sapientem & disertū; solent enim virtutes in rebus dubijs & adversis splēdidiùs fulgere, sicut stellæ in nocte magis atra & obscura; certé generositas cordis eó validiùs proditur, quó majori afflictionū tumultu cor jactatur. Nam pondus manifestat constantiam palmæ cum illo surgentis; adversitas detegit fortitudinem animi, quando patientia superatur. Strigilis repurgat aurum, fornax decoquit, afflictio purificat; & exemplum grande sine fortuna adversa dari nequit. Tribulationes Jobum sublimarunt, Josephum illustrarūt, Davidi sceptrum cōtulerunt: & Christus ipse exaltatus fuit mortis suæ tormentis & doloribus: *Cum exaltatus fuero*. Ioan.12. In justis tolerātia in patiendo est certior magnitudinis sublimatio: quicūque vult augeri, patiatur: solus enim exaltabitur, qui noverit sustinere.

§. QUARTUS.

Qui plus patitur, plus assimilatur Christo.

Patientia nobilitat.

281 Res est adeo præclara, & illustris patienter ferre, ut

Universidad de Deusto
Biblioteca

quicunque magis sustinet, magis æmuletur Deum, qui homo factus est, ut pateretur. Christus in mundum venit, ut malum reprobaret, & eligeret bonum. *Ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Reprobavit peccatum, & elegit labores, ut ostenderet viam merendi esse viam patiendi: Christus errare non potuit in electione, quia erat sapientia patris; ergo errat mundus, & omnes ejus sequaces, dum labores reputant adversitatem. Christus ab exordio mortalis vitæ usque ad exitũ continenter passus est: cùm enim fieret homo ad patiendum, voluit ut universa & integra vita foret meritũ; est enim vita mortua quæ sine laborum patientia transigitur. Nobis ad patiendum vita impensa fuit: qui plus patitur, plus meretur, & Christo magis assimilatur.

Christo similis est qui patitur. Isai. 7.

282 Non fuit Christi figura Saul in prosperitatibus, nec Salomõ in opulentijs, sed Josephus venditus in afflictionibus, & David varijs laboribus jactatus: solus enim qui labores & insectationes sustinet, Christum repræsentat. Duobus modis in hac vita pænã, seu laborẽ subimus, vel ex culpa vel sine culpa: & utroque modo patiendo felices sumus: si enim exculpa patimur, debitũ solluimus, & sic felices, quatenus á debito liberamur: si sine culpa, feliciores, quatenus nostris pænis æquanimiter toleratis Deũ facimus debitorẽ, & Deũ habere debitorẽ ingens felicitas est. Solvit David suis laboribus injuriam, quam intulit Uriæ, & labores Davidi sceptrum contulerunt: qui enim plenè solvit, non solùm satisfacit, sed obligat.

Christi imago & figura est qui patitur.

Labores afferunt felicitatem.

283 Vidit se Josephus á suis fratribus venditum, & innocentẽ á suo domino conjectum in carcerem: & hujusmodi afflictiones illum reddidere sapientem, Deóque perquám similem: qui enim innocens patitur, Deum exprimit: *Nunquid Dei est interpretatio? referte mihi, quid videritis.* Dicebat sanctus juvenis duobus Pharaonis famulis, qui sua somnia illi proposuerant, & explicatũ postulabant. Dubitationem mihi injicit ratio, quam Josephus assignat, simul & deliberatio, quam capit circa interpretationem. Si enim ad solũ Deum spectat somniorum interpretatio, cur exigit illorum narrationem, ut interpretetur? Duplici ex causa. I. Quia Josephus innocẽs sustinebat carcerem, & vincula; qui enim innocens patitur, viva quadam similitudine Deum refert. II. Nam qui immunis á culpa pænam sustinet, divinâ quadam sapientia præditus est.

Patiens est Dei imago.

Gen. 40.

284 Tyrannis, & multiplicata insectatio Josephum reddidere sapientem, imò & á fratribus adoratum, totiusque Ægypti dominũ: similiter labores Davidem fecere Regem, & in toto orbe celeberrimum. Innocẽtia enim patitur ad regnandum, & etiam regnat, quando patitur. De regno interrogat Christum Pilatus: *Tu es Rex Judæorum?* Respondet Christus: *Regnum meum non est de hoc*

Persecutio & vexatio dat regnum.

Innocentia patiens regnat. Ioan. 18.

hoc mundo. Cur igitur Pilatus Regis titulũ jubet cruci affigi, quẽ vetat auferri? Noverat Pilatus Christi innocentiam, & ubi vidit in cruce pendentem, significare voluit in cruce regnare, siquidẽ innocens patiebatur: crux enim innocenti ad regnandum sceptrum est. Permisit hostibus suis Christus, ut in cruce spoliaretur rebus omnibus, exceptá coronà: cum enim hanc conferret invidia innocentiæ, auferri non potuit: nam Deus coronam innocẽtibus in hac vita collatam, reddit perpetuã, utpote ex meritis majoribus.

§. QUINTUS.

Ingrati manus magis tyrannæ sunt.

Crudelitas ingrati major. 1. Reg. 31

285 David ex generositate & patientia coronam Israélis adeptus est, quam Saul amisit tãquàm ingratus & tyrannus cùm sui ipsius homicida foret: *Arripuit itaque Saul gladium; & irruit super eum.* Sunt manus ingrati hominis crudeliores hostilibus: nã hostis partá victoriá, á cædibus abstinet: ingratus sibi etiam tyrannus propriæ spoliator vitæ est. Saul erga Deum inobediens ob superbiam, ab ipsa superbia interficitur: Saul in sacrilegio erga sacerdotes crudelis ab ipsa crudelitate in sui authoris exitiũ versa, pænas subit. Fuit ingratus Saul insectando Davidem, & sibi etiam ingratus fuit. Regnavit in supplicium aliorum, & supplicium sibimet inflixit; nam ingratitudo erga alios tyranna, sibi etiam crudelis est.

286 Impij reputant valorem, sibi necem inferre ad vitandum dedecus ab hostibus inferẽdum, sicut fecit Saul, ut evaderet manus Philisthinorum; quasi mors æquior animo ferenda sit, quàm injuria. Verùm sibi mortem cõscisscere, ignavia impiorum est, & ingratorum deliberatio. Nam qui se occidit, ut effugiat dedecus ab hoste inferendum, majus subit dedecus, dum se mortuum tradit hosti in spolium. Mortem oppetere in defensione, honestus valor est: se occidere, antequám hostis subigat, ignavus timor: est enim periculum fugere: & parũ refert fugam manibus, an pedibus arripere. Brutus fugam confessus est, quando sibi necem intulit. Aliud est non timere mortem, aliud odisse vitam: nõ timere mortem in defensione; fortitudo est: odisse vitam in periculo, ignavia: cùm ex metu periculi desit quis suæ obligationi. Non se interfecit Saul ad mala præcavenda, sed ex defectu animi ad mala sustinenda.

Mors sibi illata ex ignavia.

287 Evangelista dilectus scripsit Dominum tunc mortem obijsse, quando jam omnia sustinuerat. *Sciens quia omnia consumata sunt.* Voluit Sacer historicus advertere Christũ mori gloriosũ tanquam strenuum: non quidem ex patientia deficiente, sed quia defecerat materia ad patientiam. Dixi ingratorum deliberationem esse, sibi necem inferre: quia ingratus potiùs optat mori,

Labores sustinendi in vita, & non vitandi quæsita morte. Ioan. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quám se gratum exhibere. Se laqueo suspendit Judas postquam suam agnovit culpam, simul & Christum: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Quid, non erat Judæ longè utilius vivere, & mereri veniam, quám mori, & ex desperatione perire? Cùm foret ingratus, tam durũ illi videbatur gratificari pro accepta venia, ut optarit potiús mori petiturus, quã vivere gratificaturus. Se proprio gladio interfecit Saul: quia ingratitudo tyrannica nec sibi parcit. Vicit Saulem David patientia: quia cor sustinens superat omnia.

Ingratus eligit mori ne gratificetur. Matth. 26.

CAPUT IV.

Ingrata conditio est inter omnes magis perversa.

§. PRIMVS.

Ingrata conditio beneficia odio compensat.

288 QUeritur David ingratos; & eos reputat ac definit proditores & hostes bonitatis. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebãt mihi, quoniam sequebar bonitatẽ.* Vocat proditores, quoniã detrahunt, quando plus accipiunt: vocat hostes bonitatis: quia bonitas eos obstringit. Affabilitas Servatoris cum Pharisæis mãducantis, satis non fuit, ne ab illis detraheretur: *Et ipsi observabant eum.* In Spelunca Enggadi Saul commendavit justitiam Davidis, eique primas detulit: *Iustior tu es, quám ego.* Deinde ut speluncam egressus est, Davidem morte, dignũ propalabat: *Filius mortis est.* Ex bonitate Davidis causam deprompsit, ut capite damnaret, & ex obligatione motivum ut læderet: nam motiva ingratorum ad lædendum, sunt ipsamet accepta beneficia. Sanabat & illuminabat Christus cæcos sputo: *Exputit in terram, & fecit lutum ex sputo, & lenivit lutum super oculos ejus.* Et Judæi in compensationẽ: *Expuerunt in faciem ejus.* Quia beneficia in manibus ingratis motiva, & instrumenta sunt ad offendendum benefactorem.

Ingratus est proditor & hostis bonitatis. Psal. 37.

Luc. 14.

1. Reg. 24

1. Reg. 26

Ioan. 9.

Matth. 26.

289 Qualitates ingratæ cõditionis sunt, magna beneficia compẽsare odio: diffisam, & crudelem esse, timidam ac malitiosã: denique proclivem ad credendũ quod pejus est, tyrannicam in condemnando. Quod attinet ad primam qualitatem, solvendi odio beneficia: In nuptijs, & convivio Cana petijt á Christo B. Virgo, ut vini defectui succurreret: *Vinum non habent.* Respondit Dominus nondum sibi moriendi tempus adventasse: *Non dum venit hora mea.* Quid? Virgo Mater non petebat, ut Christus vitá spoliaretur, sed beneficium nuptis, & convivis illis conferendũ: cur igitur Christus responsum reddit loquens de proprìa morte, quasi petita? Quia inter ingratos adeo frequens est compensare odio beneficia, ut nullum fere interponatur tempus inter beneficij collationem, & pro illo collato vitæ ablationem: non videbatur

Ingratitudinis conditionis.

Ioan. 2.

Beneficia odio per ingratos compensãtur.

batur Christus paratus ad benefaciendum, quia nondum advenerat tempus ad moriendum.

Ingratorũ exempla.

290 Contulit Alexander patri Antipatri regnum Macedoniæ; & Antipater in tanti beneficij compensationem, illius matrem & duos liberos occidit. Regem Ægypti constituerat Põpejus Ptholomeum, & hujus filius Pompeij caput amputavit, ut offerret Cæsari. Ad ipsius Cæsaris occisionem valdè juvit filius Brutus, cùm á Cæsare maxima accepisset beneficia. Tyberius Juliæ uxori suæ acceptum imperium ita gratificatus est, ut illius filiũ Agrippam interfecerit, & sũmam adhibuerit curam ad pænitùs abolendá familiam familiam Octaviani, á quo fuerat in imperium adoptatus.

Magnum fuit beneficium sceptri: sed ingrata conditio magna beneficia cõpensat odio: & quasi onerata debito anhelat, ac sola crudelitate levata respirat. Præcipit Deus Eliseo ut in Regem ungat Jehu: Prophetæ tamen injungit, ut peracta unctione, ab illius conspectu se fugà celerrimá proripiat: *Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi subsistes.* Cur unctũ Jehu in Regem statim fugere debet Eliseus, & non cum eo saltẽ per aliquot dies manere? quia á Jehu jam uncto & constituto Rege, nihil sperare poterat, nisi odium ingratitudinis, itaut periclitetur vitá, nisi se statim conjiciat in fugam.

4. Reg. 9.

Diffidentia ex ingratitudine.

291 Quoad secundam qualitatem, quæ est difidẽtia, hæc in Judæis plané innotescit. Venit in mundum Christus ut Judæorum regnum firmaret, ac perpetuum redderet, & Judæi diffidẽtes Christo, quem á gentibus cognitum & adoratum videbant, perdere regnum verebantur: *Venient Romani & tollent nostrum locũ, & gentem.* Tanquam ingrati fuere diffisi, & tanquam ingrati Regi, diffisi sunt regno, & ea crudelitate ex ingrata diffidentia sæviere in Christum, ut inter duos latrones cruci affigerent.

Ioan. 11.

Caligula obstrictus populo, à quo acceperat imperium, dictitare solebat, optare se, ut populus unius tantum cervicis foret, quò suos omnes subditos unico ictu jugularet. Adeo illis omnibus ingratus diffidebat, ut mallet sine subditis esse, quàm videre illos, á quibus tantùm honoris fastigium acceperat. Galba, qui in Hispania fuit acclamatus imperator absque ullo jure ad imperium, Hispanos omnes insignibus militaribus multos capitibus spoliavit, & aliquarum civitatum muros solo æquavit: reputans sibi facilius, crudelem esse, quàm vivere diffidentẽ illis, quibus erat obstrictus: nam diffidentia naturalis est effectus ingratitudinis.

292 Quód ingrata conditio conjungat simul timorem & malitiam, apparet manifestè in Saule & Judæis: *Timuit Saul David.* Et statim ex malitia illi mortem architectatus est: cùm enim videret prudentem ac strenuum, cogitavit futurum Regem Hebræorum.

Ingratitudo timida & malitiosa.

1. Reg. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum. Timuerunt Pharisæi Christum: *Omnes credent in eum*. Et ex timore decreverunt illum vitá privare: *Moriatur homo*. Timor omnia credit, malitia omnia suspicatur, & ingratitudo, cũ sit timida, & malitiosa, ut se tutã reddat, non veretur crudelis fieri.

Crudelitas ingratitudini.

Justinianus imperator, postquã in Asia, Africa, & Europa dux inclytus Bellizarius egregias cõparavit victorias, quibus magnopere auxit imperium, eum oculis privari, & fortunis spoliari jussit, ex falsis suspicionibus: & ob cõfictas hostium calumnias ignominiosè generalatu abdicavit Narcen, qui feliciter suo robore imperium protulerat. Valẽtinianus occidit Ecium, postquam hic strenuissimus dux subegit Attilam, & ab armis Francorum Romam eripuit; fuitque illa occisio nata ex sola culpa, quam ex invidia æmuli confixere. Cùm enim ingratitudinis conditio æquè timida & malitiosa sit, quæcunque levis suspicio sufficit, ut se gerat crudelem ac perversam.

Ingratitudinis timor & malitia.

293 Rogo tamen; nonne Saul perspecta habuerat obsequia Davidis, ne eũ timeret? nonne Judæi Christum agnoverant prodigiosum, ut Regem acciperent; Nonne Imperatores Justinianus, & Valentinianus intellexerant facinora Bellizarij, & Ecij, ne acquiescerent illorum calumniatoribus? Cur igitur in prædictis tãtùm valuit timor, & malitia? Quia erant ingrati; & ingratitudo ex majoribus beneficijs depromit motiva ad ignorandũ beneficios, eisque nocendum.

Voluit diabolus Serpente indutus suadere Evæ transgressionem, & detraxit Domino tanquam imponẽti præceptum grave in materia levi, qualis erat esus cujusdam pomi: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni lignó paradisi?* Gen.3. Mirabilis calliditas serpentis! Ut suadeat inobedientiam, revocat in memoriam Evæ beneficia divina, quæ erant motiva ad obediendum? Videbatur quòd ad impellendum facilè in lapsum, debuerat priùs abolere de memoria Evę omnia Dei beneficia. Non ita, quia in primis illis parentibus jam agnoverat, quod in Principibus eorum posteris eventurum erat, scilicet minorem fore correspondentiam in illis, quando esset major correspondendi obligatio.

Principes faciliores ad vindictam quã ad gratificationem.

294 Animadverto præcipuum, & quidem honestum dictamen Principis, esse suo honori ac estimationi consulere; si igitur magna subditorum servitia, & obsequia reddunt Principem magnum, & honore magno dignum, cur talia obsequia non semper Princeps beneficijs compensat? quia obsequijs magnis obstat magna ingratitudo, ambitio, & invidia; ingratitudo merita illa quasi sepulchro obruit, ambitio omni suspicioni fidem adhibet: invidia nullum non scelus molitur; & cùm sceptrum ad vindictam sit proclivius, quám ad gratificationem, facilè exequitur furorem; Principi enim gratificatio videtur onus, vindicta satisfactio.

Qui gratificatur, se exhibet obstrictum, qui vindictam sumit, potentem; & Princeps nõ se reputat supremum, quãdo fatetur obligationem, sed quando exercet potestatem.

§. SECUNDUS.

Est ingrata conditio facilis in credẽdo malum, tyranna in condemnando.

Ingratitudo malum facile credit.

295 Inter præcipuos ingratæ conditionis defectus duo feruntur, alter facilè malum credere, alter non auditum condẽnare: prior emanat ex illius perversitate, posterior ex tyrannide. Perversus in se ipso deprehendit totius mali probationem; tyrannus renuit audire defensionem, ut condemnet innocentiam.

Credidit Saul facilè contra se cõspirasse Davidem cum Aquimelech. Et non vocata ad examẽ veritate, pugionis ictibus interfecit Pontificem innocentem; cùm enim foret ingratus Saul extitit in credendo perversus, & in condemnando tyrannus. Existimare debet Princeps humanã malitiam, omnia moliri, totiusque industriæ nervos contendere, ad suadendam calumniam: qui autem magis sapiens est, plus dubitat; & minùs credit, qui plura audit. Dixit Spiritus S. *Qui citò credit, levis est corde*. Plures sunt falsitates quæ pullulant ex credulitate Principis, quàm ex nequitia hominum; nam hęc formidat veritatẽ, illa facilitat mendacia. Qui verò autem mendacijs libenter accommodat, justitiam adducit in magnum discrimen: *Princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios*. Prov.29. Dixit Rex Sapiens; nam illi Principi omnes blandiri appetent excogitatis fraudibus & mendacijs facti totius justitiæ & pietatis hostes.

1.Reg.26.

Credulitas levis damnatur.

Eccl.19.

Justitia Principis in maturitate credendi, & rectitudine damnandi. Reus audiendus.

296 Debet Princeps esse tardus; maturusque in credendo, & rectus in condemnando; non reputabit criminosum omnẽ qui accusatur, sed solum qui in competenti judicio convincitur: nã accusatio non parit crimen, nec facit criminosum; sed probatio in judicio competenti examinata. Et mos est humanæ naturæ accusare innocentiam, & excusare nequitiam; quia accusatio oritur ex malitia, naturali socia nequitiæ, & crudeli hoste innocentiæ. Deus omniscius audivit Adamũ, & convictum damnavit; ut nos doceret esse de jure naturæ defensionem in omni crimine; & ut detur justitia, dandum esse judicium. Hæc Deus gessit erga Adamum; & quid Herodes erga Baptistam? capite spoliavit nec insimulatum de crimine, nec auditũ. Nam crimen totum Baptistæ fuit veritas, quam prædicabat Herodi; & tyrannus sicut Herodes, ex veritatibus format delicta, nec admittit defensionem, ut condẽnet innocentiam.

Gen.3.

Marc.6.

Iudicium ante justitiam.

297 Duo vellem monitos Principes, alterum, ne judicent quin audiant alterum, ne condẽnẽt quin judicent. *Regnabit Rex,*

Ierem.25

Universidad de Deusto Biblioteca

& sapiens erit: & faciet judicium, & justitiã Dixit Propheta de Christo servatore, quibus innuit prærequiri judicium, ut detur justitia; semper enim cõjungi debẽt: *Justitia & judicium præparatio sedis tuæ* Dixit David de eodem Domino. Thronus Dei est justitia conjuncta cum judicio, & extra judicium, tyrannis: *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus, aut etiam defendentibus*. Nostra conscientia, & nostræ cogitationes testes erunt vitæ nostræ coram Deo judice; qua ratione? Accusando, & defendendo; cùm enim Apostolo sermo sit de judicio Dei, in eo ita admittitur accusatio, ut nõ excludatur defensio. Ubi primũ Assuerus audivit accusationem Aman contra Judæos, statim jussit ut Aman eos morti dederet: *Scriptum est, quod jusserat Aman: ut occiderent atque delerent omnes Judæos*. Cur non dicit Sacer textus quòd jusserat Rex, sed quòd jusserat Aman? quia proferre capitalem sententiam non audito reo se defendente, actio est non Regis, sed tyranni.

Psal.88.

Justitia admittit accusationem & defensionem. Ad Rom. 2.

Esth.3.

298 Duo sunt capitales hostes Principũ, quos vitare debent, quando timent, & diffidunt, scilicet ambitio, & ira; nam ambitio majus reputat incommodum se diffidentem vivere, quám pati innocentiam; ira non admittit rationem, quia furor est. Herodes ambitiosus occidit innocentes. Saul indignatus occidit Sacerdotes, quin ibi ratio, vel innocentia attenderetur; nam ira ta ambitio omnia proculat. A Deo suppliciter efflagitabat, Judith, ut suo flagello puniret Berthuliam, & eam eriperet ab Holofernis flagello; *In tuo flagello vindica iniquitates nostras*. Cur renuit supplicium ab hominibus infligendum, si hoc Deus quando mitior & lenior minatur? *Arguam eum in virga virorum*. Qui si homo puniturus, est ambitiosus ut Holofernes, acerbitate rigoris divinam iram excedit,

Principis ambitio hostis.

Matth.2.

Judit.7.

2.Reg.7.

299 Suam Deus obstrinxit fidem, ad puniendum septies illum, qui interficeret Caimum: *Qui occiderit Caim septuplum punietur*. Caimum occidit Lamech, & cum hujus uxores lamẽtarentur casum, veritæ, ne Caimi posteri illius cædem ulciscerentur, Lamech juravit se ultionem septuagies septies esse sumpturum de illo qui sibi vellet irrogare injuriam: *Septuplum ultio dabitur de Caim: de Lamech verò septuagies septies*. Si Deus minatur septẽ vindictas pro morte Caimi, cur Lamech pro sua offensione minatur septem supra septuaginta? Quia videtur (ut opinor) ira hominis major esse septuaginta vicibus, quám ira Dei. Quando Deus vehementer irascitur, septies tantũ punit: quando homo corripitur iracundià, nõ quiescit, donec ulciscatur septuagies septies.

Supplicium ab homine illatum est acerbius. Gen.4.

300 Nihil magis expedit Principi, quám fidelitas in subditis: idcircò omnia applicare debet remedia, ne eorum animi ægrotent, vel ægrotãtes sanentur. S. Pagina appellavit Principem medicũ: & sanè bonus medicus non desperat de salute ægrotantis, quandiu prosunt medicamẽta: *Princeps Esto nostri non sum medicus*. Non se excusavit Deus à principatu sui populi, nisi postquam vidit illi non prodesse adhibita medicamina: nam bonus Princeps solùm ut verus dominus satisfacit suo muneri, quando curat ut medicus. Clementiá sanavit Augustus ab infidelitate Cinnam: & Christus Petrum, defixis in ipsum negãtem pijssimis oculis. Augustus lucratus est ministrum optimum suo senatui, & obtinuit ut omnis deinceps infidelitas aboleretur in suo imperio: Christus lucratus est primũ suæ Ecclesiæ Principẽ, qui postea pro illo, & ejusdem fide cruci affixus vitã posuit. Et qui nõ amant clementiam, verba Dei audiant: *Ego pascam oves meas: quod perierat requiram; & quod abjectum erat reducam; & quod fractum fuerat alligabo; & quod infirmum fuerat consolidabo; & quod pingue & forte custodiam, & pascam illas in judicio*. Divinus pastor, seu Princeps clementia & judicio pascit suam & administrat gregem: nam qui judicio utitur, justitiã amat, & qui amat justitiam, clementia utitur: sunt enim inseparabiles divinæ virtutes: & clemẽtia principis justitia est quidem ingenita.

Fidelitas erga Principem necessaria.

Jerm.22. Isai.3.

Princeps est medicus.

Matth.26

Ezech.34

301 Divina & humana lex clementiam dictat: & Spiritus S. eam vocat robur ac firmamentum principatus: *Misericordia & veritas custodiunt Regem, & roborantur clementia thronus ejus*. Spiritui Sancto commendavit Æternus Pater judicium de infidelitate: de hac enim intelliguntur verba illa Christi servatoris: *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato*. Quia erga homines infideles clemẽter debuit exercere, quod in consilijs dederat Principibus. At si Spiritus Santus essentialiter amor est, & amor parcit omnibus, cur Spiritui Sancto commendatur supplicium infideliũ? quia Spiritus Sanctus est amor rationalis, seu per rationem & mẽtem regulatus; sine mente simul & amore justitia rectè administrati nequit. Mẽs dictat rationẽ, amor clemẽtiam: & in ratione simul ac clementia consistit æquitas justitiæ. Sanguis & aqua profluxit ex Christi crucifixi latere: *Exivit sanguis & aqua*. Dicunt interpretes exiisse sanguinem in supplicium Hebræorum, qui clamarunt, *Sanguis ejus super nos*. Noto prodiisse sanguinem illum ex corde salvatoris: quia Deus etiã puniens amorem exhibet: punire cum amore, clementia est; punire sine amore, vindicta.

Clementia firmat principatum. Prov.28.

Clementia & Iraa Dei.

Ioan.16.

Ioan.19.

302 Sæpenumero Deus suo populo scelera patranti diffidẽs, contra eum vehementissimè & justissimè exarsit: at pro populo semper Moyses intercessit. *Cur Domino (aiebat) irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robusta? Nequæso, dicant Ægyptij: callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra: quiescat ira tua,*

Ira Dei placabilis.

Exod.32

Universidad de Deusto Biblioteca

tua, & esto placabilis super nequitia populi tui. Deo hæc arrisit intercessio, & distulit supplicium: *Placatus est Dominus*. Sic Deus edocuit clementiam Principes, ne de supplicio indignationem consulant: similiter edocuit ministros, ne pro iracundia Principum interveniant: nullus enim major justitiæ hostis est, quám furor. Pauci tamen ministri sunt, qui hoc documentum capiant, & multi qui Principis iram magis ac magis accendunt, quasi igni effundentes oleum, alij ex invidia, alij ex ambitione, alij ex adulatione.

Indignatio Principis non augenda.

Beneficia arma potentiora ad superandum.

303 Diffisus est imperator Adrianus cuidam subdito suo, & ab optimo consiliario audivit: *Animum devince beneficijs*. Beneficia enim sunt potentiora arma, quæ animos superant. Sic debuerant omnes suadere Principi, quando diffidentem intellexissent. Nam princeps munificentiá & clementià amorē aucupatur, diffidentia fit crudelis, & nullus crudelis tutus esse potest.

Minister bonus à Principe magni faciendus.

Jactavit se Valentinianus Imperator quód occideret Ecium generalem suum: nec defuit qui argutè & audacter illi respondit, in hac occisione, ò Imperator, tuo sinistro brachio dexterum secuisti: nam fidelis minister, si est strenuus, inseruit suo Principi pro brachio dextero: sicut si est disertus & sapiens, pro capite. Unde majus detrimētū est Principis amissio ministri diserti ac sapientis, quám strenui; nam ex amissione ministri strenui perdit brachium, ex amissione sapientis perdit caput, & in eo regnum, & plura regna.

Consiliarius fidelis & sapiens quāti fiat.

304 Suam Herodes adstrinxit fidem Saltatrici illi impiæ, pollicitus se daturum quidquid peteret, etiam dimidium regni sui: petijt illa caput Baptistæ, quà petitione auditá Rex mæstitià affectus est, quòd juramēto adactus promiserit: *Contristatus est Rex*. Nam caput Baptistæ consiliarij optimi, proindeque utilia fideliter suadētis, etiam in existimatione Herodis fiebat pluris, quā regnum. Servus fidelis juxta Spiritū Sanctum est domino suo pro anima: *Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua*. Cur non potiùs tribuitur domino officiū animæ erga servum & servo officium corporis erga Dominum, cúm anima sit corpore nobilior? quia rationalis anima vivere potest sine corpore, non ita corpus sine anima; sic fidelis minister potest sine domino vivere, non tamen dominus sine assistentia ministri & consiliarij fidelis, qualis erat Baptista. Herodes in hoc egit Principē, quòd ex nece Baptistæ dolorem conciperet. Animadverto quód Evangelista cū octiès nominaret Herodem, solum appellavit Regem, quando exhibuit tristitiam de amittendo Baptista: *Contristatus est Rex*. Quia magni facere consiliarium optimum, nempe Baptistam, propria majestatis actio est: in reliquo tractetur ut Herodes, in hoc nominetur ut Rex.

Ecclí.33.

Marc.6.

Potestas & timor in Principe omnia proterunt

305 Herodes tamen amplexus

xus est quod abominari debuerat; & religionem existimavit quod sacrilegium erat. Valentinianus credidit licitum quod sibi utile visum est; quia uterque ingratitudini & ambitione subjacuit. Herodes timuit veritates Baptistæ, Valentinianus fortitudinē Ecij; & potestas conjuncta timore omnia proterit; & quidquid utile sibi visum est, licitum reputat. Timuit Pharao Hebræos, & timore correptus jussit eorum filios projici in flumen. Ardens Caimus invidiá fratrem suū duxit in campū, ut ejus sanguinē cautiùs effūderet: sic enim ex timore proditio delituit, ut nemo posset in suspicionem venire, illum in propria natura fratrenas manus cruentasse: *Egrediamur foràs*. Joab vitâ spoliavit Abnerē, sed incautè ejus sanguine proprium baltheum infecit: *Posuit cruorem prælij in baltheo suo*. Quid? Caimus occultat Abelis sanguinem, Joab sanguinem Abneris manifestat? Ita: quia Caimus nōdum principatu, vel magistratu aliquo eminebat, Joab egregio generalatus magistratu fungebatur, eratque nimis potens; & illi qui potestate viget, omnia licita videntur.

Exod.1.

Gen.4.

3.Reg.2.

Crudelitas ingratitudinis

306 Princeps non erit, sed tyrannus, qui justitiam non coluerit; qualis Saul erga Davidem, & Herodes erga Baptistam: uterque æquè crudelis ac ingratus. Sicut ingratitudo agnoscit in dęmone suum exordium, ita in jumento suam similitudinem: *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Dixit David de Adamo ingrato. Cur similis homo jumento vilissimo? quia inter omnia animalia solus homo & jumentum prodiere ingrati: & nihil bonum, honestumve esse potest ex similitudine ad tale exemplar. Nonne pro exemplari inter omnia animalia reperit natura jumentum in opprobriū hominis nobilissimi? Non ita: sed in futuram cautelam, & animadversionē: voluit enim natura, ut si hominem nō puderet ingratitudinis propter vitium, saltem puderet propter similitudinem. Et quidem ignominia maxima erit Principis referre villissimum animal conditione, qui naturá inter homines nobilissimus est.

Ingratitudinis vilitas.

Psal.48.

307 De Nabuchodonozore dixit Daniel: *Fœnum ut bos comedet*. Eò quod non habuerit gratias Deo, pro accepta Regis dignitate. At si in Brutum transformandus est, cur non in leonem, vel aquilam, sed in bovem? quia in specie leonis & aquilæ retineret adhuc sceptri vestigia, in bove solum jugi laborem: in leone & aquila nonnullum honorem, in bove solam vilitatem. Verùm si infelicitas magna est imitari similitudinē ingrati, maxima erit assimilari ingratitudinis authori, proindeque eandem participare á diabolo, & cum diabolo similitudinem.

Dan.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. TERTIUS.

Princeps ut ametur, gratus & liberalis esse debet.

Gratitudo & liberalitas in Principe animos clientum allicit.

308 Valde eniti debet Princeps, ut gratitudine ac liberalitate præditus, se gratum exhibeat obsequentibus, & liberalē omnibus. His enim dotibus ornatus mirum in modum colliget omnium gratiam, ut ab omnibus ametur & serviatur. Gratitudo obstringit, liberalitas ipsam etiā accipientium libertatē devincit: quantum, denique homines sibi lucrentur gratitudine, ignorant. In universali diluvio octo personæ incolumitatem obtinuerūt teste S. Petro. *Octo animæ salvæ factæ sunt.* Et post diluvium, suam Deus adstrinxit fidem Noémo, promittens in posterum nullam futuram universalem alluvionē, qua homines deleret. *Nequaquā ultra maledicam terræ.* Cur antea Deus tam parcus in salvando, ut solum octo personis incolumitatem præstiterit, post diluvium tā liberalis, ut omnibus promiserit salutem? quibus meritis non antea, sed postea Noémus tantum comparavit favorem? Antē diluvium Noēmus colebat justitiam: *Noè vir justus*, ait Sacer textus: post diluvium, exhibuit gratitudinem, erecto altari in Dei honorem: *Ædificavit autem Noe altare Domino.* Quá justus solis octo meruit incolumitatem, quà gratus, mortalibus omnibus in posterum.

1.Pet.3.

Gen.8.

Gratitudo lucrosa

Gen.8.

Beneficiā multiplicantur ob gratitudinem.

309 Arripuerunt Pharisæi lapides, ut Christum interficerent, á quibus Dominus querulus interrogavit: propter quódnam ex beneficijs ab eo in ipsos collatis, lapidaretur? *Multa bona opera ostendi vobis, propter quod eorum me lapidatis?* Davidi ait Deus post multa in eum colata beneficia se collaturū majora: *Et si pauca sunt ista, adjiciā tibi multo majora.* Si pauca videntur Deo quæ Davidi impēderat, cur arbitratur multa Judæis impensa? quia quādo homines Deo gratificantur pro bono accepto, ita Deū gratificatione illa devinciunt, ut Deus beneficiū collatū reputet quasi debitū solutū, & cū se debitorē cogitet, illi videatur exiguum quidquid nobis impendit. E contra, quando homines instar Judæorū gratificationi desunt, beneficia illis collata non apparent debita, sed indebita, proindeque Deo videtur semper pauca, quæ gratificātibus, & multa, quæcunque confert ingratis. Sit Princeps obsequentibus gratus, si expetit subditorum obsequia: sit liberalis, si omnium appetit amorem.

Ioan.8.
2.Reg.12

Liberalitas Principis insigne.

310 Principes appellat sacra pagina montes: *Montes Israel audite verbum.* Qui si montes naturá sublimes fovent, fœcundant, & locupletant valles depressas, sic principes debent fovere, ac ditare subditos: *Mons Dei, mons pinguis.* Compedes injicere Deū Regibus, & manicas nobilibus, cecinit vates: *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.* Cur non com-

Ezech.6.
Psal.67.
Psal.149

Principis manus non ligantur.

commutavit David vincula, ita ut devinciret nobiles compedibus, & Reges manicis? Locutus est David tāquám Rex disertus, probé intelligens non cohærere magnificum Regis titulum cum manibus devinctis: omnis enim Rex habere debet expeditas, ac liberas manus, ut suis omnibus possit munera elargiri.

Manus principis ligari non debent.

Negavit Petrus in domo Caiphæ Christum, cui promiserat homagium usque ad mortem. Confessus fuit Thomas Christū in cænaculo, quādo magis incredulus. Quis erga Christū sic mutavit Petrum? quis erga Christū sic mutavit Thomam? Mutati sunt discipuli, quia manus Christi mutationem subiere. In domo Caiphæ erant manus Domini vinctæ: *Misit eum ligatum ad Caipham.* In cœnaculo apparuit Dominus manibus non solum solutis, sed etiam perforatis: quæ proinde manus Principem decent. Quando Zaram ex utero incipiens prodire, brachium ligatum sensit, confestim retraxit; ac germano Phares cessit natalitij præcedentiam: cum enim se vinctum agnosceret, noluit prior nasci, sed maluit amittere principatū, quàm principem esse ligatis manibus; quanvis enim sic ligatus principatum obtineret, non veritate, sed solo nomine Princeps esset.

Ioan.20.

Ioan.18.

Gen.25.

Beneficiū citò conferendum.

311 Qualitas regia est habere manus perforatas, & obligatio principis tempestivé conferre prœmia: qui enim confert prœmia, alienum distribuit: & qui alienum retinet, justiam violat. Nō solum prœmium absque mora conferēdum, sed etiam beneficij expeditio citò præstāda est. Cūctator enim in benefaciendo, videtur coactus benefacere: & parum á negante distat, qui retardat. Celeritas beneficium reddit magnum, cunctatio exigum: & princeps suam in omnibus exhibere debet magnitudinem. Quādo à domo Abrahami secessit Agar, ei apparuit Deus, ut dolore afflictam, & mœrore confectā levaret, & illa beneficij memor Deum statim expressit nomine, quod imposuit puteo, ubi beneficium accepit: *Propterea appellavit puteum illum, puteum viventis & videntis me.* Alia opportunitate cum filio suo Ismaéle expulsa, cum videret puerum siti pereuntem, & nō reperiret aquam, Deus illi opem tulit: *Aperuitque oculos ejus Deus, quæ videns puteum aquæ abijt, & implevit utrem, deditque puero bibere.* At non legimus imposuisse nomen puteo, nec divulgasse hoc posterius beneficium, sicut prius; cum ex majori periculo tale beneficium majus & æstimabilius patuerit. Disparitatis ratio ex eo petenda est, quia prius beneficium sine mora, sine lacrymis, sine vocibus adepta est, proindeque nullo impendio petendi, & nullo tormento expectandi: posterius beneficium cōparavit magnis cordis angustijs, post longam expectationē, post effusas voces & lacrymas: ideo memor prioris, tacuit posterius; quod enim multum differtur, vix

Celeritas in beneficijs ista magnificat.

Gen.16.

Gen.21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomen beneficij retinet, & quidem satis charè emitatur quod multis præcibus comparatur.

Beneficiũ more minuit. 312 Sara quando natum sibi filium in ulnas accepit, illi risus nomen imposuit; *Risum fecit mihi Deus*. Quia cùm nonagenaria post multos annos continuo desiderio transactos aspiceret natum filium, sibi favor ille visus est ludus: cum beneficium dilatum, videatur ludibrium, quasi qui retardat, ludat: qui expectat, doleat: cum sperare sit in pœnis vivere; & gaudium imaginatum, sit tormentum verum. *Spes est tormentũ Luc.24.* *Nos autem sperabamus*. Dixerunt discipuli Domino post triduum expectationis, quasi unus dies sperandi videatur æternitas patiendi. Duplici opportunitate per duplex editum miraculum. Christus pavit in solitudine turbas: non in primo, sed in secundo voluerunt acclamare Regem ob tanti beneficij gratitudinem. *Ioan.6.* Discrimen utriusque eventus fuit, quód non in secundo, sed in primo fuit dilatum beneficium: *Miserior super turbam, quia jam triduó sustinent me.* *Marc.8.* Pretiũ demit beneficio, qui protrahit. Omnis enim ab spe, & desiderio suo retardatus patitur: & quicunque patitur, impensum sibi favorem, solutionem reputat. At conditio ingrata nec ullũ recognoscit debitum, nec aliquẽ tempestivè præmiatur: siquidem ex ingenita propensione accepti beneficij immemor, semper coacta beneficium cõfert, majorem retinens perversionem.

CAPUT V.

David ingratus Vriæ ingratis filijs punitur.

§. PRIMVS.

Ingratitudinis cum crudelitate magna est conjunctio.

Ingratitudo Davidis. 313 MOrtuus est Saul, manente tamẽ ingratitudine viva in principibus Israelis; nam etiam electus á Deo David fui ingratus, quando uno ictu spoliavit vita & honore Uriam, fidelem suum clientem, assiduum in laboribus comitem, strenuum in prælijs militem. Vexatus David insectatione per Saulem, se Deo, & hominibus gratum præstitit: at ubi sceptrũ arripuit, Deo & Vriæ ingratus extitit. Peculiaris coronæ influxus est ignorare debitum: & ingratitudo tam altas in cordibus coronatis agit radices, ut etiam David inventus secundum cor Dei, hac opportunitate similis evaserit Sauli. Misit enim litteras ad Joab sui exercitus Generalẽ, quibus illi injunxit, ut in prima exercitus fronte, loco magis periculoso constitueret Vriã, ne incolumis posset hostes evadere: *2.Reg.12* *Ponite Vriam ex adverso bello, ubi fortissimum est prælium, & relinquite eum, ut percussus intereat.* Nihil tam vile & abjectum est, quòd non aggrediatur ingratitudo: Saulem fecit perjurum, Davidem crudelem, Absalonem rebellem, Salomonem

Salomonem infidelem, Judam proditorem.

Ingratitudo Principis punitur. 2.Reg.12 314 Indignatus est Deus cõtra Davidis ingratitudinem, & statim ei per prophetam Natan minatus est: *Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum.* Propter scelus unum perpetuum domui illius minatur supplicium: nam culpa principis utpote agentis personam publicam graviùs Deum offendit: nixus enim potestate se exhibet magis ingratum beneficijs acceptis. Universus deliquit populus colens idola, & tamen Moysi jussit Deus, ut solos principes suspendio afficeret: quia cùm essent personæ publicæ, magis Deum offenderunt illa impietate & ingratitudine. *Prov.17.* *Qui reddit malum pro bonis, non recedet malum de domo ejus.*

Innocentis injuria vindicatur à Deo. 315 Culpa Davidis fuit ingratitudo principis contra innocentem: & Deus illatam cuidam innocenti injuriam magis ægrè fert, quàm propriam offensam. Deliquit Caimus, & Deus illi male dixit: *Maledictus eris super terram.* *Gen.4.* Deliquit Adamus, & Deus terræ maledixit: *Maledicta terra in opere tuo.* *Gen.4.* Quia cũ Caimus ferret innocenti Abeli injurias, & Adamus Deo inobediens, graviûs animadvertit Deus in Caimum, quàm in Adamum.

Deo jubente corripuit ignis illos qui Babilonicam fornacem accenderant, & non legimus fuisse punitos, qui statuã impio cultu adorandã fabricaverant. *Dan.3.* Quia æquè pronus est Deus ad plectendum eos qui innocentiam lædunt, atque tardus ad puniendũ offensas sibi immediatè illatas. Timuit Pilatus conspiciens Dominum sibi judicaturo oblatum per Judæos: *Cùm audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit.* *Ioan.19.* Non timet Christus agens reum, & timet Pilatus acturus judicem? Ita: quia æquè valida est innocẽtia, atque infirma nequitia: qui igitur innocentem lædit, timeat ultorem Deum, qui innocentiæ propugnator est.

Injustitia multum dedecet Regem. 2.Reg.12 2.Paralip.11. 316 Coarguit propheta Natan Davidem ingratitudinis, & quandiu objurgat, Regis nomen tacet. Quia indignus est regio nomine injustus. Justitia acclamat Regem, injustitia tyrannum. Acclamato jam Regi Israélis Davidi dixerunt Hebræi: *Ecce nos os tuum, & caro tua sumus.* Vt intelligeret David sibi delatum esse principatum, ut subditos tueretur, & eorum sentiret calamitates tanquám proprias: incũbit enim capiti reliqua membra protegere, & alere. *Regis est suos tueri & alere. Luc.12.* Dixit Christus suis olim discipulis animæ nostræ incumbere, pro vita sustentanda corporis alimoniam: *Nolite solicitari esse animæ vestræ, quid manducetis.* Et videtur temporalis vitæ alimoniam quærendam corporis potiùs onus esse, quám curam animæ. Dominus tamen onus illud ac solicitudinem dixit incũbere spirituali animæ: cùm enim illa tanquám domina præsideat corpori, regatque omnia corporis membra, tenetur ex munere illud protegere, & ut proprios

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſentire illius labores.

317 Hoc documentum Chriſtus dedit ſuis diſcipulis, & poſtea proprio effuſo ſanguine firmavit. Nam prior ſanguis é Chriſti latere effluxit, quám aqua. *Exivit ſanguis & aqua.* Eſt aqua humor ſubtilior & liquidior quàm ſanguis, proindeque debuerat prior emanare; & tamen prior erupit ſanguis; cùm enim eſſet unitus divinitati, voluit Dominus ut exiret feſtinior ad complendam hominum redemptionem, & intelligerent Principes, & quicunque loco edito collocati qualiter teneantur ſentire aliena mala, eiſque tollendis celeriter occurrere. Sanguine nobis Chriſtus, & non aqua conjunctus erat: ideo ſáguis prior in noſtrum remedium deſiluit: quia nemo prior tenetur nobis opẽ ferre, quám conſanguineus & propinquus. Hanc igitur obligationem Davidi in memoriam revocarunt ſubditi, dicentes illum eſſe ex eademmet carne & ſanguine: & certè quicunque ſuo ſanguini opem fert, ſibimet ipſi opitulatur.

Princeps ejuſdem ſanguinis cum vaſſallis. Ioan.19.

318 Conſervatio vitæ & honoris, ſimulque protectio fortunarum, bonorumque omnium introduxit imperium; nam privatus unuſquiſque peculiare dominium quod vendicabat à natura, ut ſe gubernaret nemini ſubditus, tranſtulit in unum hominem, ut gubernaret juſtè omnes. Idcircò quando regimen tyrannicum eſt, deficiunt conditiones ad translationem dominij, & qui debuerat eſſe communis pater, manet communis hoſtis. Impenderunt privati homines Principi dominium ac nomen, ut tractarentur ab eo tanquám filij; nec ob id manſerunt illius ſervi, quód dominum appellaverint: expetierunt prudentem adminiſtrationem benigni parentis, & non abſolutum regimen ſeveri dominatoris.

Imperij introductio.

Princeps inſtar patris.

319 Æternum parentem vocavit Chriſtus ſimul patrem & dominum: *Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ.* Quia dominatio ſine paternitate aliena eſt à Deo, qui condens hominem tanquam Dominus, pro eo (inquit Apoſtolus) mortuus eſt, ut adoptaret in filium. Dominus enim qui pater nõ eſt, obtinebit reverẽtiam á ſubditis ſed non amorẽ, & reverẽtia ſine amore tuta eſſe nequit. Poſtquã Deus innumera contulit Abrahamo beneficia, ei promiſit dominatũ telluris in toto orbe potioris; cui Abrahamus ſuppliciter querulus reſponſum dedit interrogãs, quomodó poſſet eſſe dominus, & non pater, ſeu dominari ſine filijs? Intellexit enim bonum eſſe dominum non poſſe, qui ſimul pater nõ foret. *Domine Deus quod dabis mihi? Ego vadam abſque liberis.*

Amor ſubditorum in Principe. Matth. 11. Ad Gal. 4.

Gen.15.

320 Sacræ litteræ principem appellant patrem & paſtorem. Obligationem patris & paſtoris nos Chriſtus odocuit, quatenus ut pater & paſtor nobis opem tulit; nam ut pater viam, ut paſtor alimentum dedit. In ſua genealogia non appellatur Chriſtus

Pater & paſtor princeps. Pſal.88. Iſai.56. Ioan.10.

tus filius Dei, ſed vocatur filius Davidis, & filius Abrahami. Cũ enim fuerit Abrahamus multarum nationum parens: *Pater multarum gentium*: Et David paſtor, voluit Deus indicare Regibus, eos ſimul cum obligatione patris & paſtoris capere ſceptrum, ut ſuis ſubditis tanquám filijs & ovibus ſuccurrant.

Matth.1 Principis obligatio ad opitulandum. Luc.23.

321 Oportet notare formam petitionis, quam Dimas Chriſto obtulit in cruce: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Memoriam ſui poſtulat Dimas á ſalvatore, ubi venerit in regnũ ſuum, & non antea. Quid? Nonne Dimas præſenti acerbiſſimo urgebatur tormento, cui levando præſens ac celerrimum auxilium à præſenti ſervatore poterat implorare? Cur petit memoriam remedij differendi in poſterum? quia ante adeptionem regni gerebat ſe Chriſtus tanquam privatam perſonam: poſt adeptionem, tractari debuerat tanquàm Rex, & Dominus univerſalis omnium; diſertè igitur ad hoc tempus poſtulat Dimas memoriam ſui remedij differri: quia tũc Chriſtus jam ſceptro & corona ornatus ſe obligatum agnoſceret ad opportunum remedium ferendum.

§. SECUNDUS.

Ipſa ingratitudine punit Deus ingratũ

Supplicia ingratitudinis. 2.Reg.12

322 Exordium ſumpſere Davidis ſupplicia á morte filij ex adulterio nati: *Accidit autẽ die ſeptima, ut moreretur infans.* Fuit primum ſupplicium filius adulterinus extinctus, quia ex culpis abolitis vult Deus ſolam manere reſipiſcentiam, & non ſcandalum. Secundum ſupplicium fuit violentia, quam Amnõ intulit Thamar: *Oppreſſit eam.* Offenderat David Uriam in honore tanquã ingratus, ideo à filio ſuo ingrato in honore offenſus fuit. In adulterio ignoravit David obligationem Regis, ſic & Amnon in ſtupro obligationem filij. Contra protectionem Principis David ſpoliavit vitá Uriam, ex quo habuit filiũ operantẽ contra protectionẽ fratris. Violavit David leges Principis, & ejus filij fregerũt leges naturæ; Amnon violentiâ, quam intulit Thamar, & Abſalon proditione, qua interfecit Amnonem: nam ingrata crudelitas ingratitudinem punit; & quæ crudelior, majus reputatur ſupplicium; idque maximum eſt per proprias illatũ manus; tunc enim ſentitur tormentum, unde ſperabatur levamen. Voluit igitur Deus inſtrumentum ſupplicij ab ipſius Davidis ſanguine deſcendere. Queritur Adamus Evam, *Mulier quam dediſti mihi.* Et non queritur ſerpentem, quando increpatur ob culpam: quia ab Eva tanquam à carne ſuæ carnis ſperabat amorem, ſicut á ſerpente odium: & nobis injuria eò eſt acerbior, quò illam inferens nobis propinquior, & obligator.

2.Reg.13

Conſanguinei in ſupplicijs ingratitudinis, ut majus ſit.

Gen.3.

323 Magnum doloris ſenſum exhibuit Abſalon ob injuriã ſorori ſuæ Thamar illatam: nam in

Injuriæ quas noſtri nobis inferunt, valdè lædunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

juriæ quæ minùs timentur, majorem dolorem infligunt & quidem crudelior injuria est illata á consanguineo, cum eam inferat, qui tenebatur depellere. Voluit Absalon vindictam exequi, & ejus conatibus non obstitit infamis proditio: nihil enim est quod vindicem sanguinarium á sumēda vindicta retardet. Invitavit Amnonem, & reliquos fratres, ut si nul peragerent convivium, & primum illatum ferculum Amnoni fuit mors insidiosa: *Percutite eum, & interficite.* Plures ex incautis interficiuntur, quám ex aggressoribus: qui offendit, cauté incedat: nullus ad retundendam vindictam fortior umbo, quàm cautela. Proditione executioni mandata, fugit Absalon in domũ Regis Gessur avi sui materni: & fuit hoc fratricidium suppliciũ Davidis tertium, quod dolore primũ appellari potuit, ex causa, & nocumento. Nam in hoc eventu aspexit David filiam Thamar ex violatione dehonestatã, ac duos filios perditos, alterũ ex ingratitudine, alterum ex proditione: & certé exploratum habemus, quód ingratitudo omnes reddiderit crudeles, Davidem in occisione Uriæ, Amnonẽ in dehonestatione Thamar, & Absalonem in insidioso fratricidio.

2.Reg.13

Crudelitas ingratitudinis.

324 Pepercit Christus adulteræ, quin ipsa fateretur adulteriũ, vel deploraret culpam: *Vade, & amplius noli peccare.* Et contra Davidem multiplicantur supplicia, quando ob adulterium jugiter solvitur in perenes lacrymarum rivulos? quid tantum aggravavit culpam Davidis, ut in delinquẽtem tot ingruerent supplicia? Ingratitudo, qua Deum offendit, post acceptam ab illo coronam, item scandalum datum populo, cui in remedium electus fuerat á Deo: Denique offensa Uriæ, cui protegendo ob sceptrum erat obstrictus. Contra adulteram, ut pote privatam personam erat lex, quæ præscribebat suppliciũ, executioni quidem mandandũ, nisi Pharisæorum malitia id postulantium pro excusatione foret.

Supplicium contra delinquentem Principem multiplicatur.
Ioan.8.

325 Si Principes delinquentes divina justitia non puniat, manebunt eorum scelera in hoc mũdo impunita: ideo solus Deus eos punit. Jussit Deus succidi arborem illam, quam exprimebatur Nabucodonozor: *Succidite arborem, & præcidite ramos ejus.* Et nemo fuit qui interpellaret pro supplicij suspensione. Jussit paterfamilias succidi ficum infructuosam, & pro illa intercessit colonus: *Domine dimitte illam & hoc anno.* Quid? datur intercessor pro ficu, ne succidatur, & nullus pro arbore regiam sublimitatem exprimente? Ita: quia ficulnea illa erat arbor privata, hæc erat publica, seu regia: si privatus & subditus evadit supplicium, non sic Princeps, cùm hic sui exempli perversitate plus lædat.

Punitio Regis spectat ad solum Deum.
Dan.5.

Luc.13.

326 Culpa Davidis fuit crudelitas, culpa mulieris adulteræ fuit debilitas: adultera tanquám persona privata offendit paucos: David tanquám persona publica

Peccata Principũ non evadunt supplicium.
Culpa ex debilitate minor.

blica offendit omnes: atque adeó rigor Dei erga Davidẽ, fuit clementia, & clementia Christi erga adulteram, fuit justitia: nam in priori evẽtu punivit Deus Principis ingratitudinem: & omne supplicium quo afficitur ingratus, exiguum est; in posteriori casu pepercit Christus debilitati peccatricis, & omnis venia erga debilem, ac miseram personam, justa est.

Violentia stupranti; Amnonis excusatur, quia ex ingratitudine.

327 Quæro modó, quisnam é duobus filijs graviorem, patravit culpam? Amnon violẽtià, & despectu, quibus tractavit Thamar, an Absalon proditione, qua interfecit fratrem? Volunt aliqui excusare Amnonis violentiã ex amore, & despectum, ex displicentia sceleris. At violentia illa fuit mera audacis crassities, & despectus mera crassi hominis ingratitudo. Nam rectè poterat Amnon diligere absque violẽtia, & abominari culpam quin oblivisceretur debitum: siquidem quód illud magis agnosceret, eò plus obstrictus ac resipiscens maneret.

Resipiscẽtia cum gratitudine datur.

328 Satis ploravit & abominatus est David suam culpam, & tamen magni fecit Bersabeam; quia resipiscentia non impedit gratitudinem, imó gratitudo cõsequitur resipiscentiam. Magdalena postquám semel ex pœnitẽtia ad pedes Christi provoluta ubertim flevit, ex gratitudine Dominum, ejusque discipulos semper alvit. Violatione audacter se gessit Amnõ erga Thamar: *Prævalens viribus oppressit eam.*

2.Reg.13

Correspõdit ingratus: quia sicut reverentia est amantis, ita audacia ingratè correspõdentis. Quærit Magdalena Dominum tanquám amans, ut fletu deleat suas culpas, & provolvitur ad pedes Christi: *Stans retrò secus pedes ejus.* Quærit Judas magistrum suum in horto, ut prodat tanquam ingratus suis hostibus, & extollit se ad Christi faciem: *Et osculatus est eum.* Nam Magdalena ex amore quęsierat, ideo erga Dominum reverenter se habuit, Judas ex ingratitudine quæsierat, ideo se gessit audacter.

Amor reverettur.
Luc.7.
Matth. 26.

329 Cœpit Amnonis amor excessibus, & clausus est contẽptibus: nã homines sicut ad procurandũ sunt efficaces, ita ad gratificandũ immemores. In morbũ incidit ex amore Thamar: *Ita ut propter amorẽ ejus ægrotaret.* Vivere non poterat Amnõ absque illius conspectu, quasi in sororis Thamar oculis ac manibus vitã propriam sitam haberet: *Veniat, oro, Thamar soror mea, & cibũ capiam de manu ejus.* At ubi primũ se illius beneficijs vidit obstrictum, nec videre, nec audire sororẽ potuit; jussit ut ejiceretur extra cubiculum, & clauderetur ostium, ne rediret: imó factus debitor etiam illius nomen oblitus est: *Ejice hãc à me foras, & claude ostium post eam.* Hæc est humana conditio: appetit, non amat; adepiscitur, & odit; appetendi excessus est in spe, ingratitudo in possessione; repulsa homines reddit excessive appetentes, favor ingratos.

Amor abolletur per ingratitudinem.
2.Reg.13

Odium est amore efficacius.

330 Amore ægrotovit Amnõ

Universidad de Deusto Biblioteca

appetens & procurans Thamar, & postquam voti compos illius obsequio se vidit obstrictum, ita exarsit odio, ut dicat sacer textus majus fuisse odium amore. Humano in corde majorem vim habet odiū quám amor; est enim humanum cor naturà crudele. In horto discipulorum amor dormitavit, & Christum deseruit, odium tamen Judæorum excubias egit, ut illum in vincula conjiceret. In resurrectione amor discipulorum triduana spe fatigatus est, & circa Dominum suscitatum dubitavit; odium verò Judæorum vigilavit ut detraheret, & insectaretur. Est odiū & amor in homine duplex passio efficax; sed odium amore efficacius. Nā odium habet pro fine maleficium, amor beneficium, & natura humana ex innata propensione appetit malefacere. Allatum fuit nuntium Davidi Saulem & Jonatham in bello cecidisse: *Saul & Ionathas filius ejus interierunt.* Si David erat vehementer torquēdus cognita morte Jonathæ, quē ut animam suam deligebat, cur illi tale nuncium affertur? Cum morte Jonathæ simul nunciata est Davidi Saulis mors, & intellexerunt cursores, in pectore Davidis prævalere odium contra Saulem, amori erga Jonatham; nā in hominibus ex innata propensione ad malum, potentius amore odium est.

2.Reg.1.

Crudelitas Absalonis.

331 Extitit Absalon sævus erga Davidem, erga Amnonem, & Thamar; siquidem offendit parētem nece filij, quem unicè diligebat; insidiosè vitā spoliavit fratrem, & non consuluit honori Thamar affectæ injuriā, cui poterat satisfieri sine vindicta; quādo enim malum medicabile est, supplicium sine medicamine evadit crudele. Vulnera eó meliùs cēsentur curata, quorum minor, vel nulla cicatrix relicta est; prior nobis solicitudo habenda de honore, quàm de vindicta; qui enim manifestat injuriam se vindicando, potiùs subit infamiam, quā sumit vindictam. Dupliciter fuit proditor Absalon, nempe occidendo insidiosè, & invidiam vertendo in vindictam; sed cum proditio agnoscat patrem furorem, & matrem ignaviam, illi pater sævitiam, mater confert calliditatem.

Vindicta infamat.

Ambitio & ingratitudo.

Violant omnes leges.

332 Non ferebat Absalon quòd Amnon parenti Davidi acceptissimus, sceptri foret successor: idcircò prætextu violationis Thamar exaturavit lividum odium. Fuit Absalon crudelis & insidiosus, nam ambitio violat omnes leges: verùm Amnonis culpa fuit atrocior: siquidem obstrictus injuriam intulit, proindeque Amnon ex ingratitudine, Absalon ex invidia, & magis offendit ingratus, quám invidus: nam invidus offendit ex dolore alieni boni, ingratus armatur bono proprio adversus eum, á quo illud accepit, existens simul debitor ac offensor.

Filij degeneres aliquando.

333 Tales prodiere duo prædicti filij Davidis electi Regis secundùm cor Dei, quando ob sanguinem, exemplum, & nutritionem

nem debuerant optimi evadere; sed deest quandoque obligationis correspondentia debito sanguinis, vel ex defectu naturæ nō valentis assequi finem, vel quia animæ nobilitate & generositate sunt impares, non quidem essentia, sed modo operandi: nam operantur juxta dispositionem corporis in quod influunt.

Nobilitas sine virtute nulla est.

334 Multis hæreditaria fuere parentum trophæa, sed non virtutes; quia nec virtutes, nec vera nobilitas est hæreditas, sed quæ acquiritur; non enim sanguis, sed virtus est, quæ nobilitatem animat: Injunxit Nabucodonozor Asphener præposito Eunuchorū, ut quæreret pueros Hebræos de sāguine regio, ut in aula educati sibi obsequerentur: *Ait Rex Asphener præposito Eunuchorum ut introduceret de filijs Israel, & de semine regio, & tyrannorum pueros.* Deinde cum sacer textus narret executionem præcepti Regis: *Fuerunt* (inquit) *inter eos de filijs Iuda Daniel, Ananias, Missael, & Asarias.* Nullam facit mentionē, quód essent de sanguine regio, ut Rex præceperat. Quia satis videbatur expresisse eorum regiam nobilitatem, expressa probitate: *Proposuit autem Daniel in corde suo, ne polluereturde mensa Regis.* Sicut corpus deficiente anima non manet homo, ita nobilitas cadaver difforme manet, deficiente virtute.

Dan.1.

Peccata nobilium sunt illorum opprobria.

335 In Abrahamo, & non in ejus parēte cœpit Hebræa familia; quia hæc in viro probo incipit, in vitioso desinit: & quidem vertitur in maximum opprobriū Israèlitarum descendere ab Abrahamo teo quòd suis sceleribus tantum degeneraverint á parente eximiæ virtutis. Scelera enim majorem pariunt illustribus ignominiam. Inter creatas naturas Angelica nobilissima id maximū in dæmonibus sustinet opprobrium, quòd á tanta nobilitate in tantam ignominiam deciderit. Nobilitas ipsa fœdat degeneres, eandemmet deformantes. A paterna nobilitate degenerarunt filij Davidis, quia á primo parēte Adamo hauserunt ingratitudinem tanquam hæreditariam: Ubi viget ingratitudo, abest nobilitas, adest sævum cor, & sanguis vilis; nam si ægritudo corrumpit sanguinem, morbus inter omnes pessimus ingratitudo est; & adeo perversa ut inviolabile cum crudelitate fœdus inierit, etiam ad puniendum ipsummet ingratum: quia ingratus ingratitudine punitur propria.

CAPUT VI.

In ingratitudine insolenti reperit supplicium ingratus.

§. PRIMVS.

Clementia Davidis cum Absalone ingrato.

Absalonis scelera.

336 PUdet calamum scribere insolentias Absalonis: fuit enim tam ingratus propriæ naturæ, ut parētem Davidem, á quo vitam hauserat, vitá spoliare voluerit. Elapsis aliquot

2.Reg.14

Universidad de Deusto
Biblioteca

quot annis post fratricidiũ, quod patraverat Absalon, sibi habuit persuasum Joab, ex indicijs quæ deprehenderat in Davide, non foret Regi ipsi injucundam aliquam oportunitatem, quæ offerretur, ut parceret suo filio; nullũ enim crimen est quod tempus nõ sepeliat, & clementia non remittat.

Vita temporalis est prolixa mors. 2.Reg.14

337 Usus fuit Joab maturo judicio fœminæ Thecuites ad loquendum Davidi, quæ satis diserta, ut disuaderet Regi mortẽ Absalonis, sic orsa est: *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram.* Optima ratio, quasi diceret; si optas, ò Rex, Absalonem mortuum, ut ab eo vindictam sumas, permitte eum vivere: nam in hac temporali vita cernitor mors, quæ eò acerbior, quó prolixior. De Lazari amici morte dixit Christus se gaudere: *Lazarus mortuus est, & gaudeo.* Quando verò Lazarum á morte excitavit: *Lacrymatus est Iesus.* Lazari morte desierant illius labores, & ideo lætabatur Christus; revocatione ad temporalem vitam, cœperunt iterum molestiæ, & ideo emisit lacrymas. Suscitavit Lazarũ non ad vivendum, sed ad moriendũ; quia in vita est instrumentũ mortis: *Loquar ad Dominum meum* (dicebat Abrahamus) *cum sim pulvis, & cinis.* Difficile satis ad credendum est quod profert Abrahamus; si diceret se è terra & pulvere formatum, rectè haberet: at dicere se jam factum cinerem, est se appellare mortuum, imò cadaver jam destructum, seu in cineres redactum; cum Abrahamus adhuc viveret. At disertè & subtiliter locutus fuit; reputabat se mortuum, quia se considerabat vivum; in ipsa vita habebat alligatam mortem; mors enim non est morbi, sed vitæ effectus.

Ioann.11 Gen.18.

Morbus lethalis vita ipsa

338 Misit Benadab Rex Syriæ servum, qui interrogaret ab Elisæo, an à gravi morbo, quo afflictabatur, evasurus esset sanus? Respondit Propheta sanandum esse Benadab; quia sibi ostenderat Deus Regem ipsum moriturum. *Vade, dic ei, Sanaberis: porrò ostendit mihi dominus, quia morte morieris.* Quid? vitam illi & sanitatem securam pollicetur, quando Dei revelatione mortem acceperat? Ita: quia mortis abitus, seu recessus est manifestius signũ illius adventus: & subita ægrotãti Regi adveniens sanitas satis ostendit appropinquantem mortem. Vita rapidum ac lethale venenum est contra ipsam vitam: non mortem oppetit quis quia ægrotat, sed quia vivit, nam vita ipsa lethalis morbus est.

4.Reg.8.

339 Compulsus & subactus David rationibus Thecuites (nã loquens disertè suadet) dixit Joab se pepercisse filio suo Absaloni: *Vade ergo, & revoca puerum Absalon.* Non soli Moysi admodum prudenti mandavit Deus legationem in Ægyptum: illi socium adjunxit Aaronem uberi præditum eloquentia. Rationes expediunt ac reddunt facilia negotia; qui verò hæsitanter ac infacundè illas proponit, reddit difficilia.

Eloquentia suadet 2.Reg.14 Exod.4.

Advocati in aula quanti fiant.

340 Verùm animadvertendũ est, qualis detur etiam in principibus subjectio: nam etiam Regis filius debuit in aula habere advocatum, ut á Rege obtineret veniam. Proh misera conditio mortalium! Etiam qui se reputant supremos, dependent, ut tãquam subditi se submittant. In aula per solos patronos comparantur meritorum præmia, ita ut semper desideretur justitia, quãdo abest patrocinium.

Patrocinium in aula efficat. 1.Reg.15 Ios.7.

Fregit Jonathas præceptum Saulis jubentis sub pœna capitali, ne quis ederet, & pœnam nõ subijt. Deliquit Acháo furatus regulam auream de templo, & capitali supplicio affectus est. quænam utriusque eventus disparitas. Pro Jonatha incercessit populus; *Dixitque populus ad Saul: ergo Ionathas morietur?* Acháo nullum advocatum, vel patronũ habuit. In domo Pontificis Petro exprobratum est, quod Domini esset discipulus: *Nunquid & tu ex illis es?* Cur non id exprobratum Joanni cujus favore Petrus domum ingressus fuerat? *Erat notus Pontifici.* Ideo cum eo tanquam domestico familiari dissimulatũ est.

Mateb.7 Ioan.18.

Advocato carens miser. Dan.4.

341 Miserrimus ille debitor qui caret advocato, solvit omnia: Fatale exitium passa est Nabucodonozor arbor illa, quæ trũco suo occupabat omnem terrã, & suis ramis usque ad cœlũ pertingebat. Neque avulsa, neque excisa est ficus illa, quam paterfamilias damnaverat ut sterilem. Non est vulgaris difficultas, quã alibi jam tetigimus, & hic nova luce perfundemus. Habuit ficus advocatum: *Domine dimitte illam, & hoc anno.* Nemo pro arbore Nabucodonozoris intercessit.

Luc.13.

Favor valet apud Principes etiam cælestes. Cant.5. Cant.8.

342 Etiã apud cælestes Principes multum valet favor & patrocinium. Quando Santa anima fuit inventa sola á civitatis custodibus, qui erant Angeli, cælestes Principes, per eosdem fuit percussa, & pallio spoliata. Eidẽ postea suo jam sponso associatæ obsequentes applauserunt. Si Christus servator non ferret opem paralitico, eumque extraheret de piscina, adhuc sine remedio ibi miser jaceret, quia carebat favore hominis, per quem salutem compararet: *Hominem non habeo.*

Venia ex clementia 2.Reg.14

343 Condonata culpa regreditur Absalon Hierosolymam, injuncto tamen decreto, ne appareret coram Rege: *Revertatur in domum suam, & faciem Regis non videat.* Remissa ei est culpa, denegato favore: nam venia ex clemẽtia proficiscitur, favor ex merito. Ægré ferens Absalon quòd prohibitio ultra biennium duraret, jussit acciri Joab, ut pro eo coram Davide advocatus foret: cum verò Joab in parendo cunctaretur, Absalon non distulit vindictam, sed jussit confestim incendi campum cum omnibus fructibus, quos habebat Joab prope Hierosolymam. Nam ingratitudo insolens nemini parcit: imó jactat se impudenter se offendisse illum, cui plus debet. Questus fuit Joab tantam sibi illatam

Vindicta Principis 2.Reg.14

Universidad de Deusto
Biblioteca

illatam injuriam; & pro compensatione Absalon vindictam arroganter fassus est. Quasi se non reputaret Principem, nisi vindicē ageret. Etiam Davidi in mortis conflictu non excidit è memoria vindicta sumenda de Semei, quā proinde commendavit filio suo Salomoni ut clausulam testamētariam: *Noli pati eum esse innoxium.*

Vindicta est principi ignominiosa.

344 Principes etiam potentissimi non effugiunt notam, si se gerant vindices: nam ex hoc nomine maximam contrahūt ignominiam: potestas enim quæ expenditur in beneficiendo, suprema est: quæ in nocendo, venenifera: illa reperta est ad conservādum, hæc ad destruendum. In horto abscidit Petrus Malcho auriculam, & increpationem à Christo audivit: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribūt.* Quis dignior lethali ensis ictu, quám lux adeò tenebricosa, ut lucem mundi, unigenitum Dei filium tanquám miraculorum patratorem quæreret ad vincula? Promiserat Christus Petro cæli claves uná cū Ecclesiæ suæ principatu: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Et ideo non tulit quód manus potentes ad salvandum, forent potentes ad feriendum.

Matth. 26.

Potestas non in vindicta. Matth. 10.

Beneficentia Deum declarat.

345 Sanavit statim Christus Malchum, ut manifestaret se Deum, quando Malchus manifestavit se hominem. Ostendit Christus se Deum benefaciens suo malefactori: ostendit Malchus se hominem malefaciens suo benefactori. Divinitas Christi patrantis miracula in horto, ignorata est, cum foret cognita in Calvario: *Verē filius Dei erat iste.* Quænam ratio discriminis? In horto exhibuit suam potentiam dejiciendo in terram milites suorum vinculorum administros. In Calvario effudit sanguinem pro ipsis tortoribus sauciantibus. *Vidimus Dominum.* Dixerunt Thomæ discipuli. Et Thomas postea Christum appellavit Dominum & Deum: *Dominus meus, & Deus meus.* Si discipuli solum vocant Dominum, cur Thomas appellat Dominum ac Deum? Viderant discipuli Christum inter gloriæ splendores fulgentem, ideo venerantur tanquam hominem: vidit Thomas Christum sauciatum pro hominibus, á quibus vulnera acceperat, ideo agnoscit Deum.

Matth. 27.

Ioan. 18.

Ioan. 20.

Mors anteponitur dedecori. 2. Reg. 14

346 Fatetur Absalon vindictam, & statim petit á Joab favorē corā Rege, ut admittatur ad ejus præsentiam: quasi tunc Rex non obliviscatur culpam, recordetur inferendæ mortis: *Obsecro ergo ut videam faciem Regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Petitio erga Davidem, fuit justa, sed fiducia erga Joab, immodica: cum enim culpa Absalonis foret insidiosa proditio, meliùs tali Principi erat mori, quàm cum nomine proditoris vivere: extincto enim honore vita torquetur.

Ingratus est imputans ad petendum

347 Fuit immodica fiducia: nam voluit ut Joab post offensionem intercessor existeret: sed qui ingratus est ad gratificandū, pudore caret ad petendum. Joab immemor injuriæ Davidi ostendit, quod minus contineat mali

pœna

pœna rigida, quā venia probrosa: siquidem pœna illa finitur vitá & venia illa vivit infamiá: ac vita cum infamia mors est cū vitá: Et ea facilicitate evētus intercessit pro Absalone, ut plus obtinuerit quám volebat: *Osculatusque Rex Absalon.* Et hoc documēto docuit Absalonē David, quód Princeps optimus etiam ingratis, se debeat exhibere beneficū: nam pro ingratis Deus homo factus est. Item quòd oblitus esse debet Princeps injuriarum, ut benefaciat: nam reponere bonum pro accepto malo Principis est, qui clementia exprimit clementiam Dei.

2. Reg. 14

Benefacere malefactoribus est solius Dei 1. Cor. 4.

348 *Maledecimur & benedicimus* (dicebat Apostolus de se, & condiscipulis) *persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* Notatu dignum est quòd dicat Paulus se suosque condiscipulos blasphemari. Nam blasphemia scelus est, quod versatur circa Deum, prout blasphemus vel detrahit Deo, quod ille habet, vel ponit quod nō habet: sive id ore proferat, sive corde & mente concipiat. Quomodó igitur in homines cadebat blasphemia, quæ in solum Deum cadere potest? Dixerat Paulus se & alios Apostolos reponere pro malo bonum: *Maledicimur, & benedicimus*: quæ actio sublimis adeó est, ut videatur solius Dei peculiaris: idcircò per illam quasi de humanis indivinos cooptati maledicis obversabantutur non tam ad detractionem, quám ad blasphemiam.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo Absalonis erga parentē suum Davidem.

Ingratitudo Absalonis.

349 Restitutus jam Absalon in pristinam Davidis parentis sui gratiam, apud se statuit parentē sceptro & vitá spoliare: quia ut ingratus favorem odio compensavit, & ut ambitiosus proditionem tot nominibus execrandam aspernatus non est. Cœpit detrahere de parentis sui regimine, queri duram populi subjectionem, quasi compulsus Zelo boni publici: ea tamen calliditate, ut colligeret Israèlitarum gratiam, plausumque aucuparetur. *Quis me constituet judicem super terram* (ajebat proditor) *Vt ad me veniant omnes, qui habent negotium, & justè judicem?* His thecnis & astutijs solent turbare respublicas, qui earum ditionem affectant, ut in easdem postea exerceant tyrannidem: cum verò populus natura sua sit mobilis, seditiosus, & amans novitatum, facilè sibi persuadet regiminis mutationem: numquam enim sibi complacet de fortuna præsenti; alij enim ex mutatione sperant rerum suarū augmentum, alij in opportunitate de suis hostibus sumere vindictam, & penè omnes in aqua turbida aliquid expiscari.

2. Reg. 15

Regiminis mutatio.

Vindictæ amor. 2. Reg. 17

350 Delegit Absalon Achitophelem in rebellionis consiliarium, & prætextu sacrificandi in Hebron secessit á parēte suo David: nam Israèlitæ semper appetierunt virtutibus sua vitia tege-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beneficiorum oblivio.

re. Erat Achitophel callidus & astutus valde, ardebatque latenti odio in Davidem ob offensionē Uriæ consanguinei sui; cum verò tale odium diu lateret in pectore, erupit in vindictam admoto igne ambitionis Absalonis, quin proficerent honores, & magistratus, quos à Davide acceperat, ut offensam oblivisceretur. Nam scribebat in cera beneficia, in lapide injurias, & in ære vindictā; nec ingratus magis formidandus, quám cum magis obstrictus. Post quam in spelunca Engadi David Sauli vitā indulsit, statim abscessit, nec se credidit tutum, nisi in
2.Reg.24 montis cacumine: *David, & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.* Nam eo ipso quòd contulit beneficium, formidavit ingratitudinem; erat Saul magis obstrictus: magis igitur vitá periclitabatur David.

Consiliarij sunt oculi Principis

351 Verùm si consiliarij rectè vocantur Principis oculi, & hi non intuentur res ut sunt, nisi clari, puri, ac perspicui, cur delegit Absalon consiliarium Achitophelem, passione obcæcatum contra Davidem? Cōsilium exigit judicium maturum, in omnē bonitatem & rectitudinem propensum; erat verò judicium Achitophelis malignū, & odio turbatū. Delegit tamen Absalon Achitophelem, quia Principes optant conformes suis passionibus consiliarios; volebat Absalō privare sceptro patrem, & Achitophel de Davide vindictam sumere; conformis igitur fuit consiliarius ambitioni Absalonis, ut intentam proditionem moliretur: uterque enim erat ingratus, & uterque insolens.

Consiliarij pessimi ad latus Regis pravi.
Matth.2.
Exod.7.
3.Reg.22

352 Herodes elegit Scribas & Pontifices Hierosolymis ut interficeret Christum. Pharao Magos Ægypti ut inobediēs à Deo rebellaret. Achab falsos prophetas, ut suam nequitiam mandaret executioni. Sunt consiliarij suorum Principum vivæ imagines: Princeps tyrannus eligit consiliarios crudeles, justus pios ac temperatos. Herodes jussit truncari Baptistam, tanquám utilium suasorem: cùm enim foret Rex pravus, non poterat ipsi arridere cōsiliarius sanctus, proindeque non qui suaderet utilia, sed placita.

Populus ad malū pronus.
2.Reg.18

353 Devènit Absalon ad locum Hebron, & confestim se illi conjunxit populus. Ut sceptro privaret Davidem, pium, strenuum, & virum secundùm cor Dei, illudque tradere Principi, de quo ad apté regendum nullum aliud erat experimētum, nisi fratrem suum occidisse proditione, & contra parentem rebellasse ex ambitione. Est populus monstrosum animal, sibi impar, variū, inconstans, ac semper pronum ad omne pessimum. Barabbam in prætorio à morte eripuit, Christū in Calvario morte crudeli affecit. Hac gente fretus & stipatus rebellavit Absalon contra Dividem, ut coroná & vità spoliaret. Nam ambitio est quædam vitiorum sentina, officina ve proditionū: nullum scelus est, neque tam deforme, neque tam atrox,

Ambitionis mala.

quod

quod ab illa nō erumpat: in omnia impudenter se projicit, etiā ad inferendam proditione necē illi, à quo liberaliter vitam hauserat.

Proditio ex ambitione.

354 Audierant discipuli á Christo esse in mensa illam proditoris manum, per quam erat suis hostibus tradendus: *Ecce manus tradentis mecum est in mensa.*
Luc.22. Cum verò inter se cœpissent quærere, quisnam esset proditor ille ingratus, statim suborta est cōtentio, *quis eorum videretur esse major?* Rogo, quomodò cohæreat dicere Christū se ab uno ex discipulis vendendū ac prodendū, & omnes disputare, quisquā ex illis ambiat principatū? Fuit (ut arbitror) discursus Apostolorum hujusmodi: Excæcat adeo dominandi ambitio, ut pro obtinendo dominatu ambitiosus non vereatur Deum ipsum vendere, & cruci affigere; quaré non absre fuit excitata contentio de procurante majoritatem in collegio Apostolico, ut ex tali deprehensa procuratione inferrent architectum proditionis.

Fraudes ignoratæ ab innocentibus.
2.Reg.

355 Inopino, atque imparato Davidi allatum fuit nuncium de Absalonis defectione; cum enim timor fere semper cum malitia sit conjunctus, viri generosi faciliùs decipiuntur. Nam fraudes, & astutiæ, quarum sunt immunes, non intelligunt quando ab alijs fabricantur, sed quando ipsi patiuntur. Dolore affectus David æquē ob infamiam filij, atque ob propriam offensam, egressus est ab Hierosolymis in montem olivarum, ut ibi opē quæreret, ubi Christus opem ingratis erat allaturus. In itinere audivit Rex imprecationes, quas Semei in ipsum jecit: *Egredere, egredere vir sanguinum.* 2.Reg.16 Nam in summa calamitatate videntur mala omnia conjurare, & necti; ideo symbolū laborum catena est, in qua sicut seriatim nectuntur ansæ, ita misero cuique labor alius superveniens catenæ instar efficitur.

Infortunia solent accumulari.
Luc.8.

356 Triticum illud quod Evāgelicus agricola seminavit juxta viam, nō solum ab hominibus cōculcatum, sed etiam ab avibus devoratum est: *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.* Quid? non satis erat conculcari, sed debuit ulteriùs devorari? Ita: quia contra bonum omnes armantur; instar pluviæ congeminatæ ingruunt labores in eum, ac veluti paroxismi per repetitum febris accessum, multiplex successivum infortunium in illius torturam connectitur. Quando Rebecca architectata est modum, quo Jacob aucuparetur benedictionē, eum induit optimis vestibus Esau: *Vestibus Esau valde bonis,* Gen.27 *quas apud se domi habebat, induit eū.* Si Isaac spoliavit majoratu Esau, quomodò Rebecca vestibus etiā spoliat? Fuit mysterium, quód ubi fortuna cœpit misero adversari, ita crudeliter privat omnibus, ut nec relinquat palliū, quo infelix operiatur: labor unus est gradus alterius, & omnes veluti ut blandiantur fortunæ, certatim augent infortunia.

Universidad de Deusto Biblioteca

Patientia in laboribus prudentia est 2.Reg.17

357 Voluit Abisai pœnas sumere de Semei audaciter insultãte,& non permisit David, intelligens maledicum illum esse Dei instrumentum, cui punienti foret nefas reluctari. *Dimitte eum ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere: quare sic fecerit?* Obligatio simul & prudentia est æquo animo labores ferre: nam quæcunque mala ex voluntate Dei nobis accidunt: esset veró ingrata rebellio velle de manu illius accipere bona, & mális ab eadem manu provenientibus reluctari: qui mala sustinere didicit,bona mereri novit. Optimus Princeps, qualis David, sustinet, ac dissimulat, & parcit, tyrannus, ut Saul, nec sustinet, nec dissimulat, nec parcit.

Pœnitentia delet crimina.

358 At si Simei intendit onerare convicijs Davidem,cur non vocat adulterum,homicidam,cũ appellet Regem intrusum? *Invasisti regnum*. Quia David adulter & homicida versus est in Davidem pœnitentem: David culpatus novit esse David resipiscens. Adulterium & homicidium crimina erant jam plorata,& crimina esse desinunt, quæ plorantur. *Lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo* Regius Davidis lectus nõ tam erat ornatus margaritis, quã lacrymis, quæ ibi margaritarum instar tenitebant. Hæ delictorũ maculas ita diluerant, ut David videretur non deliquisse. *Omnis* (inquit Joannes) *qui natus est ex Deo,peccatum non habet.* Nõ videtur cohærere hoc axioma cum alio ejudem Apostoli sic asserentis: *Si dixerimus quod peccatum non habemus,ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est.* Si omnes ex Deo nati sumus per Baptismum, & omnes ex Deo nati peccatum nõ habent,quomodó mentiemur, si asseramus nos peccatum non habere? Uterque locus facilè conciliabitur aptatus proposito assumpto, scilicet peccare omnes homines, at qui peccaverunt, si nascantur ex Deo per veram pænitentiam instar Davidis, eorum peccata ita manebunt deleta, ac si nunquam peccaverint.

Psal.6.

1.Ioan.1.

§. TERTIUS.

Ingratitudo reddidit Absalonem magis brutum, quàm ipsas belluas.

Ingratitudinis scelera.

359 Hierosolymam ingressus est Absalon suo exercitu,& cùm reperiret in palatio decem concubinas patris sui,illis abusus est, consilio Achitophelis,id suadentis ex eo quòd offensa illa Davidis firmaret erga se animos Israelitarum: *Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendum domum, ut cum audierit omnis Israel,quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.* Fuit consilium astutum,& diabolicũ: astutum, quia voluit quód Absalon violaret honorẽ patris sui, ut inter se odio perpetuo arderent:diabolicũ, quia suasit Principi, ut frangeret legem Dei & naturæ,ut suasor ipse de Davide vin-

Minus nocet hostis magnus,quàm consilium pessimum 2.Reg.16

vindictam sumeret. Pejus fuit Achitophelis consilium, quàm Absalonis potestas: nam pejus est & nocentius consilium pravum,quàm potens hostis.

Passionis consilium nocivum. Luc.12.

360 Avarus ille in Evangelio se ipsum cõsuluit, & illicó apud se statuit horrea sua destruere: *Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? & dixit: Hoc faciam. Destruã horrea mea.* Quodnam illi gravius damnum inferre poterant sui hostes intestini,quã solo æquare domos,in quas reciperet fructus? Hoc igitur sibi ipsi parat in ferre avarus? Ita quia se ipsum obcæcatũ passione consuluit. Quando consiliarius passione ducitur ad suadendum,sẽper deliberatio est damnosior, quàm odium hostis infestissimi: tunc enim cæcum consilium obtenebrat rationem, qua sola hostis superatur.

Princeps ductus pessimo consilio pessimus.

361 Conformavit se absalon consilio Achitophelis, quia tale consilium Absaloni conforme erat. Absque metu Dei, & gentis pudore executione mãdavit, quod suaserat tum cõsiliarij malitia,tum innata propensio:æquè enim in sylvis, atque in palatijs aluntur monstra ad ubera magnitudinis;& nullum sævius,ac effrenatius est,quám Princeps,quẽ nec pungit conscientia, nec excitat honor, sed pascitur in majoribus delictis, ut suos exaturet appetitus. Achab & Jezabel in palatio Israélis vitalem lucem hauserunt, & nullæ in solitudinibus extitere belluæ æquè crudeles,atque effrænes.

Iactantia de peccato pessima.

362 Nunquam magis Princeps videtur probitate ac pudore destitutus,quám cum suam ostẽtat turpitudinem; nam peccare fragilitas hominis est,permanere in peccato,miseria peccatoris, at se jactare de peccato, conditio, ac perversitas diabolica. Natura le dominium nulla alia re magis nititur, quám in eo quòd optimus Princeps reliquos probitate & sapientia excellat: illius purpura sapientia est, illius corona ratio, illius splendor temperantia. Ille natu rá Princeps ac dominus qui virtutibus præditus. Avarum divitem appellavit Evangelista in dutum purpurá, sed non Regem: quia purpurato moderatio deerat. Illi purpuræ splendor inerat, sed sine corona probitatis: & quidem ergalis purpura non est, quam virtutum splendor non ornat.

Virtus facit Principem.

Luc.16.

363 Victorem Davidem acclamantes & salutantes puellæ Hierosolymæ,*Percussit* (ajebant) *Saul mille, & David decem millia. Nunquid iste est Rex universæ terræ?* Regale nomen, quod Davidi indiderunt,Sauli denegarunt, in quo se gessere disertas:erat enim David probus, Saul perversus. Nec Marcus,nec Joannes appellarunt Herodem Regem, quando de turpissimo incestu fuit á Baptista objurgatus: *Dicebat Herodi: non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Splendidum non meretur titulum,qui amisso pudore, violat,sicut Absalon, naturæ leges, & effrænis turpem sequitur vo-

Rex solus qui virtute præditus. 1.Reg.18

Marc.6.

Universidad de Deusto Biblioteca

luptatem.

Homicidæ opprobrium.

364 Peccato Absalon Deum offendit, parentem injuriâ, clientes scandalo: & certè opprobriũ est hominis, nedum filij, videre bestias solo naturæ instinctu attendentes ad conservationẽ suorum consimilium, & ex adverso quòd homo spiritu rationali animatus, proindeque rerum omnium sublunarium dominus sit hostis infestissimus ipsius hominis. Nec leo invadit leonem, nec tygris tygridem, & Absalon proditione invasit vitam & honorem sui parentis. Est proditio malum æquè frequens ac periculosum, & quó magis tegitur, eò propinquius est, nec agnoscitur, nisi quando sentitur.

Ingratitudo insolẽs

365 Hac infami turpitudine prolusit Absalon ad aggrediendum parentem: nam in fœdis turpitudinibus solet ad turpissima scelera proludere ingratitudo insolnes: quó enim quis insolentior, eò ingratior. Trajecto jam flumine Jordanis, Absaloni suasit Achitophel, ut de toto exercitu seligeret duodecim Hebræorum millia, quibus posset capere imparatum Davidem: nam si per opportunum tempus illi liceret se parare, nec universi Israèlis potestas ad illum infringendum sufficeret: *Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar David.* Satis Achitophelem edocuerat experientia, fortunam nasci ex opportunitate, hanc breviter elabi, & nõ regredi: illam non comparari ab ijs qui intempestivè cunctantur: in bello nihil ea cunctatione dãnosius: sicut enim bellum, ut suscipiatur, maturam exigit deliberationem, ita promptitudinem celerem, ut executioni mandetur. in bello enim omnia fortunæ mobilis ductu pendent ex accidentibus.

2.Reg.17

Occasio non omittenda.

Consiliũ bello quãti faciendum.

366 Placuit Absaloni consilium Achitophelis: cùm tamen David á Deo efflagitaverit, ut consilia Achitophelis confunderet, Absalon noluit rem decidere, quin audiret priùs Chusay, qui tanquam amicus Davidis satagebat intercipere pravos illius filij conatus. Se ergo Achitopheli opposuit dicens non esse sanũ consiliũ statim parva manu invadere Davidẽ, qui imparatus cogitari non debebat utpote peritus & expertus miles: longè tutius esse quærere hostem universo exercitu jam comparato, & nõ exponere periculo victoriã, quã superiores vires pollicebantur; denique vires dividere, imprudentiam esse; tentare fortunam, temeritatem: *Congregentur ad te universus Israèl á Dan usque Bersabeth, quasi arena maris, & tu eris in medio eorum, & irruemus super eum.* Projiciuntur facilè in discrimina, qui anhelant ad superiora; qui veró potentia superiores sunt, cautè volunt declinare omne ruendi periculum.

2.Reg.17

Consilia timida apparent prudentiora.

367 Nondum sententiam suã absolverat Chusay, quando eam probavit, & tanquám potiori acquievit Absalon? *Melius est* (inquit) *consilium Chusay Arachitæ cõsilio Achitophel.* Consilia timida majorem videntur redolere prudentiam, quàm fervida: & Principes quia ambitione flagrant, ad timorem, quám ad temeritatem proniores sunt; ambitio enim vitium est, & omnibus vitijs timor adhæret; Absalon igitur formidare debuerat culpam proditionis, qua fratrem occiderat, & culpam rebellionis, qua contra parentem rebellaverat. Interfecit Caimus Abelem, & Lamech interfecit Caimum: prisca ac frequens iniquitatis compensatio, perire ijsdem pœnis, quibus virtutem insectatur: *Occidi virum in vulnus meum.* Notãdum est, quód Caimus postquam occidit Abebelem, perpetuo semper correptus timore vixerit, sibi persuadẽs se á quocunque obvio occidendum; *Omnis qui invenerit me, occidet me:* Non legimus Lamechũ, postquam occidit Caimũ timori jugi fuisse obnoxium. Disparitas utriusque eventus (ut opinor) fuit, quia Caimus occidit Abelẽ ex culpa, Lamech occidit Caimum ex errore: mors Abelis ortum habuit ex malitia Caimi, mors Caimi ex ignorantia Lamechi; conspicatus enim Lamechus Caimum inter sylvas condensas abditum, & putans naturà feram esse, illum, qui sævitiá ingenij fera erat, emissa sagittá confixit. Igitur nõ formidet Lamechus culpæ immunis, formidet Caimus culpæ reus. Videt Balthazar manum scribentem in aulæ regiæ pariete, & timore ingenti consternatus est. Vidit Jeremias occulatam virgam, quæ supplicij instrumentum est, & nõ timuit. Ratio illius timoris, & hujus securitatis est, quia ille injustus ac sceleratus, hic justus & innocens: timore injusti corripiuntur, justi ab omni metu vivũt immunes. Absalon formidavit ut injustus, & ideo acquievit consilio, quod tutius arbitratus est: *Congregentur ad me universus Israèl.*

Timor adhæret vitijs.

Gen.4. Culpæ socius timor

Dan.5.

Ierem.1.

§. QUARTUS.

Achithophel quia ingratus sibimet ipsi supplicium fuit.

368 Sistat hic Absalonis historia: & scrutemur finem, quó suis consilijs pervenit Achitophel. Adeo ægrè tulit suam reprobari sententiam, ut confestim ab Absalone recesserit: homines enim tumidi ita injudicando sibi complacent, ut velint quód prod decisione habeatur, quidquid judicant. Hoc sensu doloris se recepit in domũ Achitophel, & mœrore ingravescente impatiens necem sibi suspensus intulit: *Suspendio interijt.* Naufragatur judicium in perversitatum pelago, & suismet fallacijs, seu dolosis consilijs puniuntur improbi: nam ædificia quæ fundantur malitia, ruunt super ipsos architectos. Suspensus fuit Aman in eodẽ patibulo, quod extolli jusserat ad suspendendum Mardocheũ. Achitophel mansit spoliatus vitá per consilia quibus intenderat sceptro spoliare Davidem. Cõsilium pravum in sui caput authoris

Superbi dolent.

2.Reg.17

Dolis suis capiuntur dolosi.

Universidad de Deusto Biblioteca

thoris recidit. Prædictis accidit quod arachneorum telis, quę frequenter capiunt ipsos textores. Vendiderunt fratres Josephum, ne adoratum cernerent, & ipsamet venditio illi peperit adorationem. Calumniati sunt Principes Chaldæorum Danielem, ut eum à leonibus viderent laniatum, & ipsi laniandi inciderunt in ipsos leones.

Gen.49.

Dan.6.

Malitia est morbus lethalis.

369 Ruinam traxit Achitophel ex causa duplici: confidit malitiæ nixus Principis gratiâ; utraque ægritudo lethalis, & ut sic immedicabilis. Primus instructus malitiâ & pollens gratiâ fuit Lucifer, & ex utráque decidit in Erebum. Est malitia lethiferum judicij venenum in corde genitum, malumque proinde sine medicamine: Principum gratia seu favor est quædam hydropisis, quæ plura recipientes certiûs necat. Primam cathedram Angelicam recepit Lucifer, & statim voluit Deo æquari: *In cælum conscendam, & similis ero altissimo*. Nonne mente assequebatur Lucifer nullam creaturam posse æquari Deo? Non latuit hæc perspicua veritas Luciferum: sed cùm viderer se apud Principem Deum gratiosum, appetijt esse omnia, atque adeo præceps ruit in Erebum, nativum centro illorũ, qui æquè pollent apud Principes gratiâ, & flagrant ambitione.

Isai.14.

Favor Principis qualiter habendus

370 Sua omni astuta sapientia oblitus fuit Achitophel tria, quæ omnibus favorei apud Principem valentibus obversari debent. Oblitus fuit, Principis favorem collectum iniquitatibus, tutum non esse: durare minùs illum, qui magis anhelat; denique magis esse timendum, quando fuerit major.

Gratia Principis quando tuta.

Voluit Achitophel pollere gratiâ ex iniquitatibus, & illis ipsis perijt, ob causam duplicem. Prima fuit, quia Principis gratia tuta non est, nisi quando habet pro fundamento Dei gratiam, quæ iniquitate extinguitur. Gratiâ valuere Josephus apud Pharaonem, Daniel apud Darium, & Aman apud Assuerum. Fuit tamen discrimen inter eos, quód Josephus & Daniel favorẽ principum retinuerunt, Aman amisit & perijt. Ratio discriminis facilis est, nam favor Aman nixus erat se ipso, favor Josephi ac Danielis nitebatur gratiâ Dei; & quando gratia apud principem fundatur, gratiâ apud Deum; ruere nequit; quando fundatur se ipsa, ruinæ proxima & obnoxia est.

Favor Principis brevis durat.

371 Secunda ratio est, quia principes utuntur perversis hominibus, tanquàm instrumentis suæ voluptati, & passioni accommodis; cùm autem voluptas & quæcunque passio brevi evanescat, his abeuntibus, illos abjiciunt; nec est qui perversis confidat: illos abominatur omnes. Favor enim qui magis anhelat ascẽsum, minùs durat: & ubi pervenit ad culmen, statim declinat: & quidem in extremis gratiæ certa ruina est. Aman ad regium soliũ aspiravit, & ex illo in infame patibulum decidit. Seyanus reperit inter

Esth.7.

inter Romanos nécẽ, quãdo expectabat imperium. Favor denique eó magis timendus, quó major est; nam principis amor instar est illius ignis, qui in regione aeris subortus levem materiam corripit, & quò major accenditur, citiùs extinguitur.

Amor & favor Principis brevis ac mutabilis.

371 Non narrantur culpæ, quas patrarũt pincerna, & architriclinus Pharaonis, & narrantur vincula, quæ subierunt. Quando auditur casus illius qui apud Principem valebat gratiâ, non debẽt inquiri causæ: nam principes hodie insectantur duro odio, quem heri blando amore prosequebãtur. Satis fuit levis querela Esther, ut Assuerus odio haberet Amã, quãdo in ejus majori amore fuerat: Et quædam Tyberij suspicio occidit Seyanum, quãdo hic apud illũ majori gratiâ pollebat: & quidem tot sunt exẽpla, quot gratiosi, seu gratiâ valẽtes, sed apud eos exẽpla non valent: nam humana ambitio quãdo favore valet, nihil aliud meditatur, & conatur, quàm valere.

Est.7.

372 Primum inter omnia documentũ illis, qui gratiâ pollent, esse debet, nullã in humanis magnitudinẽ diuturnam esse: siquidem omnis illius vigor, firmitas ac duratio consistit in inconstantia. Nescios appellavit Christus duos fratres, qui procurabant cathedras in suo regno: *Nescitis quid petatis*. Cur nescij? quia volebant firmitatem in hoc mundo: *Dic ut sedeant*. Describitur Tyro, magna & populosa civitas ab Ezechiele sub eleganti navis metaphora, & cùm prophetã illi conferat apparatum omnem nauticum, vela, remos, funes, malos, & reliqua necessaria, solam anchoram non tribuit Cur? quia in humanis rebus quantunvis magnis & pulchris nulla est firmitas, nulla securitas. Et quidem in principum favoribus inconstantia major.

Inconstantia & brevitas rerũ humanorum. Matth. 20. Ezech.26

373 Primus favor in mundo, quo quis valuit, fuit Abelis apud Deum, & certè innotuit in fumo sacrificij, qui directus in cœlum evolabat. Cur gratia & favor Abelis significatur in fumo? Duplici ex causa: I. Quia in hoc mũdo favores sunt instar fumi, ita inconstantes & mobiles, ut quacunque reflantis fortũnæ aurâ evanescant, aut mutẽtur. II. Quia sunt substantiæ æquè levis ac tenuis, ut fumus, qui proinde facilè abeunt, & rediguntur in nihilũ. Achitophel perijt ut fumus, & Absalon ut infidelis: quia ingratitudo insolens se ipsa portat supplicium.

Gratia apud Principẽ levitas. Gen.4.

§. QUINTUS.

Supplicium insolentis ingratitudinis Absalonis.

374 Perijt Achitophel violẽtis manibus suæ malitiæ, & Absalon suæ ingratitudinis insolentiâ: nam filius qui vexat, & insectatur suum parentem, ab ipsa insolẽtia punitur. Illi debet amorem & reverẽtiam, tum ex naturæ vinculo, tum ex divino præcepto; & utranque violat legem rebellis filius, qui patrem offendit. Interfecit Deus in primævo

Filius erga parentem insolens, ipsa punitur insolentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætatis flore filium Davidis, quē genuerat ex Bersabea: *Percussit quoque Dominus parvulū.* Cur Deus innocuum occidit filium,& non parentem,qui deliquit? Ut discerent filij vitas parētum proprijs anteferre. In dilectissimam matrē accepit Joannes virginem,quam illi Christus commendaverat in cruce: *Ex illa hora accepit illam discipulus in sua.* Et quid postea egit Dominus,ubi magnæ Matris curam ille suscepit? *Post hæc sciens Iesus, quia omnia consummata sunt &c.* Omnia perfectissimè exacta reputavit, ubi positam in tuto vidit matrem.

1.Reg.12

Ioan.19.

Pater honorandus Gen.49.

375 Jacob appellavit Rubem filium suum exordium sui doloris. *Principium doloris mei.* Quid? nonne prius Jacob vehementissimè doluit audità morte Josephi,& nece quam intulerant filij Siquimitis? Nobis videtur Jacob dubitandi rationem diluere, his verbis: *Ascendisti cubile patris tui.* Dolores reliqui versabantur circa vitam,fortunas, & familiam: dolor hic erat circa honorem, & reverentiam parenti debitam: & quidem violatio paterni honoris per filium Rubē,fuit Jacob præcipua inter omnes pœnas, certè si non tempore, sensu prior: est hujusmodi maximus dolor, qui torquet parentes,& culpa,quæ á Deo maximè punitur.

Ingratitudo insolēs Absalonis.

376 Voluit Absalon parentē suum Davidem honore & vitâ privare: nam fractá divini & humani juris reverentiá, in omnia audet ingratitudo insolens: ipsa tamen insolētia punivit Absalonem. Cùm enim uterque ad cōflictum exercitus concurreret,ut vitæ suæ consuleret Absalon, necesse fuit stationē deserere: in ipso tamen effugio reperit mortem,quam fugiebat: infidelitatis enim culpa viam apperuit, qua duceretur ad supplicium. *Adhæsit caput ejus quercui:* Ignominiosa pœna,sed merita! Qui enim patrem suum dedecorat,ipso dedecore afficitur.

2.Reg.18

Iustitia causæ dat victoriam

377 Egressus fuit David Hierosolymam exutus,imparatus,lacrymis perfusus,in via per Simei cōvicijs oppetitus: ingressus fuit Absalon Hierosolymam potens, triūphans, & acclamatus per Israēlitas, tamen David lacessitus opprobrijs, & fortunà adversa, victor evasit, Absalō salutatus, & acclamatus ab omnibus victus succubuit: Quis commutavit fortunam, & suppliciū: si Absalonis vires erant longé superiores, & David pro adulterio Reū aversum,ac minacem senserat? Commutata fortuna est, quia pugnavit justitia pro Davide,quē filius insolens volebat regno injustè spoliare: & nulla major vis & potestas ad vincendum, quàm quæ nititur justitia.

Victoria comparatur à justitia. Num.31.

378 *Armate(*dicebat Moyses*) ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionē Domini expetere de Madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel.* Si Moyses conatur expugnare Madian, regionem quinque potentissimis Regibus gubernatam, strenuis, ac veteranis refertam militibus, cui proinde oppugnandæ univer-

universus Israēl non sufficit, cur ad expugnandam & vincendam, tam paucos jubet deligi milites? Pro Moyse stabāt vires justitiæ, pro Madianitis vires belli. *Depopulati sunt urbem in ultionem stupri.* Duo viri Simeon & Levi everterunt Siquem, urbem civibus,& opibus potentem. Quid? duo viri prævaluerunt cōtra civitatē universam? Ita: quia pugnarunt non tam armorum, quàm rationis viribus. His David subegit Absalonem, & supplicium commutatum est,quia David ex amoris immodici passione deliquit,Absalō ex ingratitudine:& ingratitudo semper major culpa est.

Gen.34.

Ratio superat.

379 Reputavit se Absalon Regem Israēlis,ubi se vidit superiorem viribus;& certē nulla potentiæ magnitudo est,quæ possit hostem despicere: nihil enim est quod victoriam securam reddat: nam cùm belli eventus sit varius & incertus,frequenter despectus facit hostem audacem, & victorem. Displicet enim Deō, quōd adscribantur potestati humanæ, quæ pendent á providentia divina. Ruit in bellum præceps Absalon, & in ipso conflictu se gessit ignavum: qui enim imprudēs contemnit pericula, facilè in periculis deficit.

Hostis nunquam despiciendus.

380 Didicisse á parētē Davide cautelam poterat Absalon. Cum leonibus & ursis pugnabat David, adeo fortis, ut ipsis manibus eos laceraret: *Illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam.* Et tamen prodiens in singulare certamen cum gygante, non illicó pugnaturus cominùs irruit in eum manibus, sed eminùs fundá excussit lapidem, & prostravit. Cur modó eminùs,& non cominùs pugnavit, sicut cùm belluis? quando illi certamen erat cum ursis ac leonibus, postulabat necessitas eripiendi prædam ab unguibus, ut cominùs pugnaret: quando cum gygante,satis erat á longé interficere: quando igitur non cogit necessitas, prudentia est non cōtemnere hostes,ut victoriæ comparentur.

Cautela in bello prudens. 1.Reg.17

381 Deseruit castra Absalon, & tam celerem arripuit fugam, ut capitis sui crinibus caperetur: caput enim leve ac insolens secū affert vincula. Monitus Joab pēdentis infeliciter Absalonis subito ac inopinato eventu, festinus advolavit,& illius cor transfixit tribus lanceis crudelibus & audacibus. *Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon.* Fuere crudeles,quia vulnerarunt impeditū ad defensionem: fuere audaces,quia projectę á clientibus in suum Principem. Officialibus militiæ cōmendaverat David, ut sibi Absalonē servarent incolumem: *Custodite mihi puerum Absalon*, & suo exemplo erga Saulem,satis edocuerat subditos, quæ reverentia Principibus haberi debeat: qui enim plus observat Principē,plus exhibet valoris. Hæc omnia oblitus Joab se gessit crudelem, & audacem: nam scelus Absalonis exigebat suppliciū á crudelitate & auda-

Supplicium insolentis Absalonis.

2.Reg.18

Universidad de Deusto
Biblioteca

cia profectum. Tentaverat enim crudeliter & audaciter patrem suum sceptro, & vitá spoliare: & certè pietatem paternam violans omni pietate indignus est.

Mors Absalonis. 2.Reg.18

382 Clientes armigeri Joab semivivum Absalonem penitùs occiderunt: *Concurrerunt decem juvenes armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum*. Cùm enim ille foret insolens contra propriam naturam, invenit in clientibus insolentiam contra propriam majestatem. Animadverto tamen, quo nomine David appellaverit in vita Absalonem, scilicet puerum: *Custodite mihi puerum Absalon*, & quo nominaverit in morte, scilicet filium: *Fili mi Absalon: Absalon fili mi.* Cur modò in morte filius, si hactenus in vita puer? In vita se gessit pueriliter vanitate & luxu: in morte se gessit fortiter tanquám miles strenuus bello occumbens, quanvis ex causa pessima: & proprium decus reputabat David patrem esse illius, qui in bello fortiter occubuerit. Christum in Thabore Æternus Pater declaravit filium suũ: *Hic est filius meus.* Cur nõ in horto? quia in Thabore visus est lætari mortis sermonibus, quos alacriter inter gloriæ splendores admittebat: *Loquebantur de excessu.* In horto ex carnis debilitate adeo formidavit mortem, ut fuerit expediens, quód Angelus è cœlo delapsus eum confortaret.

Valor morientes in bello gloria patris Luc. 9.

Simplicitas cordis Sanĕta, duplicitas cordis pessima.

383 Tribus lácearum ictibus sauciatum fuit Absalonis cor ob scelus triplex, scilicet rebellionẽ in patrem, occisionem Amnonis, incestum scandalosum concubinarum. Triplici illo scelere naturalem, divinam, & humanam legem fregerat, & ideo unaquæque lex suá lanceá Absalonem confixit. Tres lanceas jecit Joab, quia tria corda furabatur Absalon, nempe Regis, ducum, & populi. At cur opus fuit triplici vulnere ad perimendum Absalonis cor, cum sufficiat unicum ad subigendum cor Dei? *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorũ, & in uno crine colli tui.* Quia cor Absalonis multiplex erat, cor Dei simplex: unicum habet Deus cor ex synceritate: tria videbatur Absalon habere cor ex insidiosa calliditate.

Cant.4.

384 Vinctus crinibus capitis pependit Absalon, ut aptè sustineret pœnam in ea corporis parte, cui aptare nitebatur coronam à parente ereptam. Primum Ægypti supplicium fuit versio Nili fluminis in sanguinem: quia in hoc flumen jubebat Pharao pueros recenter natos projici. Defuit Sedecias fidei & obediẽtiæ, quám promiserat Nabucodonozori, & statim bello fuit desertus á suis: Ut qui infidelitate deliquerat, suorum infidelitate puniretur. Supplicia à Deo nobis inflicta correspondent criminibus.

Supplicia culpis accommodata. 2.Reg.18. Exod.7.

4.Reg.25

385 Verúm Joab qui revocaverat Absalonem in Davidis gratiam, est qui illum vità spoliat? Ita: quia ad majus tormentum, interfector est, qui reconciliator fuerat. Quodam halitu, seu spiratione Dei dixit Eliphaz ad Jobum,

Beneficii instrumẽtum pro supplicio majori.

bum, se vidisse peccatores interire: *Vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante Deo perijsse.* Quid? Dei inspiratione experientur scelerati malum mortis, si eádem Deus Adamo impendit bonum vitæ? *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Intendit Deus infligere grave supplicium, & illud gravissimum est, quod ipsius instrumẽto beneficij infligitur. Expugnationem civitatis Jerico præcepit Deus Josue, & simul injunxit, ut secum afferret tubas, quibus in jubilæo personuerat: *Sume septem buccinas, quibus usus es in Iubilæo.* Quid Jubilæo cum expugnatione? nonne ad bellum aptiores tubæ militares? Nõ: quia tubæ quæ indulgentijs inservierant, puniendæ Jerico durius bellum inferre debuerant.

Iob.4.

Gen.2.

Ios.6.

Mors Absalonis. 2.Reg.18

386 Vitam clausit Absalon tanquám ingratus inter cœlum & terram: *Illo suspenso inter cœlum & terram, mulus, cui insederat; pertransivit.* Illum cœlum respuit, & ideo pendentem non admisit; illum terra ejecit, & ideo mansit in aére. Illum sui crines illaquearunt; nam cogitationes hominis ingrati capillis ipsis significatæ inexplicabiliter præpediũt. Laqueos mortis invenit in eo quod pluris fecerat in vita; nam pro laqueis lethalibus est humana pulchritudo. Vir non tam venustatem, quàm masculam virtutem à natura inditam æstimare debet. Non tanti facienda pulchritudo, quæ parum valet, & citó perit; Forma bonum fragile est &c.

In capillis quos Absalon pluris fecerat in vita laqueos mortis sentijt. Pulchritudo contemnenda. Cant.6.

387 *Pulchra ut luna.* Dixit Spiritus S. de Sponsa; & illa meritò sub pedibus calcatam despexit. *Luna sub pedibus ejus.* Ut pulchritudinis brevitatem ostenderet, dixit Job: *Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.* Veritus fuit celerrimam illius pulchritudinis extinxionem; & ideo ne maledictio frustranea esset, statim maledixit. Devovẽda est pulchritudo Deo, ut magni fiat. Magdalenæ capilli ad Christi servatoris pedes sparsi ac projecti fuere instar radiorum lucis ad vitam æternam: & capilli Absalonis mundo dicati fuere scelerum laquei ad mortem interminam. In capillis perdidit Sanson libertatem, & Absalon vitam. At Sanson ut strenuè generosus, ultus est Dei offensam, & suam. Absalon ut ingratus perijt offendens Deũ, & propriam naturam; ille zelavit honorem divinum supplicio, hic violavit honorem paternum insolentiá. *Et qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris.*

Apoc.12.

Iob.5.

Pulchritudo Deo dicanda.

Iud.16.

Prov.20.

§. SEXTUS.

Compassio Davidis, & insolentia Ioab.

Patrit amor & pietas. 2.Reg.18

388 Allatum fuit Davidi nũcium de nece Absalonis; & versa est victoria in tristitiam, spolia in luctum, triumphus in dolorẽ: *Fili mi Absalon, Absalon fili mi quis mihi tribuat* (ajebat pius Rex) *ut*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ego moriar pro te. At cur plorat David ut filium, quē persecutorem ferferat, ut hostē? quia generosum cor nunquam se jactat vindicem, & naturalis amor semper se piū exhibet. Noluerat David ut tanti staret victoria. Quæ sanguinolenta est, majorem habet speciem vindictæ, quàm fortitudinis; in ea plus ferocitas, quám ratio dominatur; & quæ major vindicta quám superare hostem? Princeps optimus non debet amare victoriam, quæ non nisi profuso suorum hostium sanguine comparatur.

Victoriam fœdat sanguis.

389 Proximus neci suæ Dominus Iesus, discipulis suis ait: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.* Vehementer suam optabat mortem, ut hominum repararet vitam; & tamen prodiens in campum cum ipsa morte & tormentis pugnaturus maxima tristitia affectus est: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Si tot desiderijs expetebat mortem, ut sui triumphi causam, cur ad illius conspectum tristatur? Ingentis materia doloris domino erat fatale Hebræi populi exitium: non placebat victoria tanto suorum hostium sanguine ac detrimento comparata. Cùm verò David cordi Dei esset conformis: *Inveni virum secundùm cor meum.* Dolebat de victoria parta cōtra Absalonem tanto ejus detrimento: *Servate mihi puerū Absalon.* Extollebat laudibus Pacatus Cōstinū Imperatorem, eo quòd illi displicuerat victoria, quam cōparaverat multo suorum hostiū effuso sanguine: *Constantinum tu tantum sanguinis fundere coègisti: cui quia salutem vestram à vobis impetrare non licuit, plenè displicuit ipsa victoria.*

Luc.22. Victoria illa lætior quæ non damnosa.

Matth. 26.

2.Reg.18.

390 Dolorem de morte Absalonis conceptum exprobravit Davidi Joab verbis tam amarulentis & audacibus, ut mansueti Regis cor tanquam lanceæ ictus sauciarent: *Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac servis tuis, juro enim tibi per Dominū, quòd si non exieris, nec unus quidem remānsurus sit tecum nocte hac.* Non aliter alloqueretur filium suum iratus pater, ac fuit allocutus Joab suū Principem, postquám ejus filium interfecit. Superbia audax est, & omnis audacia immoderata: & nota est insolentium calliditas velle, ut culpa vertatur obsequio. Verùm David adeo prudens, & mansuetus fuit, ut dissimulato dolore suis ducibus victoriā grata retur: *Surrexit ergo Rex, & sedit in porta.*

Audacia immoderatio magis cruciat. 2.Reg.19

2.Reg.19

391 Debet Princeps optimus suos omnes affectus metiri bono publico, ita ut operetur non ex innata propensione, sed ductu æqui regiminis: quia ipse magis suorum, quám suus est. Postquam Dominus in templo prædicavit omnibus, & curavit multos, se cōtulit in domum Petri, ad ejus socrum, quæ ægrotabat, sanandam: *Et protinús egredientes de synagoga venerunt in domum Simonis.* Plus solicitudinis impendit Centurio in procuranda sanitate sui famuli: siquidem suam domum egressus quæsivit Christum, & sic flagitavit:

Publici boni zelus in Principe.

Marc.1.

Matth.8. gitavit: *Puer meus jacet paralyticus.* Si igitur Centurio monet, & compellat Dominum pro salute famuli, cur non sic Petrus pro sananda socru? assumendus erat Petrus in totius Ecclesiæ principem: ideo incumbens primo loco reliquorum omnium saluti, de peculiari suorum sanitate solùm curat, quando Christus ejus domum ingreditur.

392 Jepthe suam filiam immolavit pro victoria populi. Et pro subditorum bono Princeps suos debet immolare affectus. *Sicut ovis ad occisionem ducetur* prædixit de Christo Isaias) *& quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Cur sicut ovis & sicut agnus, qui omnium pastor est? quia pastor est, & pastori incumbit se pro ovibus sacrificare, & subire omnia discrimina, quibus oves expositæ sunt, ne pereant. Dignitas personæ intercedit pro sacrificio: sed obligatio principatus in omne discrimen projicit.

Princeps bono publico privatum anteponat. Iud.11. Isai.53.

393 *Clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens, quibus ille respondit: ite ad Ioseph.* Cur non dicitur clamasse populum ad Regem, sed ad Pharaonem? Non videbatur Rex qui suis fame enectis nō condolebat, sed eos remittebat alendos ab alio: ideo Regis magnificum nomen tacet S. Pagina. Invasit numerosus, ac potēs Philisthinorum exercitus Israèlem. Samuelem defunctū de evētu belli Savl cōsuluit, & Propheta respondit Saulem & ejus filios in bello casuros: hoc responso non detentus Saul cogitat de aggrediendo hoste, ad quem petendum totius integræ noctis spatio suis stipatus copijs procedit. Notabilis deliberatio! Audit se in prælio occubiturum, & tendit in hostem ea celeritate, ut non expectet matutinū tempus, ut cautiùs irruat? Cur se non collocans in tuto, mittit in prælium illud milites? quia peculiare commodum noluit anteferre communi reipublicæ bono: maluit se exponere periculis, quàm suam vitam tutam reddere. Occubuit Saul tanquàm strenuus, Absalon tanquàm ingratus & insolens: quia bono communi; & propriæ naturæ obligationibus anteposuit ambitionem sceptri: & quidem cœlum ac terra unanimiter conspirant, ut insolens ingratitudo plectatur.

Rex alat suos. Gen.44.

1.Reg.28

Pericula subeunda à Principe pro suis.

CAPUT VII.

Ingratitudo Salomonem reddidit cupidum, & idololatram.

§. PRIMVS.

Magnificentia Dei cum Salomone.

394 CRevit cum malitia ingratitudo, & cū potestate deprava ta est; sunt enim pauci mortales memores beneficiorum, quæ accipiunt á Deo conferente homini naturam, nobilitatem, mentē, generositatē animæ: & sunt plurimi qui ijsdem armantur beneficijs, ut Deum offendant: qui plura accipiunt, sunt plus ingrati.

Magnificentia Dei erga Salomonem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti. A Deo accepit Salomon plus quám omnes homines, sapientiam, magnitudinem, felicitatem: & cùm evaderet Princips Deo plus obstrictus, eidem fuit adeo ingratus, ut cùm de divinitate majorem hauserit cognitionem, deserverit creatorē suum ad creaturas deficiens. Terribile vitiū ingratitudinis! Siquidem insolētem reddidit nobilissimam naturam: *In cælum conscendam, similis ero Altissimo.* Et reddidit infidelē sapientiam maximam: *Depravatū est cor Salomonis per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.* Nam á majori prosperitate, quam Deus confert; motiva ingratitudinis majoris erga ipsum Deum, mortales eruunt. In Ægypto clamaverunt Israelitæ ad Deum: *Ascendit clamor eorum ad Deum.* In deserto se contulerūt ad idolum, quod voluerunt colere: *Fecit ex eis vitulū conflatum: dixeruntque: Hi sunt dij tui Israel.* Cur ita? In Ægypto ad Deum confugiunt, in solitudine ad idolum? Ita: quia in Ægypto Pharao illos vexabat, in solitudine Deus illis favebat: & maximus favor ex prosperitate reddidit idololatras, quos debuerat gratos reddere.

3.Reg.15

Isai.14.

Prosperitas ignorat Deum Exod.2. Exod.32.

395 Davidi è vivis decedenti successit filius Salomon in sceptro Israelis, & statim in somnis illi apparuit Deus, fecitque arbitrium, ut pro regali munere justè obeundo peteret quidquid voluerit: *Postula quod vis ut dem tibi.* Notabilis optio, & adeo magna, ut non reperiatur similis in tota sacra pagina. Elegit Deus Saulem in primum Regem Israèlis, & nihil illi offert: elegit Davidem juxta cur suum, & non legimus fecisse illi optionem, quā fecit ejus filio: cur igitur omnia offert Salomoni? quia vult Deus conferre Principi, ut sit optimus, & ut talis sit, omnia necessaria sunt. Insuper voluit mundo patefacere Salamonē futurum ingratum Deo conferenti plus quā ipse expetierat: quia in Principes nihil potentius ingratitudine. Sauli nihil obtulit Deus, utpote dando in supplicium Israèlis: ad quod satis erat ut Princeps fieret; cúm veró Davidi contulerit bonum cor, nihil amplius poterat expetere, ut optimus Princeps esset.

Princeps optimus quám optetur á Deo. 3.Reg.3.

Ingratitudo in Principem valde potens. Cor bonū in Principe.

396 Petijt á Deo Salomon cor docile ad judicandum populum: *Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum judicare possit, & discernere inter bonum & malum.* Videtur non rectè postulasse docilitatem cordis; nam dotes quæ in judice commendantur, sunt sapientia & integritas. Plusquam benè postulavit; si enim cor docile non fuerit, bonum non erit; & cor non bonum cum sapientia, erit malignum, & cum integritate, crudele. Authoritas juxta naturalem rationē comparatur prudentia & probitate: nam prudētia sine probitate verti solet in malitiam, & omnibus odio est: probritas sine prudentia degenerat in segnitiem, & despicatui est: idcirco postulavit Salomon cor docile & sapiens, in quo proinde bonitas perfecta inesset.

Docilitas ad judicādum. 3.Reg.3.

397 Rectè & prudenter Salomon petivit. Nam voluit docilitatē, ut esset probus: voluit probitatem, ut esset amatus: nam probitate cōparatur, amor, qui sceptrum firmat, ac roborat. Septimius Imperator morti propinquus dixit liberis suis, se illis relinquere imperium satis firmum, si probi forent, parùm tutum, si improbi? nam principis improbitas concitat in subditis odium, & cum odio nulla in regnis firmitas, aut securitas esse potest.

Probitas firmat imperiū.

Contulit David regnū Christi quà æternū cum regno Melchisedech: & quid huic regno æternitatem peperit? Apostolus innuit, appellans *Regem Salem*, & idem valet atque *Rex justitiæ.* Corona quæ morum probitate, & legum justitiá nititur, tam altas agit radices, ut exæquet durationē æternitatem. Nulla in principe magis splendet corona quám probritas, nulla magis rutilat purpura quā modestia: utràque princeps á Deo favorem, & ab hominibus amorem comparat.

Justitia dat perpetuitatem regnis. Ad Heb. 7.

398 Tantùm Deo arrisit petitio Salomonis, ut plura illi contulerit Deus, quám petijt; nam sapientem ac potentē adeo fecit, ut sapientiá & magnitudine omnes ante se, & post se Reges excesserit: *In tantum, ut nullus ante te similis fuerit* (dixit Deus) *nec post te surrecturus sit.* Impendit Salomoni Deus omnes felicitates, quia postulaverat bonum cor, ut intelligerent Principes adeptá boni cordis probitate, obtineri omnia. Diligit Deus ex corde probos, quia probi habent cor Dei: diligūt homines improbos, quia improbi habent cor hominum. De arbore, quam vidit in somnis Nabuchodonozor, fertur præstitisse subse brutis animantibus terræ habitaculum: *Subter eam habitabant animalia & bestiæ.* De arbore, quam vidit Ezechiel, fertur præstitisse habitaculū sub se volucribus cæli. *Habitabāt sub ea omnes volucres.* In illa repræsentabatur regnum mundanum, in hac regnum cœleste; in regno mundano sub Rege protegente foventur ministri viles, & veneno infecti: in regno cœlesti sub Deo Rege protegūtur aves, quæ probitate, & meritorum alis elevantur ad sublimia; & quidem conditio improba ac miserrima est dominantium fovere malignos, eisque suppeditare alas, ut fiant peiores, quando eas natura denegavit cunctis veneniferis animātibus, ne plus nocerent.

Petitio bona arridet Deo.

3.Reg.3.

Dan.3.

Ezech.31

Princeps mundanus suos protegat.

399 Petit à Deo Salomō probum cor, & Deus animadvertit quód non petierit vitam diuturnam, uberes divitias, & acerbam de suis hostibus sumēdam vindictam, cùm hi omnes affectus á bono corde nō pullulent. Notavit Deus Salomonis moderationem in postulando; quia nativa desideria Regū Israélis eo tendebāt, ut diu viverent cum libertate, multas opes cōgererent ex cupiditate, & vindictam de suis hostibus sumerēt crudelitate. Pollicetur Deus largiter Salomoni omnes felicitates, sed diuturnam vitam ea conditione, ut sit justus ac

Petitio Salomonis.

3.Reg.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Vita sine probitate non durat 3.Reg.3.

pius instar parentis Davidis: *Si autem ambulaveris in vijs meis, & custodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos*. Quibus significavit duratione carere improbos, & nullam minùs securam esse vitam, quám quæ vitijs nutritur, ac nititur; siquidẽ inter majorem celsitudinem, & profundius præcipitium nullum spatiũ interjacet.

Peccata vitam tollunt.

400 Plures Israèlis principes ob sua flagitia breviter ac infeliciter suorũ manibus periere; nec fuere pauci Romani Imperatores, quibus suæ turpitudines exitu miserrimo idem inflixere supplicium: breviter vixere, quia nequiter. De multis veteribus Patriarchis habetur in S. pagina suos dies implevisse: quód neque de primo parente Adamo, neque de alijs peccatoribus fertur. Nam peccatorum dies æqué vacui sũt duratione, ac meritis. Prior in lucem editus fuit Caimus, quàm Abel: nam semper nequitia tentavit præcedere innocentiæ. Verũ Moyses de utroque locutus, exordium capit ab Abele: *Fuit autem Abel pastor ovium, & Cain ægricola*. Cur non exorditur á Caimo utpote seniore? Quia Caimus perversus, Abel justus: antiquitate præcedere nequit virtute inferior: major natu esse non potest, qui probus non est. Corã Deo non plures annos numerat qui longiorem ætatem habet, sed qui majori virtute pollet. Homines ex numero annorum, Deus ex probitate morum ætatem cõputat.

Antiquitas cum sola probitate.

Gen.4.

Ætas ex moribus.

401 Instructus ac illustratus Salomon omni scientiarum genere, suum regimen auspicatus est tanta omnium existimatione, ut à suis reputaretur plus quám humanus, & ab exteris quæreretur tanquàm divinus. Fuit Salomon adeò potens, ut nihil aggressus fuerit, quod non consequeretur. In eo fuere pares magnitudo sapientiæ, & felicitas potentiæ. Templum, quod excitavit, magnificum; civitates, quas munivit, ingentes: palatia quæ condidit, & ornavit, pulcherrima: majestas in universo & omnigeno famulatu admirabilis: thesauri, quibus potitus est, opulentissimi: clientes, classes, equitatus, & omnis bellicus apparatus innumerabilis: tanta denique Salomõ excelluit magnitudine, ut toti orbi admirationi, totius orbis principibus terrori fuerit.

Salomonis felicitas.

3.Reg.4.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo Salomonis cum Dei magnificentia.

402 Satis perspeximus beneficia quibus magnificus & munificus Deus Salomonem cumulavit; at quænam Salomon pro tãtis beneficijs reposuit? Illa meliùs diceret silentium, quám novit calamus exprimere. Majori sapientiæ acceptæ correspondit Salomon peccato magis ignorante & stulto. Inter omnes ignorantias & stultitias maxima fuit illius insipientis qui dicebat in corde suo non esse Deum. Ignorantiæ huic

Ingratitudo Salomonis.

Psal.52.

Idololatriæ stultitia.

huic simillima est eorũ, qui multos colunt Deos; nam in re ipsa idem est negare, atque multiplicare divinitatem; si enim Deus unus non est, nullus est. Si monstrosum foret corpus absque ullo capite, æquè monstrosum esset corpus: quod Plura haberet capita, quàm Cerberus, aut Hydra illa, cujus extinctione Herculis virtus enituit.

Iniquitas idololatria.

403 Reputavit Job idololatriam inter iniquitates maximã; nam idololatra naturalem legem frangit, honorem Deo debitum impendendo lignis, lapidibus, & alijs creatis rebus, quod magnopere adversatur naturali lumini, docenti, seu dictanti res omnes creatas suam referre originem ad Deum tãquàm primam causam, & omnium authorem, proindeque infinita perfectione, ac virtute pollentem. In tam crassam & stolidam ignorantiam incidit Salomon ex ingratitudine. *Depravatum est cor Salomonis per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.*

3.Reg.11

Mulier quam sit damnosa viris.

404 Prima ac præcipua idola, quæ Salomonis sapientiam obtenebrarunt, fuere mulieres, utpote viris admodum periculosæ. Ab illis neque sapientia Salomonem, neque fortitudo Sansonem liberavit; sunt idola potentiora, & damnosiora, cùm occidant homines qui adorantes pro illis moriuntur. *A muliere initium factum est peccati, & per illum omnes morimur*. Ut diabolus Evam deciperet suasionibus longum cum illa conseruit sermonem: ut Eva suaderet Adamo esum pomi vetiti, satis fuit pomum offerre: *Dedit que viro suo, qui comedit*. Ut Eva succumberet sermo tam longus, multiplicatis rationibus; ut Adamus succumbat satis est pomi oblatio? Ita: quia diabolus indutus serpente suasit Evæ, & indutus ipsa Eva suasit Adamo; certè potentior est diabolus instar mulieris, quàm instar serpentis ad labefactandam inonocentiam: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adoraverunt Deos earum*. Potentior fuit societas & familiaritas fœminarum, quám furor militum Madianitarum, ut in rebus temporalibus, ac spiritualibus Israèlitas destruerent.

Ecc.35.

Gen.3.

Mulierit potentia.

Num.25

Princeps temperatus.

405 Maxima principis excellentia est plus sibi, quám alijs dominari: qui ad se temperandum impotens est, alios temperare nõ potest. Ubi primùm Adamus deliquit, à paradiso ejectus est, privatus illius custodia, quam Deus ipsi commendaverat: *Vt custodiret illum*. Quia perperam custodiret paradisum, qui se nequivit custodire. Emancipavit se suis fœminis Salomon, & desiit esse homo, nedum Princeps: quia ut rationem hominis conservaret, libertatem retinere debuit, & ut princeps esset, omnino liber, nec alieno arbitrio subditus esse oportuit.

Gen.2.

Libertas Principis inesse debet.

406 Interrogavit Christum Pilatus, an Rex Judærum esset: & Dominus respondit suum regnum de hoc mũdo non esse, quasi si in hoc mundo regnaret, suorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ministrorum ope evaderet Judæorum vincula: *Ministri met utique decertarent, ut non traderer Iudæis.* Ioan.18. Christus re vera Dominus erat totius mundi, & jure hæreditario Judæorum Rex: at se non reputabat Regem, quandiu traditus Judæis, eorum potestati subjacebat: nam regnum, coronam, & principatum amittit quicunque Princeps alterius arbitrio subjacet. In cruce regis titulum non respuit, quia ibi, ubi hominum redemptionem consummavit, se á Judæorum vinculis eripuit. Princeps esse debet omniũ in communi, sed nullius in particulari: hac enim doctrina Principes Christus imbuit. Retraxit Zaram manum, quam senserat filo ligatam (tenui pendet filo imperium maximum) quia intellexit, imperio idoneum non esse, qui suæ manus liberum usum nõ habet. Judicavit Principis actionem non esse subjici alieno arbitrio, præsertim fœminæ, & ideo non acquiescens illius consilio oppositum executioni mandavit. Princeps alieno arbitrio nõ tradatur

407 Salamon se ignavè addixit mulieribus, & Alexander generose despexit quandam pulcherrimam sibi á suis ducibus allatam: quia intellexit se fœdare majestatem, si fragili se pulchritudini subjiceret. Alexander novit esse Princeps, & Salomon esse desiit: nam puritas est distinctivus character animi regij, & Salomon, cùm foret sapientissimus, imbecillitati maximæ succubuit. Imbecillitas maxima nostræ carni inest: & in Salomone culpa gravior, & opprobrium fœdius. Gravior culpa, quia cùm seiret humanam carnem elevandam esse, ut in throno Altissimi adoraretur, eam reddidit brutis ipsis abjectiorem. Opprobrium fœdius, quia dehonestavit familiam, cujus Deus caput est, & nullum inter homines opprobrium fœdius, quám deturpare suis sceleribus majorum suorum sanguinem. Pulchritudini subjecta majestas.

408 Nullum flagitium divinã magis indignationem provocat quàm effrænis concupiscentia. Populus Israèliticus se frequenter depravavit turpissimis idolis obsequendo, & illum Deus puniens conservabat. Se depravavit præpostera libidine Sodoma, & talem ab indignato Deo pœnam sustinuit, ut illius non remaneret vestigium, nisi in solis cineribus. *Subvertit civitates has, & omnẽ circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.* Gen.19. Quid? Si idololatria majus scelus est quám quodcunque á concupiscentia erumpens, cur in hoc Deus graviùs animadvertit? quia in concupiscentia major apparet ingratitudo hominis. Cùm enim homo creatione accepisset in se similitudinem Dei, & Deus incarnatione sibi adjunxisset naturam, & similitudinem hominis, concupiscentia deturpat ingratus homo, & reddit abjectiorem brutis ipsis carnem illam, quam creator supra omnes Angelorũ hierarchias sublimavit. Confusione linguarum punivit Deus audaces Concupiscentia punitur.

daces contra divinam immensitatem: *Confundamus linguam eorũ.* Gen.11. Verùm depravatos in suis concupiscentijs omnino extinxit universali diluvio: *Delevit omnem substantiam, quæ erat super terram.* Gen.7. Quia licet audacia volentium expugnare cælum fuerit major, tamen culpa turpissimorum ingratior fuit. Quia cùm forent redimendi à Deo humana carne opprobria & dolores passura, Deum offenderunt maculata & deturpata ipsa carne, quã á Deo acceperant.

409 Prima malorum omnium Salomoni labes & radix fuit ingratitudo: si enim gratus foret, infidelis non esset. Adolescentis Josephi pudicitiam tentavit impudica domina, cui Josephus demiratus ait non posse se offendere dominum sui, cui valde erat obstrictus, nec Deum suum, à quo acceperat vitam & libertatẽ: *Quomodò ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum.* Gen.30. Gratitudo igitur eripuit Josephum de manibus impudicæ dominæ, eũque totius Ægypti dominum constituit. Illa enim multum confert, ut quis fidelis, ac felix evadat. Ingratitudo radix malorum.

410 Erat Josephus vir justus, & ab illo patrando scelere abstinuit metu priùs ne Putipharẽ, deinde ne Deũ offenderet: *Quomodò ergo possum hoc malum facere?* Nam circa culpam contra Deum versatur misericordia, circa offensam præsertim ingratitudinis cõtra proximum, justitia: & certè peius est fieri ingratus, quám peccator: nam peccator, quãvis differat solutionem, non negat debitum, ingratus verò ut neget obligationem, ipso debito benefactorem offendit, Distulit bonus latro solutionem usque ad patibulum, in eo tamen se debitorem fastus est: *Nos quidem justè, nam digna factis recipimus.* Luc.23. At Judæi ut negarent debitũ redemptionis, & Christum vità privarèt, impulsi sunt ipso beneficio assumptæ carnis humanæ: *Quia cùm homo sis, facis te ipsum Deum.* Ioan.10. Certè mirandum est quòd creaturæ inter omnes nobilissimæ: ac sapientissimæ, qualis Lucifer, Adamus, Salomon laberentur in pessimum vitium ingratitudinis: cũ sit idem ingratum atque ignorãtem esse. Quid igitur in causa est, ut evadant turpiter ingrati, qui sapientiã prædíti, & mentis perspicacis compotes sunt? Superbia, qua excæcati volunt omnia suo judicio deferri: est arrogãtia pinnaculum, ex quo ruunt præcipites, qui de sua sapientia sibi complacẽt, ac inaniter intumescunt. Proximi offensa quãm gravis. Sapientiã ingratitudo.

§. TERTIUS.

Ingratitudo cupida Salomonis.

411 Fuit Salomon idololatra & cupidus: nam idolum cupiditatis sceptro inest: & quidẽ pessima ingratitudo est Principem flagrare cupiditate erga subditos: nam subjectioni (est subjectio maximum in humanis donũ) quam accipit á subditis, correspondet, volens elicere ab eorum Cupiditas Principis est ingratitudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

venis ſanguinem, qui eſt fons vitæ. Fuit Salomon adeo divitiarũ avidus, ut cùm polleret theſauris opulentiſſimis, ſuos tributis multiplicatis vexaret. *Pater tuus duriſſimum jugum impoſuit nobis* (dicebat populus ad Roboanum ejus filium) *tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui*. Nullus in Principe major error dari poteſt, quàm quærere cum diſcrimine, quod ex beneficentia relinquendum eſt: ſiquidem major virtutum gloria in boni firmitate collocatur. Regnum turbat, & periculo exponit ſubditorum obedientiam Princeps cupidus: nam cupiditas cum ipſo ſceptro affert tyrannidem.

3.Reg.12

Princeps eſſe debet paſtor.

412 Princeps eſſe debet paſtor, & non mercenarius erga ſuos: paſtor gregem ſuum paſcit, mercenarius ſe paſcit de alieno grege: Deus verò ægrè fert commutari amorem utilitate: *Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum* (loquebatur Deus de Principibus Iſraelis) *& ceſſare faciam eos, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant amplius: paſtores ſemetipſos, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in eſcam*. Noluit eos ſuum populum paſcere, quia cũ debuerint paſtores agere, agebãt mercenarios. Paſtor tuetur gregem, mercenarius deſtruit: nam ille regit ductus amore, hic cupiditate. Principes autem Iſraelis adeo erant cupidi, ut ſe ſolos vellent paſcere. Suos Chriſtus diſcipulos conſtituerat mundi paſtores, & illis dixit poſtea mitti ſicut oves inter lupos: *Ecce ego mitto vos, ſicut oves in medio luporũ*. Quid? ſi facit paſtores, quomodò mittit tanquám oves? De ove detrahitur lana & lac, ut alij veſtiantur ac ſuſtententur: & hoc Principis onus eſt ſibi demere in aliorum remedium, & non exuere alios, ut ſe induat. Conſtituit igitur Chriſtus diſcipulos ſuos paſtores, & oves: paſtores ut ſuas oves paſcerent: oves, ut ſe ipſis ad veſtiendum & alendum opem ferrent.

Ezech.34

Matth. 10.

Tributa parcè exigat Princeps.

413 Non defuere olim qui ſuadebant Alexandro, ut tributa à ſuis populis exigeret, quibus ille: Imitari placet bonum hotulanum; qui in plantando potiùs quám in avellẽdo collocat induſtriam. Documentum politicum eſt utile omnibus, ſervare plantam, ut fructum proferat: & non deſtruere gregem pro nimiùm tondenda lana, & lacte exprimẽdo. Deliquit Adamus in paradiſo, & induit ſe ovinis pellibus: *Fecitque eis tunicas pelliceas*. Pro Adami peccato abolendo natus Chriſtus induitur pano: *Panis involutum*. Nam Adamus tanquam Princeps peccator parvi fecit excoriare oves, ut ſe induetet, Chriſtus ut juſtiſſimus Dominus veſtitur pano, qui ex lana conficitur abſque detrimento ovium. Tempeſtivè gregem tondere ac mulgere, paſtoris eſt: excoriare, & ſanguinem elicere, tyranni. *Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem.*

Gen.3.

Luc.2.

Prov.30.

414 Tributa ſunt imponenda populo temperatè, & advertenter: quia non tam recuſat populus vitæ pericula ſubire, quàm fortunarum pati detrimẽta: præſertim quando ipſas fortunas ſudor, vel ſanguis comparavit. David maluit ſuſtinere ſitim, quám bibere urceum aquæ ſuorũ militum partæ ſanguine. Roboam illius nepos ob immoderata tributa regnum & ſubditos amiſit: *Receſſitque Iſrael à domo David uſque in præſentem diem*. Theopõpus Lacedemoniæ Rex nõ nulla tributa, quæ Reges anteceſſores impoſuerant populo, remiſit: & cùm ejus uxor quereretur relinquendum ſucceſſori Principi regnum tenue, reſpondit: *At relinquo diuturnius*: quaſi ex tali tenuitate ad majorem firmitatem regnum vires ceperit: Quando tributa immodica ſunt, regni duratio modica eſt: quia innatus dolor torquet omnes. Non ſuſtinet populus emitti ſanguinem é venis, quibus aſſiduo labore, partũ retinet: nec patitur nobilitas manere ſine privilegio ſanguinem, quem ad majorem ipſius ſplendorem profudit.

Populus cautè tractandus a Principe.
2.Reg.23
3.Reg.12

Princeps debet levare & non gravare ſubditos.
Gen.2.

415 Merſus ſopore gravi erat Adamus, quem Deus illi immiſit, ne ſentiret ablationem coſtæ eripiendæ, ut formaretur Eva: *Immiſit ſoporem in Adam*: quicunque enim vigil dolet vehementer de re ſibi ablata. Princeps optimus magnopere curare debet, ne ſit oneri ſubditis. Suadebat diabolus Chriſto in deſerto, ut ſe daret præcipitem fiſus adventu ſubito Angelorum, qui offenſionem omnem cadentis depellerent manibus portantes: *Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te*. Diſplicuit Domino adducta ratio, & illico declaravit illum tentatorem eſſe: *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Quia Rex optimus ſemper renuit onerare, nec permittit à ſuis unquã ſubditis portari, præſertim inaniter, & inutiliter. Quando opus fuerit aliquid ab illis auferri (ſicut Deus abſtulit ab Adamo) ita fiat, ut non doleant. Præcipua Regis cura ſit omnibus conferre, & à nullo auferre, & ſic non erit populis importunus.

Matth.4

Liberalitas dat titulum Regis.

416 Donando conſervat Rex titulum, auferẽdo, ſeu recipiendo perdit. Quando Magi inquirebant Chriſtum, Hieroſolymam intrantes dicebant: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum*. Ore pleno Chriſtum appellantes Regem: quando verò ingreſſi ſunt locũ, ubi Chriſtus erat, appellatur puer: *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus*. Cut antea Rex, poſtea vocatur puer? Qui ante ingreſſum domus illius magi accipiebant á Chriſto, ſcilicet illuſtrationem mentis, impulſum voluntatis, & ſplendorẽ ductricis ſtellæ, quà præviá ferebantur: at poſt ingreſſum, Chriſtus accepit ab illis munera, aurũ, thus & Myrrham. Princeps qui á ſuis ſubditis accipit, nec Regis, nec Domini retinet titulum.

Matth.2.

Quando Chriſtus domũ Magdalenæ intravit, Jeſus appellatus eſt: *Intravit Ieſus in quoddam*

Luc.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Castellum, quando ingressum excipiens Magdalena ad illius pedes sedebat, vocatur Dominus, *Sedens secùs pedes Domini*. Cur hic Dominus, & nõ antea? Quia antea veniebat accepturus hospitium: postea conferebat beneficia ipsi Magdalæ & toti domui. Viderunt fratres Josephum stellis, & ipsarum luce circunfusum, & non ideo indicarunt Regem: suspicati sunt, quando viderunt tritici manipulis circundatum:
Gen.37. *Numquid Rex noster eris*. Quia stellæ designabant luces & splẽdores, quibus Josephus in se clarescceret: manipuli designabant frumentum, quo populum famelicum alens, & satians gubernaret,

Tributa imponendi modus

417 Dicta hactenus reducuntur ad duo, alterum non debere Principẽ tributa imponere absque boni publici causa & necessitate probata: alterum, quando hæc concurrunt, debere subditos suo Principi necessaria suppeditare: quia nec totum sine partibus, nec partes sine toto possunt subsistere. Si lex naturalis obligat subditos ad tuendum suum Principem vitá, quomodò renuent illum tueri fortunis? Humanum corpus ex multiplici genere membrorum coalescit, & omnia, se exponunt periculo, ut depellant sui capitis, vel cordis ictum: quia vita in utroque sita est. Sicut hæc naturalis lex adstringit corpus humanum, ita & politicũ, cujus caput & cor Princeps est, quem subditi tenentur defendere tanquám membra inferiora. Injunxit Christus Petro, ut iret piscatum, ad solvendum tributum Cæsari: misit Petrus rete in mare, & cepit piscem, in cujus ventre invenit monetam, ut solveret: *Illum sumẽs da eis pro me, & te.* Videbatur supervacuus labor iste, cùm ex deposito collegij tributum solvi posset: cur igitur vult Christus defatigari Petrum, & miraculum in pisce patrari? Omnes Christi actiones fuere nobis pro documento. Voluit nos docere esse homines obstrictos ad solvendum tributum non tãtum ex bonis, quibus absque labore partis fruuntur, sed etiam ex illis, quæ multo suo labore comparant: debere singulos fatigari, & etiam si possint, miracula edere ad tuendam & cõservandam remplublicam: debere neminem potentem esse ad non solvendum, cùm Christus se miraculis potentem exhibuerit, ut solveret. Ghristus noluit immunitatem à tributis: & qui sunt qui velint esse magis immunes quám Christus?

Matth. 17. *Tributũ solvendum etiã cum labore.*

Principi alendus, & tegendus à subditis.

418 Incumbit subditis de suis fortunis opem ferre principi egeno. Vidit Isaias duos Seraphinos sex alis instructos: *Duabus volabant*, reliquis quatuor tegebant vultum, & pedes Dei. Animadverto quòd hactenus animadvertit nemo, scilicet, si alæ ad volatum collatæ sunt, cur Seraphini duabus tantúm volant, & quatuor Deum tegunt: nonne satiùs fuit quatuor volare, & duabus tegere? Locus, in quo Seraphini Deum vident, objecti dubij

Isai.6.

dubij solutionem reddet: locus est thronus: *Vidi Dominum sedentem super solium*. Thronus ille repræsentabat crucem, quæ sicut Dei corpori tormentum & egestatem, ita illius gloriæ & majestati solium præbuit. Cum igitur Seraphini Deum videant in cruce Regem pauperem ac nudum, se privant alarum usu, & volunt minùs volare ad celsiora, ut suo principi opem ferant. Quando Christus triumphans Hierosolymam ingressus est cives se exuebant pallijs, ut projicerent ad illius pedes: *Sternebant vestimenta*
Marc.11 *in via*. Cur in hoc solo ingressu ad Christi obsequium se privarunt vestimentis? Quia Christus ingrediebatur tãquám Rex pauper juxta Zachariam: *Ecce Rex tuus venit tibi pauper.*

Zach.9. Tributa imponendi modus.

419 Contributio esse debet proportionata, suavia media, spõtánea executio, temperati ministri, pauca tributa. Nam deficiente proportione contributio evadet injusta: si media fuerint dura, non erunt tolerabilia: violenta executio multis exponitur periculis: ministri immoderati sunt perturbatores: multiplicata tributa Principis fidem ac moderationem infirmant. Vidit in somnis Nabuchodonozor arborẽ, quæ suum exprimebat imperium, & sacer textus in illius ramis & folijs notavit pulchritudinem, infructibus nimietatem: *Fo-*
Dan.4. *lia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius*. Fructus regalis arboris sunt contributiones, quas solvunt Regi subditi: idcirco sacer textus commendavit ramos luxuriantes folijs, & non fructus: cùm enim forent nimij, boni esse non poterant: plus conferunt ad destructionem, quám ad remedium: & præcipuum onus sceptri est conservare? Notavit Salomon carere Rege locustas: *Regem locusta non habet*. Et quanvis non subdiderit rationem, ea videtur innotescere: quia cùm hujusmodi animalcula versentur in destruendo ac vastando, non poterat inter illa dari aliquod, quod regalem coronam merererur.

Principis est conservare, & non destruere. Prov.30.

Supplicio puniti Regis in documentũ. 3.Reg.11

420 Punivit Deus Salomonẽ tanquàm ingratum & cupidum, ut hoc supplicio Regibus documentum daret. Filium ejus Roboamum spoliavit decem tribubus Israélis, & impendit illarum sceptrum Jeroboamo subdito: ut intelligerent mortales discrimen inter Principem & subditum in sola Dei manu situm esse: conservationem sceptri ab ejus justo ac moderato usu pendere. Declaravit Salomoni relinquere tribũ Judææ, & Hierusalem filio ejus Roboamo propter Davidem, ut intelligeret memoriam Principis grati, immortalem, ingrati, caducam esse. Præterea injũxit Deus prophetæ Ahias, ut scinderet pallium in partes duodecim, quando Salomonis pronunciaret supplicium. Hac enim significatione possent novisse Principes se ingratitudine lacerare purpuram, suis liberis relinquendam: siquidem illam induunt, ut æqué dominentur subditis hominibus, & proprijs passionibus.

Ingratitudo lacerat purpuram.

Universidad de Deusto Biblioteca

Beneficijs offendere ingratitudo maxima.

421 At cur punit Deus Salomonem tanquám ingratum prædictis significationibus, cùm videamus tot ingratos impunè trãsire? quia Salomon inter omnes principes majora à Deo accepit beneficia sapientiæ & magnitudinis, & beneficijs ipsis offendere, maxima offensa est. Quænam gens flagitiosior & perversior quàm Sodomitica & Samaritana?

Ezech.16 Et tamen judicavit Deus peiorẽ Judaicam: *Vicisti eas sceleribus tuis.* Sodomitæ & Samaritani vivebant sine templo & lege, absque sacerdotibus & prophetis: Judæi fruentes his omnibus beneficijs, violabant legem, prophanabant templum, despiciebant sacerdotes, occludebant aures prophetis. Igitur rectè infertur Judæos fuisse peiores: nam obstrictior est ingratior: & qui plus debet, ingratitudine plus offendit: siquidem ibi majus delictum, ubi major est favor.

CAPUT VIII.

Ingratitudo politica Ieroboami cum impietate portavit supplicium Dei.

§. PRIMVS.

Impia, ut vocant, ratio status fecit ingratum Ieroboamum.

Ingratitudinis cæcitas.

422 INgentes esse solent errores ingratitudinis politicæ, cui cùm desint oculi ad videndum, superest cæcitas ad errandum. Declarato Jeroboamo Regi decem tribuum, dixit propheta Ahias Dei nomine, si gradum faceret per semitas justitiæ & veritatis, ut fecerat Rex David, fore ut ejus familia & posteritas retineret sceptrum. Conservatio enim Principum in sola justitia & veritate sita est. *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus: utrùm bovem cujuspiam calumniatus sum, si oppressi aliquem.* 3.Reg.11 Ut Samuel se commẽdaret Principem sanctum, cur loquitur de justitia, & veritate, quam observaverat, & non de puritate qua splenduerat, præsertim agnoscẽs regimen Heli antecessoris perijsse ex impunitate filiorũ? 1.Reg.12 Recèns erectus erat Saul in Regem Israèlis: idcircò propheta meminit de virtutibus, quæ magis Regem decent, qualis justitia & veritas.

423 Contulit Deus Jeroboamo sceptrum & cõsilium, ut perpetuaret, & certè plus contulit dans consilium, quám sceptrum: nam collato sceptro constituit dominum Israèlis, dato consilio voluit esse dominum suarum passionum: & quidẽ plus est dominari sibi, quám universo mundo: nam imperium mundi cadit in bonum falsum & caducum, imperium rationis cadit in bonũ verum & spirituale animæ, quod æternum cùm sit, stat pluris universo orbe. *Bonum animæ pluris est universo mundo.* Diabolus volens expugnare & in suam ditionem redigere animam Christi servatoris, illi obtulit totum mũdum: *Hoc omnia tibi dabo.* Quia tanquã peritus & industrius mercator probè noverat oblato, & etiam dato

dato universo orbe emere vili pretio bonum spirituale animæ, utpote inæstimabilis valoris.

Consilium bonum est magnum beneficium.

424 Cùm verò esset beneficium sceptri magnum existimatione hominum, & re ipsa majus beneficium consilium Dei, Jeroboamus utrique beneficio ita malè correspondit, ut ex quadã falsa status politici ratione Deũ deserverit factus idololatra. Timuit Roboamum Regẽ Judææ, & proprijs diffidit subditis: nam ingratus ambitiosus omnia timet, ac diffidit omnibus: ut igitur suos à conspectu Roboami faceret alienos, & à sacrificijs, quæ Hierosolymis fieri contendebãt, duos erexit adorandos vitulos in Bethel & Dan, prætextu novæ religionis. 3.Reg.12 *Excogitato consilio fecit duos vitulos, & dixit eis nolite ascendere in Hierusalem.* Unum vitulum antea adoraverat populus: duos conflavit, & adorandos proposuit Jeroboam: prius peccatum populi, posterius Regis fuit: semper enim majorem Principum majora sunt peccata.

Aurum efficax ad expugnãdum. 3.Reg.20

425 Ex auro fuere idola, ut auri rutilantis splendor oculos Israèlitarum perstringerent: *Si lapsus fuerit, erit anima pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.* Videbatur sufficere ad intentum Micheæ corporalis illa pœna infligenda illi qui fugitivum servum dimitteret: cur addit aliam solvendi aurum vel argentũ pro illo? Volebat compellere Acab, & ideo fecit mentionem de solvendo argento, ut si manus non daret territus priori pœna, saltem timore solvendi argenti talentum se subjiceret: nam aurum & argentum sunt arma potentiora ad expugnandum animos rebelles: & certè idolum, cui majorẽ exhibebant cultum Israèlitæ, aurum & argentum fuit.

426 Tres parit ingratitudo errores, nescientiam, infidelitatẽ, dolum: ignorat ad negandum debitum: est infidelis, quia fidecaret: decipit, quia malitiam parentem agnoscit. *Ingratitudo quos errores gariat.* In hos omnes incidit errores ingratus Jeroboamus. Deum nescivit, quia illi non credidit: negavit debitum factus idololatra ad conservandũ sceptrum. Incredulos deserit Deus, Spiritu Sancto attestante: *Væ dissoluti corde, qui non credunt Deo, & ideo non protegentur ab eo.* Eccl.2. Nam idem est negare Deum, atque illi non credere: si enim Deus non foret veritas, Deus non esset. Quando Christus exposuit discipulis se ab eis discessurum, Thomas agnoscendi Dominum cupidus, dixit se ipsos nescire quó tenderent, & viam qua tenderẽt, cui Dominus: *Ego sum via, veritas, & vita.* Ioan.14. Quid? Si Christus se discipulis tanquám Dei filium intendebat manifestare, cur non dicit se regredi ad Patrem, à quo fuerat egressus? *Veritas Christum ostendit.* Ioan.13. *A Deo exivit, & ad Deum vadit.* Quia voluit ut intelligerent discipulos ipsum ex veritate filium Dei esse agnoscendum; nam via ad reperiendũ Deum veritas est, & ipse Deus veritas, & vita nostra est. *Ego sum via, veritas, & vita.*

Veritas conservat Principẽ.

427 Fuit Jeroboamus ingra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus obliviosus in non adhibendo fidem Deo,& idololatra ob rationem,ut vocant,status, nam hujusmodi politica ratio Principũ Deus, seu idolum est, proindeque inter omnes iugratitudinis error pessimus. Siquidem ingrati ac stulti Principes,cùm accipiant sceptrũmà manu divina,illius cõservationem quærunt in mendacio humano. Tres sunt veritates quæ tuentur ac servant Principẽ,veritas in lege, veritas in justitia,& veritas in verbo. Videtur Deus pluris veritatem, quàm se ipsum facere: nam ad ferendum testimonium de verbo Dei. Venit Baptista. *Vt testimonium perhiberet de lumine*. At ut testaretur de veritate, venit Filius Dei. *Ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*. Qui autem non æstimat veritatem, Deum contẽnit, qui est ipsamet veritas. *Ego sum veritas*.

Veritas quanti fiat à Deo Ioan.1.

Ioan.17.

428 Scelus maximũ Jeroboami pollulavit ex fictione, ex qua suos subditos reddidit infideles: & certé omni caret fide ac religione qui fingit: nam fictio coalescit ex malitia & mendacio, cũ quibus neque fides, neque lex tuta esse potest. Christus in templo dejecit pecuniam,& mensas collybistarum, quas invenit; *Nummulariorum effudit æs*. Cur non dejecit aves, quæ ibi vendebantur, sed solum præcepit, ut auferrentur? *Auferte ista hinc*. Quia pecuniam ferebant in templum prætextu religionis ac pietatis, cum re vera sua lucra & emolumenta intenderent. Foris ostendebat se velle suppeditare necessaria sacrificijs, & sola intus cupiditas attendebatur.

Fictio & mendacium detestabilia.

Ioan.2.

429 De bono & perfecto viro dixit Propheta; *Qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo*. Ex qua radice illi provenit nec dolos nectere, nec fraudes meditari? Quia bonis fragilibus ex cupiditate non devoverat cor suum. *Non accepit in vano animam suam*; Immodicus enim bonorũ temporalium amor in cor humanum fraudes ingerit. Religione ficta, & mendaci voluit Jeroboamus conservari, & ex illa decidit in interitũ; Deus enim diu non sustinet fraudulẽtos. *Mittite eum in tenebras uxteriores*. Cur tanta celeritas in expellendo hoc homine á convivio, quo cælestes nuptiæ celebrãtur? cur non expectat Dominus nuptiarum finem, ut tradat ministris torquẽdum? Quia cùm esset peccator cupiebat videri justus mẽsæ inter justos accumbens. Et quanvis Deus interdũ sustineat peccatores manifestos, at non dissimulat in puniendo Jeroboamos fictos, & fraudulenter tectos, omnes á se & á suo regno ejicit.

Fraus & mendacium quid odibile. Psal.23.

Matth. 22.

Hypocrisis odibilis Deo.

430 Deservit Jeroboamus legem Dei, & rationem politicam conservandi statum fecit religionem: *Excogitato consilio*. Et potest verti in dubium, quinam fuerit ex erroribus major, deserere legem Dei, an subjicere legem Dei politicæ rationi? Pessimus error apostasia est: sed major malitia velle de errore religionem facere: cùm sit honorem Dei vertere in ipsius offensam non sine maxima injuria. Anima reipublicæ est lex divina, quæ si etiam non animet politicam status rationẽ, hæc manebit teterrimũ cadaver pertinens ac perducens ad Erebũ: proindeque in æternum exitium.

Politica contra Dei legem pessima. 3.Reg.12

Religio & justitia in Principe.

431 Rex pollere debet religione ac justitia: religione Deo satisfacit, justitia subditis. Habet se Rex instar navarchi, qui ut dexterrimè navim dirigat, modò elevat in cœlum oculos, modò dejicit in mare: suspicit cælum, ut observet stellas duces, despicit mare, ut declinet brevia & syrtes, ne infelici pereat naufragio. Volens Deus favere populo suo, dedit illi geminum gubernatorem, scilicet Aaronem & Moysen fratres, alterum sacerdotem religiosum, alterum judicem integrum, ut significaret in Rege optimo conjungendam esse fraterno nexu religionem Aaronis, & justitiam Moysis. *Melchisedech Rex Salem sacerdos Altissimi*. Melchisedech idẽ valet, atque Rex justitiæ, & ideo Rex optimus, quia simul Sacerdos & Rex conjunxit in se uno religionẽ erga Deũ, & justitiam erga homines: quia optimo Regi nihil magis præ oculis est, quám religio vera, & justitia.

Gen.14.

§. SECUNDUS.

Maximum in Principe scelus est malum exemplum, quo præit alijs.

432 Decepit Jeroboamus se ipsum, ac decepit subditos suos falsa religione. *Fecit duos vitulos*. Decepit se ipsum: quia sceptrum diu stare nequit absque legis divinæ observantia. Per Danielem prædixit Deus imperij ruinam; *Cum deficiet hostia & sacrificium*. Christus sic minatus est Hebræis: *Relinquetur vobis domus vestra deserta*. Et subdens exitij, seu vastitatis causam, ait: *Dico enim vobis, non me videbitis amodò*. Deo recedente & abeunte, regnum deficit.

Religionis defectus est imperiorum ruina. 3.Reg.12 Dan.9. Matth. 13.1

433 Decepit Jeroboamus subditos suos, quia se gerens authorem idolorum omnes in idololatriam impulit, proindeque inter reliquos idololatras primatũ tenuit. Reliqui enim acceperunt, Rex ipse exemplum præbuit: & quidem præbere malum exemplum est maximum in Principe scelus. Nam peccatorem esse, ingratitudo hominis est: authorem peccati esse, ingratitudo dæmonis. Quotiescunque sacer textus meminit de idololatria Israélis, nominat Jeroboamum tanquám sceleris hujusmodi authorem: *Qui peccavit, & peccare fecit Israel*. Principis enim exemplum malũ non solum reddit illum authorem peccatorum totius regni, sed facit, ut ea omnia subditorũ peccata in ipsum Principem recidant,

In malo exemplũ Regis pessimum.

Peccata populi in Principẽ recidunt. 3.Reg.14

Universidad de Deusto Biblioteca

dant, ſintque illi & alijs communia. *Ab alienis parce ſervo tuo.* Efflagitabat David veniam peccatorum, quæ ſubditi commiſerant, eo quód ea ſibi, malo exemlo appropriaverit. Pſal.18.

434 Facit ad proximé dicta ſermo Chriſti cum Nicodemo: *Teſtimonium meum non accipitis*. Si Chriſtus ad unum Nicodemum loquitur, cur videtur extendere ſermonē ad plurimos? Erat Princeps inter Hebræos Nicodemus: *Princeps Iudæorum*: idcircó in eo delicta ſubditorū arguebat; nam populi delicta Princeps in ſe recipit. Eſt ſcelus Principis cū ipſo ſublimatum in ſolio, atque adeo cùm debuiſſet omnibus parere deſpectum, & abominationem, ſolet reverentiam & amorem cōciliare. Diabolica malitia non excogitavit fraudem callidiorē, ut ad flagitia provocaret, quám flagitioſos, omniqne turpitudinum genere contaminatos homines fingere Deos; quia ſic poſſent indivinitate illa ficta ſuorū ſcelerum exemplum ac excuſationem reperire. Fœmina illa flagitioſa, quæ potabat homines abominationibus, elevata apparuit ſuper montes: *Septem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet*. Addit ſacer textus plurimos ad perditionem confluxiſſe: proclive enim fuit quód homines ad peccatum ſublimatum, & honoratum accurrerent. Opus eſt igitur ut Princeps à ſe abjiciat, & deſpiciat ſcelera, ne à ſubditis magni fiant.

Principis ſunt peccata ſubditorum. Ioan.2.

Apoc.7.

435 Simillimi ſunt ſubditi rotis Ezechielis, quæ ſemper ſequebantur motum Cherubini præeuntis: & quidem homines plus moventur exemplo, quám lege: nam lex via eſt longa, exemplum ſemita brevis. Si optima exempla vim habent multam ad excitandum, peſſima longè potentiùs & efficaciùs excitant. Satis non fuit optimum exemplum Moyſis ut ab idololatria deterreret populū: *Peccavit populus tuus*. Et ſatis fuit peſſimum jeroboami, ut in cultum vitulorū impelleret populum, & hic per tot annos deſereret Deum, ejuſque legem; *Qui peccavit & peccare fecit Iſrael*. Dicebat Ægyptiacus philoſophus Principem eſſe Deorū poſtremum, & hominum primū; cùm enim debeat ſectari Deum, & gubernare homines, oportet fieri archetypum cœli, & exemplar mundi. Venenum reconditum intra vas, poteſt occidere unum vel alterum; ſi tamen mittatur in fontem, quó tēdunt omnes potādi cauſá, interficiet plurimos; & ideo maximum in Principe ſcelus eſt exemplū malum.

Exemplī Principis efficacia.

Exod.32

3.Reg.12

§. TERTIUS.

Suppliciū ingratitudinis politicæ Ieroboami.

436 Interemit Jeroboamus ſubditos ſuos veneno falſi cultus; nam vera religio eſt fons, omnibus affluenter vitam impēdens. Propter illius ingratitudinē & infidelitatem Deus ejus familiam ſceptro & vitá ſpoliavit; nam ingratitudinis politicæ errores

Religio falſa deſtruit, ſicut vera conſervat Principes

rores ſecum, cum impietate, portant ſupplicium; & nihil eſt quod ingratitudine conſervetur: ingrata oblivio offendit, infidelitas movet Dei iracundiam, fraus abominationem: *Mundabo* (ait Deus) *reliquias domus Ieroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum*. Poſteritas impiorum evaneſcit tanquám fumus: & quicūque Princeps voluerit ſuam poſteritatem conſervare & perpetuare, debet gratus eſſe, & zelator divinæ legis: nam gratitudo Principis Deum obſtringit, & lex divina obſervantem conſervat. Legem divinam Chriſtus in mūdum attulit, ut ejus obſervatione mundus conſervaretur. Quòd ſi Deus permittit in aliquod tēpus falſum cultum, hujuſmodi permiſſio eſt in hominum ſupplicium, & non in Principum cōſervationem. Hoc exempla vetera teſtantur, recentiora lugent: *Impius facit opus inſtabile: & quaſi tempeſtas tranſiens erit impius*.

3.Reg.14

Legis obſervatio conſervat Principem.

Prov.11.

Suppliciū Ieroboami.

437 Extincta eſt ita breviter familia & poſteritas Jeroboami, ut in ſucceſſorem ejus, & ipſius impietatis filium Nadabab rebellaverit ſubditus ejuſdem Baaſa, & illum vitá ſpolians, ac ſceptro potitus, extinxerit univerſam familiam Jeroboami, juxta ſupplicium à Deo prænuntiatū. Sunt impij & tyranni valde ſimiles fulmini, quod ubi primùm circunfuſo igne corripit, & abſumit omnia, ſtatim evaneſcit. Idcircò Chriſtus juxta Iſaiam aſſimilat fulguri ruinam Luciferi: ſi enim ut impius cecidit, & ut ignis exarſit, etiam evanuit inſtar fulguris. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*. Inſtar fulguris brevi duravit in loco, ubi aſcendere ex ambitione cupidus appetijt; & nam hoc ſupplicium conſequitur ambitioſos deſertores Dei, qualis fuit Jeroboamus, & ejus liberi.

Iſai.14.

438 Verùm ſi Deus gravi illo ſupplicio animadvertit in Principem ob ſcelus vitulorum, quos erexit adorandos, cur non punit ejus ſequaces idololatras? quia author ſceleris omnem meretur pœnam.

Author criminis graviùs punitur.

Inter omnes qui in horto catervatim irruerunt in Dominū, ſoli Malcho Pontificis ſervo Petrus inflixit vulnus, quin in reliquos ullum dirigeret ictum. Cur uno tantum ſauciato, non vulnerat alios? Malchus præferebat laternam, ut alios duceret: qui veró ad malum committendū prælucet cæteris, omne in ſe convertit ſupplicium. Voluit Deus punire Coreb, & cum eo ducentos & quinquaginta viros, eo quód in Moyſen ſeditionem moverēt: tunc Moyſes & Aaron genibus flexis deprecabantur Deum, ne pro ſcelere unius omnes plecteret: *Num uno peccante contra omnes ira tua deſæviet*. Videbantur ex metu quaſi delirantes falſa proponere. Si enim facta ſeditione tot homines deliquerunt, cur de ſolo delicto Coreb mentionē faciunt? quia Coreb fuit caput ſeditionis, proindeque author totius ſceleris, & ideo manebat omnium ſupplicio obnoxius.

Matth. 26.

Peccata multorū tribuuntur uni authori. Num.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. QUARTUS.

Impia ratio politici ſtatus ſemper fuit ruina Principum.

Status impia ratio eſt principum ruina.

439 Elegit Deus Baaſam in pœnam familiæ Jeroboami propter ejus impietatem, ad quód munus, ei confert ſceptrum: verũ Baaſa ſupplicio executioni mandato impius manifeſtatur inſtar Jeroboami. Cur ſic excæcatur, ut non cogitet recẽs exemplum, ad vitandam culpam, & declinãdum ſupplicium? quia Princeps arbitratur in ſola politica ſtatus ratione quantunvis impia cõſervationem habere; & certè ingratitudinem Hebræorum idololatria ſemper aſſociavit. In ſolitudine defecit á Deo populus ad vitulum, quando Deus eum ducebat per miracula: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant*. In terra promiſſionis cumulatus á Deo beneficijs, impletus eſt idolis. *Repleta eſt terra ejus idolis*. Cũ enim eſſet populus ingratus, ingratorũ idolum diabolus eſt, & in diabolo omnes ingratitudinis errores reperiuntur. *Veniſti huc ante tempus torquere nos*. Extrahebat Chriſtus dæmones à ſepulchris: *Occurrerũt ei duo dæmonia de monumentis exeuntes*: Et illi querebantur Dominum, quaſi ab eo torquerentur: at nullum diabolo gravius tormentum eſt, quám offerri ipſi occaſionem ad gratificandum: cum enim ille fuerit primus author ingratitudinis, ideò primum idolum manſit ingratorum.

3.Reg.15 — Exod.32 — Iſai.2. — Matth.8

440 Indignatus Deus contra ingratitudinem Baaſa miſit ad illum prophetam, qui diceret: ſiquidem Dei omnipotentis auxilio fuerat erectus de terræ pulvere ad thronum Iſraélis: & inſtiterat veſtigijs ac erroribus Jeroboami, pro cõperto haberet ſubiturum idem ſupplicium ingratitudinis: nam politica ratio quæ nititur impietate, ſecum portat interitum: *Faciam domum tuam, ſicut domum Ieroboam*. Noto hujuſmodi Dei indignationẽ, ſi enim cor generoſum æquè obliviſcitur injurias ſibi illatas, atque beneficia á ſe collata, cur Deus minatur Baaſa propter offenſam ab eo acceptam, & collatũ illi honorem exprobrat? *Exaltavi te de pulvere, & poſui ducem ſuper populum meum*. Aliter ſe geſſit Deus erga populũ ſuum, quando per legatũ miſſum ad Pharaonem, exegit illius libertatem ad ſacrificandũ in ſolitudine: *Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi in deſerto*. Cũ enim intenderet Deus populum ſuum in libertatem aſſerere, illique tellurem promiſſionis ſubjicere, & prænoſceret illius rebellionẽ in deſerto, ſolum recordatur ſacrificij, quod ab ipſo populo ſperabat: nam generoſus animus æquè immemor eſt injuriarũ, quas accipit, & beneficiorũ, quæ confert: ſolumque recordatur impenſi ſibi obſequij.

Impietas fert exitium. — 3.Reg.16 — *Memoria beneficij, oblivio injuriæ.* — 3.Reg.16 Exod.5.

441 Servator Dominus quando á peccatis, ſeu injurijs Deo illatis abſolvit Magdalenam, coram Phariſæo eam multum commẽdavit de acceptis obſequijs, & pec-

Oblivio malorum in Deo. Luc.7.

paccata leviter attigit, idque in ordine ad veniam: *Remittuntur peccata tua*. Eſt enim benigni Dei noſtri ingenium meminiſſe bonorum, quæ facimus, & obliviſci malorũ, quæ patramus: ſi loquitur de peccato, eſt ad remittendam injuriam; mentio de illo eſt novum beneficium, quod meditatur conferre. Cur igitur longè aliter ſe geſſit Deus erga Baaſa, ab ipſo offẽſus? quia debito ſupplicio afficere & coèrcere errores ingratitudinis, eſt juſtitia ſimul & magnitudo: juſtitia, quia ingratitudo eſt crimen inter omnia peſſimum; magnitudo, quia pretium eſt beneficij, illud magni facere; qui autem non punit ingratum, deſpicit beneficium, & favet ingratitudini. Mundavit Chriſtus leproſos, & ſimul objurgavit ingratos: *Nonne decem mũdati ſunt, & novem ubi ſunt? Nõ eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena?* Nam diſſimulare cum ingratis eſt illis favere.

Punitio ingratitudinis. — Luc.17.

illud condonaturus eſt populo, cur indignatur? quia indignatio contra ingratos ſemper eſt juſta; & ſuſpendere peſtis ſupplium, non fuit condonatio peccati, ſed majus ſupplicium; quia cum Moyſes interim referret populo beneficia á Deo accepta, & populus eſſet ingratus, plus erat torquendus, & conſumendus illa beneficiorum memoriá, quám corporum peſtilentiá. Hoc inſtructus documento Jacob, quando exprobravit filio ſuo Rubẽ, ſuam ab ipſo maculatam familiã, prædixit obtenturũ excellentiã inter reliquos fratres: *Prior in donis, major in imperio*. Ut nempe memoriá beneficiorum ejus ingratitudo puniretur: filio tali prædixit, ipſum, poſtquam fuit ingratus, favendum: & certè ingratitudinem vincere beneficio, cõtra ingratitudinem, victoria eſt, contra ingratũ, ſupplicium; quia ingratus non poteſt non torqueri cognoſcens victorem ſuum adverſarium.

Gen.49.

442 Ingrati nullo acerbiori ſupplicio torquentur, quám beneficiorum memoriá; hæc enim illis manifeſtat obligationem, & errorũ coarguit. Rebellavit populus in ſolitudine, & indignatus Deus ait Moyſi, ſe rebelles peſte infectos deleturum: *Feriam igitur peſtilentia, atque conſumam*. Interceſſor Moyſes pro populo ad Deum, in illius revocat memoriam beneficia, quæ populo contulerat, & ſuplicium Deus ſuſpendit: *Dimiſi ſecundùm verbũ tuum*. Quid? ſi Deus peccatum

Memoria beneficio torquet ingratos. Num.14

443 E vita deceſſit Baaſa, ſed non ab erroribus; errores enim Principis correctionem neſciũt; illi igitur ſucceſſit in regimine & impietate filius Elà, politicus æquè impius ac pater. Regiminis exordium fuit ſtricto gladio interficere Prophetã Jehu, eo quód præteritæ ingratitudinis coarguerat ejus parentẽ; ingrati enim nec divinam admittunt objurgationẽ; & principes, cùm ſe æquè ſupremos ac irreprehẽſibiles cogitent, objurgationẽ vertunt audaciæ, monitionem arrogantiæ;

Princeps impatiens reprehenſionis. 3.Reg.16

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam ægrè ferunt putantes judicio ac probitate sibi superiorem esse illum, á quo monentur. Jeroboamũ ablegavit Salomon propter sibi factam ab eo monitionem. Saul impatienter tulit unicam veritatem, auditis libenter mille mendacijs. Samuel vivens petit veniam á Saule, ut illi veritatem indicet: *Sine me, & indicabo tibi*. At mortuus sine petita venia dolos aperit: *Cras tu, & filij tui mecum eritis*. Nam soli mortui absque metu, & impetrata venia possunt Reges monere. Certé ingratitudo magna est respuere utilem increpationem: hæc enim licét quandoque non sit remedium in tẽpus præsens, semper esse potest monitio in futurum: at Principes illam non ferunt, quia illis aperit culpam, & detegit errorẽ, quem ne fateantur, malunt ruerẽ in interitum.

1.Reg.15

1.Reg.20

444 Si Deus Eliam, qui occiderat prophetas Baal, eripuit à furore Jezabelis, cur non eripuit suum prophetam Jehu ab indignatione Elà, cùm ab ipso Deo emanaverit illa objurgatio, & offensa illata servo, ejus domino inferatur? Ideircó David ferro flámaque depopulatus est civitates Regis Amnon, quia se judicavit affectum injuriá, quæ suis legatis inflicta fuerat. Eripuit Deus Eliam á furibunda Jezabele, quia destinaverat illũ ad aperiendos dolos Principibus. Morte ipsa voluit honorare prophetam Jehu, & punire Elá. Honoravit prophetam, quia coroná veritatis ultra reliquas, vera loquẽtem condecorat. Sic Christus postquã suum præcursorem cunctis honoribus cumulavit, tandem veritatis coroná insignivit: hanc sibi elegit Christus proprio rubricãdam, & purpurandam sanguine: talis fuit spinea corona. Ideo Joannes quando in Apocalypsi vidit Christum multiplici diademate redimitum: *In capite ejus diademata multa*. Notavit in eo scriptũ esse fidelitatis & veritatis nomen: *Fidelis & verax*. Condecoravit veritas omnes coronas, quia sine veritate esse nequeunt coronæ gloriosæ.

Veritatis corona.

Apoc.19.

445 Sic Deus filium suum, sic & prophetam Jehu honoravit, simulque punivit Elà: quia non diu potitur coroná, qui damnat innocentiam. *Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset á Magis, iratus valde, & mittens occidit omnes pueros*. Non appellat Herodem Regem, quasi dignitate & corona regali fuerit privatus eo ipso, quód insectaretur innocentiam. *Tuli diadema, quod erat in capite ejus, & attuli ad te, Dominum meum húc*. Attulit nuncius ille coronam regiam Saulis ad Davidem: cum enim Saul innocentiam Davidis persequeretur, necesse fuit spoliari corona. Biennio suam gestavit Esá, qua simul & vita fuit privatus gladio Zambri sui clientis: *Irruens ergo Zambri percussit, & occidit eum*.

Innocentiam damnans corona privatur.

Matth.2

2.Reg.1.

3.Reg.16

446 Cum arripuisset sceptrũ Zambri interfecta & extincta omni familia Baasa, nemini pepercit: *Delevitque Zambri omnem domum Baasa*. Nulla enim est belluа

Ambitio sæva est.

3.Reg.17

sua sævior, quám imperij ambitio. Occidit Abimelech septuaginta fratres: & Herodes omnes Bethlehemiticos innocentes. Executioni jam mandata sævitia, recepit se Zambri in civitatem Thersa immemor rerum omniũ præterquám idolorum Jeroboami: neque dari poterat oblivio insanior, neque cura improbior.

Fuit oblivio insana: quia post arreptum violenter sceptrum, nõ cogitavit de illius tutamine & conservatione: certé conservatio sceptri etiam in ijs, qui legitimé succedunt, vigilem solicitudinẽ postulat. Quod si violentia cõparetur, omnis vigilantia necessaria est; nam extrema violentia extremo subest periculo. Cum Adamo paradisi adeptio & possessio nullo stetisset labore, vel industria, illi commendavit Deus ut in retinendo & custodiendo laboraret: *Vt operaretur & custodiret*. Quid? ad custodiam exigitur labor? Conservatio paradisi eget Adami labore? ita: quia etiam comparatum sine solicitudine non conservatur sine vigilantia: vult Adamus retinere? laboret, invigilet: nam deficiente cura, deficit conservatio. Quia verò Adamus curam deposuit, possessionem amisit. Hæc fuit incuria Adami, & cura Zambri qualis fuit? jam expono.

Sceptri conservationis cura.

Gen.2.

447 Fuit cura & solicitudo Zambri impia. Cum enim vidisset Deum punientem familiam Jeroboami propter impietatem, & ipse mãdasset executioni supplicium in familia Baasa, voluit eadem impietate ex ratione politica usurpatum sceptrum retinere; & ideo acerbiori supplicio affectus est; siquidem puniens ingratitudinẽ politicam, politicus mansit ingratus: *Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron*. Si satis erat exponere, thus Deo adolere ad solos spectare sacerdotes, cur meminit Azarias de illis, qui ab Aarone trahebant originem? quia voluit in Principis illius memoriã revocare supplicium, quo fuere mulctati Dathan, & Abiron, cũ se intromitterent officio Aaronis, & sic monuit, Deum animadvertere severiùs in eum, qui ad conspectum alieni supplicij propria scelera non corrigit.

Impietas politicæ rationis destruit, non servat.

2.Paral. 26.

§. QUINTUS.

In Principe non tam damnatur error, quám incuria.

448 Perlatum est nũcium rebellionis Zambri ad Gebethon, ubi castrametatus erat exercitus Israèlis, & ab eo statim ejusdem Generalis dux Amri fuit acclamatus Rex. Pluriès arma detulere sceptrum, quám successio. Videant Principes, cui committant arma: nam ubi potestas, ibi dominatus. Ubi primùm Amri se agnovit Regem acclamatum, decrevit movere castra, & suum quærere adversarium Zambri; neque enim quis prudenter suscipit egregium facinus, ut in ipsius molitione quiescat, sed labore sedulo

Dominatus ex potestate.

3.Reg.26

Labor ad gloriam via.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo prosequatur. Hac de causa nõ fuit excitatum templum gloriæ in valle amæna, sed in monte valde edito, quó non sine labore fieret ascensus. Nemo enim ex quiete gloriam cõparat. Priùs Christus ad mortem, quám ad gloriam ascendit, & montium omnium editissimus crux fuit. Etiam diabolus quando voluit ostendere Christo omnem mundum, & ipsius gloriam, duxit in montem editissimum: *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Nemo comparat gloriam evadens in altum mõtis cacumen, quin priùs difficultates superet: non enim nisi per summos labores ad gloriam ascenditur. Quòd si privato cuique labor summe necessarius est ad acquirẽdum, & comparandũ, Principi maximé, cui ipsosmet homines acquirere, & conservare incumbit.

Matth.4

449 Prospexit civitatẽ Thersa datus in illius conspectum cũ universo exercitu Amri, & statim despondens animum Zambri, se recepit in interiora palatia cum sua familia, & admoto de illius mandato, circunquaque igne, omnes miserrimo incendio conflagrarunt. *Et succendit se cũ domo regia.* Crudelis debilitas Principis ignavi, nata ex incuria, quæ in moderatore plus damnatur, quàm error. Negavit Petrus Christum, & Dominus solo intuitu in eum animadvertit: *Conversus Dominus respexit Petrũ* Obdormivit in horto Petrus, & statim eum Dominus verbis corripuit: *Simon dormis?* Negantem non objurgat, sed dormientem? Ita: quia in Petro Apostolorum capite, negare fuit error, dormire incuria: at in corporis mystici capite plus culpari debet incuria, quàm error: siquidem omnes fere ab incuria pullulant errores.

Incuria Principis plus nocet quàm error.

3.Reg.16

Luc.22.

450 Audax fuit Zambri ad interficiendũ suum Regem Elá, eique detrahendum sceptrum, & animo defecit, ut se, & usurpatũ defenderet ab Amri cliente suo. Nam tyrannus ad offendendum crudelis, ad se defendendum ignavus est: & certè quò ignavior, eò crudelior. Accipiens Herodes infantis Judæorum Regis natalitiũ turbatus, ac metu correptus jubet interfici innocẽtes Bethlehem. Cùm enim foret ignavus ad timendum, extitit crudelis ad necandum.

Crudelitas cum ignavia iungitur.

Matth.2

Triplici ex causa Zambri infeliciter mortem oppetijt: ex impia status ratione, insanà incuriâ, & ignavo metu. Politica ratio, quæ impietate nititur, semper infelicem peperit mortem, quam multi Israèlis Principes subiere: incuria Sansoni exitum attulit; nec sævior hostis principis est, quám ignavus timor; hic vires & mentem præpedit, ne operetur quidquid vitæ, & honori suo debet. In rebus arduis enitescit generositas, & pluribus ingenuus valor, quá degener metus saluti est.

Metus dedecorat.

451 Probé agnovit Judas Machabæus periculum, in quod se projecit contra hostes; sed mortem non timuit, ut honori consuleret.

Virtus dat immortalem gloriam.

Nam quicunque vitæ propriæ famam substituit, ita morte definit, ut fama vivat; virtus enim eam habet vim, ut natura ipsa renitente, immortalitati cõsecret quidquid fragile & caducum est. *Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis* (dicebat strenuus Machabæus) *& si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.* Majus discrimen quàm fuit illud Zambri, evasit Gedeon victor. Princeps semper intueri debet extrema, aut stellam esse, aut cinerem: neque enim minùs fulgebit quám stella, si pro vitando turpi dedecore redigatur in cinerem. Jonathas, quia intrepidus, uno comitatus armigero superavit Philistinos, quos si formidaret David, neque vinceret, neque sui populi assertor foret. *Versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.* Injunxit illi Deus ut arriperet serpentis caudam: *Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus.* Quisnam inter serpentis apprehensionem, & populi libertatem nexus est, ob quam restituendam Moyses in Ægyptum mittebatur? Magnus nexus est: nam vir, cui difficilia commendantur, esse debet talis, ut ex timore in turpem fugã non conjiciatur: nec se intra parietes claudat, ut obsessus flammis infeliciter pereat instar Zãbri.

1.Matth. 9.

Exod.4.

452 Se interfecit Zambri propter timorem natum ex incuria: & Amni obtinuit sceptrũ, quod ex cura retinuit: Verùm Amni possessione sceptri ita factus impius, ut impietate vicerit suos omnes antecessores: *Operatus est nequiter super omnes qui fuerant ante eum.* Erant Principes decem tribuum instar viperarum, quibus ea natura est, ut ex una præmortua nascatur alia. Omnes fuere ingrati, plures ambitiosi & idololatræ. Ingratitudo fecit tyrannos, ambitio infames, idololatria sceleratos. Nam ingratus negat reverentiam, honorem, obligationem tam Deo, quám hominibus: ambitiosus pronus est ad falsitatem, vindictam, invidiam: idololatra gurges, vel seminarium vitiorũ est; qui enim adorat dæmonem, non potest non amare, & omnem in se continere, turpitudinem. Quæro tamen, quodnã sustinuit Amni supplicium ex sua ingratitudine & infidelitate? Filium habuit Achab omnium Principum Israèlis impijssimum, ex quo nepotes amisere sceptrũ unà cum vita, quin in mundo remaneret memoriam aut vestigiũ talis posteritatis. Nam ingratitudo politica secum cum impietate portat supplicium.

Sceptrum perditur ex metu, & negligentia.

3.Reg.16

Memoria impiorũ perdenda.

CAPUT IX.

Ingratitudo Regis Acab plus omnibus impia & perversa fuit.

§. PRIMUS.

Impius Acab æquè ingratus ac perversus fuit.

453 SUccessit Amri in corona & sceptro Israèlis filius ejus Acab

Ingratitudo Acab.

Universidad de Deusto Biblioteca

cab cum infami Jezabele uxoratus. Suspenditur mens, sistit calamus, præpeditur ratio, tandem hoc pessimo exemplo. Si enim vitia collocata in solio ad imitationem potiùs, quám ad abominationem excitant, cur Deus voluit hominibus fuisse reliquam sceleratorum Principum memoriam? *Fecit Acab filius Amni malũ in conspectu Domini, super omnes qui fuerant ante eum*. Eorum mansit memoria, ut supplicij, quo affecti fuerunt, timor principes cõpesceret: nam erga illos potentior est timor quám obligatio. Saul oblitus beneficij regni accepti negavit culpam, quam timore supplicij fassus est. Etiam David culpam ploravit objurgatus, & metu perterritus.

3.Reg.16

Timor supplicij potens.

454 Primum orbis principem voluit Deus memoriá impendẽtis supplicij in officio continere: *In quocunque die comederis ex eo morte morieris*. Cur non revocat in memoriam beneficia, quibus eum formaverat, locupletaverat, & in paradisi possessionem induxerat? quia principes movẽtur plus supplicij, quàm beneficij memoriá. *Si non lavero te, non habebis partem mecum. Sine modò, sic enim decet nos implere omnem justitiam*. Cur Petro lotioni resistenti minatur Erebum, & á Joanne baptismo reluctante solum, absque minis, petit beneplacitum? *Sine modò*. Quia Petrus erat princeps, & solius supplicij timore Principes rationi parent. Moysis & Davidis memoriam nobis reliquit sacer textus ad exemplũ, Acabi & Jezabelis ad terrorem. Nulla navigatio periculosior est, quám regiminis: & ideo topographia: seu charta nautica non solum indicat pro vitandis periculis, salutis portus, sed etiã naufragij brevia & Syrtes.

Supplicij timor movet Principes.

Gen.2.

Ioan.13. Matth.3.

455 Fuere hujusmodi principes ingrati Deo, & moribus perversi: nam ingratitudo illos reddidit impios, cupidos, tyrannos: cum verò ingratitudo in impio sit magis perversa, finxere religionis zelum, & ad hunc finem excitarunt templum, idque sacrarunt idolo Baal additis illi prophetis & sacerdotibus. Hoc enim figmento volunt principes suo dominatui subditos subjicere (quasi illis videatur justum quód pium apparet) & supremi permanere. Acab & Jezabel inter omnes principes Israèlis fuere perversissimi: adeo, ut pro suæ legis defẽsione excitaverit Deus tempestate illa prophetam Eliã zelo & constantia mirabilẽ: *Surrexit Elias propheta, & verbum ipsius quasi facula ardebat*.

Impietas ex ingratitudine.

Eccl.48.

456 In omni ætate zelavit Deus legem suam, pro qua tuenda contulit mundo defensores: cúm enim divina lex nitatur ratione, debuit in hominibus habere adversarios, à quibus impugnaretur: & quidem majores legis divinæ hostes sunt, qui fictæ pietatis nomine impugnant: figmentum enim tegit malitiam. Illam tempore legis scriptæ defenderunt prophetæ: tempore legis gratiæ tuetur Ecclesia catholica doctrinà pariter Doctorum, & sangui-

Veritatis impugnatores Dei inimici.

Defensio veritatis.

sanguine martyrũ, utpote Christi doctrinà & sanguine fundatã. Petra ædificij immobilis est, utpote ipse Christus: & eam Deus artifex ex tunsionibus ac pressuris nitidiorem, & splendidiorem reddit. Argumẽtum veritatis est, quód semper manet eadem, & ex contraditione evadit manifestior. Christiana religio instar solis est, qui postquam absumit oppositas sibi nubes ac nebulas, manet rutilantior. Est mulier illa cœlestis, amicta sole, calceata luna, ornata stellis, quam malignus & Tartareus Draco invasit: *Draco stetit ante mulierem*. Sed in hoc cõflictu suppetias ivere aquilinæ pennæ, scilicet sacrorum Doctorum, ut se tueretur á Principe Tartareo, illæsamque & intaminatam servaret splendorum pulchritudinem.

Apoc.12.

457 Punivit Deus Israèlem ob idololatriam triennali famenam peccata contra religionem in se armant cœlum, cui bellum movent. Sibi persuadens Acab ob Eliæ zelum inflictum supplicium, ab eo rogavit, an ille esset, qui perturbabat suum regnum? Cui propheta respondit perturbatores Israélis esse ipsum Acab, & familiam parentis ejus, qui deserverant Deum, ut sequerentur diabolum. Onus toti corpori injustum est sentire capitis ægrotantis mala. Similem olim sterilitatem populus senserat propter culpam Saulis, quando juramentũ fregit Gabaonitis & propter culpam Davidis, quando jussit populum redigi in catalogum.

Peccata contra religionem punitur.

3.Reg.28

1.Reg.21

2.Reg.24

458 Verùm sic respondet Elias principi indignato? Si fugit iracundiam Jezabelis, cur non formidat indignationem Acab? Hunc non timuit propheta, quia zelus metu caret, & obedientia periculo exponi non debet. Jezabelis iracundiam declinavit Elias, postquàm ejus prophetas occidit: quia acceperat á Deo, sibi in ejusdem obsequio superesse plura exequenda, & ne deesset obedientiæ, è Samaria discessit. Idem non metuit indignationẽ Acab, quando ob idololatriam corripuit: quia tunc Dei honorẽ zelavit, & zelus impavidus est. *Dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baalim*. De templo ejecit Christus verberibus vendentes, & ementes: *Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis omnes ejecit de templo*. In eodem templo se occultavit, ne á Pharisæis lapidaretur: *Iesus autem abscondit se, & exivit de templo*. Quid? in templo flagellat, & in templo se abscõdit? Se lapidaturis occultavit, ne periculo exponeret obedientiam moriendi in cruce: idem ex zelo divini honoris verberavit prophanantes templum: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*. Zelus legitimus non formidat; vera obedientia periculo non exponitur: minùs declinat periculum, ut majorem subeat laborem.

Zelus est impavidus.

3.Reg.19

3.Reg.18

Ioan.2.

Ioan.8.

459 Audivit Acab dolì mali delectionem, sed nõ agnovit delictum: cùm enim falsis prophetis assuetas aures gereret, sola adulatio illi videbatur veritas: &

Universidad de Deusto Biblioteca

certè vix daretur princeps malus si deessent adulatores. Sauli ruinæ fuerunt: Pharaonem labefactarunt. Vehementer queruntur homines tyrannidem, quam ad ubera adulationis nutriunt; tanto enim publico malo procurāt quæ suis virtutibus assequi nequeunt. Cùm igitur intelligeret Elias non sufficere veritatem, ut corrigeretur princeps, operis evidentiá suadere voluit. Rege annuente, inter ipsum & falsos prophetas conventum est, ut totam cōtroversiam cælestis ignis arbiter dirimeret in sacrificio peragendo ad placandam Dei indignationem contra Israélem. Igne purificantur justi, puniuntur impij. Jussit Rex acciri propheras Baal, qui congregati in monte Carmelo uná cum populo tandiu ad idolum clamantes implorarunt ignem, donec fraudis detectioni subacti, qui victimas volebant immolare, mansere victimæ immolatæ simulacris Tartareis. Clamavit Elias ad Deum, & ad primum clamorem, *Cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum.* Potentior fuit Eliæ unicus clamor, quàm repetiti illorum prophetarum clamores: nam pro clamore Eliæ stabat veritas, quæ si non in terra, saltem in cœlo semper auditur. Peracto sacrificio manifestavit Elias Regi fraudes suorum adulatorum: deterruit populum á sacrilego & falso cultu: peremit gladio prophetas Baal, & mandato executioni supplicio, expetita & congruens pluvia decidit super Israélem, qua omnis sterilitas exulavit.

Vix esset Princeps malus si deessent adulatores.

3.Reg.12

460 Verùm cur Elias se sic obstringit & oppignerat in sacrificando, & Deus similiter in succurrendo populo per miracula, si neque princeps, neque populus dimovendi erant ab idololatria? quia Deus ita abominatur adulatores, ut pro illis puniendis quandoque ferat & sustetet impios: item ut documentum nobis daret, omittendam non esse beneficentiam ex eo quód alij malefici sint. Operetur bonū Elias, quanvis suo muneri non satisfaciat Acab, se gerens tanquàm Acab. Punivit Elias occisione falsos prophetas, & idololatris pro supplicio mansit ingratitudo. At quænam ex duabus actionibus fuit generosior, ea qua Elias dolos aperuit tyranno, an ea qua interfecit adulatores? propter unā veritatem, qua Jehu voluit erudire Baasa, fuit interfectus â principe: similiter & Baptista jugulatus ab Herode: præterea illa censetur actio generosior, quæ periculosior est. Verùm (ut credo) magis vivida & heroica fuit actio, qua peremit adulatores: nam adulatoribus inerat amor Acab: Principes enim æquè adulatores ac se ipsos diligunt. Quando igitur Elias principis amorem proprium violavit, actionem edidit, quæ ex majori periculo majorē exhibuit valorem.

Adulatores abominabiles.

Valor extinguentis adulatores.

3.Reg.14 Marc.6.

461 Ex remedio sterilitatis accepit Rex magnum beneficiū solutus omni cura opitulandi famelico populo: sed majus ex occisione adulatorū; nam sterilitati, & cuicunque populi detrimēto providentia Principis remediū afferre potest: adulatio verò irremediabile malū est, ex quo Principi omnia mala proveniūt.

Adulationis mala.

Narravit Acab eventum Jezabeli: & retributio pro beneficijs acceptis fuit minax architectatio mortis cōtra Eliam pro nece suorum prophetarū vindicanda: quia illis visum est sibi deficere sceptrum, deficiente adulatione. Cùm verò in pectore tyrannis tempestas non cesset, donec ventus indignationis prosternat & dissipet, Elias Samariā deseruit: *Timuit ergo Elias, & surgens abijt.*

3.Reg.19

462 Prudētiæ munus est prævenire quod vitari potest: constantiæ tolerare quod vitari nequit. Christus á medijs Judæis se proripuit, quādiu suum moriendi tempus non advenerat: *Iesus autem abscondit se.* Et quando tēpus advenit, quærentibus se tradidit: *Ego sum.* Imó tormenta & opprobria omnia sustinuit absque querela: *Iesus autem tacebat.* Priori actione nos edocuit prudentiam, posteriori constantiā: & certè quò quis prudentior, eò constantior. Memor fuit Acab ad referendum Jezabeli occisionem falsorum prophetarum, & oblitus ad referendum beneficiū pluviæ pro remedio sterilitatis: quia credidit offensam propriam occisionem falsorum prophetarum, & remedium sterilitatis debitū reputavit: Principes verò æquè sunt injuriarum memores, ac obliti debitorum. Propinquus morti David recordatus est conviciorum Simei, & oblitus obsequiorum Joab, ut amborum supplicium filio commendaret.

Prudentiæ munus cavere.

Constantiæ munus sustinere.

Ioan.8. Ioan.18. Matth. 26.

Princeps memor injuriæ.

463 Punicbat Deus ingratam impietatem Acab duro bello, quod contra ipsum gerebat Benadab Rex Syriæ: cū verò in magnas redactus angustias Acab defensionem ac victoriam desperaret, propheta Dei nomine ille prædixit, eàdemmet die universas copias, & potentiam Benadab ipsi tradendā esse, ut agnosceret Deum Israélis: *Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam: Ecce ego tradam eam in manu tua hodie, ut scias, quia ego sum Dominus.* Rebus suis diffidentem Acab his verbis ita confirmavit Elias, ut egressus è Samaria, duplici commisso prælio hostem fregerit, tandemque posteriori certamine captū Regem eum magna parte exercitus sub suam redegerit potestatem. Cùm tamen debuerit Acab graviter animadvertere in ethnicum tanquám blasphemum, & capitalem hostem sui populi, benignè excepit, & cum eo fœdus inivit: *Pepigit ergo fœdus, & dimisit eum.* Sic se exhibuit Acab gratum Deo, per quem afflictis in rebus levatus, & ab angustijs ereptus egregiam victoriam obtinuerat. At non miror: quia ingratitudo reddidit Acab perversum.

3.Reg.21 *Ingratitudo Acab.*

3.Reg.20

464 Duo animadverto, alterum fuisse à Deo remediū exhibitū Acab, alterum fuisse favorē ab Acab impensum Benadab. Nam si Acab ignoravit remediū sterilitatis, ex simili ignorantia non habuit Deo grates pro beneficio

Universidad de Deusto
Biblioteca

neficio victoriæ : nam ingratus quó plus debet, eó magis redditur immemor. At cur honorat Acab illum, a quo contemnitur, si plus formidanda est ficta amicitia, quā detecta malevolētia? accedunt Pharisæi ad Christū postulantes miraculum, quos indignatus Dominus graviter objurgat tanquàm filios degeneres & adulterinos: *Generatio prava, & adultera*. Opportunitate alia convicijs lacessitus Dominus tanquā Samaritanus, & dæmoniacus, patienter tulit: *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Quid? blasphematus non exhibet indicia doloris; invitatus ad edendum miraculum ægrè id ferens severè objurgat? Ita: quia petentes miraculum instar discipulorum amātium doctrinam se figunt amicos, cùm accedant animo calumniandi: at vocantes Samaritanum & dæmoniacum, manifestant odium. Est amicus fictus instar culicis, qui canēdo accedēs feriēdo recedit.

Amicus fictus pejor est quam inimicus manifestus. Matth. 26. Ioan. 8.

465 Favit Deus Acab ad justificandum supplicium, quod illi postea inflixit: semper enim á Deo nobis supplicia veniunt comite justitiá. Acab benignè excepit, honoravitque Benadab hostem & contemptorem suum: quia cùm esset ingratus, majori odio insectabatur beneficio se obstringentem, quā injuriosè & hostiliter tractantem. Ardentius & capitalius odiū est ingrati erga suum benefactorē, quàm erga suum offensorem. Interficit David gygantem in Saulis obsequium subactis Philisthæis: & Saul meditatur Davidē tradere Philisthæis infestissimis hostibus Israèlis: *Cogitabat quomodò eum traderet Philisthæis*. Cū enim Saul foret ingratus, magis oderat obligationem, quàm offensam.

Ingrati odium in beneficos.

1. Reg. 18

466 Dolore & ira commotus Deus contra ingratitudinem Acab misit ad eum prophetā qui diceret: siquidem condonaverat vitam reo mortis, sciret in se, ac populum suum suscepisse idem supplicium: *Anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus*. Condonatam superbis veniam odit Deus: quia nata in solos supplices clementia.

Venia intempestiva punitur. 3. Reg. 20

At, si parcit Deus populo suo idololatræ, cur punit Acab, eó quòd pepercerit Benadab superbo? quia offensa illata per idololatrā consistit in errore, illata per superbum, in comptu: & offensa contemnentis major est, quàm errantis. Christus appellavit Judam amicum, quando ab eo proditus fui: *Amice ad quid venisti?* Et non dissimulavit cum Pilato jactante potentiam ad illum absolvendum, & crucifigendum: *Non haberes potestatem adversus me ullam: nisi tibi datum esset desuper*. Nam Judas offendit tanquàm ingratus, Pilatus tanquám superbus: & nemo connivet suo contemptori. At, si majus est scelus proditionis, quā superbiæ, cur Christus favet proditori, & non dissimulat cum superbo? quia Pilatus infringebat amorē Christi, contemnēs, quasi ipse in illius vitam haberet potesta-

Superborum punitio.

Matth. 26.

Ioan. 19.

Amor invitam Christi potens.

testatem, & non hominum amor: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Judas visus est honorare amorem, prodens Christum, qui ex amore hostibus traditus necē subierat pro ijsdem. Proditio dehonestat ipsum qui prodit: contemptus illum qui contemnitur. Impius Acab inimicum honorat, & benefactorem contemnit: quia ingratus malum pro bono reddit: & magis obstrictus, magis perversus est.

Ioan. 19.

§. SECUNDUS.

Cupidus inter omnes maximus tyrannus est.

467 Non satis fuit, quòd ingratitudo Acab & Jezabelis eos reddiderit perversos impietate, cū etiam redderet perversos cupiditate, & tyrannide; nam ingrata impietas his duobus sceleribus associatur: omnia appetit & procurat, nullà justi & æqui habità reverentiá: qui enim Deum nescit, erga omnes crudelis est. Exegit Rex á Naboth, ut sibi daret vineam, quam juxta palatium Regis ex patrimonio suo tenui possidebat. Quin illum puderet regalis magnitudinis, & alienę pauperatis: nā avarus ore semper hiante, altera manu capit, altera exporrectá ad accipiendū, petit. Est cupiditas vitium, quod de proprio honore, quám mininam rationem habens, etiā minimè reveretur Deum: nam obcæcavit Apostolum, ut Christū venderet. Renuit Naboth postulationi Regis Acab, & hic nimis ægrè ferens denegatam sibi vineam, retulit Jezabeli. Excandescens ergo sæva mulier decrevit innocuum clientem fortunis, honore, & vitá spoliare: ut mandaret executioni tyrannidē, misit litteras ad Samariæ judices, quibus injunxit, ut quærerēt calumniatores contra Naboth, tanquā blasphemum, & maledicum damnarent ad lapides, quibus á populo impeteretur.

Cupiditas socia ingratitudinis.

3. Reg. 21

3. Reg. 21

468 *Rex justus erigit terram, vir avarus destruit eam*. Cupidus in omnem aggrediendam sæuitiam paratus est. Ad nutum Jezabelis paruerunt judices: quia ad exequendam Principum iniquitatē semper ministri prompti sunt; nec desunt falsi testes contra innocentes. *Novissimè autem venerūt duo falsi testes*. A quo fonte emanare potuit tam imprudens audacia, ut reperirentur testes, qui impugnarent Christi sanctitatem ita notam, & perspicuam? Sacer textus fontem indigitat: *Principes autem sacerdotum, & omne consilium quærebant falsum testimonium contra Iesum*. Innotuerat Principum iniquorum voluntas, & pro exequenda voluntate Principū, eorumque voluptati obsequendo omnis solet labefactari veritas. Accusatum falsó Naboth judices damnarunt ad ictus lapidū, eumque populus jactis lapidibus interfecit; quia in nulla ætate defuerunt lapides, qnibus innocentia peteretur. *Lapidibus interfecerunt*. Inter lapides conjec-

Prov. 29. *Principū iniquitati non desunt cooperatores.*

Matth. 26.

Matth. 26.

Innocentia lapidibus petitur. 3. Reg. 21

Universidad de Deusto
Biblioteca

tos mortuus est Naboth, inter lapides occubuit Stephanus: similiter inter lapides objisset Christus, nisi vitam suam ad crucem reservasset.

Cupiditatis scelera

469 Proh quàm immania tria scelera ex prava vineæ appetentia! jussit princeps falsam imponi calumniam subdito: constituit executores iniquitatis ministros justitiæ, & spoliavit innocentem vità & honore, ut usurparet fortunas. Comparavit Spiritus S. principem avarum leoni & urso famelico, qui ad explendam famem nulli parcunt: *Leo rugiens, & ursus Princeps impius super populum pauperem*. Non minùs crudelis est sitis principis avidi, quám fames belluæ. Tyberius sanguinem amicorum potabat, ut devoraret fortunas. Ex avaritia Nero evasit sævior. Est avaritia quædam tyrannorũ hydropesis, quæ quò plus sanguinis potat, eò plus divitiarum sitit. Principatum invenerunt homines ad suam protectionem: nec minùs dolent de amissione vitæ, quám bonorum. In thesauro cor esse dixit Christus. In corde est fons vitæ: thesaurus hominum cor & vita est: cùm verò Rex vitam absque causa auferre nequeat, sic & fortunas. Voluit David in terra Jebusæi excitare altare Deo, & priùs agrum emit, quám ædificasset, ut hoc documento edoceret principes dispositionẽ de bonis subditorum debere legibus conformari; hac enim conditione homines Regem elegerunt.

Prov.28.

Avaritiæ crudelitas

Matth.6.

Rex est qui alieno commodo inservit. Matth. 22. & 20.

470 In parabola convivij Deus appellatur homo Rex, & in parabola vineæ comparatur homini patrifamilias. Ratio discriminis ex eo petitur, quia in convivio attendebat bono aliorum, at in colenda vinea propriæ utilitati consulebat. Quicunque sibi tantùm consulit, homo privatus est; qui verò consulit alijs, magnificum obtinet Regis nomen. Volatum aquilæ celebrat frequenter S. textus: *Quasi aquila ascendit*. Cùm sint aliæ volucres, quæ plus, & celeriùs volant: at cùm aquila post volatum, prædã dividat alijs avibus ipsam sequẽtibus, & reliquæ volucres totam sibi retineant, meritó commendatur volatus aquilæ tanquám cæterarum reginæ, est enim genuina optimi principis qualitas, ut manens inops, suique prorsus immemor bona suis subditis dispertiat. *Exulta satis filia Sion, jubila filia Hierusalem: ecce Rex tuus venit tibi justus, & salvator, ipse pauper*. Quod nam regnum lætabitur in adventu Regis pauperis? quænam res tristior quám Regis inopia? quomodô exultabit Sion, quomodó gaudebit Hierusalem pauperem Regem excipiens? Nõ loquitur propheta de inopia, quæ miseria est: loquitur de paupertate spontanea, contemptrice alienarum fortunarum, qualis vinea Naboth, & similia. Rex animo pauper, qui alienas divitias non appetit, universo regno lætitiæ est: Rex qui appetit, est instar Acab populis universis excidio; quia cupidus inter omnes, maximus tyrannus est.

Ierem.49

Liberalitas Principis qualitas. Zach.9.

§. TER-

§. TERTIUS.

Tyrannus semper associatur falsitate.

Falsitas crudelis Principis. 3.Reg.21

471 Sæva adeo fuit Jezabel, ut jusserit per falsitatem vità spoliari Naboth ad obtinendam vineam: quasi non foret satis fortunarum spoliatio, sed etiam vitæ & honoris: *Submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant*. Crudelis actio Reginæ? Si enim de centro veritatis eruitur justitia, & ab eodem emanat circunferentia coronæ, cur voluit Jezabel, ut ab ipsa corona pullularet falsitas ad majorem injustitiam? quia inter Regẽ & tyrannum est discrimen, nam ille amat veritatẽ germanam justitiæ, tyrannus amat falsitatem sororem tyrannidis. Qui regnũ obtinet sine veritate nõ est Rex, sed tyrannus: nam ex veritate Rex dignoscitur. Rogavit Pilatus Christum, an Rex judæorum esset: *Tu es Rex Iudæorum?* Christus respondit se venisse in mundum ad testificandum veritatẽ: *Ad hoc in hunc mundum veni, ut testimonium perhibeam veritati*. Quid cum interrogatione responsum? Voluit Christus ut intelligeret Pilatus illum esse Regem, ex eo quód foret commendator & testis veritatis. Est Deus Pater summus Rex & summa veritas: & Deus Filius testimonium Dei Patris. Ubi assistit veritas per essẽtiam, assistit divinitas per substantiam: proindeque ubi veritas deest, majestas adesse nõ potest.

Veritas in Principe quid præcipuũ Ioan.18.

472 Jezabel vitá privans Naboth dæmonis occidentis hominem officio functa est: nam uterque ope mendacij patravit homicidium. Ex quo deducitur occidentem ex falsitate, ministrum esse dæmonis, & non Dei: nam dæmon peremit hominem mendacio, Deus redemit veritate: *Ego sum veritas*. Quæro tàmen, tam facile fuit reperire falsos testes in curia Israèlis contra innocentem, ut ad primum epistolæ Jezabelis conspectum prodierint, ac falsò jurarent contra Naboth? Nihil faciliùs quàm in tyrannorum curia reperire falsitatem cõtra innocentiam: est falsitas inter tyrannos moneta frequentioris usus. Interrogat Pilatus à Christo, *quid est veritas?* Notabilis inquisitio? Agnoscebat Pilatus innocentiam Christi, & falsitatẽ Judæorum; cur ergo ignorat veritatem Christi, si veritas ostendit innocentiam? Cùm Pilatus foret tyrannus, caruit oculis ad videndam Christi veritatem: & perspicuè vidit, agnovitque falsitatem Judæorum: quia falsitas frequentissima, notissimaque in palatijs est, semperque socia tyrannidis.

Veritas exulat à tyrannis. Ioan.14.

Ioan.19.

473 Zorobabel coram tyranno Babyloniæ commendavit potestatem mulieris, sed primas detulit veritati. Audivit Rex cum magnatibus, qualiter mulier subigeret etiam magnos principes, & omnes attoniti mutuo hærebãt intuitu: *Rex & purpurati intuebantur in alterutrum*. Insuper com-

Veritas placet nõ Principibus, sed populo.

3.Reg.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mendavit magnopere veritatem tanquàm potentissimam super cœlum & terram, & hujusmodi encomijs assẽtitus populus plausum dedit. *Et omnes populi clamaverunt & dixerunt: magna est veritas, & prævalet.* Refertur valor mulieris, Rex & aulici admiratione defixi applaudunt. Comenmendatur potestas veritatis, Rex aulici obmutescunt, & solus populus clamoribus & applausibus eam commendationem excipit. Veritatem nescivit Rex tanquã tyrannus, cui proinde plausum non dedit, aulicis exemplum sequentibus. Nam in tyrannorum curijs veritas cõtemptum parit, falsitas plausum excitat.

Principis cupiditas peior ambitione ministrorum.

474 Pilatum puduit damnare innocentiam, cognitis falsis testomonijs judæorum: *Innocens ego sum â sanguine justi hujus.* Et non puduit Reginam falsis testibus occidere Naboth: *Submittite duos viros Belial, & falsum testimonium dicant.* Quia Pilatus se gessit tanquám minister ambitiosus, Jezabel tanquam Regina cupida, & crudelior est cupiditas principis, quám ambitio ministri: nam minister querit interpretationem legis ad suam injustitiam, princeps vult legem esse suam cupiditatem. *Litterarum autem hæc erat sententia: submittite duos viros Belial.*

Matth. 26.

3.Reg.21

Mendacium impudens fœminarum.

475 Duo falsi testes calumniati sunt Christum. *Novissimê venerunt duo falsi testes, & dixerunt. Hic dixit: Possum destruere templum Dei.* Certé Christus id dixerat, sed in alio sensu. Sunt igitur pares in quærendo falsitatem & mentiendo Pharisæi, sed hoc discrimine, nam Jezabel quærit palam mendacium: *Falsum testimonium dicant*, at Pharisæi mendacio proferendo colorem, & quasi involucrum prætendunt; Pharisæos pudet mẽtiri absque quæsito colore, & aliquali fundamẽto: sed absque illo levitas, & impudentia Jezabelis mẽtitur. Fœminarum peculiare vitium est absque ullo colore, & fundamẽto mentiri. *Responderunt secundô & dixerunt: Rex somnium dicat servis suis. Una sapientior cæteris uxoribus ejus, hæc socrus verba respondit: forsitan nunc dividit spolia.* Cùm viri Chaldæi nõ fingunt aliquod mẽdacium in somnio illo, si hæc mulier fingit bona in cunctatione Sisaræ? Cur non sic mentiuntur ac mentita est hæc fœmina? hoc est discrimen inter virilem & muliebrem astutiam: vir non mentitur absque colore, vel fũdamẽto aliquo, saltẽ levi, mulier palam, & absque ullo fundamẽto impudenter mentitur; quòd si tyranna est, quæret testes falsos ad usurpandum fortunas, & auferendam vitam: nam tyrannis semper comitibus falsitate & mendacio sociata reperitur.

Jud.5. Dan.2.

§: QUARTUS.

Est ingratitudo Principis non vivere secuudùm leges.

476 Jezabelis tyrannis duo patravit scelera, quæ solùm reperiri poterant in impietate ingratitudine: falsitate usa est, ut ageret tyrannam, & constituit ministros justitiæ. *Scripsit itaque litteras, & signavit eas annulo ejus, & misit ad majores natu, & optimates, qui erant in civitate ejus.* Sic adulteravit veritatem, ex quo suis ministris fecit licentiam ad omne genus injustitiæ. Et princeps in distribuenda justitia esse debet instar Solis in sua luce dispertienda; hanc enim dividit in omnes, ut omnes solis luce fruantur. *Omnia mandata tua veritas, & omnia mandata tua æquitas.* Deo ajebat David: quia princeps, ut justè imperet, omnia sua mandata debet veritate & justitia metiri, Suis discipulis, ut eos doceret tanquàm principes Ecclesiæ, dixit Christus, suam legẽ esse suavem, & oportere, ut ab eo discerent, quia erat mansuetus & humilis: *Discite á me, quia mitis sum, & humilis corde: jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* In quo sita erat Christi mansuetudo & humilitas cum sua lege? In eo quòd secundùm suam legem viveret, & pro illa moreretur. Imperatores Severus & Antoninus dixerunt se ab omni lege solutos esse, sed vivere secundùm legem: nam ratio naturalis qua lex nititur omnes complectitur: & princeps debet ante omnes rationi magis obringi; siquidem imitatur Deum; offendi autem Deum ab eo, qui magis ipsũ repræsentat, duplicata ingratitudo est.

3.Reg.21

Princeps in distribuenda justitia ostenditur.

Psal.86.

Exemplũ principis facit legẽ suavem. Matth. 11.

477 Sublimitas principis non consistit in eo, quód supremus sit, sed in eo quòd reguletur per leges: subjacere legibus, in parvulis, necessitas est, in magnatibus & principibus, magnitudo & splendor. *Num & ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te?* Quando representantur subditi & obedientes Josepho, cur æquiparantur rebus, quæ in cœlo majorem præ se ferunt dominatum, & splendorem, qualis Sol, Luna, & Stellæ? Videbatur Josephus tanquàm observatus, & adoratus, in illis repræsentádus rebus, quæ mundo præsident, qualis Sol & Luna; cur igitur obedientes & adorantes ipsi etiam observato & adorato excellentiam lucendi videntur præripere? quia quando principes & magnates sponte legibus subjacent, tunc splendẽt instar astrorum firmamenti, quasi se subjiciendo vẽdicent excellentiam splendendi. In minoribus subjectio, humilitas est; in magnitibus, authoritas; & quidẽ in Principibus adeo necessaria, ut sine illa conservari nequeant; principatus enim cõservatio pẽdet à legum observantia. Quando Sacerdos Jojada unxit Joas in Regem populi, imposuit super ejus caput legem Dei tanquám regiam coronam. Ut significaret firmitatem imperij consistere in legis observantia, & tãdiu coronam esse in capite, quãdiu lex.

Obedientia confert splendorem. Gen.37.

Observentia legum conservat Principem. 4.Reg.11

478 Hac obligatione repertũ est sceptrũ; idcirco princeps nequit suam licentiam potentiæ, sed soli rationi æquare: nõ enim judicare debet sibi licitum quidquid possibile, sed quidquid justum.

Potestas soli rationi æquenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum. Ratio exigit, ut magnopere advertat in volendo, qui potest quidquid vult: siquidem semper debet velle minus, qui plus potest. Commendat Spiritus S. Davidem tanquam Regem qui gubernabat habens intellectus in manibus: *In intellectibus manum suarum deduxit eos.* Mysticus loquēdi modus? intellectus in manibus sunt manus cum intellectibus: & adesse intellectus manibus, quæ sunt opera, est adesse rationem operibus, & habere rationem ad manum, ut reddatur de operibus. Sic gubernabat David, sic debent gubernare Reges: si enim gubernare justè magnus honor est, gubernare sine justitia, magna ignominia. Prædixit Christus suis discipulis secum in tribunali extremi judicij sedente, ipsos cōsessuros: *Cùm sederit filius hominis, sedebitis & vos.* Quid, si volebat honorare cur tandiu differt honorem? Quia extrema illa die regnabit justitia, & solum quando hæc regnat, regnat honor.

Matth. 19.

Ind. 19. Honor sine meritis non est

479 Oblatum est regnum per arbores tribus, scilicet olivæ, ficui, & viti, & omnes tres illud respuerunt, quasi regnum sine justitia, & consequenter sine honore. Erat regnum sine justitia: quia regnare cum justitia non pertinet ad truncos, vel quodcūque irrationale, sed ad id tantùm quod rationale est: erat regnum sine honore, quia conferebatur corona sine meritis: idcirco sceptrū rubo accipienti collatum est, quia nullū deficiētium meritorū in sceptro certius signū est, quā rigor & asperitas spinarum. At quomodo collatum fuit sceptrū sine honore? Quia fuerat collatum sine meritis. *Peccavi in cælū.* Dicebat prodigus, ex eo quód deliquerat adorando tanquám Deos solem, lunam & stellas. Quid? colere cælestia astra est peccati contra cælum? Putabam solùm esse peccare contra Deū. Revera præbere cultum, seu honorem cælo indebitum, est illi injuriam inferre. Isaac benedictionem impendit filio Esau, his verbis: *In pinguedine terræ, & in rore cæli erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo servies.* Quid; potuit esse benedictio impensa filio seniori, quód non gubernaret tanquàm dominus, sed tanquàm servus fratri suo juniori Jacob subderetur? Benedictio fuit satis loculenta: cùm enim propter suos mores gubernatione foret indignus, procul dubio illa impensa dehonestaretur: pro indeque ipsa denegata honoratus mansit. Esset sceptrum collatum rubo immerenti, perquám simile sceptro, quod gessit immerens Rex Acab, sceptrum probrosum ex impietate, quam peperit ingratitudo, illum reddens inter impios impijssimum, inter sceleratos sceleratissimum: quia ingratitudo Principis est non vivere secundùm leges, cùm à legibus Principatum accipiat.

Meritis sunt honor Luc. 15.

Gen. 27.

Asperitas gubernantis offendit indignum.

CA-

CAPUT X.

E cælo decidit supplicium contra ingratitudinē infidelem impij Acab.

§. PRIMUS.

Ingrato ac tyranno Principi solum arrident ministri adulatores.

Injustitia Principis Deum provocat.

480 EXarsit vehementer Deus contra tyrannidem Acab & Jesabel: multùm enim provocat Deum injustitia illius, qui pro administrada justitia sceptrum accepit. Regi per Prophetam Dei nomine intimatum est, eodē loco, quo canes sanguinem ejus subditi innocētis potarunt, hausturos sanguinem regium utpote crudelem, & cupidum: *In loco hoc, in quo linxerūt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuū.* Non dissimulat Deus cum offendentibus innocentiam: cùm enim innocentia Deum ipsum exprimat, offensus Deus punit. Depravatum, corruptùmque flagitijs omnibus mundum Deus obruit universali diluvio: *Aquæ prævaluerunt nimis super terram.* Rebellavit populus in solitudine, & decidit è cælo ignis in vindictā: *Missit Dominus in populum igneos Serpentes.* Contra Caimum sui fratris Abelis innocentis occisorem descendit in terram Deus punitor: *Aut Dominus, ubi est frater tuus.* Quia Deus in Abele fuerat offensus, ipsemet puniturus venit, & non alius illius nomine. Offensor innocentiæ Deum non timet nisi actualem punitorem. Caimus neque Deum timuit, fratricidium patrans, neque á Deo interrogatus de fratre, sed solum maledictione illa perculsus: *Nunc igitur maledictus eris super terram.* Tunc enim Dei timorem, & sceleris confessionem exhibuit: *Major est iniquitas mea, quā ut veniam merear.*

3.Reg. 21

Suplicium è cælo cōtra sceleratos. Gen. 7.

Num. 21

Gen. 4.

481 Advenit tempus, quo flagitiorum pœnam sustineret Acab: semper enim supplicia divina opportuno tempore adveniunt: quòd si interdū differantur, ipsa dilatio pœnarum duplicatione satis compensatur. Cupiditas reddidit Acab tyrannum, & ambitio illi mortē peperit. Cogitavit impius capere arcē Romoth, à Rege Syriæ, absque ulla reverentia fœderis, quod cum ipso inierat. Nam fœdera inter principes nullam aliam vendicant firmitatem, quā propriam convenientiam. Pacem inter principes opinio comparat, potentia conservat, legis divinæ zelus optimè dirigit: Deus enim author pacis est, & Dominus cordium.

Supplicia opportunè sunt quæ è cælo veniunt.

3.Reg. 22 Fœdus principis solam quærit cōvenientiā.

482 Aperuit suam deliberationē Acab prophetis Baal, & eorum nullo dissentiente, prædixerunt Regi arcem Ramoth, sub illius potestatem redigendam: *Ascende, & dabit eam Dominus in manu Regis.* Cùm enim intelligerent Regis animum, non veritati, sed voluntati illius obsequentes, gratiam sibi colligere intenderunt. Princeps, ut sanum audiat consilium, non debet suum animum detegere consiliarijs, & probus

Consiliarij adulatores nocivi. 3.Reg. 22

Universidad de Deusto
Biblioteca

probus consiliarius illum intelligens, sic se debet in dando consilio gerere, ac si ignoraret: nam princeps aperiens suam mentem, exponit periculo libertatem cõsultoris, & consultor suo muneri deest, si absque libertate consulit. Augustus probé agnoscens id periculum, sic in senatu tractanda proponebat negotia, ut suum semper animum, & mentẽ tegeret. Augusti æmulator fuit Trajanus: & quod majus est, Servator Christus in deserto Philippum consulens, non indicavit quid faciendum statuerat: *Vnde ememus panes? Ipse enim sciebat quid esset facturus.* Ioan. 6.

483 Duo sunt consilij capitales hostes, scilicet amor capiẽtis, & odium dantis. Amor intendit consequi quod diligit; odium iram, & vindictam exequi: ab illis cavere debet princeps, ne in suis capiendis consilijs videatur æmulari consilia Caiphæ, in quibus amor proprius respexit ad convenientiam consiliariorum: *Expedit vobis.* Et odium intendit malum Christo inferendum, *Vt unus moriatur homo.* Aman consiliarius suadebat Assuero, ut interficeret omnes in suo imperio advenas, quia cùm forent plurimi, sceptro periculum suberat: hæc tamen suasio emanavit ex odio contra Mardochæum, ut inter alios advenas periret: non intendebat securitatem Regis, sed necem competitoris. Nam consiliarius flagrans odio, vel invidia curat suæ passioni satisfacere boni communis prætextu.

Consilij hostes qui

Amor, & odium hostes consilii. Ioan. 11. Esth. 3.

484 Interfuit prædictæ consulationi Josaphat Rex Judææ accersitus ab Acab, ut esset socius in expeditione contra Ramoth: huic non placuit responsum prophetarũ Baal, cùm enim eos noverit adulatores, rectè judicavit mendaces & fraudulentos cõsiliarios. Rogavit ab Acab, an esset in Samaria aliquis propheta Dei, quem cõsulerent? cui tyrannus: *Remansit vir unus* (inquit Acab) *per quem possumus interrogare Dominum; sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* Proh misera principum cõditio! Tot ministri falsicatis & adulationis, unicus tantùm veritatis, & huic Rex infensus? quinquaginta supra quadringentos alebat pseudoprophetas Acab, quibus unicum erat ministerium, & singularis exercitatio, blãdiri principi. Micheas propheta Dei odio habitus á Rege propter unicam veritatem, quã protulerat: multi ad malum, unus ad bonum.

Consiliarij adulatores abũdant, rarus est verax. 3. Reg. 22

485 Vidit Daniel Deum sedentem pro tribunali, ut inquireret, ac judicaret de hominum delictis, & per manus multorum ministrorum aperiebantur libri: *Iudicium sedit, & libri aperti sunt.* Conferamus hanc visionẽ, cum ea quæ postea se dedit in cõspectũ exulis Evangelistæ: vidit in cœlo librũ clausum, & signatũ sigillis septem, quem nullus assistentium ministrorum audebat aperire: cũ verò Apostolus foret æquè doctus atque avidus addiscendi, multum dolebat ac flebat de libro ita clauso, ut non pãderetur:

Dan. 7. Ministri proniores ad nocendum, quã ad benefaciendũ.

retur; tunc monitus á quodam cœlesti aulico vidit agnum rumpentem sigilla, & aperientem: *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.* Jam apparet discrimen inter libros Danielis, & librum Joannis. Libri Danielis continebant judicia, & supplicia delictorum, liber Joannis continebat delictorum veniam, & salutem hominum: ad accusationem, damnationem & punitionem plurimi adesse solent principi ministri, ad veniam & remedium vix est qui assistat; sunt enim homines ad nocendum, quã ad benefaciendum promptiores. Unus Micheas aderat Regi Acab ad veritatem, quadringenti adulatores ad mendacium.

Apoc. 6.

486 Inter animantes feras tyrannus est perniciosior, inter animantes cicures adulator, sed hic tyranno longè peior: nam ex adulatione pullulat tyrannis, & tyrannus hostis est manifestus, proindeque vitabilis: adulator veró se tegens fictione hostis est occultus, qui ipsá eàdem, qua nocet adulatione, arridet. Capitali pœná Athenienses mulctabãt adulatorem, quia mitiori supplicio dignus non est qui veritatem, quàm qui monetam adulterat. Adulatorem erga Christum egit diabolus, & illi dominus silentium indixit: *Obmutesce* ut significaret diabolorũ munus esse adulari, & optimi principis adulationem non audire: siquidẽ in adulatione tetrum, & exitiale principum malum est: *Avertantur retrorsum & erubescant, qui volũt mihi mala.* Et statim sujungit: *Avertantur statim erubescentes qui dicunt mihi Euge, euge.* Quid? aliquandiu sustinet eos, qui volunt inferre mala omnia, proindeque interitum, & nec ad tempus brevissimum patitur conspectum eorum, qui obsequentes voluntati blandiuntur? Ita: quia minus malum reputat interitum, quám adulationem. Est Rex, & Regi non tantum malum affert occisio, quàm adulatio.

Adulator est peior tyranno.

Luc. 4.

Adulatis quantum malum. Psal. 69.

487 Appellabant Christũ Judæi magistrum ac dominum, quando ab eo expetierant miraculum, ut eundem agnoscerent, & sic appellantes Dominus intercepit: *Generatio prava, & adultera.* Idem opportunitate alia cùm appellaretur Samaritanus & dæmoniacus, nec verbum protulit, quod tantæ blasphæmiæ reprehensionem saperet. Quid? erga laudantes se gerit tam asperum ac severum: erga convitiantes tam mitem, ac temperatum? Ita: quia priori occasione, se gesserunt adulatores, posteriori, blasphemos; & videtur Deus minùs ægrè ferre blasphemiam, quám adulationem. Hoc tamen peculiare est Dei, & principum, qui æmulantur divinum regimen: nam tyrannis soli arrident fraudulenti adulatores.

Adulatio haberi debet pro gravissima contũelia. Matth. 10. Ioan. 8.

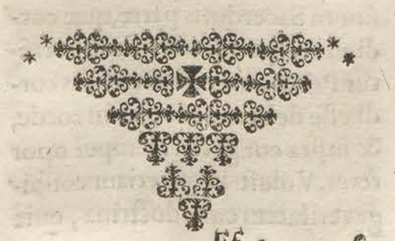

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. SECUNDUS.

Ingratitudo & tyrannis detestantur veritatem, & ipsa detestatio parit supplicium.

Veritas in Principe.

488 Duplici vinculo obstrictus esse debet princeps veritati, altero ad loquendum, altero ad audiendum; debet loqui veritatem, ut ametur: debet audire veritatem, ut moneatur. Unusquisque sibi habeat persuasum se hominem esse, proindeque non solũ obnoxium erroribus, sed frequentiùs errare, & sic libenter & utiliter monitionibus acquiescet. Moyses libenti & grato animo audivit objurgationem sibi illatam á socero Jethro. David nunquam imperio dignior visus est, quàm objurgatus á propheta Nathan: Tunc enim in eo modestia & resipiscentia fuere pares. Habere debet princeps reverentiam veritati, tanquam virtuti, quæ Deum exprimit: *Ego sum veritas.* Minister Principi veritatem aperiat ita reverenter, ut nihil aliud vereatur: nam pari culpa tenebitur minister, si principi veritatem non dicat, ac princeps si dictam non audiat.

Princeps patiatur moneri. *Exod.18* *2.Reg.21*

Veritas a manda à Prmcipe. *Levit.8.*

489 Præcipiebat olim Deus intexi veritatem in ea vestium suumi Sacerdotis parte, quæ cordi correspondet. Ut sic monerẽtur Principes veritatem illis cordi esse debere, adeo ut in corde, & supra cor gestari semper oporteret. Voluit Deus etiam conjũgi veritatem cum doctrina, quia veritas in corde potior & sanior Principis doctrina est. Restituto in pristinum statum regni Orientalis Jobo obtulerũt consanguinei & amici singuli ovẽ, & inaurem auream. Ovis satis expressũ symbolum est mansuetudinis & patientiæ, quam Rex exhibere debet. At quodnam mysterium in offerendis inauribus, illi in principatum restituto, & nõ antea? voluerunt significare, simulque monere factum Regem de onere, quod subierat audiendi patienter veritates. Incũbit principi veritates audire cum patientia, & ministris ea dicere cum libertate. Sedentes in throno vidit Joannes seniores qui assidebant agno: *Seniores sedentes.* Cum Angeli coram agno stantes assisterent: *Omnes Angeli stabant in circuitu throni.* Cur sedent in throno seniores coronis ornati? quia sũt consiliarij supremi Regis, & vult significare Deus consiliarios regios debere esse ita liberos & absolutos in suffragãdo, ac si essent Reges in præsidendo: non debẽt accomodare consilia Regis voluptati, sed regni utilitati.

Iob.42.

Apoc.4.

Consiliarij sint liberi in suffragando.

490 Accersitus Micheas ad præsentiam Acab: *Occurrit Regi in via, & mutavit aspersione pulveris os suum.* Sauciatus Micheas in vultu, pulveris aspersione illum tegit, ne agnoscatur loquens ad Acab: & hoc involucro cur non assumpsit personam Nathan locuturus ad Davidem? quia Nathan missus erat ad manifestãdam veritatem Regi pio: Micheas ut aperiret dolos Regi impio: ille manus

3.Reg.12

nus dat veritatibus, sicut David: *Peccavi Domino* hic indignatur contra aperientem dolos, sicut Acab: *Mitte virum istum in carcerem.* Eadem quæ Rex proposuit Micheæ, proposuerat Prophetis Baal: fuit tamen valde dissimile responsum; nam Michæas ductus amore veritatis, ne Regem deciperet, imò â deceptione liberaret, libere prædixit exercitus illius milites despergendos esse per montes instar ovium sine pastore, donec unusquisque reciperetur in domum suam ex defectu Domini gubernantis. *Dominus locutus est contra te malũ.* Excanduit accepta fraudum detectione Acab, & conversus ad Josaphat: Nonne (inquit) te probè edocueram quis esset Micheas, & qualiter mihi semper adversa prædicat? Vox illa (semper) non rectè cohæret cũ unica prædictione, quam audierat: cùm tamen esset vera, perverso Regi multiplex visa est. Tanti igitur illa unica veritas Micheæ stetit, ut propter illam pseudo Prophetam Sedecias illi alapam inflixerit: veritas enim semper sustinuit opprobria per adulatores coram tyrannis: *Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Micheam in maxillam.*

2.Reg.12

3.Reg.22

Veritas excipitur opprobrijs.

3.Reg.22

491 Christo servatori coram Pontifice propter apertam veritatem inflicta est alapa, & Dominus conquestus est: *Cur me cædis?* At non legimus in S. Pagina quód accepta alapa Micheas quereretur. Cur non queritur Michæas, & queritur Christus, si patientia Christi omnem omnino longè superat? Cogitavit Michæas eum, qui apud se statuit vera loqui coram suo Principe, esse debere paratum, ut constanter sustineat tyrannides, & adulatores in aula semper veritati infensos, & injurios esse. Christus verò, cùm foret eademmet veritas: *Ego sum veritas:* doluit vehementer quòd coram judice tãquàm crimen tractaretur, & offenderetur veritas, quæ in tribunalibus coli debet tanquã Deus. At in judicio, in quo damnatur innocentia, necesse est offendi veritatem: illa enim pænam subeunte, hæc etiam subit. Adhæc, miles ille qui percussit Dominũ, fuerat ab eo in horto sanatus (ut aliqui dicunt) atque adeo se exhibuit ingratum erga illũ, qui se illi beneficum exhibuerat. Cum ingratitudo animam sauciet, vulnera quæ infligit, tam acerbos pariunt dolores, ut vix etiam á Christo patientissimo, absque querimonia sustineri possint: idcirco non Micheas, sed Christus queritur.

Ioan.19.

Veritas Christus offenditur

Ingratitudo vulnerat animam.

492 Sic ignominiosé tractatum, oneratumque injurijs Micheam jussit Acab præsidi Samariæ tradi, præcepto imposito ut in carcere usque ad Regis ipsius reditum detentus solo pane & aqua aleretur. Tam atrox scelus reputavit tyrannus unicam proferre veritatem, ut tali supplicio Dei Prophetam affecerit. Hæc dicit Rex: *Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis: & aqua angustiæ, donec reverta-*

Veritas malè excipitur.

3.Reg.22

Universidad de Deusto Biblioteca

revertatur in pace. Volunt tyranni vinctam & debilitatam veritatē, quia formidant liberam ac robustam: cum verò timeant, odere: hi veró sunt Principes ingrati sicut Acab: ingratitudo enim veritatem non sustinet, quia veritas magis obstringit: tyrannica sævitia eam abominatur, quia ad nos cū veritate misericordia descendit.

Adulatio audax placet tyranno.

493 Verū si injuria, quæ alicui coram Principe fit, magis ipsum Principem afficit, ex quo severius exigit supplicium: Cur Acab Micheam offensum conjicit in vincula, & Sedeciam offensorem permittit liberum ac impunem? offensum misit in carcerem Acab, & favit offensori: quia tyranni veritatem crimen, audaciam reputant obsequium. Absalon præbuit se gratum Achitopheli audaciter & impudenter suadenti accessum ad parentis concubinas: *Ingredere ad concubinas patris tui.* Saul pugionis ictibus interfecit Pontificem Achimelech vera dicentem de Davide: *Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis.* Ex quo accidit ut pavidi ministri coram Principe multùm caveant vera loqui, & studeant mendaciter blandiri: siquidem vident punitam veritatem instar criminis, & fautam adulationem tanquàm obsequium. Conjecerunt in vincula Putifar Josephum, & Herodes Baptistam: sed utriusque vincti fuit dispar eventus: nam Joseph, quia obsequiosè interpretatus est somnia, umbram quandam falsitatis præ se ferentia, evasit dominus universi Ægypti: Baptista, quia libere nudam protulerat veritatem, jugulatus est. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* In præcinctione significatur violenta mors, qualē Christus prędixit Petro: *Alius cinget te*: in lucernis significatur Evangelica prædicatio. Cur igitur Christus cum morte violenta jungit Evangelicam prædicationem? Quia omnis qui prædicandæ veritatis munus suscipit, paratus esse debet ad subeundū mortem violentam. Veritatem excipiunt Principes vinculis & gladio, Judæi lapidibus, adulatores alapis.

2.Reg.26

1.Reg.22 *Mendacium placet Principi, displicet veritas.*

Luc.12.

494 Vidimus in prædictis quomodo ingratitudo & tyrannis detestantur veritatem: ex sequentibus nobis compertū erit, quomodo ipsa detestatio pariat supplicium. Gerendo bello devotus, ac deliberatus Acab de sententia pseudoprophetarum, egressus est de Samaria ad expugnandum & capiendum Ramoth: cùm veró impiger Benadab in occursum procederet, utriusque exercitus viribus durū prælium commissum est, in quo impius Acab sagittæ unius in incertum excussæ, sed á Deo Directæ, & perlatæ vulnere interijt. *Vir autem quidam tetendit arcum incertum sagittam dirigens, & casu percussit Regem Israèl.* Et fuit unicus qui in hoc conflictu interijt, juxta prophetiam Micheæ: nam fuerat Rex inter omnes ingratos Principes Israélis singularitet unicus ingrati-

Impietatis supplicium.

3.Reg.22

ingratitudine. Sagitta una fortè excussa confixit, & ejus sanguinem linxere canes eodem loco, quo fuerat lapidatus Naboth. Justè enim tyrannica cupiditas crudeli siti canum punitur. Sic enim Deus punivit mortem innocentis, veram reddidit comminationem Eliæ, & fidem, ac honorem fecit veritati Micheæ. Plerùnque Deus ad tempus dissimulat cum ingratis, sed nunquam parcit. Dissimulavit cum Saule, sed tandem suo eodem gladio confecit. Dissimulavit cū Absalone, sed tribus lanceis illius ingratum cor transfixit. Divina justitia permittit gloriari malos de triumphis suorum desideriorum, ut in medijs voluptatibus sic acerbiùs supplicio intercipiat. Quādoque differtur supplicium, sed majori pœna compensatur dilatio, ut evenit Acab, cui cœlum necem intulit: adsolū enim spectat Deum ingratitudinis infidelis punitio.

CAPUT XI.

Ingratitudo sceptri Hebræi fuit malum contagiosum.

§. PRIMVS.

Impietas parentum transit ad filios sicut hæreditas.

Filij impij a parentibus impijs.

495 INterfecto Acab, successit sceptro Ocozias ejus filius primogenitus, æquē ægrotus corpore & animo: nam parentum impietas morbos fecerat immedicabiles. Ab impijs parentibus, in ipsorum supplicium & opprobrium nascuntur filij: siquidem cum sanguine impietatem, & mores hæreditarios accipiunt: *Pete á me quod vis.* Hortabatur Herodes filiam Herodiadis ad petendum quod voluisset in saltationis præmium: cùm veró illa inquireret voluntatem matris, á qua intellexit velle caput Baptistæ, Herodi post consultam matrem respondit: *Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.* Cur non dixit matrem suam velle? Si volūtas erat matris, dixit suam? *Volo ut des.* Quia voluntas parentum est etiā filiorum: non se gereret filiam Herodiadis, si cū ea non cōspirasset in eandē tyrannidē. Sectantur filij in omnibus parentum vestigia & mores. Quando Joseph voluit fratres suos de furto convincere, jussit includi pateram suam in sacco Benjamin: *Scyphū meum pones in ore sacci junioris.* Cur non in saccis aliorum? Quia alij erant filij Liæ, & Benjamin filius Rachel, quæ surripuerat simulacra parentis sui Laban: *Furata est idola patris sui.* Ut igitur Joseph faciliùs persuaderet furtum, voluit ut imponeretur filio illius matris, quæ olim in simile delictum inciderat.

Marc.6.

Voluntas patrum est filiorū

Gen.44.

Gen.31.

496 Misit Ocozias qui de ejusdem sanitate consulerent Idolum Beelzebuth. Tam altas egerat diabolus radices in corde Principum Israèlis, ut vellent etiam reperire veritatem in totius mendacij fonte, ac parente. Consulta-

Consilia diaboli placent malis Regibus.

4.Reg.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſultationem peſſimam intercepit Deus, injungens Eliæ, ut á via revocaret Regis nũcios, eiſque regredientibus intimaret non ſurrecturum Regem à lecto, in quo ægrotus decũbebat. Deus enim ægré fert velle Principes ſcire medijs diabolicis, quæ humanis aſſequi nequeũt. Omnibus incũbit reverenter expectare ſeriem divinæ providentiæ, quæ licèt noſtro appetitui quandoque videatur ſera, meritis tamen ſemper tempeſtiva eſt.

Supplicium pro auxilio à diabolo. Ezech.29

497 Voluit Ocozias conſulere dæmonem, & ipſa conſultatio illi peperit ſupplicium: nam ſcelerati capiunt frequenter exitiũ, unde auxilium præſtolantur. *Fuiſti baculus arundineus Domini Iſraèl, quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & laceraſti omnem humerum eorum*. Loquitur Deus cum Ægyptiorum Rege, & ait ipſum fuiſſe tanquàm baculum arundineum filijs Iſraèlis. Cúm enim Hebræi debuerint implorare opem à Deo, auxilium, petiere ab Ægyptijs; in cujus delicti pœnam ſtatuit Deus, ut Rex á quo opem, & levamen ſperabãt, ipſis majori tormento fuerit: quæ fierunt ſuſtentaculum in illo, tãquàm in arundine, quæ debilis eſt, & ſuſtinendo oneri impar, quandoque fracta offenſionem & vulnus infligit levamen quærentibus.

Punitio inſolentiæ 4.Reg.1.

498 Accipiens Ocozias á famulis regredientibus præſagium Eliæ tãquàm novum aſpernatus eſt. Eſt enim valde inuſitatum apud Principes audire veritatẽ, quæ dolos detegat. Nam aulici quô ſunt Principi magis familiares, eò magis illi veritates occultant. Confeſtim miſit ducẽ quinquaginta ſtipatum militibus, qui Eliam afferret, ſibi perſuadẽs veritatem in aula ſubitò convertẽdam in adulationem, quæ ſola apud Principes locũ habet. Dux ſedulitate & arrogantia peregit Regis mandatum, ut igne cælitus decidente correptus unà cũ militibus interiret: *Deſcendat ergo ignis de cœlo, & devoravit illum, & quinquaginta viros*. Miſit Rex ſecundum ducem, & hic eandem ſubijt prioris pœnã, quia ſuperbiam eandem æmulatus eſt. Cæleſtis ignis á vinculis, & impio Rege tuebatur Eliam, quia cæleſti igne Elias defenderat divinum honorem contra prophetas Baal. Tertium denique Ocozias miſit ducem: & hic in exequẽdo Regis mandato adeo ſe geſſit comiter & temperatẽ, ut impetraverit prophetæ adventum: *Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad Regem*. Deſcendit Propheta, ut Regi oſtẽderet impietatem ejus parentis Acab tranſire ad filios ſuos ſicut hæreditas tranſit ad ſucceſſores.

4.Reg.1.

3.Reg.18

§. SECUNDUS.

Cum ingratitudine ſuperbia nata eſt.

Superbia cum ingratitudine.

499 Primus ingratus & ſuperbus fuit Lucifer: necnon ex ingratitudine & ſuperbia Adamus perijt. Quæro tamen, cur ſuperbia cum ingratitudine nata eſt, &

& utranque ſeveriter Deus punit? *Deſcendi ergo ignis de cœlo, & devoravit eum*. Quia utraque filia legitima eſt oblivionis, & ignorantiæ. Ingratus ut obliviſcatur debitum, fit neſcius: ſuperbus adeo neſcius, & immemor eſt, ut ſe ipſum neſciat, & obliviſcatur. Nullum vitium magis adverſatur Deo, quám ſuperbia: nam ex ſuperbia voluit Lucifer æquare Deum potentiá, & Adamus ſcientiã; ob quas inſanas cogitationes decidit Lucifer in Erebũ, cui Adamus manſit obnoxius. Præcipua igitur virtus, qua Servator diſcipulos erudijt, fuit humilitas: *Diſcite â me, quia mitis ſũ, & humilis corde*. Nec miniſter Dei eſſe poteſt qui ſe temperatẽ & ſubmiſſẽ non gerit. Ex ſuperbia duo priores Ocoziæ miniſtri perierẽ: ex comitate & ſubmiſſione tertius ſervatus eſt, ut tandem intelligatur, plus valere apud homines urbanitatem, quàm potentiam: certè quod nec movere poteſt multiplex ſuperbia, unica comitas ſubigit.

4.Reg.1.

Matth. 16.

Superbia eſt merus tumor.

500 Nata videtur ad exprimendũ ſuperbos opinio illa philoſophorum, qui aſſerebant continuũ ex ſolis coaleſcere indiviſibilibus, ſed tumidis. Sunt enim homines, quorum dotes ita ſunt exiguæ, ut vix attingant parvitatem indiviſibilium, ſed tument arrogantiá, quam oſtentat. Unum vellem monere tumidos ex ipſius naturæ documento, ſcilicet quod grave eſt ad locũ infimum tendere, ita ut quó major ingentis corporis ſit gravitas, eo vehementior in centrum detur propenſio. Qui honore cedunt, locum merentur ſublimiorem: *Aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt*. Quid? aquæ ſuper cœlos? Ita: quia in mundi primordijs erant aquæ veluti dominatrices, editiori nempe loco ſuper univerſam terram, juſſit illis Deus, ut juri ſuo cederent, deſcendentes in locum inferiorem, ut tellus appareret: *Congregentur aquæ omnes in locum unum, & appareat arida*. Sint igitur aquæ collocatæ ſuper cœlos: ſic enim Deus ſublimat omnes, qui deſcendentes ſuo juri cedunt pro alijs honorandis.

Gravitas & authoritas humilium.

Humilitas honoratur. Pſal.148

Gen.1.

Humilitas exaltat.

501 Non augetur, qui ſe majorem, ſed qui ſe minorem facit: nec certior via eſt ad ſublimitatem, quàm ea, qua deſcẽditur ad depreſſionem. In Bethlem fuit Chriſtus dux Iſraèlis: *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraèl*. In monte Sion fuit acclamatus Rex & Dominus univerſi: *Fundatur exultatione univerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni*. Cur dicitur in Bethlem habuiſſe dominium limitatum, at in montẽ Sion nullis terminis circunſcriptum? In Bethlem Chriſtus ex humilitate natus eſt inter bruta, magnũ ſapientiæ Patris tormentũ: at in mõte Sion provulutus ad pedes diſcipulorum, illos lavit: Proh mirabilis majeſtatis depreſſio? Igitur ubi ſe plus dejecit, ibi altiùs ſublimetur: ubi magis occultavit majeſtatem, ibi major appareat majeſtas. Conferamus ad hanc rem duos lapides antiquos, qui

Mich.4.

Pſal.47.

Universidad de Deusto Biblioteca

forte ex novitate comparationis arridebunt. Prior lapis fuit Davidis, quo gigantem occidit: *Misit manum suam, tulitque lapidem.* 1.Reg.17 Posterior lapis fuit Danielis, quo superbi Regis statua percussa est: *Percussit statuam in pedibus.* Dan.2. Fiat modò comparatio: lapis Davidis non crevit, imò disparuit: lapis Danielis crevit adeo, ut universum mundum impleverit. *Factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Dan 4. Quænam ratio disparitatis, ut lapis Davidis disparuerit, lapis Danielis ita creverit, ut universi orbis sphæram occupaverit? Lapis Davidis se erexit ad gigantis capnt: *Percussit Philistheum in fronte.* Lapis Danielis se submisit ad pedes statuę: *Percussit statuam in pedibus.* Lapis igitur Davidis elatus minuatur, lapis Danielis sumissus crescat.

Honor ab honorato provenit. Ioan.12. 502 Sicut qui se plus abjicit, plus ascendit, ita qui alios magis honorat, magis honoratur. *Clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te*: Dixit Christus alloquens Parentem æternum. Cum enim peculiare sit honoratorum honorare, voluit Christus priùs honorari á parente, ut postea sic honoratus plus & aptiùs Parentem ipsum honoraret. Ad hæc, qui honorari vult, debet prior honorare: *Clarifica, ut clarificet.* Debes mihi impẽdere honorem, quem à me speras: aliter tuo honori deero, si tu meo defueris. *Ad Rom. 12.* *Honore invicem prævenientes.* Monet Apostolus ut unusquisque certet alium honore vincere. At quomodó fieri potest, ut inter duos detur mutua honoris præventio? Certé impossibile hoc est: at ne quis desit ingenuitati, & urbanitati, ut sic magis honoretur, vult Apostolus ut nitatur ad impossibile pro alio honorando. Nam incivilis superbus semper alijs odio, & dedecori est: & quidem superbia nata cum ingratitudine omnes dedecorat, redditque ipsi Deo abominabiles.

§. TERTIUS.

Ingratitudo Principum immedicabile malum est.

Mors Ocozia, prænuntiata. 4.Reg.1. 503 Perlatus ad Regis conspectum Elias, omnẽ antevertens rogationem illi prænunciavit indubitatam mortẽ ex morbo, quo afflictabatur, ob id quód consuluerit dæmonem, & non Israélis Deum. Aulicis videretur Elias nimis properus in denũciatione mortis: nam ex mente aulicorum grave delictum est aperire dolos Principi: Item adulatoribus videretur supplicium nimis severũ, cum Deus dissimularet cum populo idololatra, & occideret Regem ob consulendum dæmonem de sua sanitate: nam adulatores etiam consultationes cum diabolo in Regibus probant. Verùm Elias se gessit ministrum Dei libertate qua Regi suppliciũ illud capitale indixit, & Deus justum judicem in tali decernẽdo, & infligendo supplicio. Ministri Dei eó sunt liberiores, quò periculum majus est: quicunque enim zelat divinũ honorem, homines non

non veretur. Nec Moyses Pharaonem, nec Elias Acab sævos tyrannos metuerunt, ut detecta veritate illis constanter ac liberé dolos aperirent.

3.Reg.18 Scientia eventuũ in Principe. Ioan.3. Solent ministri suis principibus, timore hominũ deterriti occultare pericula, seque ad ipsorũ nutum fingentes, voluptati attemperare. Lacrymabatur populus, & ministri Sauli tegebant causam luctus. Clamabat Jonas per plateas civitatis deterrens Ninivitas á sceleribus, eisque suadens pœnitentiam timore interitus, & Rex fuit ultimus qui accepit clamores. Ad Principes accedunt notitiæ post eventus: ex quo mala reipublicæ evadũt immedicabilia; siquidem quando Principi intempestivè deteguntur, remedio carent. Satis se probavit justum Deus in puniendo Ocozia: cũ enim Rex crebrò moneretur á cælo, ut resipisceret á culpis, mansit rebellior & obstinacior in idololatria: & qui contemnit cælestes monitus, divinæ justitiæ rigorem sustinet.

Parentũ impietas in filijs. 504 Obijt Ocozias morbo extinctus, & sceptrum unà cum impietate transivit ad fratrem suum Joram: nam impietas parẽtum filijs hæreditaria est. Suscepit Joram sceptrũ potioribus exordijs, quàm sui antecessores: nã dejecit confestim idola, quæ Acab pater suus erexerat: fuere tamen exitus lutei ac fragiles: siquidem eundem Jeroboami cultum professus est. Solent omnes fere Principes exordiri regimen facta mutatione præcedentis, ut ostendant se illud corrigere, ac reformare: accidit tamen frequẽter ut ipsa mutatione reddant deterius: non enim minùs difficile est rempublicam veterem reformare, quã formare novam. Ut Deus orbem conderet, sua omnipotentia usus est: *Dixit, & facta sunt.* Gen.1. Ut postea repararet, etiã Noemi accivit opem: *Ingredere tu & domus tua in arcam.* Reformationis difficultas. Gen.6. Non quód eadem omnipotentia foret destitutus, sed ut appareret difficultas reformationis. Voluit juvari hominibus, ut felici eventu repararet, quod effrænis hominum licentia dejecerat. Sex diebus molitus est orbem: *die septima requievit*: triginta tribus annis nobiscum Christus versatus est, ut reformaret, nec sine omni profusanguine reformationem peregit: *quam acquisivit sanguine suo.* Act.20.

Reformatio quid exigat. 505 Postulat reformatio tempus, laborem, & prudentiam. David se excusavit á puniendo Joab ob insidiosam necem quã intulerat Abner: quia reputavit minus inconveniens dissimulare cũ supplicio, quám odibile regimen auspicari á rigore. Imbuit Deus Salomonem mirabili quadam sapientia: nec illius commẽdavit usum ad regimen, sed ut insisteret vestigijs Davidis parẽtis: *Sicut ambulabat pater tuus?* 2.Reg.3. quia Princeps in gubernãdo sequi potiùs debet exempla, quám ideas. Ex alteratione humorum nascũtur morbi: & solus Deus potens est novitate quadam opem ferre afflictis rebus. Verùm hoc dictamen sano modo intelligen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum est: quando enim malum planè innotuerit, ejus correctio non tam mutatio, quàm remediũ apellandum est: Deus enim ut hominibus mederetur, suam legem mutavit, in locum deficientis scriptæ substituens gratiam. At mutatio Joram non fuit remedium, sed hypocrisis: nam ejus cor æquè fuit ingratum & infidele ac parentis ipsius Achab: quia Principum ingratitudo filijs hæreditaria est.

§. QUARTUS.

Nullum vitium Deo magis abominabile quàm hypocrisis.

506 Dejecit Joram idola parentis sui Achab, & Deus ipsum Joram dejecit sagitta alia simili illi qua interierat pater ipse Achab: *Egressa est sagitta per cor ejus.* 4.Reg.9. Quid? eodem supplicio afficitur qui idola dejecit evertendo, & qui idola erexit colendo? Videtur immodicus rigor ex inæqualitate. Fictiones odit Deus Non fuit rigor; sed æquitas & justitia. Siquidem postquã Joram evertit idola Achab, adoravit vitulos Jeroboami; proindeque fuit zelus simulatus & fictus; nullum veró idolum magis abominatur Deus, quám figmẽtum. Nam hypocrita dehonestat nimium ipsam honestatẽ & sanctitatem faciendo illam tegmen iniquitatum & scelerum, in quo homines decipit, & Deum irridet; *Væ mundo á scandalis*, dicebat Christus. Matth. 18. *Væ vobis hypocritæ*, dicebat iterum idem Dominus. Eodem modo dolebat de scandalis atque de figmentis; quia non minus inferunt mundo detrimentũ scelerati scandalosi, atque hypocritæ fraudulenti. Hypocritæ Deo abominabiles. Luc.11.

507 Abminatur Deus adeo fraudes, & figmenta hypochritarum, ut cum dignetur manu propria animadvertere in reliquos peccatores, hypocritas pertæsus manu aliena, quasi é longinquo puniat. Supplicium hypocritarum. Per Isajam minatur Deus se missurum contra Assur ministrum, qui puniat omnes fraudulentos Israèlis: *Ad gentem fallacem mittam eum.* Isai.10. Provocatus Deus sceleribus civitatum Pentapolis agit de infligẽdo supplicio per se ipsum, *Descendam & videbo.* Gen.17. Cur in primo casu mittit punitorem, in secundo descẽdit puniturus? Ita Deus abominatur hypocritas, ut etiam puniens eos videre non sustineat. Cõdolebat & compatiebatur Christus peccatoribus, at cõtra hypocritas ita indignabatur, ut vehemẽter obiurgaret; quia cum malitia sint dæmones, volunt apparere Angeli.

508 Tentat diabolus Christũ in deserto ter, & objurgatus precipitur recedere, manifestata obligatione Deum adorandi, illique soli serviendi: *Vade Satana.* Matth.4 Tentant hypocritæ Christum Hierosolymis tacti religione, quòd discipuli non lavabant manus ante sumendum cibum, & Dominus eos asperrimè carpit tanquã legis transgressores, verbis mendaces, cordibus fraudulentos: *Hypocritæ benè prophetavit de*

Hypocritas quantum odit Deus. Matth. 15. *de vobis Isaias dicens; populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longè est me.* Cur serveriùs tractat Christus hypocritas propter falsum scrupulum lavandi manus, quám diabolum ipsum propter tres malignas tentationes? Quia diabolus voluit exire á dolo, & Christum agnoscere tentationibus: at Pharisæi hypocrisi volebant decipere mundum, & ignorare Christum. Diabolus lapidibus usus est ad explorandam veritatem, hypocritæ arripuerunt lapides contra veritatem, ut scilicet lapidarent Christum. Inter Ioan.8. diabolos nullus magis diabolus, quàm hypocrita. Sociatur hypocrisis fictione & adulatione, quia fraudis & falsitatis filia est: & certè sunt hypocritæ hostes hominibus magis infensi, & Deo magis abominabiles.

509 Princeps omni etiam adhibita industria nequit ita se fingere, ut reputetur alius quã est: Princeps hypocrisim, & fraudes vitet. habet enim plurimos suarum actionum spectatores: & sicut nũquam omnes decipiunt unum, ita nullus est qui decipiat omnes. Quia fictus Esau, fuit hominibus, Deoque odibilis, & eadem ratione, punitus Saul. Meditatur Herodes dolo agnoscere à Magis natalitium Christi, & Evangelista dolum referens, denegat illi nomen Regis: *Tunc Herodes clam vocatis Magis.* Matth.2 Est enim vitiũ abjectum & vile decipere. Herodes tanquam Herodes fingere potest, sed non tanquam Rex. Dixit Job regnare hypocritam Iob.34. in vassallorum supplicium. Ratio est, quia legitimus Rex in bonum & felicitatem suorum regnat, & felicitas regnare nequit, ubi regnat dolus: felices enim vivere nequeunt qui decepti vivunt. *Adjuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat.* Act.19. Dixerunt filij Scevæ cuidam dæmoni, qui miserrimi cujusdam corpus occupaverat: quibus dæmon respondit, se probè nosse Christũ, & Paulum, sed ignorare illos, qui cum forent Judæi, volebant apparere Christiani; *Et incidens in eos invaluit contra eos.* Si diabolus universæ iniquitatis præceptor est, cur sic vexat suæ scholæ discipulos? Quia etiã diabolus sustinere nequit quód re ipsa pravus velit probus apparere.

510 *Veni igitur & maledic populo.* Hypocrita pessimus. Si meruit Israèlem, cur non cogit milites, & parat exercitum: sed juvatur auxilio pseudoprophetæ Balaam? Sibi habuit persuasum nihil efficacius ad destruendum Israèlem, quám implorare opem cujusdam hominis hypocritæ, qui re vera pessimus, apparebat sanctus. Num.32. *Vnus ex vobis Diabolus est.* Ioan.6. *Amice adquid venisti?* Matth. 26. Quid? In Christi societate & domo appellatur Judas malitia diabolus, & in horto appellatur ex benevolentia amicus? Ita quia Judas inter Apostolos, & in Societate Christi degens, venenum proditionis occultabat, illud tegens velamine hypocrisis, at in horto ducens satellites, se gessit manifestum proditorem: & ideo magis provocavit indignationẽ Christi in priori, quám in posteriori

Universidad de Deusto
Biblioteca

riori eventu: quia peior est hypocrita sua sanctitate ficta, quã proditor sua iniquitate manifesta.

§. QUINTUS.

Princeps esse debet in verbis cautus & maturus.

Electio Iehu in Regem. 4.Reg.9.

511 Voluit Deus punire Joram, & extinguere omninó familiam Achab, ad quod delegit Jehu filium Josaphat. *Vnxite Regem super populum Domini Israël.* Dixit illi propheta Dei nomine: *Et percuties domum Achab domini tui, & ulciscar sanguinem servorum prophetarum.* Vivente adhuc Jorã unctus fuit Jehu in Regem tanquam Dei instrumentum ad puniendum familiam Achab ut ulciscceretur sanguinem innocentem, quem Rex impius effuderat. Quid? pro supplicio impendit Deus regnum, & eligit Regem ut puniat? Ita: ut intelligatur qualis Dei sit voluntas, & quàm avida ad puniendam ingratitudũ: similiter nullum aptius, promptiusque ad puniendum instrumẽtum esse, quám manum Principis propriam conservationem ex aliorum destructione sperantis. Non quievit Baasa donec universam familiam Jeroboami extinxit: & Zambri nulli ex consanguineis, vel famulis Baasa pepercit. Est ambitio sceptri quædam veluti hydropesis humani sanguinis, quæ in mundo plurimos cõstituit Herodes: *Venit in domum patris sui, & occidit fratres suos.* Occidit Abimelech fratres suos, quãdo ipsum crudelis dominandi ambitio invasit. *Ille homicida erat ab initio.* Cur vocatur diabolus homicida ab ipso nascentis mundi exordio, si prima ejus vox nõ indicavit appetitum occidendi, sed ascendendi? *Qui dicebas in corde tuo: in cælum conscendam?* Eo ipso quòd anhelavit ambitiosè locum sublimem, fuit homicidiorũ executor, & procuravit mortem filij Dei, ut ejus thronum occuparet.

Ambitionis crudelitas.

Iud.8.

Ioan.8.

Isai.14.

512 Acclamatus Jehu, & jam, á populo observatus tanquam Rex Israèlis statim quæsivit Joram, & in itinere obvium convicijs laceravit, illi exprobrãs matris Jezabelis flagitia: *Adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.* Deinde emissa sagitta confixit, & exanimem projici jussit in campũ, ubi fuerat lapidatus Naboth. In exequendo supplicio æquè enituit zelus, atque in infligendis contumelijs apparuit vilitas: nam ex ore Principis nullum debet verbum excidere, quod alterius honorem lædat: præcipuum munus Principis est condecorare omnes. Maledictionem Rubem imprecatus est Jacob his verbis: *Effusus es sicut aqua, non crescas.* Illi tamen impendit benedictionem Moyses: *Vivat Rubem, & non moriatur.* Quid? benedicit Moyses illi, cui maledixerat Jacob? Ita: Jacob erat homo privatus: Moyses princeps populi. Nõ decet principem verbis suis aliquem dehonestare, cum debeat honorare omnes.

Convicia indigna Principe. 4.Reg.9.

Gen.49.

Luc.7.

omnes. *Quia peccatrix est* dixit Pharisèus de Madgalena: & Christus: *Vides hanc mulierem.* Christus erat Rex, & hic etiam peccatores honestare debet.

4.Reg.20

Neque hoc volo ut fiat, nisi ut revertatur. Cur noluit Ezechias solis progressum, sed regressum? Quia sol quò magis progreditur ascendendo, eò magis decrescũt umbræ, & quo magis regreditur descendẽdo, eo umbræ plus crescunt: est Sol Regis Symbolum, sicut umbræ subditorum, quos Rex nunquam minuere, sed semper augere debet, etiam si ad hoc oporteat descendere.

Supplicium non ex odio.

513 Aliud est supplicio, aliud contumelia afficere; contumelia pullulat ex odio, supplicium ex justitia, quæ ut multos servet, paucos castigat. Lingua principis se debet exhibere in puniendo misericordem, non vindicem: nã compassio est virtus, vindicta, passio. Illud obnixè à Deo precabatur David, ut frænum sibi injiceret, quasi sui oris custodẽ, ne excideret verbum, etiam contra suos conviciatores, & detractores. Erat princeps David, & & princeps etiam contumelijs provocatus recusat esse maledicus: nam maledicere actio est vilissima: *Mors & vita in manibus linguæ.* Dixit Spiritus S. Occidere lingua animalis veneniferi, proindeque vilissimi peculiare est. Instar linguarũ ignearum decidit in terram divinus Spiritus: & cũ linguæ illæ apparenter forẽt ignis ad comburendum, realiter erant luces ad illustrandum: *Apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Primum verbum, quod Deus protulit in hoc mundum, fuit directum ad lucis productionem: *Fiat lux.* Sic nobis significavit, ille Regum ac principum omniũ Monarcha, ex ore principis debere solam lucẽ absque ullis tenebris defluere, ut neminem dedecoris, vel ignominiæ tenebris obscuret, omnes honorum, ac dignitatum radijs illustret.

Linguæ Principis qualis. Psal.38. Prov.28.

Act.2. Honor ex Principe. Gen.1.

514 Princeps esse debet in puniendo æquus, & in loquendo circunspectus: æquitas est totius reipublicæ harmonia, proindeque fulcimentum sceptri: verba principis quandoque vitam afferunt, quandoque necem inferũt. Ananias occubuit auditis tantũ Petri verbis: *Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit.* Lazarus ad vitam revocatus est Christi verbis: *Lazare veni foras.* Vitam recipit Lazarus honoratus prius à Christo, á quo fuerat vocatus amicus: *Lazarus amicus noster dormit*, vitam amittit Ananias, qui objurgatur à Petro tãquam mẽdax: *Non est mentitus hominibus, sed Deo.* Gessit se Christus principem benignum: & ideo ob Lazari mortem ploravit; gessit se Petrus principem severum, cum arguit Ananiam de pretio venditi agri occultato. Verba principis mansueti, honorando vivificant: verba rigidi ac severi vulnerando occidunt. Idem Petrus Christum agnovit ex verbis utpote vitalibus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Princeps, cujus verbis ita nutri-

Verborũ Principis efficacia.

Act.5.

Ioan.11.

Ioan.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

untur ac reficiuntur subditi, ex illius alloquio vires & animos capiant, non deseritur propter alium, reliqui omnes propter illum deseruntur: *Ad quem ibimus?* Et idcirco princeps debet esse in verbis cautus & maturus.

§. SEXTUS.

Supplicium ingratitudinis impiæ Iezabelis.

Iezabelis supplicium.

515 Accipiēs Jezabel ingressum esse Jehu terram Jezraelis, in quam se ipsa receperat, præcipua ejus cura fuit se comere, & ornare: *Depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum.* Quid? timet adversarium Jezabel, & se concinnat? Ita: quia ex timore pullularunt omnes concinnationes, & ornatus. Deliquerunt primi parentes Adamus & Eva, peccatoque fœdati se statim absconderunt á Deo ex timore, sibique concinnarunt tegmina quibus possent apparere: *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Cōcinnatio in hominibus infamia est, in fœminis deceptio: pulchritudo enim nescit pigmenta, & pigmentis augetur fœditas.

4.Reg.9.

Gen.3.

Intellexit Jezabel quód turrim jam occupaverat Jehu, & accedens ad fenestram, rogavit, vellet ne assimilari Zambri, qui occiderat Dominum suum? jussit confestim Jehu Jezabelem dari præcipitem, quæ illicó projecta est, & confracta interijt: *Aspersusque est sanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.* Temeraria interrógatio? Crudelis resolutio? Rogavit temere, quia saltem in angustijs opportet principes temperatos esse. Dilibera-vit crudeliter Jehu: quia nullum verbum etiam probrosum mulieris virum decorat: & nullum dedecus infertur mulieri per viros, quo viri ipsi non dedecorentur; illas igitur sustinere, virtus est; colere, obligatio.

Princeps temperatus.

4.Reg.9.

Fœmine colendæ á viris.

516 Præcipitata jam, & ex ruina veluti lacerata Jezabele, præcepit Jehu famulis suis, ut cadaver sepelirent, & sic honestarent utpote Regis filiam: *Sepelite eam, quia filia Regis est.* Jussit eam mandari tumulo, quia non poterat quiescere, donec videret tumulatam; nam sceptri ambitio solum in sepulchro quiescit. Voluit honorari tanqum Regis filiam, quia jā obtinebat sceptrum, & etiam tyranni volunt majestati honorem habendum. Puniatur Jezabel propter sua flagitia: sed honoretur tanquam filia sui parentis. Filiam Regis appellavit, & nō Reginam; quia hoc nomine indigna est, quæ tyrannidi, est perdere majestatem: siquidem magnitudinis titulos sæva impietas extinguit, pietas tuetur.

4.Reg.9. Majestas etiam á tyrannis colitur.

517 Cum famuli Jehu cadaver Jezabelis diligenter conquirerent, nihil invenerunt præter calvariam, pedes, & extremitates manuum: *Non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.* Nam reliquum aves, & aliæ voraces animantes in se ipsis sepelierant: crudeles enim tanquam belluæ

Crudelitatis supplicium.

4.Reg.9.

belluæ sævitia in bellarū nutrimentū vertuntur Biberant canes sanguinem Achab: *Lanxerunt canes sanguinem ejus.* At Jezabelis unā cum sanguine vorarunt carnes: *Comedent canes carnes Iezabelis.* Cur majus suppliciū Jezabelis, quàm Achab, si uterque patravit delictum? Verum quidem est quòd Rex usurpavit vineam Naboth: at Jezabel ad hunc finē induxit testes falsos: *Scripsit itaque litteras ex nomine Achab.* Ideoque tanquam inventrix sceleris, cui suam locavit industriam majorem subijt pœnam.

4.Reg.9.

518 *Flagellavit Dominus Pharaonem, & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham. Redde viro suo uxorem, quia Propheta est, & orabit pro te, & vives.* Si Deus re vera punivit Pharaonem, quód usurpaverit uxorem alienam, cur solum intendit minas Abimelech propter eandem culpam? quia Pharao suo exemplo persuasit delictum; Abimelech á Pharaone tyrannidem didicit, & ideo majori pœna delicti authorē affecit. Jezabelis mansit calvaria in monumentum fragilis pulchritudinis; nam eadem hora, qua se impia mulier ornavit, ut conciliaret gratiam, versa est in tetram calvariam, ut pareret horrorem: Pedes manserunt, quasi affectuum & viarum indices, ut significarent viam tyrannidis habere pro meta interitum. Manserunt extremitates manuum, ut intelligeretur manus ferocis mulieris fuisse punitas tanquam extremè crudeles.

Gen.20.

Aut hor- peccati punitur magis.

519 Proh quātā fraudis apertio mortalibus? Contempta magnitudo infami nece: pulchritudo Jezabelis versa in horrorem? Vanitas superbior conculcata á brutis, vorata ab avibus? Manus illæ æquè pretiosæ ac crudeles, quæ intulerunt mortem Naboth, & vitam attulerunt innumeris sceleribus, datæ in prædam volucribus, in spolium canibus? Quid profuit Jezabeli majestas & pulchritudo, si mors eam æquavit reliquis mortalibus, & sævitia omnibus miserrimis! Nō patitur Deus pulchritudinem crudelem, vel majestatem tyrannam; non enim natura suas contulit dotes, neque fortuna sua bona, ut forēt instrumenta nequitiæ, sed motiva gratitudinis; non in Dei conditoris & collatoris offensam, sed obsequium.

Humanā vium vera fragilitas

520 Quadrare potest electio in pulchritudinem. Antequam sancti Angeli vocarent sponsam electam, dixere pulchram: *Pulchra ut Luna, electa ut Sol.* Sic ostenderunt fuisse sponsam ad cœlum electam, quòd pulchritudine bene uteretur; quæ enim pulchritudo est ad aspectum, instrumentum esse potest ad gloriam. Cum tamen Jezabel debitorum fuisset immemor, ruit in exitium tanquam ingrata Deo, ut tyranna erga Vassallos. Duo præcipuè inter alia obversari debent principi, alterū se mortalem esse, alterum, se rationē de sceptro redditurum supremo principi Deo; ut sic recordatio mortis ostendat fragilitatem vitæ, & timor judicij

Pulchritudo electa esse potest.

Cant.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virtus in Principe, illum æternat.

obligationem ſceptri. Quó princeps eſt magnitudine excellentior eó eſt mutabilitate fragilior: ſiquidem conjungit ægritudines naturæ incommodis dominationis majoris; & certè nulla alia magnitudo vendicat perpetuitatē niſi virtus; eſt enim immortalis animæ qualitas, quæ cum eadem perſeverat.

Creavit ſūmus conditor Deus volucres, & reliquas brutas animantes ex materia pura, & ſolū hominem ex rebus impuris, ſcilicet lutho, & vili terra, ut ſciret homo qualiter debuerit tractare corpus ſuum, nempe ut rem vilē & caducam, animam verò tanquam ſpiritum nobilem, & immortalē. Fecit Deus corpus humanum ex terra ad documentū hominis, & homo facit animam ex terra ad ſui abjectionem.

§. SEPTIMUS.

Zelus cum impietate ambitio eſt.

Memoria impij delenda.

521 Perſecutus eſt Jehu ſuppliciū in familia Achab, & poſtquam interfecit omnes ejus liberos, nulli conſanguineo, amico, vel familiari pepercit, ut omnino aboleret memoriā impij Achab. Vult Deus impij memoriam trāſire inſtar tempeſtatis; vita enim ipſius tempeſtas eſt. Supplicio denique metam ut imponeret Jehu, gladio confecit omnes prophetas, & ſacerdotes Baal, & hujus ſimulachrum redegit in cineres: *Delevit itaque Iehu Baal de Iſrael.* Fuit opus Deo adeo proba-

4.Reg.10

tū, acceptumque, ut juſſerit Deū per prophetam gratificari, & ratam haberi promiſſionem cōſervandi ſceptrum in ejus familia uſque ad quartam generationem. Prætextus tamen quo mandavit executioni ſupplicium Jehu laudabilis non fuit; nam ſe finxit devotum idolo Baal, & ejus cultui: *Achab coluit Baal parum* (ajebat) *ego autem colam eum amplius.* Divina lex adeo ſincera & pura eſt, ut nullam ferat ſimulationē; nam jubet ut os fateatur quod cor profitetur, & nemo utatur medio illicito ad finem honeſtum.

Ingratitudo Iehu.

522 Zelum exhibuit Jehu in ſupplicio illo inferendo: ut verò ſe intellexit in ſceptro gerendo tutum; egit idololatram: ſceptrū enim quā plurimos reddidit ingratos & infideles. Exiſtimatione hominū beneficiū maximū eſt, & cum á Deo conferatur, contra Deum influit ingratitudinē: ſiquidem beneficio maximo infidelis redditus homo eſt. At cur ingrati in infidelitatē labuntur? quia ingratitudo venenum eſt in corde genitum; & cor veneniferum, fidele eſſe non poteſt; genitum, hoc in corde Judæ venenum eas radices egit, ut reſpuerit applicita per Chriſtum ſervatorem remedia, prævalente infidelitate.

Supplicium ex homine duriſſimum.

523 Punivit Deus ingratitudinē Jehu bello per Syriæ Regē moto: & ideo fuit acerbius ſupplicium: nam David, cū princeps eſſet ſtrenuus ac felix, dicebat malle ſe puniri peſte, quā bello; peſtis enim infertur manu Dei, bellum

Bellum eſt ſupplicium maximum.

bellum manu hominum; & ſemper manus hominis durior ac ſeverior eſt. Se ipſo poterat Deus animad vertere in Pharaonem, ſicut permiſerat obſtinationē: noluit tamen, ſed per Moyſen punivit, ut foret durius ſupplicium, cujus executor homo eſſet. Inter acerbiſſimas pœnas, quibus Deus olim torſit diabolum, fuit bellum, quod poſuit inter ipſum & mulierem: cum enim diabolus ſit fortiſſimus, & fœmina corporalibus deſtituta viribus, magnum ſupplicium eſt etiam cum ipſa imbecillitate bellum gerere. Iſaias bellum reputavit malorū omnium ſeminarium, ſicut & pacem bonorum omnium compendiū; ſic bonorum omnium conditor, fuit author pacis, ſicut qui ſe tali conditori oppoſuit, author belli. At mala omnia meretur qui ſimulat zelū ex ambitione, & beneficia ingratitudine compenſat. Accepit Jehu ſceptrum de manu Dei, & fuit Deo infidelis religione; quia ingratus beneficium maximum ſolvit maxima offenſa.

§. OCTAVUS.

Inter Principes Iſraelis fuit hæreditarium ſcelus ingratitudo.

Ingratitudo eſt vitium hæreditarium.

524 Mortuus eſt ingratus Jehu, & filius Joachaz, ejus ſceptro & ingratitudini ſucceſſit. Quia ex regula prava, ſeu deflexa, recta linea deduci nequit. Adacto in anguſtias Joachaz per Regem Syrię ſuppetias ivit propheta Eliſæus, & divina ope illum ab hoſtibus eripuit. Quid pro tanto beneficio repoſuit Joachaz? Deū ſimul ac prophetam omnino oblitus, Jeroboami idololatriam profeſſus in ea vitam clauſit. Eſt ambitio principum fraudulenta & ingrata; quia ad ſatiandam cupiditatem, omnia pollicetur, reddens omnia facilia; at poſt adeptū finem, ſatiato deſiderio, quærit prætextum, ut neget debitū: quód ſi nullum reperiat, benefactorem occidit. Obijt Joachaz ex ingratitudine adeo miſer, ut in eo principis umbra vix appareret; nam ingrati in ipſamet ingratitudine ſolent reperire ſupplicium. Appetierunt olim coloni vineam alienam, & eodem medio, quo meditati ſunt obtinere & conſervare, ſe ipſos, ipſamque vineam perdiderūt. Hoc ingratorū ſupplicium eſt, quòd perdantur ijſdem medijs, quæ elegerant ad ſuam conſervationem, ita ut evadant perditi ex ijs, per quæ ſperabant eſſe ſervatos: *Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam alijs.* Judæi deſeruerūt Chriſtum, ut haberent Cæſarem: *Nos Cæſarem habemus.* Et ſine Cæſare, & Chriſto manſerunt.

Ambitio & cupiditas ipſa punit.

Ioan.10. Luc.20. Ioan.19.

Eloquens in petendo, mitis in gratificando.

525 Morte Regis Joachaz ſceptrū obtinuit ejus filius Joas, qui cum videret regnum in ſumma rerū omnium calamitate, memor auxilij, quod pater ejus invenerat in Eliſęo, prophetā adijt, eumque patris nomine compellavit, profuſis ubertim lacrymis: *Pater mi, Pater mi, currus Iſraēl,*

4.Reg.13

Universidad de Deusto
Biblioteca

& auriga ejus. Principi in angustias adacto nunquam desunt verba, imò & lacrymæ ad implorandum auxilium, quo eget: deest quandoque memoria ad gratificandum pro acceptis; multis verbis petunt, paucis gratificantur: nemo ad gratificandum est magis mutus, quám qui fuit ad petendum magis eloquens.

In spelunca Enggadi apellavit Saul Davidem filium suum, & ploravit, quia viderat dominum vitæ suæ: *Nunquid vox hæc tua est, fili mi David* (aiebat Saul) *& levavit vocem suam, & flevit.* Item decem leprosis non defuerunt verba ad petendum remedium á Christo: *Lavaverunt vocem suam dicentes: Jesu præceptor miserere nostri.* Verùm ubi Saul è manibus Davidis elapsus est, illum majori solicitudine ad necem quæsivit. Item è decem leprosis, quos Christus mundavit, uni tantum suppetijt vox ad agendum gratias. Nam quorum lingua est ad petendum eloquentior, ad gratificandum est tardior, & impeditior. Est enim multiloquium antecedens certius indicium faturæ ingratitudinis & oblivionis. *Vbi plurima sunt verba, ibi egestas.*

1.Reg.24

Multiloquium est præsagiū ingratitudinis. Luc.17.

Prov.14.

526 Motus Eliseus lacrymis Joas (nam etiam fictæ lacrymæ movent) ductusque divino impulsu præcepit Regi, ut ex arcu, quem gestabat, sagittas excuteret; tot enim erat reportaturus victorias, quot sagittas emiserit. Tres tantum excusit Rex, & indignatus propheta illi dixit universam Syriam fore evertendam, si plures sagittæ excuterentur; at pro triplici illa sagittarum excussione tres promisit victorias: *Si percussisses quinquies, aut sexties, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties.* Cur Joas non emisit plures sagittas, utpote contra hostem? Cur Eliseus non illi præcipit, ut plures emittat, & vitabit indignationem? Noluit Joas plures sagittas jacere, quia ingratitudo arcũ suspendit: & plures recusavit victorias, ne debitis pluribus obstringeretur. Nobis potuit respõdere Joas tres sibi victorias satis fuisse, nam prima vincit, secunda destruit, tertia triumphat: & post triumphum, quod quis appetat, non supereſt. At longé alia causa fuit ne Joas plures excuteret sagittas: noluit esse nimis victor, ne cogeretur esse nimis gratus.

Malus ne sit gratus nequit esse victor.

4.Reg.13

527 Non jussit Eliseus plures emitti sagittas, ne divinum mandatum excederet: minister qui ordinationem mutat, non paret: & minister fidelis non est, qui suo principi non obedit. Præcepit Deus Moysi, ut alloqueretur petram, & quia Moyses præceptum excessit, petram virga percutiens; non ingressus est terram promissionis. Saulem Deus privavit sceptro, quia suum mandatum transgressus fuit in puniendo Amalech.

Obedientiæ perfectio prodest.

1.Reg.15

Zelo patriæ commotus indignatur Eliseus contra incivilitatem, & nimiam fiduciam Joas: fuit enim Joas incivilis, quia non debuit pro suo arbitrio sistere in excussio-

excussione sagittarum, coarctando divinum favorem, sed expectare nutum illius, qui jusserat excutere. Fuit nimis confisus, quia se reputavit tutum post tres victorias: & certè tunc magis timendus est hostis, quando magis victus, ut eó major sit victoris timor, quó major fuerit victoria. Non obtulit Deus suam protectionem Abrahamo, nisi post victoriam ab hostibus reportatam, ut ostenderet subesse majus periculum, ubi adest major incuria ex nimia fiducia. Nam amor vindictæ, & appetitus recuperandi læsum honorem & perditas fortunas, reddunt hostem animosiorem. Ideo Josue non deposuit insertum clypeum, donec vidit extinctos gladio omnes habitatores Hay. *Non timebo millia populi circundantis me.*

Fiducia nimia nocet.

Timor post victoriam manere debet. Gen.14.

Ios.8.

528 *Exurge Domine, salvum me fac, quoniam percussisti omnes adversantes mihi sine causa.* Non intelligo Davidem, jam se timere, jam se non timere dicit? Ad hæc, si hostes jam debilitati, imò penitus dejecti sunt, cur Dei implorat auxilium? *Exurge Domine, salvum me fac.* Timet David deficientibus hostibus, quia quando hostes adsunt, tempus est erigendi animum, exhibendique virtutem: quando desunt, prudenter timentur. Fiducia & valor inservire debent ad congressum, & nõ ad incuriam: qui timet, providus & cautus est, qui nimis fidit, incuriosus. Postquam quievit procella, qua jactabatur navis illa, quæ vehebat Jonã, ait Sacer textus timuisse nautas, & vota emisisse. *Stetit mare á fervore suo, & timuerunt viri timore magno, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota.* Non emiseruut vota sæviente tempestate pressi, sed postquam venti posuere, & omne inflatum mare detumuit: quia prudenter intellexerant insidiosam tranquillitatem, sæviorem esse procellam. Unde sicut ante tempestatem, ita in tranquillitate, quando major affulget serenitas, præventione opus est: quia nulla fortior urget ratio ad timenda mala, nisi quando quis securitate fruitur in illorum absẽtia. Cur igitur non timuit Joas quando victor? quia erat ingratus, & putavit in ipsius manu esse divinum favorem: conditio ingrati est putare se magis securum in retinendo favore, quando illum minùs meretur: ex superbia enim sibi deberi omnia existimat.

Auxiliũ implorandum post victoriam Psal.31.

Timor cautus.

Ion.1.

Tranquillitas timenda.

529 Fretus Joas præsagio Elisei, suo exercitu quæsivit hostem, & tribus commissis prælijs semper victor, evasit. At pro gratijs ob tãtum beneficium summo Deo referendis, ab ipso Deo defecit ad simulachra. Josue suis ducibus suadebat, ut post comparatam victoriam, statim Deo bonorum omnium authori gratias réferrẽt: quasi gratitudo foret medium efficacissimum ad alias cõparandas. Descendit Moyses de monte Sinai, divinis cumulatus beneficijs, & confestim ad radicem montis, luce primùm albescente, erigit altare, sacrificat, &

Ingratitudo Ioas. 4.Reg.13

Ios.4.

Gratiæ Deo agendæ citò. Exod.24

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro acceptis favoribus gratias agit: *Et mane consurgens ædificauit altare ad radicem montis.* Quid? nõ esset magis è re, quod Moyses expectaret populum, ut sacrificaret, & gratiarum actio foret solemnior? Dilatio seu expectatio illa (fateor) magis conferret ad solemnitatem, sed non ad divinã acceptationem: voluit anticipatas & præproperas esse grates, ut securos redderet favores: nempe ut nova acciperet beneficia, pro acceptis retulit gratias.

Beneficia impetrãt gratiæ anticipatæ. Ioan. 11.

530 Ut Christus ederet miraculum resurrectionis Lazari, Æterno Parenti habuit gratias pro miraculis præteritis. Quo documento nobis indicavit gratificari pro acceptis muneribus esse medium efficacissimum ad consequendum desiderata. Epictetus philosophus dictitare solebat in nulla alia re detentos esse homines debere, nisi in actione gratiarum, quas perenniter Deo referrent: siquidem quidquid habent, á Deo perenniter recipiunt. Hoc naturali lumine deprehensum protulit quidam ethnicus; & nõ pudet Christianum, Deo ingratum esse. Principes tanquã Deo magis obstricti, esse debẽt magis grati, itaut immortales referant gratias pro beneficijs communibus, & peculiaribus; at cum plus debeant, minus solvunt: quia ex vana elatione omnia sibi deberi credunt. Apud principes, si beneficium ingens est, negatur: si antiquum, oblivione sepelitur: si recens, tanquam somnium evanescit; beneficia scribuntur in cera, maleficia in ære sculpuntur.

Principes ingrati esse solent.

Gratitudo virtus adeo sublimis est, ut ipsam divinitatem indigitet. Ad vitã revocavit Christus filiam principis Synagogæ; & circunstãtes admiratione hæsere defixi: *Obstupuerunt.* Ad vitã revocavit Lazarum, & multi ex præsentibus, in eum credentes, Deum agnovere: *Crediderunt in eum.* Cur Deus agnoscitur in resurrectione Lazari, & non in resurrectione filiæ principis Synagogæ? quia hujus resurrectionem non fuerat operatus ex gratitudine: ab illius enim puellæ parẽte nihil acceperat: at miraculum resuscitandi Lazarum ediderat ex gratitudine, ut nempe se exhiberet gratum hospitio, quo ab illius sororibus fuerat exceptus; & certè gratitudo ducit in cognitionem divinitatis.

Gratitudo virtus divina. Marc. 5.

Ioan. 11.

531 In dubium verti potest, qualisnam fuerit major ingratitudo Joas, offendere Deum ipso beneficio victoriarum, an confiteri Eliseo magnitudinem beneficij, & negare benefactorem, deficiendo à Deo ad idola? magna reputatur ingratitudo beneficio ipso offendere benefactorem; siquidem est referre malum pro bono, & uti bono ad malum: at inter omnes ingratitudines maxima est fateri magnitudinẽ beneficij, & negare benefactorem; nam duplicata malitia est fateri obligationem, ut sit major injuria, & acerbior de offensa concipiatur dolor. Sic se Pharisæi gesserunt erga Christum: fatebãtur accep-

Ingratitudo Ioas.

accepta ab eo beneficia prodigiosa: *Hic homo multa signa facit.* Et ut redemptorem diffiterentur, affirmabant peccatorẽ esse: *Nos scimus quia hic homo peccator est.* Confessio illa geminabat injuriam, reddebatque ingratitudinẽ molestiorem: siquidem ex majori beneficio eruebant majorem offensam. Ex ipsis victorijs manifesto Dei munere acceptis, eruit Joas fieri magis ingratus & infidelis Deo: nam ingrata impietas principum Israelis, non solũ fuit tabifera & hæreditaria, sed etiam immedicabilis & infidelis: quia semper vinculo quodam indissolubili Hebræo sceptro inhæsit.

Ioan. 11.

Ioan. 9.

Felicitas impij Ieroboami. 4. Reg. 14

532 Excedente è vivis Joas, sed non è sua impietate & ingratitudine, translatũ est sceptrũ ejus filium Jeroboamum, secundum in idololatria, sed primum in felicitate. Nam strenuè obtinuit, restituitque Israèli omnes arces, quæ fuerant occupatæ ab Assirijs. Fuit Jeroboamus perversus simul & felix. Patientissimus Job olim jam interrogabat à Deo causam, ob quam impiorum via esset feliz? Hac similiter consideratione David se fatebatur confusum. Occulta sunt, & nimis profunda Dei judicia, semper tamen justa. Si mens humana illa assequeretur, jam non foret Deus; hoc enim nomẽ (Deus) dicit quandam immensitatẽ perfectionum, quæ non nisi á solo Deo comprehendi possunt. Certum tamen est, quidquid in humanis apparet bonum & conspicuum, legitimam felicitatem non esse: si enim talis foret, Christus summa sapientia & veritas nec sibi eligeret labores, nec eos impenderet suis amicis & familiaribus: nam quicũque ex corde diligit, semper conferre appetit quod melius ac feliciùs judicat. Quod in hoc mundo optimum est, neque in potestate, neque in opulentia consistit: hominẽ enim non condecorat potestas, non sublimant divitiæ.

4. Reg. 14.

Psal. 72.

533 *Tollens unusquisque pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis.* Quãdo Hebræi voluerunt Jehu acclamare, & salutare Regem, submiserunt pallia sub ejus pedibus: cur non potiùs imposuerunt capiti coronam, & inserverunt manui sceptrum, & corpus induerunt purpura? Ut intelligatur eum solum esse Regem, qui humanum ornatum, magnitudinem, & felicitatẽ despicit calcans pedibus. *Rex Iudæorum.* Titulus fuit, quem Pilatus cruci affigi jussit. At Pharisæi se opposuerunt volentes ut refigeretur. *Noli scribere Rex Iudæorum.* Rogo, si in prætorio Regem appellabant. *Ave Rex:* cur in Calvario Regio nomini contradicunt? Illis videbatur in prætorio Rex per ludibrium: at in Calvario verus Rex; quia cũ in Calvario appareret pauperior, utpote omnibus omnino spoliatus vestimentis (non sic in prætorio indutus purpura) verus Rex ostendebatur.

Contemptus rerũ temporalium prodest. 4. Reg. 9.

Ioan. 19.

Matth. 26.

Paupertas in Rege honor.

534 Bonorum temporalium contemptus & spoliatio, usuraritum

Bonorum temporalium amissio lucrũ est. Luc. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium lucrum est, quo anima ditescit. Diviti avaro satis manifestavit Abrahamus terrenas divitias illum sepelijsse in inferno, sicut labores duxisse Lazarum in paradisum: *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Nam impiorum felicitas, est Dei iracundia dissimulata, justorum afflictio, misericordia Dei est. Christus suum natalitium non appellavit gloriam, crucem tamẽ, suam gloriam dixit: quia per nativitatem ingrediebatur mundum per crucem relinquebat: certé gloriosi non sunt qui ingrediuntur mundum, ut eò fruantur, sed qui egrediuntur, ut illum deserant.

Temporalium bonorum levitas, & futilitas.

535 Fortunæ omnes hujus mundi, rerum omnium humanarũ species, & magnitudo, si probè inspectentur, & intelligantur, nihil sunt: queritur Servator suos discipulos tanquam parcos, & avaros in postulando, cum debuerint ipsum credere largum & facilem in conferendo: *Vsque modò non petistis quidquam.* Si discipuli jam petierant à Domino cathedras: *Dic ut sedeant hi duo filij mei.* Cur ait Dominus nihil adhuc petijsse? Nihil petierant, quia petitio fuerat de solis bonis temporalibus, quæ pro nihilo reputari debent. Intimatum est Dei nomine per Angelum Regi impio Balthazari ipsum cum suo regno in statera appensum, minus habuisse: *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* Quòd in una stateræ lance positus fuisset Balthazar, testimonio Angeli certum est: *Appensus es in statera.* Ac quód in altera láce positum fuerit, tacetur: certũ tamen est fuisse positum id quod appellamus nihil: & hoc prævaluisse Balthazari, universoque ejus imperio: si enim in bilance res mundanæ cũ nihilo ex parte altera ponderentur, absque dubio constabit minus continere ponderis. *Fugit in montem.* Christus scilicet in deserto ut declinaret Regis titulum, quem tamẽ acceptavit ingressus Hierosolymam. Quænam ratio discriminis? Acceptavit morti proximus, ut ostenderet mundi honores & glorias tunc videri aliquid, quando relinquuntur, tunc videri nihil, quando possidentur. Jeroboamus obtinuit sceptrum annis quadraginta, ut pœnas gehennales in æternum sustineret.

Matth. 20.

Dan. 5.

Ioan. 6.

Misericordia Dei erga miseros.

536 Miserrimus status regni Israelis, & superbia Benadab Regis Syriæ felicem ad speciem rediderunt Jeroboamum: sic enim Deus veluti compulsus attulit afflicto populo remedium, & superbo Regi supplicium: Deus enim eádem promptitudine, qua videns afflictum fovet, videns superbum punit. Ut revocaret ad vitam filium viduæ, non expectavit Christus rogationẽ aliquam: *Quam cum vidisset Dominus misericordia motus super eam, dixit illi. Noli flere: & accessit, & tetigit loculum.* Cum expectaret triduo monitum sororum Lazari. Obviam afflictionẽ & miseriam statim levavit: sicut acceleravit resurrec-

Luc. 7.
Ioan. 11.

surrectionem Lazari, ubi vidit lacrymas sororum, ut intelligeremus principes tũc præcipuè moveri ad miserias suorum levandas, quam oculis illas conspiciunt: & Deum æquè succurrere afflictis, atque punire superbos. Victorias, quas comparabat Benadad de Hebræo populo, suæ potẽtiæ arrogabat, & hac superbia elatus se reputabat Deum. Ob unam cogitationẽ tumidam Lucifer dejectus est in Erebum. Non dissimulat Deus cũ superbia: qui enim dissimulat, insolentem reddit, & superbus insolens appetit coli ut Deus. Elatã Nabucodonozoris statuam cõjecto lapide prostravit Deus: quia non patitur elatã superbiam diu consistere. Eodem tempore, quo statua erecta est, descendit lapis, & hoc descendente statua evanuit. Superbia vitium est, quod venia & remedio caret. Eodem loco quo Moyses, & populus Hebræus invenere periculi securitatẽ, reperit Pharao, & populus Ægyptiacus naufragiũ: *Nec unus quidem superfuit ex eis.* Cur experitur Pharao tantum infortunium, & Moyses tantam felicitatem? quia elatio Pharaoni suasit eodẽ hospitio mare exceptrum potestatem, quo exceperat virtutem.

Superbia punitur à Deo.

Dan. 4.

Deut. 32.

Superbia deprimitur.

537 Benadab instar Pharaonis tumidus ad suam potentiam referebat victorias, quas reportabat de Hebræis: ut ergo Deus illius tumorem deprimeret, Jeroboamum viribus destitutum elegit: solet enim Deus elatos dejicere instrumentis debilibus. Non opposuit proceræ illi statuæ, de qua superiori numero, montem illũ excelsum, sed exiguum lapidẽ, qui descendit de monte: quia parvitate lapidis proceritatẽ illius opprimere voluit: *Lapis abscissus sine manibus.* Absque ullis manibus dejicientibus ruunt colossæ statuæ, quas erigit superbia: quia ut decidat superbia, opus non est manibus validé impellẽtibus, sufficit exiguus lapis, qui leviter tangat.

Dan. 4.

Victoriæ in Deum referendæ.

Omnem nostram spem erigere debemus ad Deum, qui est dominus exercituum, & nostrorum hostium eversor. *Si osculatus sum manum meam ex meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio cõtra Deũ Altissimum.* Quid? osculari propriam manum est scelus impietatis? Manus sunt instrumenta belli juxta Davidẽ: *Qui docet manus meas ad prælium.* Cum verò osculari manum, sit victoriam sibi ipsi adscribere, se gerit impium instar Benadad, qui instar illius operatur: siquidem per impietatem spoliat Deũ peculiari jure, quo Dominus exercituum, & victoriarum est David non in aula, sed in tabernaculo Dei suspẽdit gladium sanguine Philisthei cruentatum. Ut ostenderet se unico Deo adscribere victoriam, quam à tãto hoste reportaverat. Quia Benadab suæ potentiæ victorias arrogavit, subactus fuit per abjectos famulos principum Israélis. Asa suam omnem fiduciam contulit in Deum, & manu exigua hostes innumeros debilitavit. Absque Deo omnes vires

Ios. 31.
Psal. 17.

1. Reg. 17.

3. Reg. 20.

2. Paral. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

debiles sunt, cum Deo ipsa debilitas potentia est. Fortuna Jeroboami non felicitas propria fuit, sed supplicium Benadad: nam superbum punit Deus debiliori instrumento: & ingrato infideli mundi felicitatem oculis tantum degustandam exhibet, pro duriori supplicio.

§. NONUS.

Ingratitudo Principum decem tribuum omnes reddidit infideles.

538 Jeroboami obitu devenit sceptrum in ejus filium Zachariam, parenti quidem similem moribus, sed duratione regni dissimilem: nam intra sex mēses imperium simul ac vitam perdidit manibus Sellum Vassalli sui. Et in Zacharia extincta est generatio quarta Jehu, juxta Dei præsagium, quando illum jussit ungi in Regem Israēlis ad puniendam familiam Achab. Interijt familia Jehu, quasi nunquam extiterit: quia nascuntur ad interitum, qui nascuntur ad supplicium. Et cū perversos hujusmodi ferat exitus, nullus fere Israēlis princeps extitit qui perversus non fuerit. Culpæ enim principum sunt immedicabiles: Principes enim nascuntur ex sublimitate; nutriuntur adulatione, victitant potētia, & hæc reddit infirmos curatu nimium difficiles. Ut decem leprosi integram reciperēt sanitatē, satis fuit, ut Christus eos præsentari sacerdoti juberet. Ut verò sanaretur Naaman leprosus, satis non fuit præsentari Eliseo repræsentanti Christū, sed opus fuit lavari septies in Jordane Difficultas curationis nata nō est ex diversitate infirmitatis, sed ex diversitate infirmi. Erat Naaman princeps, & morbi principum vel immedicabiles sunt, vel curatu nimium difficiles: nā corruptio humorū arduam reddit curationem ægritudinis: ex quo perpetuitas morbi est suppliciū per severantiæ in culpa.

4.Reg.15. Interitus perversorum certus. Culpa principū immedicabiles. Luc.17.

539 Puniebat Deus hos principes ob infidelitatē, & plurimi executioni supplicium mandarunt. At ubi capiebant sceptrū, politica status ratio eos reddebat idololatras: quia inter impium politicum & infidelem nullum discrimen intervenit: & propter infidelitatem semper sceptrum amiserūt: est enim infidelitas culpa, quæ extremū supplicium meretur. *De peccato quidem, quia non credunt in me.* Dixit Christus de Judæis incredulis. Quid? non est inter homines aliud peccatum, quod Deus puniat? Est: verùm infidelitas inter omnia mala culpæ ita eminet, ut sola videatur mereri nomen peccati, & rigorē supplicij.

Infidelitas punitur. Ioan.16.

540 Acclamatus Sellum Rex Israēlis se adeo impiè gessit, ut intra mensem in illum conspiraverit Manahem, eumque sceptro & vita privaverit. Nā quod pravis artibus partum est, ijsdem exercetur, & quod violentum, parum durat. Regnavit Manahem decem annis, eadem politica status ratione, qua prædecessores, & ejus

4.Reg.15. Educatio prava quantum noceat.

ejus morte sceptrum transijt ad filium Phaceyas æquè impium, ac fuerat pater: nam talis pater talem filium ad impietatis ubera nutrierat: nec habet vim minorem educatio, quám natura. In prima enim ætate mores infunduntur hoc discrimine, quód bonis renititur natura, in malos propēdet, adpœnam primæ culpæ, in quā primus homo lapsus est: *Discitè á me* (dicebat Christus) *quia mitis sum.* Hæc fuit natura: & quænam educatio? *Butyrum & mel comedet.* Qualis mansuetudo & mititas illius, cujus natūra cerea educabatur melle & butyro.

Matth. 12. Isai.17.

541 Est bona educatio, seu puerorum institutio alimentum quoddam animæ, quo unà cum virtute boni mores adolescunt: Idcirco si jure naturali tenentur parentes ad alendum corpus, eodem jure, & majori obligatione tenentur ad alendam animam filiorum, ex eo quod sit anima superior & pars nobilior hominis: *Filij sunt tibi* (ait Spiritus S.) *erudi eos, & curva, illos á pueritia illorū.* Ut scirent parentes á Deo filios accipere cum hac obligatione bonæ educationis. In Principibus hujusmodi obligatio majus onus est: sunt enim publici fontes, á quibus subditi omnes mores hauriunt.

Mores boni ex educatione. Eccl.7.

Rebellavit contra Phaceyas dux generalis Phasce, & illi necē intulit, ut auferret sceptrū, quo ablato acclamatus est Rex Israēlis. At cum adeptus fuerit sceptrum iniquitate, ipsa iniquitas illum sceptro spoliavit, & fuit occisus á vassallo suo Osee, qui occisor salutatus Rex Israēlis fuit postremus Rex decem tribuū Israēlis: & inter omnes nullus evasit ingratitudinem & infidelitatem contra Deum. Nam constellatio sceptri reddebat ingratos, & ingratitudo infideles.

4.Reg.15.

CAPUT XII.

Amissum est ex ingratitudine sceptrum Hebræum.

§. PRIMUS.

Sine fidelitate non conservatur sceptrum.

542 Is Osee calamitatibus oppressum regnū accepit, ut potiùs videretur subditus Regis Syriæ, quàm supremus princeps Israēlis. Voluit Osee excutere jugū, & fœdus inivit cū Suá Rege Ægypti: cum tamen hujusmodi cōfœderatio Syris innotuerit, Salmanazar occupavit regnum Hebræorum, & captum duxit universum populum in Syriam; & fuit hæc secunda captivitas, quā Israēlitæ sustinuerūt, tenui adeo, & exili spe libertatis, ut confestim multi populi Syriæ mitterentur incolere terras Israēlis: quos proinde Hebræi dixere Samaritanos, & habuere loco hæreticorū: ac meritó, quia nihil de divina lege observabant, nisi id á quo temporale aliquod emolumentum intendebant.

Hebræorū secunda captivitas. Professio fidei ex convenientia temporali inquā. Ioan.11.

543 Perseverat adhuc in toto pene orbe hujusmodi iniqua professio:

Universidad de Deusto Biblioteca

fessio: cum sint multi Samaritani, qui ex sola utilitate nomē Christianorum retinent: cū sint Christiani multi, non quòd tales esse teneantur, sed ex convenientia ut sint, vel potiùs esse videantur. Dicebat Caiphas esse expediens mori Christum. Et paulo post
Ioan. 19 dixerunt omnes se habere legē, secundùm quam moriturus erat. Nulla dabatur lex, quæ præciperet Dei occisionem. Quænam igitur hujusmodi erat lex? Caiphas dixerat: *Expedit vobis*. Legem fecerunt ex convenientia. Certé duplicata infidelitas est velle Christianum videri ex convenientia, fide quidem erga Deum, & fraude erga homines: digna proinde acerbo supplicio. Simeon & Levi interfecerunt Hemor & Sichem cum omni eorum familia, postquam viderunt circun-
Gen. 34. cisos: *Ingressi confidenter, interfectisque omnibus, Hemor, & Sichem pariter necaverunt*. Quid? circuncisio, in lege scripta remedium culpæ potuit inferre necem Regi, ejusque clientibus? Amplecti legem Dei potuit afferre tam funestum infortunium? Si quis attenderit motivum, quo princeps impulsus recepit circuncisionē, non aspernabitur illius interitū: motus fuit ad illam recipiendam ex amore Dinæ: *Æstimabat enim puellam valde*. Et non ex amore Dei. Qui igitur non Dei intuitu, sed ex affectione mundana divinam legem, seu religionem profitetur, ab eadem lege, seu religione tradetur suis hostibus vita spoliandus. Christianum verè esse, importat divinæ legis observantiam, qua salus obtinetur: Christianum velle videri, ut quis se pravis voluptatibus emancipet, est manifestū periculum interitus, est Samaritanum, & non Christianum esse.

544 At, si testimonio sacræ *Infidelitatis supplicium.* paginæ Osee fuit inter Israèlis 4. Reg. 17 Principes, qui Deum minùs offendit: *Fecitque malum coram Domino, sed non sicut Reges Israelis qui ante eum fuerunt*. Cur majori supplicio affectus est? quia Deo ingratus fuit: *Fecitque malum coram Domino*. Patravit insuper duo scelera conservandæ coronæ omnino infesta: scilicet fefellit fidem Phasee, & non stetit promissis *Fidelitas in verbo servando.* Salmanazari. Infideles manus sceptrum retinere nequeunt. Zambri retinuit septendio, Sellum mense unico. Princeps fœdifragus, qui verbo non ligatur, habet sibi infensum Deū cujus lex est verbum, juxta Davidem, *Lex tua veritas*. Fregit Saul juramentum, quo se Josue Gabaonitis obstrinxerat, & Deus punivit Israelem triennali fame. At quomodò deliquit populus, non servata per Saulem fide, ut pœnam sustineret? Nō fuit illius perjurij reus, sed deliquit in patiendo Regem fraudulentum: Deus enim non approbat Regem, qui fidem datam fallit.

Jacob maledixit Simeoni & Levi tanquam datæ fidei violatoribus: *Simeon & Levi vasa iniquitatis*. Ex S. Pagina constat illos nullis muneribus acquievisse, ut amoverentur á sumenda vindic-

vindicta de Rege Siquem, pro injuria, quam intulerat eorum sorori Dinæ. Quia hac eadem opportunitate qua se gessere ingenuos, fregerunt fidem, quam Regi adstrinxerant, ut nempe contraheretur connubium, si reciperent circuncisionem: nam Regē, & alios promissum ex sua parte implentes, insidiosé occiderunt. Hāc igitur infidelitatem & fraudem consequuta est maledictio, quam illis Jacob imprecatus est.

Veritatis defectus maledictio. 545 Ubi deficit veritas, succedit maledictio. *Animus eorum ostendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem*. His verbis hortatus est Judas Machabæus milites, ut aggrederētur Nicanorem hostem, quem certissimè crederent bello frangendum, eo quòd juramentum fregisset. Omnia in hoc mundo fidelitate roboratę nituntur, frauderuunt. Isaias dixit principes quæsituros & adoraturos Christum in suo natalitio, propter ipsius fidelitatem, ut nempe adorarent tanquā Deum: *Reges videbunt & consurgent Principes, adorabūt propter Dominum, quia fidelis est*, Est fidelitas virtus adeo suprema, ut propheta Deum explicuerit per fidelitatem, & ut significaret illum Deum natura, dixerit fidelem verbo.

Fidelitas Dei. Isai. 49.

Adorare Deum principū est. At cur propheta solos præscius designavit principes ad adorationem, si Christus in præsepio á pastoribus etiam fuit adoratus? Fateor adorasse pastores; sed pastores, qui stipendiarias persolvunt Deo adorationes, pastores non sunt, sed principes. Ex fidelitate nascitur inter homines reciproca quædam obligatio, sine qua humanus convictus stare nequit. Sit princeps in promittendo cautus, & matura quadā deliberatione lentus: at in promissione implenda omnino promptus. Christus in cruce petivit acetū & fel ad implendam scripturam, qua suum nobis verbum obstrinxerat: *Dixit Sitio*. Cùm enim in cruce fuisset declaratus Rex: *Iesus Nazarenus Rex*. Ioan. 19. Si opus sit, Rex debet potare acetum, & fel, ne desit suo verbo semel obstricto.

§. SECUNDUS.

Vitia Principis sunt totius ruina imperij.

546 Interierunt tandem Principes Israelis ob ingratitudinem, *Ingratitudo Principis ruina imperij.* & ipsum regnum interijt ob tales principes Quia reipublicę lōgé finestius exitium princeps suis sceleribus infert, quám hostes suis armis potentissimis. Quædā Davidis ingratitudo ejus regno damnosior fuit paucis horis, quā universi hostes quadraginta annis. Nec satis fuere supplicia, ut Reges ab ingratitudine deterrerent, vel saltem referrent in melius rerum administrationē: quia vitia principum immedicabilia sunt, & sub malo principe bonū regimen stare nequit. Sunt mala principum immedicabilia, quia nascuntur ex potentia, & adulatione: & cum semper causam se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum habeant, necesse est ut pullulent, & abesse nequeant. Deinde sub malo principe bonum regimen esse nequit: quia cum mala anima corpus bona actione fungi non potest. *Anno quinto decimo Imperij Tuberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato*. Hoc tempore misit Deus Baptistam: *Factum est verbũ Domini super Ioannem*. Cur facta est mentio de personis, quæ dominabantur, cum sufficeret mentio currentis sæculi, ut ejus advẽtus tempus innotesceret? quia cũ Baptista venisset in remedium malorum, quibus mundus obrutus erat, ut planè intelligerentur ipsa mala, nominati sunt principes, qui mundo dominabantur; quia ex influentijs capitis descẽdunt mala in corpus: & quæ mala abesse mundo poterant, quando pessimi imperabant principes, scilicet Tyberius ambitiosus, Herodes turpis, Philippus sceleratus, Lysanias crudelis, Pilatus cupidus, Annas & Caiphas continua summi Pontificatus alternatione scandalosi? Voluit Evangelista significare regimen, manifestavit principes: quia sub principe malo nequit bonum regimen consistere.

Regimen malum sub malo Principe.

Luc. 3.

547 Perijt regnum Israelis ob ingratitudinem manibus Salmazaris infestissimi hostis: cum enim ingratitudo sit vitium crudelissimum, æquum est, ut crudelissimis manibus puniatur. Est ingratitudo inter omnia vitium crudelissimum: quia ingratus viperæ similis est. Objurgat Baptista Pharisæos, & ut significet ingratos, appellat viperas: *Progenies viperarũ*. Quia vipera nascens, & nativitate ipsa suum esse accipiens interficit matrem, á qua accepit; sic ingratus pro accepto bono reponit malum. Addidit objurgationi, ne se jactarent Abrahæ filios, quia potens erat Deus ut eos suscitaret de lapidibus. Cur non dixit producendos ex terra, si ex hac Deus produxit hominẽ? quia terra se Deo gratam exhibuit correspondens fructibus: & filij Abrahami, tam ingrati Deo fuere, ut corresponderent lapidibus. Nec minùs crudelis est ingratus, quám vipera, nec magis nobilis quàm lapis: siquidem ingratitudo illum reddidit lapideum.

Ingratitudinis crudelis supplicium.

Matth. 3

548 Cæpit in Saule sceptrum Israeliticum, & è tribus Regibus, qui imperarunt duodecim tribubus, Solus David fuit gratus Deo: nam Saul ex ingratitudine perijt: ob eandem culpam damnatio Salomonis dubia est. Decẽ Israelis tribus in Jeroboamo ab alijs disjunctæ sunt, & è novendecim principibus, quibus subjacuit regnum, donec extingueretur in Osee, nullus vitavit ingratitudinis & infidelitatis labẽ. Cœpit sceptrum duarum tribuum Juda, & Benjamin in Roboamo: & è viginti principibus, qui illud administrarunt, ut refert sacer textus: *Præter David, & Ezechiam, & Ioziam, omnes peccatum commiserunt*. *Nam relinquerunt legem Altissimi Regis Iuda, & contẽpserunt timorem Domini*. Hi tres verè Deo grati & fideles extitere: nam

Principes boni sunt pauci.

Eccl. 19.

nam Josaphat, Jonathan, Azarias, Manasses, & Assa in suas etiam inciderunt rebelliones, & ingratitudines: reliquos omnes perdidit ingratitudo & infidelitas.

Pietas, & fidelitas cum coronarum cõjungitur. Apoc. 5.

549 Scribit Joannes Seniores, qui assidebant agno, projicere à se coronas: *Mittebant coronas suas ante thronum*. Cur à se removent coronas? cur non servant Regum insignia? quia coronę ut plurimùm valde repugnant Dei consortio: valde igitur conferet abjectio coronarum, ut cum Deo societas & familiaritas servetur. Ideo simulacra mundi solent mactari Erebo victimæ. Deum omnino obliviscuntur, mundi tantũ memores. Potestas eos reddit crudeles, sublimitas absolutos: via autem salutis est rectè operari, & Deum timere. Christus regnavit in cruce, ut gloriam ingrederetur: qui non sequuntur Christum, regnant in mundo, ut perenniter torqueantur in Erebo.

§. TERTIUS.

Temporalem felicitatem associant ingratitudo, & exitium regnorum.

Prosperitas quantum noceat. Isai. 1. Ierem. 2.

550 Queritur per suos prophetas Deus ingratitudinem populi, & ait favoribus illum fieri ingratum, & ex ingratitudine vitijs omnibus scaturire. Mens humana in felicitate non discernit quod valde separatum est: judicat res eó majores, quó propinquiores: & cùm felicitate, seu potiùs superbia ipsa hebescat acies, se feliciorem arbitratur, quàm par est: ex quo per quandam elationem credit sibi deberi omnia, contemnit omne justum, & quidquid suæ blanditur voluptati, honestum reputat. In felicitatibus naufragatur judicium. Adamus, ut foret ingratus, ab Eva subactus fuit: & cum diabolus destructis omnibus, reliquerit Jobo uxorem, ab ea victus non fuit. Quænam ratio discriminis? Adamus degebat feliciter in loco voluptatis: Jobus in loco fætido ac doloris: Adamus inter felicitates, Jobus inter adversitates: hæ docent, illæ destruunt. *Nescio Dominum*. Dicebat olim Pharao: & postea: *Fugiamus Israelem. Dominus enim pugnat pro eis*. Cur modo agnoscit, qui antea ignorabat Deum? Quia modò pressus adversitatibus oculos aperuit, qui olim inter felicitates voluptate obrutus cæcutiebat.

Exod. 5.

Exod. 14

551 Fuit populus æquè ingratus atque felix, & æquè vitiosus atque ingratus. *Argentum multiplicavi ei* dicebat Deus per Prophetam) *& aurum, quæ fecerunt Baal*. Solet enim accidere regnis & imperijs, quod humanis corporibus: hæc enim servantur agitatione & labore, sine quibus facilè in morbum incidunt. Inter vexationes & afflictiones captivitatis non rebellavit populus cõtra Deum, at inter favores solitudinis, & felicitates terræ promissionis multiplici ac perenni ingratitudine depravatus se in omne genus vitiorum projecit: unde Isaias sic Hebræos coarguit: *Manus vestræ pollutæ sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra*

Felicitas cum ingratitudine & vitijs. Osee. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur. Et indignatus Propheta contra ingratitudinem populi, ac scelerum omnium coluviem, prosequitur: *Non est qui invocet justitiam, neque est qui judicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem.* In captivitate observarunt legem, quam in opulentia fregerũt: adversitas enim in virtute roborat, prosperitas omni vitiorum genere corrumpit. Isai.59.

Prosperitas obnoxia periculis.

552 Jacob adeo timuit felicitates, in quas eum acciverat filius Joseph, ut opus fuerit promissione divini auxilij pro obtinẽda securitate inter felicitatis pericula. *Noli timere, descende in Ægyptũ, quia in gentem magnam faciam te* (dicebat Deus) *ibi ego descendam tecum, illuc & ego inde adducam te revertentem.* Inter felicitates ceciderunt Angeli, naufragatus est Adamus, Saul perijt, Salomõ erravit, Israélis principes interierunt, & sunt rarissimi qui felicitatis innumera discrimina evadant. Evãgelista Joannes in Calvario stetit animosus, in Thabore cecidit debilis. Quem igitur in felicitate splẽdores gloriæ prostrarunt, in adversitate omnia crucis tormẽta dejicere non potuerũt. *Stabat juxta crucẽ.* Proh quãtos dejiciũt felicitates Thaboris! At solus potuit esse felix tanquã Jacob, qui felicitates timuit: sed ideò felix, qui vixit pavidus. Gen.46. Joan.19 Matth. 17.

Ingratitudo ruinã affert.

553 De se ipso narravit Nabucodonozor vidisse se in somnijs arborem ea altitudine & magnitudine, ut videretur cœlum ipsum cacumine attingere, & ramis universam operire terrã: adjecit descendisse statim de cœlo vocem, quæ fortiter clamavit. *Succidite arborem.* Arbor hæc si militudine quadã referebat ipsum Nabucodonosorem cum suo imperio. Cum enim Dei favore & singulari beneficio dominaretur orbi, inter felicitates adeo extitit ingratus, ut auderet contra ipsum benefactorem Deum. Arbor igitur quæ fructum ingratitudinis producit, succisa pereat, & de terra omnino aboleatur: *Succidite arborem.* Hoc idem contigit regno Hebræorum, cum divina beneficia verteret in arma infidelitatis. *Repleta est terra argento, & repleta est terra ejus idolis.* Cum verò Hebræus populus talem fructum protulerit, noluit Deus, ut talis arboris radices in terra manerent: *Radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet.* Dan.8. Isai.3. Isai.6.

Regnum á Deo acceptum conservatur justitia.

554 Verùm si regnum Israelis fuit á Deo collatum: sic enim Deus ipse manifestari voluit Jeroboamo, quãdo appellavit Regem: *Auferam autem regnum de manu filij ejus, & dabo tibi decẽ tribus.* Cur perpetuum non fuit, sed in Ozea extinctum? Æternum futurum Christi regnum prædixit Angelus: *Et regni ejus non erit finis.* Subdidit rationem, quód á Deo conferetur: *Dabit illi Dominus Deus sedem.* Si igitur regnum divina manu impensum duratione æmulatur æternitatem, cur ad paucos durationis annos regnum 3.Reg.11 Luc.1.

Israèlis

Israèlis restrictum est? Eodem sacro textu nostra eluitur dubitatio. *Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi* (dixit Jeroboamo Deus regnum tradens) *& ambulaveris in viis meis, & feceris quod rectum est, custodiens mandata mea, & præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum, & ædificabo tibi domũ fidelem.* Contulit Jeroboamo regnum, ut illud in ejus posteritate conservaret, si foret Rex justus & pius instar Davidis, & non ut conservaret cum impietate & injustitia: aliter iniqua evaderet distributio: siquidem auferebat regnum á domo Salomonis ob impietatem, & servabat in domo Jeroboami magis impiam: at in distributionem divinam injustitia cadere nequit: Non alius Deus erga Salomonem, & erga Jeroboamum: *Statera dolosa abominatio est apud Dominum: pondus æquum voluntas ejus.* Christi servatoris regnũ duratione æquabit æternitatem, quia Christus in æternum Rex justus & pius erit: *Misericors, & miserator, & justus dominus.* Israelis regnum tempore brevi evanuit 3.Reg.11 Æqualitas divinæ justitiæ. Prov.11 Psal.85.

propter suorum Regum impietatem, & injustitiam: *Principes tui infideles* (dixit Deus per suum Prophetam) *socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones; pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos.* Cum impio ac tyrannico regimine duratio stare nequit: pietas & justitia servant regnum: illud fraudes & injustitię labefactant, sceptrumque mutant. *Regnum á gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.* Isai.1. Ecc.10.

Quodcunque ex dictis sceleribus satis est, ut Deus sceptrum transferat: non tamen satis est ut Reges justitiam colant, veritatẽ hujusmodi divinam esse: quia nõ se reputant supremos, nisi sint injusti. Hebræum sceptrũ perijt, & perijt ex ingratitudine ac infidelitate: quia cum majores á Deo acceperit favores, majori correspondit ingratitudine, & nullum magis genuinum ingratæ coronæ supplicium est, quám æterna vastitas. *Desolata in terra sedebit.* Isai.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

LIBER TERTIUS.

CAPVT I.

AMOR CHRISTI FUIT ÆQUE SAPIENS, ATQUE excedens in diligendo ingratos.

§. PRIMUS.

VT AMOR IMMODICE ARDEAT, SAPIENS esse debet.

Ingratitudo Iudæorum erga Christum

555 PRIMO &secundo libro satis ostēdimus ingratitudinē populi Hebræi,ac Principum Israèlis erga Deum, querimonijs,murmurationibus, & rebellionibus, quibus se gesserunt post innumera á Deo accepta beneficia.Hoc tertio noster præcipuus erit labor ostendere qualiter majorem exhibuerūt ingratitudinem erga Christum: cùm enim Deus fieret homo,ut ex amore hominis hominem repararet, Hebræus populus illum ex odio interfecit:quia ingratus solvit debitum eo quo magis lædit, & nihil magis amorem offendit quám ingratitudo crudelis:*Posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea*. Amori correspondere odio est ingratitudo maxima: quia est compensare affectum nobilissimum, qui summè obstringit, affectu abjectissimo,qui summè offendit.Ideo obmutescens Dominus, tanquá agnus in tormentis, de solo odio queritur:*Odio habuerunt me gratis.*

Psal.108

Ioan.15.

Amor Christi erga homines quatuor habuit attributa.

556 Quatuor habuit attributa Christi amor erga homines, quæ in solum amorem divinum cadere poterant. Dilexit Christus homines sapientia æterna, patiētia infinita,humilitate profundissima, liberalitate immensa. Ingratitudo hominum compensavit sapientiam malitia, patientiam crudelitate, humilitatē contemptu, liberalitatem odio. Christi amor vendicavit sua attributa ab excessu, ingratitudo hominum suas omnes passiones á crudelitate: *Posuerunt adversum me mala pro bonis; & odium pro dilectione mea*. Congenita ingrati proprietas est benevolentiæ excessus solvere odio,quando se nimis debitorem intelligit.

Sapiens Christi amor. Psal.2.

557 Fuit amor Christi summè immodicus, quia fuit summé sapiens, & fuit summé sapiens, quia Christus est sapiētia increata Patris: *Filius meus es tu,ego hodie genui te*. Æternus Pater filium genuit per intellectum, proindeque verbum,& sapientiam, qualis Dominus Jesus Christus, verus mundi redemptor. Cū igitur ex amore nos redemerit Christus, & ipse sit Patris sapientia, recté infertur amorē Christi fuisse summé sapientem, & ex hoc, summè immodicū:tales enim excessus non potuerūt nō pullulare ex amore infinité intelligēte.

Amor sapiens.

558 Hac impulsus ratione Evangelista dilectus, quando nobis voluit referre amoris Christi excessum,à sapientia auspicatus est:*Sciens Iesus,quia venit hora ejus: & cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*. Et sapientiam eandem repetijt, quando eundem Dominum Æterni parentis filium declaravit: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus*. Voluit Evāgelista ut intelligerent homines Christum immodico amore eos redemisse, quia eos dilexerat tāquam sapiens, & dilexisse tanquam sapientē, quia erat sapientia Patris: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus*. Probavit excessum amoris æternitate amandi: *Cum dilexisset, dilexit*, & immensitatem sapientiæ ex intima connexione cum Patre: *A Deo exivit, & ad Deum vadit*. Fuit Christi amor infinité sapiens & infitè excedens: sic Christus nullo circunscriptus termino in amando,quia nullo circūscriptus termino in intelligēdo, intelligit sine limite: ergo diliget sine limite: nam verus amor & sapientia ijsdem procedentes gradibus, & ad eundem collimantes scopum, idem spatium conficiunt.

Ioan.13.

Ioan.13.

Spiritus S. ad redemptionem mundi. Ioan.3.

559 Negari non potest reparationem mundi fuisse divini amoris opus:*Sic Deus dilexit mundum,ut filium suum unigenitū daret*. Cur igitur Spiritus S. non venit reparare mundum,cum sit essentia & antonomasia amor: venit autē verbum æternum,quæ sapientia Patris est? Quia ostendit Deus mundo, se redemisse illum per excessum amoris, quia tanquā sapiens dilexerat. Fuit verbū æternum, Patris sapiētia mūdi reparator: quia Christi amor adeo hominum merita excessit, ut nisi sapientia ipsa reparasset mundum, crederent homines talem amorem in redemptione magis fuisse prodigum, quám sapientem; cum re vera æqué immodicus atque sapiens fuerit:*Sciens in finem dilexit*. Prodigus sua effundens amittit potiùs quàm donet, imó donans non devincit, quia sapienter non donat.Amor Christi ita sapienter donavit, ut donū intellexerit donans se ipsū; non quód nos illum mereremur, sed quia ille nos amavit. Christus ex amore adhibuit remedium,

Intellectus ad operandum efficax. Ioan.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

dium,& hoc fuit efficax, non solum quia Christus dilexit,sed etiam quia intellexit; nam sine intellectu nemo rē heroicam operatur. Omnia per verbum facta sunt (inquit Joannes) *& sine ipso factum est nihil*. Quid? nonne etiam Spiritus S. operatus est? sunt enim actiones *ad extra* cōmunes omnibus personis Trinitatis. Dixi: Sine Verbō nihil fieri; quia Spiritus Sāctus est amor, Verbum est sapientia; voluit igitur Evangelista hoc loquendi modo significare sapientiam sine amore posse operari omnia, amorem sine sapientia nihil. Non plurima operatur amor quia excedens, sed quia intelligens.

Amor divinus intelligens.

560 Noverat Christus, ut suū honoraret amorem, non debuisse illum commendare ex diligēdo, sed ex intelligendo. Amor humanus admittit cæcitatem, cujus individuus comes est amor divinus semper agit cognitionis splēdoribus circunfusus. In nos tantum (inquit Apostolus) ea cadit felicitas, ut ducti Spiritu S. & lucis radijs perfusi Dei faciem contemplemur: *Nos verō omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformemur á claritate in claritatem tanquam á Domini Spiritu*. Spiritus, cujus splendoribus consequitur mens humana claram visionem Dei, est divinus amor, qui debuit esse summe intelligens, ut posset talem hominibus notitiam impēdere. Non videbant Hebræi splēdidam Moysis faciem, quia carebant amore, cujus loco subrogabatur odium ex invidia: *Ita ut nō possint intendere in faciem Moysis propter gloriam vultus ejus*. Et quia non intelligebant, non diligebant.

2.Cor.3.

561 Duobus præcipuè enituit Christi amoris sapientia, altero ferens excessum, altero continēs æternitatem: solus enim sapiens amat excessus, & sola magnitudo sapientię æternat perpetuitatem amoris. Promisit Christus Apostolis se missurum tāquam magistrum & Doctorem Spiritum Sāctum: *Paraclytus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Si Spiritus S. procedit per actum voluntatis, quomodò datus est magister, cujus munus versatur circa operationes mentis? illi Christus perfectiones mentis, ejusque operationes adscripsit, quia tanquam amor perpetuus apud discipulos mansurus erat. *Vt maneat vobiscum in æternum*. In mundi exordio transibat super aquarum fluctus: *Ferebatur super aquas*. Postea in Apostolos è cœlo delapsus super ipsorum capitibus instar linguarum fulgentium mansit: *Sedit supra singulos*. Olim transibat, quia omnia erant tenebræ, quibus significatur ignorantia, postea mansit, quia omnia erant luces & splendores, quibus exprimitur sapientia; amor inter tenebras ignorantiæ transit, inter luces sapientiæ manet; illum tenebræ ferunt: *Ferebatur*, luces æternant, *sedit*.

Sapientia in amore.

Luc.12.

Amoris perpetuitas ex intellectu.

Gen.1.

Act.2.

562 De Magdalena testatus est

Sapientia æternat amorem. Luc.10.

est Dominus elegisse optimam partem perpetuò māsuram: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Quam elegit partem Magdalena? Elegit magnum amorem. *Dilexit multum*. Cū vero scitè elegisset, non potuit non multum diligere, ita ut perennaret amor; antecessit cognitio affectum, manus inter se conserverunt scientia & amor: *Vt cognovit, dilexit*. Amavit ut cognovit, & quia cognovit sapiens, amavit excedens; itaque peritus mentis discursus, æternum reddidit voluntatis amorem, siquidem in illa adhuc durat amor, & in æternum durabit. Fuit Christi amor excessivus & æternus; excessivus, quia excessit omnes excessus; æternus, quia sine fine dilexit homines; sed ideo æternus quia sapiens.

Sapientia perpetuo durat. Gen.3.

563 De non moriendo reddidit securos Tartareus hostis primos parentes: *Nequaqaam moriemini*. Et eisdem obtulit divinam similitudinem in scientia; *Sicut dij scientes*. Videtur inconsequenter locutus; nam ad tollenda pericula ignorantiæ, rectè offerret sapientiam; ad tollenda verò pericula mortis, debuit offerre immortalitatem. Aut igitur loquitur per jocum, aut nescit terminos. Nequaquā; sed oblatio fuit ad rem. In sapientia oblata immortalitatem obtulit, cum ex sapientia possent mortem declinare; nam rebus alijs abeuntibus, sapientia manet; & si hæc perspicua est, æternus perseverat amor.

Rogo, cur in nobis sæpe variatur, & deficit amor? Cur in Deo semper idem persistit amor? Certa apud Theologos sententia est Deum in æternum amare pro illa differentia temporis, qua aliquid semel amavit: siquidem divini actus non desinunt, quia nūquam mutantur. Cur igitur in nobis cessat, ac mutatur amor, & non in Deo? quia noster amor in nobis sequitur cognitionem imperfectam, in Deo perfectissimā: & quandiu cognitio perseverat, amor non mutatur. Hoc similiter in causa est quòd nos in via Deum inconstanter diligimus, at sine ulla mutatione in patria: nam cognitio nostra in terra nimis obscura, in cœlo evidēs omnino est. Ex cognitionis cœlestis perspicuitate pullulat æternus amor: perspicuitas in intelligendo firmat æternitatem in amando. Cum igitur Christus perfectissimè intelligat, in æternum diligit.

Perpetuitas amoris ex sapientia.

§. SECUNDUS.

Proponuntur rationes, quibus videtur suaderi Christi amorem fuisse prodigum: at ostenditur veritas, quód fuerit sapiens.

564 Impugnemus hoc assumptum, quód scilicet Christi amor æquè sapiens atque excessivus fuerit in diligendo ingratos, ut melius illius certitudo & veritas elucescat. Nam veritas est instar solis, qui oppositas nubes dissipans intensiori luce fulgentiùs irradiat.

Veritas impugnata splendet.

Universidad de Deusto Biblioteca

Prodigalitas amoris absque sapientia.

Prima objectio. Nihil quod bonitate careat, rectè & sapienter diligi potest: nam voluntatis objectum, ut ametur, necesse est quód bonitate vestiatur; ergo amor Christi non fuit æquè sapiens ac excessivus in diligendo hominem ex peccato fœdissimũ & constitutum in odio Dei, atque adeo omni spoliatum bonitate: videtur igitur fuisse potiùs excessum amoris prodigi, quam sapientis. Secunda: amor, ut sit excessivus, debet subjicere rationem, & non eisubesse: nam ratio amandi est ipse amor. Qui veró amat ut sapiens, amabit prudenter, sed nõ excessivè: nam excessus in superfluitate cõsistit. Tertia: Vitium ingratitudinis fuit sẽper Deo abominabile: ideoque ex ingratitudine populũ suũ frequenter abominatus est, & respuit: *Voca nomen ejus, non populus meus, & ego nõ ero vester Deus.* Unde amari á Christo id quod Deus Pater aspernatur, potiùs videtur amor prodigus, quàm sapiens.

Osee.1.

Quarta, excessus amoris Christi videntur indigni Deo: nam videtur dedecere Deum posse dici illum nasci in tempore: & á parentibus peccatoribus, cum de Deo á propheta dicatur: *In splẽdoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* Ubi designat æternitatem, quando natum dicit ante lucem, & inuit puritatem nativitatis, quando dicit natum in splendoribus sanctitatis. Item á ratione videtur alienum quòd dicatur nasci pauperem, & inter bruta animantes Deum, de cujus majestate Isaias protulit: *Plena erat omnis terra gloria ejus, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templũ.* Nec videtur quid indignius quám dici, mori abjectum inter duos latrones Deum, qui est gloria Angelorum: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Et quidem excessus qui majestatem ac decorem exhauriunt, potiùs videntur spectare ad amorem prodigum, quã intelligentem.

Psal.109

Isai.6.

1.Pet.1.

565 Nihilominus excessus amoris in Christo esse verè excessus amoris sapientis, pro cõperto habendum est. Satisfaciam adductis in oppositum. Quod attinet ad primum, certum est, quanvis homo per peccatum deformaretur, maneretque in odio Dei, esse tamen opus Dei, ipsius manibus formatum, ad Dei imaginem, & similitudinem: Christumque Æterni Parentis jussu fuisse missum in mundum pro hominis perditi reparatione: *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.* Cum verò Dominus probè noverit susceptum humanæ salutis opus, parẽtis sui in homine similitudinem, suamque redemptoris obligationem, hominẽ reparavit prædictis excessibus, ut evaderet opus infiniti valoris tum propter divinam manum, qua homo conditus fuerat, tum propter imaginem, qua Deum exprimebat: idque ex ardentissimo amore, & infiniti pretij effuso sanguine, quæ omnia, & singula objecta continebant sufficientẽ bonitatem, ut á Christo

Redemptio hominis ex amore.

Ad Cor.

Bonitas cogitata ad amandum.

sto per excessum diligerentur. Amavit non ob id quod homo ex peccato merebatur, sed ob id quod divinæ similitudini debebat. Quando Deus pepercit Adamo, dixit: *Ecce Adam sicut unus ex nobis factus est.* Parcens Adamo, propriam in eo observavit similitudinem. Nam similitudo conciliat, paritque inter similes amorem, á quo delictorũ venia proficiscitur. Ea tũc fuit nostri mitissimi Dei benignitas, ut non attenderet ad peccatum, ut odio haberet, sed cogitaret propriam similitudinem, ut amaret. Sic se habuit olim Deus, sic postea Christus, & adhuc quasi ignarus nostrarum ingratitudinũ, considerat suam in nobis imaginem, & quam in se suscepit obligationem, ut nos protegeret implens paternam voluntatem. Igitur quia cogitavit has rationes diligendi, divino quasi excoquẽs igne excessus amoris purificavit.

Gen.3.

566 Quod attinet ad secundum, inter divinum & humanum amorem magnum sapientiæ discrimen est. Amor humanus eó magis cẽsetur excedere, quò magis cæcutit: cum enim illius objectum falsum sit, cæcitates reputantur excessus. *Noli stultitiam hãc facere.* Thamar dicebat Amnoni, quando hic majorem illi amorẽ significabat: quibus verbis manifestè innuit amorem humanum & stultitiam in mundo non differre. Divinus amor diligit tanquam sapiens, & operatur secundùm rationem, quia diligit quod mens perspicuè intelligit, & ratio firmiter probat: neque enim ullus veri amoris excessus dari potest absque mente; nam ut amor sit legitimus, non tantũ ferre debet affectus cordis, sed etiã discursus mentis. Sacra pagina dixit animam Jonathæ esse per conjunctionem veluti eandem cum anima Davidis: *Anima Ionathæ conglutinata est cum anima David.* Non dixit utriusque corda, in quibus residet amor, conglutinata esse, sed utriusque animam esse conglutinatam: quia anima continet non solum affectus voluntatis, sed etiam discursus mẽtis, cum utranque potentiam, voluntatem & intellectum contineat.

Amoris divini & humani differentia.

2.Reg.13

Ratio amoris dux.

1.Reg.18

567 Amor qui sola voluntate regitur, furor est: qui aspernatur rationem, cæcitas. Neque vere diligit, neque meretur furiosus amor, sed solus amor sapiens: non qui cæcitate ducitur, sed qui rationis ductum sequitur: amor enim sequi debet rationem, & nõ è contra ratio amorem. Ex hac parte multum allucinatur mundus: gerunt homines commutatas manus, & vim rationi inferũt; non sequitur affectio rationem, sed ratio affectionem: non operantur homines juxta id quod volunt; voluntas est quæ præcedit mentem, cum ex ratione ipsa subsequi debuerit. Aliter se gessit in diligendo Christus: amor secutus est sapientiam, affectus discursum, voluntas mentem; & sic evasit voluntas prudens, affectus sapiens, amor intelligens.

Amor rationalis esse debet

Cum vellet Deus, ut pulcher-

Universidad de Deusto Biblioteca

rima orbis machina á ſuis manibus prodiret, poſſetque à mille alijs rebus opus ſuum auſpicari, exordium ſumpſit á luce: *Dixitque Deus, fiat lux*. Quænam hujuſmodi feſtinatio Dei in producenda luce ante res alias? Fuit myſterium, ut oſtenderet Deus, ſe non operari in tenebris, ratione in conſulta: quòd ſi divinum operari eſt divinum velle: *Omnia quæcũque voluit, fecit*. Eſſet in Deo imperfectio velle quod non videbat, & amare abſque prævijs ſuæ ſapientiæ notitijs. Erraret procul dubio amor, quem non duceret lux mentis. Idcircò Deus priùs accendit lucem, ut reliqua ſuarum manuum opera evaderẽt omnino perfecta. Duo præcipua quæ Deus beneficio hominis edidit opera, fuere adventus verbi æterni, & adventus Spiritus Sancti. Dignus animadverſione eſt modus utriuſque adventus. Prius advenit verbum, poſterior Spiritus Sanctus verbum ipſum conſecutus. Cur non é contra, prior Spiritus, poſterius verbũ? Quia hoc modo, & ordine adveniendi amor in Deo, qui eſt Spiritus Sãctus ſequebatur rationẽ, ſeu ſapientiam ducem, quæ eſt verbum. Si Spiritus prior adveniret, verbo poſtea ſubſequente, amor præcederet rationem, & ratio amorem ſubſequeretur: dareturque proinde ordo inverſus, ut nempe amor rationis, & non ratio amoris dux eſſet. In Chriſto igitur amor ratione ductus invenit ſuam eſſe obligationẽ noſtra delicta abolere, ut ſuam imaginem repararet.

Gen. 1.

Pſal. 113

§. TERTIUS.

Solus qui amare novit, amare novit ingratos.

568 Oppoſuimus tertiam objectionem, quód ſcilicet ingratitudo fuerit ſemper Deo inviſa, adeo, ut ob ingratitudinem ſuum populum reprobaverit: & ideo quód Chriſtus dilexerit ingratos, fuit exceſſus amoris prodigi: cum amaverit quod Pater odio habuerat. Modó noſtri muneris erit oſtendere, Chriſtũ diligere ingratos, fuiſſe exceſſum amoris verè ſapientis. Nam ſi Pater miſit Filium in mũdum, ut ex amore homines redimeret, procul dubio non redimeret homines, niſi diligeret ingratos: quia inter hominem & ingratum nullum propè diſcrimen eſt. Formavit Deus Adamum, & beneficijs cumulatum, paradiſi dominũ conſtituit: & prima Adami operatio fuit ingratũ Deo eſſe: cũ enim Deus illum fecerit hominẽ natura hominis reddidit ingratum Deo. At ſatisfacere voluntati paternæ redimendo ex amore ingratos, fuit exceſſus amoris verè ſapientis. Ab æterno incubuit Chriſto ſervatori deſignato remedium hominis culpæ, reparatio naturę lapſæ, & ſalus hominum, quibus omnibus ſatisfecit diligendo ingratos.

Amor circa ingratos exceſſivus.

569 Verum quidem eſt Deũ abominari ingratitudinẽ in quã frequenter & graviter animadvertit, quia fuit prima culpa, qua

Amor Dei erga homines.

qua ſuum cõditorem rationales creaturæ offenderunt: hominem tamen ſemper dilexit: quia cum ab æterno noverit peccaturum, nec ab ipſius creatione abſtinuit nec poſt peccatum deſtruxit. Tanquã pater Deus ſemper homines dilexit, quos ut adoptaret in filios, miſit Chriſtum in mundum: *Vt adoptionem filiorum reciperemus*. Et amori ſapienti conſonum fuit, quòd Chriſtus amaret homines tanquam fratres, & cohæredes ſuæ æternæ gloriæ futuros. Major fuit exceſſus illos diligere non quando jam gratos & juſtos, ſed quando adhuc ingratos, & peccatores. *Frater in anguſtijs comprobatur*. Ut exaggeraret Apoſtolus Dei amãtis exceſſum erga homines, ait nos dilexiſſe: *Cũ adhuc peccatores eſſemus*. Nam omnis peccator, ingratus Deo eſt, cum Deum benefactorem offendat, cui ſerviens referre gratiam debuerat: & quòd Deus amet gratos, & ſuo amori correſpondentes, amor eſt: quód amet ingratos ſuis exceſſibus, inter omnes exceſſus maximus eſt. Ideo Apoſtolus, ut exaggeraret dei amãtis exceſſũ, de hominũ ingratitudine peculiariter meminit

Ad Gal. 4

Prov. 17.

Ad Rom. 5.

570 Crevit exceſſus, quia Chriſtus voluit fieri noſter frater, quando nos ex ingratitudine tam ſublimẽ honorẽ, & fraternitatem non merebamur. Joſeph ut ſuũ erga ſuos fratres ſingularem exhiberet amorem, eos appellavit fratres, quãdo illi fraternitate indigni erant. *Ego ſum Ioſeph frater veſter, quem vendidiſtis*. Voluit Joſeph ſuum erga fratres probare amorem, ideo ſe dixit fratrem, quaſi diceret, ego nunquam deſerui fraternitatem, quã vos deſerviſtis, nec defui amori fraterno, quem violaſtis. Quòd amor ex mea parte non deſit, quando ex veſtra parte frãgitur, magnus exceſſus Joſeph diligentis? Major fuit amoris exceſſus in Chriſto: nam Joſeph amavit ſuos fratres, quia horum frater erat. Chriſtus voluit fieri noſter frater, ut nos amaret: Joſeh habebat titulum amandi, Chriſtus illum quæſivit ad amandum: uterque tamen excedens in amando, quia uterque gratis amavit.

Amor Chriſti fraternus

Gen. 45.

571 Qui amat ingratum, gratis ac liberaliter amat, & amor liberalis inter omnes excellit. Propter hominũ malitiam Deus univerſam terram diluvio obruit: *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram*. Motus poſtea Deus miſericordia promiſit ſe abſtinere á à ſupplicio in poſterum, & ſubdidit eandemmet rationem, qua antea commotus fuerat ad puniendũ, ſcilicet pronptitudinẽ hominum ad malũ: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: ſenſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt abadoleſcentia ſua*. Quid? talis hujuſmodi ratio eſt ad parcendum, & favendum hominibus, quæ fuerat ad eoſdem puniendum? Ratio hæc ſatis eſt ut divinus amor ſe oppigneret in emolumentis hominum: quia divinus amor plus

Amor Dei liberalis.

Gen. 7.

Gen. 8.

Universidad de Deusto Biblioteca

movetur ſuis exceſſibus, quám noſtris correſpondentijs. Ille amor, qui in Deo magis excedit, plus ſapiens eſt, & major exceſſus amoris eſt major ab omni utilitate immunitas.

Amor offenſus. Ioan. 4. 572 Quæſivit Chriſtus Baptiſtam abſque labore, & in Samaritana quærenda laſſatus eſt: *Fatigatus ex itinere*. Quia Baptiſta erat amori correſpondens, Samaritana illum offendens: & major exceſſus amoris conſiſtit non in diligendo correſpondentem, ſed in amando offendentem: *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Sic á Deo ſanitatem animę precatur David, & nõ videtur aptam proponere ad impetrandum, rationem: allegat offenſam Deo illatam, ut obtineat delictorum remedium? Ea eſt Dei benignitas, & exceſſiva charitas, ut ipſis rationibus offenſæ moveatur ad diligendum, & medendum. *Quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt iniquitas illius*. Pervenit homo (inquit Propheta) quò pervenire poterat offenſa, pervenit Deus, quó pervenire poterat clemẽtia. Non videtur Deus conſequenter operari, ſi ex injurijs ſibi illatis eruat motiva ad beneficia conferenda. Ita ſentiet quicunque ignoraverit divinum amorẽ: creſcit tãtum injurijs divinus amor, ut ſuperent omne cogitabile illius exceſſus.

Pſal. 40. *Iſai. 40.*

1. Reg. 24 & 25. Amoris exceſſus in Chriſto dat vitam. 573 Exceſſus amoris, qui magis commẽdatur in Davide erga Saulem, fuit condonare illi vitã in ijſdem locis, in quibus quærebatur ab illo ad necem. Hac condonatione oſtendit David plus diligere Saulem, quám ſe ipſum: quia parcebat infeſtiſſimo hoſti, exponens ſe periculo, ut ab eodẽ ſuperſtite necaretur. Hoc geſſit ſapienter David: quia remittens vindictam, meritus eſt ſceptrum Iſraèlis. Et quid geſſit Chriſtus erga ſuos hoſtes? Amiſſa propria vita temporali illis peperit æternam, condonavit infinitam offenſam, meritus eſt cœleſte ac terrenum ſceptrum; & cum pro his beneficijs homines illum crudeli morte exciperent, voluit cum hominibus manere, ut eos plus & indeſinenter diligeret: cũ enim Chriſti amor foret infinitè ſapiens, ipſo debuit æquare exceſſu ſapientiam. Exceſſus Davidis fuit ſuperare ingratitudinẽ unius Saulis in mundo: exceſſus Chriſti fuit ſuperare ingratitudinem mundi univerſi, quem redemit. David amavit Saulem ingratum tanquam ingratũ: Chriſtus dilexit ingratos quaſi gratos: & cum primus amor fuiſſet magnus, ſecundus fuit major, prioremque exceſſit tanquam infinitè ſapiens. *Amice* (dixit Chriſtus Judæ) *ad quid veniſti?* Amicus Judas? ita: Oſtendit Chriſtus ſe diligere proditorem tanquam amicum, quaſi ingratitudo proditionis foret gratitudo amicitiæ, & quidem cogitate tãquam motiva gratitudinis, quæ ſunt ingratitudinis rationes, ſolus Chriſtus potuit, quia ſolus Chriſtus novit: quó enim pertingit in Chriſto profunditas ſcientiæ, poteſt pertingere exceſſus amoris.

Matth. 26.

Amor Chriſti: quẽ tendebat. 574 Ad finem triplicẽ Chriſtus ſuo amore collimavit: honorem Patris ſublimare, homines culparum nexu ſolvere, & propriam commendare ſapientiam. Honorem Patris ſublimavit talem ſe illius filium profeſſus: *Ego dæmonium non habeo* (dicebat Judæis) *ſed honorifico Patrem meũ.* Solvit homines vinctos culpa, quatenus emit proprio ſãguine: *Empti eſtis pretio magno* (dixit Apoſtolus) *id eſt ſanguine Chriſti.* Commendavit ſuam ſapientiam, amoris exceſſibus, in quos prodivit tanquam ſapiens: *Sciens, in finem dilexit.*

Ioan. 3. *Ad Cor. 6.* *Ioan. 13.*

At, ſi amor Chriſti fuit ſapiẽs, quomodò voluit emere ingratos ſuo ſanguine infiniti valoris? quomodò dixit Evangeliſta illos eſſe ſuos: *Cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo*, ſi ingratus nec agnoſcit id quod debet, nec illius à quo diligitur? Emit Chriſtus proprio ſanguine ingratos, quia Deo non ſtat minoris ſanguine ingratitudo hominum. Dixit aptè Evangeliſta homines eſſe Chriſti: quia omnes ſumus Chriſti, tum ex amore, quo nos dilexit, tum ex ſanguine, quo nos redemit: nec poterat dari perfectius vinculum ad unionem, quã Chriſti amor, nec juſtior titulus ad dominium, quàm pretiũ ſanguinis, utpote infinitum.

Homines ſunt Chriſti.

Amor Iacob erga Rachelem temporalis. 575 Servivit Jacob ſeptem annis Labano propter amorem Rachelis, & exacto ſeptennio exegit á Labano, ut ſibi traderet uxorẽ ſuam: *Da mihi uxorẽ meam.* Quid? ſi Labanus nondum Rachelem dederat, imò nec dedit niſi poſt alterius ſeptennij obſequia, cur Jacob vocat ſuam, & non poſtulat alio nomine? quia exceſſus amoris, quo Jacob Rachelem dilexerat, & ſervitia, quibus emerat, fecere ſuam ante ullam traditionem. Amor Jacobi temporalis fuit, & obſequiorum pretium limitatum: at Chriſti amor fuit æternus, & pretij valor infinitus. Quod ſi tituli illi ſatis erant, ut Jacob Rachelem appellaret ſuam, cur non ſufficerent hi, ut omnes homines Chriſti eſſent? Chriſti erant omnes homines, qui degebant in mundo, quando pro illis moriebatur: *Cũ dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo.* Quanvis enim tunc plurimi nec illum agnoſcerent, nec proinde illi ſubjacerẽt, jam Chriſtus omnes dilexerat, & diligebat: *Cum dilexiſſet, dilexit*. Igitur quanvis omnes non eſſent Chriſti ex ſubjectione, erant illius ex amore, non quód illi omnes Chriſtum amaſſent, ſed quod Chriſtus illos omnes amabat.

§. QUARTUS.

Exceſſus qui videntur indigni majeſtate, ſunt qui commendant ſapientiam amoris.

Gen. 29. Pauperitas Chriſti. 576 Quartæ objectioni ut ſatisfaciamus, fatemur naſci Chriſtum pauperem, & mori affixum cruci inter duos latrones, exceſſus eſſe Dei majeſtate indignos, ſed ideo fuiſſe Chriſti ſapientiæ exceſſus: nam quod erat indignũ

Universidad de Deusto Biblioteca

Deo, erat necessarium hominibus. Apostolus dixit necessariũ esse homini quendam Deum, qui cum foret dives, pauper fieret, ut nos sua paupertate locupletaret. 2.Cor.8. *Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis*. Fuit similiter necessarius homini unus Deus, qui vivens in naturali & essentiali beatitudine, voluisset semetipsum veluti exhaurire, & pati in se, ut nos á miserijs & doloribus eriperet. Fuit tandem nobis necessarius unus Deus, qui cum esset per essentiam ipsa vita, se morti traderet, ut nobis donaret vitam. Et quidem fieri pauperem, qui erat dives, fieri passibilem, qui erat impassibilis, fieri mortalem qui erat ipsamet vita, excessus fuere divinæ sapientiæ.

Christus in cruce Deus cognitus.

577 Fuit tanta excellentia Dei quá sapientis, mori Christũ patibulatum propter homines, ut hæclux, hæc gloria, hic splendor crucis, hæc Christi mors tam indigna Deo quà Deo, tam digna Deo propter amorem hominum, ostenderit Christum esse Deum, & mundi salvatorem. Ostendit esse Deum: nam hæc signa delegit sapientia divina, ut illum manifestaret per suos Prophetas: Zach.12 *Aspicient in me, quem confixerunt*. Quasi diceret aspicientes me agnoscent confixum: & quidem non poterant homines Deũ cruci affigere, nisi Deus homo fieret. Et quod majus est, iidem ingrati pendentem in cruce justum, ac Deum testati sunt. Antequam Christus subiret patibulũ, á suis hostibus reputabatur malefactor: Ioan.18. *Si non esset hic malefactor*. Postquam in patibulo mortem obivit, ab ijsdem fuit cognitus verè ut erat, justus & filius Dei: Matth. 27. *Verè hic homo justus erat: Verè filius Dei erat iste*. Ex eo, quia corresponderat majori excessu amoris illis, á quibus acceperat solutionem majoris ingratitudinis. Et quidem exhibere Christum in cruce vim amoris erga illos, qui per summam ingratitudinem ipsum necabant, probatio fuit manifesta Christum esse Deum. Talem enim excessum nescivit operari homo, qui est purus homo, solus novit operari homo, qui est simul Deus.

Passio Christum ostendit redemptorem.

578 Ostendit insuper esse redemptorem mundi, quia sic decebat redemptionem. Nam Deũ fieri hominem propterea fuit, ut pati ac mereri posset sua vita ac morte: quæ omnia in Deum quà Deum cadere nequibant. Et certe expediebat maximè redẽptorem fuisse Deum, ut ejus meritũ infinitum foret, & sic de rigore posset satisfacere justitiæ divinæ propter culpam hominis, quæ offensa infinita erat, utpote contra Deum infinitum: & opera quæ impleverunt obligatioẽ redemptoris, & declararunt redẽptoris divinitatem, satis ostendũt fuisse excessus amoris divini sapientis.

Isai.52. At si hujusmodi opera prænunciata fuere á Deo per suos Prophetas. Et Deus figurativè ostendit in serpente, quem Moyses in solitudine attolli jussit. Cur ea per Christum impleta in cruce

Num.2. Ignorantia & ingratitudo circa favorer.

cruce pepererunt Judæis scandalum, & Ethnicis reputationem stultitiæ? 1.Cor.1. *Nos autem prædicamus* (inquit Apostolus) *Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum: gentibus autem stultitiam*. Quia excessus amoris sapientis est, veluti moneta nullius valoris inter ingratos, & ignorantes. Ethnici illum nõ merebantur, & favorem ignorat qui non meretur. Judæi noluerunt agnoscere, quia ingrati pessimi: & ingratitudo ut neget debitum, se ignorare significat.

Iudæi scire nolentes.

579 Noluerunt Judæi scire excessum amoris Christi pendẽtis in cruce: quia si vellent scire, procul dubio deprehenderent altitudinem & profunditatẽ sapientiæ divinæ clausam in scandalo hominum, fortitudinẽ Dei contentam in debilitate humana, & gloriam Altissimi latentem in opprobrijs & ignominijs, quas patiebatur: nam homo ille cruci affixus inter latrones erat ipse Deus, qui creaverat cælos & terram, ibique sic fixus eosdem movebat & gubernabat, impendens rebus substantiam & vitam: deprehenderent sic prænunciasse prophetas, sic Deum ab æternitate decrevisse tanquam expediens ad remedium, & reparationẽ humani generis, quod infinito pretio sanguinis Dei, & non vitulorum ac arietum debuerat satisfacere divinæ justitiæ pro nostris culpis.

Ignorantia amoris in eo qui amare nescit.

580 Quid igitur? si ita exigebat ratio, si ita prædixerant prophetæ, cur Judæi ignorant Christum? Quia quidquid operationis in mundo Christus ediderat, fuere excessus amoris, & hos solus amor sapiens deprehendit, quia solus intelligit. Demiratus Petrus vehemẽtem amorẽ Christi, qui lavabat pedes, dominus servis, Deus hominibus, creator creaturis, illum intercipiens nolebat lotioni consentire. Quid tunc Dominus? Ignorantiæ tribuit impugnationem: Ioan.13. *Tu nescis modo*. Quid? Non intelligebat Petrus mysteria divinitatis, qui olim suam professus fidem dixerat, Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Cur modò ignorat lotionis mysteria? Quia tunc operabatur Christus excessũ amoris & amoris excessũ solus amor assequitur, quia solus amor intelligit, nõ quidẽ amor Petri ignorãtis, sed amor Christi infinitè sapientis. Talem amorem nescivit Petrus, & Judæi ignorarunt. Ratio in promptu est, nam quod continetur intra humanum captum, est mori posse amicum pro alio amico: at vitam exponere pro liberandis hostibus, mori sponte ingratorũ manibus, excessus est, quem nec de Deo homines poterant suspicari: quia nec illum mente capiebant, nec fide merebantur. At quod homines ex ignorantia assequi non poterant, divinus amor ex sapientia operatus est: nam in diligendis ingratis se infinitè sapientem & efficacem exhibuit. *Hostium amor.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPUT II.

Ingratitudo hominum fuit magis perversa quando amor Christi fuit magis excessivus.

§. PRIMUS.

Ex majori excessu amoris eruit ingratitudo motiva, ut sit beneficiorum immemor.

Amoris divini excessus.

581 AMor Christi æquè fuit sapiens, & excedens, cui opposita hominum ingratitudo æquè fuit perversa atque immemor. Exhibuit se divinus amor sapientem & excedentem Verbi incarnatione, natalitio, doctrina, & miraculis, quæ Christus edidit pro remedio hominum. Ingratitudo verò Hebræi populi illis omnibus correspondit malitia: nam Christum ipsum negavit, quia vidit hominem: in præsepio necem illi machinatus est: propter doctrinam & miracula blasphemavit; & tãdem inter duos latrones cruci affixum innumeris tormentis & opprobrijs interfecit: *Morte turpissima condemnemus eum.* Fuit Judæorum extremæ malitiæ deliberatio. *Sap. 3.*

Excessus divini amoris est minui. Ad Phil. 2.

582 Negari non potest maximum divini amoris excessũ fuisse Deum fieri hominem: quia sic se veluti exhausit pro remedio hominum: *exinanivit semetipsum.* Fuit excessus maximus, quia se minuit Deus, ut nos crescemus: & diminui in se, ut alter crescat, amor humanus non est, sed excessus divinus. Eodem loco ait Paulus, quando Christus se minuit, Deum se ostendisse: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit.* Se minuit, ut homo crescere: nam Deus fecit se hominem, ut hominem faceret Deum. Et quidem diminui, ut alius crescat? facere de proprijs diminutionibus gradum ad alterius augmentum, æquè est excessus amoris, & demõstratio divinitatis: nam solus homo Deus novit operari talem excessum.

Iudæorũ ingrata nõ correspondentia. Nolit Deum agnoscere.

583 Cæterũm huic tanto excessui ita pessimè fuere homines correspondentes, ut quia viderunt hominem, noluerunt agnoscere & fateri Deum. In domo Caiphæ fuit ille excessus damnatus tanquam blasphemia, *Audistis blasphemiam.* In prætorio tãquam delictum contra legem: *Secundum legem debet mori.* Sed quæro: nonne Pontifices, Scribæ, & Pharisæi, qui damnarũt Christum, sciebant ex ipsis prophetijs, quas interpretabantur, illum futurum Deum simul & hominem: Verbum Dei personam esse distinctam á prima, & futurũ Messiam assumpta carne, ac mundi redemptorẽ? Nonne sciebãt Christum jam venisse præscripto ac statuto tempore per prophetas: & ex prodigijs, quæ edebat, satis patere, esse Dominũ in lege promissum? Cur igitur ignorarunt Christum, quód viderunt hominem? Hæc omnia Judæi perspecta habuerant, cũ in Christo prophetias *Marc. 14* *Ioan. 19.*

phetias omnes impletas viderẽt: sed quia Deum fieri hominem, ut moreretur pro hominibus, fuit excessus divinæ sapientiæ, illum ingratitudo solvit malitia: nam de eodem excessu Judæi formarunt culpam, quando dixerunt: *Homo cum sis, te facis Deum.* Viderunt quód Deus homo fieret, & excessum verterunt in crimen, dicentes quód homo fieret Deus: nam in tribunali malitiæ virtutes mutantur in culpas, & in judicio ingrato tanquam delicta amoris sapientis excessus damnantur. *Ioan. 10.*

Deus factus homo sapienter amavit.

584 Exhibuit se Deus sapienter amantem, dum fieret homo pro remedio hominum: quia licẽt modis alijs posset Deus reparare mundum, ille fuit perfectior ac sapientior: ex alijs sequerentur absurditates. Nam si Deus de potẽtia absoluta, ex pura misericordia vellet remittere hominibus omne debitum, eosque justificare, esset locus credendi ac dicendi non satisfieri justitiæ. Item si decrevisset Deus ut Angelus carnem assumeret, & pro hominibus pateretur, præterquã quôd ille Angelus plenè satisfacere divinæ justitiæ non posset, sequeretur absurdum maximũ, scilicet quòd homines putarentur manere magis obstricti creaturæ á qua forent redempti, quã suo creatori, á quo fuerant conditi: cùm longè majus crederent redemptionis, quám creationis beneficium: & hic modus valdẽ á divina sapientia abhorreret. Par, imò majus foret absurdum, quód Deus homines oneratos peccatis, qui in vitijs obsorduerant, ex pura bonitate salvaret: quia contra justitiam & æquitatem videretur æternis præmijs condonare, æternarum pœnarũ reos. Igitur Deus pro nostra reparatione factus homo mirificé commendavit suum amorem, & manifestavit suam justitiam: quia nec amor ultra progredi, nec justitia poterat rectiùs satisfieri.

Amandi modus optimus.

585 Ille perfectissimus & optimus amandi modus est, quo ita implentur leges amoris, ut non deferantur obligationes justitiæ. Jam Christus omnes amoris leges in cruce impleverat moriens pro hominibus, cũ ex latere ferro lanceæ patefacto, *Exivit sanguis & aqua.* Volunt aliqui aquã & sanguinem ex Christi latere prodijsse, ut aqua corresponderet illi, qua Pilatus, *Lavit manus coram populo.* Et sanguis correspõderet illi, quem Judęi super se ipsos, & filios suos, in omnium supplicium postularunt: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Quid! si sanguis ille supplicium est, quomodo egreditur ex benevolo Christi corde? Nonne cor illud ardentissimum ad amandũ? quomodo apparet rigidum ad puniendũ? Quia est illud excessivè amare, ita se in amando gerere, ut satisfiat justitiæ, postquã amori satisfactum est: sic punire peccata, ut peccatores redimantur, & neque amor offensus, neque justitia querula evadat. Idcir co Deus homo factus est, ut redimens peccata hominum satisfaceret amori absque injuria justitiæ; *Ioan. 19.* *Matth. 26.* *Iustitiã cum amore. Matth. 27.*

Universidad de Deusto Biblioteca

titiæ: sic igitur amavit Deus, quia scivit modum amandi.

§. SECUNDUS.

Obstinatio animi excæcat lucem mētis, ut sit ingratus.

Obstinatio excæcat mentem.

586 Maxima dignum est admiratione, quód sapiētes Hebræi populi ignorarent excessum Dei humanam carnem assumentis, ut homines redimeret, cum ad agnoscendum illum perspectas, & exploratas habuerint tot rationes, & probationes in prophetijs, quas legebant & exponebant, in miraculis, quæ patrabat Christus in doctrina, quam inculcabat, & in virtutibus, quibus ejus persona fulgebat. Cur igitur ignorarunt illum excessum? quia malitia obstinata est, ne fateretur debitum. Cum veró obstinatio animi lucem mentis obtenebret, manent ingrati beneficiorū immemores, quia vivunt obstinati. Dicebat Pharaò se nescire Dominū Deum? Et quis in Pharaóne extinxit lucem mentis? Obstinatio: *Ego indurabo* (aiebat Deus) *cor Pharaónis*. Et cū obstinatione cor obduruerit, Deus mansit incognitus â Pharaòne in Ægypto, & á suo populo Hierosolymis. *Exod.14*

Cæcitas alia ignorantæ alia malitiæ. Isai.35.

587 At, si Isaias prædixit aspectum Messiæ aperturum esse cæcorum oculos: *Deus ipse veniet, & salvabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum*. Quomodó Judæi ad Christi conspectum ita cæci máferunt, ut visum Christum ignoraverint? Paucis dicam pro meo captu. Magnum est discrimen inter cæcitatem ignorantiæ, & cæcitatem malitiæ: cæcitas ignorantiæ subjicitur veritati, quando illam agnoscit, cæcitas malitiæ traditur obstinationi, quādo veritas manet cognita: gentilitatis cæci visum receperunt viso Christo, quia veritas Christi illis oculos aperuit: cæci populi Hebræi manserunt magis cæci, quia cognita Christi veritate, se devoverūt obstinationi. Ad hæc, Messiæ aspectus gentilitatis cæcis oculos aperuit, sed non Judæis cæcis: quia sicut oculi ingenti luce perstricti obcæcātur, ita ingrati beneficijs ingentibus: & certè Deum fieri hominem beneficium maximum fuit. Inter homines Adamus, & Eva fuere primi ingrati. Et quando illis oculi aperti fuere? Post peccatum: *Aperti sunt oculi eorum*. Clausos ergo gerebant oculos antes, quando à Deo beneficijs cumulati? Ita: quia fuere inter homines primi ingrati: & ingratis hoc evenit: magnitudine beneficiorū cæcutiunt, sicut oculi debiles vehementia lucis. Hæc fuit cæcitas Adami. Cæcus Adamus, sed Judæi illo cæciores ad agnoscendū veritatem, Christum, quia illo ingratiores fuere Deo. Adamus caligavit in tenebris mendacij: Judæi caligaverunt etiam illuminati luce ipsius veritatis, quæ est Christus. *Iudæorū cæcitas.* *Gen.2.*

Cæcitas obstinationis fuit ingratitudinis. Ioan.10.

588 Duo sunt in sacra historia textus, qui nobis satis manifestant cæcitatem Judæorum, fuisse cæcitatem ingratitudinis, & obstinationem malitiæ. Prior fuit, quando Judæi petierunt à Christo, ut illis perspicuè exponeret, an Filius Dei esset? *Si filius Dei es, dic nobis palam*. Posterior, quando Caiphas ab illo rogavit, an esset Filius æterni parentis: *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* Postulant á Domino Pharisæi ut se Filium Dei manifestet, quasi volentes eum agnoscere, & adorare redemptorem mundi: sed ubi se declaravit Filium unigenitū Dei: *Ego & Pater unum sumus*, arripuerunt lapides ut jacerent in eum propter manifestatam veritatē: *Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum*. Quid? si petunt ut se manifestet, cur lapidibus appetunt, cum se declarat? quia Pharisæorum malitia non volebat Christum manifestari, ut in illum Judæi crederent, sed ut illum lapidarent: & ut pateretur Christus tanquem homo, ut non confiterentur illum tanquam Deum, Cum enim beneficium foret maximum, quòd Deus homo fieret, illos ingratitudo obcæcavit, ut obstinati malitia, talis beneficij evaderēt immemores. *Marc.14* *Ioan.10.*

Veritati quam infensi judæi. Marc.14

589 Rogat Caiphas á Christo Domino, an sit Filius Dei, aperit Christus veritatem, *Ego sum*. Quo audito ita excandescit, ut statim vestimenta laceret, dicatque adstantibus, sufficere auditā blasphemiam, ut damnetur. *Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam*. Quid? Si Caiphas dubitabat, an vir ille foret Messias, cur ab illo se profitente Filium Dei, non postulat suæ assertionis rationem: siquidem judici roganti incumbit examinare, & purificare veritatem: quód si nolit scire veritatem, cur interrogat? Interrogatio Caiphæ non fuit ad talem virum agnoscendum Messiam, Filium Dei: nam prophetiæ, & miracula talem manifestabant: fuit, ut malitia damnaret veritatem: cum enim Christus esset ipsamet veritas, quæsivit ingratitudo in Christo quod amplius damnaret. Voluit damnare illum, propter excessum hominis facti, & propter veritatem profitentis se Deum: *Audistis blasphemiam*. Cæcitas profecta ex ingratitudine est cæcitas malitiæ, & ideo traditur obstinationi, quando magis agnoscit debitum.

Veritas non auditur, & damnatur.

590 Non interrogavit Caiphas ad sciendū, sed ad interrogandum: & cum solum interrogaret ad interrogandum, non intellexit veritatem, & damnavit innocentiam. Pilatus rogavit á Christo expositionem veritatis, & cum rogaret, noluit respōsum audire: *Quid est veritas? & cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos*. Si interrogat, cur non expectat responsum? quia interrogat ad interrogandum, & qui interrogat solum ut interroget, & non ex amore veritatis, aut illam non audit, ut Pilatus, aut condemnat, ut Caiphas. Dixit blasphemiā esse: *Audistis blasphemiā*: quia blasphemia reputatur veritas inter tyrannos, & excessus amoris inter ingratos veritas inter tyrannos vita spoliavit Jehu, & capite *Ioan.19.* *Veritas inter tyrannos est blasphemia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

capite Baptiſtam. Exceſſus amoris erga ingratos eſt blaſphemia inter hoſtes, quæ Davidem inſectata eſt, & Chriſtum cruci affixit: talem enim exceſſum invidia carpit, & ingratitudo negat.

Invidia quomodo interpretatur veritatem. Ioan.2. Matth. 26.

De ſui corporis tēplo loquebatur Dominus, quando dixit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus reædificabo illud*. Et Judæi interpretati ſunt de templo Hieroſolymitano: & Dominum accuſarūt de dicto tanquam blaſphemia contra templum Dei. *Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes: & dixerunt: hic dixit: Poſſum deſtruere templum, & poſt triduum reædificare illud*. Si Chriſtus loquitur de morte ſui corporis, á qua pēdebat ſalus & redemptio mūdi, quomodò homines illum accuſant de blaſphemia ingenti cōtra templum Dei? Vis intelligere? Id ſuggillavit invidia, & ingratitudo hominum: quando verò ingratitudo interpretatur, & invidia ſugillat, exceſſus ipſe redemptionis eſt blaſphemia cōtra Deum; non eſt exceſſus amoris, ut prædicat veritas; eſt injuria templi, ut interpretata eſt ingratitudo Judæorum, quando accuſarunt, vel Caiphæ, quando interrogavit.

Beneficium reputatur delictum ab ingratis Marc.14

591 Verùm, ſi Chriſtus ſe apprehendendū tradit ſatellitibus, & moriendi horam ſuam gloriam reputat, cur Caiphæ ſe declarat Filium Dei, ſi hac manifeſtatione poterat eripi á morte? *Ego ſum*. Quia certus erat inter inimicos & ingratos condemnationē, ut moreretur pro hominibus, nō manſuram dubiam: ſiquidē quó ſe magis viderent obſtrictos, eo certiùs majori malitia damnarēt. Ut repararetur mundus, debuit mori Chriſtus, & ut Chriſtus moreretur, debuit condemnari innocentia: medium autem ut condemnaretur innocentia fuit, ut Chriſtus manifeſtaretur redēptor; cum enim redemptio mundi eſſet maximum beneficium, ingratorum malitia, ne agnoſceret beneficium, interficeret benefactorem: & hæc potiſſima cauſa fuit, ob quam Judæi Chriſtū occiderunt. *Nos* (dicebant illi) *legem habemus, & ſecundùm legem debet mori; quia filium Dei ſe fecit.* Ioan.19. Probè noverant Judæi Deum carne humana induendum, ut redimeret homines; cum tamen ingratitudine cæci forent, Chriſto talem exceſſum verterunt in culpam: quia cæcitas ingratitudinis ipſis amoris exceſſibus magis tenebreſcit.

Ingratitudo pro lege reputatur. Pſal.108 Iſai.9.

592 Quæro tamen, quomodò Judæi allegant legem, quæ non dabatur, *Nos legem habemus*, & obliviſcuntur prophetiarū, quas noverant? *Miſit verbum & ſanavit eos. Filius datus eſt nobis*. Quia lex, juxta quam Chriſtus damnatus necem ſubijt, fuit ingratitudo Judæorum, comite malitia; & quādo malitia obſervat pro lege ingratitudinem, omnia negātur; prophetiæ non ſunt prophetiæ, miracula ſunt illuſiones, beneficia ſunt delicta; interficitur benefactor ac ſi foret malefactor; eo tantum nomine, ne malitioſa ingratitudo agnoſcat beneficium, & fa-

& fateatur gratiam.

§. TERTIUS.

Amor patiens ſolus amor eſt.

Amor patiens legitimus eſt.

593 Fuit adeo perverſa, & beneficiorum immemor ingratitudo hominum, ut cunctis exceſſibus quibus Chriſti amor ſe exhibuit ſapientem, correſponderit obſtinatione & malitia. Aſſūpſit Deus carnem in hominum remedium, & pro magnitudine elegit naſci in abjecto ac vili præſepio: *Reclinavit eum in præſepio*. Luc.2. Et hac humili paupertate ſuū prodit amorem, & ſapientiam; amorē, quia inops natus rigorē hyemis ſuſtinuit: & ſolus amor qui patitur, legitimus amor eſt. In ſacra pagina amor dicitur dolor, & dolor appellatur amor. De ſenibus, qui vehementer affectarunt Suſannam æquè pulchram atque honeſtam, narrat ſacer textus: *Ambo erant vulnerati amore; atque indicaverunt dolorem*. Dan.13. Miſit Alexander Jonathæ ſummo ſacerdoti coronam auream, ut hoc munere ſuum teſtaretur amorē, quem per litteras ſignificavit his verbis: *Vt quæ ſunt noſtra ſentias*. 1.Marc. 10. Amorem conſtituit in ſenſu, quia amare ſine ſenſu, impoſſibile eſt. In rubo ſpinoſo apparuit olim Deus Moyſi inter flammas. Quia ignis ille externus ſatis manifeſtabat internum ignem amoris, quo ardebat erga ſuū populum, quem venerat liberaturus; ideo apparebat non inter roſarum blāditiem, ſed inter rubi aſperitatem, quia amor inter roſas langueſcit, ſed inter vepres excitatur: ſiquidem quó quis plus patitur, eò plus diligit; fugere ſentes ac ſpinas, eſſet veluti languētem amorem ſopire: igitur Chriſtus in præſepio aſperitates quæſivit, ut ferēdū amorē excitaret. Exod.4.

Puer Deus factus.

594 Exceſſum amoris, quo Deus pro hominibus puer factus eſt, ex duobus concipio, altero quòd per pueritiam ſe Deus cōſtituerit in ſtatu ſibi majorem inferente moleſtiam: altero, quòd ſe conſtituerit in tali ſtatu nobis majus afferente blandimentum. Quoad primū, mihi habeo perſuaſum, naſci Deū in ætate puerili, fuiſſe conſtitui in ſtatu ſibi magis moleſto, & majoris afflictionis. Nā plus concipit doloris qui vivit tanquā puer, quám qui moritur tanquam homo. Ezechias pro ſuæ ſanitatis expetitæ ſigno elegit ſolem potiùs regredi in orientem, quám progredi in occidentem, procliviorem arbitratus ſolis progreſſum, quám regreſſum. *Facile umbram creſcere: neque hoc volo ut fiat, ſed ut revertatur*. 4.Reg.20 Si ſol moventis Angeli regulam & ductum ſequitur, cur non videtur æquè difficile accelerari ad occidentem, atque reduci ad orientem? Sol curſum faciens ad occidentem, properat ad moriendum; regrediens in orientem, tendit ad naſcendum: & certē compelli ſolem, quando gigas in ſplendoribus eſt, ut regrediens ad nativitatem & pueritiam vivat tanquam puer, difficilius eſt quàm mori ac ſepeliri in occaſu.

Puerilis ætas molesta ac difficilis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Tormentum vivendi instar pueri.

595 Facilius judicatur mori inter tormenta instar hominis, quám se deprimere ad parvitatē & nativitatem pueri, ut puerilis ætas & vita denuò transigatur. Duobus discipulis procurātibus sedes honestiores in temporali regno Christi obtulit Dominus propriæ necis calicem : *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sū?* Fortiter & intrepidé acceptant oblata tormenta, ac si forent gaudia. *Dicunt ei: possumus*. Illis postea intimavit Christus novum natalitium, & pueritiam subeundam iterum, ut cœlum ingredi possent: quo mādato tristati verterunt ora in partem adversam. Notabile certamen, & repugnātia affectuum! Si calix, dura & violenta mors est, cur libenter acceptatur? Si ad pueritiā regredi est vitam proferre, cur recusatur? quia prius est mori instar hominum, posterius est vivere instar puerorum: & in hac vita nihil molestius est quám vivere instar pueri illum, qui intelligit instar hominis. Proh, in quas angustias Deum adduxit amor quando fecit puerum! Minori horrori fuit discipulis mori tanquam homines, quám vivere tanquam pueros. Talis est anxietas, qua homines appetunt in omnibus magnitudinem, & aversantur parvitatem: & Deus, cum natura esset magnus, noluit benignitate fieri parvus: fuit actio, quam postulabat in Deo fervor amoris, & in nobis exigebat superbiæ tumor: actio verò quæ satisfacit amori, & succurrit amato, excessus est amoris sapientis.

Matth. 20.

Deus puer ob amorem.

596 Quoad secundum, quo Deus factus puer manifestavit excessū amoris, fuit, quia se constituit in statu majoris erga homines blandimenti. Plus enim illaqueat oculos, permeat ac pulsat corda Deus ætate tenera puer, quám ætate virili homo. Descendit Deus ad montem Sinai, ut ostētaret suæ potestatis magnitudinem, & vocat Moysen ut montem ascendat ad colloquendum: *Vocavit eum Dominus de mōte*. Apparet Deus in fornace Babylonica inter tres pueros, & absque ulla vocum solicitatione detinet Nabucodonozorē, ut gradientem consideret: *Ecce ego video: & Species quarti similis Filio Dei*. Si Nabucodonozor non expectat vocem Dei vocantis, ut in fornace aspiciat, cur expectat Moyses, ut montem ascendat? In monte ostentabat Deus magnitudinem, in fornace exhibebat parvitatem, dum se pueris accōmodaret: in monte erat Deus magnus realiter, in fornace erat Deus parvus apparēter: & Deus apparens parvus ita furatur oculos, ita expugnat animos, ut Moyses non nisi vocatus ascendat montem ad videndum Deum magnum Dominum, Nabucodonozor non vocatus accurrat ad videndum parvum puerum. Quando Deus magnus, videtur capi non posse oculis, neque affectibus: quando Deus puer, eam infert cordibus vim, ut ipsas expugnet voluntates: & quidem excessus qui leniter ac efficaciter volun-

Puer Deus ut nos amet & moveat.

Exod. 19.

Dan. 3.

voluntates subgit, excessus est amoris sapientis.

Vita solū utilis ad pœnas & merita.

597 Commendavit Christus amorem excessu, simulque edocuit homines, vitam solum esse utilem, ut per pœnas obtinerentur merita coram Deo: siquidem idem Deus in præsepio nascebatur patiens; & sicut per elationem, qua homo appetijt fieri Deus, perditus fuerat, ita Deus fiebat homo, ut hominem humilitate sua repararet homo Deus. Verùm animadverto hominem fuisse natum sublimiter in manibus Dei, & Deum fuisse natum viliter in abjecto stabulo. Quid? illud natalitium tam sublime, hoc tam vile? In hoc certé exhibuit Christus æquè suum amorem ac sapientiam: nam ostendit hominem, qui natus fuerat in manibus Dei, amisisse gratiam inter felicitates terreni paradisi: & Deum fuisse natum in vili præsepio, ut homini recuperaret gratiam inter paupertatis incommoda & molestias: sicque intelligeret homo accepto remedio & exemplo, in hac vita per molestias ac labores comparari gratiam.

Nativitas hominis, & Dei valde dispar.

Amor Christi ex sapientia.

598 Redemptio fuit opus divini amoris, quod æterna sapientia architectata est: & sic in omnibus excessibus prodidit suum amorē simul & sapientiam. Nascitur pauper, vivit humilis & abjectus, moritur opprobrijs saturatus, ut suum erga nos testetur amorem, præbeatque exemplū, dum sibi eligit dolores tanquam sapiens: hæc enim vera sapientia est ad merendum apud Deum, sustinere dolendo, ad merendum per dolores. In Thabore audivit Petrus Christum loquentem de pœnis suæ mortis, à quibus illum dissuadere conatus est suadendo longam ibi moram, ad fruendum præsenti illa gloria, & notavit sacer historicus ignorantiam Petri: *Nesciens quid diceret*. Nescius Petrus in volendo permanentiam gloriæ Thaboris? Ita: quia impediebat meritum crucis: & scire verum est, scire mereri sustinendo: in Thabore Christus fruebatur, in Calvario patiebatur: sed patientia in dolendo commēdabat excessum in merendo: non enim sapit amare qui plus fruitur, sed qui plus meretur. Ignoravit Petrus, scivit Christus: quia scivit anteferre patientiam in Calvario gloriæ in Thabore: nā per patientiam in Calvario mundi salutem meritus est.

Luc. 12.

599 Verùm sicut se gessit ingratitudo hominū circa mysterium Incarnationis ignorando Deum factum hominem, ita se gessit in ejudem natalitio ex eadem malitia. Cum enim Christus se Regem ac Deum nascēdo manifestaret, ejusdem divinitatem tegentes siluerunt Judæi. Ingrediuntur Hierosolymā Magi quærentes locum nati recenter Regis: *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum*. Turbatur Herodes, & cum illo omnis civitas novo accepto nuncio: jubet statim acciri Pontifices & scribas ad consulendum de loco: unanimiter respondent Messiam nasciturum in Bethlem

Christi divinitatem tegūt Iudæi.

Matth. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Mich.5. juxta Michæam: *Et tu Bethlem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iuda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israël.* Sic tacentes occultarunt divinitatem Messiæ, quam idem propheta multo antea prædixerat: *Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel: & egressus ejus ab initio á diebus æternitatis.* Cur igitur tacent ac tegunt Christi divinitatem, si hæc satis ostendebat venisse Chtistum, ut eriperet sceptrum á diabolo, & non ab Herode? Quia Judæorum malitia videre cupiebat Herodem turbatũ, mundum deceptum, Christum mortuum. Agnoverunt excessum, quem ut ingratitudo negaret, à malitia imploravit opem: nam malitia ingrati excedit omnes. Dixerunt locum nativitatis, & silverunt veritatem divinitatis: dixerunt ubi nascebatur, & tacuerũt unde veniebat: *á diebus æternitatis.* In hoc igitur se professi sunt ingratos ingratus enim, quando loqui de obligationibus opus est, dicit minores, silentio majores involvit: sic olim segessere scribæ, sic & hodie se mundus gerit.

Mich.4.

§. QUARTUS.

Ingratus cum sit diabolo malitiosior, ipsis brutis rudior ac hebetior est.

Malitia major ingrati quã diaboli. Ioan.7.

600 Mentis aciem dirigens in reliquos excessus, quos Christus pro hominibus operatus est, cõpertum habui, quòd cum quæreret populum suum, ut illi remedium afferret doctrina & miraculis, hominum ingratitudo illi correspõdit malitia & blasphemijs. Admiratione defixi audiũt Pharisæi Christum in templo: *Et mirabantur Iudæi.* Et post admirationem subsecuta est detractio ex malitia: quærebãt enim quomodó ille documenta daret sapiens, cum litteras á nullo magistro acceperit: *Quomodo hic litteras scit, cũ non didicerit.* Eruebant impugnationem veritatis, unde eruere debuerant cognitionem: nam puer tali sapientia præditus quin addisceret in mundo, satis se manifestabat doctum in schola divinitatis. Prophetiæ illum denunciabant sapientem, consiliarium Dei, ac magistrum populi sui; *Oculi tui videntes præceptorem tuum.* Isai.36. Et cum doctrina illa esset Dei, tradita juxta prophetias, noluerunt illum agnoscere ut Filium Dei, cum eo ipso se talem axhibuerit, sapiens ac docens quin addisceret. Evæ persuasit Diabolus fore ut Adamus & illa evaderent sicut Dij scientes; *Eritis sicut Dij scientes.* Gen.2. Quid? ex eo tantum quod scirent, Dij forent, seu haberentur? Ita; quia suadebat diabolus illis futuram scientiam ingenitam, & non á magistro traditam; scire autem absque magistro proprietas divina est. Hoc agnovit Diaboli malitia, & noluit agnoscere ingratitudo Judæorum; quanvis enim Judæus malitiosior foret Diabolo, ut esset ingratus Deo: siquidem á Deo ad Diabolum defecit: tamen pollens majori malitia quám Diabolus

lus, evasit brutior ipsis brutis animantibus.

Ingratitudo reddit homines brutiores brutis. Isai.1.

601 Queritur Deus ingratitudinem sui populi, & ait: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit.* Quid? bruta intelligunt? Bruta carent discursu & ratione. Cur igitur potest agnoscere irrationalitas, quod non assequitur discursus? Irrationalitas brutorũ cognovit, quod hominum ratio ignoravit: quia licet bruta fuerint irrationalia natura, homines fuere irrationales ingratitudine: & irrationalitas ingratitudinis reddit homines magis brutos, quã irrationalitas naturæ. Quaré si homines ignorarunt Deũ docentem, hæc ignorantia non evenit ex defectu manifestationis, sed ex ingratitudine obcæcante: *Videntes non vident.* Luc.8.

Ingratitudinis cæcitas in Iudæis.

602 Fuit cæca adeo malitia Judæorum, ut cùm se Christus manifestaret per miracula in favorem hominum: siquidem solus Deus illa edere potest, utpote solus habens potestatem super omnem creatam naturam, Judæi propter miracula illum negaverint. Christo patranti miracula duo per calumniam objecere Judæi, alterum esse injustum, quia violabat Sabbatum edens miracula ad medendum paraliticis & cæcis: *Non est hic homo a Deo, quia Sabbatum non custodit.* Ioan.9. Alterum edere miracula in potestate dæmonis: *In nomine Belzebuth principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Luc.11. Nec poterat malitia plus intendi, nec esse magis ignorans, quàm charitatem convertere in culpam, & Diabolo adscribere quod peculiare Dei est: at in tribunali ingratorum amori hoc accidit, ut charitas judicetur culpa, amoris excessus, delictum. Certé ignoro sit ne major dæmonis malitia, an gentis hujus ingratitudo? Voluit dæmon experimento assequi esset ne Christus filius Dei, & tentans per miracula, postulavit cõversionem lapidum in panes: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Matth.4. Itaque dæmon ex ipsis miraculis volebat eruere probationem divinitatis Christi: è contra Judæi ex ipsis miraculis calũniatis arguebant illum injustum, proindeque Deum non esse: *In nomine Belzebuth ejicit dæmonia.* Quænam hujus tanti discriminis ratio? Demõ agebat tentatorem malitiosum: populus agebat malitiosum ingratum, & major fuit malitia & ingratitudo populi Hebræi, quã malitia & tentatio dæmonis: siquidem eó pervenit, ut desumeret argumẽtum contra divinitatem, unde dæmon illud pro ipsa divinitate capiebat. At cùm malitia esset effectus ingratitudinis, cùm populus ille foret malitiosior dæmone, evasit rudior & hebetior brutis animantibus: nam bruta agnoverunt creatorem suum, Judæi crucifixerunt. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognovit.*

Ingratitudo Iudæorum major dæmonis malitia.

603 Quæro tamen, si Deus poterat reparare mundum, quin suam deprimendo magnitudinẽ sustineret ingratitudines homi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Meritum fidei cum certitudine præsentiæ.

num, cur elegit amor tot operari excessus, & tot subire pœnas? quia voluit manifestare amorem suum excessibus, & divinitatem miraculis, ut relinqueret motiva fidei, & esset locus meritis gratiæ. Proh magnus amoris excessus, & magna profunditas sapientiæ? Utrunque operatus est Christus in cœna ante amorem; nam mansit in sacramento præsens, ut augeret nobis gratiam in anima. Ibi enim æquè se occultans, & suum prodens amorem, eripuit aspectum oculis, & reliquit motiva fidei, ut per fidem multiplicaret merita & gratiam. Nec poterat dari amor sapientior quám qui ita facit objectum præsens, ut veritatem probaret absque fidei, & ipsius meriti detrimento.

Hoc gerit Christus in miraculo Eucharistiæ: hoc gessit in alijs miraculis, quibus implebantur prophetiæ: sic enim probabat veritatem fidei, ut non læderet merita credentium. Cur igitur non crediderunt Judæi videntes miracula quæ Christus patrabat, & impletas prophetias? Quia fuere ingrati beneficijs, & ob culpam ingratitudinis perdiderunt meritum fidei. *Si crederetis Moysi* (aiebat Christus) *crederitis forsitan mihi, quia de me locutus est*. Nec Moysi puro homini, nec Christo homini Deo crediderunt, quia defeciente in illis gratitudine, defecit fidelitas erga Moysen, & fides erga Christum: hæc enim ingratorum conditio est, ut sint Deo increduli, & hominibus infideles. Fuit tamen amor adeo excessivus, ut voluerit Deus fieri homo propter homines, non non obstante ingratitudine hominum contra Deum: tunc enim se Deus exhibuit magis amantē, quando hominum ingratitudo innotuit magis perversa: amavit igitur tanquam excedens, quia nos reparavit tanquâm sapiens: & perversa ingratitudo Deo sapienter amanti correspondit malitia: quia cum sit vitium ignorantius, est malitiosius, ut deficiat obligationi, & neget debitum.

Ioan. 5.

CAPUT III.

In patientia erga ingratos valde eminuit Christi amor.

§. PRIMUS.

Sublimior in Deo magnitudo est sustinere tormenta, quám patrare miracula.

Patientia index divinitatis.

604 Dilexit Christus homines æterna sapientia; sustinuit homines infinita patientia, & æquè in utroque exercuit suā divinitatem. Talis enim patiētia solū poterat exerceri per hominē Deum; siquidē non solū oppetijt mortē crucifixus, sed etiam venditus, flagellatus, corona spinea in contemptū redimitus; & certē sic patiens se Deum exhibuit; *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* Demirantur Angeli Deum plagatū, & nō potiùs condolent ejus plagis? Miracula admirationem, tormenta

Zach. 13

menta pariunt compassionem: cur igitur hac opportunitate cœlestes aulici non transfixi dolore, sed admiratione manent defixi? Volunt applaudere Deo majora gerenti, ac exhibenti: & quidem grandius ac mirabilius aliquid in Deo apparet sustinere tormēta, quám patrare miracula. *Ego pono eam á me ipso, & potestatem habeo ponendi eam.* Nos certos reddit Dominus de sua potestate, ut vitam propriam amittat violentia pœnarum. Quid? vitam amittere effuso sanguine, pati defectū unionis inter præcipuas hominis partes, est potestas in Christo? Putabam esse potentiam formare cœlum & terram, conservare vitam in se, & in omnibus viventibus. Potentia multa in Deo est multorum tormentorum pro nobis tolerantia: quó enim Deus plus patitur, eó plus exhibet amoris & potentiæ: quia solus amor & potentia valuerunt immortalem Deum pœnis ac morti subjicere.

Ioan. 10.

Patientia Dei in pœnis.

605 Innumerabiles fuere Christi injuriæ, ac tormenta, quæ juxta subjecti excellentiam dolorem infligebāt: nam quó subjectum delicatius & nobilius est, eò plus doloris concipit. Bis tormenta omnia Christus sustinuit: in horto quando apprehendit imaginatione, & in passione quādo sensit executioni mandata: nam dolor sentitur & cogitatus, & inflictus: quò igitur majus est judicium ad apprehendendum, major est dolor ad cruciandum. *Manus Domini tetigit me*. Dicebat Job concipiens doloris acerbitatem. *Digitus Dei est hic*. Dicebant Ægyptij à Deo puniti. Quid? Major fuit infectatio Jobi, quám supplicium Ægyptiorum, ut ille appellaret eam manum Dei, isti digitum? Ita: nam Jobo relicta fuit anima, in qua intellectus tesidet: *Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serva*. Et solus ille plus patitur, qui plus intelligit: quód si Christo satisfacere ad effusionem sanguinis tormenta repræsentata, quātum infligerent dolorem executioni mandata per hostiles, & invidiosas manus.

Injuriæ ac dolores in Christo patiente.

Iob. 19.

Exod. 8.

Intelligit magis Iobet. Iob. 2.

606 Fuere tormenta illa repræsētata Christo in horto, adeo sæva, ut necesse fuerit quód Æternus Pater mitteret cœlestem Angelum pro Domino confortando. *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum*. At si acerbiores fuere in cruce dolores inflicti, quā in horto repræsentati, cur Pater in horto per Angelum confortat, & in cruce deserit? *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Si opem tulit Pater in horto naturæ humanæ timēti repræsentata tormenta, cur non in cruce illa re ipsa patienti? Confortavit illum in horto, quia Filius in horto suam voluntatem cum paterna conformavit: *Non sicut ego volo, sed sicut tu*. Deseruit in cruce, ut per quandam veluti urbanam correspondentiā Pater conformaret voluntatem suam cū volūtate Filij. Dixerat Filius in cruce *sitio* quasi sitibūdus alios atque alios dolores appeteret

Conformitas cum divina voluntate confortatur. Luc. 22.

Matth. 27.

Luc. 23.

Avēditas patiendi in Christo insaliabilis. Ioan. 19.

Universidad de Deusto Biblioteca

pro hominibus:huic aviditati volens Pater satisfacere, desertionem valde sentiendam adjecit. In horto confortavit, ut pateret quátum Christus meruit per resignationem obedientiæ,&acceptionem sacrificij; in cruce deseruit,ut Christus sic obediens, & immolatus maneret cum omnibus meritis, & tormentorũ, quæ sustinuit,& desertionis, quã patiebatur. Nam sustinere æquanimiter tormenta,est excessus in amore, & excessus magnitudinis in amante. Non impedivit Deus ictum Abrahami filium percutientis, nisi post meritum completum; nam sacrificium Isaac exprimebat sacrificium Christi; & ideo voluit ut in sola repręsentatione universus dolor consisteret, & sic evaderet magnus sacrificio:est enim actio divini amoris pluris facere excessum patientis, quã cõmendationẽ omnipotẽtis.

Patientia Christi, ad miratione digna,

607 Mentem ulteriùs dirigenti in actiones patientiæ Christi, videntur admiratione digniores, pati Christum,quòd ipsum venderet cupiditas, damnaret ambitio,interficeret odium, quin idẽ Dominus suam innocentiam á falsis testimonijs tueretur: nã in reliquis excessibus subjecit humanitatẽ crudelitati hominũ; in his subjecit reputationem divinitatis passioni hostium.

At, si Deus post assumptam carnẽ poterat reparare homines ex rigorosa justitia, per unicum actũ amoris, siquidem actus erat hominis Dei,proindeque infiniti valoris, cur voluit quód cupiditas discipuli ipsum venderet: *Quid vultis mihi dare?* Quòd ambitio ministri cõdemnaret? *Si hunc dimittis, non est amicus Cæsaris.* Quod odium hostium cruci affigeret? *Odio habuerunt me gratis.* Quia divinus amor ex peculiari ratione postulat ita agere,ut pluris faciat excessum patientis,quã gloriam & commendationem omnipotentis. Apparet Deus in rubo flammato Moysi,quem volentem accedere ab accessu prohibet, & retardat: jubet deinde ut projiciat virgam in terram, & iterum capiat, illa autem versa est in serpentem, & iterum in virgam: *Versa est in virgam.* Ad serpentem voluit Deus ut Moyses accederet, & manu tractaret, quia erat symbolum Christi inter tormẽta crucis:à rubo voluit ut recederet, quia rubus accensa & fulgens erat gloriæ ac splẽdorum theatrum; quo facto voluit significare Moysi se pluris facere exempla suæ patientia, quàm miracula & gloriã suæ omnipotentiæ. Noluit Christus suum amorem commendare ex gloria, sed ex patientia, quia amor non tam commendatur,quando inter ignis splendores gloriosè fulget, quàm cum inter ignis prunas & ardores patiẽter excoquitur. Ut sponsus divinus commendaret excessus cordis sui diligentis, ait se in corde excepisse repetita vulnera. *Vulnerasti cor meum. Vulnerasti cor meum.* Ex tolerantia vulnerum pullulavit commendatio cordis excessivé amantis, quasi idem foret cor flagrans amore, atque

Matth. 26.
Ioan.15.
Ioan.15.
Amoris divini gloria quæ.
Exod.4.
Patientia quanti fiat à Deo.
Cant.4.

atque cor sauciatũ vulnere. Rupem solitudinis ait Apostolus figuram esse Christi: *Petra autem erat Christus.* Cur non potiùs figura Christi aqua è rupe ebulliens,quám rupes aquam emittẽs? quia rupes sustinuit ictus, ut aquam effunderet,nõ sic erumpẽs aqua; in aqua erumpente ostendit Deus suam potentiam, in rupe sauciata suam patiẽtiam: ideo Christum rupes figuravit.

1. Ad Cor. 10.

§. SECUNDUS.

Sustinere proditionem, & diligere proditorem,est major excessus patientiæ.

Ingratitudo Iudæorum graviter sauciavit Christum

608 Multa vulnera excepit cor Christi, quibus prodidit sui amoris excessus:at nullo graviùs & altiùs sauciatum fuit,quàm ingratitudine Judæorũ. Pati Christum discipuli proditoris venditionem, fuit excessus maximus: nam qui vendit, non solum à se rem amovet, sed etiam abjicit omnem spem iterum possidendi; vendit amorem; quia nemo potest amare,quod á se alienat absque ulla spe fruendi; qui autem vendit amorem, vẽdit etiam memoriam, seque constituit in statu ignorãdi quod antea possidebat. Joseph non fuit cognitus á suis fratribus, quos non semel ad colloquium admisit: *Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis.* Res mira! Si Joseph cognoscit fratres, quomodò fratres ignorant Josephum, ita ut nec saltem unus illũ cognoscat? Joseph non vendiderat suos fratres,nec amorẽ, quo illos dilexerat,ideo agnovit;fratres è contra vendiderant Josephum, & illius amorem, idcirco ignoraunt; amore enim vẽdito deficit memoria, & cognitio. Voluit David se querulum exhibere Deo, ob rigorem, quo populum suum affligebat, & ait. *Vendidisti populum tuum sine pretio.* Cur non potiùs suum dolorem significat dicens populum â Deo exilio mulctatum,& cladibus diminutum? Ut doloris sensum exaggeraret,non potuit meliùs exprimere acerbitatem supplicij,quám per venditionem, qua Deus populum á se perdito amore alienaverat:&hoc in Juda proditoriè vẽdẽte Christum passus est.

Venditio Christi.
Gen.42.
Amoris alienatio ex venditione.
Psal.43.

609 Verùm quòd Christus Judam agnoscat ingratum,& eadem opportunitate, qua venditus & traditus diligat: *Amice ad quid vendisti.* Fuit solius Christi amoris & patientiæ excessus. Da vivd amore & obsequijs prosequabatur Saulem, quando illum Saul conabatur lancea configere, at ubi deprehendit ingratum & fraudulentũ,statim deseruit,se in tutum recipiens: *David & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.* Ad hæc, Deus ipse injunxit Jacobo, ut effugeret ingratum Labanum: *Egredere de terra hac.* Hi omnes fugerunt ingratitudinem hostilem, & Christus accessit ad ingratũ, cui adeo propinquavit, ut se provolueret ad illius pedes, ut humiliter lavaret, eo tẽpore, quo Judas recepto jã in cor diabolo meditabatur illum prode-

Amor Christi erga Judam excessus patientiæ Matth. 26.
1.Reg.24
Gen.31.

Universidad de Deusto Biblioteca

re: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas.* Quòd quando reliqui fugiunt ingratos propinquet Christus ad pedes ingratitudinis, proh immensa patientia amoris Christi! Nam diligere cognita proditione, est major diligendi excessus.

Ioan. 13.

Pulchritudo subjicit.

610 Sanson dilexit pulchritudinem fraudulentam, cujus domo hospitio exceptus est. At ubi se vidit á Philistheis citcunseptũ, se recepit in montes intempestæ noctis silentio, ferens humeris civitatis portas; post hoc illustre facinus, ait sacer textus Sansonẽ amorẽ suum pulchritudini subjecisse: *Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in valle Soree.* Cur sacer textus silentio præterijt primum amorem Sansonis, & mentionem fecit de secundo, cum amor prior soleat esse fortior quã posterior? Ratio in promptu est, prima vice dilexit Sanson ante quám deprehenderet fallacis amoris dolos; secunda vice dilexit postquam agnovit fraudulẽtum ac proditorium amorem; & hic est major excessus amantis. Commendavit Christus patientia sui amoris veritatẽ excessus: siquidem dilexit certó sciens se perdere amorem. Nam dilexit Judam, quem certó sciebat proditorem & hostem. In horto appellavit amicum: *Amice ad quid venisti.* Si sciebat hostem, quomodò compellavit amicum, ille qui nec decipi, ne decipere potest? Noluit Christus deficere amori, quãvis agnosceret Judam deficientem, ut sic appareret quanto excessu amaret. Amare, & perdere excessum amoris, sicut amavit David Saulem, nõ fuit inter excessus maximus: quia amorem amittebat spe obstringendi: at perdere & amare, sicut Christus amavit Judam, fuit excessus maximus, quia amavit certitudine perdendi & non obstringendi, cum proditorem agnosceret: *Ille est* (dixit discipulo) *cui ego intinctum panem porrexero.*

Iud. 15.

Iud. 16.

Amor circa hostem commendatur.

Patientia Christi erga proditorem indicat a moris excessum.

§. TERTIUS.

Pati quôd, cum me condemnet injustitia, excusetur malitia, est maxima patientia.

611 Si fuit patientiæ Christi excessus magnus pati, quòd ingratitudo discipuli ipsum proderet, non fuit excessus minor pati, quôd ambitio ministri eundem cõdemnaret. Nam discipulus agnoscens Christi innocentiam, propriam culpam fassus est: *Peccavi.* At minister, cum fateretur innocentiam Christi, eum damnavit, suam excusans injustitiam: *Innocens ego sum.* Procul dubio Judæ proditio majus peccatum fuit, sicut ipse Dominus testatus est: *Majus peccatum habet qui me tradidit.* Fuit tamen crudelior malitia damnare innocentiã, & excusare injustitiam, quàm vendere innocentiam, & fateri culpam. Nam Judas significavit agnoscere Christum innocentẽ, seque peccatorem: *Peccavi*: Et Pilatus condemnans innocentiã Christi, & justificans suam, voluit de

Patientia Christi erga damnantem fuit maxima.

Matth. 27.

Luc. 22.

de injustitia facere innocentiam. *Innocens ego sum.* Velle autẽ probare se esse judicem innocentẽ, quando injustè condemnat, malitia est maxima, & quæ plux offendit. Malitia hujusmodi adeo offendit, ut ad ipsum cor pertingat. Aqua quæ á latere Christi emanavit (ut nonnulli sentiunt) respexit aquam illam, qua Pilatus lavit manus coram populo, ut testaretur innocentiam, quod deformissimum sacrilegium erat; & quidem doluit adeo Christus de hac offensa, quasi ad ipsius usque cor pertingente, ut dolorem etiã mortuus significaret. Magnus igitur fuit excessus pati manibus cujusdam ministri, qui retenta voluntate sacrilega, voluit ostendere manus innocentes; qui cum foret ambitiosus in condẽnando voluit videri justus in condẽnatione. Magnus excessus pati talẽ ministrum, in quo summa innocentia offensa sustinuit crudelem injustitiam dissimulatam, & cæcam ambitionem palliatam. Timuit displicere Cæsari: *Non es amicus Cæsaris*, & non timuit displicere Deo damnando innocentiam. Quia ambitiosus æquè timidus est in offendendis hominibus, atque audax ad offendendũ Deum. Crudelis injustitia fuit damnare innocẽtiam cognitam: at scelus longé atrocius, velle excusare injustitiam nomine innocentiæ; sic enim voluit se justum exhibere in ipsa tyrannide; & tyrannus ille inter omnes sævissimus est, qui excusat injustitias: siquidem justitiæ nomine vexans innocentiam, in ipsam exercet tyrannidem.

Ambitiosus non timet Deũ.

§. QUARTUS.

Fuit excessus omnium maximus quòd Christus se traderet suis hostibus, ut pro illis moreretur injurijs affectus.

612 Nullus major excogitari potest excessus, quã quód Christus se sponte traderet suis hostibus, ut pro illis subiret mortem ignominiosam opprobrijs & cõvicijs laceratus. Dixit in horto discipulis adventare horam, qua traderetur hostibus, proditorem non longè abesse, proindeque surgerẽt: *Surgite eamus: ecce appropinquat, qui me tradet.* Fuit hic sũmus excessus: nam in venditione & condemnatione Judas quidẽ & Pilatus in Christi mortem cõcurrerunt, sed innocentiam non denegarunt, imò testati sunt; at Hebræi hostes innocentiam vitæ improbarunt, ut morte ignominiosa plecti viderent. In venditione sustinuit confessam proditionem: *Peccavi tradens sanguinem justum.* In condemnatione injustitiam cognitam: *Nullam causam mortis invenio in eo.* At in hostium manibus probrosam mortẽ: *Morte turpissima condemnemus eum.* Et quidem mori inter opprobria est pluriès mori, necem multiplicẽ subire. De Christo narravit quidam Evangelista mortuum fuisse hora sexta: *Erat hora quasi sexta.* Alter dicit mortuum hora nona: *Circa horam nonam clamavit Iesus.* Quid? bis fuit Dominus mortuus?

Mors ignominiosa Christi excessus summus.

Matth. 26.

Matth. 26.

Sap. 2.

Luc. 23.

Ignominia est mors.

Ioan. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuus? Ita: quia priori illa hora Judæi Christum convicijs onerarunt, hora posteriori cruci affixerunt; mori autem convicijs lacessitum non est semel, sed bis & pluriés mori. Minus vexat & torquet crudelitas mortis, quám tyrannis injuriæ. Saul ut manus Philistinorum evaderet, dixit fa-
1.Reg.31 mulo: *Evagina gladium tuum, & percute me; ne forte veniāt incircuuci-si isti, & interficiant me, illudentes mihi.* Hæsitante veró famulo, nec audente talem crudelitatem, *Aripuit itaque Saul gladium, & irruit super eum.* Maluit sui ipsius homicida esse, quàm mori captum ab hostibus, eorum expositum convicijs. Facilis illi visa est amissio vitæ, & intolerabilis nimis injuria mortis.

Honor anteponitur vitæ.

613 Quando Cato sibi violētas injecit manus, ne caderet in Cæsaris hostis manus, dixit minus detrimentum esse mori Catonem, quám injurijs Catonem affici. Plus enim nocet injuria, quám valet & prodest vita: vita enim est bonum brevi transiens, dedecus est malum perpetuò durans: & quidem á generosis pluris fit honor, quám vita. Eripuit
Dan.13. Deus Susannam á morte, quam illi decreverant ministri iniquitatis, & statim parentes cæperūt laudare Deum, eique referre gratias, quód in Susanna nihil fuisset inventum cōtra honestatem. Duo præstiterat illi Deus, scilicet vitam & honorem: cur non attendūt ad restitutionem vitæ, sed ad reparationem honoris? Apud ipsos utpote generosos tanti pluris factus fuit honor, quám vitæ, ut hujus collatæ immemores toti fuerint in gratificando pro reparato honore. *Declinavit* 1.Reg.18
David á facie ejus secundo. Hæc fa- 1.Reg.25
ciat Dominus inimicis David. Dissimulat cum hoste Saule, ejus declinans furorem, & sumit vindictam de Nabal? Ita: quia Saul nitebatur illi auferre vitam, Nabal honorem, Davidis ipsius parenti notam inurens: *Quis est filius Isai.* Custodibus sepulchri impenderunt Pharisæi magnam vim pe-
cuniæ: *Pecuniam copiosam dederūt* Matth. 28.
militibus. Judæ veró exiguam: *Cō-* Matth.
stituerūt ei triginta argenteos. Quid, 26.
tam amplam pecuniam custodibus, tam exilem Judæ? Ita: quia cum juda inierunt pactum, ut emerent vitam Christi, cum custodibus, ut emerent honorem, scilicet denegata & occultata resurrectione, in qua divinus ac præcipuus Salvatoris honor nitebatur: & judicarunt Pharisæi pluris faciendum honorem Christi, quā vitam. Quòd igitur Christus velit tradi suis hostibus, ut pro hominibus mortuus, & opprobrijs oneratus vita & honore spolietur, fuit summus excessus: nam ille in quo plus exponitur, plus excedit: *Surgite eamus, ecce appropinquat, qui me tradet.*

Mors ignominiosa Christi excessus maximus.

614 Fuit excessus adeo magnus, ut ipse unigenitus Dei filius declaraverit maximū. Ingressus Christus Hierosolymam ait discipulis, se tradendum Pontificibus, & scribis, ut capite damnarent. *Ecce ascendimus Hierosolymam: & filius hominis tradetur Principibus* Matth. 20.

sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eū gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendū. In cœna prænunciat traditionē, in horto eandem repetit. Cur toties ostentat excessum tradendi se hostibus, ut moriatur laceratus convicijs, & opprobrijs saturatus? Quia talis mors ita excedebat fidem discipulorum, & humanam credulitatem, ut discipuli vix crederent, nisi à Domino totiés repetitam audirent: oportuit quòd ad talem assensum fidei concurreret repetito veritatis, & efficacia omnipotentiæ.

Mors Christi voluntaria, & ex amore. Ioan.18.

615 Ingressis Judæis hortum ad capiendum Dominum, fit ipse obvius, & rogat quem quærant? Respondentes se quærere Jesum Nazarenum, in terram projecit verbo duplici, *Ego sum.* Quid eos dejicit, si statim permittit surgerē? Voluit ostendere discipulis & Judæis quòd neque Judas ipsum tradebat, neque Judæi comprehendebant: sed ipsū esse qui se traderet, amorem esse qui ipsum in vincula conjiceret. Excessus fuit usque adeo sublimis, sponte tradi potestati & libito hostium, morte ignominiosa afficiendum, ut necesse fuerit ad terminandam hominum fidem, quód sapientia increata probaverit, & divina omnipotentia cōmendaverit: probavit sapientia, toties prænūcians discipulis: cōmendavit omnipotentia dejiciēs in terram Judæos hac voce: *Ego sum.*

Honorem & vitam prodigere excessus maximus

616 Dictum est fuisse excessum maximum, quia fundamentum, quo Judæi niterentur ad ignorandum & negandum Dei filium, poterat desumi ex eo quòd suis hostibus viderent traditum; non enim sibi persuaderent vel quód Filius capitalibus hostibus permitteret tradi, vel quòd Pater unigenitum vellet crudeliter occidi: *Si enim est verus filius Dei,* Sap.2.
suscipiat illum, & liberet eum de manibus contrariorum. Excessus qui vitam & honorem prodigit, maximus est. At qui major excessus amoris est, inservit pro majori motivo odij, quando amor versatur circa ingratos: siquidem ad denegandum excessum, sunt excessivé crudeles. Decreverūt Judæi, habito concilio, quód Christum ex patientia perspecta dignoscerent: *Contumelia interrogemus* Matth.
eum: & ex patientia satis explorata ignorarunt: *Alios salvos fecit* 27.
(dicebant ingrati) *se ipsum salvum faciat.* Ad mensuram amoris excessivi crevit odium correspondens, & fuit adeo cæcum, ut cum vidissent magis patientem, & debuerint ex patientia agnoscere, blasphemarent. Cùm enim fuerit excessus maximus, quód Dei Filius se traderet manibus suorū hostium, pro ijsdem interficiendum, hominum ingratitudo erga illius patientiam se egit crudelissimam.

§. QUINTUS.

Fuit excessus amoris Christi quærere proditorem, cum antea de proditione quereretur.

617 Animadverto tamē, quód Matth. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum Christus quereretur de proditione, *Vnus vestrum me traditurus est*. Postea quærit proditorē, eique fit obvius: *Surgite eamus: ecce appropinquat, qui me tradet*. Si enim facilē poterat vitare damnum, & declinare proditorem, cur eum quærit, & si quærit, cur prodentem queritur? Proditorē quærit, & queritur ad significandum excessum amoris: nam querela illa denotat gravitatem injuriæ, & acerbitatem doloris; quæsitio prodit vehementiam amoris, quem tantus dolor non retardavit: solus enim amor excessivus contemnit pericula, ut ad amatum veniat: *Ad eum veniemus*. Cur justus non dicitur quærere Deum, sed Deus dicitur quærere justum? quia Deus excessivé diligit justum: *Pater meus diligit eum*. Et amoris vehementis peculiare est impellere personam amantem in rem amatam. De filio dicitur esse in Patre. *Vnigenitus qui est in sinu Patris. Ego in Patre & Pater in me est*. Cur hoc non profertur de Spiritu Sancto, cū propter identitatem personarum cū natura, dicantur personæ sibi invicem inesse? De Filio dicitur quòd sit in Prtre, de Spiritu Sancto solū dicitur quòd procedat? Ita: quia Filius nascitur ex intellectu fœcundo Patris, & peculiare intellectus est adducere ad se objecta intellecta: Spiritus S. procedit ex voluntate, & voluntatis peculiare est deducere amantem ad rem amatam: Christum igitur amor impulit ad quærendum remedium & salutem hominum.

Amor Christi erga Iudam excessivus

Ioan. 14.

Ioan. 1. Amor impellit ad rem amatam.

Surgite eamus. Quia talis amor excessit omnes.

618 Ad hæc, quanvis videretur minùs decere sapientiā divinam, quærere proditorem, post querelam proditionis, Deus pluris facit honorem amantis quàm sapientis. Quinque virginibus nescijs, quæ pulsabant ad cœli ostium, respondit Christus se eas nescire: *Nescio vos*. Quid? nescit Christus, qui ut sapientia increata, omnia novit, & comprehendit? Dicam pro meo captu: se vidit Christus veluti in quadam constitutum perplexitate. Ostendere se agnoscere, & non aperire, si ex una parte declarabat sapientiam, ex altera videbatur deesse amori: ostendere se ignorare, quanvis præberet occasionem, ut haberetur minùs sapiēs, nil tamen amori detrahebat: voluit igitur minùs sapiens ruputari, dummodó non haberetur minùs amās; occultetur igitur sapientia, dummodó nō lateat amor: pluris facit Deus excessus amantis, quám applausus sapientis.

Amor pluris fit à Deo, quā sapientia

Matth. 25.

619 Præterea in excessu, quo Dominus quæsivit Judam jam venientem, ut proderet, *Surgite, eamus: ecce appropinquat qui me tradet*: suam commendavit sapientiam, & sublimavit amorem. Commendavit sapientiam: nam eam manifestavit discipulis, ne eventum postea aspernarentur. Sublimavit amorem: quia antecedenter noscere tormentum, & procurare martyrium, est maximus excessus amantis. Ut mūdus applauderet excessibus Abrahami

Sapientia Christi in amando.

Amor procurantis martyrium maximus.

Gen. 22.

hami obedienter amantis, illi Deus injungit ut egrediatur, & filium suum in monte sacrificet: *Vade in terram visionis*. Notabile præceptum? Paruit Abrahamus, & post triduum, multo suo labore ac sudore ad sacrificij locum devenit. Quæro tamen, si Deus vult Abrahami probare amorē, cur illi præcipit, ut immolet filium Isaacum in edito monte, & non potiùs in domus suæ penitiori recessu? Cur præmonet pœnas triduo differendas? Si Abrahamus filium domi immolaret, procul dubio exhiberet excellētiam obedientis & patientis, sed non excessum amantis; sustinere tormentum oblatum, foret actio patiendi, at quærere tormētū ipsum, fuit deliberatio amantis; sacrificare domi filium, esset pati dolorem unum, á quo Abrahamus petebatur: montes & valles peragrare quærēdo locum sacrificij, fuit exhibere summum amorem; nam pœnas ac labores præscire, eosque in certamen non solum provocare, sed quærere, universæ dilectionis compendium est.

620 Babylonicam fornacem ingreditur Angelus, ut tres pueros comitetur inter flammas, & illum Rex Deo simillimum judicat: *Similis filio Dei*. In quo peculiariter apparet Regi Angelus similis Deo, si ingressus est fornacem eàdem forma, qua tres pueri innocentes? Tres pueri nō sūt ingressi fornacem soluti, sed ligatis manibus & pedibus constricti, & veluti externa quadam violentia compulsi: *Compedibus*. Angelus nullo impellente, nisi solo amore ingressus est; illi tres ita ligati, ut abire non possent; quartus omninò liber ad ingressum & regressum, pronus & alacer ad splicitandū incendia, ad provocandū tormenta; hic igitur apparet Regi, Deo simillimus; nam subire pœnas solo amore suadente, opus est quod in solum Deum, vel Dei filium cadere potest.

Mortem quærere filij Dei à filio est, propria. Dan. 3.

§. SEXTVS.

Summus excessus patientiæ est innocentiam non justificari.

621 Omnes excessus patientiæ Christi fuere mirabiles; nullus mihi tamen injicit majorem admirationem, quám silentium, quo Dominus Judæorū opprobria, & falsa testimonia sustinuit. Hoc exaggeravit Isaias: *Sicut ovis ad occisionem ducetur; & quasi agnus coram tondente se obmutescet*. Mystica similitudo & conjunctio inter ovem occisam, & agnum in tonsura silentem? Videtur quòd sit æqualitas inter violenter mori, & silere inter pœnas. Septem diebus coram sancto patiente amici ediderunt, fusis ubertim lacrymis, clamores: *Exclamantes ploraverunt, & sederunt cum eo septem diebus*. Septem dies consumpserunt amici cum Jobo, cum videantur ad consolandum pauci, & ad visitandum multi? Septem dies juxta præscriptum Spiritus Sancti in cujusdam defuncti plāctu consumi debent. *Luctus mor*

Silentium inter opprobria ad mirabile. Isai. 53.

Eccl. 22.

Patientia similis morti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tui septem dies. Quid? Job defunctus jam est, ut septem diebus ploretur? Vivebat adhuc Job ad dolendum in pœnis, sed videbatur mortuus, ut de doloribus quereretur. Patientem adeo esse in laboribus, ut videatur quis destitutus ore ad querelas, indicat defectum vitæ. *Iesus autem tacebat*. Excessus mirabilis! Nam voluit pati divinitatem in honore: siquidem pati non poterat in tormento. *Matth. 27.*

Odium ex ingratitudine. At si potuit veritas patere, & redemptio consummari, cur non tuetur Christus innocentiam ab hostium calumnijs? Præsertim, quia innocentiam quò melius dignoscit ingratitudo, eó faciliùs condemnat odiū: odium enim ingratorum contra innocentiam crudeliùs desævit. Coarguit Jonathas Saulem crudelitatis, qua insectabatur Davidem: refert illi obsequia, quibus eundem devinxerat, manifestata innocētia: & postquam Jonatham audivit Saul, suamque perspexit ingratitudinem, conjecit hastam in Davidem, ut configeret. Tunc enim deprehēdit odium plus ad abominandum, quando in Davide conspexit plus ad invidendū: majus fuit motivum abominationis, quando major extitit probatio innocentiæ. *1. Reg. 19*

Innocentia damnator, Deū damnat. 622 Non defendit Christus suam divinitatem á blasphemijs, & falsis testimonijs, ex eo præcipué quód sciret damnandam esse innocentiam: quicunque enim damnat innocentiā, non veretur divinitatem. Pilatus probè novit Judæos invidos, & Christum innocentem, & tamen damnavit Christum, eumque damnatū tradidit hostibus. *Tradidit eum voluntati eorum*. Cùm enim ambitio reddiderit injustum, ut crudelis fieret, Deum veritus non est. *Luc. 23.*

Taciturnitas index innocentiæ certior. Exhibuit Christus silentio sapientiam pariter & amorem: nam utrunque satis proditur supplici patientia, quæ à nullo defēditur: & quidem tacendo, quin daret respōsum calumnijs ex odio profectis, vitæ innocentiam probavit. Excusatio criminis indicat necessitatem defensionis: qui tacet, satis innuit se defensione nō egere: solus defendi appetit, qui veretur convinci; at qui patiendo superat, pati desiderat, ut eò præclarior sit victoria, quó fuerit major patientia. Taciturnitas loquitur, & innocētia pro defensione patrocinatur: *Dixitque Daniel: separate eos ab invicem, & dijudicabo eos*. Inquirit Daniel á testibus, & nihil interrogat à Susanna? Cur à fœmina criminata nō exigit defensionem, pro manifestatione veritatis? Cur ea tacente solum agit ad probationem cum testibus criminis impositi? Quia pro Susanna æquè loquitur silentium, & clamat vitæ innocentia; ubi silentium loquitur, & innocentia patrocinatur, defensione alia opus non est. *Dan. 13.*

623 In nulla alia actione Joseph Christum magis ad vivum expressit, quám in non tuendo suam innocentiam á crimine falsó sibi imposito. Nam in declinando peccatum, se gessit fidelē *Gen. 39.*

Patientia divina est tacere.

Deo,

Deo, suoque domino Putifar: in sustinendo carcerem, exhibuit patientiam: at dum tacet suam innocentiam falsó accusatus, se vivam Christi imaginem præstat; nam potiùs voluit pati, quā justificari; & longè minus est pati, quám justificationem propriam omittere. Qui sustinet, prudentiam quandam, & valorem humanum exhibet: qui innocens est, & de crimine insimulatus justificationē omittit, divinam virtutē, ac strenuitatem prodit; est enim humanæ naturæ valde consonū, quòd quis etiam sceleratus justificari velit. Eva enim se voluit justificare indicata fraude dæmonis, Adamus suasione Evæ Nam excusatio simul cum culpa nata est.

Excusatio culpæ damnabilis. Gen. 3.

624 Pati innocentiam, & non justificari, est maxima patientia & silentij tentatio, cum sit in vita simul & honore vulnerari: & velle patientis decus cum dedecore culpati, est maximus excessus patientiæ: nam tunc clauduntur vię omni solatio, ut pateant soli tolerantiæ. Pilatus non obstupuit patientiam, qua Christus in prætorio sustinuit tormēta tot flagellis lanceratus, tot sævis aculeis redimitus: hæsit tamē defixus admiratione, quando inter falsa testimonia & blasphemias tacentem vidit: *Ita ut miraretur Præses vehementer*. Nam tormentis interibat vita, falsis testimonijs honor: cum autem videret Christū hominem innocentē; val de novum atque inusitatum sibi visū est dari hominem, qui à suis hostibus falsó insimulatus suam innocentiam probare omitteret.

Patientia in tacendo mirabilis.

Matth. 27.

625 Verùm, si Christus non se tuetur á blasphemijs & falsitatibus, silentio patitur quæcunque acerbissima tormenta, cur in domo Pontificis quæritur sibi inflictam alapam. *Cur me cædis*. Quia offensor taxavit Domini patientiam, quasi inurbanus impatienter respondisset: *Sic respōdes Pontifici*. Et pro imminuta patientiæ authoritate respondere authoritas est. Manifestavit Christus discipulis se hostiū manibus interficiendum: Petrus se interposuit talem mortem dissuadens: *Domine non erit tibi hoc*. Tūc mitissimus Dominus adeò ægrè tulit obloquentem Petrum, ut eum appellaverit Satanam: *Vade post me Satana: scandalum es mihi*. Cum enim verteretur patientiæ authoritas in eo quòd inter opprobria mortē subiret crudeliter patibulatus, vehementer exarsit contra Petrum obicem sibi passuro ponētem: nam in excessibus patientiæ commendavit excessus amoris. Duabus petitionibus implorarunt opem á Domino cruci affixo duo latrones. Prima prioris petitio fuit: *Salvum fac temet ipsum & nos*. Secunda petitio alterius fuit, ut postquam obiret in cruce recordaretur illius in regno suo: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum*. De utraque illa petitione longè dispar fuit judicium: nam prior pro blasphemia, posterior pro virtute reputata est. Quænam ratio tātæ disparitatis, præcipué

Patientia quomodo loquendo appareat. Ioan. 18.

Matth. 16.

Iracundia independenda patientia.

Luc. 23.

Oo 2 quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia illa prior deprecatio videbatur sanctior,& prudentior, cũ non soli latroni petenti, sed etiã Christo inter tormenta morienti exposceret levamen? Christus in cruce patiendo commẽdabat excessum sui amoris, ita ut dolores quò majores eò majori ipsi voluptati forent; nam suis doloribus merebatur nobis voluptates cœlestes. Vnde gravissimam pijssimo Domino inferebat injuriam, qui ab illo crucem tollere,& cruciatus volebat depellere. Potior igitur erat deprecatio alterius, in qua expostulabatur cœlum post omnia crucis tormẽta exacta, & amori nullum hoc dulcius blandimentum esse potuit: nam in tolerantia pœnarum commendantur excessus amoris, ita ut ille amor sit longè major, qui est longé patientior.

CAPUT IV.

Erga patientiam amoris Christi se crudeliorem gessit hominum ingratitudo.

§. PRIMUS.

In captura Domini se exhibuit ingratitudo hominum magis crudelem, quando se Dominus exhibuit magis patientem.

Crudelitas hominum erga Christum ex ingratitudine.

626 CHristi sapiẽtiæ cor respondit ingratitudo hominũ malitia,& illius patientiæ crudelitate, quia talis ingratitudo nõ fuit minus crudelis quam beneficiorum immemor. Suum manifestavit Christus amorem patientia, qua sustinuit proditionem Judæ, insolentiam capientium satellitum, falsa testimonia hostiũ, ac tyrannidẽ Pilati: neque enim se à calumnijs defendit, neque inter tormenta injustitiam conquestus est. In his omibus admirabilis patientiæ actionibus se nimis crudelem prodidit hominũ ingratitudo. Nam Judas eum dolo hostili tradidit, quando Christus ut amicum monuit: Judæi per ignominiam comprehenderunt, quando Dominus se illis per amorem tradidit. In blasphemijs & falsis testimonijs petulãter objectis, ita se tacitum ac moderatum præstitit, ut in admirationem præsidem conjiceret. Pilatus denique ignavo hominum metu illum cõdemnavit iniquũ, postquam innocẽtem fassus est.

627 Contemplemur per otiũ actiones crudelitatis. Ingreditur Judas hortum, & ut suum magistrũ prodat eligit in hostilis proditionis signum, peculiarem singularis amoris significationem: *Quem ego osculatus fuero, ipse est.* Matth. 26. Nonne signa alia poterat facilè invenire Judas ut suum Judæis traderet magistrum, præsertim quia Dominus satis illis erat notus? Multa occurrebant signa, cũ tamen per ingratitudinem tradendus esset, elegit Judas signum amoris, ut crudelior evaderet proditio. Dissimulare se amicũ, & esse crudelem, sũma inter omnes crudelitas est: *Qui me tradet majus peccatum habet.* Si Pilatus majus detrimentum intulit Christo, capite plectens, quám Judas solum tradens, quomodò Christi ipsius testimonio magis peccavit traditor quam occisor? quia Judas tradidit sub specie amicitiæ, & majus delictum patrat qui se simulat amicum, quã qui se manifestat hostem. *Serpens decepit me.* Non queritur Eva jacturam bonorum, quæ possederat, sed fraudem serpentis, qui se illi amicum & familiarem exhibuerat. Quia nullum tormentũ est quod magis cruciet & excoquat patientiam, quàm fictus amor. Verba redolebant amorem, internum odium per effectus erumpebat: inter detrimenta & fraudes novit Eva plus de fraudibus quám de detrimentis esse dolendum.

Hostis crudelior est, qui se amicum fingit. Luc. 22.

Gen. 3.

Fraudes multum torquent.

Amor simulatus multum torquet.

628 Non tam animadvertit Christus proditionem, quã modũ prodẽdi: *Osculo tradis?* Plus de modo quã de proditione doluit, quasi plus torqueat amor falsus, quám vera proditio: & sit crudelior tyrannis simulati amoris, quã proditionis veritas: ostendit igitur Christus se plus sensisse modum, quám traditionem. Hæc tamen verba rursus animadverto: *Osculo tradis?* Nam Christus æquè manifestavit dolorẽ, & proditori compassus est. Quid? proditionem queritur, & proditori compatitur? Ita: quia volebat significare hominibus excessũ, quo illos amabat: nec enim poterat amor ultra progredi, nec patientia magis crescere, quám sustinere proditionem, quin deesset cõpassioni. Sed quia erat ingratus Judas, ex ingratitudine se exhibuit crudeliorem, quando erga illum Dominus se amantiorem, & patientiorem exhibuerat. Judæi petieruut á Juda signum, ut agnoscerent Christum, cum illis notus valde fuerit Christus. In illis enim evanuerat cognitio, ingratitudine obcæcante: ingrati enim ita in beneficiorũ luce caligãt, ut semper benefactorem ignorent: igitur voluerunt signum, ut ex illo captura evaderet crudelior, & ipsi in benefactorem atrociùs sævirent.

Compassio Christi ex amore.

629 Qui sacram paginam legendo evolverit, sibi facilè persuadebit, homines ad æmulationẽ se crudeles exhibuisse in Domini patientiam: Judas proditoriè tradidit; & qualiter comprehenderunt Judæi? *Ligaverunt eũ.* Sponte se illis committit obvius: *Quem quæritis? Ego sum*: & quasi renitentem funibus constringũt? Amor eum in vincula conjicit? Odium in eum convicia jacit? Nonne sua ruina & exprimento satis compererant Judæi se à Christo, verbo duplici in terram fuisse prostratos? *Ego sum: & ceciderunt retrorsum*: cur igitur non intellexerunt Domino fuisse æquè facile injecta sibi vincula, & funes rumpere. Quia ubi assistit odium, non datur discursus, nisi ad saturandam, executionique mandandam passionem: & certè ingratitudo eò est crudelior, quó major patientia, in quam sævit. Ut Christus appareret malefactor, Judæi capturam fecere probrosam: qui enim innocentiam dam-

Crudelitas hominum in patientiâ Christi ostenditur. Ioan. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnat, tyrannidem in reputationem, & æstimationem præclari nominis exercet.

§. SECUNDUS.

Horam amoris Christi reddidit hominum ingratitudo horam crudelitatis.

Ingratitudo crudelis.

630 Adeo ingrata & crudelis fuit hominum malitia, ut reddiderit horam crudelitatis eandẽ, quam Christus fecerat horam amoris. Horam passionis appellavit Joannes horam amoris Christi: *Sciens quia venit hora ejus: cum dilexisset, dilexit*. Hanc eandem horam dixit Christus horam tyrannicæ crudelitatis Judæorum: *Hæc est hora vestra*. Si est hora mortis crudelis, cur eam non renuit Christus? si est hora amoris, quomodô hora crudelitatis populi est? Dicitur hora amoris Christi, quia hora est, in qua pro hominibus morietur. *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, surgite, eamus hinc*. Quò tendit Christus? In mortem crucis ab hostibus paratam. Nullũ aliud certius amoris signum exhibet, quàm desiderium mortis: mortem enim non veretur, imò appetit qui in amãdo oppigneratur. *Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa vulnerasti cor meum*. Duo vulnera videtur inflixisse sponsa, ut ex repetitione sponsi vulnerati innuitur: nam ex corde vulnerato debuit corpus patere vulneribus: quando enim cor amore percutitur, corpus non formidat vulnera per violentiam infligenda. Est igitur hora Christi nos ex amore suis vulneribus redimentis, eandem ipsa hora Pharisæorum æquè ingratorum ac crudelium. Nam ingratus crudelis erga patientem se magis tyrannum gerit.

Ioan. 13.

Luc. 22.

Mortis & amoris hora eadẽ in Christo Ioan. 14.

Gen. 4.

A modô videbitis Filium hominis sedentem â dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. Principi Sacerdotum se Christus manifestavit FiliũDei. Quid ex hac manifestatione cõsequens fuit? Anne colere tantũ Dominum, & in eo adorare divinitatem? *Tũc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eũ ceciderunt: alij autem palmas in faciem ejus dederũt*. Quomodò sic lacerant injurijs, ac dehonestant opprobrijs illum, a quo audiunt esse Filium Dei? Apud se statuerunt non esse Deum, sed purum hominem, qui tot sustinebat pœnas, & quó magis patientem viderunt, eó magis in illum se exhibuerunt inciviles, & crudeles. *Locuta est Maria, & Aaron contra Moysen. Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines*. Cur sacer textus commendat mansuetudinem & patientiam Moysis, quando narrat detractionem fratrum. Ut nobis significaret patientiã Moysis fuisse occasionem illius insectationis, adeo, ut qui magis patiens est, majorem insectationem sustineat.

Marc. 14

Patientia est occasio insectationis.

Num. 12.

631 Hæc gesserunt Scribæ, & Pharisæi cum Christo: & quid Pontifices; quod nec ipse diabolus potuit audere. Nam diabolus tentavit Christũ, ut eum agnosceret, Pontifices contempserunt & condemnarunt Christũ, quia eum agnoverant. Probo agnovisse: quia Anas interrogavit de illius doctrina, ad criminandum, & doctrina ostendit Christum Filium Dei: ad hæc Judæi doctrinam Christi in templo & synaga admirabantur. Igitur formare culpam de doctrina, seu probatione divinitatis, fuit agnoscere divinitatem, & exequi odium. At si doctrina probabat Christũ Deum, cur eam non exposuit Christus Pontifici, sed provocavit ad testimonium suorum hostium. *Interroga eos qui audierunt*. Quia ingratitudo fuit quæ interrogavit, & patiẽtia, quæ respõsũ dedit. Interrogavit ingratitudo: quia cum Christus populum suum quæsierit, ut salvaret, & institueret sana doctrina, & populus omnibus obstrictum vidisset, culpam de ipso beneficio formavit odium, ut evaderet crudelior ingratitudo. *Multa bona opera* (dicebat Christus) *ostendi vobis á Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* Sic interrogare affirmare fuit: nã quærere ab illis opus, propter quod lapidabant, manifestè supponebat lapidari pro operibus. Quid? beneficia solvũt, & compensat lapidibus? Hæc est nota ingratorum conditio: culpant beneficia ut se gerant crudeles in benefactorem. Sic se gessit populus Hebræus erga Christum, culpando miracula, & insimulando doctrina.

Odium ex ingratitudine.

Ioan. 18.

Ingrati contra benefactorẽ crudeles. Ioan. 10.

632 Dixi interrogationi ingratitudinis respondisse patientiam: quia Christus permisit testimonio hostium, justificationẽ veritatis: *Interroga eos*. Cùm hostes Christi ejus miracula verterent in crimina, veritates in blasphemias, satis perspicuum manet, responsum illud prodijsse ex amore Christi patiente. Nam pro remedio hominum Christus mori debuerat: & in testimonio hostili mors redemptoris certa omnino manserat, nulla prorsus impediente, vel reclamante innocẽtia. Innocẽs erat Susanna, & plectebatur capite testimonio duorum seniorum, in quibus amor in odium degenerarat. Quid? capitali supplicio afficitur innocẽtia? Ita, quia ubi testificatur odium, necesse est damnari innocentiam. Cùm verò tempore jam adventante, oporteret Christum damnari & mori, suæ innocentiæ justificationem, odij testimonio permissit.

Ioan. 18.

Innocentia per odium damnatur.

Dan. 13.

633 Vidimus quæ gessit Annas: sed quod Caiphas gessit, lõgé detestabilis fuit: nam damnavit veritatem tanquam blasphemiam, & reputavit Christum ut purum hominem, cum esset homo Deus. At si Christus noluit aperire Annæ suam doctrinam, cur Caiphæ interroganti se declarat Filium Dei? Interrogavit Pontifex: *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* Respondit Dominus: *Ego sum*. Quia cùm doctrina esset Patris, & hora moriendi pro hominibus esset sua, noluit exponere doctrinam, ne illam odium volens refellere obscurarer: se tamẽ manifestavit Filium Dei, *Ego sum* quia, cum ingratitudinis & invidiæ manibus occidendus foret, quó

Christus se filium Dei declarat, ad ingratitudinem confusionem. Marc. 24.

Universidad de Deusto Biblioteca

quò magis se Deum ac redemptorem beneficium declararet, eò citiùs illi Caiphas inferret necē, quam appetebat: nam ingratitudo invida omnibus conatur spoliare illum, cui plus debet. Ioan.10.

Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum. Arripuerunt lapides, ut Christum occiderent. Iidem deprehendunt mulierem in adulterio, quæ ob tantum probatum scelus juxta legem, debebat mori lapidata, & tamen nullus contra illam arripuit lapidē zelo legis incensus. Unde hæc diversitas? In adulteram se exhibuerunt legis zelatores: in Christum invidos & ingratos: cum enim se Christus manifestaverit redemptionis.

§. TERTIUS.

Pilatus sua malitia æmulatur malitiam Iudæorum.

Pilati crudelitas judæorum crudelitate major. Luc.22.

634 Crudelis fuit malitia Pōtificum, sed æquè crudelis Pilatus in damnando Christum; nam cū agnosceret invidiam Judæorum, & fateretur innocentiam Christi, eum tradidit hostili illorum voluntati, ut illi pro suo libito cruci affigerent: *Tradidit eū voluntati eorum.* Quæro tamen, cur fatetur Pilatus toties innocentiā Christi, si eum meditabatur condemnare? Ut sit evaderet injustitia crudelior, & mors illata majorem infligeret dolorem. Nam geminatus dolor est, judicem irrationalem habere, & odium tortorem experiri. In dubium venire potest, ex quanam actione evasit Pilatus magis tyrannus, in condemnando innocētiam, quā fassus est, an condemnando illam se profiteri innocentem? *Innocēs ego sum.* Actio prior á tyranno ambitioso egressa est: siquidem judicavit minus incommodum pati innocentiam, quàm exponere se periculo amittendi magistratum: posterior tamen actio lōgè fuit malitiosior, quia voluit videri innocens, quando se gerebat injustū. Actio fuit hæc adeo tyranna, & doloris inflictiva, ut posset adducere in discrimen ipsam patientiam, nisi patientia existeret in homine Deo. Quærebatur Christus hypocritas, quasi ab illis tentatus? *Quid me tentatis hypocritæ?* Non sic fudit querimoniam, quando per Judæos lapidibus appetitus, vel quādo flagellis, & alapis exceptus, vel quādo in crucem actus. Vocavit tentationem patientiæ figmentum hypocrisis: quia hypocrita alter in se, alter erga alios est: & hoc ita videtur intolerabile, ut patientiam humanam periculo exponat, divinam tentet. Christus sic fortiter tentatus ideo ab omni procul exulat discrimine, quia Deus est. *Quid me tentatis.*

Matth. 27.

Patientia quæ major tentatio.

Matth. 22.

635 Ille crudelior qui magis fraudulentus, & simulatus. Postulavit Sisara ab Jahel uxore Aaber parum aquæ ad extinguendam sitim: illa officiosior attulit lac in potum, & operuit, ut latere posset At quid tam multiplex urbanitatis & amoris significatio erga virum fugacem & vicū? Ad quid? Vt majorem in illius corpus exerceret sævitiam. Vbi primùm, somno indulgeret cœpit Sisara, trabali clavo Jael illius caput transfixit. Hæc enim est fallacium conditio, & tentario quæ in majores angustias redigit patientiam. Urgebatur Hebræus populus dura fame, & cum divinum oraculum consulnisset, pro illius causa redditum fuit, occidisse Saulem Gabaonitas: *Quia occidit Gabaonitas.* Cur non sic indignatus fuit Deus contra Saulem ob necem tyrannicē & sacriligè illatam quinque supra octoginta sacerdotibus? Si non vindicat occisionem tot virorū, qui erāt divino cultui addicti, quomodò sic animadvertit in Saulem, & universum ejus populum, propter necem Gabaonitis illatam? Rationē subdit sacer textus: *Voluit Saul prævertere eos zelo quasi pro filijs Israel & Iuda.* Simulavit zelum, ut tegeret exercitam crudelitatem: & hæc est crudelitas quæ plus urget ac tentat patientiam. Hypocritæ tentaverunt in Christo patientiam, & Pilatus innocentiam. Hypocritæ ex dissimulatione accusarunt falsò: Pilatus ex fictione voluit apparere innocens: & crudelior est minister qui injuste condemnat quam hostis qui falsò accusat: qui enim sic accusat, intentat nequitiam, qui sic condemnat, eam exequitur: & certé minor nequitiæ est offendere manifesto odio, quàm simulata justitia; nam offensa ex odio tribuitur passioni, offensa ex justitia etiā simulata vertitur supplicio: fuit Pilatus tyrannide malevolus & fictus, proindeque expressit Judæos crudelitate & malitia: siquidē se in ipsa injustitia voluit exhibere innocentem.

Fictio & simulatio valde crudelis. Iud.4.

2.Reg.21

1.Reg.22

Injustitia simulata pejor odio manifesto

§. QUARTUS.

Nullo major tentatio patientiæ quàm falsitas.

636 Dupurata & decocta est crudelitas Judæ in vēditione, Pilati in tyrannide, Judæorum in tormentis ac injurijs, quibus omnes voluerunt tentare patientiā Christi: *Tentemus patientiam ejus.* Tentaverunt patientiam falsis testimonijs, injurijs ac tormētis. Inter omnes tētatio falsitatis gravissima ac sævissima est: siquidem ad torquendū honore spoliat, & exercet odium contra innocentiam. Opprobrium absque causa objectum plus est quàm tentatio patientiæ: nam sentitur injuria simul & irrationalitas. Tormenta, quæ vita & honore spoliant, solus Christus novit patienter ferre: quia talis patientia erat in homine Deo. *A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit, delaturam civitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem: super mortem omnia gravia.* Non formidat mortem, sed accusationem civitatis, conjurationem populi, & falsum testimonium, quasi tria hæc morte ipsa sunt plus formidabilia. Mors enim vita spoliat, falsitas honore. *Usque quó affligitis animam meam* (dicebat Job suis amicis) *& atteritis me sermonibus?* Sustinuit Job fortunarum jacturam, & liberorum mortem, quin aliquem sēsum doloris proferret, & tamen à dolore exhibendo non potuit tempe-

Tentatio patientiæ qualis nā gravissima. Sap.2.

Falsitatis quàm gravis tentatio.

Eccl.26.

Iob.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temperare, audiens verba amicorum, qui eum falsò arguebant iniquitatis. Illi enim dicebant labores & dolores illos à Deo in suorum peccatorum supplicium inflictos. Plus igitur dolebat suam falsis testimonijs læsam innocẽtiam, quám reliquorum omnium bonorum detrimentum. Tolerare nequeũt homines falcitatem, qua violatur honor: illam solus toleravit Christus, quia homo Deus.

Crudelitas ex ingratitudine. Patientia ex amore.

637 Duo expendamus, scilicet ingratitudine Judæorum, & amorem Christi: videbimus in ingratitudine populi crudelitatem hominũ, & in amore Christi patientiam Dei. At quia Deus fuit sic patiens in beneficium hominũ, fuere homines sic crudeles in Deum: nam ingrati ex ipsis beneficijs fabricant arma ad offendẽdum. *Sin autem vulneratis interficere habitatores terræ qui manserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, aversabuntur vobis.* Notabilis monitio Dei facta per Moysen populo, contra habitatores terræ Chanaan: manebant obstricti ob singulare beneficium acceptæ vitæ, & Deus intimat populo eos futuros pro clavis, & lanceis acutis ad inferẽdam mortem illis, á quibus vitam acceperant? Ita: quia hominis ingrati ea pessima conditio & natura est, per ingratitudinem occidere illum, à quo vitam acceperat per amorem. Contra se fabricat enses, & acuit cuspides, qui expendit beneficia in homines ingratos: lanceæ verò crudeliores sunt falsitates, quibus Judæi impugnarũt patientiã Christi. Nam inter omnes illa durissima tentatio est, qua impugnatur & interit innocentia.

Num. 33.

§. QUINTUS.

Æmulatio magna data fuit ingratitudinis hominũ inter se, quisnam crudelior foret erga patientiam Christi.

Æmulatio crudelitatis erga Christum.

638 Hactenùs ingratitudo crudelis pro parte hominũ, ut cor respõderet patientiæ amoris pro parte Christi. Superest rogare, quisnam fuerit crudelior erga Christũ, quando ille mansuetior ac lenior erga homines, Judas ne vendendo, Pilatus condemnando, an Judæi occidendo? Pilatus læsit tanquam tyrannus & fictus; cúm enim damnaret innocentiam, voluit se ostendere innocẽtem: *Lavit manus coram populo.* Et velle videri justum in injustitia est velle esse crudeliorem in tyrannide. At crudelitas Judæorũ fuit longè major: cũ enim Judæi Christo forent chariores, & fautiores, illum occiderunt, & falsis testimonijs blasphemarunt: vulnera autem quæ manu ingrata infliguntur, sunt quæ magis sauciant, & usque ad cor & animam penetrant. De Josepho in vincula conjecto per sum dominum, cui tot annis fideliter servierat, ait sacra Pagina sensum compedum fuisse adeo durum & acerbum, ut ipsam etiam animam penetraverit: *Ferrum pertransiit animam ejus.* Simeon loquens de animabus Christi & ejus matris, dixit

Matth. 27.

Vulnera manu ingrati infliata, crudeliora.

Psal. 104

Luc. 2.

dixit ferro penetrãdas. Anima ut pote spiritualis ferro corporeo impenetrabilis, & impassibilis est: cur igitur dicitur utranque Christi & matris animam ferro esse sauciadam: sicut dictum fuerat Josephi animam ferro confixam? quando vulnera descẽdũt, ac diriguntur ab ingratitudine, qualia fuere inflicta Josepho per dominũ, cui fideliter obsecutus fuerat: qualia fuere illata Christo & matri, per populum, quem dilexerant, non sistunt in corpore, sed animam usque pervadunt.

Psal. 21. *Eruè á framea Deus animam meam.* Postulat Christus per Davidem à Deo, ut eum liberet á vulnere lanceæ infligendo post mortem. Dignũ animadversione est, quód sic sentiat vulnus post mortem infligendum cadaveri, qui vivus affixos manibus & pedibus clavos sustinuit, & duram crucis mortem absque ulla significatione doloris, tanquam agnus coram tondente se obmutescens. Cur videtur Dominus plus sentire ictus post mortem in cadavere excipiendos, quàm in corpore vivo actualiter exceptos? Quia cum per mortẽ perficeretur beneficium redemptionis, quo hominibus vita immortalis conferebatur, post tãtum acceptum beneficium, inferre vulnera benefactori, actio erat summæ ingratitudinis, quæ proinde sauciat animam majori crudelitate.

Ingratitudo multiũ vulnerat.

Crudelitas judæ maxima.

639 Crudelitas tamen Judæ major fuit: quia læsit patientiam proditione, & amorem desperatione. Cum verò scelus vẽditionis reputetur offensa major, quæ in personam Christi committi potuit, ac desperatio (ut credo) crudelior erga amorem fuit: quia in venditione offendit tanquã cupidus: *Quid vultis mihi dare?* In desperatione tanquã diffisus: & amorem plus lædit diffidentia, quàm cupiditas: nam diffidere amanti est contemnere amorem, & ideo diffidens plus offendit, quàm cupidus. Signa diffidẽtiæ sunt amori motiva doloris. Non dolebat Petrus, imò gaudebat videns se lacessitũ injurijs, & oneratum opprobrijs propter amorem nominis Christi. *Ibant gaudentes, quoniam digni habiti sunt contumeliam pati pro nomine Jesu.* Et tamen gravi mærore affectus est, quando tertiò rogatus à Christo, an plus alijs diligeret; quia incidit in suspicionem, diffideret ne Christus de illius amore: nam amantem nulla torquẽt opprobria, nulla tormẽta quæ subeat pro amato, sola torquet diffidẽtia de amore Hæc multum torquebat Petrum, sed plus Christum desperatio Judæ: nam desperare Judam de venia sui sceleris fuit omnino diffidere de amore sui Domini. Omnes offenderunt Christũ tanquam ingrati: at ingratitudo Judæ extitit crudelior, quia offendit proditione & diffidentia Dominum ex amore morientem. Et nihil æquè, vel plus sentit amans quám diffidentiam de suo amore.

Matth. 26.

Dolor amoris ex diffidentia acerbior.

Act. 5.

Sola diffidentia torquet amantem

640 Animadvertamus iterum tristitiam Petri. Interrogavit illum Christus ter, an diligeret?

Amor tristatur ex diffidentia.

Ioan. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et Apostulus tertiò rogatus mæ rorem concepit: *Contristatus est.* Prædixerat illi Dominus infidelitatem per triplicem negationē: *Ter me negabis*. Et nullam vulto afflictionis, vel tristitiæ præse tulit significationem. Cur Petrus non in hac, sed in illa, opportunitate tristatus? Quia rogationes illas judicavit dubitationes, & diffidentias sui amoris, & plus sensit verti in dubium suum amorē, de eoque existere diffidentiam, quám audire certum prænuntiū de triplici transgressione fidelitatis. Diffidentia est maxima amantis offensa: & cū amor Christi summus fuerit, eum ex ingratitudine Judas diffidens summè offendit. *Tanquam ad latronē existis cum gladijs, & fustibus comprehēdere me: quotidiē apud vos sedebam in templo docens, & non me tenuistis.* Non queritur Dominus de captura, sed queritur venientes ad capiendū manu armata. Et quod nam majus scelus erat in modo capiendi, scilicet per armatos satellites, quàm in substantia capturæ? Modus ille secum ferebat, & indicabat diffidentiam amoris, quasi sine armis & violentia Dominus non se traderet: & non æquē sentit Dominus opprobriū capturæ, quám diffidentiam amoris: qui enim amanti diffidit, amoris excessus dehonestat. Cū verò amor Christi tantum excesserit in diligendo & ferendo, hominum ingratitudo se magis crudelem exhibuit in patientiam: est enim cor ingratnm eó magis tyrannus, quò plus obstringitnr.

Matth. 26.

CAPUT V.

Deum se Christus pro ingratis deprimeret, amor manifestavit excessum.

§. PRIMUS.

Amor qui est in excessu novit deprimi, seu humiliari.

641 AMorem Christi vidimus sapientem, & patientem: modò videbimus hnmilem ac liberalē erga ingratos: quæ sunt attributa amoris Christi. Fuit patientia infinita, humilitas profunda: solns enim novit se deprimere qui novit amare. Prior amoris excessus, & magis cadens in patientiam, est subactio: prior deinde patientia est, quæ ab humilitate proficiscitur. Depressit se Deus, cúm fieret homo: se ad pedes peccatorū hominum provolvit, fuit hostibus se comisit apprehendēdum, ut affixus, blasphematus, & despectus mortem subiret: & certè nec Deus se poterat magis dejicere, nec humilitas profundior esse. Humilitas inter omnes maxima extitit in eo quòd Deus fieret homo, tum propter naturam, quam assumpsit, tum propter excessum, quo nos dilexit: nā se fecit mortalem, ut ex amore pro hominibus moreretur: *Exinavit sen.eptisum.* Narrat sacer textus amorem, que Jonathas dilexit Davidem, & illum exponit dicens animam Jonathæ fuisse unitam animæ Davidis: *Anima Ionathæ conglutinata est animæ David.* Quanto plus excedit descen-

Humilitas patiēt prior affectus amantis.

Ad Phil. 2.

1. Reg. 18.

tus Dei ad homines, ut homini uniretur? Nam distantia inter animas finita est, inter Deum & hominem, infinita: amor divinus conjunxit Deum & hominem in eodem supposito, quôd vinculū strictus est, quâm duarum animarum in uno corpore. Efficax fuit amor Jonathæ in conglutinando utranque illam animam: at nec Jonathas evasit fraudatus, nec David auctus honore. Nam Jonathas semper manebat filius Regis, & David spe certa succedendi Sauli in regno. In unione hypostatica longe major est diversitas: Deus enim mansit loco servi. *Formam servi accipiens.* Homo evasit Dominus: Deus descendit, homo ascendit: Deus ut foret homo, ut esset Deus: & in hoc longē ardentiùs Christi amor erga homines refulsit.

Incarnatio ex humilitate laudatur. Ad Phil. 2.

642 Nulla actio inter omnes est, quæ magis commendet amorem, quám ostentare excessus impendio depressionum. Laudibus exornat S. Pagina quidquid serviendo gessit Jacob ob suam pulchram Rachel: & non laudat obsequia Davidis gesta ob suam illustre Michol. Longē majora fuere obsequia Davidis: nam Jacob pro sua Rachele nunquam exposuit vitam, & David sæpe pro sua Michol caput in manifesta discrimina adduxit, sive gigantes tuncaret, sive Philistheos interimeret. Si igitur David plura & præclariora gessit, quâm Jacob, cur hic laudatur, ille tacetur? Ratio discriminis videtur in eo sita, quia David servivit propter Michol in rebus splendidis, & decoris, Jacob servivit ob Rachel in materia abjecta: David egit militem, imó tribunum militum Saulis, Jacob egit pastorem Labani: David suum probavit amorē actinionibus honoratis, Jacob suum actionibus abjectis, & solū commendatur amor illius, qui pro re amata deprimitur. De Magdalena dixit Christus. *Dilexit multum.* Videbatur aptiùs dicendum, Depressit se multum: nam quidquid gesserat in domo Pharisæi, actus depressionis, seu humilitatis fuere: ad pedes Christi retrò provoluta est; dum se cōspectu Domini in dignam judicaverit: ipsos Domini pedes lacrymis rigavit, suisque abstersit capillis. Hæc omnia fuere potius signa humilitatis, quā amoris: cur igitur Dominus commendavit amorem? Quia pro aliquo se nimium deprimere, & abjicere, est certius testimonium amoris plurimi, quasi eadē sit amoris & depressionis mensura. Deus se adeo depressit, ut assumpta humana carne verum sit affirmare. Deus est homo & sic diligendo adeo extulit hominem, ut verū sit dicere (homo est Deus) quia amor eò magis excedit, quó magis humiliter demitur.

Luc. 7.

Amor ex humilitate commendatur.

§. SECUNDUS.

Amoris divini excessus est humilitas.

643 Divinus amor pro innata conditione, seu individua comite sortitur humilitatem, ita ut

Humilitas divini amoris excessiva. Lect. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

quò plus excedit, eò plus descēdat: *Apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis*. Si amor ignis est, & congenita ignis propensio est ascendere, quomodò in Apostolos absque ulla violentia delabitur? Hic est amoris excessus, ut cum natura sublimis sit, & alta petat, ita feratur ac propendeat in res amatas, ut ipsis etiam abjectissimis se per descensum attemperet. Exigit á Christo diabolus in deserto ut genuflectat pronus
Matth.4 ad ipsius pedes, *si cadens adoraveris me*. Et Dominus verbis generosis tantam superbiam aspernatur. *Vade satana*. In cænaculo tamen sponte provolvitur adpedes diaboli, seu Judæ, in cujus cor
Ioan.13. jam diabolus fuerat illapsus: *Cum jam diabolus missiet in cor*. Quid? in cænaculo se projicit Christus ad pedes dæmonis, quam depressionem indignatus tecusat in so-
Quod valor dedignatur amor amplectitur. litudine? Ita: quia in solitudine triumphavit valor, in cænaculo amor: & quod valor dedignatur, amor amplectitur, Super caput
Isai.6. Dei vidit Isaias Seraphinos: *Seraphim stabant super illum*. Super capita Cherubinorum vidit David in cælo volantem Deum:
Psal.17. *Ascendit super Cherubim, & volavit*. Si hoc loco tam alté ascendit, cur in illo tam profundé descendit? Si hic pedibus suis terit Cherubinos, cur illic Seraphinorum pedibus subjacet? Loquitur David de mysterio Ascensionis, & Isaias de mysterio Incarnationis: Ascensio fuit opus potestatis, incarnatio opus amoris:
Luc.2. *Quod enim in ea natum est* (dixit Angelus de B. Virgine) *de Spiritu Sancto est*. Unde si Deum potestas super Cherubinos sublimavit, amor infra Seraphinos depressit.

644 Adeo per amorem Deus Amor humilis. Ad Phil. 2. inclinatus fuit, ut se ad peccatorum pedes factus servus provolverit: *Formam servi accipiens*. Si Angelus Apucalypseos non permisit quòd Joannes ante illū genuflecteret, arbitratus tantum obsequium deberi soli Deo, cur Deus ipse propter homines, genuflectit ante Judam proditorē? Quia hac ipsa depressione manifestavit amorem: taliter se gessit Deus erga homines, qualiter se gerunt Angeli erga Deum: & quidē solus divinus amor potuit Deum tantum deprimere, & homines tantum sublimare.

645 Genua sua Christus ante Apoc.4. Amor sapiens docet. peccatores flexit, & Michol contempsit Davidem, eó quòd, cum Rex esset Israél, psalleret ante arcam Testamenti? *Despexit eum* 2.Reg.6. *in corde suo*. Quod in Davide fuit reverentia erga Deum, in Christo fuit amor erga homines: & excessus æqué magnus ac est distantia inter Deum & homines. Fuit excessus maximus amoris Christi, quâ Dei, quia cùm esset Deus se projecit ad pedes hominū: fuit maximus excessus Christi, quà hominis, quia cùm esset homo, se provolvit ad pedes suorum hostiū, ut eos á sceleribus ablueret. Fuit excessus amoris infinitè sapientis, quia sic amando nos docuit humilitatem: *Ut* Ioan.13. *quemadmodum ego feci, ita & vos facia-*

faciatis.

Majestas deponitur per amorem. 646 Dominus est Christus, & totius orbis Dominus, ex quo nos secundùm rationē statui cōsonam ante illum flectere genua debuimus, utpote servi, & non ille ante nos, utpote Dominus: At ratio status altera est, altera ratio amoris. Nam ratio status postulat magnitudinem, ratio amoris compellit ad depressionē. Tres libros concinnavit Salomō; in duobus prioribus, quorum alter fuit Proverbiorum, alter Ecclesiastes, se Regem magnificé inscripsit: in tertio, qui fuit Canticorum, silentio titulum illum magnificum involvit. Cur igitur Sapiens Regium titulum, quem liberis duobus illis præfixit, in tertio supersit? Quia in prioribus ratio status, in ultimo ratio amoris prævaluit; nam in priori-
loquebatur cum Vassallis, apud quos multum authoritatis cōciliat titulus Regis, quasi forent libri Regis dantis consilia subditis: in tertio loquebatur cum sponsa sancta, quàm unicé diligebat, proindeque magnifico Regis titulo non erat locus: quia nūquā bené cohæserunt majestas & amor; secus humilitas & amor: quicunque enim magis excedit alium amando, magis excedit se deprimendo. In mundi exordio detinebatur Verbū creando, quod denotat magnitudinem, interim
Gen.1. Spiritus S. *Ferebatur super aquas*. Quod denotat humilitatem: cùm enim Spiritus Sanctus essentialiter sit amor, indepressionibus a-
Matth.3. mor insignis est. *Vox de cælo audita est: Hic est Filius meus dilectus. Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam*. Quid? Pater loquitur de cælo, & Spiritus S. descendit in terram? Ita: quia patri adscribitur potestas, Spiritui Sancto amor: & sicut ad potestatem magnitudo, ita ad amorem pertinet humilitas.

647 Adhuc super sunt duo a- Humilitatis Christi excessus. nimadvertenda, nempe excessus humilitatis, & causa, ob quam se Christus abjecit, ut melius innotescat illius amor. Fuit excessus humilitatis profundissimus, quatenus Filius Dei jacet ad pedes vilissimorum peccatorū, magister genuflectens ante discipulos, sedet diabolus tanquam in throno sublimatus in corde Judæ. Præcipiebat Deus arcam testamenti, eò quód esset figura Christi, venerari tanto cultu, ut Oza capite plecteretur ob auda- 2.Reg.18. ciam tāgendi illā manibus. *Mortuus est ibi juxta arcam Dei*. Quomodò igitur Christus figuratus in illa arca genuflectit ante pedes Judæ.

Ut animadvertamus causam, videbatur supervacuus excessus, cum probé noverit Christus, illo non obstante, se á Juda vendendum, à Petro negandum, & â reliquis discipulis deserendum. At cum excessus talis fuerit, Christi operatio longé plus exaggeratur ex causa, ob quam Dominus ipse lavit, quám ex lotione: siquidem in actione lavandi functus est opere, in causa lavandi perdidit motivum. Christus abjectus, diabolus antelatus! Christus fac-

Universidad de Deusto Biblioteca

tus servus ante pedes Judæ, diabolus factus dominus in illius corde! Deus plorãs, diabolus triumphans! In solitudine dixit Christus diabolo: *Vade Satana, scriptũ est enim; Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Cur igitur permittit Christus quòd in lotione videatur diabolus dominus, evadatque victor, & effusæ in finiti valoris lacrymæ perdãtur? Ad pedes Judæ, & reliquorum discipulorũ se Christus abjecit, & misericordia motus est, ut cõfunderet diabolum, doceret hominem, & suum commendaret amorem. Confudit diabolum, sic intelligentem, quód Filius Dei ita diligebat unam animam, ut se provolverit ad pedes Judæ, ut ab ejus corde diabolum expulerit: & quòd solum cor à diabolo possessum ignorabat Christum. Docuit hominem tam inæstimabilis pretij animam esse, ut Deus ipse se deprimeret ad salvandum peccatorem, & Deũ non sentire exponere proprium honorẽ, & perdere excessus, quãdo amittebat unã animã: quia nõ alius quã suus erat dolor, vel sẽsus animæ.

Matth.4

Animarum amor in Christo

648 Commẽdavit suum amorem in lotione illa pedum, quia ut amor ascẽderet per excessum, debuit per humilitatem descendere: nam amor quò humilior, eó sublimior est. Non amisit Christus lacrymas ad pedes Judæ, quia illis suũ amorẽ testatus est, simulque vehementissimé sẽtire perditionem animæ, quasi margaritæ suo infiniti valoris sãguine emptæ. Verúm depressiones Christi captum omnem, & cogitatum humanum excedunt. *Gentibus autem stultitiam. Quia quod stultum est Dei, sapientes est hominibus.* Si prædico (inquit Apostolus) Deum fulgentem gloria, vel majestate sublimem, facilè homines accommodant aures ad credendum: quia indicant omnem magnitudinem rectè quadrare in immensum esse Dei: si autem prædico Deo hnmilem, & cruci affixum, reputant insaniam: *Gentibus autem stultitiam.* Nam humilitas in Deo homine sapientia est quæ excedit omnẽ creatam mentem: & ex hoc facilé deprehẽditur humilitatem esse magis propriam Dei hominis, quàm majestatem: nam Deus majestate gloriosos humana sapientia capitur: Deus humilitates depressus excedit omnem captum & limites totius creatæ sapiẽtiæ.

Amor Christi ascendens.

Humilitas Christi excedit humanã mentem. 2.Cor.1.

649 At si Christus irridet diabolum in solitudine promittentem sibi universi orbis ditionem, si cadens ad pedes ipsius provolvatur: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Cur postea genuflectit ante Judam, in cujus corde dominator insidebat diabolus evasurus victor? Ratio disparitatis solum erui potest ex amore Christi litigantis, seu contendentis cũ diabolo circa obtinẽdum cor Judæ. In hæc opportunitate Christi amor egit magistrum exemplo, ut nos agamus discipulos imitatione. Certè (quantum assequi possum) plus operatus est ad possidendam unam animam, & unum cor, quàm

Amor Iudæ in Christo. Matth.4

quàm gessit pro universo mundo. Nam exposuit potentiam suam dedecori, cum sciret se non obtenturum Judam in contentione: secus erga universum mundum, á quo prævidebat Principem diabolum ejiciendum. Semper igitur commendatur amor quando deprimitur humilitate, ut ascendat excessu: nam quó magis humilis est, eó magis excedit.

§. TERTIUS.

Recusatio Petri in lavacro fuit ignorantia: & objurgatio Christi fuit documentum.

Petri ignorantia in recusatione lavacri. Ioan.13.

650 Emphatica fuit recusatio, qua Petrus Christum lavare pedes volentem retardavit: *Domine tu mihi?* Et mystica fuit reprehensio qua Christus sugillavit Petrum recusantem: *Tu nescis modo.* Petrus videtur recusasse sapienter, ut pote probé noscens Christum, quem antea Filium Dei vivi confessus fuerat, & tunc se peccatorem indignum fatebatur: quo non obstante, Dominus illum ignorantiæ coarguit, eique supplicium minatur æternum: *Non habebis patrem mecum.* Interrogat Christus discipulos, quid sentiant de ipsius persona? Ante omnes, quasi suo & illorum nomine respondet Petrus: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Pro tali cõfessione se illi gratum præstans Dominus spondet cælestes claves, & suæ Ecclesiæ principatum: *Beatus es Simon Barjona.* Provolvit se Christus ad pedes Petri, ut eos lavet, & Petrus ex supernaturali cognitione tantæ personæ demiratus tantam humilitatem recusat, & á Christo appellatur nescius, facta cõminatione mortis æternæ? Quænam culpa fuit Petri demirantis Filium Dei ad suos pedes prostratum? Ex prima confessione, meretur Petrus claves cælestes, & ex secunda, cui adjecit admirationem: *Domine tu mihi lavas pedes!* objurgatur? Majus videtur fuisse meritũ, quòd Petrus Christum fateretur Dei Filium illa recusatione & admiratione, quãdo vidit tantam majestatem depressam, quàm post interrogationẽ à Christo factam tanquam Magistro: nam priori opportunitate se Christus gessit Dominum, posteriori, servum.

Humilitas Christi fuit Petro admirationi. Math.16.

652 Dignus fuit Petrus reprehensione illa; imó cognitio ipsa, quam recusatione exhibuit, culpam auxit: nam si Petrus noverat Christum Filium Dei, & illi adventasse horam amoris, *venit hora ejus*, non debuit aspernari depressionem Christi ad suos pedes provoluti: nam præcipuus excessus amoris est humilitas. Tantum sustinet, quantum excedit: & quantum excedit, tantum deprimitur: amorem firmat patientia, sublimat humilitas. Præcipit discipulis Christus, ut supra humeros accipiant jugum legis suæ: per jugum utpote duorum conjunctionem, intelligitur amor, præsertim, quia lex Evangelica, lex amoris est: & statim se Apostolis exemplar humilitatis proponit:

Amor Christi humilis. Ioan.15.

Universidad de Deusto Biblioteca

Math. 16. proponit: *Discite á me: quia mitis sum, & humilis corde.* Ut intelligerent, se tunc ad amandum fore doctos, quando humiliari didicissent: non enim poterant esse efficaces in amando, si non essent humiles in amore. Sociantur charitas & humilitas, ita ut semper qui magis ardenter dilexit, se magis humiliter depresserit. Igitur Christi humilitas fuit amor, Petri reprehensio fuit documentum.

Humilitas quantum fuit à Christo.

653 Amor Christi humilitas fuit: quia Christus reputavit majorem excessum servire, quàm redimere: & hoc non debuerat Petrus ignorare, quando recusavit lavacrum. *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Minatur Christus Petro æternam damnationem, seu á summo bono separationem, si lavacro non consentiat. Olim cum Petrus ductus falso Christi amore, ei mortem dissuaderet, appellatus fuit à Christo diabolus, quasi illius munus gereret, dum hominum redemptionem impediret. Non fuit tam grave supplicium, atque est id quod modò denunciat. Forte quia erat secundus lapsus Petri: & erroris per consuetudinem cõmissi difficilis est correctio. Verùm judico evenisse, quia pluris facit Christus servire, quám redimere: unde majus Petro impendet supplicium volenti impedire Christum servientem, quám Christum redimentem: *Non habebis partem mecum.* Propter duo venit Christus in mundum, alterum, ut nos redimeret: *Misit Deus filium suum, ut salvetur mundus per ipsum.* Alterum, ut nobis serviret: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Redemptio fuit ex præscripto Patris: *Misit Deus Filium suum*, ministratio fuit ex electione voluntatis propriæ: *veni ministrare.* Notandum est igitur quòd Christus redimens impendit nobis partem juxta illud Apostoli: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea.* Quanvis enim passio Christi fuerit superabundans, & infiniti valoris, tamen ut in genere satisfactionis infinitæ habeat in nobis efficaciam, oportet, ut unisquisque illi cooperetur, & suam portet crucem. Impendens veró nobis partem passionis & redemptionis, non vocat nos in partem servitutis, sed universum abjectæ servitutis ministerium sibi reservat: quia amor in Christo eó plus excedit, quó Christus plus serviendo se abjicit.

Ioan. 13. Ioan. 3. Ioan. 13. Math. 20. Col. 1.

654 Reprehẽsio Petri, illius documentum fuit, quo Christus monuit ipsum aspernatum fuisse humilitatem, quia ignorabat amorem. Qui enim nescit amorem, ignorans est: *Tu nescis:* Ex opposito magister est qui novit amare: *Vos vocatis me Magister, & Domine, & benè dicitis, sum etenim.* In gymnasio enim amoris universa sapientia comparatur. Est amor quædam flamma ardens, quæ tantum accendit affectum: quantum illuminat discursum. Vocat Balthazar Danielem, ut interpretetur mysterium characterum, in quibus latebat culparum supplicium. Assignat rationem

Sapientia ex amore.

Ioan. 13. Ioan. 29.

Dan. 2. rationem vocandi: *Audivi de te quoniam Spiritum Deorum habeas.* Putabam vocandum á Rege, eo quôd esset insignis sapientia, utpote educatus in scholis Babylonicis, ut sic facilé exponeret difficiles charecteres, & tamen dicitur vocari quasi habens in se Spiritum Dei? Ita: nam spiritus Danielis erat Spiritus Dei, & spiritus Dei est amor, ac proinde sapiens, qui poterat reconditissima mysteria aperire. Amor divinus infundit sapientiam, & plus assequitur amor suis affectibus, quàm judicium suis discursibus.

655 Utrunque possumus ex S. Pagina eruere. Hortatur Propheta homines ut Deum suavissimum priùs degustent, deinde intueantur: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus.* Videbatur commutandos esse terminos: nam res priùs cognoscuntur, quám gustentur. Non ita: supponit David correspõdentiam, quæ datur inter sensus corporis, & potẽtias animæ, ita ut oculi correspondeant menti, gustus volũtati: quo supposito, docere conatur, in Philosophia humana sapientiam amore priorem esse: non enim amatur, nisi quod prius cognoscitur: in Philosophia cælesti amorem esse priorem sapientia, atque adeo ut homo multum assequatur de Deo, ab amore capere debet exordium: nam quicunque Deum veré diligit, omnia quæ Dei sunt, ab ipso intelliget: nam Dei amor plus assequitur suis affectibus, quám judiciũ suis discursibus. Ter interrogavit Christus Petrum de amore, quãdo eum in pastorem suæ ecclesiæ cooptavit: *Simon Ioannis diligis me.* Hæc triplex interrogatio fuit ad reparandam triplicem negationem: si ergo per illas tres interrogationes, & quasi examen amoris reparandæ erant negationes Petri, consequens est quód tales negationes fuerint defectus amoris, & quòd idem fuerit Petrum negare Christum, atque illum non amare. Ponderemus modò termínos propositionis, qua Petrus negavit Christum: *Non novi hominem.* Defecit Petrus in amore, defecit ergo in cognitione: ignorat qui non amat: solus plus sapit qui plus amat: nam amor plus assequitur affectibus, quám judicium discursibus.

Psal. 33. *Amor quando prior. sapientia.* Ioan. 21. Math. 26.

§. QUARTUS.

Major excessus amoris non consistit in sublimando amatum, sed in deprimendo amantem.

656 Excessit amor Christi sapientia, & affectibus: sapientia, siquidem increata sapientia Patris erat: affectibus, quia se usque ad pedes hominum abjecit factus servus, ut serviret hominibus factis dominis: & hic fuit summus excessus amoris. Firmetur hæc animadversio Rege ipso Sapiente. Suum Salomon addixit, dicavitque amorem fæminæ mõticolæ, eamque cum faceret reginam, se ipsum fecit pastorem: *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Quo eventu signi-

Affectus & vis amoris Christi. Cant. 4.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſignificavit majorem eſſe amorē quo deprimitur amans, quàm quo ſublimatur amatus: nam qui extollit & honorat amatum, nihil in ſe minuit, nihil ſibi detrahit: at qui ſe deprimit, ut amatū extollat, ſe minuens, ac ſibi detrahens facit exceſſum inter omnes ſummum: alium honorare ſit ſine impēdio honorātis, propria abjectio non ſtat ſine magno detrimēto ſe abjicientis: ille igitur magis amat, qui magis impēdiosè operatur. Se Chriſtū depreſſiſſe ad pedes hominum, fuit Chriſtū minui, & homines creſcere: Chriſtus ſe minuit, ibi ponens ſuum caput, ubi pedes hominum erāt: homines creverunt habentes ſuis pedibus ſubjacentem Chriſtum. Fuit in Chriſto major exceſſus, quám in Salomone, non ſolum ex majori excellentia perſonæ, ſed etiam quia ſe Chriſtus abjecit factus ſervus ad pedes ingratorum hominum, á quibus negandus & vendendus erat.

Chriſtus lavans pedes quantum amavit.

657 Lavare hujuſmodi pedes fuit exceſſus in Chriſto adeo magnus, ut dici poſſit major, quám ſe tradere hoſtibus, ut pro illis necem oppeteret probris & conviciis cruci affixus. Nam exceſſus eò major eſt, quo magis abeſt ab emolumento. In cruce habuit Chriſtus titulum Regis: *Rex Iudeæorum.* Ad pedes hominum habuit titulum ſervi: *Formam ſervi accipiens.* In cruce ſatisfecit amori redemptione hominum, in lotione pedum manſit offenſus amor obſtinatione Judæ: in cruce triumphavit amor de peccato & diabolo: ad pedes Judæ triumphavit diabolus in peccato & corde diſcipuli. Erat cor Chriſti ſubactū amori, quin obſiſteret cor Judæ obduratum, ac veluti lapideſcens obſtinatione: & quòd nec deferveat amor, nec vires deponat circa renitentem obſtinatum, proh magnus exceſſus amoris! Tunc agnovit & faſſus eſt Thomas Chriſtum Dominum ac Deum, quando vidit, quòd Dominus offerebat illi apertum latus, & ſubactum cor, nil impediente obſtinatione, qua per octo dies obduruerat. Tunc enim plus exceſſit credendo, quám acceſſerat dubitando. Dubitavit de Chriſti reſurrectione, & credidit illius divinitatem: *Dominus meus & Deus meus.* Tunc enim manifeſtè agnovit Thomas, talem exceſſum, quód Magiſter ſubactus ſe traderet diſcipulo obſtinato, eſſe ſuper hominem, itaut ſolum poſſet cadere in hominem, qui ſimul foret Deus: *Et Deus meus.*

Amor circa obſtinatum exceſſivus.

Iudæ obſtinatio duriſſima.

658 Subactum eſt tandem cor Thomæ ſubactioni, ſeu depreſſioni ſervatoris: ſed cor Judæ obſtinatum perſeveravit. O cordis feritas ultra omnem beluinam feritatem! Non adamas valore, ſed duritia! Durum ac beluinum fuit cor Saulis, ſiquidem eò devenit, ut effunderet ſanguinem ſacerdotalem. At ubi vidit coram ſe proſtratum Davidem, benigné ut filium tractavit, *Filii mi David* quia nullū cor ita durū ac ferreum eſt, quód teneritudine ac humilitate non emolleſcat: Cor

Math. 27.
Ad Phil. 2.
Ioan. 20.
1. Reg. 22.
1. Reg. 24.

Cor tamen Judæ, ſalvatoris māſuetudine & humilitate durius & crudelius māſit. Quia denique cor erat omnium ingratorum ingratiſſimum, proindeque ex ſubactione & humilitate Chriſti amoris deprompſit motiva contemptus: namque ut vidit humilem, deſpexit: & certé amor Chriſti in ſūmū prorupit exceſſum, dū ſe pro ingratis deprimeret: cum ille amor plus excedat, qui ſe plus deprimit.

CAPUT VI.

Exceſſibus amoris humilis in Chriſto correſpondit ingratitudo hominum deſpectibus.

§. PRIMUS.

Cōtemnunt Phariſæi Chriſtū, eo quód quæreret, & admitteret peccatores.

Humilitas Chriſti profunda.

659 HUmilitas amoris Chriſti fuit profunda, quatenus ille ſe veluti exhauſit pro reparatione hominum. Exhauſit ſe, natura, quam aſſumpſit, patientia, qua ſuſtinuit, & morte quam perpeſſus eſt, *Cum iniquis reputatus eſt.* Non poterat amor eſſe humilior, nec Deus plus humiliari: nam Deus pro hominibus homo factus eſt, ante pedes peccatorum ſe provolvit, & pro illis inter duos latrones mortem crucis oppetit.

Iſai. 53.

Chriſtus Iudæis contemptus quia humilis.

660 Verùm ſi Chriſti humilitas fuit profunda, hominum deſpectus illi correſpondens, fuit abſque termino immenſus: ſiquidem homines illum deſpexerunt ex eadem cauſa, ob quam magnifacere debuerant. Quid? ex eo quód Chriſtus ſe pro hominibus depreſſit, ab hominibus contemnitur? Parumper divagemur per actiones amoris humilis in Chriſto, & videbimus deſpectus correſpondentes ex ingratitudine hominum. Quærit Chriſtus peccatores, ut eis ſalutem impendat, & Phariſæi contemnunt Chriſtum, eo quòd videant cum peccatoribus verſatum. Nonne ſciebant Phariſæi Meſſiam, quē expectabant, venturum tāquam Doctorem & medicum, ut ſuo familiari ſermone doceret, ac ſanaret peccatores? Sic vaticinatus eſt Iſaias: *Ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem.* Sic etiā id illis Chriſtus intimavit. *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Curigitur aſpernātur exceſſum, & pro illo Chriſtū deſpiciunt? *cum publicanis manducat.* Quia cum eſſent ingrati, fundarunt contemptum in eodem amoris exceſſu, in quo fundare debuerant æſtimationem. Fuit Chriſtus ab hominibus deſpectus, quia homines quæſivit humilis: nam exceſſus erga ingratos, depreſſiones erga hoſtes, recipiunt pro ſolutione odium, & pro retributione contemptum. At in hoc ſummé exceſſit Chriſtus, quód pro noſtro remedio ita ſe deprimeret, ut ingrata correſpōdētia nec ejus humilitatē, nec amorem refrigerans imminueret.

Luc. 5.
Iſai. 61.
Math. 9.

661 Si primus contemptus ingratitudinis cōtra amorem humilem

Universidad de Deusto Biblioteca

Contemptus ingratitudinis erga Christum.

milem nitebatur in eo, quòd Christus quæreret peccatores, ut illis opem ferret, secundus cōtēptus ortum habuit in eo quód mitissimus Dominus admitteret benignè peccatores quærentes remedium, & veniam suorum scelerum. Provolvit se Magdalena ad pedes Domini, in domo Simonis leprosi, ut ploret suas culpas, & earum obtineat indulgentiam: quid tunc Pharisæus? Factū aspernatur, secum detrahit Christo adeó humili, ut permittat se tangi â fæmina peccatrice: *Hic si esset Propheta sciret utique quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Cum Dominus, ut peccatoribus opitularetur, se ad eorū pedes provolverit. Unde igitur ortum habuere contēptùs Pharisæi, & humilitas Christi? Ex ingratitudine, & ex amore: Pharisæus tanquam ingratus despexit Christum, ut vidit humilem ad medēdum peccatoribus. Christus tāquam amās fuit adeo humilis, ut se abjiceret ad eorum pedes: sic inflammans amorem in humilitate, ut humilitatem excoqueret in despectu.

Luc. 7.

Ingratitudo despicit.

§. SECUNDUS.

Propter excessum, quo se Christus in sacramento occultans dedit alimentum hominibus, fuit ab illis contemptui habitus.

662 Magna ingratitudo hominum fuit despicere Christum peccatores quærentem pro medela illis adhibenda: sed adhuc majorem videbimus. In solitudine aluit Dominus prodigiosè turbas, & post editū miraculum dixit se panem vivum esse è cælo delapsum pro æterna hominum salute: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi: qui manducat hunc panem vivit in æternum.* Quid tunc homines, talem amoris excessum audientes? Murmurarunt, & despexerunt Christum: *Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cujus nos novimus patrem & matrem.* Cur Christum despexerunt? propter descensum é cælo, quem fassus fuerat. *Descendi de cælo.* Descensus, seu humilitas erga ingratos, accipit pro retributione contēptum. Nonne viderant turbæ miraculum, quando Dominus quinque panibus & duobus piscibus pavit tot millia in deserto? Nonne pro illo agnoverunt ut Messiam, & voluerunt acclamare Regem? Cur igitur apud illos majorem obtinuit vim humilitas ut despiceretur, quàm miraculū ut acclamaretur? Acclamatio executioni mādata nō fuit, sed despectus, & hic perpetuatus. Erant enim ingrati, & ingratitudo oblivisci tur miraculum, ne gratetur, & recordatur humilitatem, ut cōtemnat. Dixit Christus: *Descendi de cælo:* & Judæi: *Non est hic Iesus filius Ioseph.* Denegarunt illi divinitatem, propter humilitatē, qua homo factus est: nam depressiones exhibitæ in beneficiū ingratorum, solo cōtemptu solvuntur.

Ioan. 6.

Miracula erga ingratos contemnuntur.

663 Despexerunt homines Christū, ob profundam sui amoris humilitatem, cum ex humilitate debuerint illum Deum agnoscere

Humilitas Deo accedit.

noscere & fateri: nam quicumque mundi vanitates plus despicit, plus Deo accedit, eique assimilatur. Patrem putativum elegit Christus non Regem, sed fabrum non Cæsarem, sed Josephum, ut intelligerent homines Deum in terram é cælo venire, ut magnitudines & vanitates mundanas despiceret, proindeque mundum vanum ac tumidum solida humilitate repararet: præterea apud Deum magnitudinem non in dignitate munerum, sed in virtute subditorum consistere: quendam Josephū justum coram Deo esse magnum monarcham, & adeo magnum, ut Deus ipse in patrem suum putativum delegerit. Ad hæc, si Deus in suum patrem putativum elegisset Regem, aut Imperatorem, augeretut procul dubio Judæorum cæcitas. Tunc enim omnipotentiam divinam adscriberent magnitudini humanæ: & certè nulla major divinitatis in Christo probatio esse potuit, quám humilitas ab ipso electa: nam vivens humilis operabatur prodigiosus, & omnipotentia cum humilitate in solo Deo homine reperitur. Illam ignorarūt Hebræi, quia in Christo operabatur amor, in illis ingratitudo: excessus verò humilitatis solvit ingratitudo despectibus.

Eucharistiæ amor excessivus.

664 Prodigiosus excessus fuit Deum fieri hominem, mirabilis genuflectere ante peccatores, & incomprehensibilis mori patibulatum inter duos latrones: at super omnem excessum fuit impendi Deum hominibus in Eucharistia sub speciebus sacramentalibus latentem. Ibi enim Christus suam veluti depressit divinitatem, ut faceret hominem instar Dei, ut pote Deo ipso nutritum. Quid igitur pro retributione tanti excessus egerunt homines? Muneratorem sui ipsius Christum despexerunt. Manifestat se Christus turbis, & declarans se panem vivum, addit, panem, quem erat impensurus pro vita obtinenda & reparanda, esse suum corpus: *Caro mea est pro mundi vita.* Audito Christo Judæi. non solùm hæsere dubij de excessu, sed etiam contempserunt personam, & reputarunt falsum & impossibile assertum: *Quomodō potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

Ioan. 6.

665 Quæro, nonne prædixere sacri vates Messiam futurum esse suorū fidelium panem? Sic prædixit David: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Sic etiam prædixit Malachias: *Ab ortu solis usque ad occasum magnū est nomen meū in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Nonne prophetici sermonis intelligentia apud Judæos fuit? Cur igitur aspernantur Christū pollicentem id quod sacri vates prædixerant? Cur suorū prophetarum vaticinia contemnunt absque ulla reverentia prophetiarum? Quia cum in Eucharistico mysterio contineretur summus excessus humilitatis Christi pro beneficio hominum: & cum homines

Christus panis hominum.

Psal. 110.

Malac. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

mines forent æquè ingrati ac superbi, ignoravit ingratitudo magnitudinem beneficii, & cōtēpsit superbia humilitatem amoris.

Eucharistia quàm fuerit conveniens.

666 Hunc excessum de nunciarunt prophetæ, Christus exposuit, ratio persuasit. Si enim fuit expediens quòd Deus fieret homo, & moreretur pro hominibus, consonum etiam fuit, quod Redemptor instituerit vitale ac in vita sua sacrificium, quo Deū homines honorarent: idque nobilius, perfectius, & pretiosius sacrificio animantium, quod Deo offerebant tempore legis: & hoc, ex triplici ratione. Prima. Quia illud instituebat Christus Unigenitus filius Dei sacrificatus in patibulo crucis pro salute hominum. Secunda. Quia apud Deum nullius æstimationis est brutorū animantium effusus sanguis, sed sola voluntas obediens, sancta, & pura. Tertia. Quia cum mundus scateret sceleribus, & nullus in eo foret, qui Deo posset æquè placere ac Unigenitus ipsius Dei, consequens omni rationi cōsentaneum fuit quód solus ille immolatus potuerit esse sacrificium Deo magis gratum, nobisque magis salutiferum: nempe pro salute hominum oblatum semel in cruce, & repetitum pluriès in Sacramento. Cur igitur ignorant Judæi prophetias, nesciunt rationem, obliviscuntur miracula ante ipsorum conspectum quotidie edita, ut despiciant Christum ob excessum, quem ab illo audierant? *Quomodò potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

Ignorantia ex malitia ingratitudinis.

Ioan. 6.

Quia cōtemptus ille non habuit ortum ex ignorantia judicii, sed ex malitia ingratitudinis. Ut enim denegaret excessum, respōdit beneficio scandalis: *quomodó potest*, & benefactori despectibus: *Nonne hic est Iesus filius Ioseph.*

Invidia contemnit.

667 Verùm quód Judæi despicerent Christum propter excessum amoris, quo se manducādum sacramentaliter hominibus obtulerat, non maximam injicit admirationem: erant enim Judæi hostes invidi, & invidus quo plus invidet, plus despicit: excedit tamen omnem admirationem, quòd familiares & majoribus beneficiis aucti, ipsi nempe discipuli Christum etiam despicerent, audientes excessum: *Durus est hic sermo, & qui potest eū audire.* Post hæc verterunt terga ex cōtemptu, suumque deserverunt præceptorem: *Ex hoc multi discipulorum abierunt retro.* Notabilis actio horum hominum! cō temnere benefactorem, quando debuerant gratificari pro beneficio! Ascēdit adeo Christi amor, ut Christus descendat ad illos, seque faciens epulum constituat manducandum in illorum manibus, & vertunt terga, ac deserūt? At, quid geret humana ingratitudo, nisi ignorare beneficium, & contemnere benefactorem?

Ioan. 6.

Eucharistia amoris & humilitatis excessus.

668 Mysterium, in quo Christus excessum amoris pariter & humilitatis præbuit, fuit supremum Eucharistiæ Sacramentum: excessum amoris, quia Eucharistia totius infiniti amoris compēdium fuit: excessum humilitatis, quia

quia repræsentatio crucis fuit, & institutum, quando lotío pedum Christum rerum dominum, peccatorum servum exhibuit. Sic enim voluit Dominus hominibus significare in hoc Sacramēto conjungi amorē & humilitatē, scilicet excessum amoris cū humilitate amantis.

Quid igitur gereret hominum ingratitudo quando audivit Dominum tantum hoc beneficium & sacramentum promitentem? *Abierunt retro.* Despexit amorem ingratitudo, quasi per humilitatē offensa. Ea enim est humana ingratitudo ut capiat scandalum ab excessu amoris: contemnat & abominetur quod summè diligere & æstimare debuerat. Est tamen amor Christi ita efficax & ardens, ut etiam ab hominibus contēptus non deserat humilitatem, ut impleat excessum.

§ TERTIUS.

In majori excessu humilitatis excessit ingratitudo hominum, ut despiceret Christum humilem.

Humilitatis excessui in Christo respondit excessus ingratitudinis.

669 Exhibuit se Christus tam excedentem humilitate pro remedio hominum, ut se sponte traderet hominibus, ab iisdem lacerandum conviciis, & affigendum cruci inter duos latrones: *Quem quæritis: Ego sum.* Homines è contra se exhibuerunt adeo excedentes ingratitudine, ut Christum quó ardentiùs eo humiliùs diligentem contemnerent, & probrosa morte afficerēt. Judas eum vendidit adeo vili pretio, ut illud hostium voluntati commiserit: *Quid vultis mihi dare?* Habens ad suos pedes Christū, suum cor tradidit diabolo: nec potuit excogitari major humilitas, nec major contemptus: at thronus diaboli est cor ingratū, sicut thronus amoris est humilitas Christi. Pilatus eum despexit injustitia: siquidem pluris fecit voluntatem Judæorum, quám innocentiam Christi: *Tradidit eum voluntati eorum.* Et fuit Pilatus tyrannus, quia vidit Christum humilem: cum in humilitate innocenti exaturetur humana crudelitas. Petrus despexit toties, quoties negavit: quia cum vidisset humilem inter hostes, negavit quasi nullius nominis hominem: *Non novi hominem*: Non minùs despexerunt reliqui discipuli deserentes, cum vidissent humiliter traditum Judæis: *Relinquentes eum omnes fugerunt.* Denique tot fuere à Judæis illatæ injuriæ, quot contemptus: cum enim eas Judæorum inferret odium, & Christi amor ferret, quó plus humilitas augebatur, eó plus contemptus multiplicabantur: nam ingratus multiplicato contemptu solet diffiteri obligationem.

Ioan. 18.

Matth. 26.

Luc. 22.

Marc. 14.

Ingratitudo major in redemptione.

670 In beneficio creationis voluit homo tanquam ingratus assimilari Deo: & in beneficio redēptionis despexit homo Deum, eó quòd Deus ita se deprimeret, ut fieret homo. Quomodó igitur in redemptione exhibuit homo majorem ingratitudinem, & Deus majorem excessum amoris? Quia redemptio fuit inter omnia beneficium maximum: & Deus in eo conferendo maxiné offensus: est autem ingenita genuini amoris proprietas, quód magis excedat, quando magis offenditur. Queru

Universidad de Deusto Biblioteca

Amor excedit quando lesus.

lus Sanson de Dalila propter quãdam infidelitatem in ipsum commissam, ut concepto dolori satisfacerer, se ab illius conspectu proripuit: *Iratusque nimis ascendit in domum patris sui.* Verùm cum amor nihil magis ægré ferat quám absentiam, paucis interjectis diebus, reversus est Sanson, ut illam invisceret, & muneribus cumularet: *Venit invisere volens uxorem suam, & attulit hædum de capris.* Notabilis deliberatio! Heri tam hostiliter durus contra Dalilam, hodie tam amicabiliter blandus erga eandem? Heri tam graviter offensus fæminæ infidelitate, hodie tã benè animatus in illã amicitiæ significationibus? Amabat Sãson oculitùs Dalilã, & ut se verum probaret amantem, quæsivit illam tanquam offensam, ut blanditiis alliceret. Nam amor tantum ascendit per ardorem, quantum descendit per contemptum. In creatione ostendit Deus suam potentiam; in redemptione suum amorem: ideo in redẽptione amor magis excessit, quando magis læsus fuit, tunc humilitate profundus, & liberalitate immensus. Quid verò ingratitudo hominum? Tunc humilitati correspondit despectus, liberalitati odium. Cor enim ingratum semper odio appetiit majora debita obtegere.

Jud. 15.

Jud. 15.

CAPUT VII.

Dum Christi amor erga ingratos foret profusus, magis excessit.

§. PRIMUS.

Liberalitas est benevolentiæ probatio.

Amor liberalis.

671 ATtributis omnibus se exhibuit Christi amor sapientem, liberalitate tamen immensum: nullus enim efficax & ardens amor est, qui se non jactet liberalem. Æternus Pater expeditionem beneficiorum Spiritui Sancto peculiariter detulit: ut enim á Deo largiter effluerent beneficia, oportuit ut per Spiritum Sanctum ut pote essentialiter amorem expedirentur. Omnia donat quicunque verè amat: nihil enim sibi reservat qui suum impendit amorem. De Martha narravit Evangelista quòd exceperit hospitio Salvatorem domi suæ. *Excepit illum in domum suam.* Quid? domus illa non etiam Mariæ domus erat? Ita: verùm cum Maria multum dilexisset, eo puncto quo cæpit diligere, desiit possidere.

Beneficia ex amore.

Luc. 10.

672 Amare & dare sunt synonyma: nam quicunque amat, dare appetit: & solus qui cuncta dedit, amare novit. Venit Jacob obviam Racheli, & ubi eam vidit (inquit S. Pagina) vocem simul & lacrymas effudit: *Et elevata voce flevit.* Quid? edidit ploratum, quando exhibere debuit lætitiam? quód si ex lætitia eliciuntur lacrymæ, cur eas ex lætitia non elicit Rachel, ut quæ in oculis Jacob sunt lacrymæ, in oculis Rachelis appareant margaritæ? Fertur ploraſſe Jacob videns se destitutum auro & argento, quæ posset impendere Racheli: at cur nõ ploravit antea destitutus viatico ad iter agendũ, sed in meta itineris videns Rachelem, & non inveniens quid offerret? Quia dedecerent Jacobum Principem lacrymæ defluentes ex defectu viatici ad vivendum, cum valde dæceant

Donatio ex amore.

Gen. 11.

Lacrymæ ex amore.

ceant Jacobum amantem ex defectu rerum ad largiendum. Erat Rachel objectum amoris: cum igitur Jacob se consideraret adeo inopem, ut non posset conjungere excessus amoris cum demonstrationibus liberalitatis, in tales angustias redactus lacrymas emisit. Nam liberalem esse, manifestior benevolentiæ probatio est, it ut dare & amare in idem fere recidant.

673 Sacrificium quaddam peregit Elcana sacerdos, & cũ vellet destribuere inter Phenenam & Annam uxores suas, dedit unicuique partem, quæ illi pro rata obtigerat: & notat sacer textus non sine mærore dedisse partem Annæ, eo quód illam diligeret: *Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat.* Quid? tristatur amans quia donat, eo quod amet? Putabam contrarium accidisse Elcanæ: amanti enim materia ingens lætitiæ est donare. At disertus fuit in Elcana mæror ille: valde diligebat Annam, cui proinde impendere solam partem, præcipuus dolor fuit: omnia enim appetit dare qui valde diligit: amãtis largitatẽ definire est illius dolores multiplicare.

Amor dat sine termino.

1. Reg. 1.

674 Doluit Elcana tanquam legitimus amator, quod non omnia Annæ impenderit: & Deus tanquam inter omnes amantes summus omnia nobis largitur. *Dabis ei partem gloriæ tuæ.* Injunxit Deus Moysi, ut partem sui spiritus, quẽ gloriam illius vocat, communicaret Josue. Elisæus postulabat totum, imó duplicatum spiritũ Eliæ. *Fiat in me spiritus tuus duplex.* Si Moyses impendit partem Spiritus sui Josue, quomodò totus spiritus Eliæ discipulo Elisæo impendendus est? Moyses daturus spiritum Josue, erat homo, proindeque donum ab eo profectum certo limite definitum: spiritus Eliæ conferendus erat Elisæo, divina manu, & ideo largiter, ac sine ulla determinatione: Moyses dat partem, Deus totum: quia cum Deus amet sine limite, totum sine limite largitur.

Largitas amantis sine limite.

Munera Dei quám larga. Num. 27.

Spiritus donatur.

4. Reg. 2.

675 Fuit amor Christi erga homines adeo liberalis, ut post quam largitus est omnia, adhuc excogitaverit quod largiretur, ne á largitione cessare posset. Et hic excessus adeo magnus est, ut in solam Dei potentiam cadat. Eucharistiæ sacramentum á Christi largitate emanavit. Se Christus largitur in hostia & calice: cum veró se totum impendat in hostia, iterum se impendit in calice: excessivus enim amor non contentus largitione omnium, ne á donando quiescat, modum repetitionis excogitat, ut semper donet. Postulavit Esau à parente suo Isacc benedictionem, cui domus illus majoratus adstrictus erat, cum veró Jacob eam dolo benedictionem jam á parente obtinuisset, respondit Isaac nullam amplius habere, quam impenderet: *Frumento & vino stabilivi eum: post hæc ultra quid faciam tibi fili mi?* Post hæc levavit in cælum manus suas, & vocem, & non inferiorem benedictionem largitus est: *In rore cæli, & in pinguedine terræ desuper erit benedictio tua.* Si patriarcha dixerat filio nullam sibi jam superesse benedictionem, quam impertiret, quomodò tam uberem impartiendam adhuc

Eucharistiæ largitas.

Dona amoris Divini.

Gen. 27.

Universidad de Deusto Biblioteca

huc invenit? Diligebat Isaac Esau, inquit Sacer textus: *Isaac amabat Esau*, & amor adeo ingeniosus est, ut etiam inops & omnino rerum exhaustus inveniat quod expēdat. Unicam habebat Isaac benedictionem jam expensam, & amor sapiens adhuc expendendum invenit: nam verus amor postquam omnia donavit, adhuc donanda excogitat.

Amor Christi liberalis erga ingratos.

676 Cur tamen Christus dans omnia, repetit donum, si quó magis in homines expenditur, eo plus ab hominibus offenditur? Quia excessus amoris consistit in benefaciendo largiter illi qui solum offendere meditatus est. Semper mihi dignum animadversione fuit tempus, quo Spiritus S. sub ignis, & linguarum specie in Apostolos decidit. Nam S. Lucas memorat delapsum hora tertia. Cur potius hac, quám qualibet alia diei hora? Cum reliqui Evangelistæ narrent Christum obiisse hora sexta, S. Marcus scribit cruci affixum hora tertia: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.* Omnes sed scopum veritis collimarunt: nam Judæi hora tertia á Pilato petierunt & impetrarunt Christi mortem. Descendit igitur in terram Spiritus S. notionalis Dei amor, ut sua munera largiter effundat, ac in homines destribuat, eo tempore quo homines ipsi Deo interitum moliti fuerant: quia ad mensuram offensarum Christi amor excubat, ut homines donis ac beneficiis locupletet. Rubum divini amoris flamma corripuit: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Conjecit Deus oculus in lapidem: *Super lapidem unum septem oculi sunt.* Quid invenit Deus in lapide, quid invenit in rubo, ut suorum oculorum beneficentiam lapidi, suorum splendorum rubo impenderet pulchritudinem? Is est Deus erga homines ingratos, ita eos diligit, ut neque illorum duritia, neque aspera & incivilis correspondentia potuerit amoris excessum retardare.

Act. 2. *Marc. 14.* *Exod. 4.* *Iud. 9.* *Beneficentia Dei erga malos.*

Ingratitudo ad amorem Dei.

§. TERTIUS.

Solus novit amare qui novit dare: & qui cor dedit, omnia dedit.

677 Duabus ex causis amor liberalis esset debet: altera, quia efficax & ardens esse nequit, quin operetur: siquidem ex solis operibus illius, vis & efficacia dignoscitur: altera, quia nil tantum amorem prodit ac manifestat, quantum largitas: siquidem amor quó efficacior, eó liberalior est. Cum hoc posterius satis liqueat, prius firmare & elucidare oportet. Cherubinus vocatus fuit ab Ezechiele Lucifer, astrum scilicet illud matutinum, quod cum ortu fere juxit occasum: *Tu Cherub extensus.* Sentiunt communiter Doctores Luciferum fuisse Seraphinum: cur igitur ab Ezechiele non appellatur Seraphinus? Quia Lucifer ortus ad nil tantum anhelavit quantum ad quietem: *Sedebo in monte testamenti.* Seraphinus idem est atque flāma ardens, seu ardens amor, & qui appetit quiescere, verus amor non est: ille solus verus amor est qui ita operatur, ut nesciat omnino quietē.

Liberalitas amoris. *Ezech. 10.* *Amor non est otiosus.* *Isai. 14.*

678 Exprobrans Christus Pharisæo obsequia quæ illius domi á Magdalena acceperat, adjecit: *Non cessavit osculari pedes meos.* Cur non notavit perennitatem illam operationis in lacrymis ubertim profusis, & in unguentis largiter effusis ad pedes Domini? In lacrymis exhibuit Magdelena resipiscentiam, in unguentis effusis liberalitatem, at in osculando pedes, excessum amoris; & quando amor excedit, peculiarem suam operationē non intermittit. Resipiscentiæ datur cessatio, liberalitatis terminus: amor veró in suis actionibus nescit intermissionem, nescit quietem.

Operatis continua amoris. *Luc. 7.*

Cum verò amor ab operando non cesset, per nullam magis proditur, quàm per operationem largiendi: & certé munifici amoris excessum solus aspectus testatur. De verbo æterno ait Apostolus factum fuisse hominem secundum carnem. Eodem modo loquitur Evangelista: *Verbum caro factum est.* Si anima, seu spiritus fuit præcipua humanitatis pars, quam Verbum assumpsit, sibique univit, cur non dicitur Verbum potiùs factum Spiritus, quám factum caro? Est inter carnem & spiritum hoc discrimen, quód sub humanum aspectum sola caro, & non spiritus cadere potest: cum verò incarnatio verbi foret excessus amoris, ab Apostolo & Evangelista dicitur verbum fierì caro, quia sola hæc oculis potest usurpari: nam in materia amoris non referunt excessus, quos oculi non assequuntur. Etiam crassitudo & rusticitas pastorum hanc veritatem testata est: dicebant olim. *Transeamus usque ad Bethleem, & videamus hoc Verbum.* Si verbum est, quomodo conspicì potest? Verba sunt objectum aurium, non oculorum, ut Christus docuit: *Beati qui audiunt verbum Dei.* Voluerunt pastores significare excessum verbi divini nati in terris propter hominum amorem, & hic non esset cognitus, nisi esset visus. In materia fidei solum creditur quod non videtur: in materia amoris solum quod videtur, creditur: in fide obscuritas est potior mysteriorum probatio, in amore evidentia est optimum testimonium excessum: & certé major evidentia amoris est largiri effusè: nam solus qui novit dare, novit amare.

Largitas manifestat amorem. Ad Rom. 9. *Ioan. 1.* *Amor solus probatur qui patet aspectui.* *Luc. 2.*

679 Fuit Christus Servator noster erga homines adeo effusus, ut etiam suum cor hominibus largiretur: donatione autem cordis nulla alia sapientior, & largior esse potest. *Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuū.* Domine Deus (ajebat patientissimus Job) quid est homo, qui sic extollitur à te, ut â te cor tuum accipiat. Verbum divinum (si loquamur humano modo, & sacræ Scripturæ phrasi) est cor Dei: nam sicut cor residet in pectore hominis, ita verbum divinum in sinu Patris: *Unigenitus qui est in sinu Patris.* Modó animadvertamus loquendi Job: modū *Apponis erga eum cor tuum.* Ponere in aliquo cor suum, non est magis usitatus & ordinarius modus loquendi amantis: usitatior est, aliquem in corde suo ferre, seu portare. Cur igitur ait Job Deum ponere in homine cor suum, quando ad exaggerandum illius amorem, videbatur aptiùs dixisse Deū ferre

Christi liberalitas erga homines. *Iob. 6. 7.* *Verbum divinum cor Dei.* *Ioan. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferre hominē in corde suo? Notabilis, ac mystica locutio! Major vis amoris probatur in Deo, quando dicitur Deum ponere in homine cor suum, quám si diceretur Deum ferre hominem in corde suo. Ratio est, quia ponere cor suum in homine est tradare cor suum homini: ferre autē hominem in corde suo, est veluti accipere, capiendo possessionem hominis ex affectu: & manifestè patet majorem nobis amorem exhibere, ac testari, qui nobis cor suum præbet, quám qui nos in corde suo accipit. Hic tamen modus amandi tantum excedit, ut soli Deo reservatus in ipsum solum cadere possit.

Cor suum præbet qui verè amat.

680 Dedit Deus cor suum, quando Unigenitum filium suum dedit: & quibus dedit? hominibus ingratis. Non poterat ultra progredi largitas Christi erga homines, ut cum tanta dedisset, ita se gerere, ac si putasset se hominibus non dare, se ab illis accipere: tunc enim in summo gradu existit liberalitas, quando quis credit se recipere, quando donat. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Non refert Evangelista beneficia quæ Deus hominibus contulerat, sed hospitium, quo Deum homines exceperant. Voluit exaggerare largitatem divinam, quasi Deus ita se gerat immensa donans, ac si putet se accipere. Hortatur Spiritus S. puellas Sionis, ut videant Regem Salomonem redimitum corona, qua illum mater sua tempore festivæ desponsationis ornaverat. *Egredimini filiæ Sion, videte Regem vestrum Salomonem in diademate, quo coronavit illū mater sua.* Salomon ibi in figura exprimit Christum, Servatorem, mater sua est B. Virgo rerum omnium imperatrix ac domina: corona est humanitas, quam verbum accepit tempore Incarnationis. Sicut verbum accepit humanitatem, ita dedit divinitatem: cur igitur fit mentio humanitatis acceptæ, & non divinitatis datæ? Quia in Incarnatione exercuit Deus magnitudinem suæ liberalitatis, & qui summe liberalis est, ut Deus, ite se gerit dando, ac si putaret solum accepisse. *In diademate.* Corona est, quam Reges pluris faciunt, & ideo super caput ponunt. Est igitur corona Verbi humanitas, quam propterea Verbum æstimat plurimi, quia illam à nobis accepit, ut Christus esset liberalis erga homines: & liberalem esse erga ingratos sūmus amoris excessus est.

Filius Dei datus hominibus.

Ioan. 1.

Liberalitas donantis qui credit se accipere.

Cant. 3.

CAPUT VIII.

Maxima amoris Christi erga ingratos liberalitas fuit, se dare Eucharistiæ Sacramento obductum.

§. PRIMUS.

Non potuit plus excedere amoris liberalitas, quám in largiendo honoris discrimene.

681 MYsterium, quo se Christus exhibuit amore & liberalitate magis excedentem, fuit Sacramentum Eucharistiæ: nam in reliquis mysteriis se dedit ut satisfaceret: in hoc Sacramento, ut amaret: in reliquis satisfecit voluntati Patris, ut homines redimeret: hoc satisfecit vo- voluntati amoris, ut cum hominibus maneret. Reliqua mysteria fuere media, ut homo accederet ad Deum: hoc Sacramentum fuit finis & consummatio omnium mediorum, ut homo cum Deo mutuam assequeretur ac possideret conjunctionem: *In me manet, & ego in illo.* Fuit summa liberalitatis actio: quia se Christus se ipsum donavit, adducto in discrimen honore: & largiri exponendo honorem periculo, est magnus excessus liberalitatis. Nullum maius amoris robur, nulla maior liberalitatis excellentia, quám sic amare, & sic donare, ut amantis & donantis authoritas imminui possit. Hæc omnia subivit Christus in Eucharistia discrimina, se donando hominibus in epulum: Nam se exposuit, ut putarent homines Deum non esse, quem manducabant.

Liberalitas Christi in Eucharistia.

Honor Christi periculo expositus.

682. Postquam Deus supplicio universalis inūdationis terram obruit, potestatem fecit Noe, & ejus liberis, ut alerentur quibuscunque animantibus antea vetitis: *Omne quod movetur, & vivit, erit nobis in cibum.* Si diluvium fuit supplicium illatum hominibus, ut compesceret appetitus, ac præcipuè gulæ ingluviem frænaret, cur permittit Deus libertatem & licentiam edendi voluptuosius, quando videbatur necessarium præceptum abstinentiæ? Prævidit Deus homines decursu temporum brutis animantibus divinum cultum impensuros, atque adeo ut tantam interciperet & comprimeret idololatriam, permisit esum illorum, quasi maneret perspicua insania adorare edulium tanquam Deum. Hac censura Romanus Orator carpsit tales idololatras: *Ecquem tam amentem esse putas, qui illud, quod vescatur, Deum credat esse.* Notabilis excessus amoris Christi, suam hominibus carnem dare in esum, quin vereretur stultorum ac infidelium opinionem, qua in illius dedecus negare illi poterant divinitatem. Honores divinos Israelitæ impendunt vitulo, cum hic sit brutis animantibus tardior, sed ille, quem brutalis tardat amor, & excæcat affectus, ipsos etiam defectus reputat excellentias. Incensus Moyses zelo confestim abominabilem vitulum redegit in pulverem, quem aqua dilutum dedit Israelitis potandum: *Sparsit in aquam, & dedit ex eis potum filijs Israel.* Diserta actio, ita comminuere idolum, ut ne vestigium quidem vitæ superesset: at potandum dare ipsismet adoratoribus, videtur dolum potiùs suum illis intimare, quām destruere. Non ita: fuit satis efficax Moysis industria, ut Hebræi contemnerent idolum, eique denegarent adorationem, & cultum. Voluit Moyses potatione illa omnem prorsus abolere idololatriam, sic perspicuè ostendens rem potabilem omni cultu & adoratione indignam esse. Et Christus ex amore suam in Eucharistia authoritatem contemptui exponit, se dans hominibus in potum & esum: quia in immenso munere liberalitatis, amor illius sine mensura excessit.

Esus animalium permissus.

Gen. 9.

Adoratio epularum insana. Cic. de nat. Deor.

Vitulus doratus. a-

Exod. 32.

Idolum datur potandum.

§. SE-

Universidad de Deusto Biblioteca

§. SECUNDUS.

In sacramento Eucharistiæ nobis donavit Christus sapientiam, & similitudinem.

Largitas Christi in Eucharistia.

683 NOn poterat amor Christi largiùs in nos effundi, quam unà cum sapientia suam nobis impendendo similitudinem. Neque enim Christus plus hominibus dare, neque homines tantum erga Deum mereri poterant. *Exivit sanguis & aqua.* Sanguis est in sacramento: aqua sapientiæ symbolum est: *Aqua sapientiæ salutaris potavit illos.* Quodnam mysterium est sapientiam cum sacramento conjungi? In hoc consistit mysterium, quod Eucharistia sit fons sapientiæ: *Sapientia ædificavit sibi domum, & proposuit mensam.* Quid? excitat gymnasium, quando erigit mensam: *Proposuit mensam?* Convocat ignorantes, quibus loquatur: *Insipientibus locuta est?* discumbendo, & manducando ad mensam addiscitur. Ita: quia est mensa Eucharistiæ, quam Rex sapiens appellavit panem intellectus: *Cibabit illum pane vitæ & intellectus.* Est panis Eucharisticus panis mentis, quia illo refecti homines mentis compotes fiunt. Inveniet in illo voluntas saporem, sed mens invenit sapientiam: voluntati valde sapidus est, sed cum illo mens valde sapit. Ad caput dormientis Eliæ posuit Angelus é cælo allatum panem: *Et ecce ad caput ejus subcinericius panis.* Cur ad caput, & non potius ad os, utpote manducandum? Quia panis Eucharisticus, cujus ille figura erat, non paratur ad alimentum corporis, sed ad illustrationem mentis. Vidit Ezechiel Deum mystico invectũ curru, quem trahebant quatuor animalia, scilicet vitulus, leo aquila, & homo. Dignum est animadversione, quod cum postea repeteret propheta visionem, ait vitulum conversum esse in cherubinum: *Facies una facies Cherubim.* Et ad tollendum dubium, esset ne idem, an diversum animal, quod antea viderat, disertis verbis asserit esse idem: *Ipsum est animal quod videram juxta fluvium Chobar.* Mirabilis transformatio! Perdidit modó cornuum acumen, qui acuta gerebat cornua? Multa in hoc mysteria exploratunt ingenia: videamus an detegere possimus aliquod novum. Prior visio fuit juxta fluvium, hæc posterior in templo, ubi vitulus est symbolum sacerdotij, per quod Deus nobis proximé communicatur in sacrificio altaris. Mirum igitur non est quod vitulus transformetur in Cherubinum, atque adeo ex animali rudi & crasso transeat in spiritum antonomasticè scientem atque intelligentem, qualis Cherubinus est intra templum serviens altari, & proximé Deum participans in Sacramento Eucharistico.

Joan. 19.
Eccl. 15.
Eucharistia dat sapiẽtiam.
Prov. 9.
Eccles. 15.
Panis ad caput Eliæ quid?
3. Reg. 18
Intellectus illuminatio per Eucharistiam.
Ezech. 1.
Ezech. 10.
Sacerdotij symbolum vitulus.

684 Cum Christus in Eucharistia nobis impendat sapiẽtiam, etiã nobis suam similitudinem largitur: & esse hominẽ Deo simile, est maior excellentia hominis, & maior largitas Dei. Ingressu arcæ (sacratij, ubi religiosé servabatur manna) in castra Israelitarum, ingressus metus invasit Philistheos: *Ti-*

Eucharistia dat similitudinem Dei.

Timuerunt Philisthei dicentes: quis nos salvabit de manu Deorum istorum sublimium. Terrore perturbati vidẽtur delirare. Causa timoris fuerat unus adveniens Deus: *Venit Deus in castra.* Cur modó illis apparent multi Dij? *De manu Deorum sublimium.* Quomodò à principio unicus Deus: in plures multiplicatur? Ingens novitas meo judicio. Quãdo Deus ingreditur castra Israelitarum, fatentur Philisthei unum Deum, utpote re ipsa talem: quãdo veró considerant Deum Israelitarum hospitio exceptum, Deum veluti in plures multiplicatum aspiciunt. Tam proprium est Dei in sacramento Eucharistiæ cõmunicare multiplicem sui similitudinem recipientibus, ut satis fuerit manna illius figura, dum in arca custoditur, & ab Israelitis recipitur, ut omnes veluti Dij apparerẽt.

1. Reg. 4.
Similitudo Dei ex sacramento altaris.

685 *Dedit eis signum dicens: quemcunque osculatus fuero, ipse est.* Si Christus Hebræis omnibus notissimus erat, tum propter miracula quæ edebat, tũ propter doctrinã, quam inculcabat, & multa alia, quæ impendebat bona, cur in horto opus fuit signo, ut innotesceret? Dicam pro meo captu. Christus assistebat in horto inter discipulos, quibus paulo antea suppeditaverat Eucharistiã in cænaculo: propterea evaserant discipuli Christo adeo similes, ut opus foret signo, ne æquivocarentur aspectus. Tam similes Deo redduntur homines, quando se illis Deus epulandum præbet, ut cum sint diversi personis, appareant veluti ijdem divinitate. Expediam me unica interrogatione. Quãdo cæpit Deus esse, & dici homo? Per incarnationẽ, quando tunc homo cæpit esse in Deo. Quæro ulteriùs, quando poterit dici homo Deus? Respondeo, quód quãdo Deus fuerit in homine: nã si Deus est homo, quãdo homo est in Deo, cõsequẽs est, ut homo sit Deus, quãdo Deus fuerit in homine: cũ veró per Eucharistiam Deus sit in homine: *Et ego in eo.* Per eam dici poterit suo modo hominem esse Deum. Incarnationi debemus Deum ita deprimi, ut ad assumendam nostram humanitatẽ descẽderit: Eucharistiæ debemus, hominem ita extolli, ut evectus ad ipsum Deũ ascenderit. In mysterio incarnationis evasit Deus homo per unionẽ personalẽ, in mysterio Eucharistiæ evasit homo quasi alter Deus per unionẽ Sacramentalem. Proh magna Christi amoris largitas! Sic nobis Christus dedit similitudinem Dei, quæ est maior excellentia hominis. Fuit amor immensé liberalis, quia fuit immense excedens.

Christo nos simillimos reddit Eucharistia.
Matt. 26.
Joan. 6.

§. TERTIUS.

Sacramenta Eucharistiæ fuit maximum donum, & excessus.

686 Tria sunt quæ donũ maioris æstimationis reddunt, scilicet pretiũ rei donatæ, volũtas qua donatur, & finis propter quẽ impenditur: his tribus Sacramentum Eucharistiæ reliqua excessit beneficia. Excessit pretio, quia in reliquis mysterijs nobis donavit Christus humanitatẽ, at in Eucharistia hu-

Eucharistia summum donum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manitatem pariter & divinitatem. Excessit affectu, quia se dedit hominibus ea opportunitate & tempore, quo se homines ingratos exhibuerunt: *In qua nocte tradebatur.* 1. Cor. 11. Excessit fine, quia per Eucharistiam voluit se intimare hominibus, vel ita se illis intimum reddere, ut mirabili quadã, & reciproca unione Christus & homines idẽ forent. *In me manet, & ego in illo.*

Donum Eucharistia maius dono crucis. Ad Philip. 2. Amor liberalis.

687 Fuit donũ summum, quia plus dedit Christus in Sacramẽto, quám in cruce. In cruce dedit ex obedientia, in Sacramẽto dedit ex amore: in cruce veluti compulsus: *Factus obediens usque ad mortem.* In Eucharistia flagrãs amore: & plus donat qui dat tanquam amans quã qui dat tanquam obediens. Effudit Magdalena ad pedes Christi vas unguenti pretiosi, & Dominus hãc largitatẽ ita extulit, ut famã illius famæ Evangelij æquaverit: *Ubicũque prædicatum fuerit hoc Evangelium,* Matth. 26 *dicetur & quod hoc fecit in memoriam ejus.* Scimus hominẽ quendã suum dedisse cænaculũ, ut Christus cum discipulis celebraret Pascha, & nõ legimus simili præmio donatũ, laude ve sublatũ fuisse. Quænam ratio discriminis, cur Magdalena propter effusũ oleum ita celebretur, & homo ille propter suã impensam domũ ad tantũ Sacramentũ instituendũ non applaudatur? Magdalena dedit sponte ex effuso ac liberali amore, homo ille dedit veluti cõpulsus ex injuncto præcepto:

Dona amoris pluris fiunt.

Magister dicit, tẽpus meũ prope est, apud te facio Pascha. Alterũ donũ fuit Matth. 26 ex amore, alterũ ex obedientia, & semper plus arrident, ac pluris fiũt dona amoris.

Eucharistia donum maximum.

688 Fuit Eucharistia maximũ donũ, & maximus excessus: maximũ donũ, quia in hoc Sacramento se Christus totũ & integrum dedit: maximus excessus, quia magnitudo excessus non tã consistit in dãdo, quã in modo dandi: dare & statim abesse, non est valde magnus amor: dare, & manere est inter omnes excessus maximus. Jacob sustinuit fraudẽ Labani, & iterũ, quin abiret, servivit in eadẽ domo septẽ annis, ne abesset Racheli. Quia si absens diligeret, certẽ amando pateretur, sed non excederet: excessus igitur cõsistit in patiendo simul & manendo. Nam amare & abire, excessus non est, sed remediũ excessus, quãvis sit amor; nam legitimus excessus est cõtinuare amorem non dividendo præsentias. Qui abest, præfert causam absentiæ, vel talem absentiã amori, & non è cõtra amorem absentiæ, & amor qui non præfertur, non excedit. Quãdo socer Sansonis vidit eum è domo abeuntẽ, filiam suam alteri viro tradidit, & quando Sanson reversus est, ei pro causa assignavit absentiã, quasi ex discessũ odisset. *Putavi quod odisses eam, & ideo tradidi illam amico tuo.* Iud. 16. Ex data absentia subintulit dari odium, quia verus amor absentiam non patitur.

Absentia minuit amorem. Gen. 29.

Absentia impatiens amor.

689 At si amor Christi tot subivit, ac sustinuit tormenta, ut proderet, ac probaret excessum, cur non passus fuit absentiam, quæ amãti tormentũ summũ est? Voluit Christus pati mortem pro hominibus: cur igitur pati noluit absentiam, quæ morte ipsa durior & acerbior est? In morte est hoc malũ, quod

quod dividat amantes, sed est hoc bonum, quod secum afferat doloris remedium: nam post mortem sentiri nequeunt desideria ex discessu: siquidem finita vita tollitur occasio dolendi. At absentia cõtinet malum mortis, quod est dividere, & non habet bonum mortis, quod est privare sensu doloris: nã adhuc super est vita, ut continuetur dolor, quem acerbissimum discessus parit. Idcircó comparatur amor morti & inferno: *Fortis est ut mors dilectio: dura sicut infernus æmulatio.* Cap. 2. Quia in inferno datur pati, & non mori: qui autem amat, quãdiu durat absẽtia, sẽper patiẽdo vivit.

Absentia est mors amantis. Ioan. 8.

690 Dixit Pharisæis Christus se ab illis discedere, & Pharisæi subintulerunt velle Christũ sibi mortem consciscere: *Nunquid interficiet semetipsum.* Judicarunt Christo sic amãti idem esse discedere atque mori: siquidem non stat minoris absentia quám morte. Denunciavit Christus mortem violentam Petro, seu martyrium, rogavit tunc Petrus quid Joanni dilecto eventurum? Respondit Dominus forte se velle, ut sic vivens maneret. Si Christus Petro martyrium prædicit, & Joannes martyr futurus est, ex ipsius Christi oraculo, *Calicem meum bibetis,* ubi est martyriũ Joannis? In absentia Christi: uterque futurus erat martyr, Petrus moriẽdo, Joannes vivendo: & certẽ maius martyrium est dolor absentiæ, quãm mortis. In cruce obijt Christus absque alia violentia quàm inclinatione capitis: *Inclinato capite emisit spiritum:* In horto tamen discessum á discipulis ita acerbè tulit, ac si per vim avelleretur: *Avulsus est ab eis,* & in lethalem incidit agone: *Factus in agonia.* Si igitur tãtum doluit de brevi discessu quid esset de lõga absentia? procul dubio foret mors violenta, & martyrium prorogatum. Quæro tamen, si Christus voluit perferre omnia tormenta propter homines, cur noluit ferre durum tormentum absentiæ.

Martyriũ est absentia.

691 Maximus amoris excessus est perseverare in absentia. Nullus fere amor est, qui rei amatæ præsentia destitutus non expiret: cum enim vivat, nutriaturq̃; ex correspondentia, ut duret, re amata non distante opus est. Igitur amorem vivere in absentia, est summa strenuitas, de qua amor jactari posset. *Adjuro vos filiæ Hierusalem si inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Cant. 2. Nonne foret satiùs viã arripere, & dilectum quærere, ut sic posset laborem itineris inter obsequia referre? Nullum esse poterat maius obsequium, & maius ardentis amoris indiciũ, quám in absentia servare amorem. Cur igitur noluit Christus hunc operari excessum, ut in absentia sustineret pænas amoris?

Amoris mors est absentia.

692. Propterea Christi amor odit absentiam, quia illius industria collocata fuit in eo, quod moreretur, ut nos illo frueremur. Nullus amor excessivé magnus est, nisi amans moriatur: item nullus amor verus est, nisi vivat præsens, ut amante fruatur amatus. Instituit Christus Eucharisticum Sacramẽtum inter umbras mortis, & veritates vitæ, ut sic nec deesset felici-

Absentias odit Christi amor.

Universidad de Deusto Biblioteca

tati nostræ, ut eo frueremur; nec suo honori moriendi. Habuit honorem mortis, & fruitionem vitæ, ita ut mors sua foret, nostra fruitio. *Vita & mors in Eucharistia.* *Vidit Ioannes in Apocalypsi Agnum stantem tanquam occisum.* Hic agnus accipiebat librum de manu sedentis in throno: *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.* Si agnus mortuus est, quomodò obit actiones viventis, quomodó se vividum ostentat stando & gradiendo. Multum distat inter mortem & vitam agni: cum veró repræsentetur Sacramento obvolutus per amorẽ, necesse est quód mors & vita conjungantur, ut nempe excessu mortis satisfaciat amori, & præsentia vitæ satisfaciat amato. Ad quodnam remedium est annactere vitam morti. Quia dum ille moritur, habet excessus honorem, dum ille vivit, habemus nos felicitatem: scilicet illi habet mori pro nobis, nos habemus frui illo. Non potest amor ultra progredi, quia moritur: non cessat ab amando, quia vivit: amoris dedecus foret, non mori: infelicitas nostra foret, non durare: non igitur in totum discedit, ut semper perseveret beneficium. *Beneficij permanentia admirabilis.*

693 Morte sua Christus remedium nobis, Sacramento remediũ adhibuit absentiæ: quia Christo tormentum non erat pro hominibus mori, erat tamẽ plusquám tormentum absentem ab hominibus abesse. *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Si Christus priùs agonem mortis subivit quàm transisset ad Patrem, ut potiretur cælesti gaudio, cur Evangelista faciens mentionem de discessu, mortem præterit silentio? Quia nobis voluit significare Christo fuisse molestius, acerbiusque á suis discedere, quám mortem subire: quia amantem longé plus torquent rigores absentiæ, quàm tormenta mortis. Ut Apostolus suum probaret, & exaggeraret amorem erga Philippenses, illis scribit se promptum paratumq; esse diutius vivere pro illis: *Permanere autem in carne, necessarium propter vos.* Novus modus testandi amorem. Si Paulus diceret separatũ esse mori pro illis, amorem ostenderet: at dicens se paratum esse pro illis vitam prorogare, quemnam exhibet amorẽ? Sic Apostolus locutus est, quia cũ pro comperto haberet idem fore mori, ac statim frui conspectu Christi, quem super omnes res creatas diligebat, eodem gradu mortem, atque Christi præsentiam appetebat. Cum igitur Paulus viveret absens á Christo dilecto, solum poterat exponere suum amorem Philippensibus prorogatione vitę, & non acceleratione mortis. Nam morte finiebatur absentia, qua vivebat mors: absentia enim continet maius malum mortis, qui est discessus & maiorem dolorẽ vitæ, quæ sunt desideria. Mors est malum cum fine: in absentia mors nescit finem. *Absentia tormentum durissimũ.* *Ioan. 13.* *Ad Phil. 1.* *Desideria torquent.*

694 In morte Christi cõcurrerunt omnes excessus amoris infinitè excessivi, nempe excessus, ut moreretur pro hominibus, ipsorũ manibus, & injurijs deturpatus: excessus, ut maneret cum hominibus in Sacramento, ne illis abesset: excessus, ut manens in Sacramento pro remedio hominum, sentiret cũ morte *Amoris excessus in Eucharistia.*

morte illorum absentiam: siquidẽ certum est, triduo, quo Christi corpus sepultum mãsit, Christum abfuisse hominibus, cum eum mors privaret existentia & præsentia: Quód si in Eucharistia adest hominibus, ita præsens est, ut careat usu & exercitio sensuum: nam ibi ita comporaliter præsens est, ut sicut nos illum nec de potentia absoluta videre possumus, ita nec ille de potẽtia ordinaria possit nos videre oculis corporeis. Mansit igitur in Sacremento ad nostrum remedium, & obduxit se Sacramento ad excessum suum. Fuit excessus suus, quia non videre in præsentia, & non videre in absentia, quanvis sit eadem privatio, non est idem dolor. Esse absentem & non videre, est pati absentiam in absentia: at non videre & esse præsentem, est pati absentiam in præsentia. Quod si hæc in verbis contradictio est, quæ violentia erit in voluntate? Sed loquimur, ut dicta sano modo applicentur: scimus enim Christum in statu immortalitatis neque ullum dolorem, neque ullam violentiam pati. Absalon existimavit minorem esse dolorem mori, quám præsentem carere aspectu patris Davidis. Item Philisthei crediderunt durius esse privare Sansonẽ oculis quàm vita: quia sic in præsentia suæ Dalilæ esset illi vita acerbior ipsa morte. Si enim dolor absentiæ est durior morte, habere præsentiam cum incommodis & molestijs absentiæ est geminatus dolor: quia est simul privationem aspectus, & negationem præsentiæ sentire.

695 Voluit manere Christus in Sacramento vivus in nostrum remedium, & ne diceretur unquam mortuus suus amor: solet enim mori amor in absentia, etiam quando vivit amans. Discessit Christus á discipulis in horto, & satis fuit triũ horarum absentia, ut illorum moreretur amor: *Invenit eos dormientes.* Dormierunt sponsę, & somnus lethalis fuit: cum enim plurimum diligerent sponsum, & ejus absentia longa foret, illis lethum inferre debuit. Consuluit semper Deus tãtum honori sui amoris, ut cum Spiritus Sãctus essentialiter sit amor, veniret Verbum æternum, & non Spiritus Sanctus pro redimendis hominibus, ne unquam dici posset (sicut dicitur de Verbo æterno) quòd mortuus fuisset divinus amor. Dixit Christus Petro, quando hic interrogavit de Joanne, se forte velle eum manere, & discipuli interpretati sunt non moriturum: *Discipulus ille non moritur.* Quasi dicerent, nos moriemur, ille non: quia ut Joannes excederet in amore, debuit in amando esse immortalis. *Amor vivus in absentia.* *Matth. 26* *Absentiâ occidit amorem.* *Amor sẽper vivit.* *Ioan. 21.*

696 Mortuus fuit Christus pro nostro remedio: sed in Eucharistico Sacramento mansit, ut nos diligeret: & fuit donum adeo magnũ, & pretiosum, ut nec homines á Christo aliud maius possent obtinere, nec Christus aliud maius hominibus posset impendere. Nam si humilitate fuit amor profundus; liberalitate patuit immensus. Ut largitas foret perfecta, industriùs providit, ut esset perpetua: magnitudo enim beneficij sumitur tum *Eucharistia quale donum.* *Beneficij perpetuitas unde.*

Universidad de Deusto Biblioteca

ab excellentia doni, tum ex durationis perpetuitate. Quodnam maius beneficium Incarnatione? In ea quod Verbũ semel sibi univit, perpetuó unitum manebit: *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit*. Voluit commendare magnitudinem liberalitatis, & æternavit beneficium: ita ut hac ratione maneret divinus amor profundissimé humilis, & infinité liberalis: humilis, dũ se Christus deprimeret tanquam homo: liberalis, dum perpetuaret beneficium tanquam Deus. Quia in immenso largitatis patuit Christi amoris excessus.

CAPUT. IX.

Liberalitati divini amoris correspondit humana ingratitudo odio.

§. PRIMUS.

Quò maius est beneficium, eó lethalius odium.

197 *Liberalitas amoris Christi.* AB æternitate exhibuit liberalem erga homines Christi amor: nam ab æternitate homines Deus dilexit, ut pro illis se daret & moreretur. At pro tantæ largitatis retributione quid accepit ab hominibus Christus, & ejus amor? Injurias, quousque moreretur saturatus opprobrijs inter duos latrones. Tam largus fuit Christus in se impendendo pro salute hominum, ut omnes liberalitatis metas excesserit: nam largitus est humanitatem inter iniquos cruci affixus: humanitatem & divinitatem in Eucharistia sub speciebus panis & vini. Maxima inter homines charitas est vitã ponere pro amicis. *Charitas Christi.* *Maiorem charitatem nemo habet, quàm ut animã suam ponat quis pro amicis suis.* *Ioan. 15.* Christus excessit ponẽdo vitam suam pro amicis & inimicis, semel in cruce, pluries in Sacramento: quód veró existat tantum donandi, & tam parum merendi, videtur excessus liberalitatis. Dare & perdere, nonnullis accidit, sicut Davidi erga Saulem: at dare cum certitudine perdendi, quin á donando cessetur, sicut olim Christus gessit, & adhuc gerit, omnino peculiaris Christi actio est. Hoc Christus erga nos gerit: quod autem nos gerimus correspondentes est solvere ingratitudine nostri odij liberalitatem sui amoris.

698 Capit Christus suam prodere largitatem innumeris miraculis, quæ patravit in hominum remedium: & homines compensarunt miracula odio, largitatem ingratitudine. Obtulerunt Domino Judæi paralyticum in Synagoga Chaphrnau; & ubi primùm aspexere sanum perspicuo miraculo, egressi Pharisæi Synagoga iniere consiliũ, ut patrati miraculi authorem occiderent. *Pharisæi consilium faciebãt adversus eum.* *Matth. 12.* Quid? si illum mirantur in Synagoga ob doctrinam, & miracula: si prodigiosus est in se exhibendo liberalem, cur hoc nomine illum homines conantur extinguere? Quia erãt ingrati, in quibus proinde odium crescit beneficijs: & ideo quò beneficium maius est, eó lethalius odium. *Miracula ex liberalitate.* *Ingratitudo crescit favoribus.*

699 In templo patravit Christus Dominus stupendum miraculum circa dæmonium mutum, & Pharisæi statim de eodem cæperũt Dominum calumniari: *In nomine Beelzebuth Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* *Luc. 11.* Si dæmonium cedit potestati, cur Pharisæi eadem potestate deveniunt ad calumniã? Quia invidia simul, & odio flagrant, & odium invidorum superat odium dæmoniorum: siquidem quando odium dæmoniorum extinguitur, odium Pharisęorum accenditur: *In principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Probè noverant Pharisæi miracula patrari esse opus soli immẽsæ Dei potentiæ reservatum, utpote altioris ordinis, & potestatis naturam excedentis, quæ proinde in dæmonium cadere nequibat: cum tamen ingrati essent, & beneficiũ magnum, potiùs voluerunt fateri dæmonium omnipotentem, quám Christum miracula patrantem: nõ quód agnoscerẽt in dæmonio omnipotentiam, qua carebat, sed ut negarent Christo obligationem, quam debebant. Proh quám cęcũ est ingratorum odium! Eó devenit insaniæ, ut fateatur obligationes quas non habet, ut neget quas habet. *Odium cæcum ex ingratitudine.* At quid sperandum est de cæcitate odij, quando hoc ab ingratitudine progignitur? Cæca est ingratitudo, cæcum est odium: quia mater exoculata non potuit parere, nisi exoculatum filium. *Pharisæi peiores dæmonijs.*

§. SECUNDUS.

In tribunali ingratitudinis, excessus beneficiorum sunt scandala, & miracula sunt crimina.

700 *Odium ingratorum. Lethale.* DEfixi admiratione Pharisæi propter miraculũ, quod Christus edidit in cæco nativitatis, illud vocarunt ad strictũ, *Ioan. 9.* satisque minutum examen, & veritate manifestè deprehensa, conceperunt adeo lethale odium in Christum, ut dicerent cæco gratias habendas esse soli Deo, & non tali homini, quem noverant peccatorem: *Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.* Perversa contradictio ex odio Tartareo! Si approbant miraculum tanquam Dei donũ, quomodó judicant peccatorem eum qui patrat miraculũ? Ex omnipotentia, quæ peculiariter Dei est, miracula solũ fieri possunt. Peccatorem Dominum appellarũt Pharisæi, utpote invidi & hostes: nam idẽ miraculum quod cæcum illuminavit, obcæcavit Judæos invidia. Postquam plurima edidit Christus miracula, conclusit: *Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* *Beneficia & miracula sunt scandala apud ingratos.* Sola peccata afferre possunt scandala: ecquid miracula sũt peccata? beneficia sunt delicta? In se absque ullo crimine miracula sunt & beneficia: in odio ingratorum & invidorum sunt delicta scandalosa: quia in tribunali invidorum virtutes damnantur ut scelera, beneficiorum excessus, ut scandala. *Luc. 7.*

701 Quærit Nicodemus Christuũ, cui ait, miraculis, quæ patrabat manifestari filium Dei, cum ea ad solius Dei potentiam spectarent. *Scimus quia à Deo venisti Magister: nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* *Ioan. 2.* *Odium excæcat.* Nicodemus erat Pharisæus & ex Christi miraculis, ejus divinitatem cognovit: cur igitur alij Pharisæi ex iisdem miraculis Christũ esse peccatorem intulerũt? *Nos scimus, quia hic homo peccator est.* *Passio excæcat.* Quia Nicodemus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus videbat Christi miracula puris oculis, reliqui obliquis, & odio infectis. Qui odio est obcæcatus, nec potest res aspicere ut sunt, nec judicare, ut merentur. Solus animus tranquillus, omnique pravo affectu vacuus recté judicat: nam si datur immoderata passio in animo, est in ratione cæcitas. Res in tribunali nostræ mentis proponũtur indutæ affectibus nostræ volũtatis, & hæc si præcipiti odio, invidia, alijsque fertur passionibus, instar Pharisæorum decernit Christum peccatorem: *Nos scimus quia hic homo peccator est*: & statuit Simonem Magum, justum: *Hic est virtus quæ vocatur magna*. Quid? peccatorem Christum miraculis conspicuũ manifestis, & Simonem Magũ justum, fraudibus deprehensum evidentibus? Erravit judicium passionem sequens: & certé quoties voluntas judicat, á vero deflectunt resolutiones.

Iudicium errat quãdo judicat voluntas.
Act. 8.

702 Revocat in vitam Christus Lazarum quatriduo mortuum mirabilibus circunstantijs, nam miraculum edidit in conspectu Judæorum qui venerant in Bethaniã, ut Lazari sorores consolarentur: gratias Deo parenti egit, quando jussit lapidem sepulchri evolvi, & Lazarum surgere, prout erat sindone involutus, & ligaminibus obstrictus. Et cum Judæi ex tali miraculo cognito debuerint Christum accipere, & colere ut redemptorẽ mundi, consilium inierunt, in quo deliberarunt oportere Christũ vita privari, eo quòd Lazaro vitam dederit evidenti illo miraculo. *Moriatur homo*. Animadverto consiliariorum contrarietatem in hac deliberatione. In consilio inito super cæco illuminato dixerant Christũ esse peccatorem, cur modó in cõsilio Caiphæ vera edentem miracula judicant. *Multa signa facit*. Quid? jam miracula cẽsentur peccata, & quæ hactenus erant peccata, vertuntur in miracula? Implicabantur termini, peccabant resolutiones: quia ubi dominãtur passiones, præsidente invidia, & consulente odio, deviat à vero omnis deliberatio, implicitis, atque in semetipsos pugnantibus terminorum labyrinthis.

Lazari resurrectio mirabilis.
Ioan. 11.
Ioan. 9.
Ioan. 11.

§. TERTIUS.

Odium ingratitudinis Iudaicæ fuit æquè crudele atque insanum.

703 Consilium passione obcæcatum adeo insanum est, ut Judæi assignaverint pro causa interficiendi Christũ, quód multa ederet miracula: *Multa signa facit*. Culpant miracula, imò inter culpas miracula referũt. Nonne patrare signa illa denotabat in Christo virtutem insolitam, imo divinã. Ita; sed consiliarij illi malè animati erant, & odio manifesto contra Christum. *Adversus Iesum*. Et odiũ reputat culpam virtutẽ illius, quẽ insectatur, sicut amor reputat virtutem culpam illius, quem diligit. Pallium dimisit Joseph in manus dominæ suæ, quæ sic contempta amorem vertit in odium, ita ut servaret manibus pallium ad probandam fidelitatem, quam servaverat viro suo Putifar, & audaciam, quã Joseph in illum commiserat: *Argumentum*

Miraculæ censentur crimina à Iudæis.
Ioan. 11.

gumentum fidei retentum pallium ostẽdit marito. Nonne hoc pallium, pallium est sanctitatis Joseph? nonne & pallium turpitudinis Ægyptiacæ? illud dimittere fuit excessus sanctitatis Joseph: illud capere fuit extremum turpitudinis Ægyptiacæ? Cur igitur unum idemque pallium ostendit in fæmina fidelitatẽ, in Joseph proditionem? In illa virtutem, in Joseph flagitium? Quia illa concepit odium in Joseph, & certa est de amore Putifar erga se ipsam: odium conceptum in Joseph compellit reputare esse culpã in Joseph virtutem heroicam: amor quem erga se agnoscit in Putifar, sibi promittit illum virtutem reputaturum, quod in se manifesta culpa est. Tam diris & infestis oculis videt odium, ut bonum reputet malum: tam blandis & benignis videt amor, ut malum reputet bonũ. Quod igitur Pharisæi ex odio res Christi malignis oculis aspiciebãt: *Adversus Iesum*: illi vertunt culpæ patrare miracula, & volunt in pœnam spoliare vita. Terribiles ministri reipublicæ Hebrææ! Minùs nocerent Christo, si fatentes innocentem, vita privarent; tunc enim corpus sustineret ictus pœnæ, sed non honor ictus culpæ, quam Domino infensissimi hostes per calumniam imposuerant.

Gen. 39. Ioseph. Castus.
Odij & amoris oculi quales?

704 Causa, quam obtendebãt, ut Christum interficerent, fuit edere miracula: finis, quem suo cõsilio significabant intendere, fuit intercipere adventum Romanorũ, conservare suam religionem, & æternare monarchiam. Quàm diabolica consultatio! Volunt extinguere Christum, totius religionis ac boni fontem, zelo religionis ac boni publici? nomine boni volũt patrare tantum malum? Spectantes bonum commune, vulnus infligũt bono privato? Nullum reipublicæ maius esse potest discrimen, quám quód ejus ministri ita patrent sua flagitia, & exaturent sua odia, ut conentur suas has pessimas actiones apparere virtutes.

Consiliorũ perversitas qualis.

705 Unum inter signa certiora excidij & ruinæ cujusdam regni est dari pessima cõsilia, & pessimos consiliarios, prædictis similes. Prædicit Christus discipulis excidium Jerosolymæ, & inter signa appropinquantis desolationis prænũcia quæ assignat, unum est, venturum tempus, quo multorum odium cõtra ipsos armabitur, & compellet ad tribunalia justitiæ. *Injicient nobis manus trahentes ad Reges & præsides*. At, quæ connexio inter Apostolos vexatos, tractosque de tribunali in tribunal, & ruinam Jerosolymæ? Naturalis & necessaria, qualis inter causam & effectum. Insectari ministros Christi, exaturari odium, vel pravam cupiditatẽ nomine justitiæ administrandæ, est causa omninó efficax, ut regnum funditus evertatur, proindeque signum certius illius ruinæ. Nõ æque civitates & provincias vastant bella, atque pessima consilia, & pessimi consultores, ac ministri. Quãdo acceperitis (inquit Dominus) hostes ingruere, assidereque & oppugnare Jerosolymam, non ideo putetis eversam penitùs esse: *Cum audieritis prælia, non dum statim finis*. Quando videritis vexatos innocẽ

Consilia pessima sunt excidium reipublicæ.
Injustitia est ruina regnorum Luc. 21.
Consilia mala destruunt.
Luc. 21.

Universidad de Deusto Biblioteca

tes, tractosque per tribunalia, tunc adesse ruinam & excidium pro cõperto habete. Proh quales ministri, qui á justitia opem implorant, ut eandem labefactent!

706 Animadverto duplicem ignorantiam Judæorum in proponendo id de quo consultandum erat: alterã rogare de præsenti actione, & non de futura: alteram inquirere rem, quam actualiter faciebant: *Quid facimus*. Quod attinet ad priorem, manifesta ignorãtia fuit, siquidem inquirendum erat non de presenti, sed de futuro: *Quid faciemus*. Consultationes fiunt, ut deliberetur quod faciendum est, & non ut consideretur deliberatũ: quod enim actu fit, jam deliberatũ & statutum supponitur. Consiliarij, ac ministri vocati ad consultationem, ut sana dent consilia, venire debent quadam indifferentia parati ut eligant ponderatis utrinque rationibus, quod recta mens dictaverit. Venire ad concilium, & tribunal ingredi capta jam deliberatione, non est venire ad consultandum de eo quod eligi debet, sed ad decernendum quod jam deliberatum est: & hujusmodi cõsultationes ut plurimùm evadunt deviantes á vero. Ratio in promptu est, nam consultare de re eligenda & facienda, est consulere intellectum, ac rationem: consultare de re jam decreta & deliberata est consulere voluntatem determinatam, proindeque consulere passionem: manet igitur perspicuũ hujusmodi consultationem à recto & vero aberrare.

Consultatio fieri debet circa futurum.

Passio nil rectum operatur.

707 Quám longé distant prædicta tribunalia á divino tribunali, ubi sola præsidet ratio, & solum quod ratio decernit, executioni mandatur. *Omne judicium dedit Filio*. Cur Pater æternus potestatem judicandi mundum á se dimittit? Item, demittens cur potius personæ Filij, quã personæ Spiritus Sãcti committit? Sanum voluit atque utile nobis præstare documentũ. Personæ Patris adscribitur potestas, personæ Filij sapientia, personæ Spiritus S. amor. Unde ait Deus, officium examinandi, & judicandi causas hominum demandandum est personæ intelligenti, & sapienti, quæ solum mente recta, & sana ratione ducatur: tale judicium, neque potestas, neque amor ingrediatur. Si ad consulendum in judicio vocetur amor & potestas, omissa ratione, certum est quod amor provocabit ad multa rationi dissona, & potestas suadebit non pauciora insolenter patranda.

Ratio & mens sola in judicando.

Ioan. 3.

708 Priori ignorantia minor non fuit posterior. Interrogant enim consiliarij, ut sibi exponatur res, quam ipsi actu gerunt: *Quid facimus*? Notabilis cæcitas! Fatentur se facere, & interrogant, quasi volẽtes edoceri de re, quã faciunt? *Quid*? Hactenùs notabam in his cõsultoribus insipientiam loquendi, quia cum debuerint inire consilia interrogando *Quid faciemus*? incipiunt, rogando, *quid facimus*? Modò deprehendo insipiẽtiam ipsius operis. Ipsi fatentur, siquidem interrogant, *quid facimus*? Proh quales consiliarij, qui neque intelligũt quod dicunt, neque quod faciũt!

Ignorantia consultorũ Caritesa.

Ra-

Rationem tam pravæ & nocuæ insipientiæ subdit Evangelista, scilicet quod hujusmodi consultores flagrabant invidia erga Christum tot signa patrantem, & universum mundum ad se trahentem: *Multa signa facit: mũdus totus post ipsum abit*. Inierunt consilium, ut nocerent quantum possent. Tales igitur cõsiliarij flagrantes invidia, & præcipites odio, ita insaniunt, ut ignorent quidquid dicunt, & quidquid faciunt. Ex somnijs quæ Joseph suis fratribus narravit, fratres in illum tantum odium conceperunt, ut concilio inter se habito, decreverint vita spoliare: *Mutuò loquebantur: venite, occidamus eum*. Moriatur, & tunc vanitas somniorum patebit. *Tunc apparebit quod ei proderunt somnia sua*. Conciliare non possum horum hominum dicta cũ ipsorum intentione & conatibus. Nam sic arguo: vel illi somnia, quæ retulit Joseph, reputant somnia, vel reputant mysteria: si somnia, cur illis fidem habent, & tanti pendunt, ut pro illis frustrandis velint interficere Josephum: si mysteria, quomodó sibi persuadent Josephũ vita privatum cariturum esse prospero eventu, quem somnia prænũciant? Nonne Deus poterit ad vitam revocare Josephum, ne somniorũ veritas infringatur? Tabescunt invidia, & ideo cæci insaniũt propria dicta, & propria facta ignorantes. Si somnia Josephi reputant somnia, ignorant facta inferẽtes illi necem: si reputant mysteria ignorant dicta, dicentes fore, ut sõnia vana evaderent. Si igitur invidia cæca & insana est, non mirum quód consiliarij Pharisæi sic delirent, cum ex invidia molestè ferant Christum tot miracula edentem: *Multa signa facit*.

Invidi consiliarij quales.

Ioan. 11.

Somnia Ioseph. odiosa. Gen. 37.

Invidia cæca & insana.

709 Cæterùm ut pateat manifestiùs quám illi dicendo & operando desipiant, expendamus seorsim, qualiter illi discurrãt, ac decernant. Discursus est, quód si permittant Christum sic operari, & miracula edere, fore ut Hebræus populus, & universa reipublicæ administratio funditùs intereat: *Venient Romani*. Deliberatio est, occidi Christum, & extingui talem virum, ne pereat regimen, & status politicus in miseram labatur ruinam. Quàm pessimus discursus! quàm insana deliberatio? Quæ tã hebes mens concipiet, & á quo tã fatuo ore proferetur, ruinam minitari rempublicam in qua servetur homo ea præditus authoritate, ut quidquid dixerit, fide definitum evadat: *Omnes credent in eum*: ea validus potentia, ut pro libito possit quæcunque edere miracula: *Multa signa facit*. Sic in dicendo patuit inscitia.

Discursus Pharisæorum qualis?

Ignorantia Iudæorum.

710 Quænam deliberatio? Privetur vita Christus, extinguatur talis homo, ne regimen nostrum pereat, ne politicus noster corruat status. Proh insana, & à vero aberrans deliberatio! Nonne hic manifestus in operando error? A Samuele Hebræi postularunt Regem, ut ipsorum respublica servaretur incolumis: *Constitue nobis Regem*. Et in hac consultatione se perituros dicunt, si Christum habeant Regem: *Et nõ tota gens pereat*. Fatentur se per hominem Regem ser-

Stultitia Hebræorũ.

Respublica sub Rege manet. 1. Reg. 8.

Ioan. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

servandos, & decernunt se sub Rege, qui Deus & homo est, perdendos. Barbara resolutio gentis ingratæ, & invidæ! Deliberatio stulta, ex qua pollulavit Hebræis interitus. *Sedebunt filij Israel sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari.* Pessimi consiliarij sunt ingratitudo & invidia.

Os. 3.

711 Quæro: nonne consultores, seu magistratus isti conveniunt, ut sententiam ferant in causa Christi? Ita. Cur igitur solum respiciunt Christi personam, *Hic homo*, & non Christi causam? Cur ad judicandum, oculos non in causam, sed in personam conjiciunt? En manifestus error, in quem hodie frequenter incidunt consultores & judices. Ministri non de persona, sed de causa judicium proferre debent: non scrutari quisnam scelus commisserit, sed quodnam scelus commissum fuerit? Injungit Deus Moysi ut eligat viros ad regimen populi, eique assignat dotes, quibus ad regendum præditi esse debent, nempe ut sint sapientes, timentes Deum, veritatis amantes, & ante omnia ut insectentur vitia: *Provide de omni plebe viros sapientes, timentes Dominum, in quibus sit veritas & qui oderint avaritiam.* Cur non avaros, sed avaritiã insectari debent? Quia insectando avaros persequũtur personam: insectando avaritiam, persequuntur vitium: & Deus vult quód sui ministri culpam, & non personam judicent: at ministri invidi, quales Judæi, sicut nesciunt quod dicunt, ita ignorant quod operantur.

Causa respicienda est non persona à magistratibus.

Exod. 18.

§. QUARTUS.

Ubi ardet odium, & viget dependentia, sanum consilium dari nequit.

712 Vidimus hactenus Judæos ardentes odio contra Christum in concilio Caiphæ: videbimus modó qualiter odio depẽdentia adjecta fuerit. Disserebant inter se pro capiẽdo cõsilio Pharisæi: si huic homini non intulerimus necem, gravissimũ nobis inferemus nocumentum: quia Romani nos ab officijs & dignitatibus nostris dimovebunt, erimusque omnibus despicatui. Illũ igitur vita privemus, ut nos incolumes atque illæsi servemur in nostro regimine. En quædam omnium pestis maxima in regnis! Ministri qui juxta suam dependentiã res administrant: ministri qui oculos in privatũ commodũ solum conjiciunt, idq̃; publicis rebus anteponũt, necesse est ita gubernent, ut è suo regimine mille iniquitates & calamitates eveniãt. Duos præsides constituit. Deus ad gubernationẽ mundi sublunaris, nempe Solem *ut præesse diei.* Et Lunam, *ut præesset nocti.* Si rectè animadvertimus, tempus quo plura patrantur scelera, nocturnũ est, non diurnũ: quãvis enim per diem multa interdũ committãtur flagitia, id solet accidere non tam vitio temporis, quám nequitia hominum. Tempus nocturnũ sceleribus opportunũ est, ipsaq̃; tenebris & silentio involvens frequenter impunita occultat. Unde hæc disparitas? Paucis exponã. Solaris splendor, qui Solis regimen est, á nullo alio, nisi à Deo pendet: solus Deus est qui lucem omnem soli com-

Dependentia qualis pessimi consilium.

Gen. 1.

communicat: lunaris splendor, qui Lunæ regimen est, pendet à Sole: nã Sol cõmunicat splendorem Lunæ: maiora igitur patrantur scelera in regimine magis dependẽti. Magistratus, vel quicunq̃; regius minister instar solis á solo Deo pendere debet: si ad splendendum, & splendores conservandũ pendeat à creatura instar Lunæ á Sole pẽdentis, & ab illo splendorẽ habentis, pro comperto habeo illius regimen multis opportunum, & obnoxium fore delictis.

Magistratus esse debet independens.

713 Decreverunt Judæi Christũ vita privare, eò quód ille ad vitam revocasset Lazarum: *Moriatur homo.* Certé deliberatio nequior excogitari potest, quã punire occisione illũ qui impendit resurrectionẽ: est enim maiori malo compensare maius bonũ. Qua in lege naturali, vel positiva invenerũt Judæi capitale suppliciũ infligendũ illi qui vitam daret. Lex rationi consona præcipit, ut occidatur qui occidit: æquũ enim est, ut justé sustineat idem malũ, quod injustè intulit. At decernere pœnam mortis illi qui plurimis vitã dedit, in solo tribunali Caiphæ reperiri potuit. Nam conciliũ in quo furor consiliarius est, & livor præses, homicidiũ reputatur justitia, resurrectio delictum: *Ab ipso ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.*

Tribunalis Judæorum iniquitas. Ioan. 11.

Homicidiũ reputatur à Judæis justitia.

714 Miracula quæ in populo suo Christus edidit pro remedio hominũ, lõgè excedũt reliqua omnia quæ prophetæ ac sancti ediderunt, tũ numero, tũ qualitate, tum authoritate. Numero, quia ipsam arimethicam vicerunt: qualitate: quia fuerunt supra omnẽ suporẽ: authoritate, quia reliquorũ sanctorũ miracula non edebantur propria virtute & authoritate, sed invocatione Dei totam vim impendentis, ut illorum omnium Deus ipse author foret: at Christus edebat miracula propria virtute & authoritate, quæ est Parentis æterni, cum quo eandem naturam & potestatẽ vendicat. Tã efficax in operando erat Christus, ut solo suæ volũtatis nutu & imperio ablegaret dæmones, placaret tẽpestates, suscitaret mortuos, & reliqua ederet prodigia. Cur igitur statuũt Judæi propter miracula inferre mortem illi, qui per miracula illis conferebat vitam? Quia cum forent á Christo maioribus beneficijs cumulati, erant maiori ingratitudine Christo infensi: ingratus enim maiori beneficio maiori odio correspondet.

Miracula Christi efficacia.

Ingratitudo Iudæorum qualis?

§. QUINTUS.

Fuit amor Christi immensè largus vita & morte: ex adverso Iudæorum odiũ eadem vita & morte æmulum talis amoris largitati.

715 Progressus fuit Christi amor eo largitatis excessu, ut in omnibus vitæ mortisq̃; actionibus se largum erga homines exhibuerit: in vita, miraculis: in morte, se ipso. Morti propinquus, se nobis [ut ait Apostolus] in Eucharistia impẽdit: *In qua nocte tradebatur.* Ex hac tanta largitate quid in gratificationẽ accepit ab homine? Odiũ & ingratitudinẽ. Nã immediatè post talem liberalitatis excessum venditus fuit. Ante mortẽ se dedit in Eucharistia. Quid in

510

Largitas amoris Christi excessiva.

Universidad de Deusto Biblioteca

morte? Cruci affixus vitam simul & honorem largiter effudit in sacrificium pro hominibus. Hanc tantam liberalitatem odium hominum compensavit opprobrijs. Cur igitur Christus in homines tam largus, & homines in Christum tam ingrati? Quia Christus amans erat, & conditio amantis est totum profundi in rem amatam: homines ita accipiebant beneficia, ut retinerent odium: & pessima conditio odij invidorum est nullis beneficijs extingui.

Odium inextinguibile, invidia.

716 Adhuc tamen animadverto liberalitatem illam, & odium: liberalitatem, quia si Christus se poterat totum dare hominibus, ut eos redimeret, quin oppeteret, inter duos latrones opprobrijs oneratus, cur elegit probrosam mortem? Odium, quia si Judæi per summam ignominiam Christum inter duos sceleratos cruci affixerant, & per summum dolorem vulneribus torserant, videbatur odium satis jam exaturatum, ne ultra conviciando & blasphemando progrederentur. Mortuus fuit Christus opprobrijs & ignominijs affectus inter latrones: quia si aliter eos redimeret, nõ integrum suum illis amorem impenderet. Vitam certè pro illis daret, sed non sacrificaret honorem: aut é contra, offerret honorem, sed vitam sibi reservaret: & amor Christi voluit omnia largiri, ut probaret largitatis excessum in redimendo. Cum agnosceret Jesus adventasse horam sui amoris, omnes ejus peregit excessus usque ad extremum, inquit Evangelista: *In finem dilexit.* At in quo significavit Dominus se tunc peregisse omnes excessus? in largiendo omnia hominibus ex amore. In Eucharistia & in cruce quidquid poterat, hominibus largitus est: cum veró largiretur omnia, *In finem dilexit.* Tũc enim amor excedit, quando donum universale est.

Liberalitas Christi.

Amoris excessus in largiendo.

Ioan. 13.

717 Hic fuit amor Christi erga homines: hoc fuit odium hominum adversus Christum: Christus dilexit ut liberalis, homines oderunt ut ingrati. Cum verò essent simul ingrati & invidi, sævitiam non saturarunt affigentes cruci inter duos latrones: adhuc sic affixũ tanquam sceleratum convicijs & blasphemijs insectabantur: *Vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas.* Ex maiori excessu eruebant blasphemiam: quia invidorũ lingua semper blasphema fuit. Nec etiam post mortem quievit Judaicus furor: adhuc in mortuũ Pharisæi sæviere: *Domine recordati sumus* (dicebant Pilato) *quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.* Proh stulta cæcitas! Culpãt in vita tanquam edentem miracula: *multa signa facit*: & post mortem vocant fraudulentum, *Seductor ille.* Quid? si decipiebat in vita, cur post mortem timetur? Si vera edebat miracula: cur non resurget, si prædixit? Tanquam in edendis prodigijs mirabilem formidarunt, & ex timore occiderunt. Cum veró forent ingrati simul & invidi, odium ex ingratitudine profectũ, negavit debitum, quãdo illud maius contraxit in morte: *Pater ignosce illis.* Et odium quod ab invidia eruperat, voluit occultare in morte,

Odium in Christum ex ingratitudine.

Matt. 27.

te, quod invidit in vita: *Multa signa facit: si dimittimus eum, omnes credent in eum.*

Matt. 27.

718 At si odium Judæorum ardenter expetebat probrosam Christi mortem inter latrones, cur invitant Christum, ut crucem deferat, fide data, ut post descensum credatur ab omnibus redemptor. *Descendat de cruce, & credimus ei.* Quia cum esset odium invidorum, voluit Dominum carere gloria redimendi mundum, & contrahere dedecus non perficiendi opus quod aggressus fuerat: nam odium magis intestinum non est quod plus occidit, sed quod plus infamat: id enim molitur ut vita sit ipsa mors: siquidem nihil acerbius & lethalius est, quám vivere cum dedecore. Fuit amor Christi magis ardens, quia fuit magis liberalis: & odium Judæorum plus crudele, quia se exhibuit erga Christum magis ingratum.

Odium magis intestinum quod plus infamat.

Matth. 27

719 Exhibuit Deus summam benignitatem erga populum suũ, beneficijs, quibus illum cumulavit: Christus infinitum amorem excessibus, quibus eundem prosecutus est. At populus ingratus Deo correspondit, ac solvit beneficia querimonijs, murmurationibus, & rebellionibus, adeo, ut ab ipso Deo frequenter defecerit ad idola colenda in deserto, & in terra promissionis. Christo etiam correspondit opprobrijs, blasphemijs, injurijs & tormentis, donec in Calvario cruci affigeret tanquam sceleratum inter duos sceleratos. At qui amorem lædit, eique infert injuriam, contra semet ipsum supplicium armat. Nullus enim judex magis severus est, quám amor offensus, quando judicem agit. Profectioni ad Patrem, seu morti proximus dixit Christus suis discipulis Spiritum S. descensurum in terram, ut de peccatis mundum argueret, & damnaret. *Cum venerit ille Paraclytus, arguet mundum de peccato.* Quid? Judex Spiritus S. cui in divinis tribuitur amor? Procul dubio benignissimè judicabit. Cur non judex Pater, cui adscribitur potestas? Cur non judex Filius, cui adscribitur Sapientia: & cui Pater suum delegavit judicandi munus? *Pater non judicat quenquam; sed omne judicium dedit Filio.* Voluit Deus mundum ingratum severè punire, & nullus severior judex esse potest, quám offensus amor. Descendat ad judicandum divinus amor: quia cum ille fuerit præcipuè offensus, decesse non poterit supplicio graviter infligendo. Suum corpus Christus in Sacramento ministravit Judæ, & confestim diabolus cepit illius possessionem: *Intravit in eum Satanas.* Dominus idem talem abominatus proditionem, á se abjecit: *Quod facis, fac citius.* Et ut innotesceret culpa, minatus fuit pœnam: *Væ homini illi.* Duplici marsupio, seu loculo utebatur Judas, & surripiebat de collegio Apostolico quantum poterat: *Fur erat, & loculos habens.* Nescimus quód Christus Judam punierit, vel saltem illi minas intenderit propter hujusmodi latrocinia. Si Dominus non minatur Judæ, quando ille depeculatur Apostolos, cur grave intentat sup-

Correspondentia populi erga Deum qualis.

Amor læsus, si judex est, graviter punit.

Ioan. 16.

Ioan. 5. *Supplicũ grave ab amore offenso instigitur.*

Luc. 22.

Ioan. 13.

Ioan. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

supplicium venditionem sui Magistri peracturo? Solum minatus est Christus Judæ post Eucharistiæ sumptionem: quia quando compilat Apostolos, offendit justitiam, quando vendit Magistrum suum, offendit amorem: siquidem sacrilega peragitur venditio, quo tempore pijssimus Dominus ardentissimum sui pectoris amorem prodiderat: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Certè rigores solicitat, gravemq̃; sibi comparat severitatem, qui lædit, ac in se provocat amorem. Nec semper amor dissimulat, & injuriarum patiens manifestat excessum: quandoque ex offensione capit motivum, ut in acerbissimam punitionem severus erumpat: Offensiones autem, quas Deus magis ægrè fert & punit, sunt quæ á nostra crudeli ingratitudine progignuntur.

Amor Jesus punit. Ioan. 13.

720 Optimum rei hujus documentum habemus in Hebræo populo, qui cum esset Deo charus, & fautus nimium, ut Deus ipse significavit per suum prophetam: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.* Ex ingratitudine mansit á Deo separatus, ipsique abominabilis Deo: *Vos non populus meus.* Adjungit, *Et ego non ero vester.* Versus est amor in abominationem, quia nimis offensus; cum enim ingratitudo illum læserit injurijs, gravissimo supplicio affecit populum. Quare si ex ingratitudine perdiderunt Angeli gloriam, Adamus gratiam, Saul sceptrum, Absalon vitam, Judas Apostolatum, & Hebræus populus hæreditatem; nos ad gratitudinem provocent exempla sacræ paginæ. Nam si huic tam Urbano debito ac officio defuerint homines, consequentur pro supplicio infamiam nominis, quam Deus per Isaiam minatur ingratis; sempiternum in Erebo sustinebunt tormẽtum, & in terra perenne dedecus. *Vocabitur in æternum semen pessimorum.*

Hebræorũ supplicium Unde? Isai. 65.

Os. 1.

FINIS.

INDEX RERVM NOTABILIUM.

Absalon.

Absalonis crudelitas. num. 331.
Absalonis scelera. n. 339.
Absalonis ingratitudo. n. 349.
Absalonis insolentis supplicium. 381.
Absalonis ingratitudo insolens. 376.
Absalonis mors. n. 382. & 386.

Absentia.

Absentia principis nocet. n. 67.
Absentiæ mala plus timentur. n. 141.
Absens colitur, præsens contemnitur. n. 178.
In absentia desiderium. n. 178.
Absentia minuit amorem. n. 688.
Absentiæ amor impatiens n. 689.
Absentia est mors amantis. n. 690.
Absentia est martyrium. n. 690.
Absentia est amoris mors. n. 691.
Absentias odit Christi amor. 692.
Absentia tormentum durissimum. n. 693.
In Absentia amor vivus. n. 695.
Absentia occidit amantem. n. 695.

Accusator.

Accusator parvus. n. 92.
Accusator malitiosus detestandus. n. 127.
Accusatio perdit Regnum. n. 127.
Accusatio vitium abjectissimum. 127.

Acab.

Acab ingratitudo. n. 453. & n. 463.

Actio.

Actionibus honestissimis non parcit detractio. n. 134.
Actio est propria filij Dei mortem quærere. n. 620.

Adamus.

Adamus inobediens. n. 20.
Adamus infidelis, quia ingratus. n. 21.
Adamus ambitiosos. n. 22.

Admiratio.

Admiratione digna patientia Christi. n. 607.
Admirationi fuit Petro Christi humilitas. n. 651.

Adoratio.

Adorare Deum principium est. n. 555.
Adoratio epularum insana. 682.

Adulatio.

Adulatio opponitur veritati. n. 237.
Adulatores si deessent, princeps non esset malus. n. 459.
Adulatores abominabiles. n. 460.
Adulationis mala. n. 461.
Adulator est pejor tiranno. n. 486.
Adulatio quantum malum. 486.
Adulatio haberi debet pro gravissima contumelia. n. 487.
Adulatio audax placet tiranno. n. 493.

Adversitas.

Adversitas probat, & facit splendere. 280.

Advocatus.

Advocati in aula, quanti fiant. n. 340.
Advocato Carens, miser. n. 341.

Affectus.

Affectus, & vis amoris Christi. 656.

Afflictio.

Ex afflictione cognitio sui ipsius. n. 278.

Alienatio.

Alienatio amoris ex venditione. num. 608.

Ambitio.

Ambitio habet centrum in profundo terræ. n. 155.
Ambitiosus non timet Deum n. 611.
Ambitionis mala. n. 353.
Ambitio destruit innocentiam. n. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ambitiosus facile decipitur. n. 22.
Ambitionis crudelitas. n. 511.
Ambitio, & ira duo hostes. Principis. n. 298.
Ambitio sæva est. n. 446.
Ambitio, & cupiditas ipsa punit. num. 524.
Ex Ambitione proditio num. 354.
Ambitio, & cupiditas ipsa punit. n. 524.
Ambitio, & ingratitudo violat omnes leges. n. 332.

Amicus.

Amicus fictus. n. 166.
Amicus fictus pejor est quam inimicus manifestus. n. 464.

Amor.

Amoris decus consistit in patientia, Remedii valor in Celeritate. n. 48.
Amor festinat ad ferendam opem. 48.
Amor dissimulat injurias. n. 54.
Amor subditorum in principe. n. 86.
Amor inferno comporatus. n. 89.
Amor Divinus cur abscondatur. num. 140.
Amor pluris sit â Deo, quam potentia. n. 165.
Amor offensus exercet rigores. n. 166.
Amor Dei in vita, & post mortem. n. 180.
Amor Dei erga Moysen. n. 180.
Amor supra caput Dei. n. 201.
Amor suditorum in principe. n. 319.
Amor reveretur. n. 328.
Amor aboletur per ingratitudinem. n. 324.
Amor, & favor principis brevis, ac mutabilis. n. 370. & 371. & 372. & 373.
Amor in vitam Christi potens. num. 466.
Amor, & odium hostes concilij. num. 483.
Amor Christi erga homines quatuor habuit attributa. n. 556.
Amor Christi sapiens. num. 557. & 558.
Amor Divinus intelligens. n. 560.
Amoris perpetuitas ex intellectu. n. 562.
Amorem æternat sapientia. n 562.
Amoris Divini, & humani differentia. n. 566.
Amor rationalis esse debet. n. 567.
Amor circa ingratos excessivus. num. 568.
Amor Dei erga homines. n. 569.
Amor Christi fraternus. n. 570.
Amor Dei liberalis. n. 571.
Amor offensus. n. 572.
Amoris excessus in Christo dat vitam. n. 573.
Amor Christi, quo tendebat. n. 574.
Amor Jacob erga Rachelem temporalis. n. 575.
Amoris ignorantia in eo, qui amare nescit. n. 580.
Ex Amoris majori excessu eruit ingratitudo motiva, ut sit beneficiorum immemor. n. 581.
Amoris Divini excessus est minui. n. 582.
Amandi modus optimus. n. 585.
Amor patiens ligitimus est. n. 593.
Ob Amorem Deus puer. n. 595.
Amor Christi ex sapientia. n. 598.
Amoris alienatio ex venditione. num. 608.
Amor Christi erga Judã excessus fuit patientiæ. n. 609.
Amor circa hostem commendatur á Christo. n. 610.
Amoris excessum indicat patientia Christi erga Judam. n. 610.
Amor excedit quando læsus. n. 670.
Amor liberalis. n. 671.
Ex Amore donatio. 672.
Ex Amore beneficia. 671.
Ex Amore lachrimæ. 672.
Amor dat sine termino. n. 673.
Amantis Largitas sine limite. n. 673.
Amoris Divini dona. 675.
Amor Christi liberalis erga ingratos. n. 676.
Ad Amorem Dei ingratitudo. n. 676.
Amoris liberalitas. n 677.
Amoris continua operatio. n. 678.
Amorem manifestat largitas. n. 678.
Amor solus probatur, qui patet aspectui. 678.
Amoris dona pluris fiunt. 682.
Amorem minuit absentia. n. 688.
Amor absentiæ, amor inpatiens. num. 689.
Amantis mors est absentia. n. 690.
Amoris mors est absentia. n. 691.
Amor Christi odit absentias. n. 692.
Amoris excessus in Eucharistia. num. 694.
Amor vivus in absentia. n. 695.
Amantem occidit absentia. n. 695.
Amor semper vivit. n. 695.
Amoris Christi liberalitas. 697.
Amoris, & odij oculi, quales. num. 703.
Amoris Christi largitas excessiva. num. 715.
Amoris excessus in largiendo. n. 716.
Amor læsus si Judex est graviter punit. num. 719.
Ab Amore offenso supplicium grave infligitur. n. 719.
Amor læsus punit. n. 719.
Ex Amore, & voluntaria mors Christi fuit. n. 615.
Amorem, & vitam prodigere excessus maximus. n. 616.
Amor Christi erga Judam excessivus. n. 617.
Amor impellit ad rem amatam. num. 617.
Amor pluris fit â Deo, quam sapientia. n. 618.
Amor procurantis, martirium maximum. 619.
Amor simulatus multum torquet n. 628.
Ex Amore Christi compassio. n. 628.
Ex Amore patientia. 637.
Amoris dolor ex dependentia acerbior. n. 639.
Amantem torquet sola diffidentia. num. 639.
Amor tristatur ex diffidentia. n. 640.
Amor ex humilitate commendatur. n. 642.
Amoris divini humilitas valde excessiva. n. 643.
Amor amplectitur, quod valor dedignatur. n. 643.
Amor sapiens docet. n. 645.
Amor humilis n. 644.
Per Amorem deponitur majestas. n. 646.
Amor Animarum in Christo. 647.
Amor Christi ascendens. n. 648.
Amor Judæ in Christo. 649.
Amor Christi humilis. n. 652.
Ex Amore sapientia. 654.
Amor quando prior sapientia. 655.
Amoris, & vis affectus Christi. num. 656.
Quantum amavit Christus lavans pedes. 657.
Amor circa obstinatum excessivus. n. 657.
Amor Eucharistiæ excessivus. n. 664.
Amoris, & humilitatis excessus, Eucharistia. 668.

Angeli.

Angelorum ingratitudo. n. 2.
Angelorum ingratitudo fuit maxima. num. 28.

Anima.

Anima quanti facienda. n. 171.
Animæ bonum pluris fit universo mundo. n. 423.
Animam vulnerat ingratitudo. num. 491.
Animarum amor in Christo. n. 647.

Animal.

Animalium esus permissus. 682.

Animus.

Animi obstinatio excæcat lucis mentem, ut sit ingratus. n. 586.

Anni.

Anni ex sanctitate integrati. n. 228.

Antiquitas.

Antiquitas cum sola probitate. n. 40.

Appetitus.

Appetitui dominari præcipuum dominium est. n. 16.
Appetitus depravatus ex ingratitudine. n. 95.
Cum Appetentia terrenorum fastidium Cælestium. n. 96.
Appetens alieni avarus. n. 97.
Appetentia alienorum. n. 97.
Appetitus aliquando propunitione. num. 110.

Arma.

Armis potentius est concilium. n. 108.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arrogantia.
Arrogantium verbositas. n. 232.

Ascensus.
Ascensus proximus descensui. n. 155.

Aspectus.
Aspectus Dei solus succurrit. n. 32.

Attributum.
Attributa quatuor habuit amor Christi erga homines. n. 556.

Avaritia.
Avaritia ingens servitus. n. 71.
Avaritiæ, & cupiditatis, quale supplicium. n. 79.
Avarus appetens alieni. n. 97.
Avaritiæ crudelitas. n. 469.

Audax.
Audatior Dœmone Hæbreus populus. n. 69.
Audaciæ immoderatio magis cruciat. n. 390.
Audacia Pharaonis. n. 43.

Auditor.
Auditor malorum conciliorum perit. n. 20.
Auditio detractionis prava. n. 134.

Aviditas.
Aviditas patiendi in Christo insatiabilis. n. 606.

Aula.
In Aula quanti fiant advocati : num. 340.
In Aula efficax patrocinium. n. 340.

Aurum.
Aurum inter idola præcipuum. n. 7.
Aurum idolum multiplex est. n. 71.
Aurum efficax ad expugnandum. n. 425.

Author.
Author criminis gravius punitur. n. 438.
Author peccati ponitur magis. n. 518.

Auxilium.
Auxilium imploratum post victoriam. n. 528.

B

Bellum.
Bellum injustum punit Deus. n. 62.
Bellum qualiter gerendum. n. 63.
In Bello debet esse justitia. n 63.
Bellum est fame pejus. n. 63.
Bello consilium quanti sit faciendum. n. 366.
In Bello cautela prudens. n. 380.
Bellum est supplicium maximum. n. 523.
Ante Bellum concideratio, est deliberatio matura. n. 135.

Belua.
Beluæ mitiores hominibus. n. 259. & 260.

Benedictio.
Ad Benedictionem nobilitas. n. 94.

Beneficium.
Beneficijs augetur ingratitudo. n. 4.
Beneficijs acceptis benefactorem offendere ingratissimorum est. n. 9.
Beneficijs utitur contra benefactorem ingratitudo. n. 10.
Beneficiorum oblivio. n. 15.
Ex majori beneficio offensa gravior dimetitur. n. 26.
Ad beneficia conferenda suam debet princeps attendere generositatem n. 34.
Beneficia non sunt differenda. n. 34.
Beneficus Deus á justitia. n. 43.
Beneficia Dei erga ingratos. n. 54.
Beneficia plus magnificant regē, quam supplicia. n. 59.
Beneficia sine mensura conferenda n. 74.
Beneficia summi conditoris. n. 75.
Beneficentia Deum vivificat. n. 124.
Beneficentia principis. n. 130.
Contra Beneficia lapidibus armatur ingratitudo. n. 138.
Beneficentia Dei semper quærit rationes,

ones, ut bene faciat. n. 161.
Beneficijs armatur ingratus contra beneficum. n. 167.
Beneficijs augetur ingratitudo. 195.
Benefactori etiam mortuo non parcit ingratitudo. n. 196.
Beneficentia Dei ex voluntate potius, quam ex mente. n. 201.
Beneficentia erga ingratos gloriosior. n. 241.
Beneficia odio per ingratos compensantur. n. 289.
Beneficia, arma potentiora ad superandum. n. 303.
Beneficia multiplicantur ob gratitudinem. n. 309.
Beneficium cito conferendum. 311.
Beneficium mora minuit. n. 312.
Beneficentia Deum declarat. n. 345.
Benefacere malefactoribus est solius Dei. n. 348.
Beneficiorum oblivio, vindictæ amor. n. 350.
Beneficij instrumentum pro supplicio majori. n. 385.
Beneficijs offendere ingratitudo maxima. n. 421.
Beneficium magnum est consiliū bonum. n. 424.
Beneficiorum memoria torquet ingratos. n. 442.
Beneficia impetrant gratia anticipatæ. n. 530.
Ut sit Beneficiorum immemor, ex majori amoris excessu motiva eruit ingratitudo. n. 581.
Beneficium reputatur delictum ab ingratis. n. 591.
Contra benefactorem crudeles ingrati. n. 631.
Beneficia ex amore. n. 671.
Beneficentia Dei erga malos. n. 676.
Beneficij permanentia admirabilis. n. 692.
Beneficij perpetuitas unde. n. 696.
Beneficia, & miracula sunt scandala apud ingratos. n. 700.

Benignitas.
Benignitas Dei. n. 49.
Benignitas, & clementia, quantum deceant principem. n. 59.

Blasphemia.
Blasphemia est inter tirannos veritas. n. 590.

Bonum.
Boni, & mali mixtura repræhenditur. n. 16.
Bono vincere malum ingens victoria est. n. 39.
Bonum pro malo reddit amor. n. 54.
Bonum pro malo reddendum. n. 59.
Bono alieno plus dolet invidus, quam proprio malo. n. 112.
Bono proprio præfert invidus malum alienum. n. 113.
Bonitas malos vincit. n. 268.
Bonum Animæ pluris fit universo mundo. n. 423.
Bonorum temporalium ammissio luchrum est. 534.
Bonitas cogitata ad amandum. n. 565.

C.

Caliditas.
Caliditas dolosa. n. 181.

Capilli.
In capillis, quos Absalon pluris fecerat in vita laqueos mortis sentiit. n. 386.

Caput.
Ad Caput Eliæ panis, quid. n. 683

Castus.
Castus Joseph. n. 703.

Cathedra.
Cathedra, & sepulchrum recurrunt. num. 102.

Causa.
Causa respicienda est, non persona. n. 711.

Cautela.
In non caventes supplicium gravius. n. 25.
Cautela in bello prudens. n. 380.

Christus.
Christi gloria est hominum remedium. n. 137.
Christum figurat patientia. n. 159.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum figurat patientia. n. 159.
Christi sanguis effusus sanat. n. 171.
Christus negatus, & occisus. n. 174.
Christo similis est, qui patitur. n. 281.
Christum ostendit veritas. n. 426.
Christus in Cruce Deus cognitus. num. 577.
Christi Divinitatem tegunt Judæi. n. 599.
Christi meritum cum certitudine præsentiæ. 613.
Christum graviter sauciavit Judæorum ingratitudo. n. 608.
Christi amor erga Judam excessus patientiæ fuit. n. 609.
A Christo commendatur amor circa hostem. n. 610.
Christi excessus maximus mors ignominiosa. n. 614.
Christi mors voluntaria, & ex amore. n. 615.
In Christi patientia, hominum crudelitas ostenditur. 629.
In Christo eadem est hora mortis, & amoris. n. 630.
Christus se filium Dei declarat, ad ingrati confusionem. n. 633.
Christi humilitas admirationi fuit Petro. n. 651.
Christi amor humilis. n. 652.
Christus quantum amavit lavans pedes. n. 657.
Christi humilitas profunda. n. 659.
Christus a Judæis contemptus, quia humilis. n. 660.
Christus panis hominum. n. 665.
Christi liberalitas erga homines. num. 679.
Christi liberalitas in Eucharistia. n. 681.
Christo nos similimos reddit Eucharistia. n. 685.
Christi amor odit absentias. n. 692.
Christi charitas. n. 697.
Christi liberalitas. n. 716.
Christi miracula efficatia. n. 714.

Cinceritas.

Cinceritas humani convictus. num. 181.

Clementia.

Clementia Divina velox est. num. 32. & 34.
Clementia principis. n. 34.
Clementia Divinitatis est argumentum. n. 34.
Clementia, & mansuetudo uniri debent. n. 40.
Clementia declarat principis majestatem. n. 41.
Clementiæ divinæ æmula ingratitudo num. 46.
Clementia, & benegnitas quantum deceant principem. n. 59.
Clementia Deo placet, & virtus principum est. n. 76.
Ex Clementia apparet omnipotentia. num. 77.
Clementia simul cum integritate. n. 166.
Clementia firmat, principatum. num. 310.
Ex clementia venia. 843.

Cliens.

Clientum animos aliciunt gratitudo, & liberalitas principum. n. 308.

Cognitio.

Cognitio Dei ex tribulatione. n. 277.
Cognitio sui ipsius ex afflictione. num. 278.
Cognitio invidiæ facilis. n. 115.

Commodum.

Cõmodo alieno, qui inservit Rex est. num. 470.

Compassio.

Compassio Christi ex amore. n. 628.

Concideratio.

Concideratio, & deliberatio matura ante bellum. n. 135.

Concionatores.

Concionatores lapidantur. n. 138.

Concordia.

Concordia in regimine. n. 109.

Concupiscentia.

Concupiscentia punitur. n. 808.

Conformitas.

Conformitas cum Divina voluntate conformatur n. 606.

Confusio.

Ad Confusionem ingrati Christus se filium Dei declarat. n. 633.

Consilium.

Consiliorum malorum auditor perit. n. 20.
Consiliarios, quos debet habere princeps. n. 57.
Consiliarij debent esse seniores. n. 57.
Consiliarios adhibeat princeps. num. 100.
Consiliarij in regimine. n. 107.
Consilium semper audiendum. 107.
Consilium est potentius armis. num. 108.
Consiliarij Zelo ducti sint. n. 109.
Consiliarius fidelis, & sapiens, quanti fiat. n. 304.
Consiliarij sint oculi principis. n. 351.
Consiliarij pessimi ad latus Regis pravi. n. 352.
Consilium pessimum magis nocet, quam hostis magnus. n. 359.
Consilium passionis nocivum. n. 360.
Consilium bello quanti sit faciendum n. 366.
Consilia timida apparent prudentiora. n. 367.
Consilium bonum est magnum beneficium. n. 424.
Consiliarij adulatoris nocivi. n 482.
Consiliarij hostes, qui? n. 463.
Consiliarij adulatores abundant, rarus est verax. n 484.
Consiliarij sint liberi in sufragando. num. 489.
Consilia Diabuli placent malis Regibus. n. 496.
Consiliorum pervesitas, qualis. n. 704.
Consilia pessima sunt excidium Reipublicæ. 705.
Consilia mala destruunt. n. 705.
Consultatio fieri debet circa futurũ. n. 706.
Consultorum ignorantia cavilosa. n. 708.
Consiliarij Judæi, quales. n. 708.
Consiliorum qualis pestis dependentia. n. 712.

Consuetudo.

Consuetudo vetus, curatu difficilis. n. 190.

Cæcitas.

Cæcitas, alia ignorantiæ, alia malitiæ. n. 587.
Cæcitas obstinationis, fuit ingratitudinis. n. 588.
Cæcitas ingratitudinis in Judæis. n. 602.
Cæcum odium ex ingratitudine. num. 699.

Cælestis.

Cœlestium fastidium cum appetentia terrenorum. n. 96.

Consanguinei.

Consanguinei in supplicium ingratitudinis, ut majus sit. n. 522.

Conservatio.

Conservatio, & non destructio à Deo. n. 75.

Constantia.

Constantiæ munus sustinere. n. 462.

Contemptus.

In contemptu honorum magnanimitas. n. 192.
Contemptus rerum temporalium prodest. 533.
Contemptus ægrefertur. n. 30. & n. 45.
Contemptus dignitatem sublimat. n. 191.
Cõtemptus ingratitudinis erga Christum. n. 661.

Contumelia.

Pro contumelia gravissima habenda est adulatio. n. 487.

Convitium.

Convitia indigna principe. n. 512.

Cor.

Cordis, & oris conformitas. n. 181.
Ex corde debet esse sacrificium. n. 226.
Cor bonum in principe. 395.
Cor Dei, Divinum verbum. n. 679.
Cor suum præbet, qui vere amat. n. 679.

Coro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Corona.
Corona veritatis. n. 444.
Corona privatur innocentiam damnans. n.445.

Correspondentia.
Correspondentia populi erga Deum, qualis? 719.
Correspondentia ingrata Judæorum nolit Deum agnoscere. n. 583.

Corruptio.
Corruptionis incapax est ingratitudo. n.118.

Crimen.
Sine crimine sit Judex. n. 112.
Crimina delet pænitentia. n.358.
Criminis Author gravius punitur. n. 438.
Crimina censentur miracula á Judæis. n. 703.

Crudelitas.
Crudelitas ingrati major. 285.
Crudelitas ingratitudinis. n. 292. & 306. & 323.
Crudelitas levis damnatur. 295.
Crudelitas cum ignavia jungitur. num. 450.
Crudelitatis supplicium. n. 517.
Crudelitas hominum erga Christum ex ingratitudine. n. 626.
Crudelior hostis est, qui se amicum fingit. n.627.
Crudelitas hominũ in patientia Christi ostenditur. n. 629.
Crudelis ingratitudo. 630.
Crudeles contra benefactorem ingrati. n. 631.
Crudelitas Pilati Judæorum crudelitate major. n. 634.
Valde Crudelis est simulatio, & fictio n.635.
Crudelitas ex ingratitudine. n. 637.
Crudelitatis erga Christum æmulatio. n.638.
Crudeliora vulnera manu ingrati inflicta. n. 638.
Crudelitas Judæ maxima. n.639.

Crux.
Crucis dono majus donum Eucharistia. n. 687.

Culpa.
Culpas carentes venia parit superbia. num. 44.
Culpas dissimulans princeps, & illarum particeps. 82.
Culpas contra religionem punire, observantia erga Deum est. n. 85.
Culpa ipsa est supplicium. n. 143.
Culpa ex debilitate minor. n. 326.
Culpæ socius timor. 367.
Culpæ principium immedicabiles. n. 538.
Culpæ alienæ ocultandæ. n. 120.

Cultus.
Cultui divino princeps deesse non debet. n.221.
Cultus divini observantia principem defendit. n. 222.

Cupiditas.
Cupiditatis, & avaritiæ, quale supplicium. n. 97.
Cupiditas principis est ingratitudo. num.411.
Cupiditas socia ingratitudinis. n.467.
Cupiditatis scelera immania. n.469.
Cupiditas, & ambitio ipsa punit, n. 524

D.

Damna.
DAmna, & nequitiæ linguæ. num. 91.

Damnatus.
Erga Damnatum patientia Christi fuit maxima. n. 611.

David.
Davidis pugna cum gigante. n.232.
Davidis fuga prudens. n. 253.
Davidis generositas, & patientia. n. 263.
Davidis ingratitudo. n. 313.

Dæmon.
Dæmone audatior Hebræus populus. n. 69.
Dæmone pejor ingratitudo. n. 240.
Dæmonijs pejores Farisei. n. 699.

Debilitas.
Debilitatem arguit verbositas. n.233.
Ex debilitate culpa minor. n. 326.

De-

Dedecus.
Dedecori anteponitur mors. n. 346.

Defensio.
Defensio veritatis. num. 456.

Deliberatio.
Deliberatio matura, & consideratio ante bellum. n. 135.

Delictum.
Delictum ab ingratis reputator beneficium. n. 591.

Delitiæ.
Delitiæ in saporibus, & odoribus. n. 95.

Dependentia.
Dependentia quantum possit. n. 49.
Dependentia qualis pestis consiliorum. n. 712.
Ex dependentia patientia. n. 49.

Desiderium.
Desiderium in absentia. n. 178.

Despectus.
Despectus honorum, est illorum possessio. n. 192.
Despectus gravior morte. n. 31.

Desperatio.
Desperationem parit fidei defectus. n. 66.

Detractio.
Detractio etiam de Deo. n. 90.
Detractio de principe, ipsi interdum utilis. n. 123.
Detractio vitium detestabile, & nocivum. n. 132.
Detractores audiendi non sunt. num. 133. & 134.
Detractio palliata. n. 134.
Detractio non parcit honestissimis actionibus. n. 134.
Detractio est vitium rusticorũ. n. 144.

Deus.
Deo grati pauperes. n. 8.
Deus quando vocatur Dominus. n.14
Qui Deo se subjicit, felicius imperat. n. 17.
Dei aspectus solus succurrit. n. 32.
Dei providentia erga nos. n 36.
In Deo figenda est spes. n. 38.
Deus velox ad succurrendum. n. 42.
Deus beneficus justitia. n. 43.
Dei celeritas in opitulando. n. 48.
Dei benignitas. n. 49.
Deo difficilius obsequium, quam hominibus. n. 51.
Dei beneficia erga ingratos. n. 54.
Deus punit bellum injustum. n. 62.
Deum esse facturam hominis ingratitudo appetit. n. 69.
Deus indignatur rebellione. n. 73.
A Deo qualiter facienda petitio. n.74.
Dei liberalitas. n. 74.
Dei beneficentia. n. 75.
A Deo conservatio, & non destructio. n. 75.
Deo placet clementia. n. 76.
De Deo etiam detractio. n. 90.
Deus honorat, quos detractor denigrat. n. 118.
A Deo supplicium justum. n. 120.
Deum vivificat beneficentia. n. 124.
Deus magis punit peccata, quando scribit. n.128.
Deo reliquenda omnis vindicta. n. 131.
Deo gloria est protectio miserabilium n. 137.
In Deo sperare est beatitudo. n.139.
Dei misericordia inparcendo. n.142.
Deo facta petitio obtinet. n. 142.
Dei justitia levis. n. 147.
Dei verbũ, & opus pro eodem. n. 151.
In solo Deo veritas. n. 152.
Deum calcare pedibus intendit superbia. n. 156.
Dei beneficentia semper quærit rationes, ut benefaciat. n. 161.
Dei misericordia erga homines. n.162.
Dei misericordia major, quo major hominis miseria. n. 163.
A Deo pluris fit amor, quam potentia. n. 165.
In Dei oculis hominum remedium. n. 169.
Dei assistẽtia necessaria principi. n.185.
A Deo auditæ præces, antequam fũsæ. n. 188.
Deus regnat imperanti justitia n. 193.
Dei beneficentia, ex voluntate potius, quam ex mente. n. 201.
Deo oblatũ magis nostrũ manet. 235.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo oblatum multiplicatur. n. 236.
A Deo solo puniendus est Rex. num. 276.
Dei ira placabilis. n. 302.
A Deo vindicatur injuria innocentis. n. 315.
Ad Deum solum spectat punitio Regis n. 325.
Deum declarat beneficentia. n. 345.
Dei solius est benefacere malefactoribus. n. 348.
A Deo quantum optetur princeps optimus. n. 395.
Deo arridet bona petitio. n. 398.
A Deo quanti fiat veritas. n. 427.
In Deo malorum oblivio. n. 441.
Deus odit fictiones. n. 506.
Deus cognitus Christus in cruce. n. 577
Deum noli agnoscere ingrata Judæorum correspondentia. n. 583.
Deus factus homo sapienter amavit. n. 584.
Deus factus puer. n. 594.
Deus puer ob amorem. n. 595.
Deus puer, ut nos amet, & moveat. n. 596.
Dei, & hominis nativitas valde dispar. n. 597.
A Deo quanti fiat patientia. n. 607.
Deum non timet ambitiosus. n. 611.
A Deo pluris fit amor, quam sapientia. n. 618.
Dei filij mortem quærere propria est actio. 620.
Deum damnat innocentiæ damnator. n. 622.
Deo accedit humilitas. n. 663.
Dei beneficentia erga malos. n. 676.
Dei similitudinem dat Eucharistia. n. 684.
Dei similitudo ex Sacramento Altaris n. 684.

Diabulus.

Diabulus incoherenter tentans. n. 22.
Diabulus flagelum ingratitudinis. n. 24.
Diabolicum quidquid abjiciendum. n. 23.
Diabuli consilia malis Regibus placent. n. 496.
A Diabulo supplicium pro auxilio. n. 497.
Diabuli malitia major, quam ingrati. n. 600.

Differentia.

Differentia amoris divini, & humani. n. 566.

Diffidentia.

Diffidentia sola torquet amantem. n. 639.
Ex diffidentia tristatur amor. n. 640.
Diffidentia ex ingratitudine. n. 291.

Difficultas.

Difficultas regiminis. n. 98.

Discursus.

Discursus Phariseorum, qualis. n. 709

Dissimulator.

Qui dissimulat omnia, princeps non est. n. 98.

Divinum.

Divina clementia velox. n. 32. & 34.
Divinitatis argumentum est clementia. n. 39.
Divinæ clementiæ æmula ingratitudo. n. 46.
Divinum est parcere offensori. n. 126.
Divinus amor cur abscondatur. n. 140
Divinitatem Christi tegunt Judæi. n. 599.
Divinitatis index patientia. n. 604.
Cum divina voluntate conformitas conformatur. n. 606.
Divina patientia est facere. n. 623.
Divini amoris humilitas valde excessiva. n. 643.

Divisio.

Divisio perdit. num. 145.

Divitiæ.

Divitiæ damnatur, eo quod damnent. n. 70.

Dolor.

Dolores, ac injuriæ in Christo patiente. 605.
Dolor amoris ex diffidentia acerbior. num. 639.

Dominatus.

Dominatus ex potestate. n. 448.

Do-

Donum.

Dona divini amoris. n. 675.
Donatio ex amore. n. 672.
Donantis liberalitas, qui credit se accipere. n. 680.
Donum summum Eucharistia. n. 686.
Donum Eucharistiæ majus dono crucis. n. 687.
Dona amoris pluris fiunt. n. 678.
Donum maximum Eucharistia. n. 688

E.

Educatio.

Educatio prava quantum noceat. num. 540.

Egestas.

Egestas bona. num. 50.

Electio.

Electio optima, in qua superior subditis conformatur. n. 207.
In Electis Dei tribulatio. 274.

Eloquentia.

Eloquentia suadet. n. 339.
Eloquens in petendo, mutus in gratificando. n. 525.

Epulæ.

Epularum adoratio insana. n. 682.

Error.

Errores, quos pariat ingratitudo. n. 426.

Esus.

Esus animalium. permissus. n. 682.

Eva.

Eva ædificata, seu formata. n. 15.

Eucharistia.

Eucharistiæ amor excessivus Eucharistia quam fuerit conveniens. n. 666.
Eucharistiæ, amoris, & humilitatis excessus. n. 668.
Eucharistiæ largitas. n. 675.
In Eucharistia Christi liberalitas. n. 681
In Eucharistia largitas Christi. n. 683.
Eucharistia dat sapientiam. n. 683.
Per Eucharistiam intellectus illuminatio. 683.
Eucharistia dat similitudinem Dei. n. 684.
Eucharistia nos reddit Christo similimos. 685.
Eucharistia summum donum. n. 686.
Eucharistia peculiare opus omnipotentiæ. n. 170.
Eucharistiæ donum majus dono crucis. n. 687.
Eucharistiæ, donum maximum. n. 688
In Eucharistia, vita, & mors. n. 692.
In Eucharistia excessus amoris. n. 694.
Eucharistia, quale ponum. n. 696.

Excæcatio.

Excæcat odium. n. 701.
Excæcat passio. n. 701.

Excessus.

Excessus amoris in Christo dat vitam. n. 573.
Excessus, qui videntur indigni majestate, sunt, qui commendant sapientiam amoris. n. 576.
Excessus Divini amoris est minui. n. 582.
Excessus patientiæ fuit amor Christi erga Judam. n. 609.
Excessum amoris indicat patientia Christi erga proditorem. n. 610.
Excessus summus Christi mors ignominiosa, 614. & 612.
Excessus maximus, amorem & vitam prodigere. 616.
Excessivus amor Christi erga Judam. n. 617.
Valde excessiva humilitas Divini amoris. n. 643.
Excessus humilitatis Christi. n. 647.
Excessus amoris, & humilitatis Eucharistiæ. n. 668.
Excessui humilitatis in Christo, & respōdit excessus ingratitudinis. n. 669
Excessus amoris in largiendo. n. 716.

Excidium.

Excidium Reipublicæ sunt consilia pessima. n. 705.

Ecusatio.

Excusatio culpæ, damnabilis. n. 623.
Excusatio sceleris, magnum, scelus est. n. 215.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum.
Exemplum malum acriter punitur. num. 26.
Exemplum malum puniendum. n. 120
Exemplum Regis in malo pessimum. n. 433.
Exempli principis efficacia. n. 435.
Exemplum principis facit legem suavem. n. 476.

F.

Fabrica.
Fabrica hominis. n. 14.

Falsitas.
Falsitas crudelis principis. n. 471.
Falsitas quam gravis tentatio. n. 636.
Falsitas quærelarum. n. 167.

Fastidium.
Fastidium Cælestium, cum appetentia terrenorum. n. 96.

Favor.
Favor valet apud princincipes etiam Cœlestes. n. 342.
Favor principis qualiter habendus. n. 370.
Favor principis brevi durat. n. 371.
Favoribus crescit ingratitudo. n. 698.

Fœdus.
Fœdus principis solam quærit convenientiam. n. 481.

Felicitas.
Felicitat spes. n. 38.
Felicitas cum ingratitudine in vitijs. n. 551.

Femina.
Feminarum mendatium impudens. n. 476.
Feminæ colendæ â viris. n. 515.

Fictio.
Fictio, & dolus brevi durat. n. 209.
Fictiones odit Deus. n. 506.
Fictio, & simulatio valde crudelis. n. 635.

Fidelitas.
Fidelitas Dei. n. 545.
Fidelitas erga principem necessaria. n. 300.
Fidelitas in verbo servando. n. 544.
Fidelitas, & pietas cum corona raro junguntur. 549.

Fides.
Fidei defectus parit desperationem. n. 66.
Fides mortua sepelitur. n. 175.
Fides orthodoxa in principe. n. 183.

Filius.
Filij degeneres aliquando. n. 333.
Filius erga parentem insolens, punitur insolentia. n. 374.
Filij impij â parentibus impijs. n. 495.
In Filijs parentum impietas. n. 504.
Filium Dei se declarat Christus ad ingrati confusionem. n. 633.
Filius Ner datur hominibus. n. 680.

Fiducia.
Fiducia nimia nocet. num. 527.

Fragilitas.
Fragilitas minuit peccatum. n. 27.
Fragilitas inest humanis rebus. n. 519.

Fraus.
Fraudes ingratæ ab innocentibus. n. 355.
Fraus, & mendatium, quid odibile. n. 429.
Fraudes multum torquent 627.

Fuga.
Fuga Davidis prudens. n. 253.
Fuga aliquando est strenuitas. n. 255.
Fuga Davidis rapida. 256.

Futurum.
Circa futurum fieri debet consultatio. n. 706.

G

Generositas.
GEnerositas in parcendo. num. 267.
Generosum se debet atendere princeps, ut conferat beneficia. n. 34.

Gesebel.
Gesebelis supplicium. n. 515.

Glo-

Gloria.
Gloria tota Dei, & solius Dei est ignoscere. n. 85.
Gloria aliena tormentum invidiæ. n. 111.
Gloriam propriam rejicit invidus, ne augeatur aliena n. 112.
Gloria Christi est hominum remedium. n. 137.
Gloria ex unione. n. 145.
Gloriam Dei obtinet, qui remittit injuriam. n. 159.
Gloria patris morientis in bello filij. n 382.
Gloria immortalem dat virtus. n. 451.

Gratia.
Gratia infunditur cordi devoto. n. 226
Gratia principis quando tuta. n. 317.
Gratia apud principem levitas. n. 373.
Gratiæ Deo agendæ cito. n 529.
Gratiæ anticipatæ impetrant beneficia. n 530.

Gratus.
Grati Deo pauperes. n. 8.
Gratum se præbere, cui debet, nihil homini difficilius. n. 20.
Grato unum beneficium apparet multiplex, sicut ingrato multiplex videtur nullum. n. 50.
Gratitudo eripit â periculis. n. 140.
Gratiani imperatoris largitas. n. 142.
Gratitudo, & liberalitas in principe animos clientum aliciunt. n. 308.
Gratitudo lucrosa. n. 308.
Ob gratitudinem multiplicantur beneficia. n. 309.
Gratitudo, virtus divina. n. 530.

Gubernatio.
Gubernatio morte ipsa durior. n. 120.

Gula.
Gula cum idololatria jungitur. n. 72.

H.

Hæbrei.
HÆbreorum in gratitudo. n. 30.
Hæbrei ingratissimi. n. 33.
Hæbrei populi spes una, ac falsa. n. 66.
Hæbreorum infidelitas ex vana spe. n. 66.
Hæbreus populus audatior dæmone. num. 69.
Hæbrei populi ad libitum Messias. n. 69.
Hæbrei indignati contra Moysen, & Deum. n. 136.
Hæbreorum quærimonia punita. n. 167.
In Hæbreis hæreditaria ingratitudo. n. 167.
Hæbreorum supplicium ignis. n. 168.
Hæbrei sine lege. 174.
Apud Hæbreos dignitas, & generatio judicis. 189.
Hæbreorum secũda captivitas. n. 542.
Hæbreorum stultitia. n. 710.
Hæbreorum supplicium unde. n. 720.

Hypocrita.
Hypocritæ Deo abominabiles. n. 506.
Hypocritarum supplicium. n. 507.
Hypocritas quãtum odit Deus. n. 508.
Hypocrisim vita princeps. n. 509.
Hypocrita pessimus. n. 510.
Hypocrisis odibilis Deo. n. 429.

Homo.
Hominis fabrica. n. 14.
Nihil homini difficilius, quia se præbere gratum, cui debet multum. num. 20.
Hominis cur redemptio, & non Angeli. n. 27.
In Hominibus ingratitudo hæreditaria. n. 29.
Hominibus faciilius obsequimur, quã Deo. n. 51.
Hominis est opus proprium destruere. n. 75.
In Homine veluti naturale peccatum. n. 83.
Homo sævior aliquando bestijs. num. 259, & 260.
Ab Homine illatum supplicium est acerbius. n. 299.
Humanatum rerum fragilitas. n. 519.
Ex Homine supplicium durissimum. n. 525.
Homo Deus factus sapienter amavit. n. 584.
Hominis, & Dei nativitas valde dispar. n. 597.

 Ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homines brutiores brutis reddit ingratitudo. n. 601.
Hominum Crudelitas erga Christum ex ingratitudine n. 626.
Hominum Crudelitas in patientiam Christi ostenditur. n. 629.
Hominum panis Christus. 665.
Erga Homines Christi liberalitas. n. 679.

Homicidium.

Homicidium reputatur á judæis justitia. n. 713.

Honor.

Honoris via virtus. n. 50.
Honor non quæsitus sed oblatus magnifit. n. 106.
Honorē fugit, qui illo dignus est. n. 106
Honor á Rege præstandus. n. 133.
Honores occidunt. n. 156.
Honorum despectus est eorum possessio. n. 192.
Honori suorum ministrorum consulat princeps. n. 193.
Honor magnus est in administranda justitia. n. 488.
Honor sine meritis non est. 479.
Honor ab honorato provenit. n. 502.
Honor ex principe. n. 515.
Honor anteponitur vitæ. n. 613.
Honor Christi periculo expositus. n. 681.

Hora.

Hora mortis, & amoris cadē in Christo. n. 630.

Hostis.

Hostis major est hostis in periculis. n. 136.
Hostis, & proditor bonitatis est ingratus. n. 288.
Hostis magnus minus nocet, quam consilium pessimum. n. 359.
Hostis numquam dispiciendus. n. 379.
Hostis crudelior est, qui se amicum fingit. n. 627.

Humilis.

Humiles justi, superbi injusti. n. 154.
Humilium gravitas, & authoritas. n. 500
Humilitas honoratur. n. 500.
Humilitas exaltat. n. 501.
Humilitas patiens prior afectus amantis. n. 641.
Ex humilitate incarnatio superior. n. 641.
Ex humilitate amor commendatur. n. 642.
Humilitas Divini amoris valde excessiva. n. 643.
Humilis amor. n. 644.
Humilitatis Christi excessus. n. 647.
Humilitas Christi excedit humanam mentem. n. 648.
Humilitas Christi fuit Petro admirabilis. n. 651.
Humilis amor Christi. 652.
Humilitas quantum fiat a Christo. n. 653.
Humilitas Christi profunda. n. 659.
Quia humilis Christus á Judæis contemptus 660.
Humilitas Deo accedit. 663.
Humilitatis excessui in Christo respondit excessus ingratitudinis. n. 669.

I.

Iactantia.

IActantia de peccato pessimo. num. 362.

Idolum.

Idolorum præcipuum aurum. n 70.
Idolum multiplex est aurum. n. 71.
Idolatria sceptro potius adhæret. num. 194.
Idololatriæ stultitia, & iniquitas. num. 405.
Idolum datur potandum. n. 682.
Cum idololatria jungitur gula. n. 72.

Ieroboam.

Jeroboam supplicium. n. 437.
Jeroboam impia felicitas. n. 532.

Ieu.

Jeu electio in Regem. n. 511.
Jeu ingratitudo. n. 522.

Ignavia.

Ex ignavia mortem sibi, quis infert. n. 286.

Ignis.

Igne punienda est infidelitas. n. 84.
Ignis ad puniendum. n. 90.
Ignis, supplicium Hæbreorum. num. 168.

Igno-

Ignominia.

Ignominia est mors. num. 612.

Ignorantia.

Ignorantia consultorum cavilosa. n. 708.
Ignorantia ingratorum. n. 52.
Ignorantia viri mendacis. n. 153.
Ignorantia amoris in eo, qui amare nescit. n. 580.
Ignorantiæ alia, alia malitiæ Cæcitas. n. 587.
Ignorantia Petri in recusatione lavacri. n. 650.
Ignorantia ex malitia ingratitudinis. n. 666.
Ignorantia Judeærum. n. 709.

Ignoscere.

Ignoscere gloria tanto, & solius Dei est. n. 85.

Illuminatio.

Illuminatio intellectus per Eucharistiam. n. 683.

Imago.

Imago Christi est, qui patitur. n. 281. & 282. & 283.

Imitatio.

Imitatio vitiorum. num. 14.

Impatiens.

Impatiens reprehentionis princeps. n. 443.

Imperium.

Imperij introductio. n. 318.
Imperat felicius, qui Deo se subjicit. n. 17.
Imperio dignissimus, qui illud recusat. n. 106.
Imperiorum ruina, est Religionis defectus. 432.
Imperij socium nemo patitur. n. 45.

Impietas.

Impietas fert exitium. n. 440.
Impietas politicæ rationis destruit, & non conservat. n. 447.
Impiorum memoria perdenda n. 452.
Impietas ex ingratitudine. n. 455.
Impietatis supplicium. 494.

Incarnatio.

Incarnatio ex humilitate superior. n. 641.

Inconstantia.

Inconstantia, & brevitas rerum humanarum. 372.

Incuria.

Incuria principis plus nocet, quam error. n. 447.

Index.

Index Divinitatis patientia. n. 604.
Index innocentiæ certior taciturnitas. n. 622.

Indignatio.

Indignatio principis non quiescit. n. 242.
Indignatio principis ex tirannide, & ingratitudine. n. 249.
Indignationis mala. 250.
Indignatio principis fugienda. n. 254.
Indignatio invidi major est quam odium hostis. 258.
Indignatio principis non abjicienda. n. 302.

Indignus

Ab indignis appetuntur dignitates. n. 154.

Industria.

Industria prævalet viribus. n. 251.

Infamatio.

Infamatio non emendat. n 120.

Infernus.

Inferno amor comparatus. n. 89.

Infidelitas.

Infidelitas, ingratitudinis consequentia est. n. 21.
Infidelitatis comes ingratitudo. n. 65.
Infidelitas Judæorum ex vana spe. n. 66
Infidelitas igne punienda. n. 84.
Infidelitas punitur. 539.
Infidelitatis supplicium. n. 544.

Infortunium.

Infortunia solent accumulari. n. 356.

Ingratitudo.

Ingratitudo Angelorum. n. 2.
Ingratus Lucifer. 3.

Ingra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ingratitudo augetur beneficijs. n. 54.
Ingrati sunt immemores. n. 5.
Ingratorum ignorantia. n. 6. & n. 7.
Ingratitudo est propria principũ. n. 8.
Ingratissimorum pessimus, qui acceptis beneficijs, benefactorem offendit. n. 9.
Ingratitudo utitur beneficijs contra benefactorem. n. 10.
Ingratitudinis causa punitur lingua. num. 11.
Ingratitudinis supplicium. n. 11.
Ingratitudo etiam mansuetudinem eximiam compellit ad vindictam. n. 13.
Ingratitudo parens est, & palestra scelerum. n. 19.
Ingratitudo denegat acceptum munus. n. 19.
Ingratus odit veritatem. n. 20.
Quia ingratus infidelis Adamus. n. 21.
Ingratitudo hominis, 23.
Ingratitudinis punitio. n. 23.
Ingratitudinis flagellum Diabulus. 24
Ingratus unus sævus Carnifex est alterius. n. 24.
Ingratitudo Luciferina. n. 25.
Ingratitudo Angelorum fuit maxima. num. 28.
Ingratitudo hæreditaria in hominibus num. 29.
Ingratitudinis supplicium. n. 29.
Ingratitudo Hæbreorum. n. 33.
Ingratus semper querulus. n. 37.
Ingratitudinis durities. n 47.
Ingratos ut elevet superbos virga deprimat princeps. 42.
Ingratitudo æmula Divinæ Clementiæ. n. 46.
Ingratitudo parit rebellionem. n. 49.
Ingratorum ignorantia. 52.
Ingratorum multiplex beneficium videtur nullum, grato autem unum apparet multiplex. n. 53.
Ingratitudo comes infidelitatis. n. 65.
Ingratitudo semper falsa. n. 65.
Ingratorum oblivio. n. 68.
Ingratitudo appetit Deum esse factuam hominis. 69.
Ingratus est oblitus. n. 71.
Ingratus severe plectendus. n. 80.
Ingratorum, & superborum lapsus. n. 83.
Ingratitudo quando insanabilis. n. 98.
Ingrati difficiles, ut regantur. n. 99.
Ingratis opitulari principis est. n. 124.
Ingratitudo armatur lapidibus contra beneficia. n. 138.
Ingratitudo reprobationis signum. n. 139.
Ingratitudo ipsa est supplicium. num. 143.
Ingratitudo est omnino irrationalis. num. 144.
Ingratitudo, malum infectivum. n. 146
Ingrati nomine, & memoria indigni. num. 146.
Ingratitudo corruptionis incapax est. n. 158.
Ingratitudo gignit contrarietates. n. 167.
Ingratus armatur beneficijs cõtra benefactorem. n. 167.
Ingratitudo hæreditaria in Hæbreis. n. 167.
Ingratitudo augetur beneficijs. n. 195.
Ingratitudo, nec etiam parcit benefactori mortuo. n. 166.
Ingratitudinis exempla. 198.
Ingratitudinis supplicium. n. 200. & 210.
Ingratitudinem parit selsitudo n. 206
Ingratus ille magis, qui sine meritis accepit beneficium. n. 211.
Cum ingratitudine stare nequit obedientia. n. 212.
Ingratitudo est origo scelerum omnium. n. 219.
Ingratitudo privat Regno n. 227.
Ingratitudo tirannis est. 230.
Ingratitudo tirannica, & Diabolica. n. 237.
Ingratitudo peior, quam Dæmon. n. 240.
Erga ingratos beneficentia gloriosior. n. 241.
Ingratitudo contagiosa est. n. 246.
Ingratus sine lege. 247.
Ingratus beluis est crudelior. n. 247.
Ingrati juramentum falsum est. n. 248.
Ingrati crudelitas major. n. 285.
Ingratus eligit mori, ne gratificetur. n. 287.
Ingratus est proditor, & hostis bonitatis. n. 288.
Ingratitudinis conditionis. n. 289.

Per

Per ingratos beneficia odio compensantur. 289.
Ingratorum exempla. 290.
Ex ingratitudine deffidentia. n. 291.
Ingratitudo timida, & malitiosa. 292.
Ingratitudinis crudelitas. n. 292.
Ingratitudinis timor, & malitia. n. 293
Ingratitudo malum facile credit. 295.
Ingratitudinis vilitas. n. 306. & 307.
Ingratitudo principis punitur. n. 314.
Ingratitudinis superbia. 322.
Ingratus est impudens ad petendum. n. 347.
Ingratitudinis scelera. 359.
Ingratitudo insolens. n. 365.
Ingratitudo in principem valde potens n. 395.
Ingratitudo radix malorum. n. 409.
Ingratitudo lacerat purpuram. n. 420.
Ingratitudo maxima beneficijs offendere. n. 421.
Ingratitudinis cæcitas. n. 422.
Ingratitudo, quos errores pariat. num. 426.
Ingrati odium in beneficios. 465.
Ingratitudo vulnerat animam. n. 491.
Cum ingratitudine superbia jungitur. n. 499.
Ingratitudo est vitium hæreditarium. n. 524.
Ingratitudinis præsagium est multiloquium. n. 525.
Ex ingratitudine appetitus depravatus. n. 95.
Ingratitudo principis, ruina imperij. n. 546.
Ingratitudinis crudelis crudele supplicium. n. 547.
Ingratitudo ruinam affert. n. 553.
Ingratitudo Judæorum erga Christum n. 555.
Erga Ingratos amor excessivus. n. 568
Ab Ingratis delictum reputatur beneficium. n. 590.
Ingratitudo pro lege reputatur. n. 592
Ingrati malitia, major, quam Diabuli. n. 600.
Ingratitudo reddit homines brutiores brutis. n. 601.
Ingratitudinis cæcitas in Judæis. n. 602
Ingratitudo Judæorum major Dæmonis malitia. n. 612.
Ingratitudo Judæorum graviter sauisavit Christum. n. 608.
Ex ingratitudine odium. num. 621. & 631.
Ex ingratitudine crudelitas hominum erga Christum. n. 626. & 636.
Ingratitudo crudelis. n. 630.
Ingrati contra benefactorem crudeles. n. 631.
Ad ingrati confusionem Christus se filiũm Dei ostendit. n. 633.
Ingrati manu inflicta vulnera crudeliora. n. 638.
Ingratitudo multum vulnerat. n. 638.
Ingratitudinis contemptus erga Christum n. 661.
Ingratitudo despicit. n. 661.
Erga ingratos miracula contemnuntur. n. 662.
Ex ingratitudinis malitia, ignorantia. n. 666.
Ingratitudo major in redemptione. n. 670.
Erga ingratos Christi amor liberalis. n. 676.
Ingratitudo ad amorem Dei. n. 676.
Ingratitudo crescit favoribus. n. 698.
Ex ingratitudine cæcum odium. num. 698.
Ingratorum odium lethale. 700.
Apud ingratos beneficia, & miracula sunt, scandala. 700.
Ingratitudo Judæorum, qualis. n. 714.
Ex Ingratitudine, odium in Christum. n. 717.

Inimicus.

Inimici Dei, qui veritatem impugnant. n. 456.

Iniquitas.

Iniquitas Judæorum tribunalis. n. 713.

Injuria.

Injuriarum oblivio major, major victoria. n. 270.
Injuria ac dolores in Christo patiente. n. 605.
Injuriæ, quas nostri nobis inferunt, valde lædunt. n. 322. & 323.

Injustitia.

Injustitia multum dedecet Regem. n. 316.
Injustitia principis, Deum provo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cat. n. 480.
Injustitia est ruina Regnorum. n. 705.

Innocentia
Innocentiam destruit ambitio. n. 22.
Innocentia reputatur crimen apravis. n. 262.
Innocentia lapidibus petitur n. 468.
Innocentia patiens regnat. 284.
Innocens injuria vindicatur a Deo. n. 315.
Ab innocentibus fraudes ignoratæ. n. 355.
Innocentiam damnans, corona privatur. n. 445.
Innocentiæ damnator, Deum damnat. n. 622.
Innocentiæ certior index taciturnitas. n. 622.
Innocentia per odium damnatur. n. 632.
Erga innocentes sæviores sunt tiranni. n. 32.
Cum innocente tantum zelus inesse debet. n. 129.

Innobedientiæ.
Inobediens Adamus. n. 20.
Inobedientia Deo in principe majus peccatum. n. 213.
Inobedientia caret excusatione. num. 220.
Inobedientia instar idololatriæ. n. 224

Insolens.
Insolens filius erga parentem ipsa punitur insolentia. n. 374.

Integritas.
Cum integritate clementia. n. 166.
Integritas in puniendo amicos. n. 166.

Intellectus.
Intellectu poilet, qui parcit. n. 265.
Intellectus ex vexatione. 279.
Intellectus ad operandum efficax. n. 559.
Intellectus magis dolet. 615.
Intellectus illuminatio per Eucharistiam. n. 685.

Interitus.
Interitus perversorum certus. n. 538.

Invidia.
Invidia odium inextinguible. n. 715.
Invidia quodamodo interpretatur veritatem. n. 590.
Invidia cæca, & insana. 708.

Ioas.
Joas ingratitudo. n. 529. & 531.

Ioseph.
Joseph castus. n. 703.
Joseph somnia odiosa. n. 708.

Iosue.
Josue felix generatio, & mors. n. 184.

Ira.
Ira, & indignatio quando sancta. n. 80.
Ira nocet principi. n. 123.
Ira maximus in principe defectus est. n. 249.
Ira Dei placabilis. n. 302.

Iracundia.
Iracundia principis durante, supplicium non est exequendum. n. 78.
Iracundia in defendenda patientia. n. 625.

Judas.
Judas proditor ingratus. n. 208.
Erga Judam amor Christi excessus patientiæ fuit. 609.
Erga Judam amor Christi excessivus. n. 617.
Judæ crudelitas maxima. n. 639.
Judæ amor in Christo. n. 649.
Judæ durissima obstinatio. n. 658.

Judæi.
Judæorum pœna. n. 176.
Judæorum ingratitudo erga Christum. n. 555.
Judæi scire nolentes. n. 579.
Judæorum ingrata correspōdentia nolit Deum agnoscere. n. 583.
Judæi quam infensi veritati. n. 589.
Judæi tegunt Christi Divinitatem. n. 599.
In Judæis ingratitudinis cæcitas. num. 602.
Judæorum ingratitudo major dæmonis malitia. n. 602.
Judæorum ingratitudo graviter sausiavit Christum. n. 608.
Judæorum crudelitati major Pilati crudelitas. n. 634.
A Judæis Christus contemptus, quia humilis. n. 660.
A Judæis miracula crimina sensentur. n. 703.
Judæi consiliarij, quales. n. 708.
Judæorum ignorantia 709.
Judæorum tribunalis iniquitas. n. 713.
Judæorum ingratitudo, qualis. 714.

Iudex.
Judex sit sine crimine. n. 122.
Judicis dignitas est gubernatio apud Hæbreos. n. 189.
Si judex est amor læsus graviter punit. n. 719.

Iudicium.
Judicium de alijs á se ipso, quis formet. n. 244.
In judicando tota mens, & ratio. num. 707.
Judicium errat, quando judicat voluntas. n. 701.
Judicium ante justitiam. n. 297.

Iuramentum.
Juramentum ingrati falsum est. 244.

Iusti.
Justi humiles, injusti superbi. n. 154.

Iustitia.
Ex justitia beneficus Deus. n. 43.
Justitia in bello. n. 63.
Justitia Dei lenis. 147.
Justitia imperante Deus regnat. 193.
Justitia principis in maturitate credendi, & rectitudine damnandi. n. 296.
Justitiæ causa dat victoriam. n. 377.
Justitia admittit accusationem, & defensionem. 297.
Justitia dat perpetuitatem Regni. 397.
Justitia, & religio in principe. n. 431.
Justitia conservatur regnum. n. 554.
Justitia simulata pejor odi manifesto. n. 635.
Justitia reputatur á Judæis homicidium. n. 713.
Justitiæ honor.

L.

Labor.
Laborum patientia facit Regem. n. 274.
Labores æstimandi. n. 275.
Laborum, & molestiarum bona. 277.
Labores afferunt felicitatem. n. 282.
Labores sustinendi in vita, & non evitandi quæsita morte. n. 287.
Labor ad gloriam via. n. 448.

Lachrimæ.
Lachrimæ non tam erga principem mortuum, quam erga subditos, qui manent vivi. n. 178.
Lachrimæ impetrant veniam. n. 216.
Lachrimæ curant, & rigant. n. 217.
Lachrimæ ex amore. 672.

Largitas.
Largitas amantis, sine limite. 673.
Largitas Eucharistiæ. 675.
Largitas manifestat amorem. 678.
Largitas Christi in Eucharistia. 683.
Largitas amoris Christi excessiva. n. 715.

Lasarus.
Lasari resurrectio mirabilis. n. 702.

Laus.
Laude aliena punitur invidus. n. 122.

Levitas.
Levitas temperanda est severitas. n. 81
Levitas severitati miscenda est. n. 147. & 148.

Lex.
Lex scripta, & lex gratiæ, in quo differant. 174.
Sine lege Hæbrei. 174.
Sine lege ingratus. 247.
Legis observatio conservat principem n. 436.
Legem facit suavem principis exemplum. 476.
Pro lege reputatur ingratiudo. 592.

Liberalitas.
Liberalitas Dei. n. 74.
Liberalitas major ingratitudine Regia est. n. 245.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Liberalitas, & ingratitudo principis alliciunt animos clientum. n. 308.
Liberalitas principis insigne. n. 310.
Liberalitas dat titulum Regis. 406.
Liberalitas principis, qualitas. 470.
Liberalitatis amor. n. 671.
Liberalitatis amor Christi erga ingratos. n. 676.
Liberalitas amoris. n. 677.
Liberalitas Christi erga homines. n. 679.
Liberalitas donantis, qui credit se accipere. 680.
Liberalitas Christi in Eucharistia. n. 681.
Liberalitas amoris Christi. n. 697.
Ex liberalitate miracula. n. 698.
Liberalitas Christi. 716.

Libertas.
Pro libertate mors dechora est. n. 37.
Libertas potius, quam vita. n. 37.
Libertas principi inesse debet. n. 406.

Lingua.
Lingua punitur ingratitudinis causa. n. 11.
Linguæ nequitiæ, & damna. n. 91.
Linguæ perversitas. n. 92.
Lingua detractoris peior Diabulo. n. 92.
Lingua servorum contra Dominos. n. 94.
Lingua, quæ aptior ad necandum. n. 94.
Lingua principis, qualis? n. 513.

Lucifer.
Lucifer ingratus. n. 3.

M.

Magistratus.
A Magistratibus non respicienda est persona, sed causa. n. 711.
Magistratus esse debet independens. n. 712.

Magnanimitas.
Magnanimitas in contentu honorum. n. 192.

Magnificentia.
Magnificentia Dei erga Salomonem. num. 394.

Majestas.
Majestas subjecta pulchritudini. num. 407.
Majestas etiam à tirannis colitur. n. 516.
Majestas deponitur per amorē. n. 646.

Maledici.
Maledici vident crimina acutius Diabulo. n. 92.
Maledici turbant Rempublicam. n. 132.

Malitia.
Malitia auget peccatum. n. 27.
Malitia caret venia. n. 226.
Malitia est morbus lethalis. n. 369.
Malitia major ingrati, quam Diabuli. n. 600.
Malitiâ Dæmonis major Judæorum ingratitudo. n. 602.

Maliciosus.
Maliciosus est stultus. n. 218.

Malum.
In malo Regis exemplum pessimum. n. 433.
Mali, & boni mixtura reprobatur. n. 16.
Malum bono vincere ingens victoria est. n. 93.
Mala formidata sunt vera mala. 141.
Mala absentiæ plus timentur. n. 141.
Malum infectivum ingratitudo. 146.
Malos vincit bonitas. n. 268.
Malorum radix ingratitudo. n. 409.
In malo radix exemplum pessimum. n. 433.
Malus ne sit gratus, nequit esse victor. n. 526.

Manus.
Manus principis vincerat. n. 61.
Manus principis ligari non debent. n. 310.
Manu ingrati inflicta vulnera crudeliora. n. 638.

Mansuetudo.
Mansuetudinem etiam eximiam compellit ad vindictam idgratitudo. n. 13.
Mansuetudo, & clementia uniri debēt. n. 40.

Martirium.
Martirium procurantis amor maximus. n. 619.
Martirium est absentia. n. 690.

Memoria.
Memoria supplicij decet. 64.
Memoria beneficij, oblivio injuriæ. n. 440.
Memoria beneficiorum torquet ingratos. n. 442.
Memoria impiorum perdenda est. n. 452.
Memoria impij debenda. 521.

Mendacium.
Mendacium vile est. 153.
Mendacis viri ignorantia. n. 153.
Mendacium, & fictio detestabilia. n. 428.
Mendacium feminarum impudens. n. 475.
Mendacium placet principi, displicet veritas. n. 493.

Mens.
Mens, & ratio sola in judicando. n. 707
Mentis lucem excæcat animi obstinatio, ut sit ingratus. n. 586.
Mentem humanam excedit Christi humilitas. 648.

Mensura.
Sine mensura conferenda sunt beneficia. n 74.

Meritum.
Merita honorant. n. 50.
Meritum fidei cum certitudine præsentiæ. n. 603.
Merita sunt honor. n. 479.
Meritum salvat. n. 257.
Merita, & demerita majorum populi causant felicitatem, & miseriam. n. 202.
Qui sine meritis accepit beneficium ingratus magis. n. 211.

Messias.
Messias ad libitum populi. n. 69.

Metus.
Metus in periculis est major hostis. n. 136.
Metus est contra vitam, & honorem. n. 136.
Metus est peior ipsa morte. n. 136.
Metus dedecorat. n. 450.
Ex metu, & negligentia perditur sceptrum. n. 452.

Ministri.
A ministris placandus est princeps, quando irascitur. 73.
In ministris principis obedientia num. 160.
Ministri Dei, & sacerdotes á principe honorandi. 223.
Minister bonus á principe magni faciendus. n. 303.
Ministrorum ambitione pejor cupiditas principis. n. 474.
Ministri proniores ad nocendum, quā ad benefaciendum. n. 485.

Miraculum.
Miraculorum probatio. 56.
Miracula consentur crimina á Judæis n. 703.
Miracula, & beneficia apud ingratos sunt scandala. 700.
Miracula ex liberalitate. n. 698.
Miracula erga ingratos contemnuntur. n. 662.
Miracula Christi efficacia. n. 714.
Miraculorum, & patientiæ vis. n. 273.
Miracula non sunt speranda defficiente industria. n. 135.

Miseri.
Miseri, & pauperes quærendi sunt ad remedium. n. 125.

Miseria.
Miseria hominis. n. 163.

Misericordia.
Misericordia Dei in parcendo. 142.
Misericordia Dei erga ingratos. 536.
Misericordia Dei erga homines. n. 162
Misericordia Dei erga miseros. 536.

Modus.
Modus imponendi tributa. n. 417. & 419.
Modus dedecorat. n. 450.
Modus amandi optimus. n. 585.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moyses.
Moysis sermo ad populum. n. 174.
Moysès vicinus morti canit. n. 176.
Moysis sepulchrum nescitur. n. 179.

Mora.
Mora minuit beneficium. n. 312.

Morbus.
Morbi causa est ipsius remedium. n. 170.
Morbus lethalis vita ipsa. n. 338.

Mors.
Post mortem vita injusto. n. 179.
Morte gravior despectus. n. 31.
Mors pro libertate dechora est. n. 37.
Mors est societas in regimine. n. 101.
Morte ipsa durior gubernatio. n. 102.
Mors in regimine. n. 103.
Cum morte, & sepulchro voluptas. n. 110.
Morte ipsa pejor est metus. n. 136.
Mors desiderata non videtur mors. n. 141.
Ex morte vita. n. 170.
Mors Moysis lugetur. n. 178.
Mortis imago passiones frænat. n. 152.
Mors sibi illata ex ignavia. n. 286.
Morte quæsita non sunt evitandi labores. n. 287.
Mori eligit ingratus, ne gratificetur. n. 287.
Mors prolixa est vita tēporalis. n. 337.
Mors anteponitur dedecori. n. 346.
Mors ignominiosa Christi excessus sūmus. n. 612.
Mors est ignominia. n. 612.
Mors ignominiosa Christi excessus maximus. n. 614.
Mors Christi voluntaria, & ex amore. n. 615.
Mortē quærere Filij Dei actio est propria. 620.
Morti similis patientia. 621.
Mortis hora, & amoris eadem in Christo. n. 630.
Mors amantis est absentia. n. 691.
Mors, & vita in Eucharistia. n. 692.
Mors, & servitus idem sunt. n. 37.

Motivum.
Motiva eruit ingratitudo ex majori amoris excessu; ut beneficiorum sit immemor. n. 581.

Mulier.
Mulier quam sit damnosa viris. n. 404.
Mulieris potentia Diabolica. n. 404.

Multiloquium.
Multiloquium est præsagium ingratitudinis. n. 525.

Mundus.
Mundi hujus voluptas, labor, & bellum est. n. 79.

Munus.
Munus acceptum denegat ingratitudo. n. 19.
Munera Dei quam larga. n. 674.

Murmuratio.
Murmuratio ad tegēdas proprias culpas. n. 46.
Murmuratio populi. n. 51.
Murmuratio infamat nobiles. n. 93.

N.

Natale.
NAtale solum non dignificat. n. 40.

Nativitas.
Nativitas hominis, & Dei valde dispar. n. 597.

Negligentia.
Negligentia principis damnosa. 251.

Nobilis.
Nobiles infamat murmuratio. n. 93.

Nobilitas.
Nobilitas ad benedictionem. n. 94.
Nobilitas sine virtute nulla est. n. 334.
Nobilitatis peccata sunt illius oprobria. n. 335.

O.

Obedientia.
OBedientia in ministris principis. num. 160.
Obedientia imperfecta non examinat. n. 164.

Obedientia examen periculosum. n. 164.
Obedientia stare nequit cum ingratitudine. n. 212.
Obediens aptior est ad regnandum. n. 214.
Obedientia cæca debet esse. n. 220.
Obedientia confert splendorem. 477.
Obedientiæ perfectio prodest. n. 527.

Oblatum.
Oblatum Deo, magis nostrum manet. n. 235.
Oblatum Deo multiplicatur. n. 236.

Oblivio.
Oblivio beneficiorum. 19.
Oblivio ingratorum. 68.
Oblitus est ingratus. n. 71.
Oblivio malorum in Deo. 441.

Observantia
Observātia erga Deum est punire culpas contra religionem. n. 85.
Observantia legum conservare principem. 436.

Obstinatio.
Obstinatio animi excæcat lucem mētis, ut sit ingratus. n. 589.
Obstinationis cæcitas fuit ingratitudinis. n. 588.
Circa obstinatum amor excessivus. n. 657.
Obstinatio Judæ durissima. n. 658.

Occasio.
Occasio peccat quæritur. n. 72.
Occasio insectationis est patientia. n. 630.
Occasio non ommittenda. n. 365.

Ocosias.
Ocosiæ mors pronunciata. n. 503.

Oculi.
Oculi principis benefici. n. 130.
In oculis Dei remedium hominum. n. 169.
Oculus principis creat homines. n. 230
Oculi amoris, & odij, quales. n. 703.

Odium.
Odium, & invidiam parit potestas principum. 49.
Odium est etiam hæreditas. n. 60.
Odium invidi sævissimum. n. 240.
Odij effectus. 242.
Odium ex amore efficacius. n. 330.
Odium, & amor hostes consilij. 483.
Odium ex ingratitudine. n. 631.
Per odium damnatur innocētia. n. 632
Odio potior justitia simulata. n. 635.
Odium cæcum ex ingratitudine. num. 621. & 631.
Odium ingratorum lethale. n. 700.
Odium excæcat. n. 701.
Odij, & amoris oculi, quales. n. 703.
Odium inextinguible invidia. 715.
Odium in Christum ex ingratitudine. n. 717
Odium magis intestinum, quod plus infamat. 718.

Odor.
In odoribus, & saporibus dilitiæ. n. 95.

Offensa.
Offensa gravior, ex majore beneficio, n. 26.
Offensori parcere est quid Divinum. n. 126.

Omnipotentia.
Omnipotentia ex clementia apparet. n. 77.

Onus.
Onus grave regimen. 99.

Oprobrium.
Oprobrijs excipitur veritas. n. 470.
Inter oprobria admirabile est consilium. n. 621.

Opus.
Opus proprium destruere hominis est n. 75.
Opera plura inferuntur ex verborum paucitate. n. 233.
Operatio continua amoris. n. 678.

Oratio.
Oratio vincit hostes. n. 61.
Orationis vis. n. 61.

Oris.
In Ore proprio laus nulla manet. n. 83
Oris, & cordis conformitas. n. 181.

Pha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

P.

Pharaò.

PHaraonis audacia. n. 43.

Pharisei.

Pharisei pejores Dæmonijs. n. 699.
Phariseorum discursos qualis. n. 709.

Panis.

Panis ad caput Eliæ, quid? n. 683.
Pane sacro etiam succurrendum est principi. 257.
Panis hominum Christus. 665.

Parcere.

Cum parcit princeps, tunc exaltatur. n. 130.
Qui parcit intellectu pollet. 265.
In parcendo generositas. n. 267.

Paritas.

Paritatem odit scientia. n. 18.

Passio.

Passiones frænat mortis imago. 252.
Passio nihil rectum operatur. n. 606.
Passio excæcat. 707.
Passio Christi ostendit redemptorem. n. 578.

Pater.

Patrum impietas in filijs. n. 504.
Patris instar est princeps. n. 318.
Pater, & pastor princeps. n. 320.
Pater honorandus. 375.
Patris amor, & pietas. n. 388.
A patribus impijs filij impij. n. 495.

Patientia.

Patientia ex dependentia. n. 49.
Patientia constituitur princeps. n. 123.
Patientia in injurijs. 131.
Patientia figurat Christum. n. 159.
Patientia insuperabilis. n. 270.
Patientia necessaria. n. 271.
Patientiæ robur, omnia vincit. n. 171. & 173.
Ex patientia princeps. 274.
Patientiæ nobilitas. n. 281.
Patiens est Dei imago. 281. 282. & 283
Patientia in laboribus prudentia est. n. 357.
Patientia index divinitatis. n. 604.
Patientia Christi admiratione digna. n. 607.
Patientia quanti fiat á Deo. n. 607.
Patientia Christi erga Judam indicat amoris excessum. n. 610.
Patientia Christi erga damnatum fuit maxima. n. 611.
Patientia similis morti. n. 621.
Patientia Divina est tacere. n. 623.
Patientia in tacendo mirabilis. 624.
Patientia quomodo loquendo appareat. n. 625.
Patientia est occasio infectationis. n. 630.
Patientia, quæ major tentatio. 634.
Patientiæ tentatio qualis nam gravissima. 636.
Patientia ex amore. n. 637.

Patrocinium.

Patrocinium in Aula efficax. n. 340.

Pauperes.

Pauperes Deo grati. n. 8.
Pauperes, & miseri quærendi sunt ad remedium. n. 125.

Paupertas.

Paupertas in rege honor. 433.

Pax.

Pax optanda, ut optima. 63.

Pæna.

Pæna timenda est. n. 25.
Pæna gravissima est exilium. n. 29.
Pæna Judæorum. n. 176.
Pænæ præsunt. n. 276.
Ad pœnas, & merita solum utilis vita. num. 579.

Pænitentia.

Pænitentia delet crimina. n. 558.

Peccatum.

Peccatum minuit fragilitas, malitia auget. n. 27.
Peccata magis punit Deus quãdo scribit. n. 128.
Peccata vitam tollunt. 400.
Peccatum sui ipsius supplicium est. n. 177.
Peccata principum non evadunt supplicium. n. 325.
Peccata nobilium sunt illorum oprobria. n. 335.
Peccata populi in principem recidunt. n. 433.
Peccata multorum tribuuntur uni authori. n. 438.
Peccata contra religionem puniuntur.. n. 457.

Periculum.

A periculis eripit gratitudo. n. 140.
Periculum multiplex parit invidia. n. 259.
Pericula subeunda á principe pro suis. n. 393.
Periculo expositus honor Christi. n. 681.

Permanentia.

Permanentia beneficij admirabilis. n. 692.

Perpetuitas.

Perpetuitas amoris ex sapientia. n. 563
Perpetuitas beneficij, unde? n. 696.

Persecutio.

Persecutio, & vexatio dat regnum. n. 284.

Persona.

Persona non respicienda est â magistratibus, sed causa. 611.

Perversitas.

Perversitas consiliorum qualis. 704.

Pestis.

Pestis consiliorum qualis. n. 712.

Petere.

Ad petendum impudens est ingratitudo. n. 348.
Petere est quid difficile. n. 125.
Petitio bona arridet Deo. n. 398.

Petrus.

Petri ignorantia in recusatione lavachri. n. 650.
Petro admirationi fuit Christi humilitas. n. 651.

Pietas.

Pietas, & fidelitas cum corona raro junguntur. n. 549.

Pilatus.

Pilati crudelitas Judæorum crudelitate major. n. 634.

Politica.

Politica contra Dei legem pessima. n. 430.

Populare.

Populare testimonium in pluris faciendum. n. 56.

Populus.

Populi ingrati supplicium, Rex tirannus. n. 229.
Populus vult exploratores lapidare. n. 137.
Populus ad malum pronus. n. 353.
Populus caute tractandus á principe. num. 414.
Populi felicitas, vel infelicitas á majorum meritis, vel demeritis. n. 202
Populo, & non principi placet veritas. 473.
Populi correspondentia erga Deum. n. 719.

Potentia.

Potentia juncta cum ignorantia. n. 22.

Potestas.

Potestas principum invidiam parit, & odium. n. 47.

Præcepta.

Præcepta superiorum non sunt examinanda. n. 164.

Præces.

Præces â Deo auditæ, antequam fusæ. n. 188.

Prælatus.

Prælatus bonus esse debuit bonus subditus. n. 213.
Præsentia principis urget. n. 58.
Ex præsentia sola principis remedium. n. 58.
Præsens contemnitur absens colitur. n. 178.

Princeps.

Principum propria est ingratitudo. 8.
Principis clementia. 34.
Princeps ad se generosum debet attẽdere conferendo beneficia. n. 34.
Principis majestatem declarat clemẽtia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia. n. 41.
Princeps virga deprimat ſuperbos, & ingratos elevet. n. 42.
Principum poteſtas invidiam parit, & odium. 47.
Princeps quos debet habere conſiliarios. n. 57.
Principis præſentia urget. n. 58.
Ex principis præſentia remediũ. n. 58.
Principem quantum deceat clementia, & benignitas. 59.
Principis manus vincunt. n. 61.
Principis abſentia nocet. n. 67.
Princeps à miniſtris placandus, quando iraſcitur. n. 73.
Principum virtus eſt clementia. n. 76.
Principe non tam digna ſeveritas, quã clementia. 76.
In principe delictorum venia. n. 77.
Principis iracundia durante, ſupplicium non eſt exequendum. n. 78.
A principe puniendæ ſunt Religionis culpæ. n. 8.
Princeps diſſimulans culpas, eſt earum particeps. n. 82.
In principe amor ſubditorum. n. 86.
Princeps qualis in puniendo. n. 87.
Principes potius, quam ſubditi puniendi. n. 93.
Principis peccatum, eſt peccatum ſubditorum. 93.
Princeps non eſt, qui omnia diſſimulat. n. 98.
Princeps adhibet conſiliarios. 100.
Princeps non tam proprias, quam ſuorum injurias puniat. 119.
Princeps malus delet de malo ſubditorum. n. 123.
Principi interdum utilis de illo detractio. n. 123.
Princeps talis fit patientia. n. 123.
Principis eſt opitulari ingratis. n. 124.
Princeps exaltatur cum parcit. 130.
Principis oculi benefici. n. 130.
Principis beneficentia. n. 130.
A principe implenda promiſſio. 149.
In principe potior acritas, quam poteſtas. n. 150.
Principis virtus peculiaris eſt veritas. num. 152.
Principem dedecet mendacium. n. 153
Principe mortuo plus debent deplorari clientes, qui manent vivi. n. 178.
In princ incipe fides orthodoxa. n. 183
Principi neceſſaria eſt aſſiſtentia Dei. n. 185.
Princeps unus, & naturalis debet eſſe. n. 187.
Princeps conſulat honori ſuorum miniſtrorum. n. 193.
Principum ingratitudo. n. 203.
Princeps eſſe debet optimus. n. 205.
Princeps debet eſſe ſanctus. n. 205.
Princeps non debet deeſſe cultui divino. n. 221.
Principem defendit obſervatio divini cultus. n. 222.
A principe honorandi miniſtri Dei, & Sacerdotes. n. 223.
Princeps ingratus non durat. n. 229.
Principis oculus homines creat. 230.
Principis indignatio non quieſcit. n. 242.
Principis indignatio ex tirannide, & ingratitudine. n. 249.
In principe maximus defectus eſt ira. n. 249.
Principis vigilantia neceſſaria. n. 251.
Principis indignatio fugienda. n. 254.
Principi ſuccurrendum eſt etiam pane ſacro. n. 257.
A principe ſemper audiendus eſt reus. n. 262.
Princeps non offendendus, ſed defendendus. n. 266.
Principis punitio ad Deum expectat. n. 267.
Princeps ex patientia. 274.
Principes faciliores ad vindictam, quã ad gratificationem. n. 294.
Principis ambitio hoſtis. 298.
Princeps eſt medicus. n. 300.
Principis ingratitudo punitur. n. 314.
Princeps ejuſdem ſanguinis cum vaſſalis. n. 317.
Princeps inſtar patris. n. 318.
Princeps pater, & paſtor. n. 320.
Principis obligatio ad opitulandum. n. 321.
Apud principes etiam cœleſtes favor valet. n. 342.
Princeps ductus peſſimo conſilio peſſimus. n. 361.
Principem facit virtus. 362.
Principis gratia quando tuta. n. 370.
Principis favor brevi durat. n. 371.

In

In Principe zelus publici boni. 391.
Princeps bono publico privatum anteponat. n. 392.
Princeps optimus, quam optetur á Deo. n. 395.
In principe cor bonum. 395.
In principe docilitas ad judicandum. n. 396.
Princeps mundanus quos protegat. n. 398.
Princeps temperatus eſſe debet. 405.
Principi libertas ineſſe debet. n. 406.
Princeps alieno arbitrio non tradatur. n. 406.
Principis cupiditas eſt ingratitudo. n. 411.
Princeps eſſe debet paſtor. n. 412.
Princeps parce exigat tributa. n. 413.
A principe caute tractandus populus. n. 414.
Princeps debet levare, & non gravere ſubditos. n. 415.
Princeps alendus, & tegendus á ſubditis. n. 418.
Principis eſt conſervare, & non deſtruere. n. 419.
Principem conſervat veritas. n. 427.
In principem recidunt peccata populi. n. 433.
Principis ſunt peccata ſubditorum. n. 434.
Principes falſa religio deſtruit, ſicut vera conſervat. n. 436.
Principem conſervat legis obſervatio. n. 436.
Principum ruina eſt impia ratio ſtatus n. 499.
Princeps impatiens repræhenſionis. n. 443.
Principis incuria plus nocet quam error. n. 449.
Princeps non eſſet malus ſi deeſſent adulatores. 459.
Princeps memor injuriæ. n. 462.
Principum iniquitati non deſunt cooperatores. 468.
In principe præcipuum eſt virtus. num. 471. & 488.
Principis cupiditas peior ambitione miniſtrorum. 474.
Princeps in diſtribuenda juſtitia oſtenditur n. 476.
Principem conſervat obſervantia legum. n. 477.
Princeps patiatur moneri. 488.
A principe amanda eſt veritas. n. 489.
Princeps hypocriſim, & fraudes vitet. n. 509.
Principe indigna convitia. 512.
Principis verborum efficacia. n. 514.
Princeps temperatus ſit. n. 515.
Principes ingrati eſſe ſolent. n. 530.
Principis ingratitudo, ruina imperij. n. 546.
Principes boni ſunt pauci. n. 548.

Principatus.

Principatus initium fere ſemper glorioſum. 209.
Principatum firmat clementia. n. 301.

Probitas.

Probitas firmat imperium. n. 397.
Sine probitate non durat vita. n. 399.

Prodigalitas.

Prodigalitas amoris abſque ſapientia. num. 564.

Proditor.

Proditor, eſt hoſtis bonitatis eſt ingratus. num. 288.

Proditio.

Proditio ex ambitione. n. 354.

Promiſſio.

Promiſſio â principe implenda. 149.

Proſperitas.

Proſperitas excæcat. 278.
Proſperitas Deum ignorat. n. 394.
Proſperitas quantum noceat. n. 550.
Proſperitas obnoxia periculis. 552.

Protectio.

Protectio miſerabilium eſt Deo gloria. n. 137.
Protectio fidei ex convenientia temporali iniqua. 543.

Providentia.

Providentia Dei erga homines. n. 36.

Proximus.

Proximi offenſa, quam gravis. 410.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prudentia.
Prudentiæ munus cavere. n. 462.

Puer.
Puer Deus factus. 594.
Puer Deus ob amorem. n. 595.
Puer Deus, ut nos amet, & moveat. n. 597.

Punitio.
Punitio principis ad Deum expectat. num. 267.
Punitio ingratitudinis. 441.
Punitio regis spectat ad solum Deum n. 325.
Punitio insolentiæ 498.

Puteus.
Sicut puteorum altitudo, sic appetitio divitiarum. n. 191.

Q.

Qualitas.
QUalitates, & conditiones ingratitudinis. 289.

Quærulus.
Quærulus semper ingratus. n. 289.

R.

Ratio.
RAtio superat. n. 378.
Rationis politicæ impietas destruit, & non conservat. n. 447.
Ratio amoris dux. 566.
Ratio, & mens sola in judicãdo. n. 707

Rebelio.
Rebelio ex ingratitudine. n. 68.
Rebelione indignatur Deus. n. 73.
Rebelium supplicium. 177.

Resipiscentia.
Resipiscentia cum gratitudine datur. n. 324.

Rectitudo
Rectitudo dat Regi regnare. 228.

Recusatio.
In recusatione lavachri Petri ignorantia. n. 650.

Redemptor.
Redemptorem ostendit passio Christi. n. 578.
Redemptio hominis ex amore. n. 565.
In Redemptione ingratitudo major. n. 670.
Redemptio hominis, & non Angeli unde? n. 27.

Reformatio.
Reformationis difficultas. 504.
Reformatio quid exigat. n. 505.

Regere.
Regentis timor. n. 102.
Ut regantur ingrati difficiles. n. 99.

Regimen.
Regiminis difficultas. 98.
Regimen onus grave. 99.
Regimen fugiendum. n. 105.
Regimen detractandum. 106.
In regimine societas mors est, & non toleratur. n. 101.
Regimen malum sub malo principe. n. 546.
In regimine consiliarij. n. 107.
Ad regimen bonum necessarius est zelus. n. 109.
In regimine unio. n. 109.
In regimine concordia. n. 109.
Regimen in multis positum nullum est. n. 186.
Regiminis mutatio. n. 349.
Regiminis defectus est imperiorum ruina. n 432.
In regimine mors. n. 103.

Religio.
Contra religionem peccata non sunt dissimulanda. 78. & 80.
Religionis culpæ puniendæ á principe. n. 80.
Religionis difficultus. 98.
Religionis desertor, qui timidus de perdendo sceptro. n. 182.
Religione vera confirmantur regna. n. 183.
Religio est justitia in principe. n. 431.
Religionis defectus est imperiorum ruina. n. 432.
Religio falsa destruit, sicut vera conservat principes. 436.

Re-

Remedium.
Remedium velociter adhibendum est n. 35.
Remedium pro ingratis. n. 55.
Remedium ex sola principis præsentia. n. 58.
Remedium vitijs statim adhibendum n. 157.
Remedium velox. n. 168.
Remedium hominum in oculis Dei. n. 169.

Reprobatio.
Reprobationis signum ingratitudo. n. 139.

Respublica.
Reipublicæ excidium sunt cõsilia pessima. n. 704.
Respublica sub lege manet. n. 710.

Resurrectio.
Resurrectio Lasari mirabilis. n. 702.

Reus.
Reus semper á principe audiendus. n. 262.

Rex.
Regis est veniam dare. n. 59.
Regem beneficia plus magnificant, quam supplicia. n. 59.
Rex pro subditis occumbens. n. 103.
A rege præstandus honor. n. 133.
Regum felix initium, infelix progressus, & finis. 210.
Rex nullus est sine Dei timore. 227.
Rex tirannus, supplicium populi ingrati. n. 229.
Rex á solo Deo puniendus. n. 267. & 325.
Regem dedecet in justitia. 616.
Regis est suos tueri, & alere. n. 316.
Rex solus, qui virtute præditus. 363.
Rex alat suos. 393.
Regis titulum dat liberalitas. n. 416.
Rex est, qui alieno comodo inservit. n. 470.
In rege manet respublica. n. 710.

Ruina.
Ruina loco sublimiori certior est. n. 155.
Ruina imperij, principis ingratitudo. n. 546.
Ruinam infert ingratitudo. n. 553.
Ruina regnorum est injustitia. n. 705.

S.

Sacramentum.
Ex SAcramento altaris similitudo Dei. n. 684.

Sacerdotes.
Sacerdotes honorandi. 121. & 223.
Sacerdotij symbolum vitulus. n. 683.

Sacrificium.
Sacrificium cordis, & excorde. 226.

Salomon.
Salomonis petitio. n. 399.
Salomonis felicitas. n. 401.
Salomonis ingratitudo. 402.

Samuel.
Samuel justus á regimine deponitur. n. 141.

Sanguis.
Sanguis Christi effusus sanat. n. 171.
Sanguinis ejusdem est cum vassallis princeps. n. 318.
Sanguis fœdat victoriam. n. 388.

Sapientia.
Sapientia fulgens, & zelo ardens multa patitur. n. 199.
Sapientum ingratitudo. 410.
Sapiens Christi amor. 557. & 558.
Sapientia in amore. n. 561.
Sapientia æternat amorem. n. 562.
Sapientia perpetuo durat. n. 563.
Sapientia Deo non pluris fit quam amor. n 618.
Ex sapientia Christi amor. 598.
Sapientia Christi in amando commendabilis. n. 619.
Sapientia ex amore. 654.
Sapientiam dat Eucharistia. n. 83.
Quando sapientia prior amor. n. 655.
Sapientia zelo ardens multa patitur. n. 199.

Sapores.
In saporibus, & odoribus dilitiæ. n. 95

Sanctitas.
Sanctitas potius, quam sapientia comparatur victoria. 60.

Saul.
Saulis electio, & ingratitudo. n. 204.

 Sau-

Universidad de Deusto Biblioteca

Saulis injusta, & impia crudelitas. n. 261.

Scandalum.

Scandala sunt beneficia, & miracula apud ingratos. 700.

Scelus.

Scelerum parens, & palestra ingratitudo. n. 19.
Sceleris immitatio fæda. 25.
Sceleris excusatio magnum scelus est. n. 215.
Scelerum omnium origo, est ingratitudo. n. 219.

Sceptrum.

In sceptro timor. n. 182.
Sceptri conservationis cura. n. 446.
Sceptrum perditur ex metu, & negligentia. n. 452.
Sceptro potius adhæret idololatria. n. 194.

Scientia.

Scientia odit paritatem. n. 18.
Scientia eventuum in principe. n. 503.

Selfitudo.

Selfitudo parit ingratitudinem. n. 206

Seniores.

Seniores consiliarij esse debent. 57.

Sepulchrum.

Sepulchrum, & cathedra reccurrunt. n. 102.
Cum sepulchro, & morte voluptas. n. n. 110.

Servus.

Servorum lingua contra dominos. n. 94.

Servitus.

Servitus non facile tollitur. n. 33.
Servitus, & mors idem sunt. n. 37.
Servitus ingens avaritia. n. 71.
Servitus non tam digna principe, quã clementia. n. 76.
Servitus splendida est principatus. n. 104.

Severitas.

Severitas non tam digna principe, quã clementia. n. 76.
Severitas est temperanda lenitate. n. 81.
Severitas, cum prudentia. 87.
Severitati miscenda est lenitas. n. 147. & 148.

Silentium.

Silentium inter oprobria admirabile. n. 621.

Similitudo.

Similitudinem Dei dat Eucharistia. n. 684.
Similitudo Dei ex Sacramento Altaris. n. 684.
Similimos nos Christo reddit Eucharistia. n. 685.

Simplicitas.

Simplicitas cordis sancta, duplicitas cordis pessima. n. 383.

Simulatio.

Simulatio impedit veniam. n. 225.
Simulatio, & fictio valde crudelis. n. 635.
Simulata justitia pejor odio manifesto. n. 655.

Symbolum.

Symbolum Sacerdotij vitulus. n. 683.

Socius.

Socium imperij nemo patitur. n. 45.
Societas in regimine mors est, & non toleratur. n. 101.

Somnium.

Somnia Joseph odiosa. 708.

Spes.

Spes in Deo figenda. n. 38.
Spes feliciter. n. 38.
Spes populi Hebræi vana. & falsa. 66.
Spes in Deo est beatitũdo. 139.
Spes est tormentum. n. 312.

Spiritus.

Spiritus Sanctus ad redemptionẽ mundi. 559.
Spiritus donatus. 674.

Status.

Status impia ratio, est principum ruina. n. 439.

Stultitia.

Stultitia ingratorum. n. 6. & 7.

Stul-

Stultus est malitiosus. n. 218.
Stultitia Hebræorum. n. 710.

Subditus.

Subditi minus puniendi, quam principes. n. 93.
Subditorum peccatum, est principis peccatum. n. 93.
Subditorum culpas tegat prelatus. n. 120.
De subditorum malis doleat optimus princeps. n. 123.
A subditis alendus, & tegẽdus est princeps. n. 418.
Pro subditis Rex occumbens. n. 103.

Sublimis.

Sublimior loco fortior est ruina. 155.

Supplicium.

Supplicium ingratitudinis. n. 11.
Supplicium grave est in malo scientia num. 12.
Supplicium grave in non caventes. n 25.
Supplicia non magnificant Regem, sed beneficia. n. 59.
Supplicij memoria decet. 64.
Supplicium unius ad cautelam multorum. 64.
Supplicium non est exequendum durante principis iracundia. n. 78.
In supplicio infligendo prudentia. 78.
Supplicij infligendi modus. n 78.
Supplicium debet augeri, ne augeantur peccata. n. 93.
Pro supplicio aliquando appetitus. n 110.
Supplicij loco invidia est. n. 111.
Supplicium est sui ipsius invidia. n. 118
Supplicium á Deo justum. 120.
Supplicium est ingratitudo. ipsa. 143.
Supplicium rebelium. n. 177.
Supplicium sui ipsius est peccatum. n. 177.
Supplicium ingratitudinis. n. 200.
Supplicium ab homine illatum est acerbius. n. 299.
Supplicia ingratitudinis. n. 322.
Supplicium contra delinquentẽ principem multiplicatur. n. 324.
Supplicium culpis accomodum. num. 384.
Supplicium puniti regis in documentum. n. 420.
Supplicij timor movet principes. num. 454.
Supplicium é cœlo contra sceleratos. num 480.
Supplicia oportuna sunt, quæ è cœlo veniunt. n. 481.
Supplicium pro auxilio á Diabulo. n. 497.
Supplium hypocritarum. 507.
Supplicium ex homine durissimum. n. 523.
Supplicium grave infligitur ab amore offenso. n. 719.
Supplicium Hæbreorum unde. 720.

Superbia.

Superbia parit culpas carentes venia. n. 44.
Superbos virga deprimat princeps, & ingratos elevet. n. 42.
Superbus omnino extinguendus. 45.
Superborum, & ingratorum lapsus. n. 83.
Superbi injusti humiles justi. n. 154.
Superbia intendit calcare pedibus Deum. n. 156.
Superbi dolent. n. 368.
Superborum punitio. 466.
Superbia cum ingratitudine jungitur. n. 499.
Superbia est merus timor. 100.
Superbia punitur á Deo. 536.
Superbia deprimitur. 537.

Superior.

Superiorum præcepta non sunt examinanda. n. 164.

T.

Taciturnitas.

TAciturnitas judex innocẽtiæ certior. n. 622.
In tacendo mirabilis patientia. n. 623.

Temporalia.

Temporalium rerum possessio parvi facienda. n. 97.
Temporalium bonorum amissio lucrum est. n. 534.
Temporalium bonorum levitas, & suti-

Universidad de Deusto Biblioteca

ſutilitas. n. 535.
Temporalis Jacob amor erga Rachelem. n. 575.

Tentatio.
Tentatio patientiæ, qualisnam graviſſima. 636.

Teſtimonium.
Teſtimonium temporale non pluris faciendum. n. 59.

Timor.
Timida eſt pœna. n. 25.
Timor regentis. n. 102.
Timor duplicat dolorem. n. 141.
Timor in ſceptro. n. 182.
Sine timor Dei Rex nullus eſt. n. 227.
Timor, & malitia ingratitudinis. num. 293.
Timida conſilia apparent prudentiora. n. 396.
Timor adhæret vitijs. n. 367.
Timor ſupplicij potens. 453.
Timor ſupplicij movet principes. n. 454.
Timor poſt victoriam manere debet. n. 527.
Timor cautus. n. 528.
Timet Deum ambitioſus. n. 611.

Tirannus.
Tiranni erga innocentes ſunt ſeviores. n. 32.
Tirannus eſt, qui nihil punit, & qui omnia punit. n. 98.
Etiam á tirannis colitur majeſtas. n. 516.
Inter tirannos veritas eſt blaſphemia n. 590.

Tormentum.
Tormentum duriſſimum abſentia. n. 693.

Torqueri
Torquet amantem ſola deffidentia. n. 639.
Torquent deſideria. n. 639.

Tranquilitas.
Tranquilitas timida. n. 528.

Tribulatio.
Tribulatio in electis â Deo. n. 274.

Tribunal.
Tribunalis Judæorum iniquitas. 713.

Tributum.
Tributa per ſe exigat princeps. 413.
Tributa imponendi modus. n. 417.
Tributum ſolvendum etiam cum labore. 417. & 419.

Triſtari.
Triſtatur amor ex diffidentia. n. 640.

V.

Valor.
VAlorem tollit mendacium. n. 149.
Valor morientis filij in bello Gloria patris. 382.
Valor extinguentis adulatores. 460.
Quod valor indignatur, amor amplectitur. n. 643.

Vænia.
Vænia carentes culpas parit ſuperbia. n. 44.
Vænia delictorum in principe. n. 77.
Vænia danda etiam ingratis. n. 125.
Veniam impetrant lachrimæ. n. 216.
Væniam impedit ſimulatio. n. 225.
Vænia ex clementia. 343.
Vænia intempeſtiva punitur. n. 466.
Væniam dare Regis eſt. 59.

Veritas.
Veritatem odi ingratus. 20.
Veritas in ore fæminarum reputatur deliramentum. n. 56.
Veritas lapidatur. 138.
Veritas in principe potior quam poteſtas. n. 150.
Veritas eſt principis virtus peculiaris. n. 152.
Veritas in ſolo Deo. 152.
Veritas Chriſtum oſtendit. n. 426.
Veritas conſervat principem. n. 427.
Veritas quanti fiat â Deo. n. 427.
Veritas coronat. 444.
Veritatis impugnatores, Dei inimici. 456.
Veritas in principe quid præcipuum. 471. & 488.
Veritas exultat á tirannis. n. 472.

Ve-

Veritas placet, non principibus, ſed populo. 473.
Veritas amanda â principe. n. 489.
Veritas excipitur oprobrijs. n. 490.
Veritas Chriſtus offenditur. n. 491.
Veritas malo excipitur. 492.
Veritatis defectus, maledictio. n. 545.
Veritas impugnata ſplendet. n. 564.
Veritati, quam infenſi Judæi. n. 589.
Veritas non auditur, & damnatur. n. 590.
Veritas inter tirannos eſt blaſphemia. n. 590.
Veritatem quomodo interpretatur invidia. n. 590.

Vexatio.
Ex vexatione intellectus. n. 279.

Vitor.
Victor poſt victoriam præparatur ad pugnam, dum cum invidia. n. 239.
Victor nequit eſſe malus, ne ſit gratus num. 526.

Victoria.
Victoria ingens eſt, malum vincere bono. n. 39.
Victoria comparatur potius ſanctitate, quam potentia. n. 60.
Victoriam confert ſanctitas. n. 60.
Victoriam de Goliad ab Filiſteis. n. 234.
Victoria comparatur à juſtitia. n. 377. & 378.
Victoria illa lætior, quæ non damnoſa. n. 389.
Victoriæ in Deum referendæ. n. 537.

Vigilantia.
Vigilantia principis neceſſaria. 251.

Vindicta.
Ad vindictam compellit ingratitudo, etiam manſuetudinem eximiam. num. 13.
Vindicta Deo omnis relinquenda. n. 131.
Vindictam poſſe deſumere, ſuficit pro vindicta. 264.
Vindicta qualiter ſumenda. n. 268.
Vindicta reddit vilem. 269.
Ad vindictam facilior eſt princeps, quam ad gratificationem. n. 294.
Vindicta infamat. n. 331.
Vindicta principis ignominioſa. 344.
Vindictæ amor, beneficiorum oblivio. n. 350.

Violentia.
Violentia ſtuprantis Amonis excuſatur, qui ex ingratitudine. n. 327.

Vires.
Viribus prævalet induſtria. n. 251.
Vis, & affectus amoris Chriſti. 656.

Virtus.
Virtus principum eſt clementia. n. 76.
Virtutes inſectatur invidia. n. 198.
Virtutes poſt mortem videntur. 198.
Virtus facit principem. 362.
Virtus dat immortalem gloriam. n. 451.
Virtus in principe illum æternat. num. 520.
Sine virtute, nobilitas nulla eſt. n. 333

Vita.
Contra vitam, & honorem eſt metus. n. 136.
Vita inveterata difficilis curationis. n. 157.
Vita ex morte. n. 170.
Vita temporalis quanti fiat. n. 172.
Vita in juſto poſt mortem. n. 179.
Vita temporalis eſt prolixa mors. n. 337.
Vita lethalis morbus eſt. 338.
Vita ſine probitate non durat. n. 399.
Vitam tollunt peccata. n. 400.
Vita ſolum utilis ad pœnas, & merita. n. 597.
Vitæ anteponitur honor. 613.
Vitam, & amorem prodigere, exceſſus maximus. 616.
Vita, & mors in Euchariſtia. n. 692.

Vitium.
Vitiorum imitatio. n. 14.
Vitia inter ſe continuantur. 72.
Vitium eſt damnoſum etiam ſibi invidia. n. 116. & 117.
Vitium abjectiſſimum eſt accuſatio. n. 127.
Vitium deteſtabile, & nocivum de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractio. n. 144.
Vitijs ſtatim adhibendum remedium. n. 157.
Vitia inveterata difficilis curationis. n. 157.

Unio.

Unio in regimine. n. 109.
Ex unione gloria. n. 145.
Unitas principis. n. 187.

Voluntas.

Voluntas patrum eſt filiorum. n. 495.
Voluntas quando judicat, judicium. errat. n. 701.

Voluptas.

Voluptas hujus mundi dolor, & bellum eſt. n. 79.
Voluptas cum morte, & ſepulchro. n. 110.

Vulnus.

Vulnera manu ingrati inflicta crudeliora. n. 638.
Multum vulnerat ingratitudo. n. 638.

Indicis rerum notabilium.

FINIS.

Fr. Ld. Ant.º Peralta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca